Библіотека
Императорскаго
Русскаго Географическаго
Общества
Залъ Д Шкафъ
Полка 8 № 19

Библіотека
Императорскаго
Русскаго географическаго
общества

ТРУДЫ
ЭТНОГРАФИЧЕСКО-СТАТИСТИЧЕСКОЙ ЭКСПЕДИЦІИ

ВЪ

ЗАПАДНО-РУССКІЙ КРАЙ,

СНАРЯЖЕННОЙ

ИМПЕРАТОРСКИМЪ РУССКИМЪ ГЕОГРАФИЧЕСКИМЪ ОБЩЕСТВОМЪ.

ЮГО-ЗАПАДНЫЙ ОТДѢЛЪ.

МАТЕРІАЛЫ и ИЗСЛѢДОВАНІЯ,

СОБРАННЫЕ

Д. ЧЛ. П. П. ЧУБИНСКИМЪ.

ТОМЪ ЧЕТВЕРТЫЙ.

ОБРЯДЫ:

РОДИНЫ, КРЕСТИНЫ, СВАДЬБА, ПОХОРОНЫ.

ИЗДАНЪ ПОДЪ НАБЛЮДЕНІЕМЪ

Д. ЧЛ. **Н. И. Костомарова.**

С. ПЕТЕРБУРГЪ.

№ 3. Типографія В. Киршбаума, въ д. Министер. Фин., на Дворц. площ.

1877.

2182.3

Библіотека
Императорскаго
Русскаго Географическаго
Общества

ТРУДЫ

ЭТНОГРАФИЧЕСКО-СТАТИСТИЧЕСКОЙ

ВЪ

ЗАПАДНО-РУССКІЙ КРАЙ,

СНАРЯЖЕННОЙ

ИМПЕРАТОРСКИМЪ РУССКИМЪ ГЕОГРАФИЧЕСКИМЪ ОБЩЕСТВОМЪ.

ЮГО-ЗАПАДНЫЙ ОТДѢЛЪ.

МАТЕРІАЛЫ и ИЗСЛѢДОВАНІЯ,

СОБРАННЫЕ

Д. ФЛ. П. П. ЧУБИНСКИМЪ.

ТОМЪ ЧЕТВЕРТЫЙ.

ОБРЯДЫ:

РОДИНЫ, КРЕСТИНЫ, СВАДЬБА, ПОХОРОНЫ.

ИЗДАНІЕ ПОДЪ НАБЛЮДЕНІЕМЪ

Д. ФЛ. **П. И. Костомарова.**

С. ПЕТЕРБУРГЪ.

Въ Т. Типографіи Б. Вирбуглиа, въ д. Министер. Фин., на Дворц. площ.

1872.

Напечатано по распоряженію Императорскаго Русскаго Географическаго Общества.

3116

ОГЛАВЛЕНІЕ.

РОДИНЫ И КРЕСТИНЫ.

№№ пѣсенъ.		стран.
	Примѣты, относящіяся до беременности	1
	Беременность и акушерскіе пріемы	2
	Рожденіе ребенка	4
	Отрѣзываніе и завязываніе пупа	5
1.	Кому нічъ мала, кому нічъ мала	7
2.	Ой коли бъ я знала, коли бъ я відала	—
	Молитва	8
	Крестины, приготовленіе къ крестинамъ	—
	Крестины	10
3.	Ой ми вчора на родинахъ були	11
4.	А ми прийшли зъ Божого дому (съ вар.)	—
	Зливки	13
	Похрестины	—
5.	Запрягайте, запрягайте	14
6.	Ой дождавши до неділі	—
7.	Ой що вишенька, що черешенька	—
8.	Ой у первую неділю	—
9.	Бовдуру, бовдурочку	—
10.	Та внадився журавель	15
11.	И на небі й на землі	—
	Средства, которыми народъ лечитъ дѣтей	16

№№ пѣсенъ.		стран.
	Примѣты и повѣрья, относящіяся къ дѣтямъ	18
	Уроды	—
	Колыбельныя пѣсни	—
12.	Ой ну люлі, люлі (съ вар.)	19
13.	А-а-а-а, люлі!	—
14.	Люлі, люлечки	—
15.	Ходить сонъ по долині (съ вар.)	20
16.	Ходить сонъ по улоньці (съ вар.)	—
17.	Бити кицю, бити (съ вар.)	21
18.	Коте сірий	22
19.	Ой ти, коте сірий,	—
20.	А-а, а-а! котівъ два	—
21.	А, а, котино!	—
22.	Ходить котикъ	—
23.	Ой ну, коте волохатий	23
24.	Ой ну люлі (съ вар.)	—
25.	А, а! котку (съ вар.)	—
26.	Ой пойди жъ ти, кицю, (съ вар.)	24
27.	Ой котъ-воркотъ	—
28.	Пушла кішка по воду	25
29.	А-а, а-а, котино	—
30.	Пішовъ котъ на торжокъ	—
31.	Люлі, люлі, люляю	—
32.	Коточокъ, коточокъ	—
33.	Котино, котино	26
34.	А, а, коточокъ	—
35.	Ой ти, коте, коточокъ (съ вар.)	—

36. Но надъ моремъ-дунаємъ . . 27
37. Ой ходила журавочка . . . —
38. Ой бувъ собі коточокъ . . . —
39. Ой у полі лобода 28
40. А у степу надъ річкою . . —
41. Мати сина колихала . . . 29
42. Ой порвалася вурвеченька новая (съ вар.). . . . . —
43. Керезъ тебе, моя ненько. . 30
44. Ой ну, люлю, люлю, люлю . —
45. А, а, гойда. . . . . —
46. А куликъ намие. . . . . —
47. Трясітеся, рубці! 31
48. Чуки, чуки, до мачухи . . . —
49. Гой да-да, гой да-да . . . . —
50. Гой да, гойдаша . . . . . —
51. Ходила квочка . . . . . —

Дѣтскія игры и пѣсни.

Ладки 32
52. Ладки, ладки (съ вар.) . . . —
Ласочка . . . . . —
53. Диби, диби . . . . . —
54. Ласочка, ласочка, де ти була. —
Сорока . . . . . —
55. Сорока, ворона (съ вар.) . . 33
Печу, печу хлібчикъ . . . —
56. Печу, печу хлібчикъ 34
Зайчику, зайчику . . . . . —
57. Зайчику, зайчику (съ вар.) . —
58. Не йди, не йди, дощику (съ вар.) 35
59. Сонечко, сонечко! . . . . . —
60. Комашки, комашки . . . . —
61. Дѣти дразнятъ другъ друга. 36
62. Азъ, буки, глаголя . . . . —
63. Кума, кума 37
64. А де твій кумъ?—на Дону . 37
65. Гайку, гайку . . . . . —
66. Чижикъ-брижикъ, де ти бувъ? —
67. Одинъ, два бьютъ вола . . —
Коні 38
Пижь 39
Блоха 40
Боберъ . . . . . —
Журавель . . . . . —
Деръ-деръ . . . . . —
Шапошникъ или шапошки. . 41
Въ неба. . . . . —
Спускалка 42
Ковзалка. . . . . —
Крутілка. . . . . —
Битокъ . . . . . —
Котючки. 43
Навбитки . . . . . —

Игры въ мячъ:

Каша . . . . . —
Свиня 44
Високий дубъ. . . . . —
Гилка . . . . . —

Игры дѣвочекъ:

Кукли 45
Містъ . . . . . —
Ластівка . . . . . —
Манівочка 46

Игры обоихъ половъ:

Разъ, два, три (въ горѣлки). 47
Сірий кітъ . . . . . —
Гуси . . . . . —
Крукъ 49
Ціці ба, или куці баба . . —
Квачъ 51
Чітъ, чи лишка? . . . . . —

СВАДЬБА.

Совѣщаніе жениха съ родителями 52
1. Ой гаю мій, гаю, густий— не прогляну. . . . . —
2. Не уважай, пане-брате . . . 53
Переговоры, предшествующіе сватанью . . . . . —
Выборъ сватовъ 56
Первое посѣщеніе сватовъ . 58
Сзываніе сосѣдей 64
Заручини 65
3. Иде Маръюхна на посагъ . 67
4. Одчиняй, Боже, ворота. . . —
5. Чому въ цёму двору . . . . —
6. Посажено квіти . . . . . —
7. Ой, ви, бояре 68
8. Ой ви, дружечки, сивні голубочки. . . . . —
9. Ой прислалося до дівки Мароськи . . . . . —
10. Завітай, Господи, іхъ та й до насъ . . . . . —
11. Сватало Марусю за троє сватовъ 69
12. Красна, ясна калина у лузі. —
13. Не я вишеньку садивъ . . . —

14. Тихая въ річенці вода . . 69
15. Марисю, наша дівонько . . —
16. Бугъ тобі давъ, Иванку . . 70
17. Налинувъ соколъ изъ чужихъ сторонъ. . . . . —
18. Чи ти, Марусенько, у садъ не ходишъ. . . . . —
19. Ой ходила Маруся по новимъ двору . . . . . —
20. Колибъ я знала (съ вар.). . 71
21. Ой піду я потихеньку . . . 72
22. Чомъ ти, Марусю, не одказала . . . . . —
23. Сивая зозуленько . . . . . —
24. А въ садочку дві квіточки . —
25. Кучерявий Иванко, кучерявий —
26. Благослови, Боже 73
27. Приіхали заручники (съ вар.). —
28. Приіхали запивалочкі . . . —
29. Ой думай, Марусю, та не думай. . . . . —
30. Та спасибі тобі, моя матінко. 74
31. На городі підъ рожею . . . —
32. Ладі, ладі . . . . . —
33. Не була жъ бо я дома . . . —
34. Ой на морі та на камені (съ вар.) 75
35. Зеленая дібровонька (съ вар.) —
36. Не дощовая хмара йде . . 76
37. Ой гороше, гороше . . . . —
38. Гей зъ сінечокъ двоє дверичокъ (съ вар.). . . . . —
39. Заручаєшъ, мій батеньку, молодую (съ вар.) 77
40. Коло новоі світлоньки . . . 78
41. Молоденька Маръюхна . . . 79
42. Ходила свекровка по полю . —
43. А въ Марусі на зарученахъ. —
44. Котилося яблочко . . . . . —
45. Приступи, татоньку, близенько —
46. У бору, бору на клёну . . . 80
47. Стукає, стукає . . . . . —
48. Ой Маръінчинъ батейко . . —
49. Десь въ тебе, матюхно . . . —
50. Сиділа повночі . . . . . —
51. Ой матюхно моя рўйдная. . 81
52. Заручена Марусенька . . . —
53. Молодий Ивасю . . . . . —
54. Котилися орішки съ підъ ліски. . . . . —
55. Бодай того мороза марця. . —
56. Зъ-за мора гуска летіла (съ вар.) . . . . . —
57. Кухарочко наша. 82
58. Не хочемъ ми того 82
59. Говорило пиво, говорило пиво. —
60. Зятю муй любий . . . . . —
61. Встаньте, гостоньки, встаньте —
62. Да чого, сватове, сидете . . 83
63. Да чесала дівонька білий лёнъ . . . . . —
64. Веселий батько, мати . . . —
65. У садочку дві квіточки (съ вар.) . . . . . —
66. Дай же, Боже, въ добрий часъ. 84
67. Вчора зъ вечора да порошенька впала (съ вар.) . . . . —
68. Ой у полі садочокъ не критий. 85
69. Не була жъ бо я вдома (съ вар.) . . . . . —
70. Да чи я тобі, нейко моя, й надокучила 86
71. Да колибъ я знала (съ вар.).
72. Ой казала мати:—моя доню мила 87
73. Ідь, мій синочку, не стій (съ вар.) . . . . . —
74. Ой ти, душенько, наша Марусенько 88
75. Ой літає чорна галка по полю —
76. Суботонька на неділеньку пішла (съ вар.) . . . . . —
77. Зеленая рутонька, жовтий цвітъ. 89
78. Далекая дороженька, жовтий цвітъ (съ вар.) . . . . . —
79. Ой чого, чого въ темнимъ дворі такъ рано засвічено (съ вар.) 90
80. Приснилася мені, мати, потороча въ ночи . . . . . —
81. Ой рісъ орішокъ черезъ стіну. 91
82. Скочу я на зитилокъ . . . —
83. Зъ ліскі горішки летіли . . —
84. Ріжъ, мати, китайки . . . . —
85. А въ городі дубъ да береза (съ вар.) . . . . . —
Розглядини 95
Торочини . . . . . —
86. Благослови, Боже, и отець, и мати 96
87. Не була жъ бо я вдома . . —
88. Зеленая рутонька, жовтій цвітъ. 97
89. Зеленая рутонька, жовтий цвітъ. . . . . —
90. Зъ ліски горішки летіли . . —

91. Дай же, Боже, въ добрий часъ 98
92. Наівшися, напившися . . . —
Вильце, вінки и дівичъ вечоръ —
93. А вчора зъ ве ора папоро-
шенька впала 99
94. Благослови, Боже (съ вар.) . —
95. Ой въ лузі калина 101
96. До бору, старости, до бору
(съ вар.) . . . . . —
97. Дайся, Иваню, чути . . . . —
98. Вийся, віночку, гладко . . . 102
99. Летівъ горностай по надъ
ставъ (съ вар.) . . . . . —
100. Въ долину, дружечки, въ до-
лину (съ вар.) . . . . . —
101. Всю ми долину сходили (съ
вар.) 103
102. Коло світлоньки, коло новоі. 104
103. Гильце деревце зъ ялини . . —
104. Якъ гильце вили (съ вар.) . 105
105. Чи багатъ Марусинъ батько? —
106. Шийся, віночку, гладко . . . —
107. Зъ зіми на весну походить . —
108. Шила Маруся барвінковий
віночокъ 106
109. Ой у полю та овесъ рясний. —
110. Пусти мене, мій батеньку, на
гору тую . . . . . —
111. Ой на горі полуцвітки про-
цвітають . . . . . —
112. Похилоє та дерево ялина. . —
113. Похилоє дерево та ялина. . 107
114. Половину гільця ввили . . . —
115. Ишовъ Ивашко на посадъ . —
116. Ой чия то дружина . . . . —
117. Колибъ я знала, колибъ я
відала . . . . . —
118. Якъ ми гільце вили (съ вар.) 108
119. Соколонько, да не вилети . —
120. Уже лужечки, бережечки
вода поняла . . . . . —
121. Ой куди жъ ти, Марусю, по-
ходила 109
122. А въ віру, въ вірочку . . . —
123. Да не сами ми єлечко вили. —
124. А ми тута илечко звили . . —
125. Попались ми въ діло . . . 110
126. Усе діло поробили . . . . —
127. Знати, Марусю, знати . . . —
128. Дружба ножа не маєе. . . . —
129. Ой чи єсть ясний місяць на
зорі . . . . . —
130. Хто жъ сёму велечку госпо-
даръ . . . . . —
131. Ой старосто, серце (съ вар.). 110
132. Ой по-підъ лісокъ, лісокъ. . 111
133. Зацвіли, фиялочки, зацвіли. 112
134. Де ти, барвінку, рісъ, рісъ . —
135. Стала зоря до місяця (съ вар.) —
136. Ой ходила Марисенька по
саду 113
137. Котилося яблучко съ Шай-
города (съ вар.) . . . . . —
138. Ой ти, душенько, наша Ма-
русю (съ вар.) . . . . . —
139. Ходила дівочка по полю . . 117
140. Пливе утонька безъ утеняти. —
141. Стоітъ верба 118
142. Туда идутъ дружечки пиш-
ниі. . . . . —
143. Да не вій, вітру, въ розі (съ
вар.) . . . . . —
144. Марусенька серіточка, а
Ивашко панъ 119
145. Зеленая та дибрівонька (съ
вар.) . . . . . —
146. Застилайте столи 120
147. На горі хвиялочка зелененька —
148. Ой поле, поле, полечкомъ . 121
149. Ой городъ, городъ, горо-
докъ . . . . . —
150. Ой ходила Марусенька по
новимъ двору . . . . . —
151. Да ходила Марусенька по
городу . . . . . —
152. Суботонька, неділенька —
якъ одинъ день (съ вар.). 122
153. Просила Марисенька дівоч-
чокъ 123
154. Да просимъ вилець вити (съ
вар.) . . . . . —
155. Було що істи, пити . . . . —
156. Приіхавъ Ивашко до Марусі
въ гості . . . . . —
157. Ой у саду, у садочку да на
зеленій руті 124
158. Казавъ — есь, батеньку — не
дась мя . . . . . —
159. Ой іхали бояре горою . . . —
160. Ой ти, душенько, наша Мару-
сенько . . . . . —
161. Ой ходила Маруся на крутій
горі (съ вар.) 125
162. Ой підлітаєе, крильцями маєе . 126
163. Передъ нашими воротами. . —
164. Ой увійди, Марусенько, увійди —
165. Ой ходила Марусенька по
полю . . . . . —

166. Черезъ сіни садочокъ 127
167. Да ми въ своій Марусеньки . —
168. Літала сорока—чигече . . . —
169. Ой по горі полониченьки . . —
170. Ой пзъ сінечокъ двоє дверечокъ . . . . . —
171. Ой ти, душенько, наша Марусю (съ вар.) 128
172. Первая квітка... Ой попе, попе Гордію (съ вар.) . . . 129
173. До ковала зозуленька у садочку (съ вар.) 130
174. Продай, продай, панотченьку, свій садъ-виноградъ (съ вар.) . . . . . —
175. Одна була тополенька въ тімъ саду 132
176. Єдна була тополенька въ тімъ саду 133
177. Ми, дружки, пудходили . . —
178. Старша дружка иде . . . . —
179. Благослови, Боже . . . . . —
180. Марусю мати родила (съ вар.) —
181. Кропи насъ, мати (съ вар.) 134
182. Щасливая та година настала. . . . . —
183. Ой чпі то дружечки . . . . —
184. Я дружечокъ люблю . . . . —
185. Шли дружечки рядочкомъ . 135
186. То не уточка пливе (съ вар.). —
187. Утинька йде . . . . . —
188. А въ субботу противъ неділеньки . . . . . —
189. Паноченьку голубоньку, ой що жъ мені да за сонъ снився . . . . . —
190. Одсунь, Марьечко, віконце (съ вар.). 136
191. Ой ти, душенько, наша Марусю,
Сухая рибонька не треться . . —
192. Ой ти, душенька, наша Маруся,
Віликі скоки—сороки . . . —
193. Коло вишневого саду . . . —
194. Ой ти, душенько, наша Маруся,
Не вій, вітре, въ лузі . . . 137
195. Світи, світи, звіздечко, ясно. —
196. Ой ти, душенько, наша Марусю,
Ой не гуди рано надъ головою . . . . . —
197. Вже нпзенько. . . . . —
198. Въ суботу противъ неділеньки 137
199. Ой городъ, городъ Лебединъ. 138
200. По малу, дружки, йдіте (съ вар.) . . . . . —
201. Та въ неділеньку рано (съ вар.) . . . . . —
202. Ой пшли ми низомъ 139
203. Ой шли дружки горою . . . —
204. Ой летіла зозуленька, дай кує (съ вар.) . . . . . —
205. Косо моя русая. 140
206. Ой ходили жъ ми, ходили . —
207. О чому, чому . . . . . —
208. Ой такъ ми звинули . . . . —
209. Молода Маруся всі дворп обходила . . . . . —
210. Ой, Боже, Боже, погоди . . 141
211. Ой розступися чистокілъ . . —
212. Я у матері була . . . . . —
213. Спасибі вамъ за дружку . . —
214. Ми прійшли, панєночки . . —
215. Ой, матінко—нене . . . . —
216. Прибірайся, матінко, прибирайся . . . . . —
217. Ой ти, душенька, наша Маруся,
Обметайте двори (съ вар.). 142
218. Вийди, вийди, матінко, противу него (съ вар.) . . . —
219. Ой ти, душенько наша Марусе,
Не познала мати (съ вар.). —
220. Вітрець повіває 143
221. Черезъ Дунай глибокій. . . —
222. Прийшла Маруся зъ села. . 144
223. Були жъ ми за горою . . . —
224. Було полемъ не блукати . . —
225. Ой насъ коні не возили . . —
226. Недалекая дорога . . . . . —
227. Добрий вечіръ, мати (съ вар.) —
228. Ой гараздъ ви зробили. . . 145
229. Ой гараздъ, дитинко, гараздъ —
230. Ой куди ти, моя доню, ходила . . . . . —
231. Ой матенько, утко (съ вар). —
232. Ми прейшли, панєночки . . 146
233. Добри вечоръ тому (съ вар). —
234. Бодай, здорови були (съ вар.) 147
235. Чи метяна хата? . . . . . —
236. Ой метяна хата . . . . . —
237. Благослови, Боже 148
238. Дайте намъ сокпроньки . . —

239. Славний городъ да дівичъ-вечоръ (съ вар.) 148
240. Колисомъ сончко на гору йде 150
241. До насъ, дівонькі, до насъ . —
242. Ой давно Львівъ збудовани . —
243. А въ садочку дві квіточки, Пусти свату въ хату . . . —
244. Красна Марисенька шалвію ламала . . . . . —
245. Грайте, музики, різко . . . —
246. Схилилася вишня 151
247. Покорися, Марисенько, покорися . . . . . —
248. Въ лісі на яворі . . . . . —
249. Стояла калина въ лузі. . . —
250. Видкій соненько всходитъ. . —
251. Ой кому жъ ти ся, молода Марисю, кланяешся . . . —
252. Сусідойки, голубойки . . . 152
253. Грайте, музики, різко . . . —
254. Покірне дитятойко Ивасейко. —
255. Ой прилетіло два голубойка. —
256. Шла Марися на посадъ (съ вар.) . . . . . —
257. Кому жъ ти ся кланяешъ? . 153
258. Ой летіла галочка черезъ садъ (съ вар.) . . . . . —
259. Братъ сестричку за стілъ веде (съ вар.) 154
260. Сіла Мариня на посаженьку. —
261. Ой братъ сестру за стілъ веде. 155
262. Горою сонечко колує. . . . —
263. Ой хтожъ тобі, Марусю, (съ вар.). . . . . —
264. Ой славенъ, славенъ Мариненъ посагъ (съ вар.). . . 156
265. Слала зоря до місяця (съ вар.). —
266. Стала зорейка до місячейка зъ вечора 157
267. Складайтеся, бояри . . . . —
268. По за листейко огні горятъ. —
269. Марусинъ батенько да передъ Богомъ стоіть (съ вар.) . . 158
270. Походющая зіронько (съ вар.). 159
271. Где ся мі дівъ, где ся мі дівъ (съ вар.). 160
272. Що то мі за дорога. . . . . —
273. Місяченько ясний . . . . . —
274. Даруй мене, родинонько . . . —
275. Захотіла Марися. . . . . —
276. Скочила Марися на теренъ . 161
277. Даровано Марусеньку. . . . —
278. Ой ви, хлопчики маленькі . . —
279. Де ся тиі поділи. 161
280. Стань, батеньку, проти мене (съ вар.). . . . . —
281. Я повненькоі випиваю . . . 162
282. Пийте, молодці, пийте. . . —
283. Знати Марисейку. . . . . —
284. Ой знати, знати. . . . . —
285. Ступлю я на ломину 163
286. Ой ти, душенько, наша Марусю, ой ходила Марусенька по коморі. . . . . —
287. Дружейка осухъ крає. . . . —
288. Красная Марисенька . . . . —
289. Не била въ дому на своіхъ заручинахъ 164
290. Ходитъ Марися по новимъ дворі —
291. За воротами трава-мурава . —
292. До дунаю стежечка 165
293. Въ вечеръ, въ суботоньку. . —
294. Летить зозуленька . . . . . —
295. Чорна галочка на рокиті спділа —
296. Ой розточено ленний обрусъ на столі . . . . . —
297. Сіла Маруся долю 166
298. Підъ добровою. . . . . —
299. Тамъ за вороти . . . . . —
300. Розточено, розволочено въ коморі . . . . . —
301. Половиною місячейко на небі. 167
302. Ой въ суботу, передъ вечеромъ. —
303. Ой славний, славний князельскій посахъ . . . . . —
304. Ой попе, попе, Гордію (съ вар.) —
305. Во городейку, въ батейка . . 168
306. Ой тамъ на горі. . . . . —
307. А въ неділейку рано . . . . —
308. По-підъ дубраву, по-підъ зелену —
309. Ходитъ Марисейка 169
310. Дивуеся, чудує ся батейко . —
311. Молоденькі Ивасё. . . . . —
312. Глянь, матенько, на мій посагъ —
313. Ходила Марисейка сімь літъ по лісі . . . . . —
314. Червона калина. 170
315. А въ суботоньку по нешпоронькахъ година. . . . . —
316. У новій коморі. . . . . —
317. Ой матінко, голубонько. . . —
318. Добре було, моя матухно . . 171
319. У суботоньку надъ вечура. . —
320. Було тобі, зятю, не пити . . —
321. Літатъ зозулейка. . . . . —
322. Ходитъ павойка 172
323. Калинная горойко. . . . . —

324. Ой дивно жъ намъ, дивно. . 172
325. Похилее та деревце та ялина (съ вар.). . . . . —
326. Подъ ганкомъ музиченькі грають. 173
327. Ой оддаешъ мене, моя матінко. —
328. Отдай мене, мати, де хороше въ хаті. 174
329. За городомъ да овесъ рясенъ. —
330. Ой не наступайте, бояре. . . —
331. По-підъ лісочокъ битая дорожечка, ... —
332. Изъ-за гіръ, изъ-за гіръ. . . —
333. Ой пішла дівчинонька по воду. 175
334. Въ чистомъ поле да овесъ рясенъ. . . . . —
335. Въ лози, бояре, въ лози. . . —
336. Стенулися сіни, якъ бояре сіли. —
337. Наіхали заручнички. . . . . —
338. Приіхали комисарчики . . . 176
339. Ой хміль же лугами. . . . . —
340. Топи, мати, хату раненько. . —
341. Скриплять, рыплять воротечка тисовні. . . . . —
342. Дежъ бувъ, селезень, дежъ була, утка? . . . . . —
343. Летишъ, летишъ, соколонько, черезъ садъ. 177
344. Зажурилася перепілочка. . . —
345. Ой въ городі шевлічка зелененька. . . . . —
346. Чи я тобі, мій батечку, докучила. 178
347. Ой вийду я да на ганочки. . —
348. Кое мое кохание . . . . . —
349. Ой ходила Маръечка да й по городу . . . . . —
350. Охъ и говорила 179
351. Да казали:Марусенька не пряха —
352. Колибъ я знала, колибъ я відала, ... —
353. А въ нашого пана свата. . . 180
354. Да сорока, да ворона. . . . —
355. Ой на хаті зілле (съ вар.). . —
356. А вже минають вишні та черешні 181
357. Ой крикнувъ орелъ. . . . . —
358. Пливе утиня коло берега . . —
359. Да зажурпться, да захлопочеться . . . . . —
360. Да наказувала куночка . . . 182
361. Запорожці зъ запорога . . . —
362. Пийте, запорожці, пийте . . —
363. Ой матінко-нене. 183
364. Ший, Марусенько, Ивасёві сорочечку. 183
365. Шила Маруся кошулейку . . —
366. Гримнула щука-риба на морі. 184
367. Марісинихъ три брата. . . —
368. Марисю, Марисейко . . . . —
369. Посланці, коханці. . . . . —
370. Посланці, посланчикі. . . . —
371. Съ гилёвъ идемо, съ гилёвъ. 185
372. Братъ кошулейку несе (съ вар.). . . . . —
373. Не страхайся, швагре . . . —
374. Принесли ми ся гилю . . . —
375. Королю, короленьку. . . . —
376. Повини, вітройку 186
377. Покажіть намъ того. . . . —
378. Радуйся, королейку . . . . —
379. Посланці, коханці. . . . . —
380. Приіхали налпвайки. . . . 187
381. Щоби насъ ту не просили. —
382. Да не жалуй мене. 189
383. Ой дай, мати, голку (съ вар.) —
384. Я швачка зъ Вельбова (съ вар.). 191
385. Другая квітка—тожъ Тетяна 193
386. Ой заржали сиви коні, заржали. . . . . —
387. Ніякий, дружбонько, ніякий. —
388. Посланці наші коханці. . . —
389. Зять на мене не дивиться (съ вар.) 194
390. Любо-мило дивитися. . . . —
391. Допче, дружечка, допче. . . —
392. А вже я літомъ не гуляю . —
393. Вилізъ дружба на липу . . —
394. Я на сватові лавці 195
395. Скаче, свісточка, скаче . . —
396. Ой глянь, зятеньку, на мене (съ вар.) . . . . . —
397. Я въ тебе, зятеньку, первая свість 196
398. Не шапочка скаче, ковпачокъ —
399. Чи тобі, зятеньку, не соромъ (съ вар.) . . . . . —
400. Чи не стидно жъ тобі, старий сватъ 197
401. Дружбонько чорнобривий (съ вар.) . . . . . —
402. Не кпися, сванечко, не кпися —
403. На червоному не знаемся . —
404. Ой казали — свати богаті (съ вар.) 198
405. Ой казали люде, зять богатий —
406. Не хочу я червоного . . . —

407. Нашъ піддружба хороший . 198
408. Моя мати не кітлярочка . . —
409. Не кідай мі трояка . . . . —
410. Убогі бояре, убогі . . . . —
411. На що ся въ дружби бравъ 199
412. Ліниві, бояре, ліниві . . . —
413. Гадали посли ночувати . . —
414. Ой луговая зузуленько . . . —
415. Маршалкі, не стійте . . . —
416. Ой на що жъ ти, да Маръечко, уповала 200
417. Дають намъ зъ замку знати —
418. Старшій сватъ хоче істи . —
419. Давай, свахо, вечеряти . . —
420. На печі медвідь лежить . . —
421. Брязнули да ложечками . . —
422. Бийтися, кутки, лавки . . . 201
423. Качуре касатарю . . . . . —
424. Крамару, крамаройку . . . —
425. Благослови, Боже . . . . . —
426. Стань, батінко, проти мене —
427. Милий, Боже, ходить голубъ по столі . . . . . —
428. Пийте, панянки, пийте . . . —
429. Положени ложкі й тарілочки 202
430. Поставлено, та поставлено . —
431. Скочу я та крізъ стіночку . —
432. Каплунъ істи варить (съ вар.) —
433. Первая квітка—то жъ Іванко.., іжте, бояре, капусту . —
434. Зеленая дібривонько . . . 203
435. Іли бояре юшку . . . . . —
436. Другая квітка—то жъ Маръечка, іжте, бояре, юшку . . —
437. Приймите собі тее . . . . —
438. Ой цу, коні, цу! . . . . . —
439. Ой гороше, гороше . . . . —
440. Ми не маленькі діти . . . 204
441. Плаче киця на кухні . . . —
442. Дружба ножа не має . . . —
443. Нашъ кокгутъ білокрилий . —
444. Крає, дружбонько, крає . . —
445. Крає, дружбонько, крає . . 205
446. Світилочка-пані . . . . . —
447. Ой, якъ би я пані . . . . —
448. Світилочка ласа . . . . . —
449. Два голубойки гніздо вьютъ —
450. Старшій бояринъ, якъ болванъ . . . . . —
451. Іли, бояре, іли 206
452. Не боялисьтеся Бога . . . —
453. А въ садочку дві квіточки іли дружечки іли . . . . . —
454. Наша дружка підъ сволокъ —
455. Не стійте коло груби . . . 206
456. Стерлася маківочка . . . . —
457. Пішла мати . . . . . —
458. У батенька все хорошенько 207
459. Ой ходила дівчинонька по городу . . . . . —
460. Где то ті куховороньки . . —
461. Не стій, вербино, роскидайся —
462. Добрая господиня 208
463. Повідала намъ сорока . . . —
464. Було що істи, пити . . . . —
465. А де той подчаший . . . . —
466. Ти, батьківъ синочку . . . —
467. Чого, сватовье, сидите . . . —
468. Старості шелягъ дати (съ вар.) 209
469. Ти, кокгуте білокрилий (съ вар.) . . . . . —
470. Квітъ калинойку ломитъ . . 210
471. Веди насъ, старосто, спати —
472. Старосто старенький . . . —
473. Любонь староста въ постильцяхъ . . . . . —
474. Встань, старосто, на ноги . —
475. Староста дівочий . . . . . —
476. Десь у сёго свата 211
477. Встаньте, дружечки, встаньте —
478. Где соколи гніздечко вили . —
479. Та що намъ біли столове . —
480. Зъ-за столу, панянки, зъ-за столу . . . . . —
481. Гости, дружечко, ... 212
482. Дівчинонька-паняночка . . . —
483. Добри - вечоръ, дівчино, чи чуешъ? . . . . . —
Коровай 214
484. Маруснна мати (съ вар.) . . 215
485. Заслужившї жони 216
486. Рухай, рухай, короваю . . . —
487. Ой годі, годі, пшенице (съ вар.) . . . . . —
488. Мовила, говорила 217
489. Ярая пшеничейко 218
490. Стелися хмелику на ліску . —
491. Поможи, Боже, (съ вар.) . . —
492. Пречиста Діво-Мати 219
493. Піду и до Дунаю (съ вар.) . —
494. Поставивъ староста на столі свіченьку 220
495. Збірайся, роде, до роду . . —
496. А въ суботоньку по нешпороньку годину . . . . . —
497. Де ся діла, де ся поділа . —
498. Нічъ наша регоче (съ вар.) —

499. Де пошла да Маръюхина мати 221
500. Три сестри свічку сукало . —
501. Трійця по церкві ходила (съ вар.) 222
502. Жоночки, коровайничкп . . 224
503. У стозі пшениця . . . . . —
504. Ой не війте, вітри . . . . —
505. Ой короваю, короваю . . . —
506. А у саду гільтя вісить (съ вар.) . . . . . —
507. Гусоньки по пшониці ходили 225
508. По-підъ боромъ, по-підъ лісомъ . . . . . —
509. Місіть, місіть, коровайнички 226
510. Вода луги позаливала . . . —
511. Да говорило пиво зъ своіми пивоварами . . . . . —
512. Ой на горі городъ зряженъ (съ вар.) . . . . . —
513. Старшая коровайничко (съ вар.) 227
514. Короваю, мій раю (съ вар.) —
515. Ой захотівъ Иванко (съ вар.) 228
516. Я на коровай ишла (съ вар.) —
517. Ой дайте намъ свічки (съ вар.) 229
518. А де тая господиня (съ вар.) —
519. Світи, місяченьку, ясною зорою 230
520. Світи, місяцъ, зъ раю . . . —
521. Ідьте, свати до Крюкова . . —
522. Дорогпі купці іхали (съ вар.) —
523. Вітай же, вітай же 231
524. Коровайночки-жоночки. . . . —
525. Мп жъ були коровайнички . —
526. Рано ми, рано . . . . . —
527. Ой пойду жъ бо я до коваля —
528. Де тні ковалі живуть 232
529. Ой повій, вітроньку . . . . —
530. Ой де пішовъ, де подівся . —
531. Ой де пошовъ Маруспнъ батенько . . . . . —
532. Да богатъ, Ивасю, батько твій —
533. До бору, свати, до бору (съ вар.) . . . . . —
534. А въ Ивашка весілле . . . 233
535. Прелетіла да теречка . . . —
536. Въ Львовп гримъ гримпть . 234
537. Якъ коровай міспть . . . . —
538. Проси Бога, Марисенько . . —
539. Поідемо по-підъ гори . . . —
540. Зацвіла калпна . . . . . —
541. Летівъ горностай черезъ садъ —
542. Соломъяпні стіни 235
543. Да питавсе коровай у препичі 235
544. Питається коровай у перепичі —
545. Короваєва пара (съ вар.) . —
546. Кучерявий пічъ вимітає (съ вар.) 237
547. Череватая міспла 238
548. Губатая вчиняла . . . . . —
549. Товстая въ пічъ сажала . . —
550. Чия жона гожа . . . . . —
551. Котора міспла . . . . . —
552. Наша хата и намъ пецъ . . —
553. Ой носатп, коровайниці, носати 239
554. Ой вите, хлопці, сморкачп . —
555. Пічъ стоіть на сохахъ (съ вар.) . . . . . —
556. Ой були жъ ми въ ділі . 240
557. Чого намъ снідіе . . . . . —
558. Де ся господаръ подівъ . . —
559. А въ нашого господаря . . —
560. Старостонька домовий . . . —
561. Свахи коровай міспли . . . 241
562. Ой батеньку да голубоньку . —
563. Почни, свате, бочку . . . . —
564. Почни, свате бочку . . . . —
565. Якъ я-мъ била коровайничковъ —
566. Мп пшеницю пололп . . . . —
567. Дякуймо, молодиці . . . . —
568. Да странулися сіни 242
569. Да за кораваю куса . . . . —
570. Ой казали люди . . . . . —
571. На городі мерва . . . . . —
572. За колодою, за дубовою . . —
573. Ой де жъ тая пішла (съ вар.) —
574. Коровайниці пъяні (съ вар.) 243
575. Пече наша, пече . . . . . —
576. Короваєво тісто . . . . . —
577. Давай, дружба, сукірп . . . 244
578. Чесъ тобі, кораваю . . . . —
579. Ой знаю жъ я, знаю . . . —
580. Ніхто не вгадає . . . . . —
581. Повини, вітройку . . . . . —
582. То намъ ся красний вдавъ . 245
583. Славни господпні . . . . —
584. Де жъ тп бувавъ . . . . . —
585. Обіцялася матп . . . . . —
586. Ой догадайся, Марисю, на що то, про що коровай есть —
587. На припечку луй 246
588. Ви пъете, галнуєте . . . . —
589. Заслужила ти дару . . . . —
590. Ой виплела, виплела . . . —
591. Запрягаймо воли, корови . . —
592. Мп пили и гайнували . . . —

593. Ви-те, сидухи, сиділи . . . 246
594. Славляно да прислављяно . 247
595. Ой у полі овесъ-роса . . . —
596. Ой у лузі два столі високихъ —
597. А теперъ же въ насъ да зрадости . . . . . —
598. Тамъ туда лежить здавна стежойка . . . . . —
599. Вийся, короваю . . . . . —
600. Въ городеньку чистоколеньку 248
601. А вже вечера на столі . . —

Воскресенье.

602. Поймає Ивасенько 249
603. Соненько сходить, та й грає —
604. Кропи насъ, мати (съ вар.) —
605. Тамъ тудий лежить здавна стежойка (съ вар.) 250
606. Ой крикнула гусенька на морі —
607. Ясно въ світлонці, ясно . . —
608. Бідна жъ моя головонька на свеце 251
609. Идуть сестриці на вечерниці —
610. Хпляються ворота . . . . —
611. Щаслива Марися у Бога . —
612. Благослови, Боже 252
613. Чомъ ви, соловъі, не щебетали —
614. Въ долину, паненки, въ долину —
615. Городитъ Иванко, городитъ —
616. Подай, матінко, гребенця (съ вар.) . . . . . —
617. Ой нема, нема батенька въ дома 253
618. Ой батичку, та голубчику . 254
619. Кидай, Марисю, биндочки . —
620. Прийди, матінко, прийди . —
621. Прийди, матінко, ... —
622. Матінко, голубонько . . . . —
623. Склуни на стілъ головку . . —
624. Не дай, Марисю, косп рвати —
625. Перше було літечко 255
626. Вибивайте кілочки . . . . —
627. Ото тобі Марусю за тее . —
628. На дворі дерева тешуть . . —
629. Ой матінко, та голубочко . —
630. До Дунаю стежечка (съ вар.) —
631. Ой чи вогонь, чи полумень палає 256
632. Де твій, Марисю, старшій братъ (съ вар.) . . . . . —
633. Погано, Маръюхно, погано . 257
634. Ой теперъ же я королицею —
635. Ой братъ сестрицю да росплітає (съ вар.) . . . . . —
636. Росплетала мене дядина . . 258
637. Ой гаю мій, гаю . . . . . —
638. А въ нашій світлиці та Марися сиділа . . . . . —
639. Ой чи я тобі, дівко Марушко, зъ весни не казала . . . —
640. Ой на горі жито (съ вар.) . 259
641. Косо, мое коханне . . . . —
642. Приіхали, пані-мати, три паниче 260
643. Ой заржали ворони коні на стані . . . . . —
644. Передъ воротами виноградъ росте . . . . . —
645. До дому, дружечки, до дому —
646. Покорися, Марисю, покорися —
647. Благослови, Боже . . . . . —
648. Кланяйся, Марисю, кланяйся —
649. Кому ся кланяешъ 261
650. Золотое зернятко въ стіну бъе —
651. Грайте, музпкі, ризько . . . —
652. Перша квітка—то Ивашко . —
653. Куди ми вибіраемся . . . 262
654. Якъ будешъ, Марусенько, къ вінцю йти . . . . . —
655. Благослови насъ, Боже, . . 263
656. Кланяйся, Иваню . . . . . —
657. Похилися, яворонько, похилися. . . . . —
658. Нуте, наші, та не гайтеся . —
659. Ой вже, ненько . . . . . —
660. Иде Мариня зъ ложа . . . —
661. Въ крузі сонейко иде . . . —
662. Стукнули ангели на небі . . 264
663. Идемо до шлюбу . . . . . —
664. Отступітеся, вороги (съ вар.) —
665. Съ Богомъ, бояре, съ Богомъ —
666. Зустрічай насъ, Боже . . . —
667. Ой зъ-за гурья, воронне коні, зъ-за гурья . . . . . —
668. Ой заграли, сиві коні, заграли 265
669. Ступайте, коникі . . . . . —
670. Чи чуетеся, коники, на силу (съ вар.) . . . . . —
671. Братъ сестрицю випроважавъ 267
672. Січіте калиноньку съ конця. —
673. До шлюбу ми идемо (съ вар.) —
674. Кругомъ, кругомъ сонце вгору йде . . . . . —
675. Не стій, вербо, розвивайся . 268
676. Ой по-підъ лісомъ битая дороженька (съ вар.) . . . —
677. Сплела Марися віночокъ . . —

678. Десь та Маруся боярського роду 268
679. Повій, вітре, дорогою (съ вар.) 269
680. Дяку тобі, матенько . . . . —
681. Тамъ на горойці . . . . . —
682. На болонейку білле 270
683. Ой попе, попе, отче нашъ (съ вар.) . . . . . —
684. Відчини, Боже, ворота . . . 271

Вѣнчаніе.

685. На горі церковця стояла . 273
686. Присягай, Ивасенько . . . —
687. Присягала Марисенька. . . —
688. Ми въ церкві були . . . . —
689. Да були жъ ми у церкві . . —
690. Да були жъ бо ми въ шлюбі 274
691. Да були жъ бо ми въ Божому дому . . . . . —
692. Ой де жъ ви бували? (съ вар.) —
693. Сонечко горою йдеть . . . —
694. Сіяла зіронька, сіяла (съ вар.) 275
695. Да спасибі жъ тобі, попоньку —
696. Дякуймо попонькові (съ вар.) 276
697. Задурили сь мо попа (съ вар.) 278
698. Ясній місяцю надъ нами . . —
699. Ми попа обманули 279
700. Помалесеньку йдіте . . . . —
701. По-надъ вишневимъ садочкомъ. . . . . —
702. Да метяна улонька . . . . —
703. Рано, рано... Сивий, білий та голубоньку . . . . . —
704. Стелися, хмелю, по тину . . 280
705. Іхала дівочка съ-подъ вінця. —
706. Не стуйте, бояре (съ вар.) . —
707. Ой на горі Маруся жито жне . . . . . —
708. Десь ти, дівчино, десь ти, Марусю 281
709. Заковала зозуленька . . . . —
710. Не гуди, рою. . . . . —
711. Не хміль вьється кипя тичинки . . . . . —
712. Ой ходила та Марусенька, ходила по садочку . . . . —
713. Схилилася верба зъ верху до кореня (съ вар.) . . . 282
714. Ой зъ гори всі дзвони задзвонили 283
715. Ой въ городі вишенька . . —
716. Ой черезъ цей садъ, черезъ виноградъ . . . . . —
717. Коло зеленого кубочка. . . —
718. Ой рано, рано въ неділю (съ вар.) 284
719. Паламаръ ключі ховає. . . 285
720. Січана, калинонька, січана (съ вар.) . . . . . —
721. Ой шлюбъ дано . . . . . —
722. Лети, лети, соколоньку по передъ насъ (съ вар.) . . —
726. Тамъ туди лежить стежойка 286
724. Лети, лети, соколойку до батька мого! . . . . . —
725. Радуйся, муй баценьку . . —
726. Іде Марися удъ винцю . . —
727. Ой мій батеньку рідний . 287
728. За воріточка жъ, та мій батеньку . . . . . —
729. Схилилась калинонька . . . —
730. Ой кому ти, молода Марисю, кланяесся . . . . . —
731. Ой ходила Марусенька повъ городу . . . . . —
732. Ой ходила дівчинонька по городу 288
733. Ой, вийди, матінко, проти насъ (съ вар.) . . . . . —
734. Ой радъ, хлопчино, радъ (съ вар.) 290
735. Радуйся, матінко (съ вар.) . —
736. Моя матюнко рідна . . . . —
737. День добрий, мати . . . . —
738. Ой мати, мати старая . . —
739. Спва, мала пташенько . . . —
740. Вийди, матінко, зъ свічами (съ вар.) 292
741. Не жаль мнѣ не зявзюлю . —
742. Вийди, мати, вийди, мати, зъ калачемъ . . . . . —
743. Полети, соколоньку, попередъ насъ 293
744. Ой, матінко моя (съ вар.) . —
745. Вийшла Маруся за воріточка 295
746. Чого крипиця та холодная . —
747. Даєшъ мене, моя матінко . —
748. Вийди, мати, зъ хати . . . 296
749. Не познала мати (съ вар.) . —
750. Да чи є у сей хатці. . . . —
751. Рано, рано да зозуленька . 297
752. Либонь же ми та потомилися —
753. Пусти, свату, въ хату . . . —
754. Другая квітка — тожъ Маруся...
Роскотітеся колісця . . . —
755. Котився кристаль съ-пудъ города 298

756. Старшій братіку, одчини воріття 288
757. Подсуньте оконце . . . . . —
758. На добрий день тому . . . —
759. Передъ дверми, дверми . . —
760. Ой приіхала молода Маруся изъ венцю . . . . . —
761. Теща зятя привитає . . . 299
762. Бодай здорови, люде! . . . —
763. Застилайте тисовні столи . —

Встрѣча и пріемъ молодыхъ, когда они возвращаются изъ церкви.

764. Не пий, Иванко 300
765. Слава Богу й Дусі (съ вар.) —
766. Янголиченьки невеличеньки 301
767. А въ садочку дві квіточки... Стинулися сіни (съ вар.) . —
768. Ой красенъ, ясенъ Марусенъ посадъ 302
769. Ишла Маруся на посадъ . . —
770. Заходятъ до насъ вісти . . —
771. Брязнули да ложечками . . —
772. Брязнули ложки й тарілки (съ вар.) . . . . . —
773. По святому „отче наші“ . . 303
774. Частуй, маточка, дружину . —
775. Ми були въ ділі . . . . . —
776. Ікте, бояре, капусту . . . —
777. Ілка капуста, ілка . . . . —
778. Ікте, бояре, ікте . . . . . —
779. Изъ-за гори гуска летіла . . 304
780. Же-бъ мені ложечка новая . —
781. Де тая господиня . . . . . —
782. Скочила кушка съ печи . —
783. Кучу я, кучу . . . . . —
784. А въ садочку дві квіточки... Іли свахи юшку . . . . . —
785. Первая квітка—тожъ Ивашко... Ми жъ роду не злодійского 305
786. Ой гороше, гороше . . . . —
787. Ріжъ, дружку, да курячу ніжку . . . . . —
788. Знати сванечку, знати . . . —
789. Чому, Марусю, не іси . . . —
790. А въ садочку дві квіточки... А якъ би жъ то я пані . —
791. Другая квітка—тожъ Ивашко.. Світплочка пані 306
792. Світилка, якъ шпилька. . . —
793. Сороки по кіллямъ . . . . —
794. Старшій бояринъ, якъ болванъ. . . . . —
795. Миръ-миромъ . . . . . —
796. Миръ-миромъ 306
797. До дому, дружки, до дому . 307
798. Вже то буде по обіду . . . —
799. Іли маршалки, іли (съ вар.) —
800. Устаньте, браттє (съ вар.) . 308
801. Первая квітка—тожъ Иванко... Вже-жъ бо ми да пониділи —
802. Да чого, бояре, сидите . . . —
803. Старосто старесенькій (съ вар.) . . . . . —
804. Старосто старесенькій (съ вар.) 310
805. Зъ-за гірья, матінко, зъ-за гірья. . . . . —
806. Звінчана, Марися, звінчана. —
807. Де жъ ми ся подіемо . . . . —
808. Ой великій двіръ (съ вар.) 311
809. Задумавъ Иванъ женитеся . —
810. Ой батеньку, та голубоньку 312
811. У неділю рано . . . . . —
812. Летять галочки у три рядочки —
813. Коло двора тестёвого . . . —
814. Устаньте, князята 313
815. Ой на горі хвиялочки зацвітають . . . . . —

Обѣдъ у молодого и поѣздъ за невѣстой.

816. Ой сій, мати, овесъ 314
817. Роди, Боже, жито. 315
818. Коло нашої діжки . . . . . —
819. Короваю-раю . . . . . —
820. Іхала вармяночка 316
821. Первая квітка—тожъ Иванко Мати Иванка родила (съ вар.) —
822. Ой де жъ пішовъ ти забарився 317
823. У сінечкахъ голубець гуде (съ вар.) . . . . . —
824. Нашъ Ивасенько (съ вар.) . —
825. Ой ідь, спиноньку 318
826. Не купуйте, боярп . . . . —
827. Не день ту ся курить . . . —
828. Не куй, Иванку, золотого ножика. . . . . —
829. Вотець сина вприжає . . . 319
830. Ой по дівку, Иване, по дівку —
831. Ивасю, королейку . . . . . —
832. Не зайди жъ, місяченьку, за хмару . . . . . —
833. А въ кого коні, сідлайте . . —
834. Розступітеся, ви, гори камъяні . . . . . —
835. Стелися, барвінку 320

836. Не місяць світить, не зора . 320
837. Ой ти, Иване, відважний козаче . . . . . —
838. На Ивасёвимъ дворі . . . —
839. Ой заграно, забубнено ранейко —
840. Соколонько, ти на вилеті . 321
841. Черезъ село Радохоньское . —
842. Горіхъ підъ стріхою . . . . —
843. Та поіхавъ Иванко женитьсяˊ —
844. Въ неділеньку рано . . . . —
845. Ой лугомъ, лугомъ вода йде 322
846. До молодоі идемо . . . . —
847. Межи двома береги . . . . —
848. Ой въ суботу въ самъ вечеръ —
849. Освітимо звіря въ полі . . 323
850. Дарп йдуть, дарп йдуть . . —
851. Одсунь, Марисю, віконце (съ вар.) . . . . . —
852. На дворі кільце впало . . —
853. На соколовімъ полі . . . . —
854. Тамъ на воді, на шумі . . 324
855. Спите пшеницю въ нові корити —
856. Тамъ туди лежить здавна стежойка . . . . . —
857. Ой лісомъ ідуть, на кунейки стріляють . . . . . —
858. На лужельскому помірку (съ вар.) 325
859. Повіє вітеръ по горі . . . —
860. Комора підхилена . . . . . —
861. Та черезъ поле полтавскее. —
862. Проспла Марисенька . . . 326
863. У славнаго тестенька стоіть зятенько . . . . . —
864. Зтиха, бояре, ідьте. . . . . —
865. Уже гості, уже на помості. —
866. Ой за ворітьми глибокийдунай 327
867. Хтось до насъ наступае (съ вар.) . . . . . —
868. Добрий вечоръ сусідоньку, ми до васъ . . . . . —
869. Ой припади, Марусю, до столу —
870. Стоять ворота 328
871. Вийди, мати, вийди . . . . —
872. Вийди, мати, зъ хати . . . —
873. За ворітними дверми . . . —
874. Ой помагай Вігъ, теще . . —
875. Ой десь теща та зятя не любить . . . . . —
876. Іхали ми три милі (съ вар.) —
877. Пусти, свату, въ хату (съ вар.) 329
878. Шо ми вамъ провинили . . 330
879. Ой у нашого свата . . . . —
880. Либонь ми та не влучили . —

Встрѣча молодого у невѣсты 330
881. Миръ зъ миромъ мировался (съ вар.) 332
882. Перші посли пришли . . . 333
883. А въ городі гілля (съ вар.) —
884. Вилетайте, сороки . . . . —
885. Впустіть насъ, впустіть (съ вар.) . . . . . —
886. Пусти, свате, въ хату (съ вар.) 334
887. Впустітъ насъ, впустітъ . . —
888. Відсуньте віконечко . . . . —
889. Ой задудніли кованні вози на дворі . . . . . —
890. Не вступайте, спльнні бояре. —
891. Приіхали боярове зъ далека 335
892. Ой гребля, гребля велика . —
893. Наіхали свати . . . . . —
894. Приіхали заручники . . . . —
895. Не гнівайся, тестю . . . . —
896. У нашого свата . . . . . —
897. Ой зять намъ ся стелить . 336
898. Чи чуешъ, Марисю . . . . —
899. Вийди, Марися, до насъ . . —
900. Приіхали гості . . . . . —
901. Що то за гості наіхали . . —
902. Ой на зятя та метіль мете. —
903. Летіла зозуленька 337
904. Въ тузі, місячейко, въ тузі. —
905. Ой хмарно жъ намъ, хмарно —
906. Що у гордого тестя . . . —
907. А въ гордого тестенька . . —
908. Ой летівъ соколонько черезъ три ліси. . . . . —
909. Не стріляйте зъ вострн . . 338
910. Ой где жъ ви тамъ два післаюшки бпвали . . . . —
911. Чпі ту ми бояре . . . . . —
912. Марисю, панєнойко . . . . —
913. Вийди, теще, на двіръ . . . —
914. Ой то жъ тобі, молодий Ивасю, пихота . . . . . —
915. Щось те намъ за даръ дали? 339
916. Не лякайся теще . . . . . —
917. Гдесь те ся свати забавляли —
918. Не пий, Ивасю, первого превітку (съ вар.) . . . . . —
919. Вубралась теща увъ овчинки —
920. Изъ якоі причини 340
921. Тещенька зятя витае . . . —
922. Добрий вечіръ тому . . . . —
923. Бодай здорові були . . . . —
924. Посуньтеся та дівчаточка . —
925. Росточи, свату, хату . . . 341
926. Будь, шурину, ласкавъ. . . —

927. Ми застави не беремо . . . 341
928. Ти душенько, наша Марійко —
929. Ой ви, сватове, білні лебедове (съ вар.) . . . . . —
Выкупъ невѣсты 342
930. Іхала Хима 343
931. Сванечки, наші голубочки (съ вар.) 345
932. Дружечки, наші голубочки (съ вар.) . . . . . —
933. Ой ишла, ишла (съ вар.) . —
934. А въ садочку дві квіточки... Не наступай литва . . . 346
935. Шурину, не лякайся (съ вар.) —
936. Братічку та голубчику(съ вар.)347
937. Не дайся, брате звести . . —
938. Ой братіку та зрадничеиьку —
939. Балькова хата . . . . . —
940. Не стій, зятю, за плечима (съ вар.) 348
941. Стенулися сини . . . . . —
942. Не жаль же мені ни на кого —
943. Пливе утонька безъ утиняти. 349
944. Чого жъ, світлонька та новесенька . . . . . —
945. Чи не жаль тобі, ненько, мене буде . . . . . —
946. Не жалуй мене, мій батеньку 350
947. Ой хвалилася, вихвалялася . —
948. Іздивъ Иванко та на вловоньки . . . . . —
949. Ой хміль по дереві вьется . —
950. Ой чого, чого въ цімъ новімъ домі 351
951. Гнися, калино, гнися . . . —
952. Ой гомінъ, гомінъ, дівко Марушко . . . . . —
953. Охоча була молода Маруся —
654. Ой де ви бували, де ранкували 352
955. Да летять галочки . . . . —
956. Хоць гнися, калино, не гнися —
957. Засвіти, дружбо, свічку . . —
958. Бережисе, молодая, бережисе —
959. Идете, дружечки, идете . . 353
960. Ой дайте намъ віри . . . . —
961. Догадайсе, догадайсе, Марьєчко . . . . . —
962. Ой чи будешь, Марусенько, жалкуватн . . . . . —
963. Не куй, старосто, не золота, не сребра . . . . . —
964. Та пливе утеня, та пливе сірее 354
965. Дружечки, душечки, наші голубочки 345
966. Первая квітка—тожъ Ивашко... Шелестъ, шелестъ по дубині (съ вар.) . . . . . —
967. Ой вийся рій, вийся . . . —
968. Ой ходила та Маруся по полю 353
969. Теперъ же мені, сусідочки моі —
970. Ой возьми,зятю,швидкий прутъ —
971. Котиться хміль изъ-мижъ города . . . . . —
972. Що то за ворона . . . . . —
973. Ой блукавъ же нашъ Ивасё, не блукавъ . . . . . —
974. Відсуньси, брате, відъ сестри 356
975. Казали, свати богати . . . —
976. На дунаю зімна вода . . . —
977. Згоди, братейку, згоди . . . —
978. Ой у саду соловейко защебетавъ . . . . . —
979. Сіда Ивасё на посагъ . . . —
980. Въ запічъ, шурине, въ запічъ —
981. Ой я не паньска дитина . . —
982. Скупні, бояре, скупні . . . 357
983. Не у правді братко кохався. —
984. Світилка—шпилька (съ вар.) —
985. Викотили, викотили . . . . —

Теща подноситъ зятю „оброкъ“.

986. Вийди, теще, на двіръ . . 358
987. Не лякайся, теще . . . . —
988. Пішовъ дідъ по гриби . . . —
989. Добрі-вечіръ тому 359
990. Бодай здорові були . . . . —

Роздача подарковъ молодого.

991. Отце жъ ти чоботи (съ вар.) 360
992. Що ваші подарки (съ вар.) 361
993. Ой на хаті зілля (съ вар.) —
994. Первая квітка—тожъ Иванко... Несіте дари за дари . . . 362
995. У насъ роду много . . . . —
996. Нашъ Ивашко (Маруся) якъ малеванне . . . . . —

Подарки со стороны невѣсты.

997. Ой на дворі призьба (съ вар.)362
998. Ой роде, роде, богатий . . 363
999. Хутенько ся, маршалку, увивай . . . . . —
1000. Обдарили дари . . . . . —
1001. На тихому дунаєчку білила. —
1002. Дзенькуємъ молодусі . . . —
1003. Решето тороточе (съ вар.) . 364

Расплетаніе косы и покрытіе головы.

1004. Кому іхати по завивайло . . 365
1005. Догадайся, Маруся (съ вар.) —
1006. Чи бачишъ ти, Марисю . . 366
1007. Иди, Марисенько, до комори —
1008. Ой видай, батеньку, коровай —
1009. Ой ти, душечко, наша Марусенько... . . . . —
Ой глянь на порігъ-діво . —
1010. Зъ-за дубовоі колодочки . . —
1011. Поглянь, Марусю, на порігъ —
1012. Бережися, сестрице, бережися . . . . . —
1013. Ой де пішла, де поділася . 367
1014. Ей, догадайся, Марисю . . —
1015. Покривайниця плаче (съ вар.) —
1016. Ой що жъ бо то унесено . 368
1017. Летіла, летіла сива зозуленька . . . . . —
1018. Куди ти, дівочко, гляділа . —
1019. Ой вуйвсоньку рясенъ . . . 369
1020. Ой гоже, гоже, мій милп Боже (съ вар.) . . . . . —
1021. Ой гуляй, гуляй, білая риба . —
1022. Где ся косойка діла? . . . —
1023. Да неділько наша, неділько 370
1024. Ой на горі жито (съ вар.) . —
1025. Марисю, Марисейко . . . . —
1026. Тамъ за городомъ просо . . —
1027. Ой вінку жъ мій, вінку . . —
1028. Приіхали паничі 371
1029. Ми жъ тебе, сестрице, скриваємъ (съ вар.) . . . . . —
1030. То нашого полку козакъ . . —
1031. Повідали намъ люде . . . —
1032. Захімлили хімлушечку . . . —
1033. Подивися на себе, діво . . 372
1034. Завивала мене дядина (съ вар.) . . . . . —
1035. Роспліталa дядина . . . . —
1036. Ой погано, Марусю, погано —
1037. Марисю, догадайся . . . . —
1038. Марисю дівко (съ вар.) . . —
1039. Скинь чепець, кинь пудъ столець 373
1040. Такп буде не по вашому (съ вар.) . . . . . —
1041. Казавъ же ти, та берестоньку (съ вар.) . . . . . —
1042. Хвалилася княгиня 374
1043. Подивися, дружбонько, на мене . . . . . —
1044. Повибивай, мати, клинці . . —
1045. Зробили жъ ми діло (съ вар.). 374
1046. Наша Марися, якъ малёванне 375

Выносъ и дѣлежь коровая.

1047. Мне дружко ручки 375
1048. Дружко коровай несе . . . 376
1049. Точися, короваю . . . . . —
1050. Несуть твоє діло (съ вар.) . —
1051. Ми пшуньку пололи 377
1052. Зрівна, старосто, зрівна . —
1053. Ой край ти, дружко, коровай —
1054. Горали ми новицю . . . . —
1055. Привезено зілля 378
1056. Витай, витай, святий короваю . . . . . —
1057. Да рано, рано, здумайте бояре . . . . . —
1058. Проспли мене до короваю . 379
1059. Разбірайся, короваю . . . —
1060. Дружко хоче коровай крайти . . . . . —
1061. Благовлови, Боже . . . . —
1062. Нашъ старостонько, якъ панъ . . . . . —
1063. Дружко коровай крає . . . —
1064. Нашъ когутъ чернокрилий . —
1065. Крайте коровай, крайте . . —
1066. Дружбонько коровай крає . 380
1067. Дружбоньку нашъ голубоньку —
1068. Подивися, дружко (съ вар.) —
1069. Чп бачишъ ти, дружку (съ вар.) 381
1070. Ой ми роду не злодійскаго (съ вар.) . . . . . —
1071. Вибачай, родоньку, ласково . . . . . —
1072. Попекли свахи гуски . . . 382
1073. Тобі, дружко, не дружковати (къ вар.) . . . . . —
1074. Засвітіте свічку . . . . . —
1075. Раздались мо дари 383

Ужинъ у невѣсты и прощанье съ дружками 384

1076. Давай, мати, вечеряти (съ вар.) 385
1077. Давай, мати, вечеряти . . —
1078. Изъ за гори солнечко зійшло . . . . . —
1079. Вп насъ не просіте . . . 386
1080. Тобі, мамко, да навийчики —
1081. Ой іжте та годуйтеся . . . —
1082. Чомъ ти, Ивасю, не іси (съ вар.) . . . . . —

1083. Другая квікта тожъ Маруся Чомъ не вечераешь? (съ вар.) 386
1084. Въ окгрудечку лілія . . . 387
1085. Ой гаю мій, гаю . . . . . —
1086. Зажурилася перепелочка . —
1087. Ой на горі, та на камъяниці 388
1088. Да черезъ сінечки . . . . —
1089. Ой кувала зозуленька въ саду непогоду . . . . . —
1090. Гули, гули голубоньки . . 389
1091. Да чи ми жъ тобі, да Марусенько . . . . . —
1092. Да чогожъ ти, Марусе, безъ кубла . . . . . —
1093. Росхпляйтеся, дуби, берези —
1094. Ой боромъ, баромъ, боровицею . . . . . —
1095. Де жъ бувъ селезень . . . 390
1096. А въ нашой Гостомлі шарварокъ . . . . . —
1097. Годій, родоньку, годій . . . —
1098. Вийду я на долину . . . . —
1099. Мати всю нічку не спала . —
1100. Жаль мені, мій батеньку, за тебе . . . . . —
1101. Та вже-жъ, ненько, вже-жъ нераненько 391
1102. Виглядае Маруся . . . . —
1103. Сінечки моі яворови . . . —
1104. Полуднёвий вітеръ віе. . . —
1105. Ти, душечко наша, Марусе, Забарині гості забарилися въ хаті . . . . . —
1106. Чого, сватовье, сидите . . —
1107. Іли бояре, іли 392
1108. Де ці буряки росли . . . —
1109. Сватойко зъряду зъізжае . —
1110. Ой дали намъ дівку . . . . —
1111. Ой чего сидишь, Марусю (съ вар.) . . . . . —

Ужинъ у старшей дружки.

1112. До дружки, бояре, до дружки 394
1113. До дружки, бояре, до дружки —
1114. До мене, бояре, до мене . —
1115. Оттакъ иду собі . . . . . —
1116. Берегомъ качки пливуть . 395
1117. Де метена улиця, метена . —
1118. Застілайте столи (съ вар.) . —
1119. Ой вийди, вийди, дружчина мати, зъ хати . . . . . —
1120. Ой у горі гуска летіла . . —
1121. Не гнівайся, моя мати . . 395
1122. Старшая дружечко, ... 396
1123. Даруйте, дружечки, даруйте —
1124. Брала Маруся лёнъ . . . —
1125. Ой на дворі колодязь и клюка 397
1126. Передъ порогомъ могила . —
1127. Ще не часъ, не пора . . . —
1128. Раскотилися кислиці (съ вар.) . . . . . —
1129 Спасибі тобі, Марусенько . . 398
1130. Прощай, прощай, уже ми йдемо . . . . . —
1131. Не сіди, Марусю, зъ бабами . . . . . —
1132. Чіе у тебе, паніматко, дитятко . . . . . —
1133. Вступила Маруся на порігъ 399
1134. Не метена уличка, не метена . . . . . —
1135. Старша дружка маленька . —
1136. Стенулися сіни (съ вар.). . —

Новобрачные танцуютъ послѣ ужина вокругъ „діжи“ . 399

1137. Дайте намъ простіръ на двіръ 400
1138. Підемо танцювати . . . . —
1139. Ой чия жъ то родина . . . —

Выѣздъ молодыхъ изъ дома родителей невѣсты.

1140. На добра ничъ, на добра ничъ . . . . . —
1141. Добра ночъ, матенько, добра ночъ 401
1142. Да чи я жъ въ тебе, моя мати —
1143. Ой садись, дівочко, на возі —
1144. Ой братъ сестрицю проважавъ . . . . . —
1145. Загрібай, мамо, жаръ, жаръ (съ вар.) . . . . . —
1146. Ой коню, коню, нашъ сивий 404
1147. Продай, продай, мій паноченьку . . . . . —
1148. Ой на горі полуцвіткі . . . 405
1149. Ивасё вихвалявся . . . . . —
1150. Скриня моя молёвана . . . —
1151. Бодня моя нова . . . . . —
1152. А вже світъ світае . . . . . —
1153. Місяць доріженьку освітивъ (съ вар.) 406
1154. Годі, мати, та журитися . . —
1155. Южъ сонце надъ горами . . —

1156. Вийдзі, матко, зъ-за угла . 407
1157. Ой дали намъ дівку . . . . —
1158. Ти не сиди, Марусю, зъ бабами . . . . . —
1159. Мати Марусеньку родила. . —
1160. Наіхали гостонькі . . . . . —
1161. До бору, зозулька, до бору. 408
1162. До насъ, Марусю, до насъ . —
1163. Питайся, Марусю, мами . . —
1164. Ой у садочку, на васплёчку. —
1165. Наша Маруся отъ батенька одъізжае . . . . . —
1166. Старий діду, стара бабо . . 409
1167. Казали намъ люде . . . . —
1168. Южъ місячейко на болонейку —
1169. Ой дівчино, та Марусечко. —
1170. Да увійди, увійди, да чужий батенько . . . . . —
1171. Мати донечку шукала . . . 410
1172. Стань, моя матінко, въ порозі —
1173. Та калиновий листоньку . . —
1174. Старшая дружечко. . . . . —
1175. Да Марусена сестра . . . —
1176. Журилася мати 411
1177. Взійди, місяцю, вийди ясненкі. . . . . —
1178. Я жъ думала, що дзвони дзвонять . . . . . —
1179. Ходить кізочка по крутій горі . . . . . —
1180. Чи ми тобі не казали . . . —
1181. Ой колибъ я знала, колибъ відала 412
1182. Черезъ поле пілтавське . . —
1183. Якъ тобі да тетірко . . . . —
1184. А въ полі да овесъ рясенъ 413
1185. Казала пся, моя матінко, не могу тебе збудити . . . . —
1186. Ой матінко моя . . . . . —
1187. Проспла мати дочку (съ вар.) —
1188. Було пити, не вживатися . . —
1189. Добре було, моя матінко . . 114
1190. Чого світлонька та новесенька . . . . . —
1191. Ой не спди, Маруся, не сиди. —
1192. Звився роёчокъ . . . . . —
1193. Ой Иванко у тестенька медъ вино пъе . . . . . —
1194. Біжи, братіку, доганяй . . 415
1195. Тамъ на горахъ, на камені —
1196. А въ сінечкахъ голубець гуде . . . . . —
1197. Чего ви, свашечки, сидите (съ вар.). . . . . —
1198. На горі Иванко ходить . . 416
1199. Нуте, нуте, бояре, до коней . . . . . —
1200. Ой запрягайте батькови коні —
1201. Ой ти, Марусю, вбірайся . —
1202. Ой сідай, сідай, коханне мое 417
1203. Ой коні наші, сиваші (съ вар.). . . . . —
1204. Пересердіться, вороги (съ вар.) 418
1205. Піди, мати у комору (съ вар.) 419
1206. Огляділася мати 420
1207. Проведи, матюнко, проведи. 421
1208. Ой були ми въ ліску (съ вар.). . . . . —
1209. Викотили, викотили 422
1210. Світіте, зороньки, надъ нами —
1211. Изъ подъ тину, тину . . . —
1212. Радуйся, земля 423
1213. Соловей зозульку собі намовляе . . . . . —
1214. Риссю, коники, риссю (съ вар.). . . . . —
1215. Кучерявий візничий (съ вар). 424
1216. Муі мили возниченьки . . —
1217. Полетіте, галочки (съ вар.) 425
1218. Тупу, коники, тупу . . . . —
1219. Щось у насъ да на дворичку . . . . . —
1220. Види, мати, приляжъ и къ дорозі . . . . . —
1221. Іхала дівка черезъ біръ . . —
1222. Мати ся радувала . . . . —
1223. Ой чиі то бояре 426
1224. А лебеді, лебеді . . . . . —
1225. Осталося днище . . . . . —
1226. Вітеръ вербу клонить . . . —
1227. Зъ виннаго да колодязя . . —
1228. За ворітьми вишня 427
1229. Сейце Михалковци, пшеницю —
1230. Постіль твоя біла . . . . . —
1231. Одчени, батейку, оконце . —
1232. Да давали конямъ гречку . —
1233. Радуйся, муй баценько . . . —
1234. Одчиняй, батьку, двіръ . . —
1235. Ясная скала на стріху впала 428

Встрѣча и пріемъ молодыхъ въ домѣ родителей жениха.

1236. Перевезено гілле . . . . . —
1237. Ой брязнули кола 429
1238. Отвори, мати, новий двіръ . —
1239. Ой на дворі колодязь и ведро —

Библиотека Географического Общества Союза ССР

1240. Ой вийди, вийди, матенько, погляди 429
1241. За воротами вишня . . . . —
1242. Ой вийди, мати, погляди (съ вар.) . . . . . —
1243. Вийди, матінко, зъ хати . 430
1244. Вийди, мати, зъ хати . . . —
1245. Вийди до насъ, матінонька —
1246. Привезена тетеречка (съ вар.) —
1247. Що жъ ми тобі привезли . 431
1248. Ой зацвіла калиноньки зъ ожиною (съ вар.) . . . . —
1249. Куди тиіхавъ, молодий Иванко —
1250. Отвори, мати, хату . . . 432
1251. Я невістці не рада . . . —
1252. Чи рада жъ ти, моя матінько —
1253. Чи рада жъ ти, моя матонько —
1254. Пусти, сваху, въ хату . . . —
1255. Отожъ тебе Господь нагодивъ . . . . . —
1256. На калиноньці 433
1257. Сідить котъ на полиці . . . —
1258. Ивасюнева мати двері відхиляла . . . . . —
1259. Погнулися лавки . . . . —
1260. Наші сваткове—ливці . . . —
1261. Стрійся, Марусю, стрійся. . —
1262. Ясная скала на стріху впала. —
1263. Снігомъ, коннку, снігомъ. . 434
1264. Прилетіла сорока: че, че, че! —

Комора.

1265. Цвітъ калиноньку ломить. . —
1266. Ой хто буде спати (съ вар.) . 435
1267. Гдзе жъ тая весельная маці —
1268. Не сами жъ ми прийшли. . —
1269. Ой пійдемо, да поідемо . . —
1270. Ой привезли да сову зъ села —
1271. Ой бреди, Марусю, бреди (съ вар.) . . . . . —
1272. По двору, по двору 436
1273. Ой квітами да постіль шита. —
1274. Ми жъ були у постілоньки . —
1275. Не хочу я істоньки да питоньки . . . . . —
1276. Же бъ я була знала 437
1277. Дрімле, невістка, дрімле . . —
1278. Не плачъ, не плачъ, дівко Марисю . . . . . —
1279. Ой мамцю, мамцю. . . . . —
1280. Горохъ, мати, по дорозі, якъ череда . . . . . —
1281. Нашъ куръ кокоче . . . . . —
1282. Иду, иду до комори по... . —
1283. Ти, річенько, бережистая. . 438
1284. Да не куръ, куръ сокоче . . —
1285. Дівчино моя . . . . . —
1286. Ми гості не сами . . . . . —
1287. Не сами жи ми прийшли . . 439
1288. А въ нашого пана свата . . —
1289. Ой зятю, зятю гордуешъ нами . . . . . —
1290. А ви насъ не просіте . . . —
1291. Ой вийду я за ворота—млинъ мене . . . . . —
1292. Дала мене, моя мати, замужъ. . . . . —
1293. Кисляе буряки 440
1294. Тупу, тупу коло діжечки —
1295. Ой, маці, кохай мене . . . —
1296. Годі, свату, да сваритися . —
1297. Ой наша Маръюхно . . . . —
1298. Пришли ко мне хлопці . . —
1299. На дворе гай, гай (съ вар.). —
1300. Гуска гусака кличе (съ вар.). 441
1301. Наіхали да купці зъ Ромна. —
1302. Стрепену я грушку . . . . —
1303. Ой не сідай, свахо, на лавці. —
1304. Оддай, свату, наше . . . . —
1305. Котилося колесце съ кліткі. 442
1306. Гуска рака носить . . . . —
1307. Горобей да по бочеці скаче —
1308. Заспівайце, молодзічки . . . —
1309. Гойна да гойна . . . . . —
1310. И батько велівъ. . . . . —
1311. Михелю, Михелю . . . . . —
1312. Захотіла калача 443
1313. Темного лугу калина (съ вар.) . . . . . —
1314. Чи сміла ти, мати. 444
1315. Прокрутивъ навукъ стелю. . —
1316. Годувала мати бобра. . . . —
1317. Ой казали, говорили люде (съ вар.) . . . . . —
1318. Не кайцеся придани. . . . 445
1319. Калинонька наша, Маруся. . —
1320. Якъ маці родзіла . . . . . —
1321. Ой піду я у лугъ по калину. —
1322. Ой у полі да овесъ рясенъ (съ вар.) . . . . . —
1323. У насъ овесъ рясенъ . . . 446
1324. Да виведьте наше . . . . . —
1325. Ведемо тура въ хату . . . —
1326. Йде Маруся зъ ложа . . . —
1327. По двору, по двору . . . . —
1328. Що жъ бо то за зілля . . . —
3129. Ой наша Маръюхна . . . . —
1330. Въ огородзе ячмінь 447

1331. Ради, Боже, жито 447
1332. Розливайтеся, береги . . . —
1333. Да пішовъ дожчикъ краплистий. . . . . —
1334. Батько по донечці тужить . . —
1335. Ой іхали, моя мати, щось за пани . . . . . —
1336. Ходила Марися надъ ровомъ —
1337. Не співайте сороміцькоі . . 448
1338. Хто въ мене по сінечкахъ походивъ . . . . . —
1339. Що схтіли, то зробили . . . —
1340. Ой добрая та годинонька (съ вар.) . . . . . —
1341. Ой стояла Маруся на ганку. 449
1342. На дворі два колодязі и ведро. . . . . —
1343. Любні та милні гості . . . —
1344. Ой придапче-коханче, . . . —
1345. Такъ наша Маруся робила . —

Посольство къ матери невѣсты.

1346. Не бійся, матінко, не бійся (съ вар.) 450
1347. Спасибі тобі, таточку . . . 451
1348. Знати Марусю, знати . . . 452
1349. Та добри-день, матінко, добри-день. . . . . —
1350. Й а зъ калиночки дві квіточки
Дякуємъ тобі, сваточку, . . . —
1351. Були ми у свата на части 453
1352. А зъ калиночки дві квіточки
Вчора було свято и въ насъ (съ вар.) . . . . . —
1353. Суботонька—то збірний день 454
1354. Іхала перезва до дому (съ вар.) . . . . . —
1355. Сватеньку та голубчику . . —
1356. Уже жъ вамъ, придапки, часъ и пора . . . . . —
1357. Та идуть дружичкп пишні. —
1358 Та горілки, свату, горілки . —
1359. Ой рано ще, рано 455

Перезва. . . . . —

Якъ молода не чесна . . . —
1360. Говорили Оленковськпі люде (съ вар.) 457
1361. Хочъ ідь, матінко, хочъ не ідь. . . . . —
1362. Въ огородзе грушка . . . . —
1363. Підъ сосною спала (съ вар.) —
1364. За клубочокъ валку 458
1365. Да насію мачку на точку. . 458
1366. Спала Марися зъ хлопомъ. . —
1367. Тихо, тихо дунай воду хитае. —
1368. Вівсоньку рясний . . . . . —
1369. Ой були жъ у Бога. . . . . —
1370. Ой вілъ у пшениці 459
1371. На барану вовна . . . . . —
1372. Ой знати, знати . . . . . —

„Дружки“ приносятъ въ понедѣльникъ „молодій снідать“ 460

Печеніе пироговъ, „намітка свекрусі, поднесеніе хлѣба съ медомъ „молодимъ“.

1373. Пекла Маруся пирожки . . 461
1374. Зять тещі злякався 462
1375. Ой зять тещу просить . . . —
1376. Ой теще, теще, мати моя. —
1377. Пишна теща, пишна . . . . —
1378. Ой зять тещу веде . . . . —

Молодые идутъ къ священнику за благословеніемъ . 463

Дарятъ молодихъ въ домѣ жениха.

1379. Уведіте наше . . . . . —
1380. Ой роде, роде багатий (съ вар.) 464
1381. Прпіхала матюнка. . . . . —

„Перезвянкі пісні“.

1382. Чпя то перезва 465
1383. Гарілки, свату, гарілки. . . —
1384. Перепивай, муй батеньку . 466
1385. Батенько стае, перепиває . —
1386. Чого сватп да наіхали. . . —
1387. Горілки, свату, горілки . . —
1388. Чпй же то перезовъ. . . . —
1389. Да варохи, свахи, варохи. —
1390. Перезвінки, панінки . . . . —
1391. Чпя то родзіна 467
1392. Хорошая перезовъ нашая . —
1393. Ой зятю, зятю, гарздешъ нами . . . . . —
1394. Я вареної не хочу. . . . . —
1395. Чи тп, свахо, глуха . . . . —
1396. Пропила мати дочку . . . . —
1397. Єсть у лузі калина, калина. —
1398. Ой що жъ то за ворона . . 468
1399. Несила сьмо пили . . . . . —
1400. Ой поне, паночку . . . . . —
1401. Ой були ми у пана . . . . . —
1402. Не страхайся, свату . . . . —

1403. Ми жъ, свати, не відали . . 468
1404. У нашого свата. 469
1405. Да нема свата дома . . . . —
1406. Росточи, свату, хату . . . . —
1407. Разсунуть свату хату . . . —
1408. У нашого свата. . . . . —
1409. Теща зятя . . . . . —
1410. Поіхала сваха до торгу. . . 470
1411. Да старощі наши, старощі . —
1412. Маруся молода . . . . . —
1413. Підъ калиною лежала . . . —
1414. Бодай тебе, да морозоньку . —
1415. Ой качанъ, качаночку . . . —
1416. Ой піду я у лугъ по калину . . . . . —
1417. А въ неделеньку до сходъ сонця 471
1418. А у мене ни сорочечки . . —
1419. Що въ липині да въ осичині. —
1420 Біжіть, біжіть, воронні коні, до води. . . . . —
1421. Ой були ми въ попа 472
1422. Стиха, бояре, йдите . . . . —
1423. Зять тещу веде за ручку . —
1424. Святий понеділку . . . . . —
1425. Годі тій молодиці. . . . . —
1426. Молоденька Марисю. . . . —
1427. Ти, Марисю, калина, малина. —
1428. Ой що то за новинонька настала. . . . . —
1429. Вже ми Марисю поідюмъ. . 473
1430. Ой стояла Маруся на ганку —
1431. Помогай, Бігъ, сосідоньки, ми до васъ . . . . . —
1432. Слідомъ, батейку, слідомъ. . —
1433. Не плачъ, матінойко, мила. —
1434. Заказавъ староста своімъ пишнимъ боярамъ . . . . —
1435. Дали сте намъ соколку . . 474
1436. Ой знати Марисю, знати . . —
1437. Ой шурину, да боярину . . —
1438. Та добри-день, матінко, добри день . . . . . —
1439. Ой випили, вихилили. . . . —
1440. Чий то намъ соколонко . . . —
1441. Скидай, Марисю, скидай . . —
1442. Ой хто у насъ 475
1443. Ой гляньмо ми да на сваечку. . . . . —
1444. Горобчикъ на бочці літає. . —
1445. Ой піду я да до торгу до новаго . . . . . —
1446. Заграно, забубняно . . . . —
1447. Дівчинонька та у батенька. —
1448. Ой приплела калинонька любленая. 476
1449. Ой вніхавъ казаченько мимо лізки. . . . . —
1450. Ой добре тому, хто кози ріже . . . . . —
1451. Стояла вербонька на дворі. —
1452. Ой мовила зора місяцю—рано, рано . . . . . —
1453. Глянь, зятю, на мене . . . —
1454. Де ти, Марусю, ходила. . . 477
1455. Вітрець повіває . . . . . —
1456. Вийди, Марусю, съ комори. —
1457. Вийди, Марусю, вийди . . . —
1458. Ой люлю, люлю. . . . . —
1459. Де жъ, ти, Марье, родилася —
1460. Танцювала риба зъ ракомъ —
1461. Ой гукъ, да гула! 478
1462. Якъ я була у батенька . . —
1463. Тожъ то мене поре, ріже . . —
1464. Ой дівчино, чия ти? . . . . —
1465. Ой чи такъ, чи не такъ . . —
1466. Ой гуляла належито. . . . —
1467. Ой казала мені мати. . . . —
1468. Ой не коси, буську, сіна . . 479
1469. Гопа, гопа, гопасеньки . . . —
1470. Ой хочу я горілочки, хочу . —
1471. Цілувавъ, цілувавъ. . . . . —
1472. Цапу-лапу по драбині . . . —
1473. Ой тупнула, підскочила. . . —
1474. Горбомъ ишла . . . . . —
1475. Гопъ, гопъ, гопона . . . . —
1476. Ой у полю мителиця. . . . 480
1477. Ой казала Ганнуся . . . . —
1478. Ой поіхавъ мій милиненькій до млина . . . . . —
1479. О півночи, таки въ ночі . . —
1480. Ой чия то парубчина (съ вар.) . . . . . —
1481. Поздоровъ, Боже, мого милого 481
1482. Ти до мене не ходи, кучерявий враже (съ вар.) . . . —
1483. По підпеньки ходила. . . . —
1484. А въ середу родилася—горе жъ мені, горе! . . . . —
1485. Ой вийду я на улицю — на улиці хлопці 482
1486. Пишла Гандзя на бураки. . —
1487. Дала ми ся біда въ знаки . —
1488. Ой піду я до млина та до парового . . . . . —
1489. Коби мъ була біду знала . —
1490. То за маму, то за тата . . —

1491. Ночувала жъ я въ лёху . . 483
1492. Завівъ мене въ околоти . . —
1493. Ой попаде, попаде, попова невістко, ... —
1494. Приснився ми сонъ дивненькій. . . . . —
1495. И по хаті тинини . . . . . —
1496. Ой піду я до попа . . . . —
1497. Якъ я була сімъ літъ вдовою —
1498. Була собі колись Гандзя . . 484
1499. Не стій, дівко, підъ коршмою . . . . . —
1500. Пиду я до млина . . . . . —
1501. Ой красная коломийка . . . —
1502. Ой піду я лісомъ, лугомъ . —
1503. Що ти въ мене, милий, хочешъ . . . . . —
1504. Біду собі купила 485
1505. Черезъ гречку катилася . . —
1506. Шелесть, шелесть по дубині. —
1507. Гиля, гиля, біли гуси . . . —
1508. Не сама я иду—ведуть мене —
1509. Тато спить, мама спить . . —
1510. Кобъ ти тамъ бувъ, де я була . . . . . —
1511. Пішла баба въ танець (съ вар.) 486
1512. Який іхавъ, таку здибавъ . —
1513. Коло пеца навстоячки . . . —
1514. Охъ, ніжечки—кортёжички . —
1515. Отакечки, отакечки . . . . —
1516. Якъ би тобі така біда, якъ мені 487
1517. Вчора сіла за хатою. . . . —
1518. Де жъ твоя хатинка, Грицю? —
1519. Коло млина кремена . . . —
1520. Ой підъ мостомъ . . . . . —
1521. И сплю и дивлюся. . . . . —
1522. Віють вітри, віють буйні . . —
1523. Ой знавъ на що бравъ, я не твоя рівня . . . . . —
1524. Комарі гудуть. 488
1525. Умеръ батько - байдуже . . —
1526. Гой, гой, шулякъ . . . . . —
1527. Журилася Катерина . . . . —
1528. Посадила вража баба на трёхъ яйцяхъ гусака . . . —
1529. Пішла Гандзя по петрушку. 489
1530. У сусіда конитанъ ночувавъ (съ вар.) . . . . . —
1531. Було літо, теперъ зіма . . . —
1532. Ой зле орешъ, мій миленькій, зле орешъ. . . . . —
1533. Мама зъ хати мене вигнала —
1534. Сімъ день молотила (съ вар.) 490
1535. Ой, мамо, люблю Гриця . . —
1536. Сама мама мя послала . . . —
1537. Закувала зозуленька на високімъ ганку . . . . . —
1538. А й вінъ бідний 491
1539. Чи же-мъ тобі не казала. . —
1540. А бабуня юпки тне . . . —
1541. Чи я взіла, чи я спила. . . —
1542. Варвара и Демьянъ . . . . —
1543. Тутъ моя родиночка . . . . —
1544. Ой, мамуню, охвицеръ на порігъ . . . . . —
1545. Ой казала Марця . . . . . —
1546. Крутилася, вертілася. . . . 492
1547. Печерички горою . . . . . —
1548. Ишовъ баранъ по-надъ гори —
1549. Нехай загородятъ . . . . . —
1550. Ой идіть, хлопці, въ танець —
1551. Було не копати . . . . . —
1552. Ой славная коломийка . . . —
1553. Ой ти, мій миленькій, ти милий соколю . . . . . —
1554. Вдарила нога въ ногу . . . 493
1555. Иду я по-підъ млинъ . . . —
1556. Я за своімъ дідомъ . . . . —
1557. Сухе літо було, коноплі не було . . . . . —
1558. Чоловіче, чоловіче, дай же мені раду . . . . . —
1559. Дідъ свою бабку хвалить . . —
1560. Нігди би мъ ся не здрімала, хоць би день біленькій . . 494
1561. Ой горіла, горіла стирта сіна. . . . . —
1562. Черезъ садъ-виноградъ по воду ходила. . . . . —
1563. Ой ідь, миленькій, не бався —
1564. Ти бьешъ, ти пьешъ, може бъ я робила . . . . . —
1565. Якъ я була молода, не лінивая. . . . . —
1566. Біда, мамцю, не ляшокъ . —
1567. Пряду, пряду—нитки рвуться (съ вар.) 495
1568. Не замай мене, Грицю . . . —
1569. Прийди, мій миленькій . . . —
1570. Пішовъ кітъ топитися . . . —
1571. Ой, грайте, музики . . . . . —
1572. Нічого я не робила . . . . —
1573. Сварилася, сварилася кума съ кумою . . . . . —
1574. Ой казала дівчина музиці. . 496
1575. Наілася бараболі . . . . . —

1576. Черезъ греблю вода йде . . 496
1577. Нуте, хлопці, нуте, гожі . . —
1578. Чп я тобі не казала. . . . —
1579. Ой вмеръ мій Давидко . . . —
1580. Погутькало зъ верби впало . —
1581. Ікъ, коли хочъ 497
1582. Ой зъ дуба та на пень . . —
1583. Ой на горі журавель . . —
1584. Пошла, смерть, пошла прочь —
1585. Ой іхала, іхала . . . . . —
1586. Ой шли дівки зъ Бодпчивкі —
1587. Ой рипу, рипу. . . . . —
1588. А хто жъ тутъ тікає . . . —
1589. Ишли дівки за вівцями. . . 498
1590. Ой тупну я ногою . . . . —
1591. Тато білий, мама чорна . . —
1592. А въ покоіку за двірочками. —
1593. Кучерявий мельникъ. . . . —
1594. Добри вечіръ, кумцю моя, . —
1595. Летіли зозуленьки, куючи . . —
1596. Добри вечіръ, кумцю моя. . 499
1597. Бодай тебе грімъ убивъ . . —
1598. Піду я до гаю . . . . . —
1599. Наварила, напалила . . . . —
1600. Дуду, рудуду . . . . . —
1601. Прийди, червонястий. . . . —
1602. Любивъ мене молодець. . 500
1603. Зъ-за кордону вандровала. . —
1604. Нікому такъ не гораздъ . . —
1605. Було пе рубати зеленого дуба. —
1606. Ой чпя то дівчпнонька въ спній запащпні . . . . . —
1607. Пігнала Настя Костя до води . . . . . —
1608. А мій чоловікъ 501
1609. И ти така, и я така . . . —
1610. Колотила добродзійка лемішку. . . . . —
1611. Ой на ставу, на ставочку. . —
1612. Мазуръ, мазурочокъ . . . . —
1613. Заграйте мні, старп бабп . . —
1614. Засідають хлопці въ садку. —
1615. А въ городі пиломъ 502
1616. Била мене мати, била . . . —
1617. Била мене мати зъ ранку. . —
1618. Відъ куделі плечи болять. . —
1619. А до мене..., а до мене решта . . . . . —
1620. Недалеко перешла до Лучинця . . . . . —
1621. Помаленьку, Иване . . . . —
1622. Чорна греча, біли крупи . . 503
1623. Якъ помащуся солонпною . . —
1624. Ой ти, гарний Семене . . . —
1625. Журилася дівчпнонька . . . 503
1626. Котилися вози зъ гори, а все зъ борилками. . . . —
1627. Пігнала дівчпна коровицю на росу . . . . . —
1628. Гопа, гопа, гопашечки . . . —
1629. За городомъ вівці пасла . . 504
1630. Прийди, серце Миколю . . . —
1631. До мене, хлопці, до мене . . —
1632. Гопа, гопа . . . . . —
1633. По городі ходила . . . . . —
1634. Ой Петрусю, Петрусю . . . —
1635. Черезъ греблю иду. . . . . —
1636. Хоць стій, хоць дивися. . . —
1637. Коло дядя лежала. 505
1638. Чи я тобі не казала. . . . —
1639. А ти, козакъ, що тамъ буде. —
1640. А въ нашой Тетяни . . . . —
1641. Ой на ставу, на ставочку. . —
1642. Пішли дівки оманцями . . . —
1643. Ой на ставу, на ставочку . . —
1644. Стоіть Пилипъ надъ водою.
1645. Будивъ мене Вакула. . . . 506
1646. Гопъ-чукъ, підскочила (съ вар.) . . . . . —
1647. Мамцю, мамцю, тамъ-то Хведь. . . . . —
1648. Якъ я була дівкою . . . . —
1649. Очеретомъ качки гнала. . . —
1650. Ой сердюся. . . . . —
1651. Якъ я була сімъ літъ вдовою —
1652. Черезъ плітъ лізла 507
1653. Любивъ мене попівъ Яківъ . —
1654. Сіла собі на порозі . . . . —
1655. На припічку спділа . . . . —
1656. На тімъ боці, на толоці . . —
1657. А хто пъе?—скрипка та дудка —
1658. На городі бараболя . . . . —
1659. Дала мені мати корову . . . 508
1660. На городі кукурудза . . . . —
1661. Не теперъ, не теперъ по грпбп ходити . . . . . —
1662. Я не тихъ богачокъ . . . . —
1663. Пасу, пасу вівці. . . . . —
1664. Якъ бп я знала, що ти мій. —
1665. Ой ходила дівчпна беріжкомъ . . . . . —
1666. Спділа кпціня на кухні . . —
1667. На будяку родилася . . . . —
1668. Шішли наші казаченьки, тільки шапки видно . . . . . —
1669. Якъ на ставу, такъ на річці. —
1670. Похплився дубъ на дуба, явіръ на калпну 510

1671. Здається, не дивиться мій миленькій на мене 510
1672. Добре тії ляшки роблять, що ся покумають . . . . . —
1673. За нашою слободою . . . . —
1674. Поіхавъ мій миленькій на ярмарокъ . . . . . —
1675. Ой вмирала панна Ганна . . —
1676. Світъ мені морочиться 511
1677. Жену курочку черезъ вулочку. . . . . —
1678. Иде дощъ на білу березу . . —
1679. Щобъ ся когутъ знудивъ. . . —
1680. Ой варила орлиця лободу . . —
1681. Ой піду жъ бо я греблею коло ставу. . . . . —
1682. Ой зродили опенечки 512
1683. Чи ти, дівко одуріла, чи ти ошаліла. . . . . —
1684. Казавъ мені Гараспмъ . . . —
1685. Підъ вишнею, черешнею лягла спати собі . . . . . —
1686. И вміръ — не тужила . . . —
1687. Напила-мъ ся, ледве стою. . —
1688. Напила-мъ ся гардемапу . . 513
1689. Ой тамъ на горі . . . . . —
1690. Покінь тую негідницю . . . —
1691. А зъ середи на четверъ . . . —
1692. Ой піду я на майданъ. . . . —
1693. Мене мати годувала, въ папіръ завивала . . . . . —
1694. Вже минають синиці, полуниці —
1695. Гарбузъ, мамцю, качається 514
1696. На що мені чужий вілъ . . —
1697. Я шарпула по підъ стілъ. . —
1698. Медвідь, медведоньку . . . . —
1699. Сама греблю викопала . . . —
1700. Мамка спить, татко спить . . —
1701. Ой лихо не кума (съ вар.) 515
1702. Ой мамцю моя . . . . . —
1703. Ой не орп, Грицю, поля . . —
1704. Нещасливий парубокъ . . . —
1705. Гей я тую багатую . . . . . —
1706. Ой чи чула, чи не чула . . 516
1707. Ой ти іхавъ, а я спала . . —
1708. Чи бачите, брате Климе . . —
1709. Ой прпіхавъ кумъ до куми. .
1710. Іхавъ, іхавъ, чомъ до мене не вступивъ . . . . . —
1711. Ой де були тні луги, то теперъ кренпці . . . . . —
1712. Дивчина-горлиця . . . . . —
1713. Гативъ-ємъ кріпиченьку цілий день 517
1714. Колибъ въ мене така сила . 517
1715. Ой не ходи по-надъ воду. . —
1716. То жъ то мене зо світу губить . . . . . —
1717. Молодпце моя. . . . . —
1718. Пішли ткачи по деркачи . . —
1719. Ой вийду я на улицю та стану —
1720. Ой хлопці зуховати 518
1721. Ой жаль же мені . . . . . —
1722. Ой дуду, дуду. . . . . —
1723. Ой не ходи до чужої жінки —
1724. Иде черчикъ дорогою . . . —
1725. Ой пшовъ я зъ вечорниць та й впавъ въ яму. 519
1726. Бодай же тя, дівчинонько. . —
1727. Отъ я козакъ Царенко. . . . —
1728. Ой на горі дівки (вівки) гнуться. . . . . —
1729. Ой впаду я на коня, впаду. —
1730. Ой згину, мати, згину . . . —
1731. За тобою, моя мила, за тобою дуже 520
1732. Ой надъ ставомъ яворина. . —
1733. А кумъ куму полюбивъ. . . —
1734. Підъ гаємъ козакъ грає. . . —
1735. Ой ишовъ медвідь, здибавъ бабу . . . . . —
1736. Якъ були бугайченьки . . . —
1737. Ой дана, дана, дівчино кохана 521
1738. Недавно я оженився . . . . —
1739. Кукуріку, чоловіку . . . . . —
1740. Гуляли парубочки . . . . . —
1741. На ставочку, на ставочку. . —
1742. Ой я тебе, ткачу, за річкою бачу . . . . . —
1743. Ой казали хлопці дівці . . . 522
1744. Ой ходивъ Максимъ до Параски. . . . . —
1745. До дому, до дому, неробо моя . . . . . —
1746. Шендри-тендри, тендри-тана —
1747. Ой дівчино, го-го-го! . . . . —
1748. Бідна жъ моя головонька, що молода дуже . . . . . —
1749. Чобітъ мені распоровся. . . 523
1750. Ти, руда, пди сюда . . . . —
1751. Не журися, дівчино . . . . —
1752. Ишли кури на сідало . . . . —
1753. Ой тряслася трясовина . . . —
1754. Ой попова сіножать . . . . —
1755. Ой зъ вечора, о півночи, якъ місяць мінився. . . . . —
1756. Нашъ козакъ нашій дівці. . 524

1757. Чернець бабу повалпвъ на лёду 524
1758. А староста проспвъ свахп. . —
1759. Ой дівчино, дай же, дай же —
1760. Завіяло, замело . . . . . —
1761. Коли бъ мені до дівчини допитатися . . . . . —
1762. А я хлопець жвавий, жвавий. . . . . —
1763. Ой піду я до кренпці . . . 525
1764. Ишла баба на ярмарокъ . . —
1765. Дівчина хороша . . . . . —
1766. Изъ горп на долину . . . . —
1767. Не вилпка поляночка-густпі копиці . . . . . —
1768. Ой, тату, не бий мами. . . —
1769. Штанп моі дубовиі . . . . —
1770. Ой піду я до дунаю 526
1771. Ожпнився Гарасимъ . . . . —
1772. Яка була московочка, . . . —
1773. Терномъ, терномъ, терниною —
1774. Ой, тату, я ся женю . . . —
1775. Журилася дівчина, журилася —
1776. Таки ходивъ, таки просивъ —
1777. Ой піду я на той бікъ . . . 527
1778. По тімъ боці на толоці . . —
1779. А де ти ся заталапавъ? . . —
1780. Закурився димъ пзъ соломяноі бочки. . . . . —
1781. Біда, біда козакові. . . . . —
1782. Потімъ боці на толоці . . . —
1783. Іденъ чобітъ на общасі, а другий на корку . . . . . —
1784. Бігла коза одъ вовченька . . 528
1785. Качата, гусята гречку поіли. —
1786. А я Гандзі воли пасъ . . . —
1787. Ой я чумакъ несщасливий . —
1788. Котра дівка чорнявая . . . —
1789. Мету хату, мету сіни—мені ляхъ на умі. . . . . —
1790. Ой вп, люде, вп сусіди, . . —
1791. Де я буду, то буду (съ вар.) 529
1792. Ой зъ-за гори вітеръ віе . . —
1793. Бісъ би тебе, Грицю, вбивъ. —
1794. А хто ходить по-підъ городъ —
1795. Ой сидить Адамъ въ краю раю 530
1796. Качкп гречку полопали. . . —
1797. Не злапаешь, дурню, рпби . —
1798. Кпнешъ камень до кірпиці . 531
1799. Хоць дівчина небагата. . . —
1800. Ой я Грпць, а ти Оляна . . —
1801. Стара баба Семениха гаманъ загубила . . . . . —
1802. Сидить Грицко на припічку 531
1803. Ой у полю дубокъ зеленепькій. . . . . —
1804. Сижу собі на конику . . . 532
1805. Седить козакъ на стерні . . —
1806. По долині гуси п на горі гуси . . . . . —
1807. Ой въ полю крпиченька. . —
1808. Ой дівчино, відчини . . . . —
1809. Тутъ моя родиночка. . . . —
1810. Ой, дівчата, молодиці . . . —
1811. Ой, дівчпно, трясця твоій мамі —
1812. Видно гору, видно гору, видно підгорочку 533
1813. Не стій, коню, на препоні. —
1814. Ой бувъ же я въ Міхалівці.
1815. Любивъ козакъ Олену . . . —
1816. Чпжикъ, чпжикъ, де ти бувъ —
1817. Катирино, Марино. . . . . —
1818. Прийшовъ, прийшовъ, покалатавъ . . . . . —
1819. Седівъ дідъ на печі, баба на припічку . . . . . —
1820. Гандзя, Гандзя кучерява . . 534
1821. Гопъ-чука, Тетяна. . . . . —
1822. Ой дпна, дпна . . . . . —
1823. На тамтій стороні річка . . —
1824. Пішли качки лёдомъ, лёдомъ —
1825. Чи ти мене, серце, любишъ? —
1826. Ой казала Марця 535
1827. Гопъ-чукъ, баранчукъ . . . —
1828. Крутилася, вертілася . . . —
1829. А хто любить гарбузъ, гарбузъ . . . . . —
1830. Гей, гей, иде зіма. . . . . —
1831. Дівчино, забавчино, забавпласъ мене. . . . . —
1832. А що жъ то за парубокъ . . —
1833. Не самъ я зайшовъ, вода мене занесла 536
1834. За що люблю, за то люблю —
1835. А дідъ баби купивъ ланці. —
1836. Коби не Маруся. . . . . —
1837. Ой втративъ я літо, втративъ я весну . . . . . —
1838. Ой годі, годі по рпнку ходити —
1839. Біда мені нужному, ... —
1840. Любивъ дівку безъ Петрівку 537
1841. Великою махай, махай . . . —
1842. На тій стороні купалася врона. . . . . —
1843. Ой на горі два яворі, третій похилився . . . . . —
1844. Говорили старі люди. . . . —

1845. Тонкая, та високая тополя . 537
1846. Шинкарка каже: „Перестань, чумаче, пити. . . . . —
1847. Не я виненъ, но ти винна. . 538
1848. А вчора изъ вечора . . . . —
1849. Ой на горі підпенёчки, на долині гречка . . . . . —
1850. Ой дівчино, куди идешъ? . . —
1851. Ой зродила верба груші, калина ожини . . . . . —
1852. Прийшовъ кумъ до куми . . —
1853. Чи я жъ тобі не казала: не бери жъ ти мене. . . . . —
1854. Задри, задри, бабо, ногу . . —
1855. Ой казала дівчина. 539
1856. Ой на горі монастиръ . . . —
1857. Ой скажи, дівчино, скажи. —
1858. Хвала Богу, що ладна . . . —
1859. Ой вже чумакъ зачумакувався. . . . . —
1860. Ишовъ Журило лёдомъ. . . —
1861. Не дивися, дівчино, що я волочуся 540
1862. Приходивъ Тодіръ до Параски. . . . . —
1863. Молоденькій Иванъ на капусту оравъ . . . . . —
1864. И ти гусаръ, и я гусаръ. Гусареви дочки. . . . . —
1865. Я казавъ, що гола молодиця —
1866. Завела мя въ околоти . . . —
1867. Ой дівчино, дівчино 541
1868. Трошки гречки, трошки жита —
1869. Пішовъ дідъ по грибы . . . —
1870. Не рубай лісчини, най горішки родять . . . . . —
1871. Сію гречку на горбочку, вітрець повіває . . . . . —
1872. Коли бъ мені сивий кінь . . —
1873. Ой седіла чайка въ житі . . 542
1874. Прийшовъ рудий до рудої. . —
1875. Ой жаль не помалу . . . . —
1876. Ишовъ я до Каменця люльку куповати . . . . . —
1877. Ой Парасю, Парасеньку, ручки не до того . . . . . —
1878. Ой дівчино люба . . . . . —
1879. Самъ собі думаю . . . . . —
1880. Сонце гріе, вітеръ віе . . . 543
1881. Калиночку ломлю . . . . . —
1882. Де-жъ була, де-жъ була . . —
1883. Ой лісъ осичина . . . . . —
1884. „Катерино серце . . . . . —
1885. Ой трясеться волосся . . . —
1886. Відти гора, відти скала . . 543
1887. Катерина гречку въязала. . 544
1888. Молодий молоду... . . . . —
1889. Питалася Катерина Василя. —
1890. Седить дідъ надъ водою . . —
1891. Нене, нене, дідъ ходить . . —
1892. Хоць трясися, не трясися. . —
1893. Ой дівчино Тетяна. . . . . —
1894. Ой на ставу, на ставочку . . —
1895. А звідки ти? Зъ Попелюхъ . 545
1896. Ой сівъ, зажурився . . . . —
1897. А звідки ти? зъ Могилёва . —
1898. Ой матусю, де я була . . . —
1899. Старий діду, старий діду . . —
1900. Оженився бісноватий . . . —
1901. Ой на горі гарбузъ, на долині дині . . . . . —
1902. Нашъ Иванъ нічимъ ся не журить 546
1903. Старий дідъ въ корчми напився. . . . . —
1904. Ой дівчино, дівчино, якъ я мізернію . . . . . —
1905. Ой тамъ на оборі. . . . . —
1906. На городі бурякъ, висока травиця. . . . . —
1907. Катерина полюбила . . . . —
1908. Ти Гриць, я Маринка . . . —
1909. Ой тамъ дідъ на долині . . —
1910. Гаю, гаю, гаю 547
1911. Стань, братуню, передъ мене —
1912. На зеленімъ мачку . . . . —
1913. Ти жъ мене підманула. . . —
1914. Отакъ разъ, отакъ два . . . —
1915. Сію редьку, поливаю . . . . —
1916. Рачки, рачки 548
1917. Де жъ ти була, моя навіжена —
1918. И ти козакъ, и я козакъ . . —
1919. На горі товаръ, на долині вівці —
1920. Забірай, бабко, все своє білля —
1921. Наівшися, напившися . . . 549
1922. Головочко моя бідна. . . . —
1923. Ой дівчино Ганно . . . . . —
1924. Біжить заєць дорогою, та й скаче. . . . . —
1925. Й а варила горлиця лободу. —
1926. Звідки ти, пане брате, чи не зъ Городеньки? . . . . —
1927. Ой дідъ-дідушокъ 550
1928. Пасе чабанъ вівці . . . . —
1929. Ой на горі вільковецькій зродили ожини . . . . . —
1930. Клопітъ—не курчята, сиплю просо—не клюють . . . . —

1931. Ой на дубі на вершечку . . 550
1932. Ой чукъ гочаки 551
1933. Ой біда—не ляшокъ. . . . . —
1934. Ти думала, дівчинонько . . —
1935. Ой, дівчино, будь весела . . —
1936. Ой зъ-за гори, зъ-за гори. . —
1937. Ой дівчино, куди ідешъ? . —
1938. Ой піду я въ лісъ по дрова —
1939. Ой на горі Тимко косить . 552
1940. Гей, мамцю, умру я . . . . —
1941. Ой ремезе, ремезочку . . . . —
1942. Ой вже рікъ и неділь вісімъ . . . . . —
1943. Я волівъ не пожену . . . . . —

Свадьба, записанная въ м. Борисполѣ, Переяславскаго уѣзда, Полтавской губ. 553

Домовини 560
Бганнє верчівъ и кораваю . . . . . —
Ой пічъ наша на сохахъ . . . . —
Субота . . . . . —
Ой летіла зозуленька 561
Косо моя, русая 562
Шли дружечки рядочкомъ . . . . —
Не йдіте да молодиці . . . . . —
Ишла Маруся на посадъ. 563
Ой, вп, бояре . . . . . —
Ой, вп, дружечки, співі голубочки —
Неділя. 566
Изъ-за гори гуска летіла . . . . —
Пустп, свату, въ хату, ... 568
Ишла Маруся на посагъ . . . . . —
Ой летять галочки 569
Даруйте, дружечки, даруйте . . . 572
Ой коню, коню нашъ співій . . . —
Отдай, свату, наше 573
Годі, свату, да сваритпся . . . . —
Осталося днище 574
Ой, хто буде спати? . . . . . —
За клубочокъ валку 575
Да насію мачку на точку . . . . —
Ой, не сідай, свахо, на лавці . . —
Перезва 576
Викотили, викотили 577
Дають же ій завивало . . . . . —
Пекла Маруся перожки . . . . . —
Якъ дарують у понеділокъ 579
Уведіте наше . . . . . —
Діляниця кораваю. 579
Циганщина 580
Перезуйки . . . . . —
Одклуйнщини . . . . . —

Свадьба, записанная въ Ждановкѣ, Полтавскаго уѣзда. 581

Розглядини . . . . . —
Сватанне . . . . . —
Сговори о подаркахъ 583
Коровай у „молодої“ 584
Зеленая та дібровонько . . . . . —
Кучерявий пічъ вимітае 585
Дівичъ-вечоръ . . . . . —
Вѣнчанье 586
Рано, рано де зозуленька 587
Ти, братіку, не лякайся 588
Татаринъ, братикъ, татаринъ . . . —
Решето тараточе 589
За хатою липа . . . . . —
Брала Маруся лѣнъ, лѣнъ 590
Понедѣльникъ 591
Ой брехали—говорили люде . . . 592
Ой у нашого пана . . . . . —
Вторникъ . . . . . —

Свадьба, записанная въ Гостомлѣ, Кіевскаго уѣзда . . 593

Я швачка зе Львова . . . . . —
Поглинь, зятеньку на мене. . . . —
Благослови, Боже 594
Ой дай, мати, шубу . . . . . —
Ивана мати родила . . . . . —
Не вій, вітре, у розі . . . . . —
Ой коню нашъ співи, ... —
Самъ Богъ денце місить 595
А теперъ же въ насъ да зрадости. —
Пічъ на сохахъ . . . . . —
Ой боромъ, боромъ, боровиною . 596
Не куй, старосто, золотого ножа —
Крийся, зятю, крийся . . . . . —
Летівъ чорний воронъ . . . . . —
Кремень, кремень, ой дай же намъ огню . . . . . —
До мене, сванечко, до мене . . . 597
Івану свпней пасти . . . . . —
Розплітала мене дядина нежалостливая . . . . . —
Розступітеся, вороги. . . . . —

Тупу, тупу коло діжечки. 598
Бреди, Маръечко, бреди. . . . . —
Ой зять тещу просить. . . . . —

Свадьба, записанная въ с. Лугинахъ, Овручскаго уѣзда, Волынской губерніи 599

Ишла, ишла 601
Даль-Бугъ, устану. . . . . —
Дружко коровай крає . . . . . —
Бодня моя нова 602

Свадьба, записанная въ с. Млыновѣ, Дубенскаго уѣзда . . . . . —

Не хочемъ ми того 603
Помалесеньку 604
Въ саду віття вісить . . . . . —
Помела, дружбоньку, помела... . . 605
Ломіте, свати, родженьку. 606
Уже-жъ бо намъ не сидиться. . . —
Ломіте, свати, роженьку . . . . . —
Теща зята витала. . . . . —
Заходять насъ вісти. 607
Було пити, не випватися. . . . . —
Ой радъ, Иванко, радъ . . . . . —
Ідь, дружбоньку, до колку 608
Дружбоньку старесенький . . . . —
Ми сваху підманули . . . . . —
Ми бояръ підманули . . . . . —
Богъ тому давъ . . . . . —
За воротечка—бистра річечка . . —
Летіли галочки въ три рядочки. . —
Зеленая рутонько 609
Де ви, свати, забарилися . . . . —
Ишла, ишла дорога къ селу прилягла . . . . . —
Дружкові свині пасти . . . . . —
Чи се тні чоботи 610
Хвалилася княгиня . . . . . —
Татаринъ, братічокъ, татаринъ . . —
Дружко кор вай крає . . . . . —
А въ понеділокъ раненько 611
Чи туръ, чи турица . . . . . —
Та горілки, зятю, горілки 612
Ви, музики, ріжте . . . . . —
Ви, музики, ріжте . . . . . —
Въ печі палає . . . . . —
У нашого сватуся на дворі. . . . —
Росточи, сва ту, хау 613
Стенулися сіни . . . . . —

Свадьба, записанная въ с. Колюсикахъ, Ушицкаго уѣзда, Подольской губерніи 613

Зеленая рутонька—жовтий цвіть . 616
Зеленая рутонька—жовтій цвіть . —
Наівшися, напившися 617
Ой чи вогонь, чи полумень палає 618
Чи гораздъ ми зробили 619
Ишла Маруся на посагъ. 620
Летіли галочки . . . . . —
Я на тее та не дивлюся. 622
Благослови, Боже . . . . . —
Січена, калина, січена. 623
По-підъ гаемъ битая дороженька . 624
Ой тещенько — мати. . . . . —
Ой дівчино! го-го-го! . . . . . —
Коли бъ мені до дівчини допитатися. . . . . —
Ой зять ся намъ стелить, ... 625
Припадь, Марусю, до стола . . . 626
Засвіти, дружбо, свічу 627
А въ насъ дарівъ много. . . . . —
Ой ми ще не напили 628
Поіхала баба до Хотиня . . . . . —
Було, дружбо, та не дружить. . . —
Я гусята пасла 629
Ой зятю, зятю! бійся Бога. . . . —
Відчиняй, мати, вістку 630
Наіхали паничи . . . . . —
Стала Маруся зъ ложа. . . . . —
А зъ калиночки дві квіточки . . . —
Вчора була неділя свята . . . . . —
А зъ калиночки дві квіточки . . . —
Вчора була неділя — свято и въ насъ 631
А ні скіпочки, ні огарочка. . . . —
Знати Марусю, знати . . . . . —
Світи, місяцю, зъ раю. . . . . —

Свадьба, записанная въ м. Полонномъ, Новградъ-Волынскаго уѣзда, Волынской губерніи, г. Ящинскимъ 632

Благослови, Боже 634
Ой пічъ наша на стовпахъ. . . . 635
Благослови, Боже. . . . . —
Казавъ староста вильце вить. . . —
Ой не жалуй, моя доню, молодихъ виновихъ квитъ 636
Гребинця, матінко, гребинця . . . 637
А я свою та й роспустила. . . . —

Братъ сестрицю росплітавъ . . . 637
Чомъ, ви, соловъі, не щебетали. . —
Давай, мати, шубу, ... —
Розступітеся, вороги . . . . . —
Ой свату нашъ, свату!. 638
Татаринъ, братічокъ, татаринъ . . 639
Молодому свині пасти . . . . . —
Та поглянь, зятеньку, на мене . . 640
Не кипся, дружбоньку, не кипся . —
Вже-жъ минулися . . . . . —
Що хтіли—зліпили 641
Хвалилася білая береза . . . . . —

Свадьба, записанная въ с. Плотницѣ, Пинскаго уѣзда, Минской губерніи. . . 644

Подай, матінко, гребенця 645
Да чесала дівонька . . . . . —
Приступи татонько, близенько . . —
Зъ дороги, вороги . . . . . —
Да метяна улонька съ конця . . . 646
Вийди, матенко, съ калачемъ . . . —
Суньтеся, подоляночки . . . . . —
Господару та коханочку . . . . . —
Зъ-за гори гуска летіла 647
У нашихъ сватей довгіе прици . . —
Де наша Мелаша . . . . . —
Ми жъ були у постілоньки. . . . —
Положили чотирі ноги . . . . . —
Бийте, дружки, кручки 648
Знати дівоньку, знати . . . . . —
Полетіте, соловейки, по плоту . . —
Де жъ моє годоване . . . . . —
Озивайся, роде богатий . . . . . —
Іде матенка до дому 649
Чия жъ то родинка . . . . . —
Крає сватъ, крає. . . . . —

Свадьба, записанная въ с. Михалковѣ, Мозырскаго уѣзда, Минской губерніи. —

Изъ недзелі на понедзелокъ годзіна 651
Скотилося солнейко . . . . . —
Хотіла теща зятя испужати . . . —
Осіла мене чужина 652
Дружко коровай крає . . . . . —
Да слухайте, бояре . . . . . —
Браце, браце, розбою 653
На клеце голубчикъ. 654
Котилося колесо съ клеці . . . . —
Коли каша зъ медомъ. . . . . —
Корогодъ—самъ Бугъ напередъ . 654

Свадьба, записанная въ с. Мокранахъ, Кобринскаго уѣзда, Гродненской губерніи. 655

Ломіте калину 657
На новейкому дворі. . . . . —
Не чміль гуде 658

Свадьба, записанная въ Кобринскомъ уѣздѣ, Гродненской губерніи. . . . . . —

У зелёнумъ саду зіллечко зацвитає 659
Ой знати, знати, що Маръюхна сирота . . . . . —
Ой приіхали запивалночки, Маръюхну запивати 660
Приіхавъ Иванъ до дівки . . . . —
Не вітеръ калину ломить . . . . —
Летіли гуси черезъ садъ. 661
Збурная сяя субота . . . . . —
Ломіте роженьку 662
До шлюбу, дівоньки, до шлюбу. . —
Завидливи вороженьки . . . . . —
Біжіте, коники, сиви невиличкі . —
Звонкоє дерево тупулле . . . . . —
На горі церковка—Святий Спасъ . —
Нема попа дома . . . . . —
Дякуймо попоньковп. 663
Приіхала дівонька зъ шлюбу . . . —
Знати Ивана, що звинчанний . . . —
Вийди, батеньку, зъ свічами . . . 664
Дайте зъ кола . . . . . —
Нашъ сватоньку, коханчику . . . —
Где наші коровайниці . . . . . —
Иванъ звинчанний везе батькови подарокъ . . . . . —
Не кунь копитомъ позвонивъ. . . 665
Ой ти, муй синку, козачку, . . . —
У нашого Ивана чорни очі. . . . —
Ми у дружкі були . . . . . —
Не літай, зузулько, зъ кутка синожаткі . . . . . —
Мощони мости зъ коморп до хати. 666
Якъ зъ раю зъ раю сонечко встає. —
Нехай тобі, доньку, Бугъ спомогає. —
Ой роде, роде богатий . . . . . —
Завзялися свахі добре діло зробити. 667
Староста визволёний . . . . . —
Жалься, Боже, дарувъ . . . . . —

Криниченька вгору бъе 667
Ричная рібонько, чи не жаль тобі буде . . . . . —
Не куй, зузулько, въ темному лісі. 668
До бору, тетюрко, до бору . . . . —
Неправда, соколю, неправда . . . —
До свикра, Маръюхно, до свикра . —
Неправда, старосто, неправда. . . —
Накрий мене, сванечко, полами . . —
Убирайся-жъ, Маръюхно, убирайся —
Дякую тобі, муй батеньку, ... —
Грай, грай, щуко-рибо, по биструмъ дунаі. . . . . —
Зуронька свитовая свитае 669
Радуйся, батеньку . . . . . —
Не лякайся батеньку . . . . . —
Прііхала пані . . . . . —
Радуйся, мати . . . . . —
Дай же, Боже, добрий часъ . . . —
Ми до пана идемо . . . . . —
Склонилось сонечко до долу . . . 670
Бери, чорте, гостя . . . . . —

Свадьба, записанная въ д. Кульчинѣ, Бѣльскаго уѣзда, Адамомъ Марковскимъ. . . —

Пшеншнее тісто 672
А въ гуроді зілле . . . . . —
Десь ся мні дівъ, десь ся мні пудівъ . . . . . —
Батенько ну сусідонькахъ ходить . —
Пивень въ пічъ заглядае 673
До дунаю стежечка 675
Ой зъ загурья, вороні коні зъ загурья . . . . . —
Дайте намъ колокола 676
Червона рожа, молода Маруся . . —
Ой видай, батеньку, коровай . . . —
Де ти бувъ, що ти видавъ, нашъ сятий короваю . . . . . —
Марисю догадайся . . . . . —

Свадьба, записанная въ Харьковской губерніи . . 679

Збірайся, родоньку 683
Та Марусенъ батенько . . . . . —
Ой ти, спва зозуленько . . . . . —
Ой чого куешъ, чого жалуешъ . . 684
Ой ти душенько, наша Марусю.
А въ городі вишня 685
Ой ти, душенько, наша Марусю.
Шуміла дуброва, шуміла . . . . . —
Ой ти, душенько наша Маруся,
Ой городъ, городъ Лебединъ . . —
Ми въ церковці були 686
Ой ти, душенько Марусю!
Чесала косоньку гребінцемъ . . . —
Ми въ свекорка були 687
Вийди ти, матінко, проти насъ . . —
Не до свата та заіхали . . . . . —
Ой десь ти, Ивасенько 688
Крийся, зятеньку, крийся . . . . —
Ой Маруся попереду йде. . . . . —
Не стій, Марусенько, передъ батенькомъ . . . . . —
Кому тебе, Марусю, поклоняти . . 689
Кому тебе, Марусю поклоняти . . —
Ой передъ столомъ батенько (або матінка) частуе . . . . . —
Ой у гаю, гаю, въ полі лягла . . —
А въ саду соловейко не щебетавъ. 690
А въ саду соловейко защебетавъ . —
Стинулись пристінки . . . . . —
Одъ стола до порога . . . . . —
Одъ стола до припечка . . . . . —
Перва дружка цицата 691
Сванечки—голубочки . . . . . —
Дружечки—голубочки . . . . . —
Світилочко пані. . . . . —
Світилка—шпилька при стіні . . . —
Брешете, дружечки, якъ свині . . —
Маe кісонька, маe . . . . . —
Изъ Кіева швачка 692
Та казали люде—зять богатий . . —
Свашка не ліпашка 693
Іли бояре юшку . . . . . —
Відъ стола до порога . . . . . —
Перша дружка цицата. . . . . —
Ой край, дружбонько, коровай . . —
Дружко головатий 694
Брала Маруся лёнъ, лёнъ . . . . —
Ой душенько наша Марусю . . . —
Прощай, прощай, та Марусю, сестро наша . . . . . —
Вийди ти, матінко, оглядись . . . 695
Благослови, Боже . . . . . —
Загоняйте квочку въ бочку. . . . 696
Гарно було баранину істи . . . . —
Іду, іду, чи не плачешъ ти? . . . —

ПОХОРОНЫ.

Примѣты, предвѣщающія смерть . . 697
Агонія 698
Приготовленіе къ погребенію . . . 699
Приготовленіе къ погребенію дѣтей . 700
Приготовленіе къ погребенію дѣвушки —
Приготовленіе къ погребенію женщины 702
Приготовленіе къ погребенію старухи —
Приготовленіе къ погребенію порубка 703
Приготовленіе къ погребенію женатаго 704
Время, когда покойникъ въ домѣ . 705
Приготовленіе гроба и погребеніе . 706
Возвращеніе изъ кладбища 710
Поминаніе . . . . . —
Самоубійца 712
Потерчата 713
Замираніе . . . . . —

Приложеніе.

Родины и крестины.

Примѣты, относящіяся къ беременности.

Беременная женщина, по мнѣнію народа, должна остерегаться всего того, что можетъ повліять нехорошо на ребенка. При этомъ у народа есть много примѣтъ, предвѣщающихъ, какъ физическія, такъ и нравственныя качества ребенка.

Если ребенокъ вздрогнетъ первый разъ въ то время, когда беременная женщина смотритъ на красиваго человѣка, онъ будетъ красивъ; если же на некрасиваго, то не красивъ.

Если она встрѣтитъ некрасиваго человѣка за двадцать недѣль до рожденія, то эта встрѣча не будетъ имѣть никакихъ послѣдствій.

Если беременная ударитъ свинью, собаку или кота, то ребенокъ будетъ „вилучаться“ (держаться криво, лукою).

Если она будетъ кого дразнить и не вспомнитъ въ это время о своей беременности, то это пройдетъ безъ послѣдствій; но если вспомнитъ—ребенокъ будетъ калѣкой.

Если вихрь (чертово весілле) пролетитъ по улицѣ въ то время, когда ребенокъ родится, то онъ непремѣнно будетъ калѣкой.

Если беременная шьетъ или рубитъ что нибудь въ праздникъ и вспомнитъ, что она беременна, то у ребенка будетъ какой нибудь членъ или пришитъ, или отрубленъ.

Если беременная, проходя около падали, закроетъ себѣ носъ или ротъ, то у ребенка будетъ дурной запахъ изо рта.

Не нужно сажи трусить и лазить въ печь, такъ какъ отъ этого ребенокъ будетъ имѣть слабую грудь.

Если беременная испугается пожара и въ это время закроетъ себѣ лицо, то на лицѣ ребенка будетъ красное пятно.

Если беременная встрѣтитъ кого съ тремя ведрами, то у ребенка будетъ „жовна“ (разлитіе желчи).

Если беременной хочется меду или соленой рыбы—ребенокъ умретъ; если же свѣжей рыбы или яблокъ—будетъ живъ.

Если ребенокъ трепещетъ въ первый разъ въ утробѣ матери ночью, то будетъ тихаго нрава.

Если трепещетъ въ правомъ боку— будетъ мальчикъ, если въ лѣвомъ— дѣвочка.

Если въ глазахъ беременной дѣлаются круги, то ребенокъ будетъ мальчикъ.

Если мать страстная, то ребенокъ будетъ на нее похожъ, если мужъ— на мужа.

Если первый разъ затрепещетъ во время новолунія—моложавый будетъ, если же при полнолуніи—скоро состарѣется.

Если беременная смотритъ на казнь или анатомированіе и кто нибудь скажетъ: „не девись, тобі не годиться“, ребенокъ пойдетъ тѣмъ же путемъ, какъ и покойникъ („наслідує того самого“).

Если зародится во время мѣсячныхъ очищеній, „підъ краскою“—будетъ очень красивъ.

Если родится сонливымъ—умретъ.

Если во время рожденія ребенка у того же хозяина окотится овца или другое животное, то ребенокъ будетъ счастливъ.

Беременность и акушерскіе пріемы.

Беременная женщина пользуется въ народѣ всеобщимъ уваженіемъ; ее слушаютъ и угождаютъ всѣмъ ея прихотямъ. Впрочемъ, это уваженіе происходитъ больше отъ страха, такъ какъ, по народнымъ суевѣріямъ, неисполненіе желанія беременной подвергаетъ неисполнившаго худымъ послѣдствіямъ. Утверждаютъ, напримѣръ, что если кто-нибудь ее не послушаетъ, то все его платье будетъ испорчено и даже съѣдено мышами. Также если женщина перейдетъ этому человѣку дорогу, то онъ неминуемо заболѣетъ чирьями [1]).

Когда женщина почувствуетъ приближеніе родовъ, то посылаетъ за бабою

---

[1]) Под. губ. Данильченко.

того, кто есть въ хатѣ или мужа съ хлѣбомъ; баба приходитъ тоже съ хлѣбомъ.

Баба не должна быть родственницею; это основано на томъ, что „баби сужені, а куми люблені“.

Баба ни подъ какимъ видомъ не можетъ отказаться идти къ родильницѣ [1]). При входѣ баба читаетъ: Отче нашъ, Вѣрую и Богородице [2]). Или также бьетъ тридцать поклоновъ и говоритъ: „Ишовъ Христосъ на золотий містъ, срібною тріскою попірается. Иде молодиця до роду.—„Куди ти, молодице, йдешъ?“ — Иду, Господи, до роду. — Крутиі гори роскотітеся. Господня голоса розийдітеся. Якъ младенець—садись на коня, а младениця—берись до гребеня“ [3]).

При трудныхъ родахъ предпринимаютъ слѣдующія мѣры:

Баба снимаетъ икону, обмываетъ ее и этой воды даетъ пить больной.

Ставятъ столъ посреди хаты и обводятъ беременную кругомъ три раза. На столѣ на каждомъ углу насыпаютъ по ложкѣ мелкой соли и больная, обходя вокругъ стола, должна ѣсть соль съ каждой кучки. При совершеніи этого бабка приговариваетъ: „Отъ червоної крові, отъ жовтої кости, отъ тонкого волоса, отъ хорошаго голоса нехай отходятъ всі злиі мислі и напасті, щобъ не вредили ні голові, ні череву, ні животу; щобъ св. Петро зъ Павломъ, якъ по світі ходили и все лихо бачили, то щобъ одвернули всі болі, всі колькі, всі недуги на тую пору, въ которую я прийшла и хочу принести полічъ на удивленіе всёму миру и на потіху родителямъ“.

Баба велитъ родильницѣ ударить три раза пятами о порогъ хаты [4]).

Мужъ, набравши въ ротъ воды, поитъ больную изъ своего рта.

Отворяютъ всѣ замки, а лѣтомъ и всѣ двери, и вся семья, стоя на колѣнахъ, молится Богу.

Переводятъ больную три раза черезъ дорогу.

Входятъ въ гумно (въ конюшню не входятъ, чтобы ребенокъ не былъ нѣмъ).

Привѣшиваютъ къ потолку „рушникъ“, въ которомъ носили пасху, и для уменьшенія болей женщина держится за рушникъ.

---

[1]) Перейма, Балт. у.
[2]) Лемешовъ, Пин. у.
[3]) Горностайполь, Радомысл. у.
[4]) Славута, Засл. у.

Разстилаютъ красный поясъ, и родильница переступаетъ черезъ него.

Кладутъ посреди хаты кочергу и лопату и переводятъ родильницу черезъ нихъ три раза, спрыскивая каждый разъ лице и грудь водой, качаютъ животъ съ боку на бокъ.

Родильница прыгаетъ черезъ скамью.

Ей даютъ пить „оливу“.

Вмѣсто рвотнаго даютъ въ хлѣбѣ съѣсть вшу.

Запихиваютъ въ ротъ волоса также для произведенія рвоты.

Наливаютъ въ миску водки, зажигаютъ ее и ставятъ между ногъ больной.

Даютъ пить мыло съ водкой.

Переворачиваютъ вверхъ ногами и встряхиваютъ.

Народъ убѣжденъ, что трудно родившая женщина непремѣнно околдована вѣдьмой, и самымъ дѣйствительнымъ средствомъ считаетъ обращеніе къ Богу и употребленіе священныхъ предметовъ. Поэтому идутъ къ священнику и просятъ, чтобы онъ отслужилъ молебенъ. Иногда берутъ ту шапку, „що піп носить“, и кладутъ родильницѣ подъ голову [1]). Или же просятъ церковные ключи и поясъ, которымъ священникъ опоясывается во время богослуженія и кладутъ эти вещи ей на животъ [2]). Въ особенности эти средства хорошо дѣйствуютъ, если священникъ согласится отпереть на время царскія врата.

Рожденіе ребенка.

При рожденіи баба креститъ ребенка и говоритъ: „Во имя Отца и Сына, амінь; и Св. Духа, амінь; нині, и прісно, и во віки вѣковъ, амінь“. Также бьетъ его рукой для того, чтобы онъ плакалъ; если же отъ этого онъ не плачетъ, то баба укалываетъ ему иголкой мизинецъ и кровью мажетъ ребенка [3]). Сейчасъ же послѣ рожденія ребенка, баба отрѣзываетъ ему три пучка волосъ въ той увѣренности, что новорожденный, сосгарѣвшись, будетъ обезпеченъ отъ лысины [4]).

По положенію ребенка баба предугадываетъ его судьбу.

Если онъ родится лицемъ внизъ—скоро умретъ, если вверхъ—будетъ долговѣченъ.

---

[1]) Шендеревка, Кан. у.

[2]) Под. губ., Данильченко.

[3]) Шендеревка, Кан. у.

[4]) Холмская Русь.

Если родится въ сорочкѣ или чепчикѣ — будетъ счастливъ; эту сорочку сохраняютъ.

Если сорочка виситъ съ боку, то ребенка возьмутъ въ солдаты.

Если глаза закрыты — будетъ сонливый.

Если родится безъ волосъ, то заключаютъ, что мать во время беременности лизала что нибудь.

Если родится съ большими волосами — значитъ мать ѣла много гороху.

Если родится во время мѣсячныхъ очищеній — будетъ „просвіщене“, всѣ будутъ знать о немъ.

Если сейчасъ же послѣ рожденія, ребенокъ задыхается, то мальчику кричатъ на ухо имя отца, а дѣвочкѣ — имя матери.

Если у него родимчикъ, то оттираютъ гущею изъ „сыровцу“.

Послѣ рожденія родильницу заслоняютъ, чтобы ее никто не видѣлъ. Кладутъ возлѣ нее роговой ножъ, освященный во время пасхи, разное зелье: василекъ, цибрикъ, и еще *трійцю* (три свѣчи, слѣпленные вмѣстѣ) [1]).

Отрѣзываніе и завязываніе пупа.

Пуповину отрѣзываютъ мальчику на топорѣ, чтобы былъ „майстровий“, а дѣвочкѣ на гребнѣ, чтобы была пряхой, и завязываютъ пуповину краснымъ шелкомъ, для предохраненія ребенка отъ падучей болѣзни.

Иногда рѣжутъ просто на рукѣ [2]).

Послѣ этого ребенка заворачиваютъ въ кожухъ и кладутъ *на покутї*, чтобы былъ богатый; если же у него родимчикъ, то заворачиваютъ въ *заткало* (куча тряпокъ, которыми закрываютъ трубу) и кладутъ подъ печь. Баба послѣ беретъ *місце*, закапываетъ въ хатѣ подъ *поломъ* (на которомъ спятъ) и посыпаетъ житомъ. Кладетъ также кусокъ хлѣба или мелкую монету [3]). Бываетъ и такъ, что при закапываніи *місця* баба беретъ за животъ родильницы, приговаривая: „Вразе, вразище, Панасе, Панасище! я тебе підіймаю и на помічъ благаю; становись собі на креслі, на золотимъ місці, де тебе Господь породивъ, Мати Божа благословила, підъ поясомъ, підъ переносомъ“. Повторяетъ эти слова три раза [4]).

---

[1]) Брацлавъ.
[2]) Мокрины, Кобр. у.
[3]) Подольской губ. Данильченко.
[4]) Шендеревка, Каневск. уѣзда.

Постель родильницы выбрасываютъ въ свинятникъ; постель ребенка мальчика—закапываютъ подъ *покутя*. „щобъ бувъ хазяінъ въ хаті“, дѣвочка—„щобъ була хазяйка коло печи“ [1]). Купаютъ ребенка въ корытѣ и связуютъ его *матками* (коноплями съ семенемъ) на томъ основаніи, что, если повяжутъ *полоскунами* (коноплями безъ семени), то онъ будетъ безплоденъ. Купая ребенка, баба вяжетъ ему пуповину, при этомъ три раза креститъ и повторяетъ слѣдующія слова: „Баба тобі пупъ въяже, а Господь нехай дає щастя, и здоровъя, и вікъ довгий и розумъ добрий, изъ отцової молитви, изъ материної и бабиної“ [2]).

Воду, въ которой купали ребенка, выливаютъ подъ полъ, или въ свинятникъ, чтобъ свиньи плодились.

Затѣмъ кладутъ ребенка въ черной *запасці*, чтобы дьяволъ не присталъ; можно также и въ красной. При этомъ кладутъ ему подъ голову ножъ и „свяченої води“, чтобъ вѣдьма не испортила новорожденнаго [2]).

Некрещенаго младенца никогда не кладутъ за плечами матери по тому повѣрью, что дьяволъ старается украсть этаго ребенка и положить на его мѣсто своего, котораго называютъ „відміною“. Для этой же цѣли отъ рожденія до крещенія горитъ всегда свѣчка.

Ребенокъ дьявола узнается довольно легко. Онъ съ большой головой, съ огромными волосами, держится всегда сутуловато. Не говоритъ онъ до семи лѣтъ или больше. Ходитъ только тогда, когда нѣтъ никого въ хатѣ. Но лишь только онъ остается одинъ, лѣзетъ въ печь, съѣдаетъ что только тамъ есть: вареники, кашу, затѣмъ перебьетъ горшки и опять лазитъ по хатѣ какъ ни въ чемъ не бывало.

Пока не окрещенъ младенецъ, нельзя ругаться, драться или вспоминать дьявола.

Также не кладутъ ребенка въ ноги матери, потому что онъ отъ этого заболѣетъ желтухой [3]).

Родильницу купаютъ въ *цебрі* или *діжці*. Кладутъ туда овесъ, *чебрець* и васильки. Выкупавши, кладутъ ее на полу и перевязываютъ *матками* животъ, говоря при этомъ: „Якъ сволоку не розвиваться, такъ матці не очуваться“.

---

[1]) Лабишовъ, Пинскаго у.
[2]) Подольской губ. Данильченко.
[3]) Под. губ. Данильченко.

1.

Кому нічъ мала, кому нічъ мала,
Нашій Марусі да за годъ стала.
Ой, якъ шле, да шле части листоньки,
Части листоньки до бабусеньки;
А наша бабусенька готовусенька:
Да скоресенько вшеметалася (одяглася);
Въ однимъ чоботі (безъ поветі)
Вона йде, простиру несе,
Да просить Господа Бога
За унученьку:
„Ой, опростай, Боже,
Мою унученьку,
Ії душечку
Та роженую,
Другу душечку
Та суженую“.

(М. Савино, Ост. у.).

2.

Ой коли бъ я знала, коли бъ я відала,
Хто въ мене бабусею буде,
Посадила бъ ії та въ садочку у себе
Пахучою та мъятонкою.
По садочку похожу, на мъяточку гляну,—
Я жъ єю напахуюся;
У світлоньку увійду,
На діточки гляну, —
Я жъ іми навтішаюся.
Ой коли бъ я знала, коли бъ я відала,
Хто у мене куманёчкомъ буде,
Посадила бъ я ёго у садочку у себе
Пахучими та васильками.
По садочку похожу, на васильки гляну,—
Я жъ іми напахуюся;
У світлоньку увійду,
На діточокъ гляну,—
Я жъ іми навтішаюся.
Ой коли бъ я знала, коли бъ я відала,
Хто у мене кумасею буде,—
Посадила бъ єі та въ садочку у себе
Чірвоною та рожінькою.
По садочку похожу, на роженьку гляну,—
Я жъ єю накрашаюся;
У світлоньку увійду,
На діточокъ гляну,—
Я жъ іми навтішаюся.

(М. Савино, Ост. у.).

Молитва.

Баба одѣвается непремѣнно въ *намітку* и идетъ съ ребенкомъ къ священнику за молитвою; несетъ ему хлѣбъ, двѣ *гривні* (6 коп.) и не много водки. Прійдя туда, она становится на колѣни и говоритъ: „Кланяюсь и хлѣбомъ, и виномъ, и сиюмъ новорожденцемъ“. Священникъ, прочитавши молитву, отвѣчаетъ: „поздравляю тебе, бабо, зъ внукомъ Иваномъ“. Этотъ обрядъ совершается еще такимъ образомъ: Прежде нежели баба идетъ къ священнику, мужъ потчуетъ ее и родильницу. Тогда баба несетъ ребенка до попа, „щобъ благословивъ зъ води“.

Батюшка дастъ *мня* (имя), покропитъ водою и говоритъ: „Слава Богу, поздравляю тебе зъ новимъ семъяниномъ, зъ сыномъ Иваномъ“. По возвращеніи, бабу снова потчуютъ водкой [1]).

Тогда приходятъ *молодиці*, приносятъ подарки: бублики, печеное мясо, лѣтомъ—вареныя яблоки, яйца. При входѣ говорятъ: „Магай Богъ вамъ! якъ васъ тутъ Богъ милуе? чи живи, здорови“? Родильница отвѣчаетъ: „Тилько остались живи, жиру вже нема“.

„Нехай вже на синахъ да на дочкахъ виростае жиръ. На тобі гостиньця да закладай бочки, де були сини и дочки“.

Ихъ приглашаютъ сѣсть, потчуютъ водкой и закуской,—послѣ чего они расходятся [2]).

Крестины.

Приготовленіе къ крестинамъ.

Новорожденное дитя, если еще не окрещено, находится, по мнѣнію народа, въ большой опасности отъ чорта и вѣдьмы и потому его стараются крестить въ день рожденія. Кормить ребенка мать не можетъ до тѣхъ поръ, пока его „не орхестять“, и потому въ случаѣ если нѣтъ священника и необходимо отложить обрядъ крещенія на 2—3 дня, то ребенка кормитъ какая нибудь посторонняя женщина.

Крестины начинаются приглашеніемъ воспріемниковъ. Берутъ ихъ по большей части одну пару; только богатый приглашаетъ иногда двѣ. Если

---

[1]) Мокрины, Кобр. у.

[2]) Борис., Пер. у.

мать уже имѣла дѣтей и они умерли, въ такомъ случаѣ воспріемниками берутъ перваго встрѣчнаго, если позволятъ ему лѣта; но если женщина родитъ первый разъ, то выбираютъ кого либо изъ родственниковъ: „Баби сужениі, куми люблениі“. Изъ женщинъ не берутъ беременныхъ изъ опасенія, что ребенокъ умретъ. Приглашать воспріемниковъ идетъ мужъ, или, за его отсутствіемъ, тотъ, кто есть въ хатѣ. Онъ идетъ съ хлѣбомъ и солью. Придя къ избранному въ кумовья, кладетъ на столъ хлѣбъ и говоритъ: „Давъ Богъ сина, теперъ не одкажи мені, куме“. Кумъ не отказывается; беретъ принесенный хлѣбъ себѣ, а свой кладетъ на столъ. Мужъ приноситъ его домой и затѣмъ несетъ хлѣбъ кумѣ. У ней повторяется тоже.

Кумовья приходятъ, одѣвшись въ праздничныя платья, и приносятъ кусокъ хлѣба, бубликовъ и *крижмо* (полотна арш. 4). При входѣ говорятъ: „Магай, Бігъ, кланяємось вамъ хлібомъ“. Садятся. Ихъ потчуютъ водкой, при чемъ пьющій говоритъ: „Дай, Боже, щобъ синъ да великій руисъ, людямъ на славу, вамъ на помочъ и утіху“. Оставшуюся въ рюмкѣ водку выбрызгиваютъ въ потолокъ для того, чтобы „породилля дрикгала“ и при этомъ говорятъ бабѣ: „щобъ ёго (т. е. новорожденнаго) одреклась, а до другого поволоклась“.

Послѣ баба купаетъ ребенка въ водѣ, которой еще никто не пилъ.

Выкупавши мальчика, сповиваетъ въ рубашку отца, разрѣзавши ее прежде въ трехъ мѣстахъ, дѣвочку—въ рубашку матери; завязываетъ въ рукавъ кусочекъ *печины* (глины изъ печки); уголь и мелкую монету и оглядываетъ куму, говоря: „Нате вамъ, нарожене, намъ принесіть хрещне“. Кумъ передаетъ кумѣ. Если ребенокъ мальчикъ, то его передаетъ на порогѣ, если дѣвочка—черезъ гребень. Баба даетъ куму печину и уголь, завязанный въ особый узелокъ, и говоритъ: „Якъ дийдешъ до роспуття, да й кинь керезъ плече и скажи: на тобі, чорте, плату“. Или баба беретъ ребенка и подноситъ къ отцу; тотъ благословляетъ его и говоритъ: „Нехай тебе Богъ благословить и поможе тобі війти въ християнську віру, дай, Боже, щобъ ти росло велике та щасливе було“. Это же говоритъ и мать. Тогда баба отдаетъ кумѣ: „Занеси, Боже, до хреста святого, позволь, Боже, во християнську віру ввести. Приведи, Боже, и породіллю до першого здоровья; дай, Боже, щобъ вона его охрестила и до розуму довела и на весіллі погуляла [1]).

---

[1]) Пин. у.

Крестины.

Потомъ всѣ собираются и идутъ въ церковь. При выходѣ кумъ наступаетъ правой ногой на топоръ или гребень. При крестинахъ наблюдается, чтобы мальчика держала прежде кума, а дѣвочку кумъ. При этомъ замѣчаютъ состояніе ребенка; если онъ скорчится, то значитъ умретъ; если чихаетъ, то это предвѣщаетъ ему долгую жизнь и здоровье [1]).

Если родители имѣли уже дѣтей и они умерли, то окрещеннаго ребенка вносятъ не черезъ двери, а чрезъ окно и передаютъ куму, въ противномъ случаѣ отдаютъ бабѣ и говорятъ, что у нее брали „нарожденного, а принесли „окрещенного“ [2]). Или же отдаютъ матери, говоря при этомъ: „Поздравляемъ васъ зъ четвергомъ и зъ синомъ Иваномъ. На жъ, кумо, ваше рожене, а мое хрещене, нехай великий росте и щасливий буде“. Та благодаритъ: „Спасибі, дай Богъ, щобъ виросло“ [3]).

Говорятъ также при входѣ: „А вгадайте, кумо, якъ нашъ Иванъ зветься?“ „Нехай великий росте, та щасливий буде, щобъ ми дождали его оженити“ [4]).

Кумъ и кума даютъ подарки родильницѣ: бублики, пряники, и садятся за столъ. Баба „сповиває“ ребенка и кладетъ въ „колиску“, говоря: „Дай, Боже, сонъ зо всіхъ сторонъ“. Кумовьевъ подчуетъ водкой отецъ ребенка, а баба идетъ сзывать сосѣдей и родственниковъ на хрестины.

„Просивъ (фамиліи родителей) за синомъ горілки пити“.

— Спасибу (фамиліи) и вамъ, бабко.

Сходятся гости и приносятъ съ собою: женщины—колбасы, вареники, сало, яйца; мущины—хлѣбъ. Все это отдаютъ родильницѣ и говорятъ: „На тобі паляницю да затули бочки, де були сини и дочки“. Приглашаютъ ихъ сѣсть и отецъ подчуетъ всѣхъ водкой, даетъ также немного и родильницѣ. Баба тѣмъ временемъ даетъ ужинать, что есть: *борщъ*, *юшку*, изъ *юшки* вынимаютъ мясо или рыбу, кладутъ это на *паляницю*, наливаютъ бутылку водки и все это беретъ кумъ и говоритъ: „Кланяюся вамъ, кумо, хлібомъ і виномъ и добримъ здоровъемъ“. Послѣ ставятъ на полу и пьютъ водку. Кумъ опять говоритъ: „Іжте хлібъ-сіль да годуйте сина“. При этомъ пот-

---

[1]) Под. губ. Данильченко.
[2]) Холмская Русь.
[3]) Горностайполь, Радомысл. у.
[4]) Крывинъ, Острожен. у.

чуетъ водкой всѣхъ и родильницу. Всякъ, когда выпьетъ, приговариваетъ: „Дай-же, Боже, щобъ вашъ синъ да многолітній бувъ“. Поужинавши, поютъ:

3.

„Ой ми вчора на родинкахъ були,
А сёгодня на хрестини прійшли;
Тамъ намъ було озвару до одвалу.
Ишовъ Иванъ да по бабусеньку,
А бабусенька да радюсенька
До породіллечки на родиночки—
Въ однимъ чоботі дай безъ пояса.
Просить породиллечка да бабусеньки:
„Ой на тобі, бабусенько, коробочку гречки,
Бери мене легесенько да за поперечки.
Ой на тобі, бабусенько, половину бочки,
Бери мене легесенко за білиі бочки.
Ой на тобі, бабусенько, да грецькоі муки,
Возьми-жъ мене легесенько за білиі руки.
Бабусю жъ моя милая, да матюнко моя руйдная;
Ой на тобі, бабусенько, да оцей кубочокъ,
Бери мене легесенько да за животочокъ.
Бабусю-жъ моя милая,
Матюнко моя руидная!
Да бабуся моя гордая,
Породилля моя легкая—
Куплю бабусі сиву свинку“.

(Борисополь, Пер. у.).

4.

А.

1 А ми прийшли зъ Божого дому,
2 Принесли дитину до дому;
3 Дитина хрещена,
4 Черезъ куми принесена.
5 Бабусенька гості садовить,
6 Горілку зъ пляшкою ставить.
7 Частуе, приймае,
8 А хрещеного сина вихваляе:
9 —„Прошу, гостоньки, ся напити
10 Та що Богъ давъ спожити—
11 Въ около весело
12 Істи й пити по столу“.
13 А тимъ часомъ приіхали брики,
14 Привезли бабусеньки квіти.
15 Видберае и складае,
16 Все на тарілочку виймае;
17 Починае відъ духовного,
18 Не минае а ні жодного,

19 И готує, и приймає,
20 Квіточками дарує:
21 „Панове гості, та собі погадайте,—
22 За квитки хоць по грошу дайте!
23 Смирненько, хорошенько,
24 Щоби було бабусеньці веселенько!“
25 Бабусенька стала собі гадати,
26 Де-би той скарбъ сховати:
27 Гадає, думає,
28 Що-бъ де сховала—не знає.

(Ушицкій у. и Проскуров. у.).

Б.

1 Б—1 А,
2 Привелисьмо кгречную куму
3 Б—3 А, 4 Б—4 А Зъ кумами милими...
5 Кума кумі даєтъ дитину,
6 Кума каже: ‹ходи, мій сину,
7 Маленькій, красненькій,
8 Білого личка повненькій!“
9 Кума куму поздравляєтъ.
10 Баба за стилъ запрошаєтъ
11 Б—А, 12 Б—12 А... несено.
13 Баба тамъ же при кумахъ стоітъ
14 Хорошні квиточки строітъ
15 Б—19 А, 16 Б—20 А, 17 Б—17 А Починаєшъ...; 18 Б—18 А. Не минаєшъ .. 19 Б—19 А, 20 Б—20 А И калачами...
21 Ви, кумове, весели бувайте,
22 Бесідовъ ся не забавляйте,
23 Гуляйте, співайте,
24 Пречистую Діву вихваляйте,
25 Щоби своёго молила сина,—
26 Яко ёго мати єдина,—
27 За нами слугами,
28 А мати Божая будь зъ нами!

(Zeg. P. стр. 60—61).

Послѣ ужина баба даетъ *виноградъ* (яблоки или груши вареныя). При этомъ роздаетъ *квіткі* (букеты), зимою изъ колосковъ ржи или пшеницы, а лѣтомъ изъ барвинка, васильковъ и калины, для того чтобы ребенокъ былъ здоровъ и ни въ чемъ не нуждался, какъ не нуждается тотъ, кто имѣетъ хлѣбъ [1]).

Эту *квітку* каждый долженъ нести домой, иначе его можетъ встрѣтить

[1]) Под. губ. Данильченко.

несчастье. Разсказываютъ, что однажды человѣкъ, бывшій на крестинахъ, возвращался домой безъ *квітки*. На дорогѣ подходитъ къ нему бѣсъ и спрашиваетъ: „Де твоя квітка?“ —Нема. —Чортъ завелъ его въ болото, гдѣ онъ долженъ былъ просидѣть цѣлую ночь [1]).

Поднося *квітку*, баба потчуетъ всѣхъ *„варенухою“*. Всѣ пьютъ, желаютъ родильницѣ счастья и здоровья и даютъ бабѣ немного денегъ, говоря: „На тобі, бабо, на мило, да вимивай онучка; да спасибі тобі, що по опенечки ходила, да смашноі варсноі наварила. Дай, Боже, щобъ ти одъ цёго одріклась, да до другого поволоклась“.

Родильница также пьетъ, а если не выпьетъ, то выливаетъ въ бутылку и прячетъ. Баба даетъ кумовьямъ пирогъ, послѣ чего всѣ расходятся.

Зливки.

Обрядъ *зливокъ* совершается или на второй день *хрестинъ*, вмѣстѣ съ *похрестинами*, или же *похрестины* на 2-й, а *зливки* на 3-й день. Оба эти празднества, соединенныя вмѣстѣ, совершаются такимъ образомъ: Утромъ баба приноситъ „непочатоі води“ (такой, которой еще никто не пилъ и не бралъ). Кладетъ въ корыто „навкрестъ“ (т. е. крестообразно) калины, гвоздики, овса, любистку, руты, барвинку и вообще всякаго „зілля“, ставитъ посреди хаты и родильница сливаетъ бабѣ воду на руки надъ ночвами говоря: „Ти мені, бабусю, очищала душу, а я тобі очищаю руки“. Баба отвѣчаетъ: „нехай тебе, онучко, Богъ простить гріхами“. *Зливаніе* повторяется три раза. Послѣ родильница бьетъ три поклона: „Прости мене, Господи, и ви, старі люде“.—Нехай тебе Богъ прощае. Тогда родильница даетъ бабѣ семь пироговъ и *налітку* (этотъ подарокъ называется *пупецъ*). Изъ корыта воду сливаютъ въ горшокъ и, если ребенокъ боленъ *жовтяницею* (желтухой), то изъ этой воды дѣлаютъ для него купель.

Похрестини.

Если обрядъ похрестинъ совершается отдѣльно отъ *зливокъ*, то ихъ совершаютъ на второй день послѣ хрестинъ.

На похрестины сходятся всѣ родственники родильницы, дѣлаютъ складчину и на эти деньги покупаютъ водки. Сажаютъ кумовей и бабу на

[1]) С. Становъ, Под. губ.

борону или *бідку* (двуколесная тележка) и везутъ въ корчму; при этомъ поютъ:

5.

Запрягайте, запрягайте
Да шеснадцять паръ воливъ,
Да повеземъ бабусенку у пиво;
Запрягайте, запрягайте
Да чотирнадцять паръ воливъ,
Да повеземъ пана кума у пиво;
Запрягайте да дванадцять паръ воливъ,
Да повеземъ паню куму у пиво.
Добрий, добрий коваличокъ бувъ,
Та й імъ дитинку дай раздобувъ;
И въ рученьки не хукавъ,
И въ ниженьки не тупавъ,
Да й раздобувъ.

6.

Ой дождавши до неділі,
Да придибавъ журавель до породиллі.
—Ось иди, журавель, иди до дітокъ,
Ще не загоівся мій животокъ,
Да вже шостої да недільки
Да придибавъ журавель до породільки.
—Годі-жъ тобі, журавель, ити до дитокъ,
Уже жъ загоівся мій животокъ.

7.

Ой що вишенька, що черешенька
Білимъ цвітомъ цвіла;
Наша Марусенька изъ бабусею
Хорошенько жила.
Ой и закладайте, ой и запрягайте
Та дванадцять воливъ,
Та й одвезіте нашу бабусеньку
У саменькій двіръ:
Наша бабусенька, наша голубонька,
Та не пишна була,—
Узяла пирожокъ, ще й наміточку,
Сама й пішки пішла.

(Сообщилъ Новицкій).

8.

Ой у первую недѣлю
Дибле журавель по родиллю.
Иди геть, журавель,
Не загоівсь въ породіллі
Животочокъ.
Ой на шостую неділю
Дибле журавель по роділлю.
Прийди, прийди, журавель,
Бо загоівсь въ породиллі
Животочокъ.

(Новицкій).

9.

Бовдуру, бовдурочку,
Хто намъ давъ дитиночку?

Кумъ—по лісі, кумъ—по дрова,
А ти, бовдуръ, сидівъ дома;
Ти дома сидівъ,
Чому ти не доглядівъ?

(Ушицкій и Проскур. у.).

10.

Та внадився журавель
До бабиныхъ конопель;
А я тому журавлю
Коломъ ноги поломлю.
Ой, кумцю, моя душа,
На около хороша.

Взявъ кумъ куму за ребро:
„Ой тутъ моє все добро!“
Взявъ кумъ куму за тіло,
Ажъ ся ій істи схотіло;
Завівъ куму въ вишеньки:
„Відпочиньмо трошеньки“.

(Уш. у).

11.

И на небі, й на землі
Та гарная вість,
Що въ нашоі Марусечки
Та синочокъ есть.
Ой спасибі тому ковалю,
Що сковавъ дитину

Підъ сюю годину;
И ковавъ, и хотивъ,
И куючи не впотівъ,
И ніжками не тупавъ,
И въ рученьки не хукавъ,
И добро, и тепло
Добувати було.

(Новицкій).

Прійдя въ корчму, пьютъ за складочныя деньги. Тутъ родильница даетъ шинкаркѣ хлѣбъ и курицу, а та за это—водки. Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ послѣ *похрестинъ* наступаютъ *зливки* и также баба приноситъ воды *непочатоі*. Кладетъ въ корыто любистку, чернобылю и вербы, льетъ туда воду, говоря: „Свята вода оліяно, очищає луги и береги, коріння о каління; очисти, Господи, душу и тіло породіллі, а руки бабі“. Беретъ эту же воду льетъ и надъ корытомъ на руки родильницѣ: „Ти, вода орданная, ти одъ Бога милосердного созданная, прибуваешъ изъ гіръ изъ джерелъ. Прибудь, Господи, до нарожденноі, хрещенноі, молитвлянноі раби Божоі Марусі“. Тогда родильница прощается съ бабой, цѣлуетъ ее въ руку „Спасибі вамъ, бабусю, що послухали—потрудились, нехай вамъ Господь ваши труди верне“. Нехай тобі, доню, Господь помощъ дає; нехай тобі дає выгоди на три годи.

Даютъ бабѣ *рушникъ*, кусокъ полотна, двѣ булки и хлѣбъ, также бутылку водки, иногда дарятъ *очіпокъ* [1]).

Есть мѣстности, въ которыхъ *похрестинъ* и *зливокъ* нѣтъ [2]), или же обходятъ только *зливки*. На третій день баба варитъ въ горшкѣ вербу, хмѣль, и въ этой водѣ купаетъ ребенка, моетъ родильницѣ ноги и сливаетъ на руки. Обтираетъ *намітkою* руки родильницы и та даритъ бабѣ эту *намітку*.

Послѣ мать, взявши ребенка, должна посидѣть немного *на покуті* и подчивать бабу водкой [3]). Въ этотъ же день новорожденнаго нужно заговяти у рай. Зажигаютъ свѣчку передъ образомъ, баба беретъ за руку родильницу, которая держитъ на рукахъ дитя, и ведетъ во кругъ стола, а всѣ присутствующія стоятъ въ сторонѣ и спрашиваютъ: „Куди ти, бабусю, идешъ?“—У рай.—„Возьми и насъ“.—Идіть.

Разстилаютъ полушубки на лавкахъ вокругъ стола, всѣ садятся и пьютъ [4]).

Въ сороковый день по рожденіи ребенка, надѣваютъ на него поясъ, снятый съ перваго посѣтившаго въ этотъ день хату. Это дѣлаютъ съ цѣлью видѣть въ послѣдствіи младенца съ хорошей таліей [5]).

Чрезъ шесть недѣль мать съ ребенкомъ идетъ въ церковь за молитвой.

Средства, которыми народъ лечитъ дѣтей.

Ребенка, болѣющаго чахоткой, лечатъ такъ: дѣлаютъ купель изъ коренья лопуху, калины и купаютъ три раза, начиная съ вечера и до восхода солнца. Первый разъ *на покуть*, второй—посреди хаты, третій—на порогѣ. Воду выливаютъ передъ восходомъ солнца подъ вербу. Если верба усохнетъ, то ребенокъ будетъ живъ, если же зазелѣнѣетъ, то умретъ.

Чахотку еще лечутъ такъ: налить воды въ *діжу*, взять оттуда три ложки воды и спрятать куда нибудь. На другой день замѣсить тѣсто, сдѣлать посреди его кулакомъ крестъ и налить туда воды, а когда сажать хлѣбъ въ печь, собрать эту воду ложкой. Посадивши хлѣбъ, обмыть руки

---

[1]) Шендеревка, Кан. у.
[2]) Лемешовъ, Пин. у.
[3]) Ксивинъ, Остр. у.
[4]) Липецкая слобода, Хар. г.
[5]) Холмская Русь.

и всѣ три воды смѣшать вмѣстѣ. Посадить ребенка въ рубашкѣ на лопату, *на припічку* и, обливши его водой, разорвать рубашку и сжечь ее. Лечутъ и такъ: купаютъ ребенка въ купелѣ изъ *переступи-зілля*, выкопаннаго такъ, чтобы никто не видѣлъ, и на то мѣсто, гдѣ выкопаютъ, кладутъ кусокъ хлѣба, соли и мелкую монету. Варятъ это зелье днемъ, а купаютъ въ немъ ребенка при заходѣ солнца и въ полночь, а чуть-свѣтъ воду выливаютъ на дворъ. Купель эта служитъ хорошимъ лекарствомъ отъ чахотки. Утверждаютъ, что если это зелье ростетъ семь лѣтъ, то верхняя его часть будетъ похожа на дыню, у корня отростаютъ сучки такіе, какъ руки и онъ дѣлается похожимъ на дитя. Также отъ чахотки купаютъ въ огуречныхъ стебляхъ, въ отварѣ перерубленнаго пополамъ чернаго поросенка, въ отварѣ изъ перерубленной заживо мыши. Варятъ двадцать семь галушекъ изъ разной муки, купаютъ въ „юшкѣ“ до восхода солнца, а галушки отдаютъ собакамъ.

Если ребенокъ держится криво, купаютъ въ пеплѣ розы девять разъ; затѣмъ процѣживаютъ и пробуютъ разсыпается-ли пепелъ, если нѣтъ, то купаютъ еще два раза по девять.

Если въ животѣ рѣзь, то толкутъ „стоноги“ (сороконожку) и прикладываютъ къ пуповинѣ.

Вкалываютъ въ шапку иголку, чтобы никто „не наврочивъ“. Также умываютъ въ помойномъ ушатѣ и вытираютъ подоломъ.

Если имѣетъ „болячку“, то выжариваютъ изъ ступки сало и мажутъ этимъ больное мѣсто, или мажутъ хорошимъ дегтемъ.

Отъ „плиснявки“ вытираютъ во рту волосами, или же мажутъ медомъ, пережареннымъ съ перцемъ.

Для излеченія родимчика, кладутъ подъ голову ребенка кусокъ желѣза, также кладутъ подъ постель „кудрявецъ“ и серпъ.

а) Если „киловата дитина“, (одно яичко меньше другаго), то, для излеченія, воруютъ клинки „захватичі“ съ плуга, и перерубивъ каждый клинокъ на девять частей, кладутъ въ купель и купаютъ ребенка. б) Принесутъ воды непоганой, нагрѣваютъ купель, разбиваютъ яйце, скорлупою берутъ между ногами воду и поливаютъ ребенка.

Отъ безсонницы: а) смачиваютъ темя водкой. б) Варятъ макъ въ молокѣ и даютъ пить.

Примѣты и повѣрья, относящіяся къ дѣтямъ.

Когда первый разъ ребенка кладутъ въ колыбель, то прежде кладутъ туда кота, чтобы ребенокъ спалъ.

Если ребенокъ во время сна крикнетъ, это его дразнятъ ангелы. Говорятъ ему: „мати твоя вмерла.“ Тогда мать подбѣгаетъ и успокаиваетъ: „Богъ зъ тобою, дитятко моє, я ось де!“

Если во снѣ смѣется, то это его ангелы „забавляютъ“.

Если дитя „гливтяковате“ и при этомъ жирное, то умретъ; если худое— будетъ живо.

Если мясо въ глазахъ, или переносье синее и вѣки длинны и густы— умретъ.

Подвязывая ребенка, узелъ завязываютъ спереди, чтобъ говорило.

До шести недѣль не застегиваютъ ребенка, но неизвѣстно по какой причинѣ.

Пеленки качаютъ и вѣшаютъ на дворѣ только черезъ годъ, чтобы не заболѣло.

Послѣ захода солнца не выливаютъ на дворъ купели.

Стригутъ дѣтей не прежде, какъ чрезъ годъ, при этомъ волосы дѣвочки кладутъ подъ вербу, а мальчика запираютъ въ комору.

На седьмомъ году поютъ водкой, если заснетъ—будетъ тихаго нрава и долговѣченъ; и если не спитъ спокойно, то будетъ буяномъ.

Уроды.

Уроды родятся оттого, что мужъ съ женою согрѣшили въ торжественные праздники. Такъ, если беременная женщина мажетъ передъ праздникомъ избу, то она замажетъ глаза своему ребенку и онъ родится слѣпцомъ; если мужъ рубитъ что нибудь въ праздникъ, то ребенокъ будетъ калѣкой. (Стебловъ, Каневскаго уѣзда).

Планетниками называются тѣ, которые родились, подъ какой-нибудь планетой. Кто изъ нихъ родится подъ хорошей планетой, тотъ будетъ хорошъ, т. е. будетъ заботиться о своей душѣ и людямъ будетъ дѣлать добро. Кто родится подъ худой планетой, будетъ сноситься съ дьяволомъ и вредить людямъ. Всѣ *планетники* безъ исключенія могутъ, съ помощью дьявола, предугадывать будущее.

Колыбельныя пѣсни.

12.

А.

1 Ой ну люлі, люлі...
2 Налинули гулі,
3 Посіли на люлі,
4 Стали думать и гадать,
5 Чимъ дітокъ годувать:
6 Чи кашою зъ молочкомъ,
7 Чи бубличкомъ да медкомъ,
8 Чи солодкимъ яблучкомъ.

(Борисполь, Переяс. у.).

Б.

1 Б=1 А А-а, а-а..., 2 Б=2 А, 3 Б=3 А Та сіли...
4 Ой ви, гулі, не гудіте,
5 Спить дитинка, не збудіте.

(Дударі, Каневск. у.).

13.

А-а-а-а, люлі!..
Чужімъ дітямъ дулі,
А нашому калачі,
Щобъ спало въ день и въ ночи.

(Дударі, Кан. у., Галобы, Ковел. у., Радомысл. у., Ушиц. у., Сборники пѣсенъ Метлинскаго и Максимовича).

14.

А.

1 Люлі, люлечки...
2 Шовковіі вервечки,
3 Колисочка новенька,
4 Дитиночка маленька!
5 Спи да рости,
6 Да все въ радости;
7 А якъ будешъ великий,
8 Будешъ въ золоті ходити,
9 И нянёчокъ, и мамочокъ
10 Будешъ жалувати.

(Борисполь, Переяслав. у.).

Б.

1 Б=1 А А-а, а-а..., 2 Б=2 А,
3 Малёвани бильця,
4 Колихала мати чорнобривця.
5 Ой щобъ спало, не плакало,
6 А щобъ росло, не боліло,
7 На головку не марніло,
8 На головку, на все тіло.

(Дударі, Каневск. у., Борисполь, Пер. у., Тальянка, Ум. у.).

В.

1 В=1 Б, 2 В=2 А,
3 Золотні вервечки,
4 Срібни колокольця,
5 Малёвана колисочка,
6 Засни, мала дитиночка.

(Сбор. Укр. пѣс. Максим. ч. I, стр. 105).

15.

А.

1 Ходить сонъ по долині
2 Въ червоненькій жупанині.
3 Кличе мати до дитини:
4 — Ходи, соньку, въ колисоньку,
5 Приспи мою дитиноньку.
6 Бодай спало—не плакало,
7 Бодай росло—не боліло,
8 Головонька и все тіло—
9 Отцю и матці на потіху,
10 Добримъ людямъ на услугу.

(Голобы, Ковельск. у., Борисополь, Пер. у., Гайсин. и Ушиц. у.).

Б.

1 Спи, дитя, въ колисочці,
2 Якъ угорокъ въ долиноньці.
3 Б=6 А Щоби сь..., 4 Б=7 А Щоби сь..., 5 Б=8 А Ні головка, ні...,
6 Щоби личко не марніло
7 Б=9 А Щоби сь росло..., 8 Б=10 А... послугу.

(Ушицк. у.).

16.

А.

1 Ой ходить сонъ по улоньці,
2 Въ білесенькій кошулоньці;
3 Слоняется, тиняется,
4 Господоньки питается:
5 „А де хата теплесенька,
6 И дитина малесенька?
7 Туда піду ночувати
8 И дитини колихати!“
9 — А въ насъ хата тепленькая,
10 И дитина маленькая;
11 Ходи до насъ ночувати
12 И дитини колихати!
13 Ходи, сонку, въ колисочку,
14 Приспи нашу дитиночку.

(Сбор. укр. пѣс. Максим. ч. 1, стр. 101—102).

Б.

1 Ходить сонъ коло віконъ,
2 А дрімота коло плота.

3 Питається сонъ дрімоти,
4 А де будемъ ночувати?
5 Б=5 А, 6 Б=6 А Та..., 7 Б=7 А Тамъ будемо..., 8 Б=8 А Будемъ ii...

(Изъ рукоп. сб. Кулиша, Народ. южнор. пѣсни Метлинскаго, Галобы, Ковельск. у.).

17.

А.

1 Бити кицю, бити,—
2 Не йде молотити,
3 Лапками згортати,
4 Хвостикомъ зметати.
5 Бити кицю по лапкахъ,
6 Най не скаче по лавкахъ.
7 — Коте, коте, котку!
8 Зробивъ ти намъ шкодку.
9 „Дале-бігъ, то не я,
10 То-то киця моя".
11 Бити кицю, бити,
12 Щобъ вчилась робити,
13 Черевички шити
14 Та не дорогні:
15 По три золотні...
16 А ні панъ купувавъ,
17 А ні піпъ торгувавъ,—
18 Тілько та пані,
19 Що ходитъ въ жупані.

(Изъ рук. сб. Диминскаго Уш. у., Краснополка, Гайс. у.).

Б.

1 Б=1 А... кота,
2 Не хоче робити;
3 Б=5 А... кота..., 4 Б=6 А,
5 А мій кітъ,
6 Та взявъ ціпъ,
7 Б=2 А. Пішовъ...
8 Намолотивъ гречки,
9 Коробочку й нецки,
10 Лапками згортає,
11 Хвостикомъ зметає,
12 А вусами віє,
13 А пискомъ зберає,
14 А вухами вчиняє.

(Изъ рук. сбор. Диминскаго; Темногай, Кременец. у.).

В.

1 А-а, коточокъ!
2 Укравъ у баби клубочокъ,
3 Да поніс до Галі,
4 Положивъ на лаві,
5 Стала Галя кота бить,
6 Не вчись, коте, красти,
7 Да учися робити,
8 В=13 А, 9 В=14 А Да..., 10 В=15 А,

11 Да не ціхъ шевцівъ
12 Переяславцівъ,
13 Да не сёго ременю,
14 Привезено съ Кременю,
15 Не сіи роботи,
16 Привезени чоботи;
17 Да не наськіі,
18 Да черкаськіі.

(Сбор. укр. пѣс. Максимовича, стр. 104).

18.

Коте сірий,
Коте білий,
Коте волохатий,
Да ходи до хати
Дитинойки колихати;
Дамо тобі пап
Да у твоі лапи;
Дамо тобі сала,
Щобъ дитина спала.
Будемъ бити по лапкахъ,
Щобъ не ходивъ по лавкахъ,
Щобъ не скидавъ кружечківъ,
Щобъ не зъідавъ вершечківъ.

(Дудари, Ковельск. уѣз., сбор. Максимовича, Нар. южнор. пѣсни Метлинскаго, Ушиц. у.).

19.

— Ой ти, коте сірий,
Вимети хату й сіни!
„Ой вимету, да не я.
„Хиба моє кошеня
Лапкою загребе,
А хвостикомъ замете.

(Глуховск. у. изъ рук. сбор. Кулиша).

20.

А-а, а-а! котівъ два
Сірі-білп обидва...
А тп, котку сірий,
Вимети сіни;
А ти котку волохатий,
Та оббіжи кругомъ хати.

(Тальянка, Ум. у.).

21.

А, а, котино!
Засни, мала дитино!
Ой на кота воркота;
На дитину дрімота.
Ой на кота все лихо—
Ти, дитино, спи тихо!
Ой кітъ буде воркотати,
Дитиночка буде спати.

(Сбор. укр. пѣс. Максим. ч. 1, стр. 103, Краснополка, Гайс. у.).

22.

Ходить котикъ
По дворку,

Избірає солу͡имку,
Все дитині въ головки...
Ой ну люлі, люлі...

(Борисполь, Переяславск. у.).

23.

Ой ну, коте волохатий,
Да не ходи коло хати,
Да не збуди ти дитяти—
Дитиночка маленька,
Вона спати раденька.
Ой хочъ хоче, да не спить,
Треба ії дубцемъ бить,
А не дубцемъ—ру͡изкою,
Ремінною пужкою.
Ой ну люлі, люлі, люлі!

(Борисполь, Пер. у., Борзенс. у.; Сбор. Максимовича).

24.

А.

1 Ой ну люлі,
2 Коте нашъ!
3 Чи ти вмієшъ
4 „Отче—нашъ?“
5 Отче нашъ,
6 Батько нашъ,
7 Курі кравъ,
8 У міхъ клавъ;
9 А курі сокочуть,
10 У міхъ не хочуть...
11 А батька поймали,
12 За курі звязали.

(Борисполь, Пер. у.).

Б.

1 Ой ти, коте,
2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А.
5 Ой я вмію
6 Лучче дъ васъ:
7 Ой я въ школі
8 Родився,
9 Й Отче нашу
10 Навчився.

(Изъ рук. сбор. Кулиша, Глух. у.).

25.

А.

1 А, а! котку,
2 Не лізь на колодку,
3 Бо забъешъ головку,—
4 То буде болiти
5 Нічимъ завертіти.
6 Була въ мене наміточка,
7 И ту дітки вкрали,
8 На ляльки побрали.
9 Купи, мати, шовку
10 Завернуть головку.

11 Шовковіі вервечки, 14 Золотні бильця —
12 Колисочка швабська.— 15 Колишу я чорнобривця.
13 Дитиночка паньська;

(Радомысл. у., Нар. юнж.-р. пѣсни Метлинскаго).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А Да..., 5 Б=5 А,
6 Одна була хустина.
7 Б=7 А Дай...,
8 На кукли подрали,
9 Куколъ наробили,
10 Кутокъ засадили.

(Сбор. укр. Максим. Ч. I, стр. 103—104).

26.

А.

— Ой пойди-жъ ти, кицю,
2 Пойди-жъ ти по водицю,
3 Не впади въ криницю,
4 Пошла киця по водицю,
5 Да й упала у криницю.
6 Пішовъ котикъ ритовати,
7 Уже-жъ киці не видати;
8 Витягъ кицю за ухо,
9 Да положивъ на сухо;
10 „Лежи-жъ, кицю, тута,
11 А я знайду прута!“
12 Ище прута не знайшовъ,
13 А вже киці не найшовъ.
14 Ой ну, люлі, люлі.

(Борисполь, Пер. у.).

Б.

1 Б=4 А, 2 Б=5 А, 3 Б=6 А,
4 За ушиці витягати.
5 Витягъ кицю:
6 Сядь, кицю, прочутись.

(Изъ рук. сб. Кулиша; Борзенск. у.).

27.

Ой котъ—воркотъ,
Да на віконечко скокъ,
А зъ віконця въ хижку,
Поймавъ котикъ мишку,
Кинувъ у колиску;
Мишка буде грати,
Котикъ воркотати;
Дитя буде спати
И щастячко мати!

(Сбор. укр. пѣсн. Максим. Ч. I, стр. 103).

28.

Пушла кішка по воду,
Втопилася у броду;
А кітъ пушовъ рятовати,
Кішку за хвістъ витягати;
Витягъ ії за хвостець
Та ударивъ объ стовпецъ.
„Будь ти, кішко, весела:
Поідемо до села;
Будь ти, кішко, здорова:
Поідемо по дрова.
Сідай, кішко, на барана,
Поідемо ажъ до пана.
А въ барана крути роги,
А въ Ивася біли ноги.

(Галобы, Ковел. у.).

29.

А-а, а-а, котино,
Зъ сіренькими очима...
Колисочка даньська,
Дитиночка паньська;
Насипочка шовкова,
Подушечка пухова,
Колисочка новая,
Дитиночка малая.

(Темногайцы, Кременец. у.; Тальянка, Ум. у.).

30.

Пішовъ котъ на торжокъ,
Купивъ собі кожушокъ.
Треба съ кота зняти
Да дитинці дати,
Щобъ тепленько спати!

(Сбор. укр. пѣс. Максим. Ч. I, стр. 103).

31.

Люлі, люлі, люляю...
Побью котка и полаю,
Щобъ по хатахъ не ходивъ,
Малихъ дітокъ не будивъ,
Бо діточки маленькі,
Вони спатки раденьки.
А-а, а-а, а-а а!..

(Дудари, Кан. у., Нар. юж.-р. пѣсни Метлинскаго).

32.

Коточокъ, коточокъ
Злизавъ бабинъ медочокъ...
— Сама баба злизала
И на кота сказала!

(Радомыс. у.).

33.

Котино, котино!
Поідемо по сіно.
Ти будешъ сіно класти,
А я буду воли пасти.

(Радомыс. у.).

34.

А, а, коточокъ!
Заховався въ куточокъ,
Поймавъ собі мишку
Да зъівъ у затишку.

(Сбор. укр. пѣс. Максим. Ч. I, стр. 105).

35.

А.

1 Ой ти, коте, коточокъ!
2 Не ходи рано въ садочокъ,
3 Не полохай дівочокъ,
4 Нехай зовъють віночокъ
5 Изъ рутононьки, изъ мъятоньки,
6 Зъ хрещатого барвіночку,
7 Зъ запашного василечку.
8 Ой спи, дитя, до обіда,
9 Покіль мати зъ міста прийде
10 Да принесе три квіточки:
11 Ой первую зросливую,
12 А другую сонливую,
13 А третюю счасливую—
14 Ой щобъ спало—щастя мало,
15 Ой щобъ росло—не боліло,
16 На серденько не кволіло.
17 Соньки-дрімки въ колисоньки,
18 Добрий розумъ въ головоньки,
19 А росточки у кісточки,
20 Здоровъячко у сердечко,
21 А въ роточокъ говорушки,
22 А въ ниженьки ходусеньки,
23 А въ рученьки—ладусеньки.

(Народ. южнор. пѣс. Метлинск., стр. 1—2).

Б.

1 Ой спи, дитя, безъ сповиття,
2 Б=9 А... съ поля..., 3 Б=10 А.
4 Одна буде дремливая,
5 Друга буде сонливая,
6 А третяя щасливая,
7 Б=14 А, 8 Б=15 А Да..., 9 Б=16 А... серденько не скорбіло!

10 Б=19 А Ой..., 11 Б=20 А... на..., 12 Б=18 А Разумъ добрий...,
13 Б=17 А... у воченьки!

(Сбор. укр. пѣс. Максим. Ч. I, стр. 95).

36.

По-надъ моремъ—дунаємъ
Вітеръ яворъ хитає;
Мати сина питає:
„Ой сину мій, Иване,
Дитя моє кохане!
А чи тебе оженить,
Чи у військо урядить?...
Якъ я тебе колихала —
Усю ніченьку не спала;
Якъ я тебе зростила—
Сама себе звеселила;
Якъ я тебе оженю—
Всю родину звеселю;
Якъ я тебе въ військо ддамъ —
Собі жалю я завдамъ!“
— Мати-жъ моя рідная,
Порадонько вірная!
Исправъ мені три труби,
Дай усі три мідяни,
А четвертую трубу
Исправъ мені золоту!
У одну трубу заграю,
Якъ коника сідлаю;
А въ другую заграю—
На коника сідаю;
А въ третюю заграю—
Съ твого двора зъізджаю;
А въ четверту затрублю,
Середъ війська стоячи
И шабельку держачи,
Щобъ зачула матуся,
До утрені идучи,
Якъ голубка гудучи!“
„Ой сину жъ мій Иване,
Дитя мое кохане!
Ой колибъ-же я зозуля,
Я-бъ до тебе полинула!“
— Якъ би, мати, я сокілъ,
Я бъ до тебе прилетівъ!
„Рости жъ, синку, въ забаву,
Козачеству на славу,
Вороженькамъ въ росправу!“

(Сбор. укр. пѣс. Максим. Ч. I, стр. 96—97).

37.

Ой ходила журавочка
Да по комишу,
А я свою дитиночку
Да заколишу.
Ой ну, люлі, люлі!...
Ой ходила журавочка
Да на той пожаръ,
Да попекла білп нуйжки,
Стало мені жаль.
Ой ну люлі, люли!...

(Борисполь, Пер. у.).

38.

Ой бувъ собі коточокъ,
Укравъ собі клубочокъ,

Та сховався въ куточокъ,
Щобъ люде не знали,
Кота не ляяли.

(Народ. южнор. пѣс. Метлинскаго, стр. 2).

39.

Ой у полі лобода,
Тамъ ходила удова
Зъ маленькою дитиною.
Де ся взявъ татаринъ
Стидкий, бридкий, поганий;
Хоче вдову зарубати,
Собі дитину забрати.
— Не рубай мене, татаринъ,
Стидкий, бридкий, поганий!
Поведи мене до батенька въ двіръ,
Батько викупить мене!
Да повівъ єі до батенька;
Батько каже: „не моя!“
— Ой лихая година моя!
Одцуралась родина моя!
Ой у полі лобода,
Тамъ ходила удова
Зъ маленькою дитиною.
Де ся взявся татаринъ
Стидкий, бридкий, поганий;
Хоче вдову зарубати,
Собі дитину забрати.
— Не рубай мене, татаринъ,
Стидкий, бридкий, поганий!
Поведи мене до свекра у двіръ,
Свекоръ викупить мене!
Повівъ єі до свекорка;
Свекоръ каже: „не моя!“
— Ой лихая-жъ година моя!
Одцуралася родина моя!
Ой у полі лобода,
Тамъ ходила удова,
Зъ маленькою дитиною.
Де ся взявся татаринъ
Стидкий, бридкий, поганий;
Хоче вдову зарубати,
Собі дитину забрати.
— Не рубай мене, татаринъ,
Стидкий, бридкий, поганий!
Поведи мене до милого въ двіръ,
Милий викупить мене!
Повівъ єі до милого;
Милий сказавъ: „се-жъ моя!“
— Ой добрая-жъ годинонька,
Не цуралась родинонька!

(Сбор. укр. пѣс. Максим. Ч. I, стр. 97—99).

40.

А у степу надъ річкою
Стрічається синъ зъ матіръю,
Ой ну люлю, люлю, люлю,
Стрічається синъ зъ матеръю.
— Не йди, не йди ти до мене,
Бо у мене гості будуть,
Ой ну, люлю, люлю, люлю!
Бо у мене гості будуть.
Будуть гості богатні
И сусіди пріятні,
Ой ну люлю, люлю, люлю!
Ще й сусіди пріятні;
А ти, ненько, у свитинці —
Стидно буде моій жу͡инці,
Ой ну люлю, люлю, люлю!
Стидно буде моій жу͡инці.

(Борисполь, Пер. у.).

41.

Мати сина колихала,
Дня и ночі не доспала,
Да думала: „добрий буде,
Що вінъ мене не забуде“.
А-жъ вінъ самий пъяниченька
Й великая ледащиченька:
Де медъ чує, тамъ ночує;
Де горілку, то тамъ днює;
Въ корчму йде—вигукує;
До дому йде—бенкетъ веде;
Свою неньку зневажає,
Зъ двора єі виганяє.
„Да йди, нене, прочъ одъ мене:
Будуть, нене, гості у мене,
То й не треба тебе у мене!
Будуть куми, побратими,
И близькіі сусідоньки;
Будуть куми у жупанахъ,
Побратими у луданахъ,
Сусідоньки въ кармазині,
А ти, мати, въ сірячині!“
Пішла мати, тиняючись,
По-підъ тинню валяючись.
Пішла мати, да плачучи,
Свого сина проклинаючи:
— Щобъ ти, сину, щастя не мавъ,
Що ти мене зъ двора прогнавъ!
Де хаточка тепленькая
И дитина маленькая,
Піду туда ночувати
И дитини колихати!
Ой пішовъ синъ блукаючи,
Матусеньки шукаючи:
„Ой, лихая годинонька!
Одцуралась родинонька!
Одцуралісь мене куми,
Моі куми, побратими
И близькіі сусідоньки!
Да йди, нене, зновъ до мене!
Буду тебе повожати,
Буду тобі постіль слати,
Буду тебе укривати!
Чи мъякая постіль моя,
Чи мъяко я пославъ тобі?“
— Ой мъякая постіль твоя,
И мъяко-жъ ти пославъ мені,
И легенько одівъ мене.

(Сбор. укр. пѣс. Максим. Ч. I, стр. 99—101).

42.

А.

1 Ой порвалася вурвеченька новая,
2 Забилася дитинойка малая.
3 Не жаль мені вурвечейки новоі,
4 А жаль мені дитинойки малоі.
5 Я вурвечку въ місті за грішъ, за два куплю,
6 А дитини за рікъ, за два не згодую;
7 Якъ вурвечка порветься, то другая буде,
8 Якъ дитина забъється—жаль матері буде.

(Галобы, Ковельск. у.).

Б.

1 Б=1 А. Урвалась вервечка..., 2 В=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А,
5 А вервечку въ краму купували,
6 А дитину відъ сердця відривали.

(Краснополка, Гайс. у.).

43.

Керезъ тебе, моя ненько,
Скаравъ мене Бу͡игъ за тебе.
Ой ну люлю, люлю, люлю,
Люлю, люлю, люлю!..
Да вдаривъ гру͡пмъ,
Да на му͡ий ду͡имъ.
Ой ну люлю, люлю, люлю,
Люлю, люлю, люлю!...
Да вбивъ жу͡инку,
Щей дитинку.
Ой ну люлю, люлю, люлю,
Люлю, люлю, люлю!...
Да вбивъ кума богатого
И сусіда пріятного.
Ой ну люлю, люлю, люлю,
Люлю, люлю, люлю!...

(Борисполь, Пер. у.).

44.

Ой ну люлю, люлю, люлю!...
Шо ну͡ижками дитя качать,
А ручками кужіль прясти,
А очима гуси пасти.
Ой ну люлю, люлю, люлю,..
Баю, баю, моє милеє...

(Борисполь, Пер. у.).

45.

А, а, гойда!
Чужа мати пойда,
А нашая пані,
Ходить у жупані!

(Сбор. укр. пѣс. Максим. Ч. I, стр. 105).

46.

А куликъ намиє,
А чаєчка намиче,
А сорока напряде,
А кочубей витче,
А білиі лебеді
Та й убілють на воді,
А білиі щукашечки
Да й помиють рубашечки.

(Народ. южнор. пѣс. Метлинск. стр. 4).

47 *).

Тряситеся, рубци!
Дивітеся хлопці:
Якъ сука робить,
Такъ вона й ходитъ!

(Сбор. укр. пѣс. Максим., ч. I, стр. 106).

48.

Чуки, чуки, до мачухи!
А въ мачухи млинці печуть,
И маслицемъ помазують,
Хлопцямъ дулю показують.

(Сбор. укр. пѣс. Максим., ч. I, стр. 106).

49 **).

Гой да—да, гой да—да!...
Ліпше пиво, якъ вода.

(Изъ рук. сб. Дмитрискаго, Ушицк. у.).

50.

Гойда! гойдаша!..
Де кобила,
Тамъ лошя,
Таке, якъ ти,
Порося.
Скачи до іхъ!

(Дудари, Кам. у.).

51.

Ходила квочка
Коло колочка,
Водила дітки
Однолітки.

(Дудари, Кам. у.).

---

*) Слѣдующія пѣсни за №№ 47 и 48 припѣваютъ, тѣша дѣтей на рукахъ, подкидывая вверхъ.

**) Пѣсни за №№ 45—51, поются въ то время, когда маленькихъ дѣтей качаютъ, посадивъ въ колыбели.

Дѣтскія игры и пѣсни.

Ладки.

Маленькое дитя берутъ за руки и заставляютъ его хлопать въ ладошки. При этомъ приговариваютъ:

52.

А.

1 Ладки, ладки!..
2 Побилися бабки;
3 А за що? За кісіль,
4 Що наівся Василь...
5 Шуги, шуги, шуги!..

Произнеся послѣднюю строку, машутъ руками ребенка.

(Оленовка, Борзенск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 А за кого, за кого?
4 За N (имя дитяти) малого.

(Рудьковка, Козелецк. у.).

Пріучая дитя ходить, ставятъ его на ноги, отходятъ отъ него и, протягивая къ нему руки, говорятъ, шевеля пальцами:

53.

Диби, диби!..
Ишла баба по гриби,
А дідъ по опеньки
Въ неділю раненько.

(Дудари, Кан. у.).

Ласочка.

Нянька, взявъ за руку дитя, гладитъ его ладонь, приговаривая:

54.

„Ласочка, ласочка, де ти була?“
— У Бога служила.
„Що заслужила?“
— Кусокъ сала.

„Де поклала?“ — Оришка меле хвостомъ,
— Підъ столомъ. Якъ мишка!..
„Хто вкравъ?“

Произнося послѣднія слова, нянька щекочетъ ладонь дитяти, отъ чего оно смѣется.

(Полонное, Новградвол. у.).

Сорока.

Маленькое дитя которое, впрочемъ, начинаетъ уже говорить, берутъ за пальцы, вытягиваютъ сначала руку, а потомъ дѣлаютъ видъ, будто плюютъ на ладонь нѣсколько разъ, дотрогиваются указательнымъ пальцемъ до того мѣста, куда наплевали, и говорятъ:

55.

А.

1 Сорока, ворона
2 На припічку сиділа,
3 Діткамъ кашку варила.
4 — Цёму дамъ, цёму дамъ,
5 Цёму дамъ и цёму дамъ;
6 А цёму не дамъ,
7 Бо, цей буцманъ
8 Дровъ не носивъ,
9 Діжі не місивъ,
10 Хати не топивъ,
11 Дітокъ гулять не водивъ!..
12 Шугай-гай на бабину хату
13 Перогівъ істи!..

(Дудари, Кан. у.).

Б.

1 Б=1+3 А,
2 На порозісту била,
3 Тому дала, тому дала,
4 Тому шийку урвала.
5 И полетіла;
6 Шуга, шуга!

(Gry i zabawy Golębiowskiego, стр. 8).

Послѣ первыхъ трехъ строкъ поочередно пригибаютъ пальцы дитяти къ ладони, начиная съ большаго .Произнося шестую строку, указываютъ на мезинецъ и не пригибаютъ его; потомъ берутъ ребенка за руки около кистей и машутъ ими на подобіе того, какъ машетъ птица крыльями во время полета. Такая же дѣтская забава описана у Терещенка (Бытъ рус. народа, ч. Ш, стр. 5), съ тою только разницею, что ребенка, въ концѣ произнесенныхъ словъ, ще-

кочутъ и возбуждаютъ въ немъ смѣхъ, послѣ котораго заставляютъ ребенка произносить тоже самое и за каждымъ удачнымъ повтореніемъ цѣлуютъ его.

„Печу, печу хлібчикъ“.

Берутъ ребенка за голову руками и, отклоняя голову отъ руки къ рукѣ, говорятъ:

56.

Печу, печу хлібчикъ,
Меншому—менший...
Старшому—більший,
Шусть у пічъ, шусть у пічъ!..

Произнося эти послѣднія слова, берутъ ребенка на руки и подбрасываютъ, какъ будто въ самомъ дѣлѣ бросаютъ въ печку.

(Дударі, Кан. у.).

„Зайчику, зайчику“.

Берутъ ребенка руками за голову и перебрасываютъ её то въ ту, то въ другую сторону. При этомъ говорятъ слѣдующіе стихи:

57.

А.

1 „Зайчику, зайчику,
2 Де ти бувавъ?“
3 — У млині, у млині.
4 „Що ти чувавъ?“
5 — Тамъ були кравчики,
6 Перебили пальчики —
7 Ледві я втікъ
8 Черезъ попівъ тікъ,
9 Та черезъ колоду,
10 Та хвостикомъ у воду
11 Шубовсть!

(Дударі, Кан. у.).

Б.

1 Б=1 А... братіку, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А... видавъ?
5 Сімъ мехунвъ оріхівъ:
6 Чомъ ти не вкравъ?
7 Б=5 А, 8 Б=6 А, 9 Б=7 А, 10 Б=8 А... бабинъ..., 11 Б 9=А, 12 Б=10 А...,
13 Блюхъ!

(Борисполь, Пер. у.).

58.

Во время дождя, дѣти выбѣгаютъ на дождь, бѣгаютъ и припѣваютъ:

А.

1 Не йди, не йди дощику,
2 Дамъ тобі борщику
3 У глинянимъ горщику,
4 Поставлю на дуба.
5 Дубъ повалився,
6 Горщикъ розбився,
7 Дощикъ полився.

(Изъ рук. сб. Кулиша, Николаевъ, Борз. у.).

Б.

1 Б=1 А Иди, иди,.., 2 Б=А 2 Звару...
3 Чи на дощъ, чи на сонечко,
4 Одчени, Боже, оконечко.
5 Дай, Боже, дощикъ
6 Цебромъ, відромъ, дойницею.

(Изъ рук. сборн. Кулиша, Мановъ, Глух. у.).

В.

1 Не йди дощику!
2 В=2 А, 3 В=4 А... на дубоньці.
4 Прилетить три голубоньці,
5 Та возьмуть тя на крилонька,
6 Занесуть тя въ чужиноньку.

(Zeg. P. m. f. I, стр. 47).

Когда пасмурно на дворѣ, а дѣтямъ хочется поиграть на солнышкѣ, они выбѣгаютъ на дворъ и кричатъ:

59.

Сонечко, сонечко!
Одчини, Боже, оконечко,
Я тобі дамъ колочокъ и гвоздочокъ
И три куколочки.

(Изъ рук. сбор. Кулиша, Мотроновка, Борз. у.).

60.

Розрывая муравейникъ, дѣти, при видѣ суетни муравьевъ, какъ бы вспоминая суету въ селѣ въ ожиданіи татарскаго набѣга, приговариваютъ: „Комашки, комашки, ховайте подушки, татаре йдуть, й васъ поберуть“.

(Роменск. у.).

61.

Дѣти дразнятъ другъ друга.

А. Ивана.

Иванъ-балабанъ
На капустѣ сидівъ,
Усі червп поівъ.
(Дудари, Каневск. у.).

Б. Грицька.

Грицько-пицько
По болоту летавъ,
Жабенята хватавъ;
Жабеня пищить,
Вінъ у ротъ тащить!
(Изъ рук. сбор. Кулиша, Мотроновка, Борз. у.).

Грицикъ-буцикъ, зозулечка,
Задравъ хвостикъ, мовъ курочка.
(Нѣжинск. у.).

В. Савку.

Савка-булавка
Покотивъ булку;
Да вбивъ курку
Волочивъ, волочивъ,
Да въ борщъ умочивъ,
Положивъ на столі:
— Дивітеся москалі!
(Изъ рук. сбор. Кулиша. Мотроновка, Борз. у.).

Г. Хведьку.

Ила баба редьку,
Да ви... Хведьку.
(Нѣжинск. у.).

62.

Мальчики, поступивъ въ школу, сейчасъ же выучиваютъ отъ своихъ товарищей слѣдующіе стихи и съ величайшимъ удовольствіемъ ихъ декламируютъ:

А. Азъ, буки, глаголя,
Веде чортъ Василя,
И дубинку несе,
За чупринку трясе.
(Изъ рук. Кулиша, Черн. у.).

Б. Азъ буки, буряки
Печеная кваша.
Збірайтеся до купи,
Вся братія наша.

(Дудари, Кан. у.).

63.

„Кума, кума,
Де ти була?“
— На базарі.
„Що купила?“
— Гуску.
„А я собі—гусака
За цілого пьятака.“
— А я собі гуску
За цілу полушку.

(Изъ рук. сбор. Кулиша).

64.

„А де твій кумъ?“—На Дону.
„А твій де?—Потонувъ.
„Нумъ плакати!“—Нумъ,
„Нумъ, нумъ, нумъ, нумъ!“

Такъ изображаютъ квакающихъ лягушекъ.

(Изъ рук. сбор. Кулиша).

65.

Гайку, гайку!
Дай гриба й бабку,
Сироіжку зъ добру діжку,
Красноголовця зъ доброго молодця.

(Изъ рук. сборн. Кулиша).

66.

Чижикъ-брижикъ, де ти бувъ?
— На болоті баньки дувъ.
Випивъ одну, випивъ дві —
Закрутилось въ голові.

(Изъ рук. сборн. Кулиша).

67.

Одинъ, два бьють вола,
Три, чотирі—пречипили,
Пьять, шесть—бьють шерсть;
Семъ, восімъ—сіно косятъ...
Девьять, десять деньги вісять.

(Ромен. у.).

„Коні“.

Мальчики лѣтъ четырехъ или пяти начинаютъ играть „у коней“. У малорусскихъ мальчиковъ такъ рано пробуждается страсть къ этой игрѣ, что едва они начинаютъ бѣгать, какъ уже вы увидите въ рукахъ каждаго мальчика кнутикъ собственнаго издѣлія, съ которымъ онъ бѣгаетъ по улицѣ и хлопаетъ по землѣ, воображая, что подъ нимъ лошадь и онъ ее погоняетъ.

Зимой, когда дѣтямъ не позволяютъ бѣгать по улицѣ, они нарѣзываютъ изъ хвороста палочекъ, которыя представляютъ собою лошадей и жеребятъ. Потомъ, забравшись въ уголъ на печку, цѣлые дни проводятъ забавляясь этими мнимыми лошадками, ставятъ ихъ всѣхъ врядъ возлѣ жолоба и какъ будто даютъ имъ овса; или ведутъ ихъ къ водопою въ другой уголъ печки или привязываютъ къ концу ниточку, воображая при этомъ, что они запуздали настоящую лошадь и ведутъ ее „въ степъ на пашу“ на середину печки, гдѣ связываютъ лошадямъ переднія ноги, чтобы они не уходили съ пастбища; или опять ихъ ведутъ въ конюшню, привязываютъ имъ на спинѣ тряпки, которыя называютъ сѣдлами, и, обнявъ коня двумя пальцами, какъ наѣздникъ ногами, ѣдутъ въ третій уголъ печки — „въ містечко, на базаръ, купувать для своіхъ коней збрую“ — однимъ словомъ въ этой игрѣ воображеніе мальчика не знаетъ предѣла.

Натѣшившись на печкѣ верховой ѣздой, мальчикъ, незамѣтно отъ родителей или старшихъ членовъ семьи, забираетъ на печку ножъ, туда-же приноситъ корки изъ тыквы и кусокъ лубка, изъ которыхъ приготовляется возъ для любимыхъ лошадокъ. На возъ накладываютъ сѣна и везутъ посредствомъ тѣхъ же лошадей въ конюшню и складываютъ на зиму для нихъ; насыпаютъ въ маленькіе мѣшечки зерна и везутъ въ мельницу; перевозятъ бревна на постройку теплой конюшни для лошадей и пр. Болѣе взрослые мальчики лѣтомъ вырѣзываютъ длинные прутья, къ концу которыхъ прикрѣпляютъ снурки — это уздечки — садятся на нихъ верхомъ, бѣгутъ галопомъ по улицѣ, стараясь какъ можно больше подымать пыли собственными ногами — „басувать“. При этомъ въ снурки заматываютъ обѣ руки, натягиваютъ такъ, что даже прутъ сгибается, а сами бѣгутъ сколько хватитъ силъ, приговаривая: „Тпру, тпру! Отъ поносить, проклятий, ніякъ не вдержишъ, ажъ руки зомліли уже, а вінъ басуе!“ Потомъ встрѣтившись на улицѣ съ другимъ, такимъ же сѣдокомъ, подъѣзжаетъ къ нему, своротивъ собственную голову на бокъ, прыгая и стараясь по возможности больше поднять ногами пыли:

„Здоровъ, брате!“.

— Здоровъ.

„Куда ти ідешъ?“,

— Іду на ярмарокъ коня продавать. Куни, добрий кінь. Баский такий, що до води довести не можна!.

И при этомъ гребетъ ногою землю и дергаетъ палочку за повода.

„Мій луччий, не хочу. Мій плохенький“.

— Эге, луччий! А давай навипередки, хто кого пережене. И бѣгутъ, постоянно хлопая назадъ кнутами.

Потомъ станутъ, мѣняютъ своихъ лошадей съ придачей или голова на голову. Если понадобятся деньги для придачи, но сейчасъ-же вынимаются изъ кармана нарочно для этой цѣли приготовленные черепки, замѣняющіе собою деньги. Иногда мальчикамъ родители поручаютъ надзоръ за маленькими дѣтьми, которыя умѣютъ уже сидѣть. Въ такомъ случаѣ старшія дѣти выносятъ меньшихъ на улицу и забавляютъ до тѣхъ поръ, пока не увидятъ другихъ мальчиковъ, играющихъ „у коней“. Замѣтивъ-же бѣгущую четверку, запряженную въ маленькую двуколку, на оси которой прикрѣпленъ ободокъ изъ стараго рѣшета, сейчасъ-же пристаютъ къ ней и забываютъ обо всемъ. Хорошо, если кто либо изъ товарищей предложитъ „посадить дитину на возокъ, за пана“, а самому запречься на пристяжку. Въ противномъ случаѣ мальчикъ увлечется игрою такъ, что оставляетъ ребенка на улицѣ, а самъ какъ необходимый членъ четверки, убѣгаетъ богъ знаетъ куда. Бываетъ очень часто и такъ, что посаженный въ повозку ребенокъ вылетаетъ изъ нея, когда мальчики, увлеченные игрой, начнутъ таскать повозку съ горы, ребенокъ остается на дорогѣ, разбивъ себѣ носъ, и мальчикъ-нянька не обращаетъ на него ни малѣйшого вниманія, а бѣжитъ за своими лошадьми, чтобы онѣ, гдѣ-либо оси не отломали. Вотъ до какой степени малорусскіе мальчики увлекаются этой игрой.

Игра эта описана и Терещенка. Бытъ Рус. Нар. Ч. IV, стр. 8 и 9.

Пижь.

Мальчики, собравшись играть въ *пижь*, выбираютъ изъ среды себя *водиря*. *Водирь* долженъ обдѣлать палочку около полуаршина длиною, и на этой палочкѣ сдѣлать по пяти значковъ для каждаго изъ игроковъ. Когда палочка готова, всѣ мальчики, кромѣ *водиря*, падаютъ лицемъ къ землѣ. *Водирь*, осмотрѣвши потихоньку всѣхъ мальчиковъ, не смотритъ ли который

изъ нихъ, бросаетъ палочку далеко въ сторону, говоря „пижь“. Мальчики, услыхавъ „пижь“, встаютъ и идутъ искать палочку: кто отыщетъ, тотъ дѣлается *водиремъ*, а *водирь* идетъ на мѣсто отыскавшаго палочку.

(Новградвол. у.).

Блоха.

Въ эту игру играютъ пятеро. Становятся такимъ образомъ:

1 2
3
4 5

Мальчикъ № 3, ловитъ мальчика № 2, № 5 ловитъ № 1, № 4 ловитъ № 3. Кто изъ нихъ кого поймаетъ, тотъ становится на мѣсто пойманнаго.

(Вас. у.)

Боберъ.

Въ *боберъ* играютъ только одни мальчики; играющіе выбираютъ изъ среды себя двухъ мальчиковъ: *стрільця* и *бобра*, а всѣ прочіе остаются *хортами*. Когда *стрілець* и *боберъ* избраны, всѣ мальчики, называемые *хортами*, наклоняются лицомъ къ землѣ и закрываютъ глаза. *Стрілець* накрываетъ ихъ еще одеждою, для того, чтобы *хорти* не могли видѣть, гдѣ прячется *боберъ*. Когда *боберъ* уже спрячется, *стрілець* говоритъ: „Бобре, бобре! заховайся добре, бо я хортивъ маю, по полі пускаю. А якъ харти васъ спіймають, я шкури поздираю, шубы полатаю. „Гейма!“ Услыхавъ это слово, *хорти* разбѣгаются въ разныя стороны искать *бобра*; отыскавшій дѣлается *бобромъ*, а *бобръ—хортомъ*.

(Новградволын. у.).

Журавль.

Мальчики цѣпляются одинъ за другого и образуютъ вереницу, имѣющую форму ключа, (такой вереницей летятъ обыкновенно журавли) и съ крикомъ бѣгаютъ вокругъ церкви.

(Ушицк. у.).

Деръ-деръ.

Мальчики вбиваютъ колъ на дворѣ, двухъ изъ играющихъ привязываютъ за правую ногу къ колу, такъ чтобы они могли быть шаговъ на тридцать отъ кола и могли бы бѣгать вокругъ; одному даютъ трещетку, а другому жгутъ; обоимъ завязываютъ глаза. Первый трещитъ и старается убѣжать отъ жгута; второй, слыша звукъ трещотки, старается ударить перваго.

(Обыч. и Пов. Мал. Маркевичъ, стр. 76).

Шапошникъ или шапошки.

Въ эту игру обыкновенно играютъ мальчики-пастухи, когда выгонятъ на поле овецъ, телятъ и скотъ.

Всѣ играющіе имѣютъ въ рукахъ *шкабалки*, то-есть, палки длиною не болѣе аршина, и становятся въ рядъ. Потомъ по данному знаку всѣ бросаютъ свои *шкабалки* такимъ образомъ, чтобы онѣ, ударившись однимъ концомъ объ землю, подскакивали вверхъ, въ воздухѣ дѣлали оборотъ, потомъ опять ударялись другимъ концомъ объ землю и кувыркомъ двигались впередъ. Чья *шкабалка* ближе всѣхъ упадетъ, тотъ долженъ бросать свою шапку. Въ шапку эту попадаютъ всѣ играющіе, бросая уже *шкабалки* свои обыкновеннымъ образомъ. При этомъ соблюдается очередь и начинаетъ тотъ, чья *шкабалка* остановилась дальше всѣхъ.

Если при этомъ въ шапку никто не попадетъ, то опять *шкабаютъ*. а если попадетъ хотя одинъ изъ играющихъ, то одна и таже шапка бросается до тѣхъ поръ, пока всѣ не сдѣлаютъ промаха.

(Канев. уѣз.).

Въ неба.

Въ *неба* играютъ вдвоемъ преимущественно мальчики-пастухи.

Вырѣзываютъ сначала небольшой прутикъ, на которомъ-бы было много сучьевъ и забиваютъ его въ землю болѣе толстой стороной; потомъ каждый изъ играющихъ дѣлаетъ для себя *ключку*. Одинъ игрокъ на своей *ключкѣ* обрѣзываетъ кору, чтобы она отличалась отъ *ключки* другого игрока.

Когда все это приготовлено, одинъ изъ играющихъ беретъ по большей части, *колодача* (т. е. нескладывающійся ножъ) за конецъ лезвія и бросаетъ го такъ, чтобы онъ, сдѣлавъ въ воздухѣ оборотъ, попалъ концомъ въ начертанный на землѣ кругъ. Попавшій ножемъ въ кружокъ, вѣшаетъ свою ключку на самый нижній сучекъ. Затѣмъ бросаетъ ножъ другой игрокъ; если попадетъ въ кружекъ, то онъ свою ключку вѣшаетъ на слѣдующій сучекъ, уже выше перваго. А если не попадетъ или-же хотя и попадетъ въ кругъ, но ножъ не воткнулся въ землю, тогда его ключка остается на мѣстѣ, а ножъ бросаетъ другой игрокъ.

Чья ключка достигнетъ самого верхняго сучка, тотъ выигралъ.

Передъ началомъ игры бросаютъ жребій на палкѣ, кому первому начинать.

(Канев. у.).

Спускалка.

Зимою, когда дорога уѣзжена, мальчики выходятъ на гору, взявъ съ собою небольшія саночки, и „спускаются“ съ горы, т. е. съѣзжаютъ, сидя на саночкахъ и управляя попеременно то правою, то лѣвою ногами, чтобы саночки бѣжали съ горы прямо и не заѣхали въ сугробъ или-же въ ровъ.

За неимѣніемъ саночекъ, спускаются на куляхъ соломы, „кізязкахъ“, „лубкахъ“, особеннымъ образомъ приготовленныхъ.

(Канев. у.).

Ковзалка.

Зимою на льду мальчики прочищаютъ сапогами снѣгъ и, разогнавшись на снѣгу, останавливаются сразу на скользкой поверхности льда, по которой, вслѣдствіе инерціи, движутся впередъ.

На ковзалку выходятъ очень часто взрослые парни и дѣвушки.

(Канев. у.).

Крутілка.

Зимою на льду пруда или рѣки прорубываютъ дыру, въ которую вставляютъ нетолстый столбъ и поливаютъ его вокругъ водою, чтобы онъ хорошо обмерзъ, потомъ, вокругъ этого столба набрасываютъ соломы и тоже польютъ ее раза два водою, чтобы она примерзла ко льду, составивъ шероховатую поверхность, которая-бы давала возможность свободно ходить вокругъ столба. Когда это сдѣлано, на столбъ надѣваютъ колесо, къ спицѣ его привязываютъ длинный шестъ, къ концу шеста прикрѣпляютъ саночки, на саночки садятся. Остальная компанія беретъ шесты, закладываетъ ихъ между спицъ колеса и приводитъ колесо, а вмѣстѣ съ тѣмъ и саночки, во вращательное движеніе.

На саночки садятся по очереди.

На *крутілку* очень часто выходятъ взрослые дѣвушки и парни.

(Канев. у.).

Битокъ.

Дѣлается на землѣ небольшой кругъ, въ которомъ одинъ изъ игроковъ накладываетъ маленькую пирамидку орѣховъ. Другой игрокъ, на условленномъ разстояніи, стоитъ и бросаетъ свой большой, по возможности тяжелый орѣхъ —

битокъ, такимъ образомъ, чтобы орѣхи, составляющіе пирамиду, отъ удара вылетѣли за черту круга—*за городъ*.

Орѣхи, вылетѣвшіе за черту круга, составляютъ выигрышъ бросавшаго; а противникъ его долженъ пополнить пирамиду. Если же бросающій сдѣлаетъ промахъ, то тогда онъ долженъ ставить свои орѣхи въ пирамиду.

(Канев. у.).

Котючка.

Въ *котючки* обыкновенно играютъ на первый и второй день пасхи.

Два мальчика, имѣющіе крашанки или писанки, и желающіе играть въ *котючки*, поступаютъ такимъ образомъ: выбираютъ мѣсто ровное, гладкое и проводятъ черту. Отъ этой черты откладываютъ шесть футовъ. „шість нігъ“ На томъ мѣстѣ, гдѣ оканчивается шестая нога проводится другая черта. На одной изъ этихъ чертъ одинъ мальчикъ ставитъ яйцо, а другой мальчикъ пускаетъ отъ другой черты свое яйцо *покотомъ* такъ, чтобы оно попало въ стоящее яйцо. Если катившій попадетъ, то онъ забираетъ себѣ оба яйца, а если сдѣлалъ промахъ, то оба яйца поступаютъ въ пользу ставившаго.

(Канев. у.).

Навбитки.

Навбитки играютъ мальчики только первые три дня свѣтлаго праздника и на *проводы*.

Мальчикъ, у котораго есть крашеныя яйца, подходитъ къ другому и говоритъ.

„А давай, братъ, навбитки!“.

— Давай! Держи крашанку, я буду бить.

„Ну бий, якъ тобі держать, носкомъ, чи гузкою?“

Условившись, которой стороной подставлять яйце, одинъ держитъ его, а другой такой-же стороной бьетъ. Разбитое съ обѣихъ сторонъ яйцо поступаетъ въ пользу разбившаго. Если при этомъ случится такъ, что одно яйцо разобьется съ одной, а другое съ другой, то играющіе квиты.

(Канев. у.).

Игры въ мячъ.

Каша.

Собирается нѣсколько мальчиковъ; одинъ говоритъ: „тутъ, тутъ, дити каша!“.

И при этихъ словахъ ударяетъ мячемъ объ землю. Всѣ ловятъ на лету мячъ; кто поймаетъ, тотъ садится на спину—*на коня*—тому, который бросился ловить и не поймалъ. Сѣвъ своему товарищу на спину, всадникъ бросаетъ уже мячъ оттуда. Кто поймаетъ, тотъ садится тому же игроку, а если „каша розсиплется“, т. е. если мячъ упадетъ на землю, не будучи никѣмъ задержанъ въ воздухѣ, тогда опять начинаютъ по прежнему бить мячомъ объ землю.

(Канев. у.).

Свиня.

Дѣлаютъ *городъ*, т. е. очерчиваютъ на землѣ большой кругъ. Потомъ два мальчика гонятъ палками мячъ: одинъ изъ нихъ—*свинопасъ*—старается загнать *свиню* (т. е. мячъ) *у поле*, а другой старается ту-же самую *свиню* загнать *у городъ*. Если ему удастся загнать *свиню у городъ*, то мѣняются мѣстами и названіями.

(Канев. у.).

Високий дубъ.

Играющіе копаютъ продолговатую ямку, поперегъ которой кладутъ *чурку* (толстая, короткая палочка), на *чурку* опираютъ небольшую дощечку, такъ чтобы меньшая ея часть находилась въ ямкѣ, а другая, гораздо большая—надъ поверхностью *чурки*, такъ что дощечка имѣетъ наклонное положеніе.

Въ ямку кладутъ мячъ такимъ образомъ, чтобы онъ одной стороной опирался на нижній конецъ дощечки.

Потомъ, когда все это устроено, мальчики виміряются на палкѣ, чья рука сверху, тотъ беретъ *гилку* и бьетъ по верхнему концу дощечки; мячъ летитъ вверхъ, а другіе мальчики его ловятъ, когда онъ уже опускается на землю. Кто поймаетъ на лету мячъ, тотъ идетъ бить.

(Канев. у.).

Гилка.

Играющіе раздѣляются на партіи; каждая партія выбираетъ себѣ *матку*. При выборѣ *матки* бросаютъ жребій на палкѣ, чья рука сверху, тотъ и *матка*. Если при этомъ возникнетъ споръ, то матка, не опуская руки внизъ, должна бросить *гилку* вверхъ сажня на два.

Одна *матка* подбрасываетъ мячъ, а другая ударяетъ его на лету гилкою; мячъ летитъ, и дѣти той матки, которая *гилитъ* ловять его и, если

поймаютъ въ воздухѣ, то идутъ *гилить*; а если мячъ упадетъ на землю, то его берутъ и дѣти противной партіи бросаютъ имъ въ дѣтей той *матки*, которая подбрасываетъ мячъ. Если при этомъ мячъ кого либо ударитъ, то вся компанія отправляется „свиней пасти“ (ловить мячъ).

(Канев. у.).

Игры дѣвочекъ.

Куклы.

Кукли—это любимѣйшая игра малорусскихъ дѣвочекъ. Едва дѣвочки начинаютъ говорить, вы непремѣнно найдете у нихъ на печкѣ въ уголкѣ кучу разноцвѣтныхъ лоскутковъ и нѣсколько куколъ различной величины. Сначала для нихъ дѣлаетъ куклы изъ этихъ лоскутковъ мать, но скоро онѣ, раздѣвая по сто разъ на день и опять убирая куклы по прежнему, научаются дѣлать ихъ сами.

И тогда уже куклы у нихъ на печкѣ во всѣхъ уголкахъ; тогда уже ни одинъ цвѣтной лоскутокъ не ускользаетъ изъ ихъ рукъ; все обращается на *сорочки*, на *спідниці*, на *хвартухи* кукламъ.

По цѣлымъ днямъ не разстаются съ куклами даже ночью, ложась спать, кладутъ возлѣ себя, чтобы никто не смѣлъ ихъ обижать.

А какой подымаютъ плачъ, когда утромъ, проснувшись, не находятъ возлѣ себя любимой куклы! Нашедши куклу, успокоиваются, лѣзутъ на печку, гдѣ куклу то убираютъ въ праздничный нарядъ и ведутъ въ церковь, то раздѣваютъ спать, то заставляютъ ее принимать и угощать другихъ куколъ, пришедшихъ въ гости; однимъ словомъ, игра въ куклы занимаетъ малорусскихъ дѣвочекъ точно также, какъ игра *у коней*—мальчиковъ.

(Канев. у.).

Містъ.

Дівчата становятся по двѣ въ рядъ, оборотившись лицомъ одна къ другой и взявшись за руки *навхрестъ*. Когда, такимъ образомъ, станутъ всѣ, то крайнія начинаютъ идти подъ ихъ руками, за ними слѣдующія пары и такъ до конца.

(Васильков. у.).

Ластівка.

Двѣ дѣвушки берутся за руки и становятся напротивъ другой пары, держащейся точно также за руки; одна пара говоритъ:

„Печу, печу ластівки!“

Другая спрашиваетъ:

„На що печешъ“?

— Лиха втечешъ, лиха й поймаешъ!..

Тогда та пара дѣвочекъ, которая начала разговоръ, освобождаетъ свои руки и каждая изъ нихъ бѣжитъ въ противоположную сторону. Другія двѣ, каждая порознь, стараются поймать тѣхъ, которыя прежде разбѣжались, не давая имъ соединиться. Если та пара, которая прежде начала бѣжать, соединится опять, то ей нужно снова уходить, а другой парѣ—ловить; если-же одна изъ дѣвушекъ, находившихся въ той парѣ, которая прежде начала игру, будетъ поймана, то онѣ будутъ уходить: а та пара, „що не збіглась“, должна ловить.

(Канев. у.).

Маківочка.

Дѣвушки становятся попарно и берутся за руки по-за спиной такимъ образомъ:

Та дѣвушка, которая стоитъ съ лѣвой стороны, закладываетъ за свою спину лѣвую руку и берется за лѣвую руку той дѣвочки, которая у нея съ правой стороны. Дѣвушка, стоящая съ правой стороны точно такимъ же образомъ закладываетъ за свою спину правую руку и берется за правую руку своей пары.

Когда пары установятся, каждый членъ пары поворачивается на мѣстѣ одинъ вправо, другой влѣво; потомъ поворотясь, бѣгутъ, держась за руки и говорятъ:

68.

„Ой на горі макъ, макъ,
А въ долині такъ, такъ;
Маківочки, голубочки,
Зійдімося до купочки,
Обернімось такъ, такъ.

При этомъ всѣ пары останавливаются на мѣстѣ, оборачиваются по прежнему и бѣгутъ назадъ.

Такъ продолжаютъ бѣгать до тѣхъ поръ, пока не „очортіє“ (надоѣстъ)“.

(Канев. у.).

Игры обоихъ половъ.

Разъ, два, три. *(Въ горѣлки).*

Въ этой игрѣ участвуютъ оба пола.

Всѣ попарно берутся за руки и одна пара становится за другой; паръ можетъ быть неопредѣленное число.

Впереди всѣхъ паръ стоитъ игрокъ, который, когда уже всѣ станутъ въ порядкѣ, говоритъ: „разъ, два, три!“

Въ это время передняя пара раздѣляется и каждая бѣжитъ напередъ, стараясь опять соединиться. А тотъ, который стоялъ напереди, долженъ въ это время ловить ихъ. Если поймаетъ, то съ пойманнымъ становится въ парѣ, назади всѣхъ, а лишившійся пары долженъ ловить такимъ-же точно образомъ другую пару, которая становится сзади и дожидаетъ очереди бѣжать. Передній остается одинокимъ до тѣхъ поръ, пока не поймаетъ себѣ пары.

(Канев. у.).

Сірий кітъ.

Играющіе становятся въ рядъ, одинъ за другимъ, потомъ взявши другъ друга за поясъ сзади, ходятъ по площади въ различномъ направленіи: и прямо, и кружкомъ, и вьются. Въ то время, когда они такъ ходятъ, *сірий кітъ*, т. е. играющій, стоящій въ первомъ ряду и водящій всѣхъ спрашиваетъ: „А є миши въ стозі?“ Стоящіе въ ряду послѣдними, называемые мышами, отвѣчаютъ: „є“.

Кітъ: А не бояться кота?

Миші: Ні.

Кітъ: Ой якъ кітъ поворушить, то всіхъ мишей подушить!

Съ этими словами котъ ловитъ мышей: кого поймаетъ, тотъ дѣлается котомъ, а прежній котъ — мышью.

(Новгород. у.).

Гуси.

Собираются дѣти и выбираютъ изъ среды себя двухъ: *матку* и *вовка*. *Матка* гонитъ всѣхъ остальныхъ играющихъ, своихъ *дітей, у поле,* а потомъ, усѣвшись на извѣстномъ разстояніи, за чертою, которая называется городомъ, зоветъ своихъ дѣтей:

„Гуси, до дому!“

— За для чого? отвѣчаютъ тѣ.

„Вовкъ за горою“.

— Що вінъ робить?

„Гуси скубе“.

— Яки?

Сірі! сірі! Гуси волохати, тікайте просто до моєі хати!—Въ это время они бѣгутъ въ городъ, а *вовкъ* перебѣгаетъ имъ дорогу и старается кого нибудь поймать.

Если *вовкъ* поймаетъ за чертою, то его *гуси* бьютъ крильями и пойманаго за чертою гусенка онъ не беретъ къ себѣ, пойманныхъ же въ пути до города забираетъ и усаживаетъ ихъ вмѣстѣ.

Игра эта продолжается до тѣхъ поръ, пока *вовкъ* не переловитъ всѣхъ гусей.

(Канев. у.).

Такая-же игра описана у Терещенка (Ч. IV, стр. 17) съ тою разницей, что когда *вовкъ* переловитъ всѣхъ *гусей, матка* отправляется ихъ искать и заходитъ къ волку.

Мат. Здоровъ, куме!

Вов. Здравствуй, кумо.

Мат. Чи не бачивъ моіхъ гусей?

Вов. А які твоі гуси?

Мат. Була сіра, була й біла, да зъ двора десь залетіла, ось вже третій день шукаю.

Вов. И не бачивъ, и не знаю.

Матка хочетъ идти, но *вовкъ* останавливаетъ ее: „Вернись, кумо, побалакаємъ“. *Матка* останавливается, слышитъ пискъ и шипѣніе гусей.

М. Що се сичить, куме?

В. Да се, кумо, ленъ товчуть.

Матка уходить домой, вовкъ опять останавливаетъ: „кумо, побалакаємо!“ Хозяйка останавливается и слышитъ, что гуси хлопаютъ крыльями:

М. Що се таке, куме?

В. Се плаття перуть.

Матка уходить, а вовкъ опять: „да постий, кумо, побалакаємо“. Хозяйка останавливается и слышитъ крикъ гусей. Она оборачивается въ ту сторону, откуда слышенъ крикъ гусей и спрашиваетъ:

„А се шо кричить, куме?“

— Се гуси прилетіли. Иди, подивись, може тутъ и твої є.

Хозяйка отправляется смотрѣть и видитъ своихъ гусей; всѣ они сидятъ, сцѣпившись руками.

„Познавай, кумо, де твої гуси?“

Хозяйка разнимаетъ руки и говоритъ: „Оце мій, оце мій. А, крий. Боже! Оце тутенька всі мої! Сірий вовкъ, шобъ ти згинувъ!“

Она гонитъ своихъ гусей домой, и тѣмъ прекращается игра, и если хотятъ, то снова начинаютъ также.

У Терещенка есть еще другая игра подъ названіемъ „гуси“, но она болѣе похожа на нижеслѣдующую игру *крукъ*, записанную нами въ Каневскомъ уѣздѣ.

Крукъ.

Дѣти собираются и берутся одно за другаго сзади, за свистки или-же за пояса. Впереди всѣхъ *матка*, выбираемая съ общаго согласія, самая увертливая дѣвочка или мальчикъ. Потомъ выбираются, тоже съ общаго согласія, *крукъ*, который долженъ ловить дѣтей матки, начиная всегда съ самаго задняго. Когда всѣ станутъ гуськомъ и возьмутся, какъ уже прежде было сказано, одно за другаго, матка подходитъ съ своими дѣтьми къ круку, сидящему на землѣ и роющему палочкою яму, и спрашиваетъ:

„Вороне, вороне, шо ти робишъ?“

— Ямку копаю, отвѣчаетъ тотъ.

„На що?“

— Окріпъ гріти.

„На що?“

— Твоімъ дітямъ очі заливать, шобъ не ходили до мене капусти зривать.

„А правда, діти?“

— Брехня, кричатъ всѣ—брехня, брехня!!!...

Крукъ тогда бросаетъ копать ямку и ловитъ дѣтей, начиная съ самаго задняго.—При чемъ матка старается не допустить его до своихъ дѣтей.

Кого поймаетъ, того посадитъ возлѣ своей печки.

Игра эта продолжается до тѣхъ поръ, пока крукъ не переловитъ всѣхъ.

(Канев. у.).

Ціці-баба, или Куці-баба.

Въ эту игру обыкновенно играютъ дѣти зимою въ большой избѣ.

Одному изъ играющихъ завязываютъ глаза платкомъ и пускаютъ среди

избы. Онъ ходитъ и ловитъ другихъ; кого поймаетъ, тому завязываетъ глаза. Потомъ съ завязанными глазами приводятъ его къ дверямъ, гдѣ онъ долженъ стать на порогъ и держаться руками за колочекъ двери. Къ нему подходятъ и спрашиваютъ:

„Бабо, бабо! На чімъ ти стоішъ?“

— На глахъ-лободахъ, отвѣчаетъ тотъ.

„А що ти іси?“

— У мене каша на полиці.

„А мені-жъ даси?“

— Чорта зъіси!

Тогда тотъ ударяетъ его рукой и уходитъ, а *ціці-баба* его старается поймать. *Ціці-баба*, выходивъ по избѣ съ завязанными глазами и никого не поймавъ, такъ какъ всѣ стараются переходить съ одного мѣста на другое, тихо, чтобы нельзя было опредѣлить мѣста, гдѣ кто желаетъ спрятаться, подходитъ опять къ дверямъ и принимаетъ такое-же положеніе. Къ ней подходитъ другой игрокъ и спрашиваетъ:

„А чия то, бабо, каша на полиці стоіть?“

— Моя.

„А я вімъ“.

— А я кіемъ!

„А я утечу“.

— А я дожену.

„А я въ ополонку“.

— А я за головку.

Тогда тотъ уходитъ, а *ціці-баба* ловитъ. Послѣ нѣкотораго времени подходитъ третій участвующій и говоритъ:

„Бабо, бабо!.. Чиє то поросятко по смітнику ходить?“

— Моє.

„Коли ти его заколешъ?“

— Завтра.

„А мені-жъ даси?“

— Чорта зъіси.

Тотъ ущипнетъ *бабу* и уходитъ поскорѣе. *Ціці-баба* походитъ, походитъ по избѣ и опять подходитъ къ дверямъ.

Подходитъ къ ней еще одинъ и спрашиваетъ:

„Ти, бабо, сліпа?“

— Сліпа, синочку, сліпа.

„Що-жъ тобі дать?“

— Дай, синочку, борошенця на галушечки.

Тотъ наберетъ песку и насыплетъ ей въ руку, а самъ уходитъ.

(Канев. у.).

Квачъ.

Дѣвушки, а чаще мальчики, становятся въ кругъ. Изъ большаго и указательнаго пальцевъ дѣлаютъ кольцо и черезъ это кольцо плюютъ сверху внизъ, стараясь, чтобы слюна пролетѣла черезъ кольцо, не задѣвъ пальцевъ. Плюнувшій удачно говоритъ: „Чисто намисто, якъ сребро“. И показываетъ пальцы для осмотра. Такимъ образомъ плюютъ до тѣхъ поръ, пока кто-нибудь изъ играющихъ, плюнувъ, не задѣнетъ пальца. Тогда всѣ убѣгаютъ съ кружка къ ближнему забору или строенію, чтобы взяться за дерево, а *квачъ* (не ловко плюнувшій) старается догнать кого нибудь и ударить прежде, нежели тотъ возьмется за дерево и, если поймаетъ, то пойманный становится *квачемъ*, а бывшій *квачъ* хватается за дерево. Если же *квачу* не удалось никого поймать, то онъ выжидаетъ, пока кто изъ играющихъ перебѣгаетъ на другое мѣсто. Это *квачъ деревъяный*.

Залізний *квачъ* бываетъ тогда, когда, по условію, играющіе должны хвататься не за дерево, а за желѣзо.

Подобная игра изображена въ бытѣ Рус. Нар.

Терещенко подъ названіемъ „Клецки“, стр. 9, ч. IV.

Чітъ, чи лишка?

Въ эту игру играютъ вдвоемъ. Одинъ изъ играющихъ набираетъ въ руку орѣховъ и, обращаясь къ другому говоритъ: „А вгадай: чітъ, чи лишка?“

Тотъ отвѣчаетъ или *чітъ*, или *лишка*.

Тогда раскрывается рука и оба они считаютъ орѣхи, находившіеся въ рукѣ.

Если въ рукѣ оказалось четное число орѣховъ, и если одгадывающій сказалъ—*чітъ*, то онъ получаетъ орѣхи и наоборотъ. А если онъ сказалъ, одгадывая, *чітъ*, а въ рукѣ орѣховъ оказалось нечотное число, то одгадывавшій проигрываетъ такое-же число орѣховъ.

(Канев. у.).

Свадьба.

Совѣщаніе жениха съ своими родителями.

Родители, видя, что пора уже сыну жениться, сообщаютъ ему объ этомъ и предлагаютъ ему невѣсту. Если указанная отцомъ невѣста та, которую сынъ себѣ уже высмотрѣлъ, то онъ, конечно, безпрекословно соглашается, благодаря отца за заботливость; если же не та, которую онъ избралъ себѣ, то онъ проситъ родителей не губить его и позволить жениться на выбранной имъ самимъ. Въ большей части случаевъ родители соглашаются исполнить желаніе сына и по этому поводу у нихъ происходятъ семейныя совѣщанія, на которыхъ рѣшаютъ, что и какъ нужно предпринимать для благополучнаго исхода задуманнаго дѣла. Родители стороною стараются развѣдать объ избранной сыномъ невѣстѣ, какая она характеромъ „чи годиться до работи, чи спокойна“. При избраніи невѣсты родители жениха (и онъ самъ), всегда руководствуются прежде всего тѣмъ, чтобъ будущая жена ихъ сына была хозяйка. „Вибірай собі жінку не глазами, а ушами“ (Ушицк. у.), о ней говорятъ они сыну. По этому поводу въ народѣ сложились пѣсни, показывающія, какими качествами должна обладать хорошая жена и чѣмъ долженъ руководствоваться парень при избраніи жены.

1.

Ой гаю мій, гаю, густий—не прогляну,
Велять мені женитися, да й самъ не знаю.
Велять мені брати у вдівоньки въ хаті;
А въ тієі да вдівоньки три дочки въ кімнаті.
„Чи ту, мамо, сватать, що головка гладка?“
— Сватай, синку, й людей питай, чи метена хатка.

„Чи ту, мамо, сватать, що намистечко висить?“
— Свитай, синку, й людей питай, чи діжу замісить.
„Чи ту, мамо, сватать, що дрібненько ходить?“
— Свитай, синку, й людей питай, чи ділечко робить.
„Робить вона діло, да все хорошенько:
Благослови жъ ти насъ, Боже, и ти, матусенько!“

2.

Не уважай, пане-брате,
Чи головонька гладка;
Оно пуйди,
Питай люди,
Чи уметена хатка.

Не уважай, пане-брате,
Чи гладко въ таночку ходить;
Оно пуйди,
Питай люди,
Чи сорочку зробить.

Люди зажиточные всегда стараются подыскать своему сыну невѣсту по богаче, такъ же точно какъ и бѣдные, рѣдко когда пытаются просватать невѣстку изъ богатыхъ. По этому поводу у нихъ сложились даже и пословицы: „сякий-такий до такої, а горбатий до слипої.“ „Чешися кінь зъ конемъ, вілъ зъ воломъ, а свиня—въ тинъ, якъ нема зъ кимъ“. Въ особенности въ губерніяхъ Полтавской и Черниговской эти отношенія строго исполняются.

Когда на родственномъ совѣтѣ рѣшили годится ли та, о которой толковали, въ жены сыну, тогда рѣшаютъ другой вопросъ: кого послать въ извѣстный домъ съ предложеніемъ.

Для этого выбираютъ по большей части людей бывалыхъ, пользующихся всеобщимъ уваженіемъ и извѣстныхъ въ селѣ краснобаевъ, которые и называются сватами.

Переговоры, предшествующіе сватанью.

Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ сватамъ предшествуютъ свахи, которыхъ обязанность состоитъ въ томъ, чтобы узнать, можно ли прислать въ извѣстный домъ сватовъ. „На допити“ присылаютъ по большей части старыхъ бабъ, родственницъ жениха, посылаютъ и постороннихъ лицъ, знающихъ всѣ порядки, соблюдаемые при этомъ случаѣ. Такъ напр., въ Переяславскомъ уѣздѣ отправляются мать и сестра жениха. Они берутъ съ собою хлѣбъ, соль и идутъ къ дѣвушкѣ. Поздоровавшись, они заводятъ разговоръ въ родѣ слѣдующаго:

— А що, люде добрі, чи повиносили сіно изъ покуття? Ми йдемъ гре-

бені витягать, да прясти, да й зъ собою може заберемъ. А що, свахо, ми пришли до васъ,—спитайте ви насъ? Мать говоритъ:

„Скажіте ви намъ“.

— Що якъ би намъ Богъ помігъ те взяти, що думаемъ спитати?

„Якъ зъ Богомъ прйишли, то Богъ и поможе“.

— Якъ би Богъ помігъ нашему Ивану да заручить вашу Тетяну, да й імъ Богъ помігъ на світі пожить би.

„Дай, Боже! А пойди, доню, позви батька зъ клуні“.

Дочь приводитъ отца.

— А що, говоритъ сваха отцу:—ми вже свахи питали, да ще свата дожидаємъ.

„Ну, старий, говоритъ мать: — вони прийшли нашого дитяти питати. Якъ думаешъ, чи оддати намъ“.

— А що жъ, говоритъ отецъ;—чи оддать—ми ще не знаємо. Роспитаємось людей, да й дівчини спитаємось, а такички, не питавши людей... скажуть люде: „на порозі хустки подавили“, да й сміяться ще будуть люде; хиба вона въ насъ перестарілася?

„Да що тутъ говорити, обращается сваха, коли вже вони поговорили, молодиі діти. Уже Иванъ нашъ всю правду росказавъ: „Идіть, каже, мамо, я договоривъ, тилько идіть, поспішайте, щобъ люде не сказали, що ми набиваємось, може“.

— Дакъ де жъ ти, Тетяно? говоритъ мать: — иди сюди, иди лишень у хату. Такъ, донечко, якъ твоя охота, ми не будемо запрещать, нехай Богъ помогае.

„Спасибі, мамо! А я, мамо, люблю и піду за ёго“.

— Еге, дочко! замѣчаетъ сваха:—я, слава Богу, тиха людина и немощная, я тебе жаліть буду.

„Да вже намъ не скуйилько жить! А вони якъ любляться — поберуться да й будуть жить, якъ Богъ дасть. Да випъемо, свахо, по чарці, то й більше речей найдемо. А що, донечко, піди да принеси горілки“.

Дѣвушка идетъ за водкой и, возвратясь, кричитъ подъ дверями:

— Мамо, нате цю горілку, я въ хату не пойду, бо будете пить да про мене говорить,—я не хочу слухать.

Мать беретъ отъ нея водку.

— Дозвольте, свахо, говоритъ сваха матери:—въ своій хаті нашимъ могоричемъ почастовать.

„Почастуйте!“

Сваха наливаетъ и говоритъ:

— Господи жъ, поможи намъ се діло начать да й кончить веселенько!

„Дай, Боже!“ Пьютъ и начинаютъ бесѣдоватъ.

— Якъ я вамъ, сванечко, роскажу, говоритъ мать, свою пригоду. — Дай, Боже, цій донечці лучче, а якъ я старшую оддавала, да й здается воно молоде ще було, було бъ и не оддаваті, а я ії приневолила — такъ вражі люде мене подбили. „Одчиняй ворота, якъ одчиняются!“ такъ и дочку, якъ ягодочку, оддавай, якъ поспиває, то й рви ії, а якъ посміла то й сама опаде. А теперь утопила я ії головоньку: що дня йде, да й плаче, якъ тиі кажуть приказки:

Гиля, гиля, сірі гуси,
На пісокъ!
Утопила головоньку —
Думала на часокъ.

А теперички дочка прийде да й плаче, плаче да й жилується. „Десь, каже, матусю, я у васъ діла не робила, що ви мою головоньку на віки втопили“ Людей слухала, а свого розуму не достало, ще зъ роду не отдавала да й присиловала. А теперичка доживу до послідньго, да й скажу: „охота твоя, дитятко, йди, вибирай сама: мені зъ нимъ не жить.

— Ні, свашко, не бійтесь, у насъ сего не буде: тамъ семья велика, а ви знаете, що въ мене не семья — тилько дочка да я, а батька и зовсімъ не має; а вона якъ буде слухать, то я ії десять разъ буду любить.

„Уже, свашко, не раненько, замѣчаетъ дочь свахи:—пора мабуть и до дому; добалакайте, чи сегодня старостівъ прислать, чи на завтра одложите?“

— Да якъ ви собі знаете, отвѣчаетъ мать невѣсты.

„Да що жъ, свашко, говоритъ сваха:—люде чутимуть, що ваша дочка ще не посватана, да й будуть лізти, набивать вамъ голову: сегодня подавать би й платки“.

— Ну, якъ знаете собі, одно вже начинать, да й кончить, думатимемъ одно; бо се вже таке: коли кончать до кончать, якъ уремья прийшло. Ну, дай по чарці да й на коні, бо щежъ треба и приготовить же и старостівъ зибрать.

Пьютъ и уходятъ. Дома сынъ спрашиваетъ:

— А що, каже, мамо, якъ вамъ сказали?

„Да якъ-же сказали? Спасибі вамъ, діти, що напередъ говорили, а ми

вже за готовимъ ладомъ горілки напилися, да ще сваха таки викарана (наказана), що старшу приневолила, за цією вже й нічого й не озивались; позвала ii да сказала: „якъ знаешъ, донечко! А вона — спасибі ій — да така вийшла смілесенька, да веселенька, хоть и молода ще, та каже: „я люблю и пойду, мамо, за нёго". Теперъ же, сину, я тебо пошлю, пойди ти до дядька, да й попроси, да до сусіда, до Колоса, до Омелька, да й идіть за платками зараненько, що вони скажуть?"

Подобный приступъ къ „сватанью" съ малыми измѣненіями дѣлается во всей Малороссіи. Вездѣ, прежде оффиціальнаго сговора, родители жениха посылаютъ къ невѣстѣ кого нибудь изъ своихъ родственниковъ, тетку, сестру, невѣстку; а не то—отправляется и сама мать и условливается, конечно при благопріятномъ исходѣ, относительно времени присланія жениха. Если родители невѣсты согласны отдать свою дочь, или она сама согласна выйти за извѣстнаго парня, то, прежде выраженія этого согласія словами, они приносятъ водку или хлѣбъ, принесенные старостою жениха. Въ большей части случаевъ это служитъ знакомъ согласія родителей невѣсты. Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ (на Волыни), послѣ рѣшенія вопроса о времени присылки сватовъ, обѣ родственныя стороны отправляются къ корчму, гдѣ окончательно сходятся и пьютъ могарычъ.

Этотъ первый актъ въ женитьбѣ, извѣстенъ подъ именемъ, *розвидокъ* въ однихъ мѣстахъ и *допитівъ* въ другихъ (Полоски, Бѣльскаго у., Сѣдлецкой губ.).

Выборъ сватовъ.

Затѣмъ слѣдуетъ семейный совѣтъ у жениха, на которомъ рѣшается, кого избрать въ сваты. Для этого выбираются два, три бывалыхъ человѣка, отличающіеся краснорѣчіемъ и пользующіеся всеобщимъ уваженіемъ. Съ этихъ поръ посредники эти въ дѣлахъ жениха получаютъ названіе *сватовъ, старостъ, бояръ, пословъ, дивоснубовъ* [1]).

Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ [2]) дѣло обходится безъ нихъ; тамъ ихъ роль беретъ на себя женихъ и самъ отправляется сватать себѣ жену. А въ другихъ мѣстахъ, мѣсто сватовъ—замѣняютъ свахи [3]).

---

[1]) Сѣдл. губ., Бѣл. у.
[2]) Давыдъ—г., Минск. губ.
[3]) Туровъ, Люб. у.

Когда родители рѣшатъ, кого избрать сватами, то посылаютъ сына просить такихъ-то принять на себя эту обязанность.

Придя къ своему будущему свату, парень начинаетъ обыкновенно привѣтствіемъ:

— Добри-вечіръ вамъ, дядьку! Та, Боже, вамъ поможи!

„Спасибі! проходь да сідай у насъ“.

— Да сидня то нічого не дасть. Я прийшовъ до васъ просить васъ...

Дядина. Чи не въ старости, може?

П. Да такъ, дядино, що й вгадали.

Дочь Д. Отъ и намъ світилки будуть. Боже, тобі поможи!

П. А ви, дядечку, прошу я васъ, не оставте мене, будте й за старосту (если молодой сирота) й за батька, бо въ мене батька нема—я сирота.

Д. Да вже жъ такъ, не давъ Богъ дождать! Одного сина мавъ да й то... И въ насъ діти ростуть.—Богъ знае... треба послухать. Чи ще жъ ми кого попросимо, чи ні?

П. Омелька просивъ, дакъ казавъ: пойду; да, пожалуста дядечку, якъ би заразъ и іхать—ранісенько, щобъ й не дожидали....

Забравши старостъ, молодой везетъ ихъ сперва къ себѣ.

Мать. А що?

Д. Дожидала сама — поблагословимъ у двохъ. Нехай не бурлакуе, да буде хозяіномъ, а то тамечка, на нашій улиці говорили, що вже й кілья поламали на іхъ, бъючись“.

П. Да нуте вже, дядьку, того не споминайте, а то ще мати росердиться, то скаже робить не здужатимешъ на старость.

М. Да такъ уже сі святки наскучило мені, спиняючи ёго. Всю нічъ гуляе, а вранці спить—дівчина й воламъ дае, й наповае,—а виспиться да й знову пошовъ. Въ загороді повно и кизяківъ, и всего—не поприбірае. Се вже коло святъ—нічого, схаменувся до поприбіравъ, повивозивъ трохи.

П. Да нуте вже, мамо, годі жаловаться, давайте по чарці горілки, да благословіть, да будемо іхать.

М. Да вже сідайте. Чого-жъ будете дляяться!

П. Да вечеряйте-жъ ви, старости, а я ще пойду попрошу товарища собі.

Д. Хиба ти ще й досі не просивъ?

— Да я просивъ—казавъ: прийду, да щось й досі нема...

Входитъ товарищъ и говоритъ:

— Ось я й самъ иду.

„Отъ и спасибі, якъ идешъ самъ“.

Д. Може ще й за тобою доведеться,—спасибі, що послухавъ.

Т. Да може-жъ Богъ поможе и мені, до й мене не одцураються...

Сѣли, выпили по рюмкѣ, поужинали. Сватъ съ матерью сѣлъ на лавочкѣ (ослоні), передъ столомъ, а парень кланяется имъ въ ноги и говоритъ:

П. Благословить мене!

— Нехай тебе Богъ благословить, да й помагае!“ И, держа хлѣбъ и соль, благословляютъ его.

П. Спасибі! Иди-жъ, обращается онъ къ товарищу, который будетъ у него старшимъ бояриномъ:—да завертай коні.

Выходятъ и ѣдутъ къ невѣстѣ [1]).

Такъ дѣлается почти вездѣ, за весьма малымъ исключеніемъ. Напримѣръ, въ Полонномъ, Новогр.-Волын. уѣзда, сватовъ выбираютъ изъ родственной невѣстѣ семьи.

На Рождественскіе праздники родители парня приглашаютъ къ себѣ родственниковъ, сосѣдей и знакомыхъ, причемъ стараются запросить кого либо изъ родственниковъ невѣсты. Съѣзжаются, сходятся гости. Первые два дня праздника проходятъ въ пирушкѣ. Наконецъ, провожая гостей, родители молодца вмѣстѣ съ нимъ просятъ двухъ или трехъ мужчинъ, большею частію изъ родни выгляженной невѣсты, побывать у нихъ еще и на третій день. Тѣ обѣщаютъ придти. Насталъ третій день; приглашенные, согласно данному слову, приходятъ. Родители жениха принимаютъ ихъ весьма привѣтливо и стараются угостить ихъ, какъ можно лучше. Подъ конецъ вечера родители, вмѣстѣ съ сыномъ, просятъ гостей своихъ услужить имъ небольшую службу—быть сватами. Тѣ, узнавъ, что молодецъ хочетъ жениться на ихъ родственницѣ, соглашаются. Когда начинаетъ вечерѣть, сваты, взявши хлѣбъ и соль, отправляются къ тому хозяину, гдѣ живетъ избранная ихъ сыномъ дѣвушка.

Теперь дѣйствіе переносится въ домъ невѣсты. Являются сваты и сообщаютъ цѣль своего путешествія. Обыкновенно они это дѣлаютъ слѣдующимъ образомъ:

Первое посѣщеніе сватовъ.

Подъѣхавъ къ дому невѣсты, сваты идутъ подъ окно, стучатъ и говорятъ:

— Вечоръ добрий вамъ!

---

[1]) Борисполь, Переяславск. у., Полт. губ.

Мать обращается къ дочери:

„Охъ, Тетянко, вже старости приіхали! вийди зъ хати“.

Дочь выходитъ въ сѣни.

Сваты. А пустіть, будьте ласкаві, въ хату! Що ви за люде? Чи ви Бога не боітесь, чи ви по дорогахъ не іздете? Ось яке лихо на дворі, а ви въ хату не пускаєте!

Отецъ. Да Богъ васъ знае, що ви тамъ за люде такиі, що добиваетесь! Ночна доба,—хто ёго знае, чи ви злиі, чи добрі!

Св. Да за окномъ-же не вгадаете; пустіть, будьте ласкові, въ хату, хочъ гроші возміть, а пустіть.

Мать. Да пойди старий, одчини; воно-жъ не жиди обзиваються, такі-жъ люде. Може, лихо яке, заверуха, то, не дай, Боже, и душею постраждаютъ.

Отецъ отворяетъ двери, а мать зажигаетъ свѣчу. Дочь желаетъ уйти; но едва отворяетъ двери, какъ женихъ съ товарищемъ ловятъ ее.

Женихъ.—„Да куда ти, серце, тікаешъ? Яка цікава, втекти хоче!“

Невѣста.—„Чи ти бачишъ! ви мабуть тутъ изъ дня стоіте?“

Ж. Да чого-жъ тікаешъ? ти-жъ уже знаешъ мене не вчора й не сёгодня, да ще захотіла, що-бъ ми тебе шукали по кулахъ, да по ожередяхъ.

Молодые люди остаются въ сѣняхъ, а старости идутъ въ хату. Войдя, они говорятъ:

„И, дай Боже, вамъ вечоръ добрий, да й поможи вамъ, Боже, спати, а намъ те, що задумали взяти“.

Мать. Отъ такі ви, люде добриі, просились ночувать, да вже й думаете насъ и грабувати.

Сваты. Кланяемся вамъ, свате, хлібомъ и сіллю.

От. и мать. Спасибі за хлібъ и за сіль! Проходьте, да сідайте въ насъ.

Св. Да тутъ не такъ, щобъ сідати, коли-бъ чого пошукати.

От. и м. Ви таки одноеі? Ми васъ и садовимо, а ви — все своє! ви таки, мабуть, недобриі люде.

Св. Да добрі—не добрі, да дайте намъ пошукати куниці, що ховается пуидъ соломъяни копиці.

От. Де-жъ таки ви чули соломъяни копиці? слави Богу, сей годъ жито вродило—все вязали въ снопи, а сіно въ копиці гребли.

Св. Дозвольте, сватусю, намъ пошукать таки—не куниці, дакъ лисиці;

а ми найдемъ и въ соломъяний копиці. А то ми де-чого й більше-бъ балакали, дакъ нема съ кимъ: те старе, а те миле, а такого й нема щобъ було съ кимъ побалакать, бо у насъ ще тутъ на дворі єсть люде. (Отворивъ двери въ сѣни). А ну, де ви тутъ, хлопці,—идіть лишень у хату!"

Мол. и тов. Да ми, ось, идемъ да ще зъ собою й ведемъ.

Невѣста (въ сѣняхъ). Ой, Ивашку, идіть бо сами въ хату, а я сама войду, а то чудно. Ай лишечко, якъ оце тіло трусится, не хочу я йти разомъ!

Молод. и тов. Да ходімъ бо!

Невѣста. Карпусю, братіку, иди бо зъ Иваномъ! я войду сама.

Св. (Отворяетъ опять двери). Да що се ви, хлопці-казащина, й досі коней не порозсіддували!

Мол. и тов. Да ми то вже коні порозсіддували, дакъ уздечки не внесемъ". (Ведутъ невѣсту за руки въ хату,—она упирается). Какъ только введутъ, староста удерживаетъ ее и, обращаясь къ молодымъ, говоритъ:

Св. Се-жъ не уздоньки,—се-жъ молодая дівонька! Бачъ, свату, кому чого треба; ми таки въ хаті — спасибі, що въ хату пустили... А що-жъ, свату, вже тутъ нічого довго балакать: чи оддасте за нашого Ивана свою дочку? Ось и наші хлопці—подивиться собі. Пройди лишень, Иване, по хаті—чи не кривий, да не горбатий, чи не сліпий, да не безбокий.

(Беретъ его за руку и водитъ по хатѣ).

— А иди, лишень, Тетяно, бо се-жъ не грушку скоштовить—треба вікъ жити.

(Товарищъ выводитъ ее за руку).

Невѣста. Да ну-жъ бо, не веди, (тихо) хіба я его не знаю!

Св. А що, свату, подобавъ нашого парубка? А нашъ парубокъ вашу дівку подобавъ. Да й кажіть уже, докіль воду варитъ—пора й ладъ робить. И ти, стара мати, те-жъ думай, да думай, да кажи, та йди мати, шукай платківъ; твоє вже діло таке..."

Отецъ. Платки то найти не диковина, та ще вона мені не заробила, и весілля ні за що одбувати. Я й не думаю ії сей годъ оддать. Хоть у іхъ тамъ платки и есть, да мені іхъ платки не въ моді.

Мать. Да ну вже, старий? воду вари—вода й буде.

Отецъ. Ну, коли такички, що воду вари — вода й буде, то вносьте платки, да й мені чарку горілки дасте.

Св. Ото й спасибі, свату, за добре слово!

Мать. А що-жъ, се таке зілле, що зробила да въ скриню вложила, а

що придбала, зъ собою забрала. А ну дочко, давай рушники, що напряла! може у тебе не маєѣ? Повъяжи оціхъ молодцівъ, чого вони хотять одъ насъ!

Св. Въяжить уже! та треба вамъ могоричу купить. Мать идетъ въ комору, выноситъ оттуда платки-крамні и кладетъ на столъ. Староста беретъ молодаго за руку, молодой молодую и становятся въ парѣ. Староста говоритъ имъ:

— Бийте, молодиі діти, поклони.

Они крестятся, кладутъ по три поклона. Отецъ и мать садятся на „ослоні“, къ образамъ спиною и такъ благословляютъ:

„Нехай Богъ помогае вамъ издружиться, да й въ світі нажиться; дітей дождаться, да й попаровати, такъ якъ вамъ Богъ помогае самимъ паруваться“.

Затѣмъ невѣста беретъ со стола платокъ и прежде всего даетъ жениху, который кладетъ его въ карманъ, послѣ невѣста даетъ по платку или по рушнику—старостамъ, при чемъ староста говоритъ:

— Дай, Боже, вамъ на світі пожити, дітокъ наплодити, пряхи свої мати и заміжъ давати.

Сідайте, старости за стілъ, а молодиі діти и товаришъ, нехай ідуть да покличуть сусідъ на могоричъ.

Молодежь отправляется, а сватъ, сѣвши за столъ и вынувъ изъ-за пазухи водку, говоритъ:

— Дайте намъ аршина, у насъ товаръ не дрібний, помірати, да й попробувати.

Отецъ подаетъ рюмку; сватъ наливаетъ и прежде всего подноситъ отцу невѣсты, говоря:

— Спасибі, що послухали молодихъ, то й нехай імъ Богъ помогае; якъ начинается, щобъ такъ и кончилось—веселенько да тихенько.

Отецъ.—Дай, Боже!

Пьютъ и ожидаютъ молодыхъ и сосѣдей [1]).

При появленіи сватовъ, невѣста или прячется на печъ, или совсѣмъ уходитъ изъ дому.

Приступъ сватовъ и изложеніе ихъ намѣреній весьма разнообразно. Такъ, въ Подлясьѣ сватъ говоритъ родителямъ невѣсты:

---

[1]) Борисполь, Переяслав. уѣзда, Полтав. губ.

— Захотівъ нашъ бичокъ до вашої ялошеньки; (телки), якъ би ласкови, того бичочка и ялошеньку поблагословили. Или:

„Нашъ бичокъ до вашої телушки привикъ, якъ-би давъ Богъ дождать вашу телушку до нашого бика загнать". Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ [1]) свати, били войдя въ комнату, послѣ обычнаго привѣтствія,—говорятъ:

— Добри—вечіръ! сядемо трохи и підночуємо; — тутъ десь забігла наша телица зъ череди; просимо-жъ васъ, видайте ії нашему хазяіну (при чемъ иногда упоминаютъ имя жениха), а ми вамъ за те могоричъ поставимъ. На что получаютъ отвѣтъ:

— Видно вашъ хазяінъ ледащо, або пъяниця, або ще дуже молодий та дурний, що відъ нёго худоба втікає [2]).

Послѣ возраженія старостъ, родители невѣсты продолжаютъ:

„Та таки признаться, ми ёго телиці не бачили.—Не знаємъ, за що така на насъ напасть".

Свати, какъ-бы въ оправданіе своего мнѣнія, заглядываютъ на печку и восклицаютъ:

— Отъ вона сама и єсть! и стягиваютъ ее за ноги.

Дѣлаютъ это еще и такъ: постучавъ въ двери, свати говорятъ:

„Добри-вечіръ! одчиніть, здорові будьте!"

— Що ви за люде, спрашиваютъ ихъ изъ хати,—и иззвідкіля прийшли? Може ви разбойники які? Чого вамъ треба?

Св. Ні, ми люде добриі, ми прийшли до васъ зъ хлібомъ, сілью, одчиніть, будьте ласкові, ми вамъ щось хочемъ сказати.

От. Якъ зъ хлібомъ зъ сілью, то просимо до хати. (Входятъ).

— Просимъ покорно сідати.

Свати, садятся и говорятъ:

„Отсе, слава Богу, що добились до вашої хати! Ми зъ нашимъ княземъ були на охоті и ганялись за лисичкою; вона побігла черезъ лісъ въ поле, зъ поля, черезъ село въ огороди, а зъ огорода попала въ вашу хату. Чи позволите намъ ії тутъ пошукати! Чи зъ охотою видасте ії нашому князю? Вона ему подобалась, а чи подобався вінъ ій—нехай скаже".

От. Де-жъ вашъ князь, покажіть ёго й намъ.

Староста выходитъ на дворъ, зоветъ жениха и вмѣстѣ входятъ въ хату.

---

[1]) Подольск. губер., Ушицк. уѣзда.

[2]) Рудановскій.

Женихъ кланяется и останавливается у порога. (Стіну підпіра). Родители невѣсты обращаются къ нему съ вопросомъ:

„А може ти, сину, самъ прийшовъ до насъ, безъ батькові ради?“

Ж.—Ні, я бравъ благословенне у батька и матери и людей до васъ привівъ [1])

Тогда отецъ, если дочь его „на оддачі“, обращается къ ней съ вопросомъ:

„А що, дочко, чи любишъ ти сёго хлопця, чи согласна ти за нёго вийти?“

Если она согласна вийти за пришедшаго парня, то, слѣзши съ печи и скромно потушивъ очи, она становится у *комина* и, какъ будто въ замѣшательствѣ, начинаетъ „длубать“ (ковырять) пальцемъ печь. Въ большей части случаевъ дѣвушка не сразу отвѣчаетъ на вопросъ отца, она какъ будто его и не слышитъ сначала, такъ что отецъ долженъ повторять опять:

„А що-жъ ти тамъ, дівчино, длубаешъ пичъ, скажи-жъ сімъ добримъ людямъ чи любишъ ёго, чі ні?

Наконецъ она отвѣчаетъ:

— Люблю.

„И підешъ за нёго?“

— Піду.

Если при этомъ находится отецъ жениха, то ему отецъ невѣсты предлагаетъ спросить молодыхъ отъ себя.

— Ну, свате, теперъ спитай ще ти дітей.

Тотъ спрашиваетъ:

„А що, Иване, согласенъ ти?“

— Согласенъ, тату.

„Ну, гляди-жъ, Иване, роздивляйся добре теперь, щобъ послі жити, да людей не смішити. Якъ не по нраву—скажи; теперъ безчесть ще не велика буде, якъ розійдемось“.

— Ні, тату, я согласенъ.

„А ти, Варко, согласна йти за мого Ивана?“

— Согласна [2]).

Вообще, дѣвушка не спѣшитъ съ объявленіемъ своего согласія, а ссылается на родителей; и когда уже родители согласятся, она все еще упрямится, стыдясь упрековъ подругъ-молодицъ, которыя потомъ, пожалуй, скажутъ, что

---

[1]) Шиндировка, Канев. уѣз.

[2]) Подольск. губер.

она сама кинулась молодцу на шею, а не уступила только упорному желанію родителей. Когда-же родители отозвутся между прочимъ, обращаясь къ сватамъ:

„Може вона вамъ не здатна, ми ще не маємъ ії за що видати, бо ще не пристарилась“, только тогда она можетъ отвѣчать:

— Я буду стариться, аби була годна; я за ёго таки піду и все, що треба, знайдеться.

Тогда женихъ, услышавъ такой отвѣтъ, кланяется родителямъ невѣсты, а послѣ этого иногда [1]) цѣлуется съ невѣстой и вмѣстѣ съ нею кладетъ три земныхъ поклона, цѣлуютъ образа [2]) и испрашиваютъ благословенія родителей, которые говорятъ:

— Богъ васъ благословить, моі діти и ми благословимъ...

Послѣ они обращаются къ сватамъ и говорятъ.

— Ну оставляйте-жъ, добрі люде, хлібъ, а мы посовітуємось зъ добрими людьми, а тоді перекажемъ, якъ буде.

Это называется „хлібъ обмінять“.

Въ Бѣльскомъ уѣздѣ Сѣдлецкой губерніи старосты называются *дивоснубами*. Когда уговоръ между родителями невѣсты и женихомъ кончится, то невѣста выноситъ, такъ называемый *дивоснубный сиръ*, который рѣжется сватомъ и раздается всѣмъ присутствующимъ по кусочку. Кромѣ того невѣста даетъ еще жениху кусокъ сыру на дорогу. По пути женихъ всѣмъ встрѣчающимся даетъ по кусочку въ знакъ того, что онъ зарученъ.

Сзываніе сосѣдей.

Когда родители невѣсты порѣшатъ съ молодымъ, тогда снаряжаютъ невѣсту съ дружками жениха и его товарища сзывать сосѣдей „на першу чарку“, какъ говорятъ. Женихъ съ товарищемъ идетъ въ одну сторону села, а невѣста въ другую. Невѣста съ старшей дружкой, а въ Сѣдл. губ. съ ней еще идетъ женщина, такъ называемая *присваха*, а въ Пинскомъ уѣздѣ Минской губ. съ невѣстой ходитъ мать, или (золовка) жена брата; невѣста входитъ въ хату, а остальныя стоятъ около воротъ. Войдя въ хату, невѣста останавливается около порога, кланяется всѣмъ присутствующимъ и говоритъ:

---

[1]) Новосельскій.

[2]) Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ, „засвітятъ свічки передъ образами и начнутъ молиться Богу. Молятся сваты и старосты“ Кипецкая Слобода, Харьковск. губерн.

„Просивъ батько и мати, и я прошу на хлібъ, на сіль, на сватанне *)“

Хозяева отвѣчаютъ:

„Спасибі батьку, й матері, и тобі за труда; нехай тобі Богъ помогае. За кого тобі Богъ помігъ?“

Нев. За Щогля, за Ивана.

Хоз. Отто, говорять, хороші люде и зъ діда, и зъ прадіда.

Сойдутся въ домъ невѣсты сосѣди, родные, парни, дѣвушки; ихъ усаживаютъ за столъ, угощаютъ водкой. Кому подносятъ рюмку, тотъ обращается къ хозяевамъ и молодой четѣ:

„Спасибі вамъ, сусіде, що й мене не забули, нехай Богъ поможе вамъ и дітямъ вашимъ“.

Выпивши могаричъ, гости благодарятъ хозяевъ и расходятся, а сватовья отправляются къ матери жениха. Мать сажаетъ ихъ за столъ и угощаетъ.

Когда дѣло между невѣстою и женихомъ рѣшено, то случается, что женихъ ходитъ съ этихъ поръ къ ней ночевать [1]).

Заручини *(рукодаіни или руковини).*

На другой день послѣ описанныхъ обрядовъ, или, по крайней мѣрѣ, въ очень скоромъ времени, бываютъ такъ называемые *заручини*.

Въ домъ невѣсты приходитъ женихъ со сватами, дружбой и со всѣми родными и родственниками. За ними идутъ музыканты, которые пока не играютъ. Вся компанія остается на дворѣ, а женихъ со сватами отправляется въ хату. Послѣ обычныхъ привѣтствій и освѣдомленій о здоровьи хозяевъ и ихъ дѣтей, женихъ и сватовья просятся переночевать. Сначала ихъ не принимаютъ, а послѣ соглашаются **).

Тогда они выходятъ на дворъ и, обращаясь ко всей остальной компаніи, говорятъ:

„Насъ пустили въ хату, спасибі імъ, идіть же й ви, є хата и є що істи й пити,—просимъ и васъ“.

Тѣ входятъ. Ихъ усаживаютъ родители невѣсты за столъ и даютъ всѣмъ

---

[1]) Борис., Переясл. у.; Камневъ, Липецкая слобода.

*) А иногда невѣста или женихъ, придя приглашать на свадьбу, просятъ у хозяевъ благословенья. Тѣ благословляютъ и кромѣ того даютъ что либо изъ хозяйства: курицу кусокъ полотна и т. п.

**) Сваты при этомъ говорятъ: „Дайте-жъ намъ значки, щобъ люде знали, що ми уже висватали“. Имъ даютъ платки или рушники.

(невѣста или ея мать, или старшая дружка [1]) платки и рушники. Берутъ рушникъ, кладутъ его на тарелку и перевязываютъ имъ батька молодого, который кладетъ за это деньги; мать перевязываетъ молодаго, точно также, только платкомъ; послѣ перевязываютъ всѣхъ старостъ. Всѣ кладутъ на тарелку деньги, которыя идутъ въ пользу невѣсты. Родители невѣсты говорятъ старостамъ или вообще жениховой сторонѣ:

— Эге, оттакі-то ви? Казали, що ви люде чесні, поштенніі, добрі, ажъ ви, бачимъ, мошенники, бо не тільки васъ, а и всіхъ, що зъ вами людей повъязали.

— Що-жъ, отвѣчаютъ старости: — винимось у цімъ, ми будемо й ви купатись.

— Ну, викупайтесь.

Они ставятъ водку; начинается угощеніе: закуска—невѣсты, молодого—водка, которой онъ долженъ доставить столько, сколько потребуется въ теченіи вечера. Приносятъ водку всегда родители молодого, и если не хватитъ, то отъ себя посылаютъ, изъ дома невѣсты, въ корчму кого-либо изъ своихъ. Кромѣ того женихъ приноситъ невѣстѣ въ подарокъ сапоги, *шитунъ*, рубаху, пряники, яблоки, калачи и т. п.; приноситъ три хлѣба, а четвертый получаетъ отъ нея (до парі). По первой рюмкѣ пьютъ водку невѣсты, а остальныя—жениха.

Молодой потчуетъ водкой сперва отца и мать невѣсты, старостъ и т. д. послѣ, обращаясь къ невѣстѣ, говоритъ:

„Ну, випий-же й ти одъ мене, коли любишъ.

Въ такомъ порядкѣ невѣста послѣ жениха угощаетъ гостей, начиная съ ротителей жениха.

Отецъ и мать невѣсты, выпивая первую рюмку, приговариваютъ:

— Дай, Боже, добрий часъ, щобъ вмісті хліба-солі поісти и горілки попити и щобъ наші молоді дружка дружку почитали та й родителівъ не забували.

Дружка беретъ платокъ (хустку) и велитъ молодому и молодой взяться за него руками. Въ одну руку онъ беретъ палку и, поднимая ее вверхъ, говоритъ:

„Боже, господару домовий—просимо благословенія разъ, и въ другий разъ, и въ третій“.

---

[1]) Липецк. Слобода.

Молодые по три раза кланяются отцу и матери, которые благословляютъ ихъ хлѣбомъ, состоящимъ изъ двухъ слѣпленныхъ вмѣстѣ [1]), и пучкомъ ржи, четыре пучка которой приносятъ изъ гумна и разставляютъ по угламъ избы. Для благословенія употребляютъ тотъ пучекъ, который былъ „на покуті“ [2]) (въ красномъ углу). При этомъ говорятъ:

„Богъ васъ благословить, дітки! Дай вамъ, Боже, щастя, здоровья и довгі літа“.

Послѣ этого молодого сажаютъ „на покуті, съ лѣвой стороны невѣсту, около невѣсты—ея дружку, около жениха—сваху, около свахи—мать жениха и отца“. Родители невѣсты принимаютъ и угощаютъ гостей.

Поютъ пѣсни:

3.

Иде Маръюхна на посагъ,
Стрічає ій Господь самъ
(То-жъ не Господь—Пречиста)
Изъ долею щасливою
Изъ доброю дитиною (родиною).

(Гостомль, Кіев. у., Лугины Овруч. у., Печеводы, Новградвол. у., Сборн. Метлинскаго, стр. 144).

4.

Одчиняй, Боже, ворота;
Иде на посадъ сирота.
Ние серденько, якъ ножемъ крає,
Що батенька не має.

(М. Полонное Новоградвол. у.).

5.

Чому въ цёму двору
Да порядка немає?
Батька немає,
А рідъ не знає —
Да й порядку немає.
Пошлю зозуленьку
На Вкраіноньку
По свою родиноньку;
А соловейко више неба,
Бо мені батенька треба.
Ни соловья зъ саду,
Ни батенька зъ раю,
Ни родини зъ Украіни.

(Гостомль, Кіевск. у.).

6.

Посажано квіти
Близько винограду...
Дай-же, Боже, зъ того квіта
Та на многіе літа.

(Млыновъ, Дубенскаго у.).

---

[1]) Млыновъ.
[2]) Кривинъ.

7.

Ой, ви, бояре,
Ясні да соколоньки,
Чого ви до насъ нерано
Да й наіхали?
Чи ви бували въ Ольгові
Да на торгові?
Чи куповали коники вороні;
Чи набірали жупани голубі?

(Борисполь, Переяславк. у.).

8.

Ой ви, дружечки, сивіі голубочки!
Ми не бували въ Ольгові да на торгові,
Не купували коніківъ да вороненькихъ,
Не набірали да жупанівъ голубенькихъ:
У насъ коники да посідланіі стояли,
У насъ жупани пошитіі лежали.

(Борисполь, Переяславск. у.).

9.

Ой прислалося до дівки Мароськи
Троє старостивъ разомъ:
Первіі прийшли—
У присінечкі ввійшли.
То-жъ калина-малина,
Калинонька вяла...
Головонька моя,
Жаль мені дівування! *)
Другіі прийшли,
Въ сінечки ввійшли.
Третіі прийшли,
Въ світілоньку ввійшли.
Що въ присінечкахъ, тихъ частовала.
Що въ сінечкахъ, тимъ одказала;
Що у світілоньки тимъ ручку давала,
Ще й по рушничку,—
Молодому Юрусю—хусточку.

(Старобѣльскъ, Новицкій).

10.

Завітай, Господи, іхъ та й до насъ!
Посаджено двоє дзітокъ въ Божій часъ.
Тудою йціме молодий Иванъ,
Да путаціме свого рўиднаго баценька:
— Одъ кого-жъ да, мій рўидний баценько,
Да одъ кого посадъ ставъ?—Одъ Пречистоі,
Да одъ Бога, одъ мацери Божоі,
Моє дзіцятко, да посадъ ставъ.

(М. Давыдгородокъ, Мозырск. у.).

---

*) Этотъ пришѣвъ повторяется послѣ каждаго стиха.

11.

Сватало Марусю да трое свативъ:
Первиі свати—підъ сіньми кіньми;
А други свати въ сінечки ввійшли,
А третіі свати въ свитілочку ввійшли.
Підъ сіньми кіньми—хусточку дала,
А що въ сінечкахъ—перстнечокъ дала;
А що въ світлонці—сама молода!

(Сб. Метлинскаго).

12.

Красна, ясна калина у лузі,
А красній, ясній Маруся у матки.
Прислалося къ ёі да трое сватівъ:
Первиі свати да по заворіттю;
А другиі свати зъ кіньми підъ сіньми;
А третіі свати тамъ кубочка стане...

(Сб. Метлинскаго).

13.

А.

1 Не я вишеньку садивъ—
2 Богъ ii уродивъ;
3 Не я Марусю любивъ—
4 Богъ мені ii судивъ.

(М. Полонное, Новол. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А Да... зродивъ, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А.
5 Причистая мати
6 Повеліла ii взяти.

(Рук. Сб. Кулиша).

14.

Тихая въ річенці вода,—
Хороша Иванова врода.
Потихесеньку йшовъ,
Собі Маръечку найшовъ.

(М. Полонное, Новоградвол. у.).

15.

Марисю, наша дівонько,
Покажи намъ свое личенько;
Дай же намъ надивитися,
Щобъ було чимъ похвалитися.

(Млиновъ, Дубинск. у.).

16.

Бугъ тобі давъ, Иванку,
Що твоя Маръюхна хорошенька,
Безъ білого білілечка біленька,
Безъ краснаго краснивечка красненька.

(М. Давыдгородокъ, Мозыр. у.).

17.

Налинувъ соколъ изъ чужихъ сторонъ —
Рано раненько *)!
И сівъ собі на ганочку;
Ой поглядає по всіхъ галонькахъ:
Ой всі галоньки чорніі,
Его галонька найчорнійшая.
Наіхавъ Ивашко изъ чужихъ сілъ,
Ой сівъ собі въ тестя за столомъ,
И поглядає по всіхъ дівонькахъ:
Ой всі дівоньки веселеньки,
Его Маруся смутненька сидить,
Сидить смутненька, плаче ревненько.

(С. Хорощанка, Бѣльск. у.).

18.

— Чого ти, Марусенько, у садъ не ходишъ,
Ой чому ти рути-мъяти не полешъ?
„Теперъ мені, дівочки, не до рути,
Що звъязали изъ Ивасемъ біли руки!
Біла моя рученька да у батенька,
Чи буде біліша у свекорка?“
Чи буде смирнійша Маруся у свекорка?

(Сб. Метлинскаго).

19.

Ой ходила Марися по новимъ двору,
Сіяла садъ-виноградъ съ приполу,
Забула воритечки зачепити,
Ажъ мусіла батенька просити:
„Ой піди-жъ, мій батеньку, зачини воритця;

(*) Этотъ припѣвъ повторяется послѣ каждаго стиха.

Якъ приде Иванъ зъ боярами,
То витопче садъ-виноградъ кониками,
То овліче яру руту нагайками.
„Ой не жалуй, моя доню, виноградовихъ квітъ,
Тилько жалуй, моя доню, молодихъ літъ.
Віновні квіти обновлятся,
Літа твоі молодиі не вернутся“.

(М. Полонное, Новградвол. у.).

20.

А.

1 Колибъ я знала,
2 Колибъ я відала,
3 Що засватана буду,
4 Мила-бъ я стіни,
5 Щобъ були білі
6 Для свекорка для старенького,
7 Для приходу ёго.
8 Колибъ я знала,
9 Колибъ я відала,
10 Що засватана буду,
11 Не ковала-бъ я
12 Золотого перстнечка,
13 А сковала-бъ я
14 Золотиі крилушки,
15 Полетіла-бъ я,
16 Одвідала-бъ чужу сторону.
17 Не такъ сторону, не такъ чужу —
18 Якъ чужого батенька.
19 Чи вінъ добрий, чи добровірний,
20 Якъ мій рідний?
21 Чи вінъ буде пускати
22 На улицю гуляти?

(Быт. рус. нар. Терещ. №№ 503 и 504).

Б.

1 Б=1 А Ой..., 2 Б=2 А, 3 Б=3 А,
4 Витерла-бъ сінп
5 Б=4 А Витерла-бъ...,
6 Дрібною рокитою,
7 Б=6 А за... за для свого, 8 Б=7 А И... поізду...

(Ждановка, Полт. губ.).

В.

1 В=1+2 А Та..., 2 В=3 А, 3 В=4+5 А то, 4 В=6 Б Білою...
5 Терла-бъ я лавки, щобъ були гладки
6 В=6 Б Та зеленою..., 7 В=6 А Все... та..., 8 В=7 А Та... приіздоньку..., 9 В=1 В, 10 В=3 А, 11 В=3 В, 12 В=4 В, 13 В=5 В, 14 В=6 В.
15 Все для свекрухи та для старенькоі,
19 В=8 В... ii.

(Острож. у.).

21.

Ой піду я потихеньку,
По два двори та минаючи,
До третёго прихожаючи;
Ой стану я та послухаю,
Та що люди говорять.
Ажъ люди говорять:
Мого свекорка судять,
А батенька хвалять.
Ой дивні! та ви мені, люди!
Чому мені давно не сказали,
Та якъ рушниківъ не брали,
Та якъ мене не змовляли,
Та якъ ручокъ не прибивали?
А теперъ мене та измовили,
И рушнички побрали, —
Та й ручки прибили.

(Сб. Метлинскаго).

22.

— Чомъ ти, Марусю, не одказала
Ище вчора изъ вечора? —
„Ой я думала, моі подруженьки,
Та що батенько одкаже;
А мій батенько, та якъ голубонько,
Все мною молодою
Та рушники крає,
Старостамъ дає,
Вінъ мене заручає“.

23.

— Сивая зозуленько,
Не вставай раненько,
Не куй такъ жалобненько.
„Якъ мені не кувати, —
Коли має осінь наставати“.
— Марисіна матінко,
Не вставай такъ раненько,
Не плачъ жалобненько.
„Якъ мені не плакати —
Одну дочку маю
И тра оддавати.
Не розвивайся, гаю,
Не задавай жалю;
Не розвивайтесь, лугі,
Не задавайте тугі;
Бо я й такъ тугу маю,
Дочку відъ себе оддаю,
Да въ чужу сторононьку,
Не въ свою родиноньку“.

(М. Полонное, Новоградвол. у.).

24.

А въ садочку дві квіточкі...
Говорили люде—сусіди,
Що наша Тетянка не пряха,
А ії матюнка не дбаха.
Вона раненько вставала,
Тоненькиі подарочкі прядала,
У крутому дунаєчку білила,
У тихого бережечка сушила,
Всіхъ хорошенько подарила.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

25.

Кучерявий Иванко, кучерявий,
Хто-жъ тобі кучери позавивавъ?

— Позавивала мені Маруся
Темної ночі, ясної свічі,
Ясного сонечка у віконечка.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Всѣ выходятъ изъ-за стола; *молодыхъ* выводятъ танцовать хусткою или рушникомъ. Ихъ водятъ, по большей части, братъ невѣсты или *боярынъ* по хатѣ, а они кланяются всѣмъ.

26.

Благослови, Боже,
Пречистая Споже,
И отець, и мати,
Своєму дитяти
На першій посадъ сісти.

(Млиновъ, Дубен. у.).

27.

А.

1 Приіхали заручники
2 Привезли черевичкі,
3 Черевичкі шимшевні
4 Панчишкі крамовні,
5 Підвязкі єдвабние.
6 Ліпша наша Марися,
7 Ніжъ ваши черевичкі
8 Зъ буракової ічки,
9 Паперомъ подбитні —
10 По солому ходити.

(Полоски, Бѣльск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А А...

5 Наіхали свати, якъ ідёнъ,
6 Привезли китаю, якъ огонь,
7 Дали Марисі читати.
8 Стала Марися читати,
9 Стала Марися плакати.
10 — Ой написано тутъ такъ мні,
11 Якъ тий рибонці на воді.
12 Якъ тий рибонці зъ водою,
13 Такъ мні, матюнко, съ тобою.

(С. Хорощанка, Бѣльск. у. Сѣдл. губ.)

28.

Приіхали запивалочкі,
Маръєчкі запивати;
Ой, привезли бочку медочку
Батенька частувати,
А горілкі дві барілкі
Для всієі родиноньки.

(Мокраны, Кобринск. у.).

29.

Ой думай, Марусю, та не думай,—
Пливти тобі дві річенькі, третій дунай.

За дунаємъ черешенька зъ ягидками,
А все-жъ тобі не гуляти зъ дівоньками.
Обламаю черешеньку, хоть не всю,
Погуляю неділеньку хоть одну.

(М. Полонное, Новградвол. у.).

30.

Та спасибі тобі, моя матінко,
Що ти мене рано будила,
А я молода рано вставала,
Рушничківъ придбала;
По крутій горі рано ходила
И рушнички білила,
Старостівъ обдарила.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

31.

На городі підъ рожею,
Рано, та ранесенько *).
Лежить—не спить Марисинъ братъ;
Прийшла до ёго да сестра ёго;
— Уставай, брате, годі спати,
Прийшли люде одъ нелюба.
— Сестра-жъ моя коханая,
Чи ти не вмієшъ одгадати,
Чужимъ людямъ одказати?
Ще й рушнички не торочени,
Ще й столики не застеляни!

На городі, підъ рожею
Лежить, не спить Марисинъ братъ;
Прийшла до ёго да сестра ёго:—
— Вставай, брате, годі спати,
Прийшли люде одъ милого.
— Сестро моя, коханая,
Чи ти не вмієшъ одгадати,
Своімъ людямъ одказати?
Вже й рушнички поторочени,
И столики позастеляни.

(М. Полонное, Н. Вол. у.).

32.

Ладі, ладі!
Ой на горі повний дворъ,
А въ томъ дворі змовини:
Тамъ братъ сестру змовляє,
Змовляючи, питає:

— Хто тобі, сестро, миліший?
„Милий мені татечко,
Якъ моє серце во мні!“
— Се вже твоя, сестро, неправда.

(Рук. Сб. Кулиша).

33.

Не була-жъ бо я дома,
Якъ мене заручали;
Була-жъ бо я въ дубривоньці,
Зелені квіточкі рвала
И білиі хусточкі слала.
Я-жъ думала, що тимъ и одбуду—
Зеленими квіточками,
Білими хусточками,

*) Этотъ припѣвъ повторяется послѣ каждаго стиха.

А мені траба да самій ити.
Тамъ мені рученькі звъяжуть
И вірнее словце скажуть,
А білою хустиною
Изъ вірною дружиною.

(Млыновъ, Дубенск. у.).

34.

А.

1 Ой на морі, та на камені
2 Тамъ два ангели воду пили,
3 А летівши говорили:
4 „Полетімо на заручени
5 До Маруси та на розлучини;
6 Розлучемо одъ батенька (родини),
7 Прилучимо до свекронька (дружини).

(Рук. Сб. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А,
2 Пило воду та два соколи,
3 Напилися, говорили:
4 Б=4 А Летімъ, братця...
5 Тамъ Маруся заручается,
6 Одъ батенька одлучается,
7 До свекорка прилучается.

(Овручск. у., Нар. Южн. пѣсни Метлинскаго).

35.

А.

1 Зеленая дібровонька,
2 Чому не шумишъ?
3 Приставлена капусточко,
4 Чому не кипишъ?
5 — Ой якъ-би вітеръ,
6 То я би шуміла,
7 Якъ-би приставлена,
8 То я-би кипіла.
9 Оскубений селезеньку,
10 Чому не летишъ?
11 — Якъ-би я крилечка мавъ,
12 То я-бъ поленувъ,
13 А я въ свого пана свата
14 На вечері бувъ:
15 Вечеря, якъ вечеря—
16 Да все съ перцемъ, да печена,
17 А на свата домового.

Б.

1 Б=1 и 2 А, 2 Б=3 и 4 А, 3 Б=9 и 10 А Осмалений...
4 Коли-бъ я не рубана, то я-бъ шуміла,
5 Б=7 и 8 А.
6 Коли-бъ я не смалений, то-бъ я полетівъ,
7 Полетівъ-би я до Киева,
8 Ой сівъ-би я крамомъ крамовати,

9 Обіцявся-бъ всімъ друженькамъ по перстеньку дати,
10 А молодій Марусеньці черевички,
11 Бо у неі ніжки невеличкі.

(Полтавск. губ.).

36.

Не дощовая хмара йде
Да не надежнее сватанне
— Хтожъ тебе, Марусю, сватає?
Хто-жъ тебе, дівонько, силує?
— Сватає мене Ивашечко,
Силує мене мій батенько.
Я батеньку волю учинила:
Молодого Ивашка полюбила.

(С. Печиводы, Новградволынск. у.)

37.

Ой, гороше, гороше,
Сіяно тебе хороше,
При долу, при долиноцці
И при ясному сонці.
Ой Марушко, ти Марушко,
Сватаємъ тебе хороше,
При роду, при родиночці
И при ріднесенькій неньці.

(С. Дудари, Каневск. у.).

38.

А.

1 Гей, зъ сінечокъ двоє дверичокъ
2 Гей, въ вишневий садочокъ;
3 А въ садочку два васплечки,
4 Котораго ущипне — пахне;
5 А у Марусі два віночки,
6 Которого возьме — плаче.
7 „Ой не дай мене, ти-жъ, мій батеньку,
8 Хочъ сей рочокъ одъ себе;
9 Та нехай похожу, нехай повъялю
10 Тихъ два віночки у тебе“.
11 — Ой есть у мене, доненька моя,
12 Ще меншая одъ тебе,
13 То та походить, то та повъялить
14 Тихъ два віночки у мене.

(Изъ Сб. Кулиша).

Б.

1 Ой, ти душенько наша Марусенько,

1 Б=3 А Черезъ сінечки..., 3 Б=4 А Который вирве..., 4 Б=5 А Ой есть..., 5 Б=6 А.

7 Ще хочъ чотирі годочкі,
8 Та нехай поношу, та нехай поношу
9 Б=10 А.
10 Та подержу тебе, доненько, въ себе
11 Три деньки, а не годочки;
12 Та нехай поносють, та нехай поносють
Меншиі сестриці віночки.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

39.

А.

1 — Заручаешъ, мій батеньку, молодую,
2 Исправъ мені суконечку дорогую,
3 Щирозлотий поясочокъ на станочокъ,
4 Червоніі чоботоньки на ніженьки.
5 „На що жъ тобі, дитя моє, дорогий нарядъ?
6 Якъ удасться твій милий да ревнивий, —
7 Дорогая суконичка излежиться,
8 Щирозлотий поясочокъ да помнется,
9 Червоніі чобітоньки подеруться,
10 Батькові роскішенькі помянуться“.
11 Якъ положила білу руку на заруку
12 „Ручка-жъ моя біленькая у батенька,
13 А чи будешъ така біла у свекорка?“
14 — Ой якъ будешъ ти, Марусю, покірненька,
15 Буде твоя рученька ще й біленька!
16 Положила білу руку на заруку:
17 „Ручка-жъ моя біленька у матуньки,
18 А чи будешъ така біла у свекрухи?“
19 — Ой якъ будешъ ти, Марусю, покірнійша,
20 Буде твоя рученька ще білійша.

(Остерск. у. Черниговск. губ.).

Б.

1 Заручена ти Маруся, заручена,
2 Б=11 А Якъ... 3, Б=12 А, 4 Б=13 А? 5 Б=14 А,
6 Буде твоя рука біла у свекронька.
7 Та й устань раненько, умийся біленько
8 И поклонися низенько.
9 Держи світлоньку, якъ у віночку,
10 Рушничокъ на колочку —

11 И відеречка що-дня чистенькі,
12 И водиці повненькі;
13 А якъ будешъ ти, Марусю, та упряма,
14 Буде твоя головонька що-дня пъяна.

(Изъ Сб. Кулиша).

В.

1 Змовлена Марусенька
2 В=11 А положила...
3 Біла-жъ моя рученька що у батенька,
4 Чп буде біленька у свекорка?
5 В=14 А... смирненька, 6 В=15 А... що день..., 7 В=13 Б... вельми..., 8 В=14 Б.

(Черниговск. губ., Сб. Метлинскаго).

Г.

1 Якъ піду до свекорка не буде такъ,
2 Якъ будешъ покорнійша,
3 Г=20 А.
4 А якъ будешъ вельми непокорна,
5 Буде твоя ручка, що день чорна.

(Остерскій уѣздъ. Сб. Метлинскаго).

Д.

1 Ой летівъ, летівъ соколенько черезъ вишневий садъ,
2 Да вдарився крилечкомъ объ садъ-виноградъ.
3 — Чи тутъ моя галочка, чи нимае?
4 Чи зъ иншимъ соколикомъ літае?
5 Литай, та галочко, та вже-жъ ти моя,
6 Та уже-жъ ти, галочко, прибурканая.
7 Ой іхавъ, іхавъ Ивась мимо тестівъ двіръ,
8 Та вдарився кінь копитомъ объ двіръ-частокілъ:
9 — Чи тутъ моя Маръечка, чи немае,
10 Чи зъ иншими молоддями та гуляе?
11 Гуляй, гуляй, та Маръечко зарученая,
12 Д=11 А, Положила... 13 Д=3 В.
14 Яка-жъ будешъ ти, рученька, у свекорка,
15 Д=14 А, 16 Д=15 А, 17 Д=19 А, 18 Д=20 А.

(Старобѣльск. у., изъ Сб. Кулиша).

40.

Коло новоі світлоньки Да не голубоньки — все сватове.
Да вкругъ голубоньки облягли, „Хто-жъ тебе, Марійко, сватае?“

— Сватає мене сватове,
Цілує мене матюнка.
А я своєі матюнці вгодила:
Молодого Ивана полюбила".

(Черниговск. губ.).

Молодые иногда танцуютъ, смотря по ихъ желанію; за тѣмъ отецъ ихъ благословляетъ и ихъ опять заводятъ платкомъ за столъ. Тутъ они мѣняются кольцами.

Послѣ этого въ нѣкоторыхъ мѣстахъ (Млыновъ, Дубенскаго у.) повторяется пѣсня 26, а затѣмъ 3.

41.

Молоденька Маръюхна
Одинъ орехъ мала,
Да й той посадила,
Частоколомъ обгородила.
Украінці—бєсъ не молодці:
Частоколъ поламали
И орешки порвали,
И Маръюхну змовляли.

(Черниговск. губ., Новицкій).

42.

Ходила свекровка по полю,
Посіяла сморуидоньку рукою.
Росці сморуидонька тонкая,
Колібъ моя невіхна такая,
Якъ тая сморуидонька тонкая;
Рубайцє сморуидоньку на зогнітъ,
Щобъ нашъ зогнітъ ясно горивъ,
Щобъ нашъ Ивашко въ смоли седзівъ.

(Давыдъ-городокъ, Мозырск, у.).

43.

А въ Марусі на заручинахъ
Все ружовий квітъ;
Іі батенько, іі рідненький
Не може наглядати.
Ой пора ёго, моя доненьку...
Якъ ти мені мила
Своімъ личенькомъ, своімъ румъянимъ
Увесь посагъ закрасила.

(Млыновъ, Дубенск. у. Волынск. губ.).

44.

Катилося яблочко
Зъ гори да до ногъ;
Кланяйся, Маръюхно,
Батькові до ногъ.
Батькова ноженька біленька,
Щобъ тобі доленька добренька.

(Лугины, Овручск. у.).

45.

Приступи, татоньку, близенько,
Кланяется дитятко низенько;
Батькова ниженька біленька,
Щобъ тобі доленька добренька.

(Плотницъ, Пинск. у.).

46.

У бору, бору на клёну
Та й висіла кольбілька на шнуру;
А хто въ туй кольбількі колихався?
Молодий Ивашко змовлявся.
Колишите мене вусоко,
Щобъ я забачивъ далеко,
Дзі моя Маръюхна гуляє,
Золотие яблочки качає,
А дрýбние орішки кусає.

(Давыдъ-городъ, Мозырск. у.).

47.

Стукає, стукає
Марусіна мати,
Скрині одмикає,
Подаруньки добуває:
„Дарі-жъ моі, дарі
Не за рукъ ви зібрани,
За годину роздани,
За годину, за маленькую,
За Марисю молоденькую.

(Млыновъ, Дубенск. у. Волынск. губ.).

48.

Ой Маръінчинъ батейко,
Ой Маръінчинъ батейко,
По замітечкахъ ходить,
Изъ вишнями гозорить:
— Ой вишні-жъ моі, вишні,
Що я маю на мислі?
Ой одну дочку маю,
И ту замужъ даю.
Робити не навчивши,
Разума не довівши.
— Тобі, батейку, жаль буде,
Якъ учитимуть мене люде.

(Мокрыны, Кобринск. у.).

49.

„Десь въ тебе, матюхно,
Каменне серденько?
Вечоръ сидишъ —
Не заплачешъ,
Батеньки не розжалишъ?“
— На що-жъ мені плакати,
Своє личенько тиряти?
Въ мене личко,
Якъ яблучко;
А сама я,
Якъ ягода.

(Лушны, Овручск. у.).

50.

Сиділа повночі —
Дай же цибулі пудъ очи.
Вечоръ седши, не заплачешъ,
Батенька не розжалишъ?
На що-жъ мені плакати,
Своє личенько тиряти?
Въ мене личко,
Якъ яблочко;
А сама я,
Якъ ягода.

(Лушны, Овручск. у.).

51.

— Ой матюхно моя рудная,
Пий до мене съ повненькою,
Изъ долею добренькою.
„Знаю, моя донечко, знаю,
А доленькі не вгадаю:
Да чи вунъ пъяница,
Да чи вунъ буде, недбайница?
Якъ пъяница, то на день, на два,
Якъ недбайница,
То по вікъ вікомъ".

(Лушны, Овручск. у.).

52.

Заручена Марусенька,
Відпірай ти сіни новні,
Да подай Ивану водиці.
Що твоя водиця солодка;
Солодій за меду, за вина,
Коли-бъ моя Маруся здорова була!
Здорова, здорова, якъ вода,
А богата, богата, якъ земля!

(Сб. Метлинскаго).

53.

Молодий Ивасю,
Доходятъ на(мъ) вісти —
Та даютъ-же намъ істи:
Зъ перцемъ, зъ шафранами,
Зъ дорогими приправами.

(Млыновъ, Дубенск. у., Волынск. губ.).

54.

Котилися орішки съ-підъ ліски,
Да вкотилися у миски;
Іжте ви, бояре, галушки,
А ми, дружечки, орішки,
Щобъ насъ любили женишки,
На чужій стороні хвалили
Ой тамъ дружки молодні бояръ проспли.

(Козелецк. у., Черниговск. губ., изъ Сб. Кулиша).

55.

Бодай того мороза марця—
Одморозивъ дружкові...
Завернувъ у хустку,
Та вкинувъ въ капустку,
А капустка тлуста —
Зліпаюця дружкамъ уста.

(Млыновъ, Дубенск. у.).

56.

А.

1 Зъ-за мора гуска летіла,
2 Капуста зъ перцемъ кипіла;
3 Чи зъ перцемъ, чи не зъ перцемъ,
4 Абп зъ щиримъ серцемъ.

(Млыновъ, Дубенск. у.).

Б.

1 Б=1 А Изъ-за гори..., 2 Б=2 А; 3 Б=3 А, Ой хоть... 4 Б=4 А.

(Изъ Рук. Сб. Кулиша).

В.

1 В=1 А Черезъ садъ..., 2 В=2 А, 3 В=3 Б, 4 В=4 А, Просимо...

(Гостомль, Кіевск. у.).

57.

Кухарочко наша,
Не шмачена каша.
Сюди, туди поверніте,
Та намъ кашу потерпите.

(Млыновъ, Дубенск. у.).

58.

Не хочемъ ми того,
Дайте намъ другого,
Дайте намъ гіншого,
А що разъ ліпшого.

(Млыновъ, Дубенск. у., Волынск. губ.).

59.

Говорило пиво, говорило пиво
Та до своєі пивоварочки:
— Якъ ви мене доварите,
То ви мене не вдержите,
А ні въ бочкахъ, а ні въ кухвочкахъ,
А ні въ щирозлотпихъ кухвочкахъ.
Говоривъ-же панъ Ивашко
До свого-же паночепька:
„Якъ ви мене не оженете,
То ви мене и не вдержете
А ні въ полі, а ні въ дворі,
А ні на воронімъ копі“.

(Дудари, Каневск. у., Кіевск. губ.).

60.

Зятю муй любий,
Не будь ти скупий;
Викінь талєра,
Викінь другого,
Щобъ музики заграли,
Щобъ сусіда знали,
Якъ Маръюхну зновляли.

(Лушны, Овручск. у.).

61.

Встаньте, гостонькі, встаньте,
Честь Богу, хвалу дайте,
Да подякуйте Богу
И Духу Святому,
Пану свату и сванейці,
Свапейці и кухаронці
За хліба положенне
За сіль поставленне.

(Млыновъ, Дубинск. у.).

62.

Да чого, сватове, сидете,
Чомъ до дому не йдете?
Ще Маръечка наша, не ваша,
Хоть вона й заручена.

Якъ ми не йдемо,
Вашої чести не пьемо,
Хочъ Маръечка наша, не ваша—
Ми-жъ ії не беремо.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

63.

Да чесала дівонька білий лёнъ,
Виганяла сватицю зъ хати вонъ,

Идіте сватойки до дому,
Не залицяйтеся нікому.

(Плотница, Пинск. у., Могилевск. губ.).

64.

Веселий батько, мати,
Чомъ не идешъ танцювати,
Гости розважати?

И самъ не идешъ,
Гости не ведешъ.

(Кульчинъ, Бѣльск. у., Сѣдлецк. губ.).

65.

А.

1 У садочку дві квіточки:
2 Первая квітка — то жъ Ивашко,
3 Другая квітка — то жъ Марійка.
4 На сватанні були;
5 На сватанні були,
6 Да горілочку пили—
7 За малую да часиночку
8 Найшли собі да родиночку.

(М. Борисполь, Переяславск. у., Полтавск. губ.).

Б.

1 Б=4 А, На змовинахъ..., 2 Б=6 А.
3 А зъ змовинъ идемъ
4 Подаручку несемъ.
5 И орішки кусали
6 Двое дітокъ змовляли.

(Черниговск. губ., Новицкій).

Мать невѣсты (иногда сама невѣста) даетъ хустки отцу и матери жениха, его крестному отцу, теткѣ, братовой женѣ, однимъ словомъ, всѣмъ его наличнымъ роднымъ по родовому старшинству. Около нея лежитъ кошъ съ платками и калачами; къ ней подходитъ съ тарелкою дружко, она кладетъ на тарелку платокъ и говоритъ, кому должно дать. Когда всѣ надѣлены платками, мать съ тѣмъ же дружкомъ и въ томъ же порядкѣ разсылаетъ калачи,

пряники, яблоки—все что имѣетъ изъ лакомствъ. Дружко, поднося каждому, приговариваетъ:

„Обсилає сватъ и сванечка, молодий и молода кгречними подарунками. Приймайте мале за велике и майте за вдячне".

66.

Дай же, Боже, въ добрий часъ,
Якъ у людей, такъ у насъ;
Въ щастливую годину,
Звесели родину.
Звеселися родино,
Щобъ намъ жито родило,
Ой якъ жито, такъ й овесъ,
Звеселися рядъ увесь.
А Иваспвъ навперядъ.

(Ушицк. у. Млыновъ, Дубенск. у.).

67.

А.

1 Вчера зъ вечера та порошенька впала,
2 А о половину нічки та куночка походила.
3 Къ білому світу хортики на слідъ спали,
4 На слідъ спали, та куночку піймали:
5 — Виляй, не виляй ти, чорная куночко,
6 Виляй, не виляй—хортикамъ лапку давай,
7 А болохивцямъ шкурку оддавай.
8 Вчера зъ вечера та порошенька впала,
9 А въ половину ночи та Маръечка походила.
10 Къ білому світу старости на слідъ спали,
11 Маръечку засвистали:
12 — Виляй, не виляй ти, молодая Маръечка,
13 Виляй, не виляй—старостамъ ручку дай,
14 Старостамъ ручку ще й по рушничку,
15 А молодому Ивасю—хусточку.

(Старобѣльскъ, Харьковск. губ.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, А о півночи... 3 В=3 А... старости наслідъ погодилися. 4 Б=5 А.

5 А уже-жъ одъ того не ввиляти!
6 Виляй, не виляй, молодая дівочка,
7 Виляй, не виляй, по рушничку давай,
8 Старостамъ — по рушничку, молодому — хусточку.
9 А вже-жъ тобі одъ того не ввиляти,

10 Щобъ старостамъ рушнички не подавати.
11 Ой перві прийшли, вона тимъ одказала,
12 А другихъ почастувала,
13 А треті прийшли,—тимъ рушнички дала.

(Изъ Сб. Метлинскаго).

68.

Ой у полі садочокъ некритий,
Зеленою рутонькою обвитий,
А въ тому садочку нихто не бувавъ,
Молодий Ивашко въ гуслі гравъ
И свою Марусю підмовлявъ:
— Ходи, ходи, Марисю, зо мною,
Будешъ моєй матенці слугою,
А для мене вірною другою.

(Wołyn Steckiego, стр. 69).

69.

А.

1 Не була-жъ бо я вдома (bis)
2 На своіхъ заручинахъ—
3 Я у полю жито жала, (bis)
4 Въ сосіди ночувала;
5 Прийшовъ до мене батько: (bis)
6 „Иди, доню до дому: (bis)
7 Маєшъ гостонькі вдома“.
8 — Що-жъ то за гостоньки? (bis)
9 „Відъ не люба старостеньки“.
10 — Сами-жъ іхъ відправляйте, (bis)
11 Нічого імъ не дайте“.
12 Не була-жъ бо я вдома (bis)
13 На своіхъ заручинахъ—
14 Я у полю жито жала, (bis)
15 Въ сосіди ночувала.
16 Прийшла до мене матінка: (bis)
17 „Иди доню до дому: (bis)
18 Маєшъ гостонькі вдома“.
19 — Що-жъ то за гостонькі? (bis)
20 „Відъ милого старостонькі“.
21 — Сами-жъ іхъ відправляйте, (bis)
22 По рушничку дайте.

(С. Колюски, Ушицк. у., Подольск. губ.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 Була-жъ я въ сосідочки
4 Рушнички торочила.
5 За мною післи пришли,
6 Б=6 А... Марисю..., 7 Б=7 А, 8 Б=8 А, 9 Б=21 А,
10 Безъ линести (?) пріймали,
11 Б=10 А Безъ мене..., 12 Б=11 А.
13 Съ повними повнонькими,
14 Съ білими лібоньками.
15 Старостамъ по рушничку,
16 А милому два дала,
17 Бо вірне єго кохала.

(Подольск. губ.).

70.

— Та чи я тобі, нейко моя, й надокучила,
Що ти мене молодую й заручила?
Заручена Маръєчка, заручена:
Положила білу руку на заруку:
— Ручка моя білейкая у батейка,
Чи будешъ така біла й у свекорка?
— Якъ будешъ ти, Маръє, покірнейка,
То буде твоя ручейка все білейка;
А якъ будешъ ти, Маръєчко, та й упрана,
То буде твоя головойка пъяна.

(Жаботинъ, Новицкій).

71.

А.

1 Да коли-бъ я знала,
2 Да коли-бъ я відала,
3 Що засватана буду,
4 Да не кувала-бъ я,
5 Да не золотила-бъ я золотого перстника;
6 Да покувала-бъ я, да позолотила-бъ я
7 Золотні криличка,
8 Да полетіла-бъ я, да полетіла-бъ я
9 У чужую сторононьку,
10 Да розпитуючи, да развідуючи
11 Чужоі сторононькі;
12 Да не такъ сторони,
13 Да не такъ чужоі,
14 Якъ чужого батенька.
15 Да чи вінъ-же добрий,
16 Да чи добровільний,
17 Да чи такий, якъ мій рідний.
18 Що у мого батенька, да усюди гори,
19 Да гулятп доволі;
20 А у свекорка да усюди рівно,
21 Да гуляти невільно.
22 А въ городі криниченька одна,
23 Да вирнає холодная вода,
24 Тамъ дівчинонька біли руки мила,
25 Зъ батенькамъ говорила:
26 — Ти-жъ, мій батеньку,
27 Ти-жъ, мій рідненькій,
28 Да ти-жъ мій повільненькпй світе,
29 Да куди я пійду, я й забарюся,
30 Відтиль пду, да й не боюся.
31 А въ городі криниченька одна,
32 Вирнає холодная вода;
33 Тамъ дівчинонька біли рукп мила,
34 Зъ свекоркомъ говорила:
35 Ти-жъ мій свекорку,
36 Тп-жъ мій батеньку,
37 Тп-жъ мій невільний світе!
38 Да куди я пійду, да й не барюся,
39 Відтиль иду, да й тебе боюся.

(Изъ Рук. Сб. Кулиша).

Б.

1 Б=1 и 2 А.
2 Що я заручена буду,

3 То-бъ я не робила и не ковала
4 Золотого перспичка.
5 То-бъ поробила, то я-бъ поковала
6 Б=7 А.
7 То я-бъ полетіла въ чужу сторононьку,
8 Та я-бъ розвідала, розгляділа чужої сторононьки,
9 Да не такъ сторононьки, якъ чужого пан-отченька:
10 Да чи вінъ грізний, да чи вінъ не грізний,
11 Да чи вінъ такий, якъ мий рідний?

72.

Ой казала мати: — Моя доню мила,
Не журися, не тужи, бо вернеться милый.
Вийду я на поле, на високу гору —
Буду ждати миленького, якъ на небі зору;
Вийду-жъ я на поле, сяду на горбочку —
Буду ждати миленького въ зеленімъ лісочку;
Пойду я въ садочки нарву барвіночку —
Буду ждати миленького, въ зеленімъ віночку;
Пойду сяду собі въ калиновимъ мости:
Чи ти ждала, моя мати, такихъ гости?

(Новицкій).

73.

А.

1 Ідь, мій синочку, не стій—
2 Въ тебе конченько не свій,
3 Ніченька темненькая,
4 Дороженька далекая!
5 Ишовъ місяць и зоря —
6 Виїжджає Ивашко съ подвіръя;
7 А вирізавъ три різки зъ березки,
8 А вдаривъ конченька підъ жижки:
9 „Ступай, ступай, конченьку на поділъ,
10 До моеі тещеньки просто въ двіръ,
11 До моеі тещенькі гордоі,
12 До моеі Марусі молодоі“.
13 Мати Ивася родила—
14 Місяцемъ обгордила,
15 Зорею підперезала,
16 До тещи одпровожала,
17 Зъ скрипками, зъ цимбалами
18 Зъ молодыми боярами;
19 По волі бояри дружку ведуть,
20 Бо на неі сорочка шовкова,
21 А наша жечрудка зъ Кракова.

(Изъ Рук. Сб. Кулиша, Сб. Метлинскаго.).

Б.

1 Б=13 А, 2 Б=14 А, 3 Б=15 А... повъязала,
4 Доріжку указала

5 Б=1 А, 6 Б=2 А.

7 Коники наймані,
8 Бояре прохані;
9 Коники німецькі,
10 Усе сини отецькі.

(Рук. Сб. Кулиша).

74.

Ой ти душенько, наша Марусенько,
Ой не сиди, Марусенько, бокомъ,
Бо то-жъ тобі ненарокомъ;
Присунься близенько—
То-жъ твое серденько.

(Д. Ждановка, Полтавск. у.).

75.

Ой литає чорна галочка по полю,
Ой черкається чорними крилечками по роки (рожі?):
— Ой одлинь, одлинь, спзъ соколеньку одъ мене,
Може найдешъ ще й кращішу одъ мене.
„Я два сади вишневихъ облітавъ,
А въ третёму яблунёвому пробувавъ,
Ой тамъ я тебе, чорну галочку, сподобавъ“.
Ой ходила дівочка по дворі,
Черкала платтячкомъ по землі:
— Ой одийди, одийди, добрий молодець, одъ мене,
Може найдешъ ще й кращішу одъ мене.
„Ой виходивъ я городи больші,
А въ третёму найбольшому пробувавъ,
Тамъ я тебе дівчину, сподобавъ“.

(Радомысль).

76.

А.

1 Суботонька на неділеньку пійшла,
2 Маруся у шевлієнку зайшла:
3 — Хто мене въ шевлієнці знайде,
4 То тому-жъ я, молода, та й достануся.
5 Пішовъ батенько — не найшовъ,
6 Вирвавъ квіточку, та й пішовъ.
7 Суботонька на неділеньку пійшла,
8 Маруся у шевлієнку зайшла:
9 — Ой хто-жъ мене въ шевлієнці найде,
10 Тому-жъ я, молода, та й достануся.
11 Пійшла-жъ ii матінка — не найшла,

12 Та вирвала квіточку та й пійшла.
13 Суботонька на неділеньку пійшла,
14 Маруся у шевліенку зайшла:
15 — Ой хто-жъ мене въ шевліенці знайде,
16 Та тому-жъ я, молода, та й достануся,
17 Прийшовъ къ ій Ивашко, та й найшовъ,
18 Взявъ за рученьку, та й пішовъ.

Б.

1 Пішла Маруся въ вишні въ градъ,
2 Та заблудила въ виноградъ:
3 „Хто-жъ мя въ тимъ віноградіі знайде,
4 Тому-жъ я ся достану".
5 Б=5 А.
6 Ино заплакавъ, та й пійшовъ,
7 Б=1 Б, 8 Б=2 Б, 9 Б=3 Б, 10 Б=4 Б.
11 Пішла матенька—не найшла,
12 Но заплакала, та й прийшла,
13 Б=1 Б, 14 Б=2 Б, 15 Б=3 Б, 16 Б=4 Б, 17 Б=14 А..., миленькі..., 18 Б=18 А... прійшовъ...

(Żegota Pauli, стр. 95, т. 1, изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 Зъ суботонькі на неділеньку,
2 Пішла Марусенька въ шалвію:
3 В=3 А... въ шалвіи..., 4 В=4 Б, 5 В=5 А, 6 В=6 А, 7 В=1 В, 8 В=2 В, 9 В=3 В, 10 В=4 Б, 11 В=14 Б, 12 В=18 Б.

(Żegota Pauli стр. 116, т. 1).

77.

Зеленая рутонька, жовтий цвітъ,
Не піду я за нелюба—піду въ світъ,
Перечеплю рушничокъ безъ плече,
Не іденъ за мною заплаче:
Заплачуть шевці, кравці
И всі храбрії молодці.

(Ушицк. у. Подольск. губ.).

78.

А.

1 Далекая дороженька, жовтий цвітъ...
2 Де-жъ тебе, Ивашку, досі нітъ?
3 Писала-бъ я письма—не вмію,
4 Послала-бъ посли—не смію,
5 Пишла-бъ я сама—забаруся,
6 Далекая доріженька—струдюся.

(С. Перейма, Балтск. у. Подольск. губ.).

Б.

1 Б=1 А... зеленая рутонька..., 2 Б=2 А Чому..., 3 Б=3 А... листи...,
4 Б=4 А, 5 Б=5 А... боюся...,
6 Да въ пуль дороженькі вернуся,
7 У зеленую рутоньку сховаюся.

(Черниговск. губ.).

79.

А.

1 Ой чого, чого въ темнимъ дворі такъ рано засвічено?
2 Ой тамъ Марѣічка молоденька матіньки ся радить: (bis).
3 — Скажи мені, моя матінько, кого въ дружки взяти?
4 „Избери, синку, усю родинку, близькую й далекую,
5 Обсади ії все злагідненько, щобъ не було гнівненько“.

(Ушицк. у., Подольск. губ.).

Б.

1 Ой чому, чому
2 У сімъ новимъ дому
3 Такъ рано засвічено?
4 Марисенька встала,
5 Косу чесала,
6 Батенька поражала:
7 „Порадь мені,
8 Мій батеньку!
9 Кого за дружечки брати?“
10 — Бери, доненько,
11 Собі рівненьку,
12 Щобъ не було гнівненько.
13 Садови, доненько,
14 И вище, и нижче,
15 А свою родиноньку ближче.

(Zegota Pauli т. 1, стр. 124 и 125).

В.

1 В=1 Б, 2 В=2 Б Въ сімъ..., 3 В=3 Б, 4 В=4+5 Б..., кісоньку...,
5 Батенька прохала:
6 В=7+8 Б.
7 Кого въ дружки принятп?“
8 — Бери, доненько, чини, доненько,
9 Усе свою родиненьку.
10 Садови, доненько, свише.
11 В=15 Б.

(Бытъ рук. сб. Терещенко, т. 2, стр. 585).

80.

„Приснилася мені, мати, потороча въ ночи;
Въ поторочи чорни очи, ще й рушникъ на плечи“.
— Треба, дюню, забувати, да нехай ся не снить.
„Якъ же, мати, забувати, коли серце болить?“

(Ушицк. у., Подольск. губ.).

81.

Ой рісъ оришокъ черезъ стіну
Та постелився по столу.
Красна Маръічка—дівка,
Била-би ся горілка,
Бивъ ся-бъ и медочокъ,
Ивашко порубочокъ.

(Ушицк. у., Подольск. губ.).

82.

Скочу я на зитилокъ, (bis)
По руту, по барвінокъ.
Тилько мого зарибку,
Що въ городі барвінку.

(Ушицк. у., Подольск. губ.).

83.

Зъ ліскі горишки летіли, (bis)
Дружки горілки хотіли.
Уже рушники поторочили,
А ще горілки не пили.

(Ушицк. у., Подольск. губ.).

84.

Ріжъ, матн, китайки,
Застилай столи и лавки,
Бо идуть дружки — панянкн.
Ой, матінко-утко,
Умивайся хутко,
Бо ми ся увивали—
Все село звоёвали.

(Изъ Сб. Кулиша, Нар. Юж. пѣсн. Метлинскаго, стр. 132).

85.

А.

1 А въ городі дубъ да береза,
2 А въ городі червоная рожа.
3 Ой тамъ да щипала дівочка рожу,
4 Прийшовъ и къ ней таточко.
5 „Покінь, доню, да рожу щипати,
6 Хочуть тебе за нелюба оддати“:
7 — Я нелюбого зроду не любила,
8 На тупмъ місці камень положила;
9 Одинъ лежить, другі покотився,
10 Щобъ нелюби блізько не сядився.
11 А въ городі дубъ да береза,
12 А въ городі червоная рожа,
13 Тамъ дівочка да рожу щипала,
14 Прийшла и къ ёй да мамочка:

15 „Покінь, доню, да рожу щипати,
16 Хочуть тебе за любого оддати".
17 — Я любого изъ роду любила —
18 На тумъ місці перстень положила;
19 Одинъ лежить, другі покотився,
20 Щобъ миленькі близенько сядився.
(С. Довжинъ, Черниговск. губ., Новицкій).

Б.

1 Б=1 А... за городомъ..., 2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А, 5 Б=5 А.
6 Хочу тебе, доню, Ивашку оддати". 8 Куди пошла перстень покотила,
7 — Ой я его сама полюбила, 9 А де сіла, другій положила.
(Черниг. губ., Новицкій).

Молодая пьетъ къ жениху, „хусткою", молодой къ ней пьетъ „грошима" (30 к. и больше). Дѣвушка даетъ при этомъ жениху пестрый платокъ, а тестю и дружку бѣлый, тещѣ—„намітку тонку" собственной работы. Кромѣ того (на заручинахъ) „червону квітку" къ шапкѣ молодаго. А еще прежде, въ началѣ вечера, невѣста подходитъ къ жениху, несетъ на тарелкѣ рюмку съ водкой, въ которой лежитъ кольцо. Она падаетъ черезъ столъ молодому (потому что онъ уже сидитъ тамъ), онъ выпиваетъ водку, а кольцо надѣваетъ на руку [1]).

Въ этотъ вечеръ рѣшаютъ, гдѣ должна быть свадьба, при чемъ сватъ свату подаютъ руки; кто нибудь третій перебиваетъ полою, въ знакъ того, что дѣло уже кончено, при этомъ они цѣлуются. Такимъ же образомъ поступаютъ и всѣ остальные: сваха относительно свахи, невѣста—жениха и т. д., кто только есть въ хатѣ [2]). Въ этотъ вечеръ дѣвушки и парни гуляютъ иногда до бѣлаго дня или у невѣсты, или идутъ „на вечірки" [3]).

Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ женихъ, при входѣ въ домъ родителей, въ день зарученъ,—кладетъ три земныхъ поклона, цѣлуетъ образа, цѣлуетъ въ руку отца и мать невѣсты, а невѣсту въ лицо [4]).

Въ другихъ мѣстахъ этотъ обрядъ дѣлается нѣсколько иначе. Такъ напримѣръ, въ Липецкой слободѣ Харьковской губерніи, молода со старшею

---

[1]) Радомысль, Кіевск. губ.
[2]) Туровъ, Моз. у.
[3]) Гостомль.
[4]) Руданскій.

дружкою, какъ и вездѣ, ходитъ звать гостей, а со стороны жениха идетъ или его сестра или тетка, или другая какая родственница.

Гости собираются прежде къ невѣстѣ. Отецъ и мать поднесутъ имъ по рюмкѣ, по другой, закусятъ, посидятъ немного, покалякаютъ; послѣ хозяинъ наиболѣе уважаемыхъ приглашаетъ къ своему будущему родственнику.

„Ну, добрі люде, милости просимъ до мого свата“.

Всѣ идутъ въ домъ жениха, остается только дома молодая съ дружками и лѣпятъ вареники боярамъ. Случается, что въ шутку дружки налѣпятъ варениковъ съ хрѣномъ, съ солью, съ мукою, съ орѣховыми скорлупами и т. п. У молодаго въ это время играетъ музыка. Когда гости усядутся, женихъ на тарелкѣ подноситъ имъ по рюмкѣ водки, а они бросаютъ ему на тарелку деньги на дорогу. Отецъ и мать молодаго со сватами и гостьми остаются дома, а молодой съ боярами и свахами идутъ къ молодой на вареники. Приходятъ къ молодой и ждутъ у дверей. Если вареники еще не готовы, то они въ сѣняхъ или на дворѣ ожидаютъ, не смотря ни на какой морозъ или дождь. Когда вареники готовы, молода выходитъ къ гостямъ и проситъ ихъ въ хату, говоря:

„Милости просимъ на батьківъ курінь“.

Женихъ идетъ впередъ, а за нимъ и всѣ остальные. Женихъ подаетъ невѣстѣ въ гостинецъ хлѣбъ. Всѣ гости садятся за столъ, а молодой стоитъ у порога, пока всѣхъ не обнесутъ водкой. (Эта обязанность возлагается на тетку или сестру молодаго). Послѣ онъ садится; подаютъ вареники. Если кому попадется вареникъ „съ підманою“, онъ бросаетъ его на дружекъ.

Въ сѣняхъ въ это время играетъ музыка; дружки танцуютъ. За варениками слѣдуетъ ужинъ; послѣ ужина какое нибудь лакомство — орѣхи или пряники. Молодой ставитъ свою водку. Послѣ всѣ танцуютъ. Немного погодя, женихъ оставляетъ компанію и отправляется домой за тещей. Придя домой, онъ цѣлуетъ руки у тестя и тещи. Теща его спрашиваетъ:

„Ну, що, синку, чи добре вамъ було? Чи ніхто не обідивъ, чи все благополучно?“

— Усе, мамо, слава Богу.

Если еще старики не поужинали, онъ ожидаетъ. Послѣ ужина, всѣ еще не надолго садятся, „щобъ роі, або старости сідали“. Зять, наконецъ, беретъ тещу и ведетъ ее домой, а всѣ гости, исключая тестя и родственниковъ, расходятся по домамъ. Передъ уходомъ отца жениха, сватъ ему говоритъ:

„Ну, свату, милости просимъ завтра до мене на пораду; — похмелимось заразомъ“.

Послѣ отецъ невѣсты идетъ домой, къ нему идетъ и вся родня. Здѣсь посидятъ немного и расходятся. Ихъ провожаетъ женихъ. Потомъ вся семья вмѣстѣ съ молодымъ садится ужинать. Поужинавши, тесть говоритъ зятю:

Ну, теперъ, моя дитино, иди спати зъ дочкою“.

Молодой съ молодою уходятъ въ комору или въ какое либо другое мѣсто. Утромъ мать или сестра невѣсты идетъ будить ихъ, говоря, что уже пора „снідать“ позавтракавши, молодой уходитъ домой [1]).

Если женихъ съ другого села и остается ночевать у невѣсты, то обязанъ на другой день утромъ, вставши, немедленно отправиться въ какой либо чужой, знакомый домъ, гдѣ ожидаетъ своихъ родителей; въ случаѣ если они не пріѣхали вмѣстѣ съ нимъ [2]).

Когда пріѣдутъ къ молодой, останавливаются передъ порогомъ. На встрѣчу имъ выходятъ родители невѣсты съ хлѣбомъ и водкою. Выпивши по рюмкѣ, входятъ въ хату всѣ „заручники“, т. е. всѣ пріѣхавшіе съ женихомъ.

Дружко вноситъ въ хату кошель съ пирогами, на кошелѣ висятъ башмаки и чулки молодой, перевязанные „кусникомъ“ (красной ленточкой). Дружка эти подарки вручаетъ невѣстѣ. Дружка въ застольную стѣну вбиваетъ три гвоздя (или колка), вѣшаетъ на нихъ холщевое полотенце, а подъ нимъ икону. Молодая между тѣмъ затыкаетъ за поясъ молодому бѣлый платокъ, за что отъ него получаетъ деньги. Всѣмъ находящимся даютъ хустки или рушники. Дружокъ беретъ на палку рушникъ или хустку и говоритъ:

„Десь тутъ бувъ нашъ панъ млодий, а то просить панна млода на першій марципанъ, а жеби то було прийнято зъ ласкою зъ охотою и зъ подзенькованемъ“.

На это принимающій подарокъ отвѣчаетъ:

„Дякую навперудъ Богуві Святому, й батькуви й матери, молодій и молодому и тому, что сидить у столу и тобі дружку за твою услужку“.

Затѣмъ дружко даетъ молодымъ „платъ“ (большой платокъ) въ руки и самъ, взявши его за другой конецъ, ведетъ ихъ за столъ „на посадъ“, за ними садятся всѣ заручники.

---

[1]) Липецкая слобода.

[2]) Хорощапка, Бѣльск. у., Сѣдлецк. губ.

Когда дружко ведетъ молодыхъ на посадъ, то поетъ „Царю Небесный“, за нимъ женщины поютъ: „Налинувъ соколъ изъ чужої сторони“. Ужинаютъ очень поздно, иногда на разсвѣтѣ, и расходятся по домамъ.

Розглядини.

Розглядини наступаютъ на другой или третій день, онѣ называются еще умовини, ду(о)мовини или еще *печоглядини*. Родня молодой идетъ къ молодому съ цѣлью узнать, богатъ ли онъ.

„А може ти, свату, не маєшъ ничого?“

Заходятъ въ гумно, въ хлѣвъ, въ огородъ; посмотрятъ воловъ, лошадей, овецъ, куръ, гусей; спросятъ много ли земли, однимъ словомъ осмотрятъ все хозяйство. Условливаются изъ сколькихъ лицъ долженъ состоять свадебный поѣздъ, сколько молодой долженъ дать подарковъ сторонѣ невѣсты, сколько долженъ заплатить брату невѣсты за мѣсто, когда пріѣдутъ отъ вѣнца; кромѣ того долженъ обѣщать дать еще брату подарокъ, напр. складной ножъ, а сестрѣ невѣстиной нѣсколько аршинъ лентъ за то, что „пришис молодому вінокъ“. Тещѣ жениха обѣщаетъ рантовые новые сапоги, 5—10 очіпківъ, черевики, а тестю барановыя рукавицы.

„Якъ будуть чоботи, черевики, такъ бери три свитилки, дві свашки, боярівъ пъять, и старостівъ два, и дружківъ два, и візнику“. А если чобітъ и черевиківъ нѣтъ, такъ поѣздъ бываетъ меньше. Теперь же условливаются по сколько душъ „брать на коні“ (сажать на возъ), сколько на вінку [1]).

Послѣ заключенія условія, выпьютъ, закусятъ и расходятся. Вернувшись домой, говорятъ дочери:

„Гарні люде, построіни до ладу и волики єсть, и овечята єсть, и конячки мають; а якъ Богъ дасть, то и щастя тобі за нимъ буде“.

Торочини.

Въ пятницу, подъ-вечеръ [2]) женихъ и невѣста принарядившись идутъ въ село собирать себѣ дружбъ и дружекъ. Женихъ, войдя въ хату, послѣ привѣтствія кладетъ на столъ калачъ и, обращаясь къ хозяевамъ, говоритъ:

— Я васъ буду просити, пустить своего Хведора за дружбу!

---

[1]) Лубны.

[2]) Ушицк. у. Под. губ.

„Спасибі, що не цурастесь“, отвѣчаютъ домашніе. „Збирайся, Хведоре, та йди зъ Иваномъ“.

Тоже самое дѣлаетъ и невѣста. Когда женихъ соберетъ такимъ образомъ извѣстное число дружбъ, а невѣста — дружекъ, они, вмѣстѣ со званными, отправляются по своимъ домамъ, при чемъ дружки и дружбы должны каждый выходить изъ дому съ хлѣбомъ.

Прійдя домой, невѣста проситъ дружекъ садиться за столъ и даетъ имъ „торочити рушники“, т. е. каждой дѣвушкѣ даетъ въ руку иглу и нитки, по два-три рушника и по куску „тороковъ“ *) которые она должна пришить къ концамъ рушника. Потомъ, когда сама невѣста усядется за столъ посреди дружекъ, то старшая дружка (та, которая сидитъ по правую сторону) обращается къ старостѣ невѣсты со словами:

„Мос-пане, браци, мос-пане, старосто!“

— Радимъ слухаць, отвѣчаетъ староста.

„Благословили заручини, благословитъ и рушникі торочини“.

— Най Богъ благословитъ.

„По втуриі“.

— Най Богъ благословитъ.

„По третєму“.

— Най Богъ благословитъ.

Послѣ этого дружки начинаютъ пѣть:

86 **).

Благослови, Боже, и отець, и мати
Своєму дитяти рушники торочити.

Потомъ продолжаютъ:

87.

Не була жъ бо я вдома (bis)
На своіхъ заручинахъ—
Я въ полю жито жала, (bis)
Въ сосіди ночувала.
Прійшовъ до мене батенько: (bis)
— Иди, доню, до дому

*) Тороками называютъ куски полотна, которые были прикрѣплены къ качалкамъ веретена на ткацкомъ станкѣ. Они остаются съ длинными висящими нитками; привязываются на свадьбахъ къ рушникамъ какъ для красы, такъ и для того, чтобы увеличить длину рушника (которые часто бываютъ коротки), чтобы лучше было ими перевязывать дружбівъ, бояривъ.

**) Эта пѣсня повторяется три раза.

Иди, доню, до дому,
Маєшъ гостоньки вдома.
„Що жъ то за гостоньки?“ (bis)
— Відъ нелюба старостоньки
„Сами жъ іхъ відпривляйте, (bis)
Ничого імъ не дайте“.
Не була жъ бо я вдома (bis)
На своихъ заручинахъ—
Я въ полю жито жала, (bis)
Въ сусіди ночувала.
Прийшла до мене матінка: (bis)
„Иди доню, до дому,
Иди, доню, до дому,
Маєшъ гостоньки вдома“.
— Що жъ то за гостоньки? (bis)
„Відъ милого старостоньки“.
— Сами жъ іхъ видиравляйте, (bis)
По рушничку імъ дайте.

Невѣста ожидаетъ скораго прибытія жениха и если онъ медлитъ, то дружки поютъ:

88.

Зеленая рутонька, жевтий цвітъ—
Не піду я за нелюба—піду въ світъ;
Перечеплю рушничокъ безъ плече—
Не іднпъ за мною заплаче;
Заплачутъ шевці, кравці,
И всі храбриі молодці.

Такъ поютъ, пока не придетъ женихъ съ дружбами и старостами. Какъ только онъ покажется въ дверяхъ, дружки повторяютъ пѣсню.

89.

Зеленая рутонька, жовтий цвітъ —
Не піду я за нелюба—піду въ світъ и проч.

Женихъ со своими, поцѣловавши коровай, садятся за столъ, при чемъ каждый изъ пришедшихъ кладетъ на столъ по одному калачу. Музыка, пришедшая съ женихомъ, играетъ что нибудь грустное—Лазеря, Миколая и т. п. Дружки продолжаютъ пришивать къ рушникамъ тороки и, какъ только работа окончена, обращаются къ жениху и его гостямъ съ пѣсней:

90.

Зъ ліскп горішки летілп (bis)
Дружки горілки хотілп,
Вже рушники поторочили,
А ще горілкп не пилп...

Староста жениха прерываетъ ихъ и говоритъ:

„Чекайте, люблята, заразъ дамъ“, и вынимаетъ изъ-за пазухи водку.

Дружки смѣются.

Сватъ подаетъ старостѣ рюмку, тотъ наполняетъ ее и, обращаясь къ свату, говоритъ:

— Дай вамъ, Боже, здоровья!

„Дай и вамъ, Боже, здоровъя!“ отвѣчаетъ сватъ.

— Дай же, Боже, въ добрий часъ загадати, а въ лучшій скінчати!

„Дай, Боже, взаємні зъ вами, отвѣчаетъ сватъ и начинаютъ пить.

Музыка начинаетъ играть веселыя пѣсни. Женщины, находящіяся въ комнатѣ, бьютъ въ ладоши, прыгаютъ и начинаютъ пѣть:

91.

Дай же, Боже, въ добрий часъ,
Якъ у людей такъ и у насъ.
Въ щасливую годину
Звесели родину!

Звеселися, родино,
Щобъ намъ жито родило;
Ой якъ жито, такъ й овесъ—
Звеселися рідъ увесь!

Когда водка старосты выпита, сватъ ставитъ свою и велитъ подавать ужинъ. Послѣ ужина всѣ пускаются въ плясъ. Староста первый идетъ „козачка“ съ припѣвомъ:

92.

Наівшися, напившися,
Кгвалтъ, хочу женитися...

Погулявши полъ часа или часъ, всѣ дружки садятся за столъ и принимаются за шитье вѣнка изъ барвінку для невѣсты. Объ этомъ будетъ сказано ниже. Когда вѣнокъ готовъ, женихъ и всѣ гости расходятся по домамъ. Такъ оканчиваются *торочини*.

(Ушицк. у.).

Вильце *(гильце, гильце)*, вінки и дівічъ-вечоръ.

Въ субботу утромъ женихъ и невѣста идутъ въ церковь, гдѣ исповѣдываются и пріобщаются; а послѣ богослуженія возвращается каждый въ свой домъ. Или же молодые въ этотъ день утромъ ходятъ приглашать каждый себѣ гостей [1]).

Невѣста передъ уходомъ благословится у старосты и своихъ родителей. Старшая дружка подходитъ къ старостѣ и говоритъ:

„Мос-пане брате, мос-пане старосто, благословітъ на село молоду виражати“.

„Богъ благословитъ“.

---

[1]) Борисполь, Колюськи, Ушицк. у.

— Всі три рази...

„Богъ благословитъ“.

Мать беретъ святую воду, кропитъ ею сначала невѣсту, а потомъ дружекъ, вручаетъ дружкамъ по платку калачей и тѣ отправляются въ село. Передъ уходомъ вьютъ гильце или вильце. Вильце это небольшое деревцо, или, правильнѣе, большая вѣтвь, зимой всегда сосновая, а лѣтомъ изъ яблони, груши, вишни, черемухи (хотя, впрочемъ, бываетъ также вильце, состоящее изъ палочекъ). Вѣтвь эту втыкаютъ въ хлѣбъ (въ нѣкоторыхъ мѣстахъ въ коровай) и каждую вѣточку—„пагонъ“—украшаютъ небольшими букетами „изъ калины, овса, барвінку, чорнобрівцівъ“, георгинъ и другихъ цвѣтовъ [1]); перевязываютъ ихъ цвѣтными нитками, шолкомъ или даже лентами. Къ вѣткамъ прилѣпливаютъ также небольшія зажженныя восковыя свѣчи. Между вѣтвями „вильця“ кладутъ горсть ржи, снопки которой, какъ уже было замѣчено выше, ставятъ во всѣхъ четырехъ углахъ. Иногда вильце бываетъ такъ убрано, что и листьевъ даже не видно—одни цвѣты; оно помѣщается почти всегда на концѣ стола, противуположномъ красному углу, и стоитъ въ теченіи всей свадьбы. Въ потолокъ иногда вбиваютъ гвоздь, къ которому шнуркомъ привязываютъ верхушку „вильця“ для того, чтобы оно не упало, когда навѣсятъ на него цвѣты и другія украшенія.

Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ начинаетъ убирать „вильце“ отецъ невѣсты, за нимъ мать, а тамъ и всѣ остальные изъ присутствующихъ.

При этомъ дружки поютъ:

93.

А вчора зъ вечора напорошенька впала,
А въ півночи дробенъ дощикъ пішовъ,
А передi днемъ земля зілля забрала.
Съ чого жъ ми будемъ князеві вінець плели?
Ой є въ городі хрещастний барвінокъ,
Съ того ми будемъ князеві вінокъ плели.

(Основа, 1862, Апрѣль, стр. 4).

94.

А.

1 Благослови, Боже,
2 И отець, и мати,
3 Своєму дитяти
4 Гилечко звити.

(Грембовль).

[1]) Овруч. уѣздъ.

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А.
4 Барвінковий вінокъ ввіти
(Ушицк. у.).

В.

1 В=1 А, 2 В=4 А Намъ...
3 Сей домъ звеселити,
4 Ой ми вильце вили,
5 Да ми меду не пили,
6 Да все тее пиво,
7 Зеленее вино.
(Маркевичъ, стр. 106).

Г.

1 Г=1 А, 2 Г=4 А Се...
3 Й молодого звеселити
(Сб. Метлинскаго, стр. 132).

Д.

1 Д=1 А.
2 Пречистая Споже,
3 Сіі віночки звити,
4 Д=3 Б.
(Сбор. Метлинскаго, стр. 137).

Е.

1 Первая квітка, то Ивашко,
2 Е=2 А.
3 Пречистая Госпоже,
4 Е=2 В, 5 Е=3 В.
(Lud Ukrainski Nowosielskiego, стр. 196).

Ж.

1 Ж=1 А, 2 Ж=3 Е, 3 Ж=2 Г
4 На стілъ постановити,
5 Ж=3 Г Весь рýйдъ...
(М. Борисполь, Переяславск. у.).

З.

1 З=1 А, 2 З=3 Е.
3 Всі свати въ хаті
4 И ти, отець, мати,
5 Сей віночокъ звити,
6 З=3 В.
(Рукоп. сбор. Кулиша).

И.

Благослови, Боженьку! (bis)
Та й ти, ридний батеньку,
Своєму дитятку
Віночокъ сплітати
Благослови, Боженьку! (bis)
Та й ти, рідна матінко,
Своєму дитятку,
Віночокъ сплітати.
Благослови, Боженьку!
И ти, рідний батеньку,
Та й ти, Божая мати,
Будешъ намъ помогати
Віночокъ сплітати.

(Основа, 1862, Апрѣль. Руссиньскее весілля, стр. 3).

95.

Ой въ лузі калина,
Білимъ цвітомъ зацвіла;
Пішли ії дружки рвати—
Не далася ламати.
Ажъ пішла Марисенька,
Нарвала, наламала
Та й внесла до світлоньки,
Меже красниі дівоньки.

(Основа, 1862, Апрѣль, стр. 4).

96.

А.

1 До бору, старости, до бору,
2 Рубайте сосну здорову,
3 Рубайте сосоньку—деревце—
4 Молоді Марисі на гильце.

(С. Перейма, Балтск. у.).

Б.

1 Б=1 А бояре, 2 Б=2 А.
3 Привезіть ії до дому,
4 Поставте ії на столі,
5 На гильчастий, на переборчастий скатерти.

(Субботово, Чигиринск. у.).

В.

1 В=1 Б, 2 В=2 А, да довгу, 3 В =4 Б Становите сосну...
4 На стелечку на дубовенькимъ
5 На тонесенькимъ рушничку,
6 На серебреннмъ блюдечку!

(Терещенко, 2 стр. 522—523).

97.

Дайся, Иваню, чутп!
Не хотять ся вінки вити
Безъ меду, безъ горілки,
Безъ Марисенькп дівки.

(Основа, 1862, Апрѣль, стр. 5).

98.

Вийся, віночку, гладко,
Якъ червоне яблоко:
Підемо межи людп,
Наша славонька буде.

(Основа, 1862, Апрѣль, стр. 3).

99.

А.

1 Летивъ горностай по-надъ ставъ,
2 Попускавъ піръячко на весь ставъ;
3 А ви, бояри молодні,
4 Поплиньте ви по воді,
5 Збірайте піръячко до пірця
6 Молодому до гильця.

(Грембовль).

Б.

1 Б=1 А ...черезъ садъ, 2 Б=2 А ...на ввесь садъ.
Та підіть, дружечки, позбірайте,
Та Марусі звивайте.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

В.

1 В=1 А ...черезъ,
2 Золотеє піръячко попускавъ;
3 В=3 Б ...зберите, 4 В=4 Б ...вберите.

(М. Полонное, Новоградъ-Волынск. у.).

Г.

1 На городі липа,
2 Золотомъ облита;
3 Г=3 Б ...обломите, 4 Г=4 В.

(М. Полонное, Новоградъ-Волынск. у.).

Д.

1 Д=1 Б, 2 Д=2 Б, 3 Д=4 Б;
4 Изъ якого дерева? изъ ялини,
5 Изъ червоної калини,
6 Для своей Марійки княгині
7 Ой, де ми вили? На селі,
8 Да посталили на столі,
9 На хрещатому скатерті.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

100.

А.

1 Въ долину, дружечки, въ долину,
2 По червону калину,
3 По хрещатий барвіночокъ,
4 И по запашний василекъ.

(Грембовль, Полонное, Новоградволынск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А.
3 Хрещатий барвінокъ щипати,
4 Марусі гильце вбірати.
(Дубище, Старок. у.):

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А.
3 Ино кудрявеє деревце
4 Молоді Марисі на гильце.
(С. Перейма, Балтскаго у.).

101.

А.

1 Всю ми долину сходили,
2 Всю ми калину зломили
3 И хрещатий барвінокъ,
6 И запашний василёкъ,
4 Кудрявеє деревце
5 Молоді Марисі на гильце.
(С. Перейма, Балтск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А.
3 Півъ стога вівса висмикали,
4 Закиль своє вилечко вбрали.
(М. Солонное, Новградволынск. у.).

В.

1 Усі луги віходили,
2 В=2 А Усю...
Покп Маръєці ильце звили.
(Михайлово, Мозырск. у.).

Г.

1 А ми вильце вили, горилку пили,
2 На столику на тисовенькому,
3 А на тій скатерті переборчастий,
4 Г=1 В, 5 Г=2 А Червону...,
6 Молодий Марисці вильце вили.
(Макишинъ, Гор. у.).

Д.

1 Да всі жъ ми сади виходили,
2 Да всі жъ ми вишеньки вигледіли,

3 Одну вишеньку злюбили,
4 Да й той вершокъ зломили
5 Д=1 В, 6 Д=3 Б, 7 Д=1 Д.
8 Хрещатий барвінокъ вирізали
9 Да таки ми Марисі вільце звили.

(Новицкій).

Е.

1 Якъ ми Марусі вильце вили,
2 Е=1 В То..., 3 Е=5 Г, 4 Е=9 Д.

(Народн. южн. пѣсни, сб. Метлинскаго, стр. 135).

Ж.

1 Ж=1 Е Ой коли..., 2 Ж=1 В,
3 Зеленого явора вирубали,
4 Червоную калиноньку виломали,
5 Ж=8 Д... вищипали,
6 Ярую рутоньку вирізали,
7 Ж=3 В.

(Рукоп. сборн. Кулиша).

102.

Коло світлоньки, коло новоі, *)
Коло світлоньки, коло новоі
Тамъ соловейко облітає, у світлоньку
У світлоньку заглядає —
Тамъ галочки гніздечко вьють,
Тамъ галочки гніздечко вьютъ.
— Вийте, галочки, собі й мені,
Вийте, галочки, собі й мені,
Собі звийти зъ рути, зъ мъяти,
Мени звійте съ піръячка.
Коло світлоньки, коло новоі,
Коло світлоньки, коло новоі,
Тамъ Маруся объіжжає,
Тамъ Маруся объіжжає,
Въ оконечко заглядає,
Въ оконечко заглядає —
Тамъ дівочки вилечко вьють,
Тамъ дівочки вилечко вьють.
— Вийте, дівочки, собі й мені,
Вийте, дівочки, собі й мені,
Собі звийте зъ рути, зъ мъяти,
Мені звийте зъ барвіночку.

103.

Гильце-деревце зъ ялини,
Изъ червоноі калини,
Изъ хрещатого барвінку,
Изъ пахнющого васильку!
Гильце-деревце—ялина,
Відъ верха до спода калина!

*) Послѣ каждаго нечетнаго стиха слѣдуетъ припѣвъ: „та рано, рано!“; послѣ четнаго: „та ранесенько!“

104.

А.

1 Якъ гильце вили,
2 Та й горілку пили;
3 Коло барилочка
4 Стоіть горілочка,—
5 А намъ не дали.
6 Не йдить молодиці,
7 До насъ гильця вити,
8 Бо ми зовъемо сами
9 Краще, якъ зъ вами,
10 Зъ скрипками, зъ цимбалами,
11 Зъ хорошими боярами.

(С. Шпидеровка, Каневск. у., Кіевск. губ., сборн. Метлинскаго, стр. 133).

Б.

1 Б=6 А, 2 Б=7 А, 3 Б=7 А
4 Зъ ясними соколами,
5 Зъ чорними галочками,
6 Зъ красними панночками.

(Черниг. губ., Новицкій, Щасновка, Коз. у.; с. Лементаровка, Сосницк. у., изъ сб. Кулиша).

105.

Чи багатъ Марусинъ батько?
Зародила пшениченька да й на новині,
Густи копи въ полі,
Високи стоги на гумні,
Вище вилечокъ на столі.

(Юриновка, Новгородсѣв. у.).

106.

Шийся, віночку, гладко, (bis)
Якъ солодкее ябко!
Якъ підешъ межe людн
Слово друженькее буде.

107.

Зъ зіми на весну походить,
Ивашко городець городить,
До нёго Марина виходить:
— Городи, Иваню, городець,
Бедемо садили барвінець,
То тобі, то мені на вінець.
Ой скочила Марисенька въ огородець,
А за нею Ивашко молодець;
Ой скочила Марина на хвильку,
Нарізала запаску барвінку,—
Тіль тъ (?) ее прпсівку.

(Основа, 1862, Апрѣль, стр. 3).

108.

Шила Маруся барвінковий віночокъ, (bis)
Покотила намъ у вишневий садочокъ:
— Ой вінку, вінку, ой ти мій тяжкий жалю! (bis)
Вже ся съ тобою, батеньку, разлучаюсь; (bis)
Вже ся съ тобою, Ивашку, излучаюсь!

(Новицкій).

109.

Ой у полю та овесъ рясний, (bis)
А у саду виноградъ красний.
Виноградъ, виноградочку! (bis)
Просю тебе на порадочку,
Просю тебе, та порадь мене! (bis)
Тілько прошу, не зрадь мене!

Якъ я піду за нелюба, (bis)
То не цвіти, виноградъ, красно, (bis)
Не роди, виноградъ, рясно!
А якъ піду за милого, (bis)
То цвіти, виноградъ, красно (bis)
И зароди ягідокъ рясно.

(С. Колюшки, Ушицк. у.).

110.

Пусти мене, мій батенько, на гору тую—
Нехай же я на тій горі погуляю
И цвіточку на квіточку нащипаю,
Хвіялочокъ на віночокъ назриваю.
— На що жъ тобі, дітя моє, сей синенький цвітъ,
Що вже тобі, дитя моє, завъязаний світъ!

(Гадяч., сб. Метлинскаго, стр. 138).

111.

Ой на горі, полуцвітки процвітають,
Ни одної долинки не минають.
Дочка въ батька прохалася:

— Ой піду жъ я, мій батеньку,
На круту гору погуляю
И квіточокъ назриваю.

(Гадяч., сб. Метлинскаго, стр. 138.

112.

Похилоє да дерево ялина,
Покірне дитяточко Марусенька!
И отцю, и матці у ниженьки поклонилась,
И дрібними слізоньками да й облилась

(Новицкій).

113.

Похилоє дерево да ялина,
Покірне дитяточко да Иванко!
Отцю и матці у ніженьки поклонився,
И дрібними слізоньками да облився.

(Новицкій).

114.

1 Половину гильця ввили
2 И горілкі не пили.
3 Марусю, серце!
4 Дай горілки зъ перцемъ.
5 Якоі?—оковитоі,
6 Для мене працёвитоі
7 — Якоі?—солоденькоі,
8 Для мене молоденькоі.

(С. Дубище, Стар. у.).

115.

Ишовъ Ивашко на посадъ,
Стричає ёго Господь самъ
Изъ долею щастливою,
Изъ доброю годиною.

(Новицкій).

116.

Ой чія то дружина,
Кругомъ діжи ходила,
Изъ скрипками, зъ цимбалами,
За молодими да боярами?

(Новицкій).

117.

Колп-бъ я знала, коли-бъ я відала,
Що єлечко буде,
То-бъ я послала свого батенька
Та въ лугъ по калину.
Да батенько пійшовъ, калини не найшовъ,
Безъ калини прійшовъ.
— Да стоіть, донечко, калина въ долині
Сильная, зелена;
И вітеръ не віє и сонце не гріє,
Калина не зріє.

Тоже поютъ матери, брату и сестрѣ, а за тѣмъ:

Колп-бъ я знала, коли-бъ я відала,
Що єлечко буде,

То-бъ послала свого милого Ивася
Да у лугъ по калину.
Та Ивасикъ пійшовъ, калину найшовъ
Сильную, червону:
Вітеръ віе и сонце грае,
И калина зріе!

(Сборн. Метлинскаго, стр. 135).

118.

А.

1 Якъ ми гильце вили,
2 Горілки не пили;
3 Гильця довивали —
4 Медъ, вино розливали.

(Новицкій).

Б.

1 Б=1 А Ми вилечко.
2 Да горілочку пили,
3 Б=3 А,
4 Гарілочку допивали.
5 Дайте-жъ намъ музики,
6 Пуйдемо, погуляемо.

(Черниговск. губ.).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А,
3 Ходімъ до криниці,
4 Напъемось водиці!

(Сборн. Метлинскаго, ст. 133).

119.

Соколенько да не вилети,
Ивашко да не виходи!
Соколонько — да по галочку,
Ивашечко — да по Марусеньку.

(Новицкій).

120.

Уже лужечки, бережечки вода поняла
Молодую Марусю журба обняла.
Молоденький Ивашко музики найма,
Молоденькій Мані тугу розважа.
Молоденька Маня все плаче, рида:
„Не плачъ, не плачъ, Марусю, — теперъ ти моя!“

Чи ми-жъ тобі, Марусенько, не казали,
Чи ми твого серденятка не втішали?
Не йді, не йді, да до броду по воду,
Та не слухай голубонькивъ, де рано гудуть:
Вони твоє дівованнѧ въ поле занесуть!
Вони тебе молодую да ізрадять, —
Одъ батенька до свекорка переманять,
Изъ дівчини въ молодицю нарядять!

(Народ. юж. пѣсни Метлинскаго, стр. 136 и 137).

121.

— Ой куди-жъ ти, Марусю, походила;
Що ти собі Ивасенька полюбила?
„Ой ходила, подруженьки, зъ гіръ на поділъ,
Тимъ я ёго полюбила, що судився мій“.
— Да кому-жъ ти, Марусю, кланяешся зтихенька,
Що у тебе да матічка нерідненька?
Єсть у полі да билина зелененька,
А въ Марусі та матінка не рідненька...
„Я чужий чужині клонюся,
А своєі матусі не дождуся!“

(Народ. южнор. пѣс. Метлинскаго, стр. 136).

122.

А въ віру, въ вірочку,
На жовтімъ пісочку,
Щука-рпба гра,
Золоте піро втеря.
Играй, не грай, добре, —
Звили гилечко добре!

(Народ. южнор. пѣс. Метлинскаго, стр. 136).

123.

Да не сами ми єлечко вили:
Звили єлечко два донці,
Да й поставили на стольці.

(Нар. южн. пѣсни сбор. Метлинскаго, стр. 136).

124.

А ми тута илечко звили,
Извили плечко въ рутянці,
Привезли орханці,
Поставили на столі,
Ой на столі-престолі,
На тонесенькимъ,
На білесенькимъ скатерті.

(Гостомль, Кіевск. у.).

125.

Попались ми въ діло
Намъ личко замарніло...
На Бога ви гляньте,
Намъ горілки дайте.

(Гостомль, Кіевск. у.).

126.

Усе діло поробили,
Горілки не пили,
Підемо до криниці,
Напъємось водиці.

(Гостомль, Кіевск. у.).

127.

Знати, Марусю, знати,
Що не рідная мати;
Вийшла зъ сорома зъ хати,
Щобъ горілки не дати.

(Народ. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 133).

128.

Дружба ножа не має,
Намъ хліба не вкрає;
Дайте му колодача,
Най намъ вкрає калача.

(Основа, 1862, Апр., стр. 6.)

129.

Ой чи єсть ясний місяцъ на зорі,
Ой чи єсть господарь на дворі,
Чи викупить єлечко на столі?
Щобъ нашъ коровай ясень бувъ,
Щобъ нашъ молодий кресенъ бувъ!

(Черниговск. у.).

130.

Хто-жъ сему велечку господаръ,
Щобъ сеє велечко викупавъ?
Ой намъ же плати небагато —
Ой бочка меду и вина дві
Отъ вамъ велечко на столі.

(Новицкій).

131.

А.

1 Ой, старосто, серце,
2 Викупи собі гильце,
3 Не за велику плату —
4 За горілки кварту.
5 Якъ не будешъ викуплятн,
6 Понесемо продаватн;
7 Продамо — не продамо,
8 Старості сорома задамо.

(С. Перейма, Балск. у.).

Б.

1 Казавъ староста вильце вить,
2 А теперъ не хоче викупить.
3 Б=1 А, 4 Б=1 А,
5 И вилечко вили,
6 Й горілочки не пили;
7 Горілочка, якъ віточка;
8 Коло барила...
9 А намъ не дали.

(Борисполь, Переяславск. у.).

В.

1 А я, дружбонько, старшій всіхъ,
2 Звивъ собі плечко краще всіхъ,
3 В=1 А, 4 В=2 А,
5 Не за велику плату —
6 За горілки кварту.

(Грембовль).

Г.

1 Г=1 А, О... Марисю... 2 Г=2 А,
3 За велику втрату,
4 Г=6 В.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

Д.

1 Д=1 А... матінко..., 2 Д=2 А,
3 За пашую ласку,
4 Ставъ горілкі пляшку.

(Гостомль, Кіевск. губ.).

Е.

1 Е=1 А Дружбоньку..., 2 Е=2 А.
3 Съ червоної калини,
4 Для вашої дитини.

(Подольск. губ.).

132.

Ой по-підъ лісокъ, лісокъ,
Припавъ дрібненькій сніжокъ.
Маріня походила,
Слідоньки поробила.
Засіли на нюю ловці
Раштовецкі хлощі,
Коники потомили —
Марині не зловили.

(Основа, 1862 г., Апрѣль, стр. 5).

133.

Зацвіли фиялочки, зацвіли,
Всю гору крутую окрили,
Ино стеженька маленька,
Куди ходила Марися молоденька;
За нею батенько слідою.
„Не ходи, батенько, за мною —
Не маю я порадоньки зъ тобою“.
Зацвіли фиялочки, зацвіли,
Всю гору крутую окрили;
Ино стеженька маленька;
Куди ходила Марися молоденька,
За нею матінка слідою.
„Не ходи, матінко, за мною,
Не маю я порадоньки зъ тобою“.
Зацвіли фиялочки, зацвіли,
Всю гору окрили,
Ино стаженька маненька,
Куда ходила Маруся молоденька,
За нею Иване слідою.
„Ходи, ходи, Иваню, за мною,—
Маю я порадоньку зъ тобою“.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 3).

134.

Да ти, барвінку, рісъ, рісъ,
Що такий красний вирісъ.
— Я въ лісі при кивниці,
При студений водиці;
Мене вода підходила,
Мене вона холодила;
Прийшовъ часъ годинонька,
Вирізала княгинонька,
Молодая Марисенька.

(Основа, 1862 г., Апрѣль, стр. 3).

135 *).

А.

1 Слала зоря до місяця:
2 — Ой місяцю, товаришу,
3 Не заходь ти раній мене,
4 Зайдемо обоє разомъ,
5 Освітимо небо й землю,
6 Зрадується звіръ у полі,
7 Зрадується гость у дорозі!
8 Слала Маръя до Иванка:
9 „Ой Иванку, мій сужений,
10 Не сідай ти на посаду,
11 На посаду раній мене;
12 Сядемо обоє разомъ,
13 Звеселемо ми два двора:
14 Ой первий двіръ — батька твого,
15 А другій двіръ — батька мого.

(Маркевичъ, стр. 117).

Б.

1 Б=1 А,
2 Рано, рано, ранесенько!
3 Місяченьку, мій братіку,

*) Эта же пѣсня у Терещенко. (Бытъ рус. народа, Т. 2, ст. 573), съ тою разницею, что тамъ послѣ нечетныхъ стиховъ—„рано, рано!“, послѣ четныхъ—„ранесенько!“.

4 Б=3 А... напередъ..., 5 Б=2 А, 6 Б=4 А, 7 Б=5 А, 8 Б=2 А, 9 Б=6 А Якъ стряхнеться..., 10 Б=7 А, 11 Б=2 А, 12 Б=8 А, 13 Б=2 В,
14 Мій Ивашку, мій друже вірний,
15 Б=11 А... напередъ мене, 16 Б=2 Б, 17 Б=12 А, 18 Б=13 А... отця й неньку, 19 Б=14 А Усю родиненьку, 20 Б=2 Б.

(Народ. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 184).

136.

Ой ходила Марисенька по саду,
Та посадила садъ - виноградъ до ряду,
Поливала го ситою,
Проспла батенька просьбою:
— Запирай, батеньку, ворітця,
Не пускай Ивасенька молодця,
Бо прійде Ивасенько зъ боярами,
Та й витопче садъ-виноградъ конниками.

(Основа, 1862 г., апрѣль, стр. 5).

137.

А.

1 Котилося яблучко съ Шайгорода,
2 Прикачалося підъ ворота.
3 Чи тутъ, чи не тутъ бубни бьютъ, —
4 А въ нашому дому гильце вьютъ.

(С. Калюски, Ушицк. у., Подольск. губ.).

Б.

1 Б=3 А Въ бору, на валу..., 2 Б=4 А.
3 А зъ якого дерева? — Зъ ялини, 5 Зъ запашнаго васильку,
4 Зъ червоної калини, 6 Зъ хрещатого барвінку.

(М. Полонное, Нов. Волынск.).

138.

А.

1 Ой ти, душенько наша Марусю!
2 Та летять галочки у три рядочки, —
3 Зозуленька попереду.
4 Та всі галочки по лугамъ сіли, —
5 Зозуля — й на калині;
6 Та всі галочки защебетали, —

7 Зозуля закувала.
8 „Да чого ти куєшъ, чого жъ ти жалуешъ,
9 Сивая зозуленько?
10 Чи жаль же тобі темного лугу,
11 Чи гіркої калини?“
12 — Та не жаль же мені темного лугу,
13 Ні гіркої калини,
14 А жаль же мені тні тополі,
15 Що росте й у полі.
16 Та де я літаю, та де я буваю,
17 На тополі спочиваю...
18 Та йшли дружечки у три рядочки, —
19 Маруся й попереду;
20 Та всі дружечки по лавкахъ сіли, —
21 Маруся на посаді;
22 Та усі дружечки та й заспівали, —
23 Маруся й заплакала.
24 „Та чого жъ ти плачешъ, чого жалуєшъ,
25 Молода й Марусенько?
26 Чи жаль же тобі батенька свого,
27 Чи подвіръячка ёго?“
28 — Та не жаль же мені батенька свого,
29 Ні подвіръячка ёго,
30 А жаль же мені коси - русп
31 И дівоцькоі краси.
32 Та косу росплетуть, косу подобгають —
33 Всі гуляння й минають;
34 Та шо жаль на миленького,
35 Що не давъ вінъ мені віночка звити,
36 Въ віночку походити *).

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Б.

1 Б=2 А, 2 Б=3 А, 3 Б=4 А, 4 Б=5 А, 5 Б=6 А, 6 Б=7 А, 7 Б=7 А, 8 Б=8 А, 9 Б=9 А, 10 Б=10 А, 11 Б=11 Б, 12 Б=12 А, 13 Б=13 А.

14 Тількі мені жаль на соколочка,
15 Що зігнавъ зъ дворочка;
16 Що не давъ мені гніздечка звити,
17 Ні въ нёму поседіти“.

*) Пѣсня эта поется также на „Дівичъ-вечорі“ и въ воскресенье за столомъ.

18 Б=18 А, 19 Б=19 А, 20 Б=20 А, 21 Б=21 А, 22 Б=22 А, 23 Б=23 А.

(С. Перейма, Балтск. у.).

В.

1 В=2 А, 2 В=3 А, 3 В=4 А... на вишенькахъ..., 4 В=5 А, 5 В=6 А, 6 В=7 А, 7 В=8 А, 8 В=9 А, 9 В=10 А, 10 В=11 А Чи вишневого саду? 11 В=12 А, 12 В=13 А Ні вишневого саду, 13 В=14 А... калини,

14 Що въ лузяхъ процвітає.

15 Я въ лузі днюю, въ саду ночую,

16 На калині зимовати буду:

17 В=18 А, 18 В=19 А, 19 В=20 А, 20 В=21 А... на покуті, 21 В=22 А, 22 В=23 А, 23 В=24 А, 24 В=25 А, 25 В=26 А, 26 В=27 А, 27 В=28 А, 28 В=29 А, 29 В=30 А, 30 В=31 А Панянськоі...

31 Я въ косі хожу, косоньку держу,

32 Косою й вкрашаюся.

(Щасновка, Козелецк. у.).

Г.

1 Г=2 А, 2 Г=3 А,

3 Дай посіли галочки въ лузі,

4 Г=5 А, 5 Г=6 А, 6 Г=7 А, 7 Г=18 А, 8 Г=19 А.

9 Посіли дружечки по лавці

10 Г=21 А,

11 Всі дружечки пісні заніли,

12 Г=23 А, 13 Г=28 А, 14 Г=29 А, 15 Г=30 А, 16 Г=31 А.

(Макишинъ, Черниговск. у., Новицкій).

Д.

1 Д=2 А Що... рядъ по рядочку, 2 Д=3 А... попередочку, 3 Д=4 А... на гильлі сіли, 4 Д=5 А, 5 Д=6 А, 6 Д=7 А, 7 Д=18 А... рядъ по рядочку, 8 Д=10 А... по передочку, 9 Д=20 А... за столомъ..., 10 Д=21 А, 11 Д=22 А... пісеньки співають.

12 Марусенька сильно рыдає.

13 Д=24 А, 14 Д=25 А, 15 Д=26 А, 16 Д=27 А, 17 Д=28 А, 18 Д=29 А, 19 Д=30 А, 20 Д=31 А, 21 Д=8 А, 22 Д=11 А... та калиноньки?

23 Я не того кую, що дуже жалую,

24 Д=13 А Та... калиноньки,

25 Я того кую, що відъ васъ одстаю,

26 Моі чорні галочки!

(Народ. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 151 и 152).

Е.

1 Е=8 А, 2 Е=9 А, 3 Е=10 А, 4 Е=11 А, 5 Е=12 А, 6 Е=13 А... червоноі..., 7 Е=14 А... куваннечка,

8 Изъ раннёго вставаннечка:

9 Я рано кую, я рано кую,

10 На калинні ночую;

11 Е=14 А.

12 Що на чистому полі

13 Е=16 А, 14 Е=17 А.

15 А теперъ пстято и гилле забрато —

16 Нігде сістп, да й одночити.

(Народ. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 153).

Ж.

1+2 Ж=2 А Летілі..., 3 Ж=3 А, 4 Ж=4 А, 5 Ж=5 А, 6 Ж=6 А, 7 Ж=7 А.

8 Иде Маруся попередъ,

9 А всі дружечки за нею;

10 Ж=20 А, 11 Ж=21 А, 12 Ж=22 А, 13 Ж=23 А.

(Lozin'ski, стр. 40).

З.

1 З=1 Д Летять... 2 З=3 А, 3 З=4 А Усі... на лузі..., 4 З=5 А, 5 З=6 А, 6 З=7 А,

7 Чого зозуля, чого сизая,

8 Жалібно куєшъ?

9 З=11 А,

10 Чи въ лузі калинонькі?

11 З=12 А, 12 З=10 З Ні..., 13 З=14 А... чистого поля,

14 А въ полі тополеньки.

15 З=16 А Що..., 16 З=17 А, 17 З=7 Д, 18 З=19 А, 19 З=22 А, 20 З=23 А,

21 Чого Марусенько, чого дівонько,

22 Плачешъ жалібно?

23 З=26 А, 24 З=27 А, 25 З=28 А, 26 З=29 А, 27 З=30 А Да... русоі косп, 28 З=31 А Та дівочоі...

И.

1 А въ три рядоньки летять галоньки,

2 И=3 А, 3 И=4 А, 4 И=5 А, 5 И=6 А, 6 И=7 А, 7 И=10 А, 8 И=11 А, 9 И=12 А, 10 И=13 А, 11 И=12 Б, 12 И=14 Б, 13 И=18 А

А идуть..., 14 И=19 А, 15 И=20 А, 16 И=21 А А... на посаги, 17 И=22 А, 18 И=23 А, 19 И=24 А, 20 И=25 А. 21 И=26 А... неньки старої, чи батенька старого, 22 И=27 А, 23 И=28 А... ни ненькі старої, ни батенька старого, 24 И=29 А;

25 Ино мені жаль росої коси,

26 И=31 А.

(Подольск. губ.).

139.

Ходила дівочка по полю,
Звила собі віночокъ зъ коколю.
— Носи, носи, дитя моє,
Сей віночокъ да до вечора;
У вечері дружкамъ отдаси, —
Вони твій віночокъ розівъють,
Вони тобі, дитя моє, жалю завдадуть!

(Народ. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 138).

140.

Пливе утонька безъ утенятн,
На море ночувати,
А проти єі снзнй селезень
Съ гарнимн косицями:
„Ой постой, постой, утко!
Да не пливи хутко,
Що-сь тобі за вість скажу:
Бувъ я на ставку,
Чувъ я славоньку,
И про тебе, сиру утоньку.
Да плетутъ сітки
Да на твої дітки
И про тебе, спра утонько“.
— Да нехай же плетутъ
И преплітаютъ,
Я жъ того не боюся:
Я на дно порну,
Я сітки порву
И діточокъ повипускаю.
Идуть дружечки
У два рядочки,
А Маруся — посереду;
А проти єі молодий Андрієчко,
Зъ своімн боярими:
„Ой постой, постой, Марусенько!
Що-сь тобі за вість скажу:
Бувъ я на місті,
Чувъ же я вісті
Про тебе, молода Марусечко.
Да купують чепці
Й кибалочки
Да на твою головоньку“.
— Да нехай купують,
Да нехай торгують,
Я жъ того не боюся:
Я у недиленьку, да у вечери
Да у тее приберуся.
Вийди, матінко, огляди,
Що тобі бояре привезли;
Да привезли скрипю, й перину,
И молодую княгиню.
— Ой, коні наші вороні,
Чи чуєте на силу,
Чи звезете княгиню,
Да на тую гіроньку крутую,
Да у тую світлоньку новую?
А у тої свитлонці медъ-вино пъють;
Да вже нашу Марусеньку давно ждуть.

Мати Марусеньку родила,
Місяцемъ обгородила,
Сонечкомъ підперезила,
До свекорка провожала.
Да сказали: Марусенька—не пряха,
А матинка Марусеньки — не ткаха,
Ажъ вона раненько вставала,
Тонкиі рушнички напряла,
У тихого Дніпра білила,
Молодихъ дружківъ дарила.
Да гадайте, бояре, гадайте,
Да по червонцю складайте,
Бо теперъ годинонька не тая,
И доріженька склизькая, —
Треба нашому Ивашечку чобитокъ
И золоченихъ підківокъ.

141.

Да стоіть верба
Не рікъ, не два.
Да рано, рано!
„Не стий, верба,
Розвивайся!
Да ранесенько!
Розвий собі
Сімсотъ квітокъ,
Да рано, рано!
Сімсотъ квітокъ
И чотирі;
Да ранесенько!
Всімъ боярамъ
По квіточці,
Да рано, рано!
У сімъ дружкамъ
По квіточці,—
Да ренесенько!
Андрієчку
Нема квітки...
Да рано, рано!
Андрієчку квітка —
Марусенька дівка.
Да ранесенько!

142.

Туда идуть дружечки пишніі,
Несуть вони коргву, якъ огонь;
А на той корогві листопьки —
То-жъ нашоі Марусеньки мислонькп.
(Новицкій).

143.

А.

1 Да не вій, вітру, въ розі,
2 Да завій по дорозі;
3 Розмай мою косу,
4 Якъ літнюю росу;
5 Розмай да по волосу,
6 Ростели да по поесу!
(Черниговск. губ., рук. сбор. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А Повій..., 3 Б=3 А... русу...
4 По червоному поясу;
5 Ростели по колосочку,
6 Розбери по волосочку.
(Гостомль, Кіевск. у.).

В.

1 Повій, вітре, дорогою,
2 За нашою молодою,
3 В=3 Б, 4 В=4 Б,
5 По червонимъ плечамъ,
6 Якъ дзісяй не розвіешъ,
7 То завтра піцъ не подіешъ.

(Кам.-Под. губ.).

Г.

1 Не вій, вітре, добровою,
2 Повій, вітре, да дорогою

3 Г=2 В, 4 Г=3 А... іі..., 5 Г=4 А, 6 Г=4 Б... поясочку, 7 Г=6 Б... по одному...

(Народ. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 169).

Д.

1 Ой ти, душенько наша, Марусю!

2 Д=1 А... въ лузі, 3 Д=2 А Та повій..., 4 Д=3 А Розвій іі... 5 Д=4 Б, 6 Д=5 А Розвій... 7 Д=5 В... поясочку.

(Ждановка, Полтавск. губ.).

Е.

1 Не війте вп, вітри, изъ рожі,

2 Е=2 А Повійте вп..., 3 Е=3 Б Рознесите..., 4 Е=4 Б... красному..., 5 Е=6 Б Розберіте..., 6 Е=5 Б Якъ жито...

(Бытъ русск. нар. Тер. ч. II, стр. 523).

144.

Марусенька спріточка, а Ивашко панъ;
Було-бъ тобі да шукати такоі, якъ самъ.
— Ой вііздивъ всю краіну, увесь білий світъ,
Да не найшовъ такоі, якъ Маруся-цвітъ!

(Народ. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 139).

Сиротѣ поютъ слѣдующую пѣсню:

145.

А.

1 Зеленая та дибрівонька,
2 Чого въ тебе та пеньківъ много, (bis)

3 Зеленого й а ні одного, (bis)
4 Одростоньківъ ні відъ одного.
5 Молодая ти, дівко Марушко, (bis)
6 Чого въ тебе та батеньківъ много, (bis)
7 А рідного та ні одного, (ter)
8 Порадоньки ні відъ одного; (bis)
9 Усе тіі, що напитися, (bis)
10 Та й нікому й зажуритися; (bis)
11 Усе тіі, що пити та гуляти, (bis)
12 Та нікому поради дати (bis).

(Жаботинъ, Чигир. у., Новицкій).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А... таборівъ..., 3 Б=3 А... та ні..., 4 Б=4 А Паростоньківъ, 5 Б=5 А... та дівчинонько, 6 Б=6 А, 7 Б=7 А, 8 Б=8 А, 9 Б=11 А... що пити, гуляти, 10 Б=12 А, 11 Б=9 А, 12 Б=10 А.

(Конотопск. у., пар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 154).

В.

1 Зеленая дубрівонько
2 В=2 А... тебе пеньку..., 3 В=3 А... да ні годного, 4 В=4 А Паростоньки..., 5 В=5 А... Марусенько! 6 В=6 А Чому... 7 В=7 А Що... годного, 8 В=8 А.
9 Коли-бъ мені мій батенько —
10 Вся моя порадонька!

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 155).

Г.

1 Г=1 В, 2 Г=2 А Да... да..., 3 Г=3 А, А й... да..., 4 Г=4 А Одросточка..., 5 Г=5 А... молодая Маруся, 6 Г=6 А, 7 Г=7 А, 8 Г=8 А Дай..., 10 Г=10 А Я..., 11 Г=9 Б, 12 Г=12 А Я...

(Борисполь, Пер. у.).

146.

Застилайте столи,
Мостіть услони,
Становить кубочки,—
Недалеко дружечки.

Сяду, паду ластовскою
Передъ сінечками,
Передъ своєю матінкою,
Изъ своіми дружечками.

147.

На горі хвиялочка зелененька,
Туди ишла Марусенька молоденька,

А за нею Ивасенько изтихенька:
— Вернись, вернись, Марусенько, уже жъ ти моя!
Вона стала—одгадала: „Ще жъ я не твоя!
Ще я въ батька паняночка, а ти въ свого панъ;
Шукай собі паняночки такоі, якъ самъ!
„Изъіздивъ я, Марусенько, усі города,
Та не найшовъ такоі, якъ ти, молода".

(Лубны, сборн. Метлинскаго, стр. 139).

148.

Ой поле, поле, полечкомъ,
Туди іхавъ Андрієчко коничкомъ,
Да різавъ різки зъ березки,
— Бижи, бижи, кониченько, швиденько,
Тутъ наша Ганнусенька близенько.

(Маркевичъ, стр. 105).

149.

Ой городъ, городъ, городинъ,
Прііхавъ Андрієчко челядинъ
На ворономъ коні,
Въ голубомъ жупані.

(Маркевичъ, стр. 105).

150.

Ой ходила Марусенька по новимъ двору,
Ой сіяла винні квіти изъ приполу,
А проспла батенька прозьбою:
— Ой зачиняй, мій батеньку, новий двіръ;
Не пускай, мій батеньку, боярівъ у двіръ,
Бо витопчутъ винні квіти копитами
И винесуть за ворота підковками.
„Ой не жалуй, дитя мое, да винних квитъ,
Ой пожалуй, дитя мое, молодихъ літъ!
Іще жъ твоі винні квіти изростуться —
Батьковні роскошеньки помінуться!
Помінуться, дитя мое, такъ, якъ бачешъ,
Не разъ, не два, дитя мое, та й заплачешъ".

(Нар. южн. пѣсни, сб. Метлинскаго, стр. 139).

151.

Да ходила Марусенька по городу,
Да садила садъ виноградъ изъ приполу,
Да забула ворітечокъ зачинити,
Да мусіла свого пана отченька просити:

„Ой зачини, мій батеньку, ворітечка,
Поки прийде Ивашко зъ боярами,
Да витопче садъ-виноградъ чоботами“.
— Ой не жалуй, донько моя, сихъ винновихъ квітъ,
Да пожалуй, моя доньку, молоденькіхъ літъ!
Сні дві квіточки да зростуться —
Твоі всі роскоші да минуться.
„Да минаються роскошеньки, сама бачу,
Не разъ, не два по роскошахъ та заплачу!“

(Нар. южн. пѣсни, сб. Метлинскаго, стр. 140).

152.

А.

1 Суботонька, неділенька—якъ одинъ день,
2 Сумувала Марусенька сей день увесь день:
3 — Ой якъ мені сіі сумп пересумовать,
4 Ой якъ мені свекорка батенькомъ назвать?
5 Назвала бъ я батенькомъ, такъ жаль буде;
6 Назвала бъ я свекоркомъ, такъ бить буде.
7 Суботонька, неділенька—якъ одинъ день,
8 Сумовала Марусенька сей день увесь день:
9 — Ой якъ мені сіі сумп пересумовать,
10 Ой якъ мені свекруху матінкою звать?
11 Назвала бъ я матінкою—жаль буде:
12 Назвала бъ свекрухою, такъ бпть буде.
13 Суботонька, неділенька—якъ одинъ день;
14 Сумувала Марусенька сей день увесь день:
15 — Ой якъ мені сіі суми пересумувать,
16 Ой якъ мепі діверка братікомъ назвать?
17 Назвала бъ я братікомъ, такъ жаль буде;
18 Назвала бъ я діверкомъ, такъ бить буде.
19 Суботонька, неділенька—якъ одинъ день;
20 Сумувала Марусенька сей день увесь день:
21 — Ой якъ мені сіі суми пересумовать,
22 Ой якъ мені зовицю сестрицею звать?
23 Назвала бъ сестрицею, такъ жаль буде,
24 Назвала бъ зовицею, такъ бить буде.
25 Суботонька, неділенька—якъ одинъ день;
26 Сумувала Марусенька сей день увесь день:
27 — Ой якъ мені сіі суми пересумувать,
28 Ой якъ мені Ивасенька дружиною звать?

29 Назвала бъ дружиною, такъ жаль буде;
30 Назвала бъ Ивасенькомъ, такъ бить буде.

(Нар. южн. пѣсни, сб. Метлинскаго, стр. 158 и 159).

Б.

1 Ой ти, душенько наша Марусю!

2 Б=1 А, 3 Б=2 А, 4 Б=3 А... ці..., 5 Б=4 А... та... батенькомъ назвать? 6 Б=6 А Назову ёго та..., лаяти..., 7 Б=5 А Назову ёго... то..., 8 Б=4 Б, 9 Б=10 А... то свекруху ненькою назвать? 10 Б=6 Б... ії свекрухою..., 11 Б=11 А Назву ії... то..., 12 Б=4 Б, 13 Б=16 А... та..., 14 Б=6 Б... діверкомъ..., 15 Б=7 Б... братікомъ..., 16 Б=4 Б, 17 Б=22 А... ти..., 18 Б=10 Б... зовицею..., 19 Б=11 Б... сестрицею...,

(Ждановка, Полтавск. у.).

153.

Просила Марисенька дівочокъ,
Щобъ ій вплели віночокъ.
А въ суботоньку—на хвальку,
А въ неділенку—всю днинку,
А въ понеділокъ скинь вінокъ
Зъ золотими биндочками на кілокъ.

(Основа, 1862, Апрѣль, стр. 4).

154.

А.

1 Да просимъ вилець випи;
2 Да казали медъ вино пити,
3 Ажъ вони пудманили,
4 Да водою напоіли.

Б.

1 Б=1 А Якъ кликала насъ..., 2 Б=2 А То..., 3 Б=3 А... піддурили, 4 5=4 А.

(Нар. южн. пѣсни, сборн. Метлинскаго, стр. 133).

155.

Було що істи, пити—
Нікому припроспти.
Марусенька молоденька,
Дружечка пишненька,—
Не дивуйтеся тому—
Не дружчила нікому;
Першій ся разъ придало,
И то ся не вдало.

(Основа, 1862, Апрѣль, стр. 6).

156.

Пріхавъ Ивашко до Марусі въ гості,
Та й сівь біля неі, та й дивиться на неі

— Чи такая сукня у неі, якъ у мене молоденького,
Щобъ не було та поругоньки одъ батенька та рідненького,
Одъ свекорка та старенького,
Одъ матінки та рідненкоі,
Одъ свекрухи та старенькоі.

(Нар. южн. пѣсни, сборн. Метлинскаго, стр. 141).

157.

Ой у саду, у садочку, да на зеленій руті,
Плакала тамъ да Марусенька, да віночки вьючи.
Да зачувъ Ивась, да по коні йдучи:
„Да чого жъ ти, Марусенько, слізненько плачешъ?
— Ой якъ же мені й не плакати,
Що у тебе молодого да родини много,
А у мене молодоі да дари не много.
„Ой я татка упрошу, да родини уменшу;
А мамочки упрошу, да дари приболшу,
Таки тебе, да Марусенько, за себе возьму!“

(Нар. южн. пѣсни, сборн. Метлинскаго, стр. 141 и 142).

158.

Казавъ-есь, батеньку—не дась мя,
А теперъ кажешъ—віддась мя.
На що я віночокъ той плела,
Коли въ німъ не буду ходила?
Поставлю въ світлонці—зівъяне,
Пущу на Дунай—поплине;
Ой вже мое панянство загине!

(Основа, 1862, Апрѣль, стр. 4).

159.

Ой іхали бояре горою,
Да кликали Марусю зъ собою:
„Ходи, ходи, Марусю, изъ нами,
Дамо тобі віночокъ зъ перлами“.
— А я того віночка не зношу,—
Полюбила Ивасенька, якъ душу.

(Нар. южн. пѣсни, сборн. Метлинскаго, стр. 143).

160.

Ой ти, душенько, наша Марусенько!
На кого жъ ти, Марусенько, уповала,
Що ти того та Иванка сподобала?
Чи на ёго та коники вороні,
Чи на ёго жупаники голубі,
Чи на ёго перстники золотні,
Чи на ёго степи, луга, сінокоси,
Чи на ёго уродоньку, що хорошій.
Ой є въ ёго коники, та не ёго,
Ой є въ ёго та батенько,—батько ёго,
Ой є въ ёго жупаноньки, та й не ёго,
Ой є въ ёго та братіки,—братіки ёго.

Перстеньки золотні, то и не ёго, Степи, луги, сінокоси, то все не ёго.
Ой є въ ёго та сестриці,—сестриці ёго Хорошая уродоньки то жъ тілько ёго.

(Ждановка, Полтавск. у.).

Сиротѣ:

161.

А.

1 Ой ходила та Маруся по крутій горі
2 Да загледіла селезня на бистрій воді!
3 — Пливи, пливи, селезню, тихо по воді,
4 Прибудь, прибудь, мій батеньку, теперъ якъ мені.
5 — Охъ, и радъ би я, дитя моє, до тебе устать,
6 Насипано сирої земли на руки моі,
7 Склепалися карі очі й устонька моі.
8 Да ой кланяйся, дитя моє, чужій чужині,
9 Нехай дають порадоньку бідній сироті.
10 — Да ой кланялась, муйй паноньку, не разъ и не три,
11 Не хто-жъ не дасть порадоньки, якъ рідненький ти.

(Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Б=3 А, 2 Б=4 А, 3 Б=5 А... прибути къ тобі, 4 Б=6 А Да..., 5 Б=7 А, 6 Б=9 А Не дамъ тобі порадоньки..., 7 Б=8 А... усій родині, 8 Б=9 А Чи не дасть тобі порадоньки...

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 129).

В.

1 В=3 А, 2 В=4 А... моя мати..., 3 В=5 А, 4 В=6 А... на грудп..., 5 В=7 А... на всій ночі,
6 Запеклися уста кровъю — не промовлю!

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 129).

Г.

1 Г=3 А Десь плавала сіра утка..., 2 Г=4 А, 3 Г=9 А Ой дай мені..., 4 Г=8 А Поклонися..., 5 Г=9 А... дадуть...
6 Да не разъ, не два, мій батеньку, поклонюся и дрібними слізоньками обіллюся!

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 129—130).

Д.

1 Д=10 А, 2 Д=11 А... такоі, якъ ти.
2 Що чужа родиноньки не посміла,
3 А рідная родинонька не схотіла.

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 130).

Е.

1 Е=3 А, Плпве, плпве щука риба..., 2 Е=4 А, 3 Е=9 А Та дай мені..., 4 Е=3 Б Ой... доню моя..., 5 Е=3 В, 6 Е=7 А... и уста...
7 Зложилися білп руки та на віки,
8 Е=7 А... на всі ночі, 9 Е ...доню моя я поночі. (?)

(Жаботинъ, Чигиринск. у.).

Ж.

1 Я ходила, молода, по городу,
2 Да ганяла сіріхъ утятъ да на воду,
3 Ж=3 А... Гиля, гиля, сіре утя..., 4 Ж=4 А, 5 Ж=9 А Ой дай мені..., 6 Ж=3 Б, 7 Ж=6 А Дакъ... мені, 8 Ж=7 А, 9 Ж=7 А... да й до доски,
10 Не промовлю я словечка да й до дочки.

(С. Гирявка, Конотоп. у., Новицкій).

162.

Ой подлетає, крильцями має
Соколъ подъ вишнівъ садъ;
Заглядає черезъ тиночокъ
Да въ вишневий садочокъ:
— Десь тута була
Галочка моя,
Собі гніздечко вила.
Ой ій пташечки ротомочні
По перинці збірали,
Ой подъіжжає, конемъ пграє,
Ивашко подъ тестівъ дворъ;
Заглядає черезъ тиночокъ
Да въ тестівъ дворочокъ.
— Десь тута була
Маруся моя,
Собі єличка звила,
А ii дружечкп розпомочали,
По цвіточку збірали.

(С. Юрисовка, Новгородсѣв. у.).

163.

Передъ нашими воротами
Гуло, гуло, два голубоньки;
Гулп, гули, догували,
Якъ мп вінка довивали.

164.

Ой увійдп, Марусенько, увійди!
Чп хороше віночокъ извили;
Ой якъ не хороше розірви, —
Ми-жъ тобі ще кращій изовъемъ.

165.

Ой, ходила Марусенька по полю,
Ой, тиснпі голонки тиснпі,
Да плела винокъ съ куколю;
Да просила матиньки просьбою.
— Ой хоть проси, доненьку, не просп
До вечера віночокъ доноси,
А въ вечері дружечкамъ оддаси.

(Маркевичъ, стр. 105).

166.

Черезъ сіни садочокъ,
Вили Марусі віночокъ,
Тай покотили по столі,
По квітчастому скатіртю:
Та прийми, батеньку, віночокъ
Изъ яроі рути сердечко *),
Не прийму, доненько, не прийму,
Зъ жалю ручечокъ не здійму,
За слізонькамп не бачу;
Єсть у тебе, доненько Марусю, служечка —
Старшая дружечка:
Вона встане й гляне;
Вона й привітать,
И на здоровъе спитать.

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 143 и 144).

167.

Да ми въ своій Марусеньки,
Въ дружечкахъ були;
Та ми своій Марусенці
Віночокъ звили;
Да звили віночокъ зъ ялини
Зъ червоноі калини.

168.

Летіла сорока — чигече,
Сіла сі на столикъ, щебече:
Вплели-сьмо віночокъ и вдатний,
Вже тобі, Марисю, остатний.
Ой, встань, Марисю, не сиди,
На сви ся віночокъ подиви:
Вплемо-сьмо віночокъ и вдатний,
Вже тобі Марисю остатний.

(Основа, 1862 г., Апрѣль, стр. 4).

169.

Ой погорі полониченьки,
Моі любі вечерниченьки!
Вже-жъ болі на васъ не ходитоньки,
Съ панянками не дружитоньки!
Чи я зілю не вгодила,
Щобъ въ віночку не ходила?
Ой вже-жъ бо я тай не вгоджу,
Якъ той віночокъ сходжу.

(Основа, 1862 г., Апрѣль, стр. 4).

170.

Ой изъ сінечокъ двоє дверечокъ;
Тамъ Маруся овесець брала,
Голубоньківъ годовала:
„Да гудіть, голуби! куйте, зозулі!
Щебечіть, соловейки!
Да задайте тугу темному лугу

*) Себъ то вершокъ изъ яроі рути. (Объясненіе пѣвицы).

И моєму паночченьку,
Що вінъ мене дає, світъ мені завъязує
Червоною да китайкою, чорною да нагайкою!"
— Я жъ тебе, доненько, даю,
Я жъ тобі даю, що въ домі маю,
А доленьки не вгадаю!
Да проси, доненько, Господа Бога,
Щобъ щастлива доля!

(Нар. юж. пѣс. єбор. Метлинскаго, стр. 143).

171.

А.

1 Ой ти, душенько, наша Марусю!
2 Чи ми жъ тобі та, Марусю, не казали,
3 Чи ми жъ твого та серденька не розважали:
4 — Ой не ходи та до броду рано по воду,
5 Та не слухай голубоньківъ, де пара гуде,
6 Та не бери гостинчиківъ, якъ Иванко дає,
7 Бо ті жъ тебе гостинчики та израдють,
8 Одъ батенька до свекорка переманють;
9 А свекорко — не батенько: не бъе, та й болить,
10 А свекруха — не матінка: словами въялить.

(Ждановка, Полтавск. у.).

Б.

1 Б=2 А Дитя мое..., 2 Б=3 А... втішали,
3 Що уже жъ тобі по садочку не ходити,
4 Дорогого да й наряду не носити.

(Борисполь, Переяславск. у.).

В.

1 В=2 А... дівчинонько..., 2 В=2 Б, 3 В=4 А Та..., 4 В=5 А... рано гудуть.
5 Тіі тебе голубоньки та израдять,
6 В=8 А,
7 Да не буде у свекорка, якъ въ батенька було,
8 Да не буде свекорко гулять пускать.
9 Ой хоть пустить, хоть не пустить, —
10 Да ще й пригрустить:
11 — Да иди, иди, чуже дитя, не бирися,
12 На сінечнимъ порозі завернися,

13 Увійшовши у свитлоньку, поклонися.
14 Ой спасибі, мій батеньку, нагуляла,
15 Що у вічи челядоньки не видала.

(Конотопъ. Изъ рук. сборн. Кулиша).

172.

А.

1 Первая квітка...
2 Ой попе, попе Гордію,
3 Не дзвони рано въ неділю!
4 Задзвони рано въ суботу,
5 Потеряй дівочкамъ работу!
6 Нехай дівчита не прядуть,
7 Нехай Марусі вільце вьють
8 Съ тонкого дерева ялини,
9 Изъ червоної калини,
10 Для Марусі княгині.

(Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Б=2 А, 2 Б=3 А, 3 Б=4 А да..., 4 Б=5 А, 5 Б=6 А Даже вона..., 6 Б=7 А... въ дружкі йдуть.

(Рук. сб. Кулиша).

В.

1 В=2 А, 2 В=3 А Та..., 3 В=4 А Та..., 4 В=5 А,
5 Ой щобъ вони не пряли, не шили,
6 До нашої Марусі въ дружки йшли.

(Рук. сб. Кулиша).

Г.

1 Г=2 А, 2 Г=3 А, 3 Г=4 А.
4 Потеряй дружкамъ работу.

(Гостомль, Кіевск. у.).

Д.

1 Д=2 А, 2 Д=3 А Відчини церковцю...
3 А въ тий церковці святий Спасъ
4 Звінчає двое дітей зъ межи насъ.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Е.

1 Ой Гордій, Гордій, Гордію,
2 Е=3 А, 3 Е=4 А, 4 Е=5 А, 5 Е=6 А, 6 Е=7 А,
7 Зъ хрещатого барвінку,
8 Зъ запашного васильку,
9 Е=9 А 10 Е=10 А Для молодої...

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 128).

173.

А.

1 Да ковала зозуленька у садочку,
2 Прихиливши головоньку на листочку:
3 А що-жъ вона, да куючи, говорила?
4 „Да чи буде зимочка, такъ якъ літечко?
5 Ой не буде садовина зеленіти,
6 Тильки буде да гулейко стрімити...“
7 Да плакала да дівочка у світлонці,
8 Прихиливши голивоньку икъ скамниці;
9 Ой що-жъ вона, да плачучи, говорила?
10 „Ой чи буде такъ свекорко, якъ батенько?
11 Ой чи буде вуйнъ гуляти пускати?“
12 А ой хоть пустить, да пригрустить: — Не барися,
13 У сінечкахъ, на дверчикахъ одвернися,
14 Увійшовши у світлоньку, поклонися:
15 „Спаспбо, татусечко, погуляла —
16 У сінечкахъ на дверчикахъ постояла,
17 Не дудочокъ, не скрипочокъ не видала,
18 Дівочого голосочку не чувала“.

(Дованикъ, Черниговск. губ., изъ сбор. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 Б=5 А... садъ зімою...
4 Тпльки буде съ підсніжочку листъ чорніти;
5 А якъ буде да літечко да й тепленьке,
6 Такъ и буде садовина да й рясненько.
7 Б=7 А, 8 Б=8 А, 9 Б=9 А... у свекра якъ у батька,
10 Ой чи пустить на улицю погуляти?....
11 Лихий свекоръ погуляти да не пустить;
12 Ой хоть пустить молодую да й пригрустить:
13 — Иди, иди, дитя мое — не бирися,
14 У сінечки, за дверечки, да й вернися.
15 Б=14 А, 16 Б=15 А... мій батеньку..., 17 Б=16 А,
18 И челядина у вічи не видала.

(Изъ сб. Кулиша).

174.

А.

1 Продай, продай, паночтеньку, свій садъ-виноградъ,
2 Да справъ мені, паноченьку, дорогий парядъ:

3 Зеленую да суконку до долу,
4 Широзлотий поясочокъ на станочокъ,
5 Жемчужного намистечка на шиечку,
6 Сапъянові черевички на ножечки.
7 — На що-жъ тобі, дитя мое, дорогий нарядъ?
8 Ой якъ буде твій миленький да ревнивий, —
9 Зелена да суконечка излежиться,
10 Широзлотий поясочокъ поламлеться,
11 Жемчужнее намистечко розсиплеться,
12 Сапъяновиі черевички попиляться,
13 Въ молодоі шинкарки опиняться.
14 Молодая шинкарка прибереться, —
15 Дитя-жъ мое слізоньками обіллеться.
16 Молодая шинкарочка носить буде, —
17 Тобі, дитя мое, да жаль буде.

(Микишинъ, Черниговск. у., Новицкій).

Б.

1 Б=1 А... мій батеньку, цей вишневий садъ, 2 Б=2 А... батеньку..., 3 Б=3 А... низько при землі,

4 Червоніе черевичокъ изъ инилічокъ (гапличокъ),

5 Б=4 А Червоний... изъ вихрами, 6 Б=5 А И дороге... изъ хрестими, 7 Б=6 А, 8 Б=7 А... доню моя..., 9 Б=8 А Якъ удасця..., 10 Б=9 А,

11 А червона черевички пиломъ припадуть,
12 На червонимъ поясочку вихри упадуть;
13 А дороге намистечко зовиці порвуть,
14 А срібніе хрестики собі заберуть.

(Жаботинъ, Чигиринск. у. Новицкій).

В.

1 Ой ходила Марусенька да по саду,
2 Говорила своєму батеньку на досаду.

3 В=1 А... цей..., 4 В=2 А... дівоцький..., 5 В=3 А..., сподничку до земличку.

6 Червоніе черевички на ножечки,
7 В=4 А,
8 Зеленіе гапличкі до сподничкі,

9 В=7 А... дівоцький..., 10 В=9 А... сподничкі..., 11 В=10 А, 12 В=11 Б,

13 Золотні да гапличкі марно пропадуть.

(Изъ рук. сбор. Кулиша).

Г.

1 Да ходила Марусенька по світлоньці,
2 Да носила медъ-вино у скляноцьці,
3 Частувала отця-неньку и всіхъ у порядъ,
4 Г=2 А Исправъ... весь паньский..., 5 Г=3 А Да... по земельку,
6 Г=4 А, 7 Г=6 В,
8 Да на що-жъ тобі, доньку, зеленої сукні?
9 Г=8 А Да... твій милий..., 10 Г=9 А То зеленєє суконечко...,
11 Г=12 А... иржа переість, 12 Г=6 В... изсохнуться,
13 Усі твої роскоші минуться!

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 141).

Д.

1 Д=1 Г... комнаті,
2 Будила панотченька зъ кроваті:
3 Да устань, устань, панотченьку, годі тобі спать!
4 Д=2 А,
5 Да шовкове сукенечко ажъ по землі,
6 Д=4 А, 7 Д=6 В, 8 Д=7 А Да..., 9 Д=8 А... наровистий,
10 Д=9 А Дорогні суконечки..., 11 Д=10 А... поломнеться, 12 Д=11 Б,
13 Д=12 А Тілько... жалю завдадуть.

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 141).

Е.

1 Чи я у тебе, мій татухна, не горюю,
2 Що видали мене замужъ молодую?
3 Е=1 Б... же ти, мой татухна, вишновеньки..., 4 Е=4 В... же ти мой родненький, 5 Е=3 А Зелененький сахночокъ да..., 6 Е—6 В... зъ биралю,
7 Дитя моє, дитятухно дорогоє!
8 Коли тобі горе иметься,
9 То все твоє потреться,
10 Вся твоя худобонька полежиться,—
11 Е=11 Б.
12 Горши тобі, дитяточко, туги придадуть.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

175.

Одна була тополенька въ тімъ саду,
Єдна була Марисенька въ тімъ дому.
Всі хлопці на нюю вважали,
Но Марисеньки не взяли;
А Ивасенько якъ наваживъ,
Та й Марусеньку собі взявъ.

(Основа, 1862 г., Апрѣль, стр. 5).

176.

Єдна була тополенька въ тімъ саду,
Єдна була Марусенька въ тімъ дому.
Буйніі вітри віяли, —
Въ тополі листя не звіяли;
Ажъ сходовій вітеръ повіявъ,
Съ тополі листячко звіявъ.

(Основа, 1862 г., Апрѣля, стр. 5).

177.

Ми, дружки, пудходили,
За венки не платили;
Черепківъ назберали,
За венки поддавали.
Ми, свати, пудходили,
По зілля не ходили,
Ми того назберали,
Що кози поглодали.

(Вел. Глуша, Ковенск. у.)

178.

Старша дружка иде
И плечко несе,
А на юй сукня
Зъ червонаго сукна,
А на юй черевички
Червони, не велички.

(Лушны, Овручск. у.).

Собирались идти на село приглашать родныхъ, сосѣдей и знакомыхъ къ себѣ на сватьбу, невѣста предварительно проситъ у родителей своихъ благословенія, при чемъ дружки поютъ:

179.

Благослови, Боже,
И отець, и мати,
Своєму дитяти
На село вихожати.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

180.

А.

1 Марусю мати родила,
2 Місяцемъ обгородила,
3 Сонечкомъ підперезала,
4 На село вирядила.

(М. Шендеровка, Каневск. у.).

Б.

1 Б=1 А... матінка..., 2 Б=2 А... городила, 3 Б=3 А... вперезала, 4 Б=4 А... виправляла.

5 Иди, спнку, въ щастливу годинку,
6 Испроси собі всю свою родинку,
7 Близькую, далекую,
8 Великую, маленькую,

(Основа, 1862, Апрѣль, стр. 11).

Получивши благословеніе, невѣста съ дружками выходитъ на дворъ и передъ порогомъ поютъ:

181.

А.

1 Кропи насъ, мати,
2 Свяченою водою,—
3 Випровожай насъ, мати,
4 Щастливою годиною.

(С. Колюсики, Ущицк. у.).

Б.

1 Скропляй насъ матінко,
2 Б—2 А,
3 Доброю доленькою.

(Основа, 1862, Апрѣль, стр. 11).

Послѣ этой пѣсни молодежь отправляется въ путь.

Невѣста заходитъ сначала къ священнику, а послѣ ко всѣмъ роднымъ и знакомымъ. При входѣ въ комнату невѣста кланяется (иногда падаетъ къ ногамъ) всѣмъ отъ мала до велика, а одна дружка кладетъ на столъ калачъ и за тѣмъ получаетъ какой либо подарокъ — хлѣбъ, курицу, ленъ, холстъ (по большей части) и проч.

Во все время хожденія невѣсты по селу, дружки поютъ:

182.

Щастливая та година настала,
Маруся по родину послала:
Идуть сестрички й брати
Марусю заміжъ оддати.

(Нар. южн. пѣсни, сб. Метлинскаго, стр. 128).

183.

Ой чиі то дружечки
Черезъ уленьку перейшли,
Та все то по три, то по чотири?
На ихъ віночки та рутянні;—
Дружечки та молодіі.

(Рукоп. изъ сборн. Кулиша).

184.

Я дружечокъ люблю,
До дружечокъ иду:
— Дружечка, голубочка,
Якъ зеленая груша
По двору зеленіе.
Обметайте двори,
Купи, матінко, китайкі,
Та застілай столи,
Глядіте, голубочки,
Идуть къ вамъ дружечки.

(Бытъ русск. нар., Терещенко, часть 2, стр. 508).

185.

Шли дружечки рядочкомъ
По підъ зеленимъ садочкомъ.
Вирвали квиточку зелененьку,
Обтикали Марьєчку молоденьку.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

186.

А.

1 То не уточка пливе,
2 Не утенятокъ веде,
3 То Маръйечка йде,
4 Собі дружечокъ веде.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Б=1 А... утінки..., 2 Б=2 А, 3 Б=3 А То жъ..., 4 Б=4 А Своіхъ...

(Изъ рук. сбор. Кулиша).

187.

Утинька йде,
Утенята за собою веде,
За шовковою травою.
Да не утка се йде—
Маруся; не утятъ веде—
А дружечокъ за собою,
За чорною косою.

(Быть русск. пар., Терещенко, ч. 2 стр. 50).

188.

А въ суботу противъ неділеньки,
Ростворилося небо;
Тамъ видно все хрести золотні
И престоли святні.
Пиля престола,
Мати Христова
Плете віночки, стоя;
То зъ шевлієньки,
То зъ червоної рожі.
Що зъ шевлієньки,
То молодому Івану,
А що зъ червоної рожі,
То молодій Марусі.

(Сборн. стат. свѣд. о Кіевск. губ., 1864, стр. 60).

189.

Паноченьку голубоньку, ой що жъ мені да за сонъ снився;
Прилетіли два соколонькп, сілп-пали на ослоні,
Китаєчку разослали, жемчугу-манисто насипали.
— Дитя моє, дитя родне, чи ти свого сну не разгадала:
Соколонькі то сватп твоі,
Кітаєчка, то подарочки,
Манистечко, то слёзоньки.

Макишинъ, Черниговск. у.).

190.

А.

1 „Отсунь, Марьечко, віконце,
2 Да подивись на сонце,—
3 Чи високо сонце на небі,
4 Чи хорошъ Иванко на коні?
5 — Хорошъ, матінко, чорнобривъ!
6 То жъ тобі, доненько, Богъ судивъ.

(Сборн. стат. свѣд. о Кіевск. губ., 1864, стр. 71).

Б.

1 Ой не сиди, дівчинонько, не сиди,
2 Б=1 А... кваторочку огляди, 3 Б=3 А,
4 Чи богато бояръ на земли,
5 Б=4 А, 6 Б=2 А Ой... кращій всіхъ.
7 Изнявъ шапочку вище всіхъ,
И склонився тестеньку ниже всіхъ.

(Изъ рукоп. сб. Кулиша).

191.

Ой, ти, душенько наша, Марусю!
Сухая рибочка не треться,
Матінко, богатий женихъ не шлеться;
А бідний не сміє,
Такъ моя чорна косинька смирієе.

(Бытъ русск. нар., Терещенко, ч. 2, стр. 502).

192.

Ой ти, душенька наша, Марусенько!
Великі скоки—сороки,
Низкі поклони—ворони,
Довгоножка куличокъ,
Далеко сліхати дружечокъ.
Ой ти, душенько наша, душенько!
Лежитъ горохъ по дорозі,
Твій батенько въ дорозі;
Вінъ того не таєе
Що дочка гадае.

(Бытъ русск. нар., Терещенко, ч. 2 стр. 509).

193.

Коло вишневого садочку,
Тамъ соколенько облітае,
И въ вишневий садъ заглядае:
Чи хороше галочки гніздечко вьють?
Чорнимъ шовкомъ починають,
А зеленимъ повивають,
А червоними покрашають.
А пиля двора тестевого
Тамъ Иванко объізжае,
И въ тестівъ двіръ заглядае,
Чи хороше дружки вилечко въють,
Піръемъ овсомъ починають,
А барвінкомъ повивають,
Килиною покрашають.

(Сбор. стат. свѣд. о Кіевск. губ., 1864, стр. 69—70).

194.

Ой ти, душенько, наша Марусю!
Не вій, вітре, въ лузі,
Та повій по дорозі,
Розвій ii косу
По червоному поясу;
Розвій по волосочку
По червонимъ поясочку.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

195.

Світи, світи, звіздечко ясно,
Щобъ у Марусі личенько було красно,
Світі єще яснійше
Щобъ буле краснійше,
Ивасеньку веселійше.

(Бытъ русск. нар., Терещенко, ч. 2, стр. 509 и 510).

196.

Ой ти, душенько наша, Марусю!
Ой не гуди рано надъ головою,
Та загуди рано зеленою дібровою.
Не рійже то гуде, (bis)
То наша Маруся йде
Узькими уличками,
Зъ своіми дружечками.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

197.

Вже пизненько,
Вже нераненько,
Чомъ не учишъ, ненько,
Чомъ не научаешъ,
Якъ свекрусі годити?
„Та годи, доненько,
Та годи Марусю,
Свекрусі, якъ матінці:
Та раненько встань,
Та на добри-день дай,
Въ ніженьки поклонися!
Держи світлоньку,
Якъ въ віночку,
И рушничекъ на колочку.
Держи відерця
Все біленьки
И водиці повненьки.

(Стат. свѣд. о Кіевск. губ., 1864, стр. 70 и 71).

198.

Въ суботу, противъ неділеньки,
Мела Маръя сіни.
Що нахилиться—
Слізоньками умнеться,
Що розігнетьця—
То рукавцемъ утреться,
Вишла до неі
Матінка еі:
„Чого, доненьку, плачешъ?“
— Якъ же мені да й не плакати,
Що дівочки гуляють,
Стріченьками мають,
А мене не приймають.
Скінь наміточку,—

Скажемъ тобі всю правдочку;
Скинь серпаночокъ,
Та надінь віночокъ,
То пріймемъ въ таночокъ.

(Сбор. стат. свѣд. о Кіевск. губ., 1864, стр. 70).

199.

О городъ, городъ Лебединъ,
Туди їхавъ козаченько молодий;
Да підъ нимъ конипченько вороний,
Да на йму жупанъ голубий,
На голові шапочка боброва,
А у бока хусточка шовкова,
Що дарила дівчинонька здорова.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

200.

А.

1 По малу, дружки, йдіте,
2 Пиломъ не пиліте,
3 Щобъ наша пава
4 Пиломъ не припала,
5 Щобъ наша княгиня
6 Була червона, якъ калина.

(С. Жаботинъ, Чигиринск. у.).

Б.

1 Б=1 А Ой..., 2 Б=2 А, 3 Б=3 А... нашая..., 4 Б=4 А, 5 Б=3 Б... слава,
6 По всімъ світу стала.

201.

А.

1 Та въ неділеньку рано,
2 Чого-сь тое та море грало?..
3 Тамъ Маруся та потопала,
4 Къ собі батенька бажала;
5 А батенько та на бережечку,
6 Є чівничокъ и веселечко:
7 „Потопай, мое сердечко!“
8 Та въ неділеньку рано,
9 Чого-сь тое та море грало?..
10 Тамъ Маруся та потопала,
11 Къ собі матінку бажала;
12 А матінка та на бережечку,
13 Є човникъ и веселечко
14 „Потопай, мое сердечко!“
15 Та въ неділеньку, рано,
16 Чого-сь тое та море грало?
17 Тамъ Маруся потопала,
18 Къ собі Ивася бажала;
19 А Ивась та на бережечку,
20 Є човничокъ и веселечко:
21 „Не потопай, мое сердечко!“

(Бытъ рус. нар. Терещенко, ч. II, стр. 502 и 503).

Б.

1 Ой на морі, та на камені
2 Сине море порозтерялось...

3 Б=3 А, 4 Б=4 А И ратунку...
5 Ратуй мене, мій батеньку, ратуй,
6 Да не дай мені да й загинути,
7 Краси въ морі да й покинути!
8 Мій батенько та до бережечка —
9 Нема човна, а ні веселечка!

Также поютъ матери и жениху. Когда поютъ уже жениху, то оканчиваютъ такъ:

10 А молодий Иванько, та до бережечка,
11 Б=30 А Знайшовъ човна...
12 Вирятувавъ Марусю-сердечко.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 128—29).

202.

Ой ишли ми низомъ,
Закидана дориженька залізомъ...

У Йвашка кінь вороненький
Перескочить лугъ зелененькій.

(Шиндеровка, Каневск. у.).

203.

Ой ишли дружечки горою,
Кликали Марусю съ собою.

„Не мушу, сестриці, не мушу, —
Полюбила Иванка, якъ душу.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

204.

А.

1 Ой летіла зозулька, да й куе:
2 „От-се тобі, Марьечко, за тее,
3 Не плети косонькі у трое,
4 Заплети косоньку въ друбушки,
5 А вже-жъ тобі не ходити по дружки.

(Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Б=2 А... за те, 2 Б=3 А... косп..., 3 Б=4 А... косу..., 4 Б=5 А.
5 Рутяного віночка не носити,
6 Дівочокъ у таночокъ не водити.

(Рук. сбор. Кулиша).

В.

1 В=2 А, 2 В=3 А, Щобъ не плела...

3 Да заплети въ чотирі ряди,
4 Щобъ погуляла въ чотирі годи.

(Рук. сбор. Кулиша).

205.

Косо моя русая!
Не рікъ, якъ тебе кохала;
Що субітоньки чесала,
Що неділеньки красила, —
За одинъ вечоръ зносила.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

206.

Ой ходили-жъ ми, ходили,
Свої ніженьки потомили,
Червони чобітки попилили,
Золотиі підковки поламали,
Поки собі дружечокъ назбірали.

(Сбор. стат. свѣд. о Кіевск. губ., 1864 г., стр. 71).

207.

Ой чому, чому
Въ новому дому
Такъ рано засвічено?
Молода Маруся
Одъ свого батенька
Прічкп виряжається.
А ві батенько,
Якъ голубонько,
И просить, и спиняє:
„Не йди, доненьку,
Не йди, Марусю,
Вже роженька процвітає,
Хрещатий барвіночокъ
Встелає садочокъ;
А запашний василёчокъ
Зъ тиномъ рівняється“.
— Вже-жъ мені зъ тої роженьки
Віночка не носить,
И запашного василёчка
Въ рученькп не вълить!

(Сбор. стат. свѣд. о Кіевск. губ., 1864 г., стр. 72).

208.

Ой такъ ми звинули,
Все село стенули,
Отъ колка до колка,
Не менули и дворка.

(Сбор. стат. свѣд. о Кіевск. губ., 1864 г., стр. 71—72).

209.

Молода Маруся всі двори обходила,
Но нігде слёзи не вронила,
А якъ прийшла на батьківъ двіръ,
То стала, подумала, жалибно заплакала:
„Ой дворе, мій дворе! яке тобі горе;

Не такъ дворонькові, якъ своєму батенькові:
Хлібъ ёго переіла, честь ёго перепила,
Въ світлонці заступила.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

210.

Ой, Боже, Боже, погоди,
Дрібний дощикъ изойди,
Шовковая трава поросла,
Усю свою родиноньку обійшла.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

211.

Ой розступися чистокілъ,
Йде Маруся паньскій двіръ —
Зелененькими лужками,
Зъ молодими дружками.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

212.

Я у матері була,
Я горілочку пила;
Та не простую, а коричную,
Зъ солодкимъ медкомъ.

(Бытъ рус. нар. Терещенко, ч. II, стр. 508).

213.

Спасибі вамъ за дружку,
За ii послужку;
Хоть не уміє співати,
Та уміє танцёвати.

(Бытъ рус. нар. Терещенко, ч. II, стр. 509).

214.

Ми прийшли, паненочки,
По наши даруночки;
Шибко ся увивайте,
Намъ даруночки дайте.

(Lozin'ski, стр. 26).

215.

Ой матінко-нене!
Ріжъ курку для мене,
Бо курка сокоче,
Княгиня (молода) істи хоче.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

216.

Прибірайся, матінко, прибірайся,
Да до себе дружечокъ сподівайся;
Щобъ була курица жарена,
И горілка варена,
Ще къ тому и огірки,
Щобъ були дружечки говірки.

(Изъ рук. сборн. Кулиша).

217.

А.

1 Ой ти, душенько, наша Маруся!
2 Обметайте двори,
3 Застелайте столи,
4 Кладіте ложечки,
5 Дрібни блюдечки,
6 Золоті мисочки,
7 Отъ идуть дружечки.

(Бытъ рус. нар. Терещенко, ч. II, стр. 500).

Б.

1 Б=2 А, 2 Б=3 А,
3 Сповняйте кубочки,
4 Б=7 А,
5 Сповняйте повненьки,
6 Отъ уже близенько.

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 131—132).

218.

А.

1 Вийди, вийди, матінко, противу насъ,
2 Глянь же, матінко, на всіхъ насъ:
3 Краща Маруся ото всіхъ насъ!
4 Не познала мати своёго дитяти.
5 За дружечками, за слізечками;
6 За дружечками, за миленькими,
7 И за слізечками, за дрібненькими.

(Бытъ рус. нар. Терещенко, ч. II, стр. 508).

Б.

1 Ой ти душенько, наша Марусю!
2 Б=1 А, Вийди матінко..., 3 Б=2 А Поглянь... по..., 4 Б=3 А... відъ всіхъ...

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 131).

219.

Да ти, душенько, наша Марусе!
Не познала мати
Та свого дитяти,—
Поміжъ миленькими
Та за дрібненькими
Карими оченьками
Та за слізоньками,
По міжъ дружечками
Та за слізочками.

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 131).

„Молодий“ тоже ходитъ по селу приглашать знакомыхъ и родственниковъ на свадьбу. Идетъ онъ безъ „вінка, тільки зъ одними квітками барвінку“. Съ нимъ идутъ и оба дружка. Ни парни, ни дѣвушки не поютъ у молодого, „сами тільки жінки зъ найблизчої рідні“.

Возвратившись изъ села, „молодий“ посылаетъ къ невѣстѣ дружбъ съ подарками „ринтухи, хустку и два калачики гусочки“. Дружбы „тричі“ поблагословившись у старосты, идутъ къ невѣстѣ съ этими подарками и дорогой поютъ:

220.

Вітрець повіває,
Дощикъ покрапляє,
Иванові подаруночки, якъ макъ процвітають.
А зъ руточки дві віточки, —

Будь село весело,
Подарунки несемо.
Одъ пана молодого до пані молодої,
Бо ми служеньки ёго.

Въ особенности поютъ эту пѣсню, когда прійдутъ во дворъ невѣсты. Староста невѣсты выходитъ въ сѣни къ посламъ, а невѣста съ дружками и другими дѣвушками садятся за столъ. Послы трижды благословятся у старосты, входятъ за нимъ въ хату и отдаютъ ему подарки (дары), а дѣвушки за столомъ поютъ:

221.

Черезъ дунай глибокій
Лежитъ явіръ широкій;
Ишовъ черезъ нёго дружбонька.
Проситъ Бога дружечка,
Щобъ дружбонька не втонувъ,
Щобъ подаруночківъ не згубивъ,
Подаруночки — рубочки,
За рутяніі віночки.

Міськпі синочки
Прінесли намъ подаруночки;

Подаруночки віддайте,
Самп ся сідайте.

Зъ-підъ зеленої вишні
Два боярчики вийшли;
Ввійшли вони до хати,

Не уміли ся ззітати.
На лавці посідали,
Золотомъ всіяли.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 16—17).

По возвращеніи изъ села, невѣста съ дружками идетъ въ свой домъ. Дружки входятъ въ комнату, а она останавливается передъ порогомъ и остается на дворѣ до тѣхъ поръ, пока въ комнатѣ не приготовятся къ посаду. „Богадъ“ или „посагъ“ — почотное мѣсто „на покуті“, подъ образами, назначенное

для молодыхъ. Мѣсто это покрывается рядномъ, или вывороченнымъ на изнанку „кожухомъ“. Дружки, приготовивъ все какъ слѣдуетъ, выходятъ въ сѣни, куда къ нимъ присоединяется и невѣста и всѣ начинаютъ пѣть:

222.

Прійшла Маруся зъ села,
Сіла си въ конецъ стола,
Зачала ся питати:
— Ой где-жъ моі два брати?
Где молодшій відъ мене,
Поставіть ихъ передъ мене.
— Поіхали въ поле чистое
По стадо вороное.

223.

Були-жъ ми за горою,
Були-жъ ми за другою;
Якъ-би бубни не бубніли,
Були-бъ насъ вовки иззіли.

(Колюсики, Ушицк. у.).

224.

Було полемъ не блукати,
Но по хатахъ поклінъ дати,
За що вибачайте,
И въ сіняхъ почекайте.

(Колюсики, Ушицк. у.).

225.

Ой насъ коні не возили (bis)
Насъ ночи носили;
А ви ся догадайте,
Насъ до хати пускайте.

(Колюсики, Ушицк. у.).

226.

Не далекая дорога
Зъ порога до порога;
И ви троха потерпіте
И въ сіняхъ підождіте.

(Колюсики, Ушицк. у.)

227.

А.

1 Добрий вечіръ, мати,
2 А зъ сіней до хати!
3 Чи гараздъ ми зробили,
4 Всю родину спросили —
5 Близькую, далеку,
6 Велику, маленьку.

(Основа, Апрѣль 1862 г., стр. 16).

Б.

1 Б=3 А, 2 Б=4 А Шо... сходили, 3 Б=5 А... й далекую,
4 Вбогую и багатую.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

228.

Ой гараздъ ви зробили,
Що всю родину обходили:
Близькую й далекую,
Вбогую, й богатую.

(Колюсики, Ушицк. у.).

229.

Ой гараздъ, детинко, гараздъ —
Підемъ на посадъ заразъ.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 16).

230.

Ой куди ти, моя доню, ходила,
Шо ти свою головочку вбілила?
— Ходила у садочокъ-ягодочокъ...
Припавъ мою головоньку цвіточокъ;
А ні ёго буйний вітеръ не звіе,
А ні ёго отець й мати не здійме.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

231.

А.

1 Ой матенько, утко,
2 Звивайся хутко;
3 Якъ ми ся извивали,
4 Все село обмахали.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А Бо..., 4 Б=4 А... звоювали,
5 Відъ кілочка до кілочка,
6 Не минули ни двірочка.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

В.

1 Ріжъ мати кітайки,
2 Застилай столи й лавки,
3 Бо йдуть дружки — панянки.

4 В=1 А, 5 В=2 А Увивайся..., 6 В=3 А Бо вже... увивали, 7 В=4 А:

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 132).

Г.

1 Г=1 А... вутко, 2 Г=5 В, 3 Г=6 В, 4 Г=4 Б,

5 Відъ кінця до кінца,
6 Г=6 Б... Бурдійця.

(С. Перейма, Балтск. у.).

Д.

1 Д=1 А, 2 Д=2 А, ворочайся...
3 Наповняй кубочки,
4 Идуть до васъ дружечки.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Е.

1 Е=1 А, 2 Е=2 Д... футко, 3 Е=3Д, 4 Е=4 Д, Недалеко...

(М. Шендеревка, Каневск. у.).

Ж.

1 Ж=1 А... й утко, 2 Ж=5 В,
3 Изъ сінець до хати — 6 Краморе, краморонъку,
4 Чесъ убідати дати, 7 Утчини комороньку;
5 Бо Марусіна дружинонька убіду пуждає. 8 Свій перець на торелець
9 Ду убіду, ду печенець.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

З.

1 З=1 А, Матіночко..., 2 З=2 А, Умивайтеся...
3 Ми ся хутко умивали, 5 Найближшу родиноньку,
4 Всі люди поспрошали: 6 Найменшу дитиноньку.

(Lozinski, стр. 27).

И.

1 И=1 В, 2 И=2 В, 3 И=3 В, 4 И=1 А, 5 И=2 А,
6 Бо сонечко низенько 8 Сонечко у Бога,
7 И дружечки блізенько; 9 А дружечки у порога!..

(Изъ рук. сб. Кулиша).

232.

Ми прийшли, панєночки, Шицко ся увивайте,
По наши даруночки; Намъ даруночки дайте.

(Lozinski, стр. 26).

233.

А.

1 Добри-вечоръ тому, (bis) 3 Старому й малому,
2 Хто є въ цімъ дому; 4 Й Богові Святому.

(С. Колюсики, Ушицк. у., Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 16).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, А хто въ..., 3 Б=3 А, 4 Б=4 А, И Богу.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

Имъ отвѣчаютъ изъ хаты:

234.

А.

1 Бодай здорови були,
2 Шо насъ не забули;
3 За старого, за малого
4 Й за Бога Святого.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 Що ви ся догадали:
4 Намъ вечіръ добрий дали.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

235.

Чи метяна хата? (bis)
Чи метяни сіни,
Чи застеляни столи,
Для нашоі молодоі?

(Колюсики, Ушицк. у.).

236.

— Ой метяна хата,
Ой метяни сіни,
Ой застеляни столи
Для вашоі молодоі.

(Колюсики, Ушицк. у.).

Такъ перекликаются до тѣхъ поръ, пока изъ хаты не скажутъ, что все уже готово. Тогда вызываютъ (старшая дружка) старосту изъ хаты и говорятъ ему:

„Мос-пане брате, мос-пане старосто! Благословили на село виходити, благословитъ и въ цій домъ вступити“.

— Най Богъ благословитъ!

„По втуримъ!“

— Най Богъ благословитъ!

„По третєму!“

— Най Богъ благословитъ [1])!

Дружки поютъ:

237.

Благослови, Боже,
И отець, и мати
Своєму дитяті
— Въ цей дімъ уступити.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Тогда староста, а въ другихъ мѣстахъ дружка, беретъ палку, дѣлаетъ ею въ растворенной двери три раза крестъ и всѣ стоящіе въ сѣняхъ входятъ въ комнату. Невѣста кланяется роднымъ до земли. Староста беретъ платокъ, даетъ конецъ его невѣстѣ; она, держась лѣвой рукой за платокъ старосты, въ правую беретъ свой платокъ и конецъ его передаетъ старшей дружкѣ, которая въ свою очередь передаетъ такимъ же образомъ свой платокъ младшей дружкѣ. Такъ они обходятъ столъ, нарочно поставленный по срединѣ комнаты.

Дружки поютъ:

238.

Дайте намъ сокироньки,
Долотця гостренькаго,
Прибивати святенького.
Друженьку головонькою
Не сокіри штукати —
Посагъ забивати.
Можна й такі раду дати.

(Полоски, Бѣльск. у.).

239.

А.

1 Славний городъ да дівичъ-вечоръ;
2 Рано, рано то дівичъ-вечоръ,—
3 Хороше зряженъ.
4 Та не такъ зряженъ, якъ обсаженъ;
5 Славно-жъ ёго збудовало
6 На три стіни камъяніі,
7 А четверту золотую.
8 На тій стіни маковочка,
9 На маковочці — ластовочка
10 Звила гніздечко зъ чорного шовку,
11 А червонимъ обвила.
12 Вивела дітки однолітки:
13 Перше дітятко роженее,
14 Другее дитятко суженее.
15 Роженее — та Ивашко,
16 Суженее — та Маръечка.

(Nowosielski, стр. 192).

Б.

1 Теперъ у насъ дівичъ-вечоръ,
2 Б=2+3 А, 3 Б=4 А, 4 Б=6+7 А, У...

---

[1]) С. Колюсики, Ушицк. уѣз., Подольск. губ.

5 А на той стіні терємъ стоіть.

6 Б=8 А, А на терему..., 7 Б=9 А, 8 Б=10 А, 9 Б=12 А,

10 Перве дитятко—молодий Ивашко

11 А друге дитятко—молода Марусенька:

(Обычаи и повѣр. Маркевича, стр. 117).

В.

1 Дивенъ вечеръ зряжений

2 Та дівичъ-вечоръ!

3 Да рано, рано, да ранесенько,

4 В=6 А, Да на..., 5 В=7 А, А на.., 6 В=3 В, 7 В=8 А, 8 В=9 А, 9 В=3 В, 10 В=12 А, 11 В=3 В, 12 В=10 Б, Що..., 13 В=11 Б, 14 В=3 В.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 156).

Г.

1 Г=1 Б, 2 Г=2 В+3 А, 3 Г=4 А, 4 Г=6+7 А, 5 Г=5 Б, 6 Г=6 Б, 7 Г=9 А, 8 Г=10 А, 9 Г=12 А, Да..., 10 Г=10 Б, 11 Г=11 Б.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Д.

1 Д=1 А... вечоръ... да рано, рано,

2 Дівичъ-вечоръ славенъ,

3 А ще славній мій чорний воронъ:

4 Чорний воронъ збудувавъ городъ.

5 Д—6 А, Да й у..., 6 Д—7 А, 7 Д—5 Б, 8 Д=6 Б, 9 Д=9 А, 10 Д=10 А, 11 Д=11 А, 12 Д=10 Б, Що..., 13 Д=11 Б*).

(С. Корніевка, Переяславск. у.).

Е.

1 Дивенъ, зряженъ дівичъ-вечіръ!

2 Е=6 А,

3 А четвертая золотая,

4 Е=8 А, 5 Е=9 А, 6 Е=10 А, Та... гніздо..., 7 Е=12 А, И..., 8 Е=13 А, Одно дитя...

9 А другое суженое:

10 Иванъ роженій,

11 А Марья суженая!

(Сборн. Стат. Свѣд. о Кіевск. губ. 1864 г., стр. 73).

---

*) Послѣ каждаго нечетнаго стиха—„да рано, рано“, а послѣ четнаго—„да ранесенько“.

240.

Колисомъ соничко на гору йде,
Колисомъ ясноє на гору йде,
Полкомъ молодий на посагъ іде,
Полкомъ Ивашко на посагъ іде.

(С. Хорощанка, Бѣльск. у.).

241.

До насъ, дівонькі, до насъ,
Въ насъ усе гораздъ:
Медъ, вино пъютъ,
Посагъ забиваютъ;
Въ насъ дубъ є, дорогоє
Віттячко зеленеє...
На Марусенькінъ посагъ
Писаръ писавъ одъ Господа Бога.

(Полоски, Бѣльск. у.).

242.

Ой дивно Львівъ збудовани:
На три угли ставлени,
На четвертимъ золотимъ;
А на тімъ золотимъ — маківка;
А въ тій маківці — ластівка.
Ой вивела двоє дитятъ:
Першоє дитя — Ивашенько,
Другоє дитя — Марусенька.

(Żegota Pauli, стр. 92).

243.

А въ садочку дві квіточки...
Пусти, свату, въ хату,
Тутъ-же насъ не богато:
Четверо да пъятеро—
Усіхъ девъятеро.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

244.

Красна Марисенька шалвію ламала;
Ломучи, вона до віконьця припала,
А припавши, батенька ся питала:
„А що мі кажешъ, батеньку, робити?
— Покінь, доню, всю роботу въ суботу,
Сідай, дітятко, съ милимъ Богомъ на посагъ.

(Lozinski, стр. 27).

245.

Грайте, музики, різко!
Склонися Марисю (Ивасю) батенькові (матінойці) низко.
Не рікъ тебе батенько годовавъ,
Нимъ ся твого поклону дочекавъ.

(Lozinski, стр. 21 и 28).

246.

Схілилася вишня — Кланяйся, Марисю,
Відъ верху до кореня. Старому, и малому,
Поклонися, Марисю, И батеньки свому,
Черезъ стілъ до батенька; Бо южъ бильше не будешъ,
На стілъ головку клонитъ, А о батеньку забудешъ;
А підъ стілъ слизи ронитъ Тилько твого уклону,
До сироі землиці, Що у батенька въ дому.
До білесенькихъ ножокъ.

(Lozinski, стр. 28).

247.

Покорися, Марисенько, покорися, Стоіть родинонька коло тебе;
Свому вітцю поклонися, Склонися, Марисенько, низенько,
Огланься назадъ себе, Щобъ било родиноньці жалибненько.

(Lozinski, стр. 29).

248.

Въ лісі, на яворі, Сядемъ та послухаємъ,
Сіділо два ангели; Якъ сиротонька плаче,
Сідячи, говорили: До стола припадає,
„Полиньмо, полиньмо, брате, Що батенька не має.
До тоі сиротонькі,

(Lozinski, стр. 29—30).

249.

Стояла калина въ лузі, Що батенька не має.
Наша Марися въ тузі; Нема кому весілле справляти,
Що вона собі думає, Пишного обіда дати.

(Lozinski, стр. 30).

250.

Відкій соненько всходитъ, Благослови жъ мі, батейку,
Тамъ дий Ивась ходитъ, На завтрійшу неділейку.
Въ рукахъ шапойку носитъ.

(Lozinski, стр. 20).

251.

„Ой кому-жъ ти ся, молода Марисю, кланяешъ,
Коли въ своімъ дому рідного батенька не маешъ“?

— Ой є у мене родиноньки не мало,
Буду ся кланяти, щоби мі за батенька стало:
„Ой не стане, молода Марисю, не стане,
Южъ твій батенько на білі ніжки не встане“.

(Lozinski, стр. 28).

252.

Сосідойки, голубойки!
Сходітся до купойки:
Пійдемо ся подивити,
Якъ сиротойко плаче:
Нітъ ся кому поклонити,
На посагъ вицросити,
Поклонися сосідойці,
Якъ рідні матінойці (батенькові).

(Lozinski, стр. 20).

253.

Грайте, музики, різко!
Кланяйся, Ивасю, низко;
Якъ вітцю, матінойці,
Такъ і всій родинойці;
Такъ близкімъ сосідойкамъ,
Якъ маленькімъ дітойкамъ,
И тяжкімъ вороженькамъ.

(Lozinski, стр. 21—28).

254.

Покірне дітятойко Ивасейко,
Покірно ся батенькові (матінойці) кланяе,
Слезами ноженьки вливае,
Черновъ шапойковъ втерає.

(Lozinski, стр. 21).

255.

Ой прилетіло два голубойки,
Крикнули надъ яворомъ.
Ой заплакавъ князь Ивасейко
Надъ батейковимъ гробомъ:
„Ой прошу-жъ я тебе,
Милий батейку, до себе
На весілейко.
Ой радъ-жеби я, словейко, пригадати,—
Прилягла мя сіра землейка, та не могу
встатп.

(Lozinski, стр. 21).

256.

А.

1 Шла Марися на посадъ,
2 Стричає ii Господь самъ,
3 Зъ щастячкомъ и здоровъячкомъ,
4 И щасливою годиною.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 И зъ долею доброю,
4 Б=4 А.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

В.

1 Ишовъ Иванко на посадъ,
2 В=2 А... ёго..., 3 В=3 Б... щасливою, 4 В=4 А, Изъ доброю...

(Щасновка, Козелецк. у.).

257.

Кому-жъ ти ся кланяешъ, — Поклонюся чужому,
Коли батька (матері) не маешъ? Буде ми ся виділо, що свому.

(Lozinski. стр. 21—22).

Послѣ невѣста и дружки садятся за столъ и продолжаютъ пѣть:

258.

А.

1 Ой летіла галочка черезъ садъ, 4 — Стеліте коври — я й пойду,
2 Крикнула галочка на ввесь садъ: 5 Благословіте — я й сяду.
3 „Часъ тобі, дівочко, на посадъ!“

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А... летіли біли гуси..., 2 А=3 А... Марусю...
3 — Ой що-жъ вамъ, біли гуси, до того,
4 До любого посагу того?
5 Є у мене батенько,
6 До мого посажіньку.

(Lozinski, стр. 27).

В.

1 В=1 А... гусоньки..., 2 В=3 А, Кликали Марусю..., 3 В=3 Б... гусоньки..., 4 В=4 Б... мого... пишного, 5 В=5 Б... ду того,
6 Ду посаженьку пишного,
7 То вінъ мене порадить
8 И на пусаженьку пусадить.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

Г.

1 Г=1 А... гуси..: ставъ, 2 Г=3 А... Марисю, на ставъ, 3 Г=3 А,
4 А до того посагу пишного.
5 — Мостіть мости калинові, — то піду,
6 Стеліть кудря шовкові, — то стану,
7 Благословіть отець и мати, — то сяду.

(Колюсики, Ушицк. у.).

Д.

1 Вже вечоръ вечоріє — всі зори зійшли.
2 Часъ мині молодий на посагъ ити.
3 Д=5 Г, Кладіть..., 4 Д=6 Г... кодри..., 5 Д=7 Г.

(С. Перейма, Балтск. у.).

259.

А.

1 Братъ сестричку за стилъ веде:
2 — Сестро моя, коса твоя жовтенькая!..
3 Заводжає, научайте:
4 Сестро-жъ моя, коса твоя жовтенькая!..
5 Май свекорця за батейка;
6 Сестро-жъ моя, коса твоя жовтенькая!..
7 Май свикрошку за матінку:
8 Сестро-жъ моя, коса твоя жовтенькая!..

(Lozinski, стр. 31).

Б.

1 Б=1 А... сестру..., 2 Б=3 А, Веде ii, веде..., 3 Б=2 А... росчесапа,
4 Часъ тобі на посаженьку сідати.

(Основа, Апрѣль, 1862 г. стр. 21).

260.

Сіла Мариня на посаженьку,
Якъ на роженці квітка;
Єі батенько, єі рідненькій,
Не може ся на нюю надивити.
„Мариню-жъ моя, дитятко-жъ мое!
То-жъ єсь мі теперъ мила!“
— Ой мій батеньку, мій голубоньку!
Чи довго я буду такая?
„Будешъ, дитятко, будешъ,
Якъ у мене будешъ;
А якъ підешъ відъ мене,—
Спаде красота съ тебе —
Зъ личенька румяного,
Зо стану панянськаго“.
— Ой мій батеньку,
Сивий голубоньку!

Ні въ чімъ я ті не вгодила: Ні въ походоньці,
Ні въ роботоньці, Ні въ полю, ні на нивоньці.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 22).

261.

Ой братъ сестру за стилъ веде, „Да милій мені мій батенько“.
Да ведучи, да й питає: — Се-жъ твоя, сестро, вся неправда:
„Хто тобі, сестро, милій усіхъ?“ Да милій тобі твій миленькій.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

262.

Горою сонечко колує, Не великимъ даромъ — посагомъ,
Мариню товаришъ дарує, А щастямъ, здоровъямъ за столомъ.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 23).

263.

А.

1 — Ой хто-жъ тобі, Марисю, 4 Та отъ Господа Бога;
2 Та цей хорошій посадъ писавъ? 5 Писали ёго писари,
3 „О цей посадъ писаръ писавъ, 6 Темноі ночі при свічи,
7 А=3 А, 8 А=4 А,
9 Ясного сонця у віконця.
10 А=3 А, 11 А=4 А.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Б.

1 Ой писали писарі,
2 Въ мого батька на стольці,
3 Б=6 А... ночки до свічочки, 4 Б=9 А... до...
5 Зъ суботи по неділеньку. 8 Мене мати першу дає —
6 Збірайся мій родоньку, 9 Порядку не знає.
7 Дай мені порадоньку:

(Lozinski, стр. 34—35).

В.

1 В=1 А... молоді, 2 В=2 А, Цей..., 3 В=5 А, 4 В=6 А... при зорі, 5 В=9 А.

(Lud Ukrainski, Nowosielskiego, т. I, стр. 206).

Г.

1 Посаджено Марисю
2 На тимъ пишнимъ посаді,

3 Г=3 А Єй...; 4 Г=4 А Відъ...
5 И відъ батенька рідного.

(Lozinski, стр. 31).

264.

А.

1 Ой славенъ, славенъ Мариненъ посагъ!
2 Ой почімъ-же вінъ такъ дуже славенъ?
3 — По всіхъ віконцяхъ янгели сидять.
4 Янгели сидять, доленьку судять.
5 А надо дверми самъ Господь стоіть,
6 Самъ Господь стоіть, книжочку читає,
7 Книжочку читає, доленьку роздає,
8 Доленьку роздає, Мариню питає:
9 „Мариню, дитятко, чия ліпша доленька,
10 Ой чи Божая, чи батенькова?“
11 — Ліпша Божая, якъ батенькова:
12 Батенько дає, та й вимовляє,
13 А Господь дає, ще й причиняє“.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 22).

Б.

1 Б=1 А... (имя отца) рідъ,
2 А ще славнійщій Марисинъ посагъ!
3 Марисинъ посагъ, самъ Господь пославъ.

4 Б=3 А, На штирохъ..., 5 Б=5 А, А въ дверяхъ..., 6 Б=6 А... доленьку судитъ, 7 Б=11 А, 8 Б=12 А, 9 Б=13 А... самъ.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

265.

А.

1 Слала зоря до місяця:
2 — Ой місяцю, мій товаришу,
3 Не зиходь ти раній мене,
4 Изійдемо обоє разомъ,
5 Освітемо небо и землю!
6 Зрадується звіръ у полі,
7 Звіръ у полі, гість у дорозі.
8 Слала Маруся до Ивасечка:
9 — Ой Ивасе, мій суженій,
10 Не сідай на посаду раній мене,
11 Обсядимо обоє разомъ,
12 Звеселимо два двора разомъ:
13 Ой первый двіръ — батька твого,
14 А другий двіръ — батька мого.

Б.

1 Б=1 А... рано, рано, 2 Б=3 А... сходь же... раньше відъ...,

3 Б=4 А, Та ходьмо...; 4 Б=6 А, То... полю, 5 Б=7 А, 6 В=8 А... рано, рано, 7 Б=10 А... посагъ ранше відъ..., 8 Б=11 А, Но...

9 То зрадуется отець и мати,
10 Отець, и мати, и вся родина.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

В.

1 В=1 Б, 2 В=1 А... ранесенько,
3 Ой місячко братіку, рано, рано,
4 Ой місячко, мій братіку, ранесенько.

(Быть рус. нар. Терещенко, ч. II, стр. 514).

266.

Стала зоройка до місячейка зъ вечера:
— Ой якъ зайдешъ, ясний місячейко, жди мене,
Няй освітимо небо й землю обоє.
Слалъ сванейка до старостойкі зранейка:
— Ой якъ поідешъ, старий старостойка, кличъ мене,
Няй ми послужимо тимъ молодятамъ обоє.

(Lozinski, стр. 24).

Во время пѣнія этихъ пѣсень, дѣлаютъ складчину для молодого и музыкантовъ. „Староста боярскій“ спрашиваетъ у „старости домоваго“ какую нибудь небольшую посудину. Тотъ для смѣха предлагаетъ ему телѣгу, колесо, сани и т. п. и, наконецъ, деревянную тарелку. „Староста домовий“ долженъ положить на тарелку четыре кучки денегъ — для четырехъ колесъ воза. Но онъ сначала поддразниваетъ компанію и кладетъ то одну, то двѣ кучки, противъ чего бояре вооружаются и заставляютъ таки его положить четыре кучки. Сколько онъ положитъ въ одной кучкѣ денегъ, столько долженъ дать каждый изъ бояръ. Три изъ этихъ кучекъ идутъ молодому: „же ся три кола у воза куе“, а четвертая отдается музыкантамъ. Во время складчины поютъ:

267.

Складайтеся бояри! Обицяли намъ гратп,
Молодому — по червоному, Въ пъятнойку перестати.
Музикамъ — по таляру:

268.

По за листейко огни горятъ, А въ тимъ листейку ковальчикі,
А все терновні; А все молодні,

Куютъ коникі, А все боярскиі,
А все боярскиі; Бо ми пійдемо, польёмъ, болоньёмъ,
Сванейка ходитъ подківкі носитъ, Ой милий Боже! піскомъ, каменёмъ;
А все мусяжниі; Будутъ вози дудніти,
А коралики на гуфналики, А підкови бреніти;
А все дорогиі. Вчують насъ люде,
Ой ковальчики! куйте копитки, Славно старості буде!

(Lozinski, стр. 25—26).

269.

А.

1 Марусинъ батенько да передъ Богомъ стоіть,
2 Навхрестъ руки держить,
3 Господа Бога просить:
4 — Ой, Боже мій милий! (bis)
5 Пусти мене изъ неба до дому,
6 Да нехай я побачу свою долю,
7 Чи хороше да наряжена,
8 Чи въ добрий часъ да посажена?
9 Наряжена, якъ паненятко,
10 Седить вона якъ сиротяточка,
11 Ой радъ би я, моя доню, до тебе прибути,
12 Насипано сирой землі на ручки моі,
13 Склекилися (?) кари очи и уста моі.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А... лежитъ, 2 Б=2 А,
3 Та у Бога ся проситъ:
4 Та пусти мене, Боже,
5 Та зъ неба на землю,
6 Нехай я подивлюся
7 На свое дитяточко:
8 Б=7 А, 9 Б=8 А... вчасне..., 10 Б=9 А... паняточко, 11 Б=10 А, Посажене...

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

В.

1 В=1 А, Да Марусина мати..., 2 В=2 А, Да..., 3 В=3 А, Да...
4 Да пусти-жъ мене, Боже,
5 В=5 Б... до дому,
6 Да изъ дому до дому,
7 Да до моеі хати,
8 До мого дитяти;

9 В=7 А, 10 В=8 А, 11 В=9 А, 12 В=11 Б.
13 Изряжена, якъ паньска дитина.
14 Посажена, якъ сиротина.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Г.

1+2 Г=1 А, Марусина..., 3 Г=2 А, 4 Г=3 А... молить,
5 Ой Боже мій, Боже,
6 Г=5 А, 7 Г=6 В, А изъ дому та...
8 Ой нехай я по бачу,
9 Г=8 В, Да свою..., 10 Г=7 А, Ой..., 11 Г=8 А, А чи въ пору?..
12 Г=13 В, Наряжане..., 13 Г=14 В, 14 Г=9 А... якъ паньскоє дитятко,
15 Г=14 В... якъ сиротятко.

(Lud Ukrainski Nowosielckiego, т. I, стр. 121).

Д.

1 Наша Марися — сиротонька,
2 Бо батенька не маєе;
3 А ей батенько
4 Є у Боженька;
5 Д=1 Б, Передъ..., 6 Д=2 А, На крестъ..., 7 Д=3 Б, Тай у...,
8 Д=4 В, Ой..., 9 Д=6 Б, Няй злізу...
10 Чи добре дитя наряджають,
11 На посадъ сажають!

(Lozinski, стр. 29).

270.

А.

1 Походющая зіронько,
2 Ти, Мариню дівонько,
3 Всі двори зходила —
4 Слізоньки не вронила!
5 А на батьківъ двіръ прійшла,
6 Та й стала, подумала,
7 Подумавши, заплакала:
8 — Ой дворе-жъ мій, дворе,
9 Якъ я тобі тяжка!
10 Не такъ тому дворонькові,
11 Якъ своєму батенькові,
12 Що молоду замужъ даєе,
13 Робити не навчивши,
14 И розуму не довівши!
15 Научать мене люде,
16 Та жаль батенькові буде!

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Б.

1 Молода Марисейка...
2 Б=3 А, 3 Б=4 А, 4 Б=5 А, Ой скоро на свій...
5 Тяжейко заплакала,
6 Б=8 А,
7 Та чимъ я ті тяжейка

8 Б=10 А, 9 Б=11 А,
10 Хлібця-мъ му переіла,
11 Водицю перепила,
12 Сукманки походила.
13 Ой мила-жъ я му буду,
14 Якъ я відъ нёго піду.

(Lozinski, стр. 33).

271.

А.

1 Где ся мі дівъ, где ся мі дівъ,
2 Марисінъ батеньку?
3 Чомъ не вийде до новоі світлойкі,
4 Чомъ не стане до тисового стола,
5 Чомъ не даруе свого дитятка?
6 Ни чирвонимі, ни золотимі
7 Дітятко даровати,—
8 Єно щастёмъ, здоровлёмъ
9 И добреньковъ доленьковъ.

(Lozinski, стр. 38).

Б.

1 Ой ся дівъ, де ся подівъ,
2 Марисеньки батенько?
3 + 4 Б=3 А, Ой... (bis), 5 + 6 Б=4 А... не приступить (bis), 7 + 8 Б=5 А... Марисеньку на посаді (bis).

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 22).

272.

Що то мі за дорога
Одъ стола до порога?
Родина витоптала,
Марину дарувала.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 23).

273.

Місяченько ясний,
Ивасенько красний,
Що ввійшовъ до хати,
Мариню дарувати.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 23).

274.

Даруй мене родинонько,
Зъ вечора въ суботоньку;
Якъ я ся запоможу,
Оддати ті можу.
Буду ся гараздъ мати,
Буду ті дякувати!

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 23).

275.

Захотіла Марися
Калинового вінка
И послала батенька
За море по калину.

Батенько приїжджає,
Калина не процвітає;
— Ей калино, калино,
Нещаслива годино!
Несчасливое зілье,
Не посіло на весілье;
На той день, на неділю,
Марисі на віночокъ.
— Ой поспіла, поспіла
Одна квіточка не дозріла,
Не дозріла въ садочку,
То дозріе въ віночку.
(Lozinski, стр. 39).

276.

Скочила Мариня на теренъ,
Махнула хусточковъ напередъ:
— Розступитьця родино,
Най мене даруе чужина
Не великимъ даромъ—посагомъ,
А щастямъ, здоровъямъ за столомъ.
(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 23).

277.

Даровано Марусеньку
Ревнеми (гривнями) золотими,
Талярами битими;
А ми ревнихъ не знаємъ,
По столі посуваємъ:
Ляжте — полежіте, ревні,
На тімъ тесовімъ столі,
Та й на льоннимъ обрусі.
(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 24).

278.

Ой вп, хлопчики маленькі,
Збірайте шеляжки дребненькі:
Треба Марині чобітокъ,
Зъ самого золота підківокъ,
Що-бъ підківки бриніли,
По-підъ луженьки шуміли.
(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 24).

279.

Деся тиі поділи,
Що за нами гляділи?
Теперъ не ввійдуть до хати,
Марину дарувати.
(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 24).

280.

А.

1 Стань, батеньку, проти мене,
2 Та напийся до мене,
3 Повною повненькою,
4 Доброю доленькою,
5 Часъ мене дарувати:
6 Присудила Божа Мати,—
7 Не великимъ посагомъ,
8 А щастямъ, здоровьенькомъ.
(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 22).

Б.

1 Поздровляй мене, да мій батеньку,
2 Б=3 А Зъ..., 3 Б=1 Б,
4 Зъ долею добренькою,
5 Щобъ не пъяниця, не ледащиця,
6 Щобъ було зъ нимъ нажититься.

(С. Печиводи, Новоградволынск. у.).

281.

Я повненькоі випиваю,
Щастя долі не вгадаю.
Обоє-сте молоденькі,
Просіть Бога доленьки, —
Чистоі, пречистоі;
Котра доленьку роздає
Добрую и лихую
На челядь молодую.
Стань, матінко, проти мене и т. д.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 23).

282.

Пийте, молодці, пийте,
Но склянокъ не побийте:
— У насъ склянки дорогиі
По чотирі золотиі;
А порція по грошу,
Пийте, молоді, прошу!

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 24).

283.

Знати Марисейку,
Знати сиротойку,
Що на посагъ засідає;
А ей віночокъ
Весь зъ фіалочокъ
Порошкомъ перепадає.
А ей батейко
Передъ милимъ Богомъ служитъ.
Ясновъ свіченьковъ горитъ,
Милому ся Богу молитъ:
— Пусти-жъ мене, Божейку,
Съ черновъ хмаровъ на село,
Съ дрибнимъ дощомъ на землю,
Съ яснимъ соньцёмъ віконьцёмъ:
Няй я ся подивлю,
На своє дітятойко,
Кто му справіть весілейко.
Справляютъ єму люде,
Жаль батенькові буде.

(Lozinski, стр. 32).

284.

Ой знати, знати
Марисинъ посагъ,
Що ей матінка дає:
Стілъ застелений,
Двіръ заметений,
Гостеньки запрошени.

Ой знати, Марисю, знати,
Що є рідная мати,
Що крояла хусточки
Зъ білої кітаёчки.

(Lozinski, стр. 35).

285.

Ступлю я на ломину,
Махну я на родину:
— Збірайся, родоньку,
Зъ вечора въ суботоньку,
А зъ суботи на неділоньку,
До Марисі на порадоньку!
Близкіе и далекіе,
Убогіе и богатіе.
Богатіе — на славоньку,
Убогіе — на порадоньку.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

286.

Ой ти, душенько, наша Марусю!..
Ой ходила Марусенька по коморі
Та будила свою неньку на спокої:
— Ой устань, устань, ненько-жъ моя,
Годі-жъ тобі спать,
Та вже-жъ мені та у тебе
Не вікъ вікувать,
Тілько цюю одну нічку
Переночувать.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Въ то время, когда молодая „засідає на посагъ“, „староста домовий“ выноситъ водку и „осухи съ сиромъ“; невѣста угощаетъ дѣвушекъ-дружекъ. Обрядъ этотъ называется „посиранкі“ и получилъ свое названіе отъ слова сыръ. Иногда, впрочемъ, онъ называется также „дружчинами“, отъ „дружокъ“.

Когда невѣста угощаетъ своихъ подругъ, онѣ поютъ „пісні посиранковиі“.

(Lozinski, стр. 32).

287.

Дружейка осухъ крає,
Золоцістий ножікъ має.
Що въ жменю,
То въ кішеню,
Дружбойці на вечеру.

(Lozinski, стр. 33).

288.

Красная Марисенька
Заганяла стадонько,
Въ городъ на зілонько:
— Стадо моє вороное,
Витолочъ-же зілле моє;
Нехай ся не зістає,
Матінойці на жаленько,
Бо въ мене матінка
Барзъ жалослива:
Що до городейка прийде—
Все мене вспомине:
— Гдесь моє дітятойко,
Що садило зілейко;
Садила, підлівала,

Єно собі єденъ ввила,
Що ся въ нимъ заручила,
Того не сходила;
Сходила го друженька,
Єй вірна служенька.

Иногда оканчиваютъ такъ:

Нехай ся не зістає
Дівойкамъ на вінойки,
Бабойкамъ на чаройки,

(Lozinski, стр. 34).

289.

Не била въ дому на своіхъ заручинахъ
Тамъ въ городейку,
При барвінойку,
Жовтий лёнъ простирала.
Вишовъ до неі
Батейко єі:
— До домъ, Марисю, до домъ,
Маешъ тамъ гости
Своєй милости,
Будешъ іхъ частовати.
„Южъ мені, мій любий батейку,
Южъ мені не въ тебе бити,
Не плести кіскі
Въ три лонцюшки,
Въ вінойку не ходити.

(Lozinski, стр. 38—39).

290.

Ходитъ Марися по новимъ дворі,
Косеньку розпустивши,
Ой ходитъ, ходитъ,
Сама собі говоритъ:
Ой не жаль же мі моеі коси,
Що мъ єі не учпсала,
Ино жаль рідного батенька,
Що мъ єго не слухала.

(Lozinski, стр. 30).

291.

За воротами трава-мурава
Золотомъ підливана,
Тамъ Марисенька,
Тамъ молоденька
Съ друженьками стояла;
Прийшла до неі
Матінка єі
Съ повними повнонькамі.
— Ой, частуй же ся, молода Марисю,
Со своімі друженьками.
Перідъ слёзами,
Перідъ густими
Матінки не пізнала,
Повнонькі не приняла.
Прийшовъ до неі
Ивасё єі
Съ повними повнонькамі.
Ой частуй-же ся, молода Марисю,
Со своімі друженьками.
Перідъ слёзами,
Перідъ густими
Ивасейка пізнала
Й повнонькі приняла.

(Lozinski, стр. 39—40).

292.

До дунаю стеженька,
Кудой бігла Марисенька;
Надъ дунаёмъ стояла,
Русу-косу чесала.
Ой, падайте, волосп,
Та изъ моеі коси!
Падете, не тонете
До батенька плинете;
Нехай батенько знає,
За кого мене дає.
— Знаю, дітятко, знаю,
Але долі не відгадаю.

(Lozinski, стр. 40).

293.

Въ вечеръ, въ суботоньку,
Впали ягодонькі
Винніі, зелениі,
А до того дрібненькиі.
Журилася Марисейка
Съ кімъ би іхъ посберати,
Бо будутъ зимовати.
Проспла-би-мъ батенька, —
Батенько не поможе,
Бо відъ жалю не може.

(Lozinski, стр. 35—36).

294.

Лититъ зозуленька
По вишнёвимъ саду,
На галузойку сіла;
А я мовила,
Що вона ся зломила,
А вона ся похилила;
Такъ Марусейка
Въ свого батейка
За тисовпмъ столомъ сіла,
А я мовила,
Що я го развеселила,
А я го засмутила.

(Lozinski, стр. 36).

295.

Черна галочка на рокіті сиділа,
Хотіла рокіту ломати;
Рокіти не обломила,
Єно росу обила.
Дівка Марися на посаді сиділа,
Хотіла матеньку розвеселити;
Матенькі не розвеселила,
Єно гірши засмутила.

(Lozinski, стр. 36).

296.

Ой розточено ленний обрусъ на столі,
Єще до того поволочейки по двору;
Ой по німъ иде князь Ивасейко на посахъ.
Довідується, питаючися батейка (матінейки),
„Ой відъ кого посахъ, відъ кого посахъ, батейку?

— Ой відъ Бога, відъ добрихъ людей, дитятко.
Ой южъ твій посахъ самъ Господь Богъ осудивъ,
Ой осудивъ—весь боярами обсадивъ.

(Lozinski, стр. 22).

297.

Сіяла Марися долю,
Стоячи надъ водою:
Полинп, доле, зъ водою,
Я пійду за тобою;
Є тамъ въ воді могилейка,
Въ могилі лозинойка,
Тамъ станемо вночнемо,
И листойкі напишемо:
Нехай матінка знає
За кого мене дає,
За ліси темненькиі,
За гори високпі,
За води глубокиі;
Я тамъ людей не знаю,
Родинойкі не маю.

(Lozinski, стр. 36—37).

298.

Підъ добровою
Підъ зеленою
Дрібна росонька впала;
Тамъ Марисенька
Тамъ паннуненька
Красойку розсівала;
Прийшовъ до неі
Батенько еі:
„Що діешъ, Марисейко?
— Тое я дію —
Красоньку сію
Зъ рукавця витресаю.
Ой якъ мі Богъ дастъ
Добру доленьку,
То я ю посбераю;
А якъ мі Богъ дастъ
Лиху доленьку,
То я ю понехаю.

(Lozinski, стр. 37).

299.

Тамъ за вороти,
Дунай глубокі;
Коло долу цемброваннй;
Тамъ тудай ходитъ
Молода Марисейка.
Вийшовъ до неі
Батейко еі:
— Втонешъ, Марисю, втонешъ,
Чого тамъ тудай ходешъ?
„Ой въ тимъ дунаю втонути,
Чимъ бо мя мала зла доля не минути“.

(Lozinski, стр. 37—38).

300.

Розточено, розволочено въ коморі,
А ще мі кращиі ленниі обрусп на столі,
Куда мі йшла молода Мариня на посагъ.

(Основа, 1862, Апрѣль, стр. 21).

301.

Половиною місяченько на небі
Половину землі освітивъ,
Прийшовъ надъ море—не спочивъ.
Ой, милий Боже, коби ціли,
Що би землейку освітивъ,
Прийшовъ надъ море, та й спочивъ.

Ой єденъ Ивасенько въ батенька
Половину роботонькі зробивъ,
Прийшла субота — не спочивъ.
Ой, милий Боже! коли насъ двоє,
Щоби ми роботоньку зробили,
Прийде субота — спочили.

(Lozinski, стр. 23).

302.

Ой въ суботу, передъ вечеромъ,
Князь Ивасейко черезъ село іздивъ;
Ой іздивъ, іздивъ, бояри спрошавъ,
А спросивши іхъ, вколо стола сажавъ.
Батейко ходитъ, цінойкі носитъ,
А въ тихъ цінойкахъ мідъ-горілойка.

(Lozinski, стр. 24).

303.

Ой славний, славний князельскій посахъ:
За віконойкомъ два ангеликі,
А на подвіройку самъ Господь ходитъ.
Ой ходитъ, ходитъ, долейку судитъ,
Осудивъ долейку: старості — сванейку.
Дружбі — дружейку,
Ивасёви — Марисейку.

(Lozinski, стр. 24).

304.

А.

1 Ой попе, попе, Гордію,
2 Не дзвони рано въ неділю,
3 Задзвони рано въ суботу,
4 Потеряй дівочкамъ роботу;
5 Нехай не шиють не прядуть,
6 Та нехай же вони вінки вьють,
7 До нашої Марусі въ дружки йдуть.

(Щасновка, Козелецк. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А Потуй дружечкамъ...
5 Нехай вони мені услужуть
6 А свою роботу потують.

(Дубище, Старо-Константиновск. у.).

305.

Въ городейку въ батейка
Червоная калинойка;
Кує на ній зозулейка,
Кує вона, кує,
А-жъ мій батейко чує.
— Сивая зозулейко!
Не задавай мі жалейку:
Я й такъ досить маю,
Шо дівойку замужъ даю,
Молодую, неукую
Въ сторону далекую.

(Lozinski, стр. 41).

306.

Ой тамъ на горі
Фіялойкі заквили,
Всі гори съ долинами закрили.
Тамъ тудой Марися ходила,
Зелений барвінокъ садила.
За нею батейко тихойко:
„Сади сади, Марисю, знизойка“.
— Не ходи-жъ ти, мій батейку, за мною,
Не люба мі бесідойка съ тобою;
Ой ходи-жъ ти, мій Ивасю, за мною,
Люба мені бесідойка съ тобою.

(Lozinski, стр 41).

307.

А въ неділейку рано
Море ся розъярало,
Соненько ся купало;
Тамъ Марися воду брала,
А беручи потапала,
Ратунойку волала:
„Ратуй мене, батейку, (матінойко)
Я твоє дітятко.
— Не буду тя ратовати,
Не хотіла сь мя слухати,
Свою сь волейку мала,
Мене сь ся не спитала;
Набралась ся своволі
Й людскоі намови.

Въ другихъ мѣстахъ оканчиваютъ:

Батенько до береженька —
А ні човна, а ні весла,
Всё буренька віднесла.

(Lozinski, стр. 42).

308.

По-підъ дуброву, по-підъ зелену
Тамъ тудай ходитъ два тесельчикі.
Ой тешутъ, тешутъ, на дунай мечутъ.
Имбіръ деревце не потапає,
Староста сванейкі не сподобає,
Дружба друженькі не сподобає.

Имбіръ деревце южъ потапае,
Ивасейко Марисейку южъ сподобае.

(Lozinski, стр. 24).

309.

Ходитъ Марисейка — Ой вінку, вінку,
По підъ садойку, Зеленій барвінку,
Склонила головойку, Наробивъ есь мі жалю—
Ріже барвінокъ Ой ужъ я ся со своімъ батейкомъ
Собі на вінокъ, На вікі розлучаю.
На свою головойку:

(Lozinski, стр. 42—32).

310.

Дивуеся, чудуеся батейко:
Нігде дітятко на ярморочку не было,
А где такого зъ рисами вінця взяло?
Не рікъ, не два Ивасейко ся заліцявъ,
Не рікъ, не два зъ рисами віночокъ обіцявъ,

(Lozinski, стр. 43).

311.

Молоденькі Ивасё Нехай видастъ за тебе,
Коло города играе, Бо якъ мене не видастъ,
А въ городі Марися То я і сама вискочу,
Зъ руткі віночокъ вила, И сриночку виточу,
Съ Ивасёмъ говорила: Золотомъ оковану,
„Ой, Ивасю, душенько, Дарами наповнену.
Проси батейка о мене,

(Lozinski, стр. 43).

312.

Глянь, матенько, на мій посагъ: Що я свою розчесала,
Всіхъ дружочокъ плетена коса Кіскамп плечі вкрила,
А на мене таки підъ (?) пала, Слёзками личко вмила.

(Lozinski, стр. 35).

313.

Ходила Марисейка сімъ літъ по лісі,
Ой лісомъ, лісомъ зеленимъ барвінкомъ *)

*) Этотъ припѣвъ повторяется послѣ каждаго стиха.

А ей батенько до дому кличе:
„Марисю, дівойку, иди до домойку!“
— Ой нітъ, не пійду, вітру ся бою:
Вітру ся бою, соньця ся хороню;
Вітройко повине — косоньку розвине;
Сонейко пригріе — личейко змарніе.

(Lozinski, стр. 41).

314.

Червона калина
На вікно похилилась;
Пішли дружечки рвати —
Не дала ся вломити.
Пішла Марися сама, —
Нарвала й наломала,
До личенька прикладала.
Матінки ся питала:
„Матінко моя!
Чи буду я така,
Якъ калина цяя?“
— Будешъ, донько, будешъ,
Доки у мене будешъ;
А якъ підешъ відъ мене,
То спаде троха зъ тебе.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

315.

А въ суботоньку по нешпоренькахъ година,
Ой збирайтеся, вся Марисина родина!
Ой Марися свого батенька питае:
„На що батенько всю родиноньку збирае?“
— Ой на тое, моє дитятко, на тое,
Ой на твоє а весіллячко славное.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

316.

У новій коморі
Тамъ Марися говорить:
„Бідна-жъ моя головонька,
Великій двіръ, а маленькій сбіръ:
Не веселенька родиноньк.

(С. Млыновъ, Дубинск. у.).

317.

„Ой матінко, голубонько,
Снився мені сонъ дивнесенькій:
Ой що наша хата
Чорнимъ шовкомъ основана,
Сріблomъ, злотомъ погострована.
— Молодая, ти дою,
Молодий розумъ маешъ,
Цёго сна не одгадаешъ:
Чорний шовкъ — твоя кисонька,
Срібло и злато — твоя слізонька.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

318.

Добре було, моя матухно,
Да за поінкі (?) піці;
Яко ви буде безъ мене
Дзіло робіці?
Пуйдземъ у поле жита жаці,
Займемъ постаць широкую
Да нікому подганяці.
Усе гнесса, озирнесса,
Слюзками обіллесса.
Жоночкі йдуць
И мене зовуць.
Пасхаць моя — недожатая,
И снопи моі — не поношени,
Хата моя — не топляна,
Ложкі моі — не помития;
Где-жъ пошло, где-жъ подзілося
Дзіця моє нарожоноє?

(Михалково, Мозырск. у.).

319.

У суботоньку, надъ вечура,
Стоять коники ни седлани,
Сваття-буяри не вбирани;
Марися ходить желуется,
Біли рученьки заламуе!
„Бідная жъ моя головонька,
Нещасливий я въ пана Бога,
Що я не маю батенька,
Никуму мене жалувати,
Воронихъ кони посідлати,
Сваття-буяри пузбирати.
Тішить его матінка,
Тішить его рідненька:
„Не журися, дитятко,
Я ще коникі пусідлаю,
И сваття-буяри пузбираю.
Щасливый я въ пана Бога,
Що я матинку маю,
То вуна мене пожалуе,
Мні коники посідлае,
Сваття-буяри пузбирае.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

320.

Було тобі, зятю, не пити,
Було тобі, зятю, стричку купити,
Зъ довгими кінчиками,
Зъ золотими стовпчиками.

(С. Жаботинъ, Чигиринск. у.).

321.

Літатъ зозулейка
По підъ садойко
А жалостенько куе;
А за нею сивий голубойко:
„Що куешъ зозулейко?
Ходитъ Марися
По новій світлойци
И жалосненько плаче,
А за нею ходитъ матінойка:
„Що плачешъ Марисейко?
— Дай же мі покій,
Моя матінойко!
Мені же сь не до того:
Даютъ мі знати—
До шлюби стати
На неділю на ранейко.

(Lozinski, стр. 44).

322.

Ходитъ павойка
По вишнёвимъ садойку,
Ой розпустила
Срусіі пюренька
Хорошенько по собі.

Ой не жаль же ми жовтої косойки,
Що я ю розпустила,
Єно мі жаль свого батейка,
Що го буду лишила.

(Lozinski, стр. 43—44).

323.

Калинная горойко,
Чомъ ти ся не лупаєшъ?
— Якъ я ся лупати маю,
Я помочи не маю
Ні відъ вітру буйнейкого,
Ні відъ сонця ясненького.
Молодая Марисейко!
Чомъ ти ся не розплачешъ?
— Якъ я плакати маю,

Я жалости не маю—
Музикі мі не граютъ,
Дівойкп не спиваютъ.
Мовитъ ей батейко:
„Бей, Марисейко, до світлойкп
Межи красні дівойкі,
Тамъ ті музикі граютъ
И дівойкі співаютъ.

(Lozinski, стр. 44—45).

324.

Ой дивно жъ намъ, дивно,
Що дружейкі не видно;
Дружейкі ся побоявъ,

Та ся въ солому сховавъ,
Въ ячміпну не въ житную,
Въ чуджую, а не въ свою.

(Lozinski, стр. 46).

325.

А.

1 Похилеє та деревце та ялина,
2 Покирнеє та дитятко та Марися:
3 Низенько у ниженьки кланяєця,
4 Дрибненько слізонькамп вливаєця.
5 — Оглянися, Марисю, кругомъ себе,—
6 Чи вся твоя родинонька коло тебе?
7 Сюди-туди оглянуся — чужа сторона!
8 Кому жъ я поклонюся — батенька нема?
9 — Покирися, Марисю, покирися!
10 Всі свої родиноньці поклонися;
11 Поклонися та Марисю сёму-тому,
12 И хто дає подарочокъ, сёму дому.

(М. Полонное, Новоградовлынск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 Щасливої годиночки родилась—
4 Рідненькому отцю, неньці поклонилась.

(Собр. народ. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 175).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А... дитяточко да..., 3 В=3 А Отцю и матці... поклонилась,
4 И дрібними слізоньками да облилась.

(Обычаи и повѣрья, Маркевича, стр. 108).

Г.

1 Г=2 А... дітятойко Марисейка,
2 Покірно ся батейкові (матинойці) кланяє;
3 Слізами поженькі вмиває,
4 Жовтою косойкою втірає.

(Lozinski, стр. 29).

Д.

1 Д=1 А Похилное то дерево..., 2 Д=2 А... поклонилось,
3 Отцу й матери та низехенько,
4 Не стій, вербо, розвивайся,
5 Свій, свій собі, вербо,
6 Сімъ сотъ квітокъ,—
7 Щобъ вамъ боярамъ було по квіточки,
8 Одну нівісті й молодому,
9 Ото тобі квитка—
10 Хорошая дівка!

(Бытъ русск. нар. Терещенко, ч. 2, стр. 513).

326.

Подъ ганкомъ музиченькі граютъ,
Подъ ганкомъ дівонькі гуляютъ.
Гуляйте, дівонькі, гуляйте
Вже мое гуляннє минає,
Вже Ивашко віночка знимає,
Коннку на гривоньку кладе,
Батеньку на славоньку везе.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

327.

Ой оддаєшъ мене, моя матинко,
Да й одъ себе.
Зостається рута-мъята
Уся въ тебе!
Ой, уставай, моя матинко,
Да ранесенько,
Да поливай руту-мъяту
Да частесенько.
И низними, и раньними
Рисочками,
И своіими дрибненькими
Слізоньками.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

328.

Отдай мене, мати, де хороше въ хаті,
Де лавочки да биленькиі,
Де діверки молоденькиі.
Де зовиці ласковиі, люблю замишлати,
Зъ діверками жартувати,
Будутъ мене жалувати.
— Оддамъ тебе, доню,
Да вволю твою, волю;
Буде твоє гордованнѧ
Все передъ тобою,
Буде твоя руса-коса
Въ милого підъ ногою.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

329.

За городомъ да овесъ рясенъ,
А въ городі виноградъ саженъ.
Ой хто садивъ? молода Маръечка,
А садячи ще й говорила:
„Винограду, виноградочку!
Скажу тобі я всю правдочку:
Якъ не пойду за Ивася заміжъ,
Винограде, ти не примайся,
У віточки да й не роспускайся;
А якъ пойду за Ивася заміжъ,
Винограде, ти примися,
У віточки да й роспустися".

(Щасновка, Козелецк. у.).

330.

Ой, не наступайте, бояре,
Снігові грудочки:
Сніговая грудочка одъ вітру въяне,
Наша Маръечка одъ батька славна,
Одъ роду велична, Ивану прилична.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

331.

По-підъ лісочокъ битая дорожечка,
Туди йшовъ Ивась зъ буярами,
Калина ёму дорогу заступила;
Стала калина до ёго промовлять:
„Не рубай мене голою шабелькою,
Обвени мене чорною кітайкою;
Не для тебе калина посажена,
Для тебе Марися наряжена".

(С. Перейма, Балтск. у.).

332.

Изъ-за гіръ, изъ-за гіръ,
Да бояре въ двіръ.
Марьюхина по двору ходить
Съ голубоньками говорить:
— Ой загудите, сиви голубоньки,
Защебечите ластовоньки,
Завдайте тугу темному лугу
И моему батеньку, —
На що-жъ вінъ мене дає и видаває,
А доленьки не вгадає...
Бояри найдуть,
Медъ-вино попьють,
А доленьки не дадуть.

(Щасновка, Козелецк. у.).

333.

Ой пішла дівчинонька по воду
Да за камьяну гору,
А за нею да козаченько:
„Молодая та дівчинонько,
Да поставляй та ведеречка,
Да ступай да на білий камень,
А зъ каменя да на стремена,
А зъ стремена да на кониченька,
Да пойдемъ до мого батенька“.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

334.

1 Въ чистомъ полѣ да овесъ рясенъ,
2 А въ городі виноградъ красенъ,
3 Да передючи ягідъ рясно.
4 Якъ я пойду та за нелюба (bis),
5 То не роди ягодокъ рясно.
6=1, 7=2, 8=5 Да уроди..., 9=4... милого, 10=8.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

335.

Въ лози, бояре, въ лози
Да рубайте занози,
Да будемъ дружечокъ запрягати,
Да на тютюнъ орати,
Бо дружечки черевати.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

336.

Стенулися сіни, якъ бояре сіли,
Ще не такъ стенуться, якъ меду напьються;
Стенулися лавочки, якъ сили сванечки,
Ще не такъ стенуться, якъ пива напьються;
Стенулися причилки, якъ сили світилки,
Ще й не такъ стенутся, якъ горілки напьються.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

337.

Наіхали заручнички,
Привезли черевички,
Черевички шаштовиі, (?)
А панчошки крамовиі;
Наіхали свати, якъ іденъ,
Привезли кітаю, якъ огонь;
Дали Марисі читати.
Стала Марися читати,
Стала Марися плакати:
— Ой, написано тутъ такъ мні,
Якъ тій рибоньці на воді,
Якъ тій рибоньці зъ водою,
Такъ мні матюнко зъ тобою.

(Хорощанка, Бѣльск. у.).

338.

Приіхали комисарчики,
Зі Львова писарчики,
Господу записати:
Де має король стати,
Король-короленько
Молодий Иваненько.

(Основа, 1862 г., Апрѣль, стр. 19).

339.

Ой хмиль же лугами,
Пшениця ланами;
А вже тобі, Марусенько
Не гуляти и зъ нами,
Говорить и зъ жинками.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

340.

Топи, мати, хату раненько,
Да прийде спнъ соловейко,
Да привезе паняночку
Въ тонкому серпаночку.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

341.

„Скриплять-риплять воротечка тисовні,
Иржуть, иржуть конпченьки вороннні,
Ідуть, ідуть, моя матюнко, въ гостеньки до насъ;
Сховай мене, моя матюнко, у комору,
Щобъ не взяли сіі гостеньки и зъ собою“,
— Не съ тимъ вони, моя донечку, приіхали,
Щобъ безъ тебе, моя донечку, поіхали.
„По наздивпся (?), моя матюнко, дай безъ мене,
Що не будуть воритечка отчиняться,
Да не будуть тисовні одмикаться.

(Щасновка, Козелецк. у.).

342.

Де-жъ бувъ, селезень, де-жъ була, утка?
Селезень — на ставку, а утонька — на млинку;
А теперъ-же вони у въ однимъ болоті,
Ой, пьютъ-же вони холодную воду,
А ідятъ-же вони дрибную ряску,
Де-жъ бувъ Иванко, де-жъ була Маръечка?
Що Иванко — у батенка, а Маръечка — у свого;
А теперъ-же вони у въ одній світлиці,
Ой пьютъ-же вони зеленее вино,

А ідять-же вони дрибніі калачи,
У медъ умочаючи, макомъ посипаючи.

(Мокишинъ, Черниговск. у.).

343.

Летишъ, летишъ, соколонько, да черезъ садъ,
Да вдарився крилечками объ садъ-виноградъ,
Да вдарившись крилечками, да й питає:
— Чи тутъ моя голубонька, чи немає?
Ишовъ, ишовъ да Иванко черезъ тещинъ двіръ,
Да вдарився рученьками объ тисовий стилъ,
Да вдарившись рученками, да й питає:
— Чи тутъ моя Марусенька, чи немає?
Чи съ иншими парубками десь гуляє?

(М. Шендеревка, Каневск. у.).

344.

Зажуриться перепілочка:
„Відна моя да голівочка,
Що заранне съ вірья вилетіла,
Нігде сісти и гніздечка свити,
А ще къ тому дітокъ посадити".
Обозветься сивъ соколонько:
— Не журись, перепілонько:
Ой є въ полі да три тополі —
На одному гніздечко совъемо,
На другому дітокъ посажаємъ,
На третьему сами посядемъ.

Зажуриться молода Маруся,
Що молодою да замижъ пошла,
Що не вміє раненько вставати,
А другее — ділочко робити,
А третее — свекорку годити.
Обозвався молодий Иванко:
— Не журись, молода Марусю,
Ой є въ мене да три нагаєчки:
Одна буде раненько вставати,
Друга буде ділечко робити,
Третя буде свекорку годити.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

345.

Ой въ городі шевліечка зелененька,
Туди ишла Маръечка молоденька,
А за ею да Иванко пзтихенька:
„Постой, постой, Марусенько, бо вже ти моя!"
— Не пидожду, да Иванку, бо ще й не твоя:
Ой я въ світі спротина, а ти собі панъ,
Шукай собі паняночки такой, якъ самъ.
„Ой виздивъ я всі села и всі города,
Да не найшовъ я такоі, якъ ти молода".

(Щасновка, Козелецк. у.).

346.

Чи я тобі, мій батеньку, докучила,
Ой чи моі подруженьки догодали,
Да найпічно (?) підъ воконце подходили,
Вони мене молодую викликали.
Якъ не буде, мій батеньку, мене въ тебе,
То не пійдуть подруженьки вікъ до тебе.

(М. Шендеровка, Каневск. у.).

347.

Ой виду я да на ганочки,
Дакъ гляну я да на красочки,
Ажъ но моі красочки зяють,
Ажъ по моі животочки въянуть.
Зяйте ви, красочки, не зяйте,—
Мні у татухни не жити
И віночковъ не вити:
Одинъ звила й того не зносила,—
У теремі да й повісила,
У теремі да й за дверами,
На шовковомъ шнурочку,
На золотомъ колочку,
Куди татухна ходе,
Головкою да черкається,
Слёзками обливається.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

348.

Кое мое кохание
Тяжкое мое здихание:
Не рікъ я, не два кохала,
Що суботоньки чесала,
Що неділеньки красила,
Да за одинъ вечеръ зносила.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

349.

Ой ходила Маръечка да й по городу
Да годила садъ-виноградъ изъ приполу,
Да забула новихъ ворітъ зачинити,
Не мусила свого батенька упросити:
„Ой зачини, мій батеньку, нови ворота,
Да не пускай да Иванка и зъ боярами,
Бо витопче садъ-виноградъ весь ногами,
Позбиває винни вітки підкивками“.
— Ой не жалій же, мое дитя, да винних вітъ,
Да пожалій, дитя мое, да молодихъ літъ:
Що винні да віточки зростуться,
Батенькови роскошеньки поминуться.
Що въ батенька крути горп — гуляти доволі

А въ свекора всюди рівно — гуляти не вільно".
— Пусти мене, мій свекорку, погуляти,
За новими воротами постояти.
— Иди, иди, моя невісточко, не барися,
За сінешними да дверима, да й вернися.
— Ой спасибу, мій свекорку, погуляла,
За сінешними да дверми постояла!

(Изъ рук. сб. Кулиша).

350.

Охъ и говорила
Да туча зъ громомъ,
Да рано, рано,
Охъ и рано, рано, да ранесенько,
Да туча зъ громомъ. *)
Чи славенъ ти будешъ,
Съ стукомъ-грукомъ?
Да що-жъ ти пӯйдешъ
Да съ стукомъ-грукомъ,
Й а я за тобою
Изъ дрӯйбнимъ дощемъ.
Чи славенъ ти будешъ
Съ стукомъ-грукомъ,
Ой чи я славнійша
Изъ дрӯйбнимъ дощемъ?
Охъ и говорила
Маруся зъ Иванкомъ:
„Й ой ходімъ, Иванку,
Да до церковки;
Да то ти пӯйдешъ
Изъ музиками,
Й а я за тобою
И зъ дружечками.
Чи славенъ ти будешъ
Да музиками,
А чи я славнійша
И зъ дружечками?

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

351.

Да казали: Марусенька не праха,
А єї матенька не ткаха, —
Ажъ вона раненько вставала,
Тонкні рушнички напрала,
У тихаго дуная білила.
Молодихъ бояръ дарила.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

352.

Коли-бъ знала, коли-бъ відала,
Відчинила воритця відъ городця,
То-бъ запустила вороненькивъ стадо,
Щобъ витоптало, виломало
Руту та шавлію.
Нехай не росте, не кормиться
Моі ненькн въ городі.

(С. Дашковцы, Литинск. у.).

*) Послѣ каждыхъ двухъ строкъ повторяется:
Да рано, рано,
Охъ и рано, рано, да ранесенько,
и послѣдняя изъ двухъ строкъ.

353.

А въ нашого пана свата
Горохъ не толоченъ.
Горохъ, горохъ, горохъ, горохъ,
Горохъ нетолоченій!

Ой нумо ми, пане свате,
Горохъ молотити...
Да будемо, пане свате,
Горілочку пити...

(Изъ рук. сб. Кулиша).

354.

Да сорока, да ворона
Да по голлейку поскакала,
Да все голлейко поламала,
Да собі дрозда сподобала:

„Ой ти, дрозде, ти, небоже,
Я-жъ тебе люблю ненарокомъ,
Да повернись до мене бокомъ,
Ко мнѣ бокомъ, ко мнѣ бокомъ. (bis)

(Щасновка, Козелецк. у.).

355.

А.

1 Ой на хаті зилле,
2 А въ хаті весілле.
3 Пусти мене, мати,
4 Въ той рай погулять —
5 Да поміжъ дудки,
6 Да поміжъ скрипки,
7 Да поміжъ цимбалами,
8 Зъ молодими боярами.

(С. Довжикъ, Черниг. губ.).

Б.

1 Б=1 А, Що..., 2 Б=2 А,
3 На дворі бояре,
4 Якъ макъ процвітає.

(Гирявка, Конотопск. у.).

В.

1 В=1 А, У городі...
2 За городомъ насинне,
3 А въ сімъ дому, що ми въ ёму,
4 В=2 А, Зачинає...

Г.

1 Г=1 А, 2 Г=2 А, 3 Г=3 Б, 4 Г=4 Б.
5 Ой на порозі паничі стоять,
6 А за столомъ панночки сидять.
7 Просимо до столу
8 У свою господоньку,
9 Посаджаємъ на ослононьку,
10 Та будемо шанувати,
11 Щобъ повели танцювати
12 Боярівъ оглядати:
13 Чи не криві, чи не горбаті,
14 Чи вміють танцювати?

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 200).

356.

А вже минаютъ вишні та черешні,
Суниці та полуниці,
Та вже настаютъ
Весильни вечерниці.
Идутъ дівчата на вечорниці
Съ собою Маръєчку кличутъ.
Вона ходитъ, рученькі ломитъ,
Свого батенька проситъ:
„Ти, мій батеньку, сивий голубоньку!
Пусти-жъ мене на вечерниці:
На вечерницяхъ музика граєе,
Мені ся серце краєе“.
— Не моя воля, доненько моя,
Проси собі матінки.
Ходитъ Маръєчка, рученькі ломитъ,
Свої матінки проситъ:
„Моя матінко, сива голубонько!
Пусти мене на вечерниці:
На вечерницяхъ музика граєе,
Мені ся серце краєе.
— Не моя воля, доненько моя,
Проси собі милого.
Ходитъ Маръєчка, рученькі ломитъ,
Свого милого проситъ:
„Ти, мій миленький, голубъ сивенький!
Пусти мня на вечерниці:
На вечерницяхъ музика граєе,
Мені ся серце краєе“.
— Теперъ моя воля, Маръєчко моя,
Треба сидити въ дома!

(С. Калюсики, Ушицк. у.).

357.

Ой крикнувъ орелъ,
Сидя на лану —
Зажурився козаченько
Въ своєму дому:
„Ой горе мені самому,
Коли-бъ моя дівчинонька зо мною,
Мавъ би я розмовоньку изъ нею.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

358.

Плеве утиня коло берега,
Коло лини, коло кореня,
Да боіться-жъ воно лютоі зіми.
Ой хоть воно боіться-жъ,
Хоть не боіться,
Да на морі зімовать буде.
Ой ходитъ Маръюхна у свекорка свого
И наругоньки ёго.
Ой хоть боіться вона, хоть не боіться, —
Да въ свекорка віковать буде.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

359.

Да зажуриться, да заклопочеться,
Да Марусинъ батенько:
— Да якъ діждемъ літа,
Да насіемъ жита,
Да ни съ кимъ буде жита жати.
Да израдуеться, да пзвеселиться.
Да козаченькивъ батенько:
Да якъ діждемъ літа,
Та насіемъ жита,
Да буде съ кимъ жито жати.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

360.

Да наказувала куночка
Своєму чорному соболю:
— Ой бувай, бувай, мій соболоньку,
Да до мене у суботоньку!
„Охъ и радъ-бп я бувати,
Тебе куночку видати, —
Да до тебе лозп густиі
И річеньки бистриі".
— А я лозоньки вирублю,
Бпстрі річеньки висушу,
Ой бувай, бувай, мій соболоньку,
Да до мене у суботоньку.

Ой бувай, бувай мій козаченьку,
Да до мене у неділеньку.
„Охъ и радъ би я бувати,
Тебе дівчину видати, —
Да у тебе дворп нові
Ще й замочки крішкні,
Ще й батенько сердитий".
— А я замочкп одимкну,
Ворітечка одчиню,
Свого батенька вблагаю,
Ой бувай, бувай мій козаченько,
Да до мене у неділоньку!

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Во время пѣсень, дружба (у невѣсты, кромѣ дружекъ, бываетъ иногда и дружба, и староста) ставитъ на тарелку чарку, наливаетъ ее водкой и, обращаясь, къ старостѣ, говоритъ: „Папе брате, пане старосто, а проше на дрожки!"

Староста указываетъ на отца невѣсты. Дружба, обращаясь къ нему, начинаетъ:

„Есть въ цімъ дому наші пані молодої тато рідний. Просить пані молода и я прошу на ту почесну (указываетъ на рюмку и кричитъ): А, проше!"

Отецъ подходитъ, выпиваетъ водку и кладетъ на тарелку копѣйку, или больше и отходитъ. Дружба опять наполняетъ рюмку и вызываетъ мать. „Чарка" должна обойти всѣхъ, кто только находится въ комнатѣ; причемъ староста слѣдитъ, чтобы дружба никого не обошелъ приглашеніемъ; поэтому то онъ самъ называетъ всѣхъ по имени, а за нимъ дружба выкрикиваетъ: „а проше!"

Если въ сѣняхъ собрались зрители изъ парней, то и ихъ приглашаютъ выпить по рюмкѣ, припѣвая:

361.

Запорожці, зъ Запорога,
А бійтеся вп Бога,

Ідіть вп до хати
Марисю частуватп.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

362.

Пийте, запорожці, пийте,
Но склянокъ не побийте;
Въ насъ склянки дорогіи,

По штпри золотиі,
Килишки по три гроші,
Запорозці хороши!

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

363.

Ой матінко-нене (bis), Най курка не сокоче,
Ріжъ курку для мене, Бо молода істи хоче.

Отвѣчаютъ:

Ой въ насъ курка ідная, А ви зъ трохъ хотъ принесли вісти,
Ще до того старая, Та вже кажете: хочу істи.

(С. Колюсники, Ушицк. у.).

Послѣ этого дружба выводитъ платкомъ молоду изъ за стола и идетъ съ нею танцовать. Всѣ дѣвушки встаютъ и направляются въ слѣдъ за ними.

Затѣмъ невѣста посылаетъ своему суженому рубаху, которую она сама сшила и которую онъ долженъ надѣть подъ вѣнецъ. „Посланцами“ бываютъ ея братья или вообще родственники.

Рубаха эта бываетъ льняная или изъ конопли — если невѣста бѣдная.

Посылаютъ слѣдующимъ образомъ: молодая приноситъ рубаху къ столу, а свахи (невісти) берутъ отъ нее эту рубаху, свиваютъ ее въ трубку, обвязываютъ лентами, за которыя затыкаютъ барвинокъ или какую либо другую зелень. Послѣ берутъ вѣтвь, имѣющую три отростка, украшаютъ ее лентами, барвинкомъ и овсомъ, и между этихъ отростковъ вкладываютъ рубаху. Внизу вѣтки привязываютъ бѣлый платокъ, означающій письмо невѣсты къ жениху.

Во время этого приготовленія поютъ:

364.

Ший, Марисенько, Ивасёві сороченьку,
Випери єю на тихимъ Дунаєньку,
Висуши єю на буйнихъ калиноньках,
Перекачай єю на тисовихъ столоньках.

(Lozinski, стр. 47).

365.

Шила Марися кошюлейку, А въ суботу ю скончила,
О Боже, при дорозі, Передъ вечари прибрала,
Въ батейка на порозі, По вечари ю післала,
Білими рученьками, На неділю на ранейко,
Дрібними стижойками. Вбратися до слюбойку,
Шила, вишивала, шпла, Въ щасливу годинойку.

366.

Гримнула щука-рибойка на морі,
Приплило золото и серебро до берега,
Дружбовому коничкови до чела.
Щоби ся світплъ якъ, ясная зора,
Ой щобъ вінъ зъ дороженькі не зблудилъ,
Щоби вінъ кралиноі сорочки не сгубилъ.

367.

Марисінихъ три брати
По стаєнойці ходятъ,
Коничейкі сідлаютъ,
Гдесь и хатойкі маютъ,
Въ далеку сторонойку,
Світлойку оглядати,
Где маютъ Марисю дати,
Чи добрі тамъ люде,
Чи добрі єй тамъ буде?

368.

Марисю, Марисейко!
Где-жъ ти насъ висплаєшъ,
Въ далеку дороженьку,
Въ невидную ноченьку?
Місяцю, місяченьку!
Світи намъ въ дороженьку,
Жеби ми не зблудили,
Кошулі не згубили.

Когда рубаха готова, посланцы берутъ ее, берутъ водку и рюмку и выходятъ. Музыканты ихъ провожаютъ.

Невѣстѣ поютъ:

369.

Посланці, коханці!
Виберайтеся скоро,
Зъ паненьского дому
До крілевского двору.

Когда уже выйдутъ на дворъ:

370.

Посланці, посланчикі!
Не бавтеся довго,
А вертайтеся борзо;
Горілці ся не радуйте,
Ноченьки не ночуйте,
Кошулейку віддайте,
Назадъ ся повертайте.

Музыканты возвращаются, а посланцы отправляются въ путь, къ молодому, тѣмъ временемъ у „невісти“ угощаются; закусивши, благодарятъ хозяевъ и расходятся.

Послы, за которыми бѣгутъ дѣвушки съ „посиранокъ“, дорогою поютъ:

371.

Съ гилёвъ идемо, съ гилёвъ;
На той гилі кошулейка,
Во Львові вишивана,
Въ Кракові гофтована,
Въ тимъ дому дарована,
До Ивася посилана.

372.

А.

1 Братъ кошулейку несе,
2 Ажъ ся землейка тресе.
3 Біла кошуля, біла,
4 Сама ю Марися шила
5 Білими рученьками,
6 Дрібними стижойками.

Б.

1 Мила сорочка, мила
2 Б=4 А... Мариня...
3 А въ новій світлоньці,
При восковий свічоньці—
5 Б=5 А,
6 Коло ясного сонця-віконьця,
7 Для Иваненька молодця.

(Основа, Апрѣль, $\frac{2}{1}$ 1862 г., стр. 20).

Приближаясь къ жилищу молодаго, поютъ:

373.

Не страхайся, швагре:
Не жолніри идуть,
Є но Марисинихъ три брати
Світлойку оглядати.

374.

Принесли ми си гилю,
А на гили кошулю,
А на кошулу вінецъ *)
Ту Мариспнъ молодецъ.

375.

Королю, короленьку!
Принесли ми ти даруненько,
На неділю на раненько.

---

*) Иногда невѣста посылаетъ ему также и вѣнчикъ изъ зелени.

Подъ дверями поютъ:

376.

Повини витройку
По-підъ нову світлойку,
Най ми будемо знати,
Кому Марисинъ даръ дати.

„Староста домовий“ и другіе бояре стоятъ около дверей и не пускаютъ въ хату. Послы достаютъ свою водку и угощаютъ стражей; тѣ въ свою очередь угощаютъ ихъ *). Тѣмъ временемъ тотъ, у котораго въ рукахъ находится вѣтвь съ рубахой, разворачиваетъ бѣлый платокъ, привязанный къ вѣтви и, будто читая, говоритъ: „Відъ панни браньской до пана браньскаго“, т. е. отъ невѣсти жениху. Но ему не вѣрятъ и говорятъ, что онъ въ школу не ходилъ, слѣдовательно и читать не умѣетъ, и даютъ другому кому нибудь прочитать и каждый читаетъ точно также это воображаемое письмо. Послы поютъ:

377.

Покажитъ намъ того,
Що писанне до нёго.

Затѣмъ послы требуютъ, чтобы имъ былъ оказанъ подобающій пріемъ, чтобы имъ отвели нѣсколько „світлицъ“ со всякими удобствами, а для лошадей своихъ требуютъ „стоснь и вівса“. Писарь долженъ все это записать.

Когда послы заплотятъ стражамъ водкой „вступное“ и между ними установится полнѣйшее согласіе, тогда ихъ впускаютъ въ хату. Войдя, они видятъ тамъ молодого съ боярами и поютъ.

378.

Радуйся, королейку,
На неділю та рапейко,
Вбратися до слюбойку
Въ щасливу годинойку.

Потомъ танцуютъ по хатѣ съ рубахой въ рукахъ, пока староста не отберетъ ее и не отдастъ молодому.

Входящихъ пословъ свахи встрѣчаютъ пѣснями:

379.

Посланці коханці!
Що жъ ви пріїхали?
Чи світлойку обзирати,
Чи Марисинъ даръ дати?
Ой якъ даръ дати—дайте,
Самп си погуляйте.

*) Иногда послы подходятъ такъ тихо, что никто и не услышитъ — съ цѣлью не дать „впускного“.

Иногда свахи для потѣхи встрѣчаютъ ихъ слѣдующею пѣсней:

380.

Приіхали наливайки
Безъ коня, безъ нагайки,
Принесли кошулиско,
Витерати комииско.

Ваша кошуля згребна,
Намъ ту не потребна,
Ми ту лінную мали,
Ивасейка ми си вбрали.

Послы отвѣчаютъ:

381.

Щобп насъ ту не просили,
Ми би ту не ходили.

Отдавши рубаху, послы пьютъ водку, танцуютъ, потомъ садятся къ столу за ужинъ, съ которымъ ихъ ожидалъ молодой съ боярами.

(Lozinski, стр. 47—52).

Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ „вильце“ убираютъ (вьютъ) по возвращеніи невѣсты съ „просилъ“. Возвратившись съ дружками домой, невѣста останавливается у порога.

Мать выходитъ и приглашаетъ въ хату, гдѣ сажаетъ ихъ вокругъ стола и угощаетъ водкой и закуской. Закусивши, начинаютъ вить „вильце“.

Когда вильце изовьютъ, всѣ выходятъ изъ-за стола и отправляются на дворъ или въ сѣни танцовать. Танцуютъ пока не пріѣдетъ „молодий“.

Женихъ, собравши весь свой родъ, идетъ къ невѣстѣ „цілимъ поіздомъ“ съ музыкантами и боярами. Онъ приноситъ съ собою боченокъ водки и когда отдаетъ его родителямъ невѣсты, говоритъ: „кланяюсь вамъ хлібомъ и сілью, и бочонкомъ“.

Когда водку выпьютъ, наливаютъ въ боченокъ воды, насыпаютъ туда овса и возвращаютъ назадъ.

Пришедши въ домъ невѣсты, дружко три раза машетъ палкой крестообразно и говоритъ:

„Пане старосто, пане подстаросто и ви всі добри люде, благословітъ пана молодого за столъ завести“.

Изъ хаты ему отвѣчаютъ:

„Нехай Богъ благословитъ.“

Тогда дружко ведетъ молодого и его боярина на „посадъ“. А въ нѣкоторыхъ мѣстахъ молодой садится самъ на посадъ и предварительная церемонія нѣсколько измѣняется: сестра жениха несетъ „квітку“ съ тремя воско-

выми свѣчами. Когда придутъ въ хату невѣсты, она останавливается по эту сторону порога—въ сѣняхъ; на встрѣчу ей выходитъ мать невѣсты съ восковой свѣчей. Обѣ онѣ ставятъ на „сінечний“ порогъ свои правыя ноги и цѣлуются. Сваха (мать невѣсты) проситъ ихъ до хаты. Тѣ входятъ въ хату и говорятъ:

„Дай, Боже, вечеръ добрий; да, Боже, поможи вамъ на все добре. Пустіть насъ подорожнихъ людей погрітись“.

Ихъ приглашаютъ; „молодий“ самъ садится на „покуті“ и около него по правую руку садится весь его родъ [1]).

Невѣста выходитъ въ комору, а на ея мѣстѣ рядомъ съ молодымъ садится старшій бояринъ. Женихъ сидитъ за столомъ въ шапкѣ.

Вводятъ изъ коморы или изъ сѣней невѣсту, которая вноситъ два платка на тарелкѣ и говоритъ:

„Старосто, пане подстаросто, благословить молодому руки „придати“ и подаетъ жениху платокъ. Онъ беретъ платокъ и затыкаетъ себѣ за поясъ.

Невѣста наливаетъ рюмку водки, немножко надпиваетъ сама, послѣ дольетъ, поставитъ на тарелку и подноситъ жениху, который водку выпиваетъ, а на тарелку кладетъ деньги. Тоже дѣлаетъ и бояринъ. Послѣ невѣста выходитъ въ сѣни и собираетъ себѣ дружекъ; братъ ея беретъ палку, поднимаетъ вверхъ и говоритъ:

„Старосто, пане подстаросто, благословіть сестру за стілъ завести“.

„Ради слухать,“ отвѣчаетъ староста. Братъ снова, стукнувъ три раза въ двери накрестъ, обращается къ нему: „всі три рази заразомъ“.

„Ради слухать,“ опять отвѣчаетъ староста. Тогда братъ подаетъ сестрѣ платокъ и заводитъ ее за столъ, при чемъ дружки поютъ.

Когда молодые усядутся вмѣстѣ, то по правую сторону жениха садятся его родные, а съ лѣвой стороны невѣсты—ея родные.

Когда всѣ усядутся, къ столу подходитъ отецъ и мать невѣсты. Отецъ беретъ платокъ, обматываетъ имъ себѣ правую руку, и закрытыми пальцами беретъ рюмку, наливаетъ водки и даетъ прежде жениху, потомъ невѣстѣ. Тоже самое дѣлаетъ и мать [2]). Послѣ она вноситъ „решето хустокъ,“ полученныхъ на заручинахъ или змовинахъ, и роздаютъ всему роду. Когда платки уже розданы, молодая наливаетъ въ рюмку водки, а дружко на тарелкѣ под-

---

[1]) Борисполь, Переясл. у.

[2]) Новосельскій, стр. 207. Lud. Ukraiński.

носитъ каждому изъ жениховой родни, которая даритъ „молоду“ деньгами за „хустки“.

Послѣ дружко кладетъ на тарелку пряники и калачи и, разнося, говоритъ: „Дивіться, старости, панове подстарости, ось які одъ нашого пана свата подарки йдуть“.

Сваты, сидящіе за столомъ, берутъ тарелки въ руки и продолжаютъ: „На, свату головатий, ось які подарки нашого свата“.

Отецъ и мать принимаютъ дары и говорятъ:

„Якъ не годувать дочокъ, коли такі подарки дають“.

„Свахи“ подаютъ орѣхи и бублики, а „дружко“ подноситъ роднымъ молодой.

Въ это время старшая дружка обращается къ старостамъ и говоритъ: „Старосто, пане подстаросто, благословіть молодому квітку пришити“.

„Ради слухать,“ отвѣчаетъ староста.

„Всі три рази заразомъ!“

„Ради слухать!“

Дружки поютъ:

382.

Да не жалуй мене,
Да моя матінко,
Въ суботу у вечері,
Да пожалуй мене, матінко,
А въ неділеньку, по обідоньку,
Якъ бояри прийдуть
И мене возьмуть,
И комори спорожнють:
Заберуть скрипечки
Да й на возочки,
Периночки на другіі.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

Старшая дружка беретъ шапку „молодого“ и отколовши „квітку“ у „молодої“, пришиваетъ ее къ шапкѣ жениха. Причемъ „дружко“ или бояринъ надѣваетъ на молодого свою шапку, чтобы тому не сидѣть съ непокрытою головой.

Дѣвушки поютъ:

383.

А.

1 Ой дай, мати, голку,
2 И питочку шовку
3 Пришпти квіточку
4 Къ зеленому барвіночку,
5 И къ квітці, и къ китайці
6 И къ Ивановій шапці.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, Щей..., 3 Б=4 А,
4 И къ бобровій шапці,
5 Къ чирвоній кітайці,
6 Б=6 А... княжевій...

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А, 3 В=3 А.
4 Зятевому шличку.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

Г.

1 Г=1 А, 2 Г=2 А.
3 Вінокъ пришивати,
4 По шелягу брати.

(С. Жаботинъ, Чигиринск. у.).

Д.

1 Первая квітка, тожъ Иванко!
2 Да дайте мені голку,
3 Д=2 А, 4 Д=3 А, 5 Д=4 А, Съ зеленого...

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Е.

1 Е=1 А, Подайце мнѣ..., 2 Е=2 А... шолку, 3 Е=3 А, Пришпці..., 4 Е=4 А.
5 Шила жъ я, шила.
6 Да й голку зломила!
7 Дружка скаче, да чого й она хоче?
8 Хоче пувъ золотого,
9 Отъ князя молодого.

(Михалковка, Мозырск. у.).

Ж.

1 Сватове, до колку
2 Позолоту йголку,
3 Поєдвабну ниточку,
4 Ж=3 А, 5 Ж=4 А.

(Полоски, Бѣльск. у.).

З.

1 З=1 Ж, Ідь дружбоньку...
2 Да купи сваненьці лутъ шовку
3 И золоту голочку
4 З=3 А, Да... до шапки...

(Кривинъ, Острожск. у.).

И.

1 И=1 А, 2 И=2 А.
3 Зятеві квітку пришити.
4 Я зятеві квітку пришила
5 И=6 Е Золотую...
6 Білую ручку сколола
7 Да для твого зятя сокола.

(С. Гирявка, Конотопск. у.).

384.

А.

1 Я швачка зъ Вельбова,
2 Приіхала позавчора,
3 Привезла голку
4 И ниточку шовку,—
5 Квіточку пришивати
6 И по таляру брати.
7 Я швачка маленька,
8 У мене ручки біленьки,
9 Не жаль мені дати
10 Квітку пришивати:
11 Я не хочу клепачівъ брати,
12 Я не буду казанівъ ломати,
13 И не буду горілки курити,
14 Тилькі буду готовую пити.
15 Дайте мені таляръ битий,
16 То буде ковпакъ шитий.

(М. Полонное, Новоградъ-Волынск. у.).

Б.

1 Б=1 А,
2 Да привезли учора;
3 Б=8 А.
4 Въ мене пальці тоненькі
5 Хто не схоче рубля дати,
6 Той не буде квітки мати.

(Кривинъ, Острожск. у.).

В.

1 В=1 А... зи Львова, 2 В=2 А, та... вчора,
3 Квітокъ вшивати,
4 В=6 А, 5 В=8 А, А..., 6 В=4 Б... пучкі..., 7 В=9 А, 8 В=10 А.
9 Та не ниткою—шовкомъ я шила, 11 А свою ручечку сколола
10 Золотую голочку зломила, 12 А для свого зятенька сокола.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

Г.

1 Г=1 В.
2 Приехала до свого дома

3 Я виліла венки вити,
4 Къ шапкамъ пришивати
5 Г=6 А.

(Томашгородъ, Луцк. у.).

Д.

1 Приіхала швачка съ Лівова
2 У неі тиха мова,
3 Д=8 А У єі..., 4 Д=6 В.
5 Да не жаль же ій дати,
6 Д=5 А.

(С. Гирявка, Конотопск. у.).

Е.

1 Якъ я була швачка,
2 Я жъ була да не простачка:
3 Да три лоти шовку исшила,
4 Е=10 В,
5 Такі сюю квіточку пришила.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Ж.

1 Ж=1 Е,
2 Не сільская дочка,
3 Съ Кіева кіяночка,
4 Зъ міста мещаночка
5 Ж=10 А... пришивала,
6 Да по тарелю брала.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

З.

1 Я съ Кіева швачка,
2 З=3 Ж Я...
3 Я зъ города городяночка,
4 Я по торгу ходила,
5 За копу шовку купила,
6 За таляра—голку,
7 Пришити зятю квіточку
8 И къ білому личку.

(Нар. южн. пѣсни, сб. Метлинскаго, стр. 197).

И.

1 Ступлю я да на лавочку,
2 Зніму я да шапочку,
3 Пришию да квіточку
4 Къ зеленому барвіночку,
5 Къ бобровой шапці,
6 Къ червоной китайці

7 И=1 Е Ой я..., 8 И=2 Ж Славного батька..., 9 И=4 З... по місту...,
10 Шовки скуповала,
11 И=5 Ж.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

I.

1 Я шваля зъ Вільбова
2 I=2 Г... двора, 3 I=3 И, 4 I=6 А Да... давати, 5 I=8 А А въ...,
=4 Б А въ мене голки..., 7 I=5 Ж, 8 I=6 А.

(Народн. южн. русск. пѣсни, Метлинскаго, стр. 19).

К.

1 До Львова дружечка ходила,
2 К=5 З За таляра...,
3 За червоного голочки.
4 К=5 А... квіткі.

(Основа, Апрѣль, 1862, стр. 18).

385.

Другая квітка—то жъ Тетянка... Да понісъ матюнці на показъ:
Теперъ Ивашко вейми радъ, „Оце тобі, матюнко, квіточка;
Що знявъ зъ Тетянкі весь нарядъ, А завтра буде жіночка".

(Борисполь, Переяславск. у.).

386.

Ой заржали сиви коні, заржали,
Якъ зъ панною молодою до шлюбу іхали.
Не ржіте, сивні коні, не ржіте,
Напасемо васъ подъ Полосками на житі.

(Полоски, Бѣльск. у.).

387.

Ніякий, дружбонько, ніякий: Дружечка відриває,
Має квіточку съ клаківъ; Золотисту пришпває.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 17).

388.

Посланці наші коханці, Просятъ околота.
Стоять коні въ стані, Ілп-би й солому...
Стоять коло плота, Часъ посланці до дому.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

389.

А.

1 Зять на мене не дивиться,
2 Либонь мені противиться.
3 На мене зять не гляне,
4 Либонь мене нишкомъ лає.
5 Я на зятя не дивлюся,
6 До стіни обернуся,
7 До стіни очима,
8 До зятя плечима.

Б.

1 Б=5 А Я на тое..., 2 Б=6 А, 3 Б=7 А... оченьками.
4 До дружбоньки плеченьками.

(Основа, 1862 г., Апрѣль, стр. 18).

390.

Любо-мило дивитися,
Де бояре танцёвали:
Наробили хмарно жупанами,
Испустили дощикъ стрілочками,
Наробили ясно шабельками.

Любо-мило дивитися,
Де дівочки танцёвали:
Наробили хмарно юпочками,
Испустили дощикъ кісоньками,
Наробили ясно перстеньками.

(Народ. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 200).

391.

Допче дружечка, допче,
Черевички видопче —
Дружба ся поставить,
Черевички поправить.

(Основа, 1862 г., Апрѣль, стр. 18).

392.

А вже я літомъ не гуляла,
Барвінокъ поливала;
За барвінокъ зелененький
Треба дати червоненький.
Та не лутъ я шовку вшила,
Золотую голку зломила,
Заки мъ тую квітку пришила.

393.

Вилізъ дружба на липу,
Потрясає калиту,
Ще три крайцарі має,
Изъ ними розмовляє:
— Що-би зъ ними зробити:
Чи шапку вкупити?
Чи горілки випити?
Чи ся оженити?

(Основа, 1862, Апрѣль, стр. 19).

Затѣмъ выкупаютъ шапку. Старшая дружка, пришивши „квітку“, надѣ-

ваетъ себѣ шапку на голову, становится на „лавку“ (длинная скамья), танцуетъ и поетъ вмѣстѣ съ дружками:

394.

Я на сватові лавці, (bis)
Я въ дружбові шапці —
Я маю волю,
Дружбоньку, надъ тобою.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

395.

Скаче, свістočка, скаче,
Чогось вона хоче —
Срібного, золотого,
Одъ зятя молодого.

(Нар. южн. рус. пѣсни Метлинскаго, стр. 199).

396.

А.

1 Ой глянь, зятеньку, на мене,
2 Кращій я козакъ одъ тебе:
3 На мні шличокъ — ковпачокъ —
4 Готуй, зятеньку, шостачокъ!
5 Шостакъ не шостакъ — злотихъ шість,
6 Бо я тобі, зятеньку, рідна свість.
7 Не дивися, зятю, въ лозу,
8 Поглянь по морозу,
9 Заглянь въ кішеню,
10 Вийми грошей жменю,
11 Посипъ на тарелчину,
12 Викупи собі шапчину.

Б.

1 Б=1 А Подивися..., 2 Б=2 А Чи не...
3 Въ твоєму члечку-ковпачку,
4 Въ рутьяному віночку.

(М. Полонное, Новградволынск. у.).

В.

1 В=1 А Подивися, дружбонько..., 2 В=2 А Не..., 3 В=3 В Я въ твоімъ шлячку... 4 В=4 В Та рутяннмъ...

(Основа, 1862 г., Апрѣль, стр. 18).

Г.

1 А въ садочку дві квіточки...
2 Г=1 А Глянь-же ти, боярину..., 3 Г=2 А... за..., 4 Г=3 А,
5 Тожъ не ковпачокъ-шовківка,
6 Тожъ не шовківка-ярмивка.
7 Три лоти шовку изшила,
8 Золотую голку зломила,
9 Закі цюю квіточку пришила.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Д.

1 Не гнисе, дружко, не гнисе,
2 Старшой дружечки вклонисе.
3 Д=9 А... нагнисе..., 4 Д=10 А... бери...
5 Клади на тарелочку
6 Да за красну кветочку.

(Колошовка, Чигиринск. у.).

397.

Я въ тебе, зятеньку, первая свість,
Готуй мені талярівъ шість;
Хоть не шість—повтора,
Буде твоя шапочка готова.

(М. Полонное, Новградволынск. у.).

398.

Не шапочка скаче — ковпачокъ,
Готуй сватоньку шостачокъ;
Якъ не даси шостачка,
То не викупишъ ковпачка.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

399.

А.

1 Чи тобі, зятеньку, не соромъ,
2 Що ти идешъ полемъ безъ лучка,
3 Сідаешъ за столомъ безъ шличка,
4 Безъ сестриного віночка?
5 Зять на те не погляне,
6 Що свість вінокъ каляе —
7 Объ стелю объ стелиночку,
8 Объ білую папериночку.
9 Глянь, зятеньку, на мене:
10 Кращая свістонька одъ тебе;
11 Въ зятьнёвому шличку,
12 Въ сестриному віночку.
13 Маніте, не маніте —
14 Шостака не кладіте!
15 Якъ купкою брязнешъ—
16 Тоді шличокъ возьмешъ.
17 Не боюся, зятю, отомана—
18 Клади, зятю, півъ-таляра;
19 Не боюсь я усіхъ намісничківъ —
20 Клади, зятю, підкіснички!
21 Не боюсь я усіхъ людей —
22 Клади, зятю, сімсотъ рублей.

(Нар. юж. рус. пѣсни Метлинскаго, стр. 198—199).

Б.

1 Б=1 А Чи не соромъ, дружбоньку...
2 Іхати безъ пола, безъ жучка,
3 Б=3 А Стояти въ світлоньці..., 4 Б=4 А... рутяною...

(Основа, 1862 г., Апрѣль, стр. 17).

В.

1 В=9 А Ой..., 2 В=10 А Меншая...

3 Чи не соромъ тобі, зятеньку,
4 В=3 А Що въ поле идешъ..., 5 В=2 А А въ тестя стоішъ..., 6 В=4 А.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 198).

400.

Чи не стидно-жъ тобі, старий сватъ,
Шо твуй князь молодий седить такъ,
Шо въ поле іде безъ лучка,
Безъ калиновиі стрілочки,
Безъ шовковоі квіточки.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Дружко хочетъ выкупить шапку у старшей дружки, поднося ей на тарелкѣ нѣсколько копѣекъ и рюмку водки, она отказывается, желая получить больше. При этомъ дружки поютъ слѣдующія пѣсни:

401.

А.

1 Дружбонько, чорнобривий,
2 Люблю тя, якъ Богъ милий;
3 Люблю тя и кохаю,
4 Бо въ тебе гроші—знаю;
5 Посягни въ кешеню,
6 Вийми грошей жменю,
7 Посипъ на тарели,
8 Якъ на біли папери;
9 Посипъ на тарілку —
10 Пий до дружки горілку.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Б.

1 Тихо, дружбонько, тихо,
2 Не здуришъ, дружбонько, тихо:
3 Б=5 А, 4 Б=6 А Витягни..., 5 Б=7 А, 6 Б=8 А... білому папері.
7 Викупи сі шапку въ мене.

(Основа, 1862 г., Апрѣль, стр. 18).

На эту пѣсню, свадебная дружина молодого отвѣчаетъ:

402.

Не кипся, сванечко, не кипся,
Возьми чарочку, напийся —
У насъ горілка — не вода,
Частуєе дружечка молода.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 201—202).

Дружки продолжаютъ:

403.

На червоному на знаємся,
На білому догадаємся;
Положіте шелягъ битий,
Викупіте ковпакъ шитий.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

404.

А.

1 Ой казали—свати богаті,
2 Ажъ вони скуповаті,
3 Да по місту ходили,
4 Шеляги збірали,
5 Шлички викупали.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Б=1 Да..., 2 Б=2 А... да убогиі,
3 Сами пішки ишли,
4 Молодого въ мешку несли;
5 Молодого ноги стерчали,
6 А на ёго собаки гарчали.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

405.

Ой казали люди — зять богатий,
Ой казали люди — грошей міхъ...
Кладе копійку, якъ на сміхъ!

(Нар. южн. рус. пѣсни, сб. Метлинскаго, стр. 199).

406.

Не хочу я червоного,
Дайте мні золоткового;
Моі ножки невеличкі,
Щобъ були черевички.

(М. Тамашгордъ, Луцкаго у.).

407.

Нашъ піддружба хороший,
Позичъ дружбі грошей,
Бо нашъ дружба въ неславі —
Его шапка въ заставі.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 19).

408.

Моя мати не кітлярочка,
Я не кітлярчина дочка.
Я кітлівъ не латала,
Щобъ имъ по грошу брала.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 18).

409.

Не кидай мі трояка —
Я не люблю дворака,
Кинь мені шестачиска,
Бо я люблю простачиска.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 18).

410.

Убогі бояре, убогі:
Сімъ літъ по сміттяхъ ходили,
Черепки збірали,
Та свасі за квітки давали.

(М. Кривинь, Острожск. у.).

411.

Нащо ся въ дружби бравъ,
Коли грошей не мавъ?
Було піти молотити,
Шістака сі заробити—
Шапочку викупити.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 19).

412.

Лініві, бояре, лініві,
Сімъ день молотили,
Шостака заробили,
Шличокъ викупили.

(Нар. юж. рус. пѣсни, сб. Метлинскаго, стр. 199).

Дружко съ дружкой наконецъ сходятся въ цѣнѣ. Дружка снимаетъ съ себя шапку и надѣваетъ ее на молодого:

413.

Гадали посли ночувати,
Чимъ ми іхъ будемъ годувати?
Злапаємъ сову въ стодолі,
Зваримо імъ въ росолі.
Чимъ ми імъ будемъ солити?
Чимъ ми імъ будемъ перчити?
Є много куколю на полю,
Є много полену по селу;
Куколемъ будемъ солити,
Поленемъ перчити.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 19).

414.

Ой луговая зузуленько,
Луговая зузуленько!
Чи всі лугі облинула?
Не такъ лугі, якъ лужечкі,
Не стій, вербо, надъ водою,
Не стій, вербо, надъ водою!
Да звий собі сімсотъ квітокъ,
Сімсотъ квітокъ,
Сімсотъ квітокъ и чотирі.
Іхали да мимо тебе,
Мимо тебе сімсотъ бояръ,
Сімсотъ бояръ и чотирі;
Всімъ боярамъ по квіточці,
Всімъ боярамъ по квіточці,
Иванкові квітки немає,
Иванкові квітки немає.
Иванкові квітка,
Иванкові квітка —
Да Маръєчка дівка *).

(Изъ рук. сб. Кулиша).

415.

Маршалкі, не стійте,
Стеліте дориженьку
Молодий и молодому
До богатого дому.
Маршалкі, до коней,
До ясної броні!
Уже квіткі попришивали, —
Ви ще й коней не сідлали.

(С. Полоски, Бѣльск. у.).

*) Послѣ каждаго нечетнаго стиха припѣвъ: „да рано, рано!“ послѣ четнаго: „да ранесенько!“

416.

Ой, на що-жъ ти, да Маръечко упо-
вала,
Що ти собі да Иванка сподобала?
Да чи но ёго худибоньку,
Чи на гроші;
Чи но ёго уридоньку,
Що хорошій?
— Да не на ёго худибоньку,
Не на гроші,
А на ёго уридоньку,
Що хорошій.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Когда начинаются приготовленія къ ужину, дружки поютъ:

417.

Даютъ намъ зъ замку знати,
А до городейска вісти,
Же намъ готують істи:
Куройку печеную,
Юшейку перченую,
Чи съ перцёмъ, чи не съ перцёмъ,
Аби було съ щиримъ серцёмъ.

(Lozinski, стр. 52).

418.

Старшій сватъ хоче істи,
Нема ёму где сісти,
Сивій сокілчику,
Сядь собі на стилчику.

(Wolyn, Steckiego, стр. 75).

419.

Давай, свахо, вечерять,
Бо ми будемъ ночувати;
Сонъ головоньку клонитъ,
Ничъ до домоньку гонитъ,
Зъіли коні солому,
Часъ намъ, свахо, до дому;
А зъідятъ загату,
Заки мъ виберемося зъ хати.

(С. Дубище, Староконстант. у.).

420.

На печі медвідь лежітъ,
До гори лапи держитъ,
Хоче ту бабу пзъісти,
Що не дає намъ істи.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

421.

Брязнули да ложечками,
Срібними тарілочками;
Марусіна челядь
Сідає вечерять.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Дружки обращаются къ невѣстѣ:

422.

Бийтеся, кутки, лавки,
До запічної бабки,
А ви ся догадайте,
Намъ вечеряти дайте.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

423.

Качури косатарю,
Марисини проматарю,
Просп своіхъ гостей,
Щобъ вони іли и пили.
И веселенькі були,
Якъ птичка на весні:
Въ поле йде — гуде,
А съ поля йде — грає,
Якъ макъ процвітає.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

424.

Крамару, крамаройку!
Приправляй вечеройку,
Сипъ перецъ на паперецъ,
Лижейки на тарелецъ,
На нашу вечаройку.

(Lozinski, стр. 53).

425.

Благослови, Боже,
И отець и матп,
Своёму дитяти
Цей рідъ частувати.

(С. Перейма, Балтск. у.).

426.

Стань, батінко, проті мене,
Та напійся до мене
Зъ повною повночкою,
Зъ щасливою донечкою.

(С. Перейма, Балтск. у.).

427.

Милий Боже, ходить голубъ по столі,
Крильці въ пивцю вмочає,
Всі паняночки частує,
Ино Марисеньку минає,
Бо вже зъ панянства вистає,
До старихъ людей пристає.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 25).

428.

Пийте, панянки, пийте,
Но склянокъ не побийте:
У насъ склянки дорогиі:
По чотирі золотні,
А порція по грошу!
Пийте молодці, прошу.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 24).

429.

Положени ложкі й тарілочки, —
Напиймося горілочки.
Положени ще и ложечкі, —
Напиймося хоць трошечки.
(С. Дубище, Староконстантинопольск. у.).

430.

Поставлено, та поставлено,
Тілько насъ та не прошено;
Якъ-би насъ просили,
То-би ми ся поживили.
(Колюсики, Ушицк. у.).

431.

Скочу я крізъ стіночку,
Нарву я барвіночку,
Щобъ було зеленесенько,
Вечерати веселесенько.
(Wolyn Steckiego, стр. 74).

432.

А.

1 Каплунъ істи варить,
2 Кокгутъ наливає,
3 Воробій мовить: тутъ, тутъ,
4 Будемъ істи тутъ, тутъ!
5 Гороше, гороше, сіяно тебе хороше,
6 При лугахъ, при дорогахъ,
7 При всіхъ святихъ,
8 При яньголахъ божихъ,
9 При битихъ гостиньцяхъ.
(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

Б.

1 Б=2 А... на кухні палить, 2 Б=1 А А...
3 Соловій долітає,
4 Радойкі додаває;
5 А воробець воду носитъ,
6 А сорока гості проситъ,
7 Б=3 А Голубець ноговъ...
8 Южъ вечеройка туй, туй.
(Lozinski, стр. 53).

Невѣста встаетъ и, кланялсь на обѣ стороны, проситъ гостей ужинать. Въ большей части случаевъ ужинъ начинается борщомъ или капустой.

Дружки поютъ:

433.

Первая квітка — то-жъ Иванко...
Іжте, бояре, капусту;
Наша капуста не пуста —
Наша княжня садила,
Та раненько вставала,
Частенько поливала.
(М. Борисполь, Переяславск. у.).

434.

„Зеленая дібривонько,
Чому не шумишъ?
Приставлена капусточко,
Чому не кипишъ?
— Ой якъ-би вітеръ,
То я бъ шуміла;
Якъ-би приставлена,
То я бъ кіпила.

Оскубаний селезеньку,
Чому не летишъ?
— Якъ-би я крилечка мавъ,
То-бъ я поленувъ.
А я въ свого пана свата
На вечері бувъ,
Вечеря, якъ вечеря,
Да все съ перцемъ, да печена.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

435.

Іли бояре юшку,
Да вкрали галушку,
Да въ міхъ, да въ рукавицю —

Дівчатамъ на вечерниці;
Да въ міхъ да въ кишеню —
Батькові на вечерю.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

436.

Другая квітка то-жъ Маръечка.
Ікте, бояре, юшку,
Да тягайте петрушку —

У насъ юшки горшками,
А петрушки грядками.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

437.

Приймите собі тее,
Дайте намъ другее,
Що разъ ліпшее.

(Wolyn Steckiego, стр. 74).

438.

Ой цу, коні, цу!
Я борщу не хочу;

На Бога гляньте,
Намъ каші дайте.

(С. Колюсники, Ушицк. у.).

439.

Ой гороше, гороше,
Сіяно тебе хороше:
И при рожі, и при дорозі,
И при ясному сонечку.
Молодая та Марусенька,

Змовляли тебе хороше:
И при роду, и при родині,
При родному батеньку;
Якъ змовляли то кониківъ давали,
Якъ змовили — забрали,

Да й нічого не дали.
Та все-жъ то плутня,
Усе боломутня,
Усе свому та неправдонька.
(Щасновка, Козелецк. у.).

Когда кашу уже съѣдятъ, кухарка иногда нарочно спрашиваетъ: „може ще каші?“ на что дружки отвѣчаютъ пѣсней:

440.

Ми не маленькі діти —
Коло каші сидіти.
Ой, цу, коні, цу!
Я каші не хочу;
На Бога ви гляньте,
Намъ печені дайте.
(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Послѣ каши даютъ мясо. Если долго не приносятъ его, то дружки поютъ:

441.

Плаче киця на кухні,
Ажъ ії очі запухли;
Чого ти, кицю, плачешъ,
Може істи хочешъ?
— Не хочу я істи —
Кухарка мъясо ззіла,
На мене відповіла.
(С. Колюсики, Ушицк. у.).

442.

Дружба ножа не маєˊ, (2)
Намъ хліба не вкраєˊ;
Дайте ему колодача,
Най намъ вкраєˊ калача.
(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 6).

Когда жаркое подано, его ставятъ передъ дружкомъ, который долженъ порѣзать на куски и предложить гостямъ. Дружба разрѣзываетъ, а ему поютъ:

443.

Нашъ коккутъ білокрилий,
Нашъ дружбонька чорнобривий,
Не жаль ёму дати,
Печеню покраяти.
(С. Колюсики, Ушицк. у.).

444.

Краєˊ, дружбонько, краєˊ,
Дружкамъ підъ столъ даєˊ,
За пазуху ховаєˊ,
Зъ пазухи въ кешеню —
Світильці на вечеру.
(С. Колюсики, Ушицк. у.).

445.

Крає, дружбонько, крає,
Золотий ножикъ має,
Срібная тарілочка,
Золотеє віделечко.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

446.

Світилочка — пані,
Вечеряй съ нами.
Не веліла матп
Рота роззявлятп:
Великіі зуби
Вісять черезъ губи.

(С. Рудковка, Козелецк. у.).

447.

Ой, якъ-би я пані,
То не сиділа-бъ зъ вами;
Та сиділа-бъ зъ паничами,
За білими калачами.

(Сборн. ст. свѣд. о Кіевск. губ., 1864 г., стр. 75).

448.

Світилочка ласа,
Да вхватила мъяса,
Якъ-бп не Данило,
Світилоньку-бъ вдавило.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

449.

Два голубайки гніздо вьютъ,
Нашп бояри вино пьютъ.
А що намъ били столове?
А все натвили тисове.
Вступилъ Сусъ до Кани галилейски
И самъ постановилъ станъ малженский.
Радуймося, веселімося!
А бись-мо весоли були,
А що намъ били обруси?
А все намъ бпли лінниі.
Вступивъ Сусъ и т. д.
А що намъ бпли хлібп?
А все намъ били пшенишни.
Вступивъ Сусъ п т. д.
А що намъ били мисойки?
А все намъ бпли цінови.
Вступивъ Сусъ и т. д.
А що намъ била горілка?
А все намъ бпла не гірка.
Вступпвъ Сусъ и т. д.
Вступивъ Сусъ и т. д.

(Lozinski, стр. 53—54).

450.

Старшпй бояринъ, якъ болванъ,
Впгрищивъ очі, якъ баранъ;
Обручами голова збита,
Мачулою свитка зшита,
Личкомъ підперезався,
У бояре прибрався.

(Piesni ludu ruskiego Pauli, стр. 127).

451.

Іли бояре, іли,
Цілого вола зъіли:
На столі не кришечки,
Пуйдъ столомъ не купсточки.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

452.

—Не боялистеся Бога,
Не наілистеся дома,
Сорому не знаєте,
Въ запаски ховаєте.
„Ми люде подорожні,
У насъ запаски порожні".

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 24).

453.

А въ садочку дві квіточкі...
Іли дружечкі іли,
Пупвъ голубонька зъіли,
По столу качаючи,
Въ медъ вино мачаючи.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

454.

Наша дружка підъ сволокъ,
Зъіла калачівъ сорокъ.
Най ся ніхто не прогнівпть,
Най ся здорова живить.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 24).

455.

Не стійте коло груби,
Не заглядайте въ зуби,
Ми собі заробили,
Шоби сь-мо ся поживили.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 24).

456.

Стерлася маківочка,
Упріла матіночка,
Перці, шафрани, тручи,
Вечеру готуючи.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

457.

Пішла мати
Дочки частуватп,
На досвіткі да посилати.
„Да вже, ненько,
Да вже нераненько,
На досвітки да невісиленько.
По-за дворомъ чистоколонька,
А у дворі та стара жонка,
У порога та ружинонька,
Коло бока та дружинонька,
Що у дворі та поставлено,
У порога та заряжена,
Коло бока та посажена.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

458.

У батенька все хорошенько:
Мидъ, вино пьютъ, кубочкі бьють,
Мулудую Марисю садеть.
Излянули два анголи зъ неба,
Сіли-пали за столикомъ, де треба;
Стали собі по янельскій гадати:
„Куго ми маемъ на пусаженьку сажати,
Пусадимо двое дитокъ въ добрий часъ,
Дай же намъ, Боже, щастливу й годину и Божий часъ.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

459.

Ой ходила дівчинонька по городу,
Та сіяла дрібний макъ изъ приполу.
Ой яко мені сей дрібенъ макъ позбірати?
Ой якъ мені та свекорка назпвати?
Позбіраю дрібенъ мачокъ сизимъ голубцемъ,
Назову я та свекорка рідпимъ пан-отцемъ;
Позбіраю я дрібенъ мачокъ сивою голубкою,
Назову я та свекруху рідною матінкою.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 160).

460.

Где-то ті кухароньки,
Що варили істоньки?
Сухихъ дровъ не палили,
Красно істи зварили.
Староста стареньки,
Якъ голубъ сивеньки!
Тра кухарівъ пошукати,
На весіллі показати.

(Lozinski, стр. 55).

461.

Не стій, вербино, роскидайся,
Не сиди, Марусю, розмишляйся:
Чимъ свого свекорка називать будешъ?
„Назову я свекорка рідпимъ батенькомъ:
Я-жъ потому, я-жъ потому
Лиха не буду“.
Не стій, вербино, роскидайся:
Не сиди, Марусю, розмишляйся:
Чимъ свою свекруху називать будешъ?

„Назову свекруху рідною матінкою:
Я-жъ потому, я-жъ потому
Лиха не буду“.

Также поютъ сестрѣ и брату.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 159—160).

462.

Добрая господиня
Добрий борщъ зварила,
Мало дровъ спалила,
Добрий борщъ зварила.

(Wolyn, Steckiego, стр. 74).

463.

Повідала намъ сорока:
— Тече горілка зъ потока.
А ми поти не пійдемо,
Поки всёі не випіемо.
Повідала намъ спниця!
— Повная пива пивниця.
А ми поти не поідемо,
Поки всіхъ не поімо.
Повідала намъ ворона:
— Повна пирогівъ комора.
А ми поти не пійдемо,
Поки всіхъ не поімо.

(Lozinski, стр. 53).

464.

Було що істи, пити (bis)
Нікому припросити:
Марисенька молоденька,
Дружечка пишненька.
Не дивуйтеся тому:
Не дружчила нікому,
Перший ся разъ придало,
И то ся не вдало.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 6).

465.

А де той подчаший
Що прибіра чашп?
Приймайте собі ложкі, тарилкі,
Дайте намъ трошкі горілкі,
Приймайте ложечкі,
Дайте намъ хоть трошечкі.

(Wolyn, Steckiego, стр. 74).

466.

Ти, батьківъ синочку,
Пъемъ добре горілочку;
Ще будешъ лучче пити,
Бо маемъ чимъ платити.

(С. Перейма, Балтск. у.).

467.

Чого, сватовъе, сидите,
Чомъ до домоньку не йдете?
Коні ригочуть,
Соломи хочуть,

А свати до дому не хочуть:
Ще-жъ Маруся наша—не ваша,
Ще-жъ ви її да не вуизьмете.
„Да хочъ же бо ми спдимо,
Да не вашую честь пъемо.
Хочъ за вашими столами,
Дакъ за сватьніми чашами.
Завтра неділя — на Бога надія,
А Маруся да наша буде.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Послѣ ужина всѣ поднимаются изъ-за стола и поютъ:

468.

А.

1 Старості шелягъ дати,
2 Щобъ вивівъ насъ съ хати
3 На двіръ погуляти.
4 Я-бъ ёму й два дала,
5 Кобъ я зъ нимъ погуляла;
6 Дала-бъ ёму и чотирі,
7 Кобъ який, чорнобривий.

С. Колюсики, Ушицк. у.).

Б.

1 Нашъ староста дівочий,
2 Покажи свої очи,
3 Нехай ми знаємъ,
4 Кого сторостовъ звати маємъ.
5 Б=1 А, 6 Б=2 А, 7 Б=4 А Я би-мъ му..., 8 Б=5 А Щоби-мъ...

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 25).

469.

А.

1 Ти, кокгуте білокрилий,
2 Намъ староста чорнобривий,
3 Та впведи-же насъ зъ хати
4 На двіръ танцювати,
5 Бояръ оглядати:
6 Чи високі подкови,
7 Чи чорнії брови?
8 Ой чи чорни, чи рудні—
9 Все буяре молодні.

(С. Дашковцы, Литинск. у.).

Б.

1 Старосто, старесенькій,
2 Голубе сивесенькій!
3 Ударъ чоломъ,
4 Знай соромъ:
5 Б=3 А, 6 Б=4 А... погуляти.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

В.

1 Ой зъ-за гірья, місяцю, зъ-за гірья,
2 Ведемо Маръечку зъ застілля,
3 На яснее та краснее подвірья,
4 В=4 А Ведемо..., 5 В=5 А Старосту...

6 Чи не кривий, чи не горбатий,
7 В=4 А чи вміє...

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

470.

Квітъ калинойку ломитъ,
Сонъ головойкі клонитъ.
Панове старіі,
Просимъ васъ, молодні;
Дайте намъ розказати,
До сіней таньцёвати.

(Lozinski, стр. 46).

471.

Веди насъ, старосто, спати,
Бо намъ тра рано встати,
Подвіръе замітати,
Гостей ся сподівати,—
Гостейка любого:
Ивася молодого.

(Lozinski, стр. 46).

472.

Старосто, старенький,
Голубе сивенький,
Виведи насъ зъ-за стола,
Не чини намъ сорама!

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

473.

Любонь староста въ постпльцяхъ,
У біленькихъ онучкахъ,
Та боітця устати,
Щобъ онучокъ не зваляти.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

474.

Встань, старосто, на ноги,
Якъ стодоленька на сохи;
Якъ не встанешъ, то підведемо,
Таки тебе до сорома приведемо.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

475.

Староста дівочий!
Покажи намъ чорни очи,
Няй ми будемо знати,
Кого старостовъ звати.
Ой дивно-жъ намъ, дивно,
Що старости не видно.
Дівойкі, панинойкі!
Зробімъ свою славу,
Зломімъ старості лаву,
Няй старостойка знає,
Няй добру лаву дає.

(Lozinski, стр. 45).

Поютъ эту пѣсню три раза, стоя; потомъ опять садятся и продолжаютъ. Кто нибудь изъ домашнихъ обращается къ старостѣ: „А виведить іхъ зъ-за стола, бачите якъ вони гарно васъ просять“.

„А прошу, лишень, дівчата, прошу!“ Выводитъ ихъ изъ-за стола; дѣвушки поютъ:

476.

Десь у сёго свата
Та смолови лавки,
И сами не виходять,
И насъ не виводять!

(Сбор. ст. св. о Кіевск. губ., 1864 г., стр. 75).

477.

Встаньте, дружечки, встаньте,
Честь Богу, хвалу дайте,
Напередъ Бога—Богу Святому,
Потімъ отцу, й матінці,
И ёго дочці и кухарці,
За хлібъ поставленний,
За сіль положену
И за добрую згоду —
Пъемъ горілку, якъ воду.

(С. Колюсики, Ушицк. у.)

478.

Где соколи гніздонько вили,
Тамъ бояри медъ-вино пили,
И за хлібъ дяковали:
— Встаньте, бояре, встаньте,
Шапочки поздиймайте,
И подякуйте:
Напередъ Богу
Матері Божій
Святий Пречистій,
Вітцямъ духовнимъ,
Панамъ державнимъ,
Кгосподарові,
Кгосподиноньці,
Єго діточкамъ
И кухарочкамъ
За той красни обідокъ,
За хліба принесеніе,
За пива приставленіе,
За студеную воду
И за добрую згоду.

(Lozinski, стр. 54—55).

479.

Та що намъ білі столове,
А все намъ білі тисове.
Подякуйте, дівойкі,
Господу Богу,
Господареві,
Господиноньці,
Вшисткі
За краснпі ужиткі.
Подякуйте, дівойкі,
За краснні посиронойкі;
За два тарилі сира,
За печиво хліба,
За спустъ горілкі,
Же ся попили дівкі.

(Lozinski, стр. 45).

480.

Зъ-за столу, панянкі, зъ-за столу,
На Марисіне подвіръя!
Давно ми въ Марині бували,
На еі подвіръю гуляли.

(Основа, Апрѣль, 1864 г., стр. 25).

481.

Гісти, дружечко,
Кладіте ложечки,
Стеліте дорожечки,
Шобъ мягко ступати,
На двіръ танцёвати,
Съ скрипками, цимбалами,
Съ хорошими боярами.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

482.

Дівчінонька — паняночка,
Козаченько — панъ;
Шукай собі, козаченьку,
Такої, якъ самъ.
— Ой виіздивъ, дівчинонько,
Села й города,
Да не найшовъ да такої,
Якъ ти молода;
Ой вніздивъ, дівчинонько,
Увесь білий світъ,
Да не найшовъ, да такої,
Якъ ти, рожевъ цвітъ.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

483.

„Добри — вечиръ, дівчино, чи чуешъ?
Остатнюю ніченьку ночуєшъ".
— Здоровъ, здоровъ, Ивашечку, я чую —
Остатнюю ніченьку ночую.

(С. Печиводы, Новоградволынск. у.).

Староста, а въ другихъ мѣстахъ (Борисполь) дружко, при этомъ подаетъ невѣстѣ и дружкамъ конецъ платка и, такимъ образомъ, выводитъ ихъ изъ-за стола и ведетъ на дворъ. Музыка играетъ „провидної". Начинаютъ танцовать. Всѣ расходятся по домамъ, а женихъ съ дружками и свахами остается. Мать невѣсты вноситъ изъ коморы „рушники", вяжетъ дружка чрезъ плечо и говоритъ:

„А що, попалися, хлопці, въ коморі, добрі люде спать пошли, а ви чого остался—на разглядини у насъ?"

Тѣ отвѣчаютъ:

„А що-жъ, свахо, простіть, ми остались разглядати, чи нема де сала. Да ми такі своє візмемо, хоть ви повъяжете насъ! Коли хочете, помиримось поческі, да випъемо могорича, а то не теперъ, то въ четверъ візьмемо своє".

Выпиваютъ по рюмкѣ водки; родители невѣсты продолжаютъ:

„Сей разъ прощаємо васъ, а въ друге не робіть такъ. А що повішено на васъ, то понесіть такъ".

Дружки отвѣчаютъ:

„Изъ цімъ, свахо й свату, прощайте; а таки насъ сподівайтесь—ми що схочемо, до зробимо".

„Щаслива дорога вамъ, дружки, говоритъ сваха, да не робіть шкоди, я васъ прошу".

Всѣ расходятся [1]).

Бываетъ, впрочемъ, что, послѣ ужина, всей компаніей отправляются въ домъ молодаго.

Когда придутъ къ хатѣ жениха, встрѣчаютъ ихъ родители жениха на порогѣ сѣней. Молодые по эту сторону порога, т. е. въ сѣняхъ еще, три раза кланяются въ ноги отцу и матери; родители каждый разъ благословляютъ ихъ хлѣбомъ и солью, а послѣ вводятъ въ хату.

Дружко три раза машетъ накрестъ палкой и вводитъ молодыхъ за столъ „на посадъ". Около жениха садится „світилка", а около невѣсты дружка; боярinъ занимаетъ мѣсто напротивъ. Родители жениха, обмотанною платкомъ рукою, подносятъ молодымъ по рюмкѣ водки. Наступаетъ опять ужинъ. Молодые не ѣдятъ вмѣстѣ съ другими, а послѣ ужина молодыхъ ведутъ въ „комору„ и тамъ угощаютъ.

Послѣ ужина весь „поіздъ" возвращается опять въ домъ невѣсты. Отецъ и мать выходятъ въ сѣни на встрѣчу молодымъ; наступаетъ еще разъ троекратное благословеніе черезъ порогъ. Дружко вводитъ молодыхъ на посадъ, а хоръ поетъ. Опять ужинаютъ. Послѣ начинаются танцы, которые иногда продолжаются цѣлую ночь. Женихъ и старшій боярinъ не уходятъ домой, а ночуютъ у невѣсты [2]).

Говоря о „вильце" мы сказали, что въ то самое время, когда у молодой вьютъ вильце, у молодого иногда его родственники дѣлаютъ тоже. Вильце у жениха бываетъ большею частію сосновое. Пѣсни поются тѣ же, что и у невѣсты. Въ нѣкоторыхъ же мѣстахъ [3]) женихъ со всѣми своими родными и родственниками, въ сопровожденіи музыки, идетъ къ невѣстѣ. Впереди шествуетъ старшій сватъ и на головѣ несетъ вильце, за нимъ слѣдуетъ музыка, за музыкой сваты и свахи, которымъ цѣпляютъ черезъ плечо красные или синіе пояса; за ними идетъ женихъ съ отцомъ, матерью и своими родственниками. Пришедши въ домъ къ невѣстѣ, сватъ ставитъ вильце на столѣ—

---

[1]) Борисполь, Переяславск. у.

[2]) Новосельскій, Lud Ukraiński, стр. 209.

[3]) Полонное.

невѣста свое принимаетъ,—а родители невѣсты просятъ всѣхъ пришедшихъ садиться. Когда всѣ усядутся за столъ, невѣста даритъ жениха рубахой и платкомъ, а онъ въ свою очередь даритъ ее деньгами и сапогами, въ которые кладетъ иногда бублики, орѣхи и т. п., а бояринъ подноситъ „устілкі“. Свахи тотчасъ обуваютъ невѣсту и заставляютъ ее пройти нѣсколько разъ по хатѣ и протанцевать, для того, чтобы узнать хороши ли сапоги и можно ли будетъ въ нихъ свободно танцевать невѣстѣ на своей свадьбѣ. Если сапоги окажутся или тѣсны, или слишкомъ большіе, то женихъ долженъ взять ихъ обратно, а невѣстѣ дать лучшіе. Если же сапоги хороши, то женихъ долженъ потчивать всѣхъ присутствующихъ своей водкой. При этомъ водку наливаютъ въ миски, чтобы удобнѣе и скорѣе можно было пить. Гуляютъ до поздней ночи [1]).

Такимъ образомъ проводятъ субботу—наканунѣ вѣнчанья—почти во всей Малороссіи. Въ нѣкоторыхъ, весьма немногихъ, впрочемъ, мѣстахъ, субботу проводятъ нѣсколько иначе. Напримѣръ въ Туровѣ, Мозырскаго уѣзда, Минской губерніи, молодой идетъ къ своей невѣстѣ съ подарками. Несетъ ей большой „пірникъ“, платокъ, въ которомъ она должна стоять подъ вѣнцомъ, и „зернята гарбузови“. Невѣста отъ себя даетъ жениху платокъ, который онъ долженъ носить за поясомъ во время свадьбы. Молодая собираетъ своихъ дружекъ, выпьютъ, закусятъ и расходятся по домамъ безъ пѣсень, безъ музыки. Въ Михалковѣ, Мозырскаго уѣзда, „дівичъ вечоръ“ носитъ названіе „дівоцькихъ запоінъ“. Состоятъ они въ слѣдующемъ: молодая ходитъ къ своимъ подругамъ, собираетъ „стёнжки“ и проситъ ихъ на „дівоцькіе запоіни“. Вечеромъ они вьютъ вѣнокъ изъ этихъ „стёнжекъ и барвінку“. Въ Полоскахъ, Бѣльскаго уѣзда, молодой пріѣзжаетъ къ своей невѣстѣ. Прежде сажаютъ за столъ родню невѣсты. Женихъ и невѣста становятся передъ столомъ и просятъ благословенія. Молодая цѣлуетъ всѣхъ три раза, а молодой кланяется троекратно всѣмъ присутствующимъ. Послѣ родители невѣсты выходятъ изъ-за стола и приглашаютъ туда родителей жениха, который самъ ведетъ платкомъ невѣсту за столъ. Послѣ выходятъ изъ хаты на дворъ, гдѣ и танцуютъ до поздна.

Коровай.

Если невѣста выходитъ первый разъ замужъ, то въ ея домѣ пекутъ „коровай“.

---

[1]) Полонное.

Въ субботу, или вообще за день, за два до вѣнчанья, отецъ и мать невѣсты, или сами идутъ просить „молодиць, изобгать коровай“, или поручаютъ это кому либо изъ родственницъ, которыя получаютъ названіе „просильниць“, или, наконецъ, сама „молода“ отправляется къ сосѣдямъ и вообще къ знакомымъ и приглашаетъ ихъ „бгать верчі и коровай“. Входя въ хату, пришедшая кланяется и говоритъ:

— Добри-день вамъ! прошу васъ на весілля. Просить батько й мати, и я прошу на хлібъ, на сіль, на коровай, на горілку и на що Господь Богъ давъ.

„Спасибо батькові й матері“, отвѣчаютъ ей, „и тобі за труда“.

Каждая изъ приглашенныхъ получаетъ названіе „коровайниці“. Выходя изъ дому, онѣ берутъ съ собой „паляницю“, нѣсколько яицъ, немного муки, кусокъ сала или масла. При входѣ въ домъ невѣсты, все это отдаютъ хозяйкѣ дома, говоря: „Боже, вамъ поможи на все добре“.

Хозяйка отвѣчаетъ имъ на это: „Дяковать вамъ. Прошу я васъ, изобгайте моімъ дітямъ коровай“.

Тѣ, конечно, соглашаются. Сначала ихъ угощаютъ, а послѣ они принимаются за дѣло.

„Коровайниці“ выносятъ „ночви“ (корыто), ставятъ среди хаты и, обращаясь къ хозяевамъ, говорятъ:

— Пане свате и свашко голубко, просимо облагословеньство въ першій разъ, въ другій и третій!

„Нехай Богъ благословить!“

Онѣ убираютъ головы „квітками“ изъ барвинку.

Въ ночвы насыпаютъ муку (по большей части пшеничную) хозяйскую и ту, которую съ собой приносятъ, при чемъ поютъ:

484.

А.

1 Маруспна мати
2 По сусідонці ходить,
3 Сусідъ своіхъ просить:
4 „Да сусідоньки моі,
5 Прибудьте къ мені,
6 Да до моєі хати,
7 Да до мого дитяти
8 Короваю бгати.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А Да Ивашкова... (bis), 2 Б=2 А Да по сонці... (bis), 3 Б=3 А Да... (bis).

(Обычаи и повѣрья, Маркевичъ, 103 стр.).

В.

1 Ивашковъ татко
2 По юлонці ходзіць, (bis)
3 В=3 А,
4 Не къ собі, къ дзіцяці,
5 Коровай бгаці.

(Михалково, Мозырск. у.).

Г.

1 Г=1 А, 2 Г=2 А По уліці..., 3 Г=3 А, 4 Г=4 А.
5 Та ходітъ до мене,
6 Та зліпітъ коровай красни,
7 Якъ на небі місяць ясни,
8 Підете зъ мислочками,
9 Якъ на небі зъ зирочками,

(Lozinski, стр. 16 и 17).

485.

Заслужині жони,
Ставайте до коровая;
А ви, вдовиці,
Сповняйте повиці.

(Кульчицъ, Бѣльск. у.).

486.

Рухай, рухай, короваю.
Изъ Божого раю.
Ми до тебе горовесеньки,
Якъ лебеді білесеньки.

(Дубище, Старокопст. у.).

487.

А.

1 Ой годі, годі, пшенице,
2 Сімъ літъ у стозі стоятп!
3 Часъ тебе, пшенице, почати,
4 Иванові коровай зібгати.
5 А вже-жъ то насъ потомили,
6 Горілки не пили,
7 На Бога жъ ви гляньте,
8 Та намъ горілки дайте.
9 Вечеръ, матп, вечеръ,
10 Нашъ коровай не спеченъ:
11 Коровайниці пъяні—
12 Коровая не зобгали.

(Изъ рук. сбор. Кулиша).

Б.

1 Та пшенице моя,
2 Не подобонька твоя

3 Б=2 А... годівъ..., 4 Б=3 А, 5 Б=4 А, 6 Б=5 А... мп попотіли, 7 Б=6 А... захотіли, 8 Б=7 А, 9 Б=8 А, 10 Б=9 А, 11 Б=10 А, 12 Б=11 А, 13 Б=12 А.

(Сбор. стат. свѣд. о Кіевск. губ., стр. 67).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А, 3 В=3 А, 4 В=4 А... бгати.

(Млыновъ, Дубенск. у.).

Г.

1 Г=3 А, 2 Г=4 А... зіхати, 3 Г=6 Б, 4 Г=7 Б, 5 Г=7 А, Г=8 А, 7 Г=9 А, 8 Г=10 А.

Д.

1 Д=9 А Ой на дворі..., 2 Д=10 А, 3 Д=11 А, 4 Д=12 А... коровою...,

5 А ви погадайте,

6 Д=8 А... намъ,

7 Горлочки солоденькоі

8 Для мене молоденькоі.

(Новицкій).

Е.

1 Е=1 Б, 2 Е=2 Б.

3 У стогахъ стояти,

4 У стогахъ лежати.

(Гостомль, Кіевск. у.).

Ж.

1 Ж=1 А, 2 Ж=2 А.

3 Часъ зъ тебе, коровай, опхать.

(Lozinski, стр. 15).

З.

1 Ой пшенице, ярице,

2 З=2 Б.

3 Та цілий рікъ у полі буяти,

4 З=2 А, 5 З=3 А, 6 З=4 А Нашей Марісі...

(М. Полонное, Новоградъ-Волынск. у.).

488.

Мовила, говорила
Ярая пшениця:
„Не подоба моя
У стозі стояти,
Ой подоба моя
У короваі розростати“.

Мовила, говорила
Червона калина:
„Не подоба моя
У лузі стояти,
Але подоба моя
У коровая снияти“.

(Pies. lud. Rus. Pauli, стр. 104).

489.

Ярая пшеничейко,
Не въ стозі тобі бути,
Тра тя молотити,
До млина возити,
Коровай зъ тебе вити.

(Lozinski, стр. 14).

490.

Стелися, хмеленьку, на ліску,
Родися, пшениченько, на піску,
Густая, буйная—на ниві,
Частиі снопочки на жниві,
Да високі стоги на гумні,
Вистій нашъ коровай на столі.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

Наливаютъ воду, а иногда и водку, „щобъ веселий бувъ коровай“. Передъ началомъ работы одна изъ „коровайниць“ проситъ у хозяевъ благословенія:

— Благословіте, батько й мати, сей чесний хлібъ замішати.

„Богъ благословить“, отвѣчаютъ имъ.

— Разъ, другій разъ и третій разъ.

„Богъ благословить!“

Онѣ моютъ руки и начинаютъ работу. Мѣсятъ только двѣ женщины, другія же въ это время рѣжутъ лапшу, мѣсятъ пряники, варятъ „варѐну“. Начиная мѣсить, поютъ:

491.

А.

1 Поможи, Боже,
2 Пречиста мати,
3 Въ тимъ дому,
4 При тисовимъ столу,
5 Коровай бгати.

(Рохань, Томашовск. у.).

Б.

1 Б=1 А Благослови...; 2 Б=2 А... госпоже,
3 Всі святи у хаті
4 Сей коровай зобгати,
5 Сей домъ звеселити.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 В=1 Б, 2 В=2 А И ти моя...,
3 Своій дитині
4 В=5 А... бгати.

(Полоски, Бѣльскаго у.).

Г.

1 Г=1 Б, 2 Г=2 Б, 3 Г=4 Б... зліпити, 4 Г=5 Б.

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

Д.

1 Д=1 Б, 2 Д=3 В, 3 Д=4 В.

Е.

1 Е=1 Б,
2 Отець и мати,
3 Е=4 Б.

(С. Перейма, Балтск. у.).

Ж.

1 Ж=1 Б, 2 Ж=2 А, 3 Ж=4 Б.

(С. Кривинъ, Острогск. у.).

З.

1 З=1 Б, 2 З=2 Б, 3 З=2 Е,
4 Своєму дитяти
5 З=4 В.

(Сб. Кіевск. Стат. Ком., стр. 67, 1864 г.).

И.

1 Зъ руточки дві квіточкі...
2 И=1 Б, 3 И=2 А... поможе,
4 И отець, и мати... своєму дитяти,
5 И=5 А... росчинятн.

(Wolyn Sleskiego, стр. 71).

І.

1 І=1 Б, 2 І=1 А, 3 І=4 З, 4 І=4 В.

(М. Полонное, Новоградъ-Волынск. у.).

492.

Пречиста Діво-Мати!
Вийди до насъ, до хати;
До насъ словенько речи—
Будемъ коровай печи.

(Lozinski, стр. 18).

Когда коровай мѣсятъ, поютъ:

493.

А.

1 Піду я до Дунаю,
2 Стану подумаю:
3 „Да чи мені да воду брати,
4 А чи мені коровай бгати.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А Ой... погуляю, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А Чи коровай може...

(Обыч. и повѣр., Маркевича, стр. 101).

494.

Поставивъ староста на столі свіченьку:
— Горп, горп, свіченько, ажъ до півночі,
Доки наша пече короваю не спече.

(Дубище, Староконст. у.).

495.

Збірайся роде до роду,
А старші мужп—на пораду,
Молодші молодиці—къ короваю.

(Лучины, Овруцск. у.).

496.

А въ суботоньку, по нешпороньку годину,
Збирається Марисіна родина.
А Марися свого батька питає:
„На що ся то родинонька збирає?“
— Ой на тое, моє дитятко, на тое,
Ой на твоє весіллечко славное,
Ой на твое гуляннечко пишное,
Ой на твоі низькиі уклони.

(С. Хорощапка, Бѣльск. у.).

497.

Де ся діла, де ся поділа
Марусіна матінка?
Нехай прийде,
Нехай принесе
Съ крпниці
Водиці;
Нехай помнють
Коровайничкп ручки.

(Дубище, Староконст. у.).

498.

А.

1 Пічъ наша регоче,
2 Короваю хоче;
3 А припечокъ усміхається,
4 Короваю сподівається.

(Шендеревка, Каневск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А.

5 Хто всадивъ, той приймае;
6 А якъ не буде приймати,
7 То будемо позивати (bis)
8 До пана комисара.
9 Таки буде наша справа!..

(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 В=1 А Пйечка..., 2 В=2 А.

3 У печи коровай ще
4 Коровайничокъ кличе:
5 „Ци на меду запилиса,
6 Що ви мене да забилиса?“

(Турово, Мозырск. у.).

Г.

1 А лавки дрпгають,
2 А окни моргають.
3 Д=1 А, 4 Д=2 А Бо...

(Полоски, Бѣльск. у., с. Хорощанка, того же уѣзда).

Д.

1 Д=5 Б... и вийме.
2 Бо ся инший не прийме:
3 Д=6 Б Якъ ся..., 4 Д=7 Б, 5 Д=8 Б, 6 Д=9 Б.

(Lozinski, стр. 19).

Когда сучатъ свѣчу для коровая, поютъ:

499.

Де пошла да Маръюхина мати?
Нехай пуйде до новоі крамниці,
Нехай везьме червоного шовку,
Да обмотати Маръюхні свічку.

(Лушны, Овручск. у.).

500.

Трп сестри свічку сукало,
Трёхъ зілля клало:
И руту, и мъяту,
Крещастпі квітки,
Щобъ любплиса детки;
Щобъ любплпса, цаловалиса,
Щобъ все люди здивовалиса.

(Лушны, Овручск. у.).

Вымѣсивши хорошо тѣсто, кладутъ его на столъ. Всѣ садятся вокругъ стола и отрѣзавши по куску тѣста, дѣлаютъ „шишки“ и „верчі“, при чемъ поютъ:

501.

А.

1 Трійця по церкві ходила,
2 Спаса за ручку водила:
3 „Ходи, Спасе, до насъ,
4 А въ насъ усе гаразъ:
5 Скрипки, цимбали грають,
6 Коровайниці коровай бгають".
7 Ніхто не вгадає,
8 Хто въ насъ коровай бгає:
9 Чи зъ міста міщаночка,
10 Чи зъ села селяночка,
11 Ніхто не вгадає,
12 Що въ нашимъ короваі!
13 Семилітная пшениця,
14 Изъ трохъ криниць водиця,
15 Сімъ кіпъ яець,
16 Дрищей гарнець-—
17 Нашъ святий короваєць.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А Иди..., 4 Б=4 А,

5 Хорошні коровайнички.

6 Б=6 А Що хороше...

7 Що привезли мішокъ мукі на коровай.

8 Хвалите Бога, пшеншний буде нашъ коровай

9 Б=7 Б... діжку сиру..., 10 Б=8 Б... сиряний..., 11 Б=7 Б... горщокъ масла..., 12 Б=8 Б... масляний...

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А, 3 В=3 Б, 4 В=4 А.

5 Чотирі да ножі въ діжі,
6 И чотирі коровайниці

7 В=6 Б.

8 Да сиромъ полпвають.
9 Съ середини сиромъ, масломъ,
10 Около — добримъ щастямъ.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Г.

1 Г=1 А, 2 Г=2 А,

3 Ой, Спасе нашъ, Спасъ,

4 Г=3 А... теперъ..., 5 Г=4 А,

6 Самъ Богъ коровай місить,
7 Пречистая світить,
8 Ангели воду носять,
9 Господа Бога просять.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Д.

1 Д=1 А, 2 Д=2 А,

3 Пречистая маці! 5 Весілле зачинаці,
4 Прийди къ нашей хаці, 6 Коровай росчиняці.

(М. Туровъ, Мозырск. у).

Е.

1 Е=1 А Пречиста..., 2 Е=2 А, 3 Е=3 А Ходимъ..., 4 Е=4 А,

5 Святое воскресенне
6 Просимо на весилле.

(Гостомль, Кіевск. у.).

Ж.

1 Ж=3 А Ступи, Боже..., 2 Ж=4 А Теперъ у насъ...

3 Тай ти, Божая мати!
4 Ходи намъ помогати —
5 Коровай убірати.

(Żegota Pauli, стр. 104).

З.

1 Ой приіхали подоляне зъ Подолу,

2 З=7 Б Ой... мірку пшениці..., 3 З=8 Б, 4 З=1 З, 5 З=7 Б... солі..., 6 З=8 Б... солоний, 7 З=1 З, 8 З=7 Б... купу яець..., 9 З=8 Б... зъ яйцями..., 10 З=1 З,

11 Ой привезли свої игронькі съ собою;
12 Ой загадали хорошенько играти,
13 А старости зъ свашечкою скакати;

14 З=1 З, 15 З=11 З, 16 З=12 З,

17 А парубку зъ дівчиною скакати.
18 „Лучче я буду крутні гори копати,
19 Якъ я маю зъ поганимъ скакати.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 161).

И.

1 Изъ суботонькі до понеділоньку година,
2 Зобралася вся Ивашкова родина;

3 И=2 З Изнесла, звезла..., 4 И=8 Б, 5 И=1 И, 6 И=2 И, 7 И=5 З, 8 И=6 З, 9 И=1 И, 10 И=2 И, 11 И=8 З, 12 И=9 З, 13 И=1 И, 14 И=2 И, 15 И=7 Б... фаску масла, 16 И=12 Б, 17 И=1 И, 18 И=2 И, 19 И=9 Б, 20 И=8 Б... зъ сиромъ...

(Гостомль, Кіевск. у.).

I.

1 І=1 А, 2 І=2 А, 3 І=3 Г,
4 Ходи до насъ въ хату,
5 І=4 А, 6 І=6 Г, 7 І=7 Г, 8 І=8 Г, 9 І=9 Г И зъ насъ...

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

502.

Жоночки, коровайночки,
Гбайте коровай, гбайте,
Въ кишені не ховайте;
На лихо вамъ пришло,
Въ кишені тісто зійшло.

(Кульчинъ, Бѣльск. у.).

503.

У стозі пшеницця,
Підъ стогомъ криниця,
Тамъ щука-рыба грала,
Золотее піро мала,
Сама собі дивувала,
Що хороше вигравала.

(Гостомль, Кіевск. у.).

504.

Не війте, вітри,
Подъ нашу світлицю:
А въ нашій світлиці
Самъ Богъ коровай місе,
Пречистая світе,
Янголи да воду носять,
Миколая на помочъ просять;
Просили, проспли, да й не упросили.
Дакъ вонп сами замісили.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

505.

Ой кораваю, кораваю,
Мені до тебе кошту треба:
Корець мукп пшеничної,
Цеберъ води криничної,
Фаску масла яровихъ коровъ,
Копу яецъ молодихъ курей,
Гарнець солі ледової,
Гарнець рути зеленої,
Корчъ калини червоної.

(Полоски, Бѣльск. у.).

506.

А.

1 Ой у саду гільтя віситъ,
2 Ой самъ Господь коровай місить,
3 Пречистая підливае,
4 Хусточкою накриває.
5 Якъ ми коровай місили —
6 Зъ дунаю воду носили.
7 Сестриці місятъ — заплачутъ,
8 Зовиці місятъ — заскачутъ.

(Дубище, Староконст. у.).

Б.

1 Б=5 А... ліпили, 2 Б=6 А,
3 А дунай же къ намъ промовлявъ:
4 Да не берить водиці зъ дунаю,
5 Да наберіть водиці въ криниці,
6 Бгайте коровай, молодиці.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 В=5 А, 2 В=2 А, 3 В=5 Б Принесіть... зъ...,
4 Принесіть коровай, сестриці
5 В=4 Б Принесіть...
6 Зробимо коровай на славу.

(Перейма, Балтск. у.).

Г.

1 Г=5 А, 2 Г=6 А До... по воду ходили,
3 Ой що змовишъ дунаю?
4 — Я-жъ вашого короваю не знаю.

(Гостомль, Кіевск. у.).

Д.

1 Д=5 А... коли... лепили,
2 У дунай по воду ходили;
3 А дунай зъ моремъ говорить:
4 Д=4 Б, 5 Д=5 В, 6 Д=5 Б... беріте воду съ..., 7 Д=6 Б Да лите... съ пшениці.

(С. Козагори).

Е.

1 Чи мині воду брати,
2 Чи коровай бгати?
3 Е=3 Г... думаю, 4 Е=4 Г, 5 Е=5 Б, 6 Е=6 Б.

(Шендеревка, Каневск. у.).

507.

Гусоньки по пшониці ходили
Да колосокъ щипляють,
Изъ того коровайниці
Коровай гибають.

(Лугины, Овручск. у.).

508.

По-підъ боромъ, по-підъ лісомъ,
Зродилося просо;
Наіхали коровайниці
И видупкали босо.

(Рохань, Холмск. у.).

509.

Місить, місить, коровайнички,
Щобъ не було затірочки,
Якъ будемъ коровай робити,
Щобъ васъ не судити.

(Дубище, Старокост. у.).

510.

Вода луги позаливала,
Дорогі позаберила,
Нікуда переіхати,
Ивасёві на заручини!
Его тестенко любитъ,
Ему мостонькі мститъ
Зъ каменя дорогого,
Зъ перстеня золотого.

(Lozinski, стр. 16).

511.

Да говорило пиво изъ своіми пивоварами:
— Молодні пивовароньки, якъ ви мене не уварите,
Да якъ ви мене не удержите
Да ни въ кухвахъ, ни въ бочкахъ,
Ни въ золотихъ кубочкахъ.
Да говоривъ козаченько,
Да зъ своімъ батенькомъ:
— Якъ ви мене не ожените,
Да й ви мене не удержите,
Да ні въ полі, ні въ домі
Ні на вороному коні.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Сиротѣ поютъ:

512.

А.

1 Ой на горі городъ зряженъ,
2 На городі виноградъ саженъ;
3 Тамъ Маруся ходила,
4 Зъ виноградомъ говорила:
5 — Винограде, виноградочку,
6 Просю тебе на порадочку;
7 Просю тебе та не зрадь мене,
8 Молодую, та порадь мене.
9 Якъ я піду за милого заміжъ,
10 Просю тебе, изиходь рано,
11 Просю тебе, зацвіти красно,
12 Та й уроди ягодокъ рясно,
13 Ви, віточки, посхиляйтеся,
14 Ви, ягодкі, посповняйтеся.

(С. Перейма, Балтск. у.).

Б.

1 Марусенька по садочку ходить,
2 Винограда на пораду просить:
3 Б=5 А, 4 Б=6 А Прошу..., 5 Б=8 А Прошу жъ тебе...
6 Бо немає батька у мене.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

513.

А.

1 Старшая коровайничко,
2 Глядь у віконечко:
3 Чи високо сонечко на небі?
4 Якъ ще рано—погуляймо,
5 А якъ пізно—розійдімося різно.
6 Казала лопата,
7 Що є въ кожної хата;
8 Кажна свій димъ маєе,
9 Свого мужа норови знае.

(Михалково, Мозырск. у.).

Б.

1 Г=1 А... дружечко,
2 Подивись въ окошечко,
3 Б=3 А,
4 Чи богато бояръ на дворі?

(Обычаи и повѣрья, Маркевича, стр. 102).

Вынувши тѣсто изъ дѣжи, дѣлаютъ изъ него коровай; затѣмъ къ дѣжѣ прилѣпливаютъ пять слѣпленныхъ вмѣстѣ восковыхъ свѣчей и одну большую къ ножу, лежащему на днѣ дѣжи. Когда уже окончательно вымѣсятъ коровай, ставятъ по среди хаты „ослонъ“, на немъ „діжу ткну“, на дѣжѣ кладутъ вверхъ рубцами „віко“ и на него накрестъ кладутъ два небольшіе пучка соломы, посыпаютъ мукой, замѣшиваютъ и дѣлаютъ коржъ, который называется „подошвою“ коровая. Коржъ этотъ твердый, предназначается для „музикъ — щобъ музика спідкі не вгрізъ“.

(Миргородск. у., Полтавск. губ.).

Сверхъ этого коржа кладутъ готовое уже тѣсто—коровай и украшая его, поютъ:

514.

А.

1 Короваю, мій раю,
2 Я коло цебе играю,
3 На золоці качаю,
4 На сріблі сажаю.

(Туровъ, Мозырск. у.).

Б.

1 Б=1 А... жъ...; 2 Б=2 А,
3 Надокола сиромъ, масломъ
4 Въ средзіні добримъ щастюмъ.

(Михалково, Мозырск. у.).

В.

1 В=1 Б,
2 Я-жъ тебе убіраю
3 Да въ рожевиі квіти,
4 Щобъ любилися діти.

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 165).

Г.

1 Г=1 А Ой раю жъ тп...
2 Пшеничний короваю—
3 Зъ семи креницъ водиця,
4 Зъ семи стогівъ пшениця,
5 Пекла его пекаройка
6 Зъ Львова шинкаройка.

(Pies. lud. Rus. Ż. Pauli, стр. 85).

515.

А.

1 Ой захотівъ Иванко
2 Зъ калини віночка.
3 Ой пославъ вікъ батенька
4 За дунай по калину.
5 Батенько приступає,
6 Калина зацвітає:
7 — Ой калино малино,
8 Довго жданное зілля,
9 Чомъ не поспіло на весілля?“
10 — Ой поспіла и дозріла,
11 Одна квіточка не дозріла,
12 Да й та дозріває,
13 До коровая поспіває.

(Полоски, Бѣльск. у.).

Б.

1 Захотіла Маруся
2 Б=2 А, 3 Б=3 А И послала..., 4 Б=4 А, 5 Б=5 А, 6 Б=6 А, 7 Б=7 А, 8 Б=8 А Нещасное...
9 Чомъ не поспіла до мого батенька
10 На коровай-весілле?
11 Ой не поспіла, не поспіла,
12 Б=11 А, 13 Б=12 А И тая..., 14 Б=13 А На коровай...

(С. Хорощанка, Бѣльск. у.).

516.

А.

1 Я на коровай пшла,
2 Коробку яецъ несла,
3 Здибали мене хлопці,
4 Зробили мені біду,
5 Зъ чимъ я на коровай піду?

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А Въ коробі яйця..., 3 Б=3 А,
4 Побили яйця въ коробці,
5 Здибали хлопченята,
6 Побили яйченята.

(Этнографическ. свѣд., Данильч., стр. 30).

В.

1 Ми идемо на короваєць,
2 Несемъ коробочку яець,
3 В=3 А Переняли насъ..., 4 В=4 Б.

(Дубище, Староконстант. у.).

Отецъ невѣсты кладетъ въ середину коровая нѣсколько копѣекъ, а мать покрываетъ это мѣсто чѣмъ-нибудь — платкомъ, рушникомъ — и дѣлаетъ на немъ локтемъ углубленіе. Въ это углубленіе вдѣлываютъ приготовленныя изъ тѣста изображенія солнца, луны, голубей или сосновыхъ шишекъ, а вокругъ украшаютъ различными шишечками, птичками, сдѣланными тоже изъ тѣста. Потомъ нѣсколько женщинъ берутъ „віко“ съ короваемъ и накрываютъ дѣжу.

517.

А.

1 Ой дайте намъ свічки,
2 Підемо до річки,
3 Да калини ламати,
4 Коровай вбирати.

(Полоски, Бѣльск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 Помела мачіти
4 Чее (?) коровай саджіти.

(Полоски, Бѣльск. у.).

518.

А.

1 А де тая господиня,
2 Що въ шубі?
3 Нехай вона старається
4 Коцюби.
5 А де тая господиня,
6 Що була?
7 Нехай вона старається
8 Помела.
9 А де тая господиня,
10 Що въ хаті?
11 Нехай вона старається
12 Лопати.

(Полоски, Бѣльск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 Нехъ старається до коровая,
4 Б=4 А, 5 Б=9 А, 6 Б=10 А, 7 Б=3 Б, 8 Б=13 А,
9 Де Марисине братие,
10 Нехай китаювъ шукають,
11 И въ печі вимітають.
12 Жоночки-коровайночки,
13 Часъ коровай садити.

(Хорощанка, Бѣльск. у.).

519.

Світи, місяченьку, ясною зорою
Де коровай убірають; вишні, якъ черешні,
Винниі ягодонькі, райськиі пташонькі,
Де коровай убірають, хорошенько співають.

(Хорощанка, Бѣльск. у.).

520.

Світи, місяцю, зъ раю
Нашому короваю,
Аби билъ коровай красний,
А якъ сонечко ясний;
Аби намъ ся било видно
Коровай плести дрібно:
Зъ підсподу ризочками,
А зъ верху квіточками.

(Zegota Pauli, стр. 67—68. Lozinski, стр. 17).

521.

Ідьте, свати, до Крюкова,
А зъ Крюкова до Львова,
По тиі малярчики,
Що хороше малюють,
Золотомъ гафтують.
Не треба намъ малярчикивъ —
Въ насъ хорощинськи жоночки,
Хороше коровай гафтують:
Да коло зороньками,
Райськими пташеньками.

(С. Хорощанки, Бѣльск. у.).

522.

А.

1 Дорогні купці іхали,
2 Золотий обручъ везли,
3 На честь, на хвалу
4 Да нашому короваю.

(Михалково, Мозырск. у.).

Б.

1 Б=1 А Изъ Києва... ідуть, 2 Б=2 А... везуть, 3 Б=3 А Чи... чи..., 4 Б=4 А.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 В=1 Б... да..., 2 В=2 Б Золотие да ножи...
3 Срібние да череночки,
4 Мили наші коровайнички.

523.

Вітай-же, вітай-же,
Нашъ коруваю румяний,
Відъ пана Бога,
Відъ добрихъ людей зесланий.
Тилко ми турбації зажили
Заки-мъ ми на тебе, коруваю,
Съ семи піль пшениці добили.
Тилко ми турбації зажили
Заки-мъ ми на тебе, коруваю,
Съ підъ білихъ куръ яець добили.

(Рахонь, Холмск. у.).

524.

Коровайночки-жоночки,
Хорошій коровай гбали,
Въ середину місяць клали,
Около—зоронькамі,
Райськими пташеньками.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

525.

Ми-жъ були коровайнички,
Ми вміли коровай пекти,
Около окильцами,
Въ серединѣ червінцями.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

526.

Рано ми, рано
Ходімъ до коваля,
Щобъ намъ сковавъ кочергу,
Щобъ намъ печку вигребти.
Рано ми, рано
Ходімъ до коваля,
Щобъ намъ сковавъ лопату
Да широку, якъ лаву,
Спечемъ коровай на славу.

(Лушны, Овручск. у.).

527.

Ой пойду-жъ бо я да до коваля:
— Да скуй мені, коваленько, острий мечъ,
Да й прорубаю зверху печъ,
Щобъ нашъ коровай спужавсе,
Съ печки на вечко собравсе,
Зъ вечкомъ у комору сховавсе.

(Колошовка, Черниговск. у.).

528.

Де тні ковалі живуть,
Що золоти сокіри кують,
Ковалю-коваленьку,
Скуй мені сокіронъку;
Будемо пічъ рубати,
Коровай добувати.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

529.

Ой повій вітроньку
Да на нашу світлоньку,
Да на наші коровайниці,
Що хороше коровай бгають,
Масломъ поливають.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

530.

Ой де пішовъ, де подівся,
Та Маръюхнинъ батенько?
Да нехай пу͡пде
До ярихъ пчулокъ,
Воску ву͡пзьме
Да зсукати свічку.

(Лушны, Овручск. у.).

531.

Ой де пошовъ Маруспнъ батенько?
Да нехай увійде, да нехай уступе
У сю нову світлоньку!
Да нехай запалпть, да нехай засвітить
Трейчатую свічку,
Да й стане по конецъ стола,
Щобъ впдно ёго дитяті
Коровай бгати.

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 162).

532.

Да багатъ, Ивасю, батько твій!
Густо пшеницї на новині,
Да високі стоги на гумні,
А ще вище коровай на столі.

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 165).

533.

А.

1 До бору, свати, до бору,
2 Да рубайте сосну здорову,
3 Да трощіте ii на дрізки,
4 Да несіте ii на загнітъ,
5 Да кладіте ii на огонь,
6 Да нехай нашъ коровай гнететься;
7 Да кладіте ii на загнітъ...
8 Славний нашъ коровай на ввесь світъ!

(Млиновъ, Дубенск. у.).

Б.

1 Б=1 А... бояре..., 2 Б=2 А,
3 Везіте ії до дому,
4 Трощіте ії дрібненько,
5 Щобъ вона горіла ясненько;
6 Щобъ нашъ коровай ясенъ бувъ,
7 Щобъ нашъ Ивась щасливъ бувъ.

(Гостомль, Кіевск. у.).

В.

1 В=1 А Ідіть, сватове..., 2 В=2 А... зелену, 3 В=7 А Рубайте..., 4 В=8 А.

(Полоски, Бѣльск. у.).

Г.

1 Г=1 А... бояре..., 2 Г=2 А... до дому,
3 Трощите на огні
4 Загнічовати коровай,
5 Г=6 Б, 6 Г=7 Б... у весь рідъ веселъ...

(Остеръ, Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 162).

Д.

1 Д=1 А, 2 Д=2 А... червону,
3 Да валіте гілочки додолу
4 Нашимъ дружечкамъ до вбору.

(Изъ рук. сборн. Кулиша).

Е.

1 Да стояла сосонька сколько леть,
2 Е=4 А... рубайте..., 3 Е=4 Г, 4 Е=6 Б, 5 Е=7 Б.

534.

А въ Ивашка весілле,
Икъ на павоньці піръе.
Вітрець не повіе,
Перъечка не розмае.
Ивашкови коровайнички,
Якъ макъ процвітае.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

535.

Прилетіла да тетеречка,
Прилетіла да теперечка,
Сіла-пала на віконечку,
Питається на здоровьечко:
— Чи тутъ тні коровайнички,
Що шитні да рукавочки?
Ой шкода імъ дати
Коровай бгатп!..
Да изъ села да селяночка,
А изъ міста міщаночка,
А изъ Киева войновая —
Тожъ наша майстровая.

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 162—163).

536.

Въ Львови гримъ гримить,
Въ Сандумєру дощъ.
А скіль ду насъ наступаешъ,
Нашъ святий куруваю?
Я мъ єсть одъ Бога надолий,
Черезъ аньолць зусланий;
Наступаю на нови дворп,
На тисови столи,
На льняпні обруси.
Ії батенько, виходєчи, питає:
Скіль ду насъ наступаешъ, нашъ святий куруваю?
Я мъ єсть одъ Бога надолий... и т. д.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

537.

Якъ коровай місить,
Батенько ся тішить.

(Zegota Pauli, стр. 95).

538.

Проси Бога, Марисенько,
Щобъ Богъ давъ,
Щобъ ті ся коровай вдавъ:
Якъ день білий,
Якъ Богъ милий,
Якъ яснеє соненько,
Що світить въ віконенько.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 13).

539.

Поідемо по-підъ гори
Куповати підпори,
Підпори купувати,
Стоженьки підпірати.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 13).

540.

Зацвіла калина
Не літомъ-зімою,
Надъ тею коморою,
Де коровай вбірають,
Хорошенько співають.

(С. Хорощанка, Бѣльск. у.).

541.

Летівъ горностай черезъ садъ,
Пустивъ пірьячко на весь садъ;
Ходіть, сестриці, зберемъ,
Да хорошенько коровай уберемъ.
Бо не буде кораваю дома,
Да пойде коровай до Львова;
Тамъ чужая сторона,
Щобъ не було сорома.

(Коченевъ, Новоградволынск. у.).

542.

Соломяниі стіни, Желізниі печі,
Яловиі двери, Будемо коровай печи.

(Lozinski, стр. 18).

543.

Да питавсе коровай у перепичі: Да будемо музики наймати,
Да чи є стежечка до клети? Да будемо муравочку топтати,
Ой є стежечка, да маленька, Короваю міста шукати.
Да на юй муравочка зелененька.

(Козароги, Чернитовск. у.)

544.

Питається коровай у перепичі,
Чи є стежечка до клети?
Ой є стежечка, да маленька,
Аби наша руточка зелененька,
Аби наша Маруся молоденька.

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 165).

545.

А.

1 Короваєва пара
2 По припечку грала,
3 Підъ пічъ заглядала:
4 Чи є въ печі місце
5 Короваєві сісти?
6 А въ нашоі печі
7 Срібнні плечі,
8 Орловні крила,
9 Щобъ коровай гнітила.

(Перейма, Балтск. у.).

Б.

1 Б=6 А, 2 Б=7 А Золотий..., 3 Б=8 А А срібнні..., 4 Б=9 А Жебъ... прикрила.

(Полоски, Бѣльск. у.).

В.

1 В=6 А У..., 2 В=2 Б, 3 В=3 Б, 4 В=9 А... загнітила.

(Кривинъ, Острожск. у.).

Г.

1 Г=6 А А у..., 2 Г=2 Б, 3 Г=3 Б, 4 Г=9 А.

(Этнографич. свѣд. Данилоченка, стр. 30 и Русская Днѣстр., стр. 57).

Д.

1 Д=6 А, 2 Д=2 Б, 3 Д=3 Б, 4 Д=9 А... укрила,
5 А припадає 7 Жоночки коровайночки,
6 И въ печі заглядає. 8 Часъ коровай садити.

(Хорощанка, Бѣльск. у.).

Е.

1 Е=1 А Коровайная..., 2 Е=3 А Въ.., 3 Е=2 А,
4 Чи буде нашъ коровай красний?

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 13).

Обыкновенная форма коровая — большой хлѣбъ, но иногда приготовляютъ его и другимъ способомъ. Бедутъ коржъ, посыпаютъ его овсомъ, сверху кладутъ копѣйку или больше. На этотъ коржъ накладываютъ одна на другую „7 паляниць“ и на верхней дѣлаютъ изображеніе мѣсяца, а вокругъ его располагаютъ пять шишекъ, обводятъ каймой [1]—„підперезують коровай“. Изображеніе мѣсяца, шишки и койма — все это дѣлается изъ того же тѣста. Въ большую, находящуюся по срединѣ коровая, шишку втыкаютъ пять слѣпленныхъ вмѣстѣ свѣчей, или обтыкаютъ вокругъ ими коровай, зажигаютъ ихъ и вмѣстѣ съ короваемъ сажаютъ въ печь. Кромѣ коровая дѣлаютъ „верчъ“ (очень похожъ на коровай): шишки пшеничныя, булочки, снизу обведенныя каймой изъ тѣста, а сверху до низу двѣ такія же каймы, прекращающихся по срединѣ, гдѣ придѣлывается кусокъ тѣста на подобіе сосновой шишки. Двѣ большія шишки красятъ сурикомъ [2], онѣ назначаются для молодого и молодой, которые ходятъ съ ними приглашать на свадьбу. Дѣлаютъ еще „лежинь“ большой калачь.

Когда собираются сажать коровай въ печь, обращаются къ старостѣ и говорятъ:

„Старосто, пане підстаросто, благословить коровай у пічъ посадить!“

— Богъ благословитъ, отвѣчаетъ староста.

Тогда коровайницы зовутъ кого-либо изъ парней и, называя его „кучерявимъ“, говорятъ ему:

„Кучерявий! вимети пічъ, да посадишъ нашъ коровай“.

„Кучерявий“ выметаетъ, т. е. беретъ „помело“ и имъ три раза махнетъ въ печи. Коровайницы вмѣстѣ съ нимъ поютъ:

---

[1]) Овручь, Волынской губ.

[2]) Миргородъ, Полтавской губ.

546.

А.

1 Кучерявий *) пічъ вимітає,
2 Кучерява въ пічъ заглядає:
3 Чи хороше вимітає.
4 Питається коровай перепечі:
5 Чи далеко доріженька до печі?
6 Дайте пирога підпереться,
7 Щобъ до печі доріженькі допитаться.

(Гостомль, Кіевск. губ.).

Б.

1 Б=1 А... замитає, 2 Б=2 А,
3 Пече наша, пече,
4 Спечи нашъ коровай гречий.

(Жаботинъ, Чигиринск. у.).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А Вермянко...
3 Въ щасливому місті
4 Короваю сісти.

(Маркевича, обычаи и повѣрья, стр. 104).

Г.

1 Г=1 А, 2 Г=2 А А чорнява...
3 Якъ не вимететъ печи,
4 То набъемо въ плечи.

(С. Суботовъ, Чигиринск. у.).

Д.

1 Д=2 А Півень..., 2 Д=1 А... хвостомъ...
3 Короваюві помагає.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

Е.

1 Кучерявий пічъ мете,
2 А багатий сажає,
3 Богъ ёму да помогає.

(Черниговской губ.).

Ж.

1 Ж=1 А, 2 Ж=2 А А хорошій...
3 Богъ ёму помогає.
4 Пічъ на сохахъ,

*) Въ другихъ мѣстахъ вмѣсто „кучерявий“ поютъ „вірняний“ (Волынск. губ.), „Пелехетий“ (Кіевск. губ.).

5 А діжа на рукахъ.
6 Поцілуйтеся, помилуйтеся,
7 Хто кому милъ.

(Нар. южн. русск. пѣсни, Метлинскаго, стр. 164).

Когда посадятъ коровай въ печъ, свѣчу, горѣвшую внутри дѣжи, гасятъ. Поютъ:

547.

Череватая місила,
Губатая ліпила,
Горбатая сажала,
Хорошая, румяная
У пічъ заглядала.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

548.

Губатая вчиняла,
Рилатая мясила,
А красная да хорошая
У пічъ усадзіла.

(Михалково, Мозырск. у.).

549.

Товстая въ пічъ сажала,
А зубатая зазирала,
А чорнявая, сердечная
Изъ печі виймала.

(Туровъ, Мозырск. у.).

550.

Чия жона гожа,
Що зубами ночви гложе?
Мойсеева *) да жона гожа,
Що зубами ночви гложе.

(Туровъ, Мозырск. у.).

551.

Котра місила—
Щобъ трясця трусила,
Котра вимітала—
Щобъ ii не покидала.

(Лушны, Овручск. у.).

552.

Наша хата и намъ пецъ
И дівчина—добра річъ,
Ми сі потомили,
Жъ есьмо коровай всадили.

(Рахань, Холмск. у.).

Когда вынимаютъ изъ печи лопату, которой сажали коровай, то „хлощі“

*) Старшая коровайница.

отнимаютъ у женщинъ лопату и если отнимутъ, то скачутъ съ нею, и поютъ [1]):

553.

Ой носати, коровайниці, носати,
Що дали хлопцямъ зъ лопатою скакати.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

Ихъ угощаютъ водкой. Если же бабы при себѣ удержутъ лопату, то онѣ въ свою очередь скачутъ съ лопатой припѣвая:

554.

Ой вите, хлопці, сморкачи,
Вже нашъ коровай у печи,
Вже ми коровай замісили,
У пічъ усадили,
Зъ лопатою поскакали,
Треба, щобъ намъ горілки дали.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

„Кучеряваго“ выталкиваютъ изъ хаты въ шею. Коровайницы моютъ руки и ту воду двѣ женщины несутъ „на токъ“, говоря:

„Скільки паръ руки мили, щобъ отільки паръ нашъ Ивашко волівъ мавъ“.

Возвращаются въ хату, берутся всѣ, мужчины и женщины за дѣжу, подымаютъ ее три раза, стукаютъ объ „сволокъ“, цѣлуются накрестъ, носятъ по хатѣ, танцуютъ и приговариваютъ:

555.

А.

1 Пічъ стоіть на сохахъ,
2 Діжу носять на рукахъ.
3 Пече жъ наша, пече,
4 Спечи намъ коровай съ гречі!

(С. Суботово, Чигиринск. у.).

Б.

1 Б=1 А... наша..., 2 Б=2 А,
3 Пічъ наша, испечи жъ намъ
4 Коровай красенъ.

С. Ждановка, Полтавск. у.).

В.

1 И пічъ на сохахъ,
2 А діжа на рукахъ;
3 Поцілуймося,
4 Помилуймося,
5 Хто кому радъ.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

---

[1]) Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.

Г.

1 Г=1 А Ой..., 2 Г=2 А,
3 Пече наша, пече й ваша,
4 Испечи коровай изъ речей.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Затѣмъ ставятъ дѣжу на прежнее мѣсто, а сами становятся около нея и поютъ:

556.

Ой були жъ ми въ ділі,
Намъ чоло золотіло;
На Бога гляньте,
Намъ горілки дайте!

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Мать невѣсты угощаетъ коровайницъ водкой и закуской, пока не придетъ пора ужинать:

557.

Чого намъ снідіє...
Допіро прибору потребує:
Обруса шовкового,
Хліба пшенишного,
Вина зеленого,
Доброі горілоньки,
Любоі бесідоньки.

(Рохань, Холмск. у.).

558.

Де ся господаръ подівъ?
До комори сі сховавъ.
Ми го видімъ безъ шпару,
Ходь до насъ, господару.

(Рохань, Холмск. у.).

559.

А въ нашого господара
Головка кучерява;
Вінъ головку росчеше,
Намъ горілки принесе.

(Полоски, Бѣльск. у.).

560.

Старостонька домовий!
Чого жъ ти такий ваговий,
Не троха гостей маєшъ,
Чого жъ ти іхъ не вітаєшъ,
Горілки імъ не даєшъ?
Горілки, горілки,
Свахамъ на поділки,
Горілки ся напити,
Поділки погасити,
Мали сваненьки працю,
Замісили муки, мацю,
А ви ся догадайте:
Горілки імъ дайте.

(Lozinski, стр. 15—16).

561.

Свахи коровай місили,
Та ся поколотили;
А ви ся догадайте,
Горілки імъ дайте,
Аби ся погодили.

(Lozinski, стр. 15).

562.

Ой батеньку да голубоньку,
Частуй моі коровайниці,
Бо я часу не маю,
Бо я шлюбу дожидаю,
Бо вже жъ бо я забарився,
Бо я въ шлюбі опізнився.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

563.

Почни, свате, бочку,
Що стоіть у куточку,
Покі тебе, коровай, випечемо,
Тебе, бочечко, виточемо.

(Кривинъ, Острожск. у.).

564.

Почни, свате, бочку,
Що стоіть у куточку.
Пока тебе, короваю, впечено,
Тебе, бочечко, виточено.

(Кривинъ, Острожск. у.).

565.

Якъ я мъ била коровайничковъ,
Вміла мъ коровай вити.
Вила мъ коровай, вила мъ,
Мідъ-горілойку пила мъ.

(Lozinski, стр. 17).

566.

Ми пшеницю пололи,
Ручки покололи;
Повинни свати
Соромъ знати,
Намъ коровая дати.
Ми пшениченьку жали,
Короваю не кушали,
Повинни свати соромъ знати—
Намъ коровая дати.

(Полоски, Бѣльск. у.).

567.

Дякуймо, молодиці,
За тиі паляниці,
И за зелёное вино,
И за добриі вжитки.
Весільная мати,
Ходи танёвати,
Тупни по помости,
Развесели гости
Для своеі любости.

(Хорощанка, Бѣльск. у.).

568.

Да странулися сіни,
Якъ коровайніци сіли;
А ще лучче страноться,
Якъ горилкі напъються.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

569.

Да за короваю куса
Всю ночку товкуса,
Да не чарки горілки,
Ни красноі дівки.

(Туровъ, Мозырск. у.).

570.

Ой казали люди,
Що Тетянка вмерла,
А Тетяна на печі
Ще й ноги задерла.
Прийшовъ піпъ,
Прийшовъ дякъ,
Тетяни ховати,
А Тетяна на печі
Стала реготати.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

571.

На городі мерва,
Джиджуриха вмерла,
Ой тамъ попи співали,
Джиджуриху схували.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

572.

За колодою, за дубовою,
Тамъ козиніі роги.
Коровайниці, добрие жонп,
Позадзирали ноги.

(Михалково, Мозырск. у.).

573.

А.

1 Ой де жъ тая пішла,
2 Що въ пічъ коровай несла?
3 А на юй сукня
4 Съ червоного сукна,
5 А на юй черевички
6 Червони, не велички.

(Лушны, Овручск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А..., до печі...
3 Ой на ней свита шовкомъ шита,
4 Соболями обложена,
5 Да на неі изложена.

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А,
3 Сіла на рогъ печи,
4 Коровая стеречи,
5 Щобъ хлопці не вкрали
6 И за дунай не задали.
7 Наши хлопці не таковски:
8 Коровая не вкрадуть,
9 За дунай не зададуть.

(Хорощанка, Бѣльск. у.).

574.

А.

1 Коровайниці пъяні
2 Весь коровай покрали,
3 Да въ кешені поховали.
4 Якъ изойшло тісто —
5 Стало въ кешеняхъ тісно.
6 Кешени подралися,
7 А ми сорома набралися.

(Гостомль, Кіевск. у.).

Б.

1 Б=1 А,
2 Коровай побгали,
3 Б=3 А,
4 Охъ лихо—пришло тесно,
5 Съ кешені вишло тесто.

(Колотовка, Черниговск. у.).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А,.. все цесто...
3 То въ мехъ, то въ кешеню,
4 То дзецямъ на вечеру.

(Михалково, Мозырск. у.).

Послѣ этого въ нѣкоторыхъ мѣстахъ отецъ съ матерью берутъ подъ мышку по пирогу и танцуютъ:

575.

Пече наша, пече,
Ти жъ намъ коровай спечешъ,
А мы звідси не підемо,
Доки его не виймемо,
Не будемъ наймати
Короваю виймати.

(Дубище, Староконстант. у.).

576.

Короваєво тісто
Летіло черезъ місто,
Черезъ все село текло,
Ажъ ся въ Ивася спекло!

Короваєво тісто
Не змістилося вміcто,
Но ся влігло на ринокъ,
Зацвіло, якъ борвинокъ.

(Lozinski, стр. 18).

577.

Давай, дружба, сукірп
Пецъ витенати,
Коровай винімати.
Я дружби кличу, а дружби нітъ —
Пішовъ дружбойка сосну рубати на пригнітъ.

(Lozinski, стр. 19).

578.

Чесъ тобі, короваю,
Съ кахлевоі печі
На дубове віко,
На житнее колоссе,
На кружисти обруссе.

(Полоски, Бѣльск. у.).

579.

Ой знаю-жъ я, знаю,
Що въ тимъ кораваю:
Шшеничепька зъ-підъ гаю,
Водпченька зъ дунаю,
Яйця зъ підъ камінця,
А сильця зъ Краковця,
Шафранъ, перецъ зъ Гданьска,
Вся приправа паньска;
А свашенькі тутейшнні,
Але обі молодні.

(Lozinski, стр. 15).

580.

Ніхто не вгадае,
Що въ тому кораваю
Залізная въ ёму подошва,
А мідянні обручі.
А золотні шишечки.
Въ середині райскіі пташечки.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

581.

Повини, вітройку,
Попідъ нову світлойку:
Тамъ свахи коровай вили,
Мідъ, горілойку пили;

А якъ довивали,
Мідъ, вино розливали.

(Lozinski, стр. 18).

582.

То намъ ся красний вдавъ!
Підовша ему желізна,
Обручі ему срібніі,
А на вершочку завше цвітъ;
Славни нашъ коровай на весь світъ!

(Lozinski, стр. 19).

583.

Славніі господині,
Якъ хлібъ виробляли,
Затірку вибіряли.
То-жъ тобі, Ивасю, вдача:
Твій коровай удався,
Срібнимъ обручемъ обнявся,
Золотими шишечками обклався.

(Плотница, Бѣльск. у.).

584.

Де-жъ ти бувавъ,
Що ти чувавъ,
Святий короваю?
— Бувавъ-же я, чувавъ-же я
Місяця зъ зорою.
Не есть-же то, не есть-же то
Місяцъ изъ зорою,
А есть-же то, а есть-же то
Иванко зъ жоною.

(Полоски, Бѣльск. у.).

Когда вынимаютъ коровай изъ печи — поютъ:

585.

Обіцялася мати
Намъ комороньку дати,
Де коровай сховати.

(Кульчинъ, Бѣльск. у.).

586.

Ой догадайся, Марисю, на що то, про що коровай есть,
На короваю вповиваннечко,
Твоій косоньці прикрпваннечко?
— Ще ся я вчора догадала, що моей косоньці теренъ буде,
А мні молоденькій отъ батенька.

(Хорощанка, Бѣльск. у.).

587.

На припечку луй,
А ти, дурню, стуй.

А ти вирячи очі,
Щобъ бачивъ у ночі.

(Туровъ, Мозырск. у.).

588.

Ви пъете, галнуете,
Комори не будуете.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

589.

Заслужила ти дару:
Славного кораваю.

(Кривинъ, Острожск. у.).

590.

Ой виплела, виплела,
Комора зза мора,
Ой винесла, винесла
Два корці пшениці,

А все-жъ бо то, а все-жъ бо то
Нашому кораваю,
А все-жъ бо то, а все-жъ бо то
Намъ усімъ назахвалу.

(Полоски, Бѣльск. у.).

591.

Запрягаймо воли и корови,
Отпроводьмо свечу до комори.

(Лушны, Овручск. у.).

Вынувши изъ печи коровай, кладутъ на довольно большое покрытое соломой, а потомъ скатертью „віко“, которое маршалокъ или одна изъ женщинъ ставитъ себѣ на голову и несетъ въ комору въ сопровожденіи коровайницъ. Возвратившись изъ коморы, поютъ:

592.

Ми пили и галнували,
И комору збудували,
И коровай сховали.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

593.

Ви-те, сидухі, сиділи,
Ми горе горовали —
Коровай до комори сховали.

(Кульчинъ, Бѣльск. у.).

Если же не несутъ въ комору, а ставятъ на столъ, то поютъ:

594.

Славляно да прославляно,
Да на столі поставляно!
На столі-престолі
Славенъ нашъ коровай стоіть.
Ото тобі, Марисю, твоя вірна заслужчіна,
Що ти заслужила у Господа Бога
Та въ ріднаго батенька
Тихими да походами,
А низькими уклонами.
Теперь же намъ покорися,
Ще й низенько поклонися.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

595.

Ой у полі овесъ-роса,
На столі коровай-краса;
Ой красуйся, молодой Ивашку,
У свого батенька.

(Полоски, Бѣльск. у.).

596.

Ой у лузі два стогі високіхъ,
А на столі нашъ коровай ще й вищій,
Возміте єго сховайте, щобъ єго ніхто не видавъ,
Жебъ самъ Господь Богъ оглядавъ.

(Хорощанки, Бѣльск. у.).

597.

А теперъ же въ насъ да зрадости:
А пічъ наша да бика привела,
А припічокъ да телушечку,
А запічокъ да єгнушечку,
А кочерга да яецъ нанесла,
Ступа на яйцяхъ сиділа,
А лисиця хвостомъ вертіла,
А помело кудкудакало.

(Гостомль, Кіевск. у.).

598.

Тамъ тудай лежить здавна стежойка?
Ой Богъ намъ давъ —
Коровай намъ ся вдавъ:
Ясний, красний
Якъ місяченько,
Якъ ясное соненько.

(Lozinski, стр. 19).

599.

Вийся, короваю,
Єще вижшій відъ гаю,
Якъ душейка по раю,
А рибойка по дунаю.

(Lozinski, стр. 17).

600.

Въ городеньку чистоколеньку,
Тамъ ходитъ Ивасуненько,
Проситъ квіточки въ шапочкі
Своєй паненки Марисеньки:
„Бігъ же би-мъ дала, не жаловала,
Но ся бою батенька“.
— Ой не бійся батенька свого,
Ой бійся мене та й молодого:
Батенька гроза, якъ літняя роса,
А моя гроза гірша лютого мороза.

(Lozinski, стр. 16).

601.

А вже вечера на столі.
Десь наша пані-матка на дворі,
Нехай прийде до хати
Насъ до вечери прохати.

(Дубище, Староконстант. у.).

Послѣ всего этого коровайницы ужинаютъ и, немного погодя, расходятся по домамъ.

„Спасібі вамъ“, говоритъ хозяйка, „спасібі, що послухали насъ“. Прощайте, а завтра прибувайте, глядіть“.

Въ тоже самое время приготовляется коровай и у молодого, съ тѣми же совершенно церемоніями и пѣснями, какія мы только что упомянули.

Въ нѣкоторыхъ мѣстностяхъ Малороссіи [1]) коровай пекутъ въ воскресенье, когда молодые отправятся къ вѣнцу, при чемъ самый обрядъ нисколько не измѣняется: тѣже пріемы, тѣже пѣсни отъ начала до конца.

Воскресенье.

Утромъ рано женихъ и невѣста идутъ къ заутрени вмѣстѣ съ боярами и дружками. Отслушавши заутреню, дѣвушки идутъ къ своей молодой, чтобы принарядить ее къ вѣнцу; сюда же приходятъ и музыканты отъ молодого и „відгравають на добри-день для пані молодої“. Проигравши, они уходятъ опять къ молодому, который приготовляется „до шлюбу“. Въ это время „старосціни“ (свахи) убираютъ для своего молодого коровай. Украшаютъ его барвинкомъ и разною зеленью; а въ середину втыкаютъ „пригалузасту різгу“, которой каждую вѣточку обвиваютъ овсомъ, барвинкомъ, васильками, рутою и т. п.

Послѣ того молодого сажаютъ на „ослоні“, староста расчесываетъ ему волосы, а послѣ надѣваетъ на голову шапку. При этомъ поютъ:

---

[1]) Михалково, Мозырскаго у.; Гостомль, Кіевск. у.

602.

Поймає Ивасенько
Кониченька сідлати;
Кониченька сідлає
И зтихонька гадає,
Злезами ся вмиває.
Прийшла до него
Матінка его:
Чого плачешъ, Ивасеньку?
Ой якъ-же мені,
Моя матенько,
Молодому не плакати—
Самъ я не знаю,
И не згадаю,
И не скажуть люде,
Яка ми доля буде.

(Lozinski, стр. 58).

603.

Соненько сходить, та й грає,
Иванё коника сідлає.
Его ся батенько питає:
„Де-жъ ти ся, сину, збераешъ?“
— До людей, батеньку, до людей:
Я сі тамъ дівоньку полюбивъ,
Котру мі Господь присудивъ.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 26).

Когда онъ уже совершенно готовъ, обращается къ родителямъ и проситъ у нихъ благословенія. Послѣ „маршалокъ“ (староста) береть убранный коровай, а дружба нагайкой дѣлаетъ въ дверяхъ хаты и сѣней крестъ, подаетъ молодому платокъ и выводитъ его на дворъ, гдѣ они всѣ становятся въ кругъ. Ихъ угощаютъ водкой и мать окропляетъ ихъ священной водой. Поютъ:

604.

А.

1 Кропи насъ, мати,
2 Свяченою водою
3 И доброю годиною.
4 Ломіте роженьку,
5 Стеліте дороженьку
6 Молодий и молодому
7 До Божого дому.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 Правою рукою,
4 Доброю доленькою.

(Рахань, Холмск. у.).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А, 3 Виряжай насъ, мати, 4 В=3 А Щасливою...

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Молодой кланяется всѣмъ присутствующимъ „до найменьшого дитяти“ и „цілоє весілле“ идетъ къ невѣстѣ. Дорогою поютъ:

605.

А.

1 Тамъ тудий лежить здавна стежойка,
2 До слюбу идемо
3 Ідъ пана молодого,
4 Бо сьмо слуги єго.
5 Стежейковъ иде старий старостойко:
6 До слюбу идемо,
7 До ясноі зброі,
8 До церковці святоі,
9 А за нимъ иде молода сванейка.
10 А=2 А, 11 А=7 А, 12 А=8 А, 13 А=9 А... молодий дружбойка.

Затѣмъ еще два раза повторяются послѣдніе четыре стиха, только слово „сванейка“ замѣняется первый разъ словомъ „дружбойка“, второй разъ „дружейка“.

(Lozinski, стр. 59).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 Молодого ведемо.
4 Щипайте роженьки,
5 Стелітъ дорижиньки
6 Відъ нашого дому
7 До Божого дому,
8 Нашому молодому.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

Въ это время у невѣсты также происходятъ приготовленія къ вѣнцу; музыканты, какъ уже было сказано, „відграють на добри-день“, она начинаетъ одѣваться, при чемъ дружки поютъ:

606.

Ой крикнула гусенька на морі,
Заспівала сванечка у полі,
Почула Маруся у коморі.
„Ой, батеньку рідний, вісти йдутъ,
Уже мою кісоньку росплетутъ,
Уже-жъ моі слёзоньки розіллютъ,
Росплетутъ косоньку по плечку,
Розіллютъ косоньку по личку.
Хто-жъ у насъ той віночокъ викупитъ,
То той-же намъ бочку меду викотитъ,
Бочку меду солоденького и вина дві,
Почастуе своі дівоньки на дворі,
Ой ти, Марусю, всімъ дівкамъ поклонишъ
И на своє весіллячко попросишъ.

(Гродненск. губ., Кобринск. у.).

607.

Ясно въ світлонці, ясно!
Уберітъ мене красно,
Най ся матенька дивитъ,
Чи єй ся жаль учинитъ.

(Lozinski, стр. 60).

608.

Бідна моя головонька на свєце,
Хто мою русу косу росплеце?
Дала-бъ пану-ойцу-жъ,
Тилько мому серденьку жаль бендзе.

(Мокраны, Кобринск. у.).

609.

Идуть сестриці на вечерниці
Маръю у ворітъ кличуть.
„Та идіть, сестрици,
Жалю мені не чиніте,
Та йдіть, сестриці,
Та не гомоніте.
Ой пусти-жъ мене, мій батеньку,
Та на тиі вечерниці“. (bis)
— Та не моя воля, доненько моя,
Просися у матеньки.
„Ой пусти-жъ мене, мати,
Та на тиі вечерниці“. (bis)
— Ой не моя воля, доненько моя.
Просися у Иванка.
„Ой пусти-жъ мене, мій Иванку,
Та на тиі вечериці! (bis)
Бо на вечерницяхъ
Музика граєе,
Челядонька гуляе“.
— Хочъ моя воля, Маръечко моя,
То не пійдешъ ни ти, ни я. (bis)

(Изъ рук. сб. Кулиша).

610.

Хиляються ворота (bis)
Кланяєтьця сирота,
Ажъ ся серденько краєе,
Шо батенька не маєе.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

611.

Щаслива Марися у Бога,
Стояли Анголи у порога,
Просили панєнокъ, просили,
Щоби ей віночокъ звили.

Молода садится на скамью или дѣжу. Старшая дружка, обращаясь къ старшему свату, говоритъ:

„Пане старосто, пане підстаросто, голубчику нашъ ласковий, благослови на все добре, благослови ще й молоду росплести?“

„Богъ благословить!“ отвѣчаетъ старшій сватъ.

Холостой (непремѣнное условіе) братъ невѣсты подходитъ къ ней и начинаетъ росплетать косу. Если брата нѣтъ, то его мѣсто занимаетъ родственникъ или вообще молодой парень, представляющій въ данную минуту брата невѣсты. Иногда начинаетъ росплетать косу невѣсты ея отецъ.

Вмѣстѣ съ этимъ дружки расчесываютъ косу своей подруги, мажутъ масломъ или медомъ и вплетаютъ нѣсколько копѣекъ (женихъ даетъ) и кусокъ

хлѣба, а родители или родственники обыкновенно кладутъ зубокъ чесноку, чтобы „все злее відъ неі відходило“, такъ какъ чеснокъ по народному убѣжденію „всю заразу відганяе“. Коса заплетается вѣнкомъ, послѣдній уже разъ.

Обрядъ этотъ сопровождается пѣніемъ:

612.

Благослови, Боже (bis) ... Своёму дитяти
И отець, и мати Косу росплітати.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

613.

Чомъ, ви, соловъі, не щебетали, — Ой я жъ думала, молоденка,
Якъ сади процвітали? Що въ карточки грати,
Чомъ ти, Марисю, не плакала, Ажъ то садяться благословляться
Якъ косу росплетали? Косу росплетати.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

614.

Въ долину, панєнкі, въ долину Дві квіточкі;
По червону калину, Благослови, Боже,
По крачастий барвінокъ, И вотець, и мати,
Молодій дівчині на вінокъ. Що будемо зачинати.
И зъ руточкі

(Lozinski, стр. 61).

615.

Городитъ Иванко, городитъ, „Городець, Марусю, городець,
До него Маруся приходитъ: На зелененькій барвінець;
— Шо-жъ ти, Иванко, городишъ? Буде и тобі, буде и мені на вінець“.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

616.

А.

1 Подай, матінко, гребенця
2 Росчесати косоньку до венця;
3 Подай матінко водиці
4 Зъ винного колодезя-криниці,
5 Бо вже моя водиця дорога —
6 Дорогша медочку й вина.
7 А вже я, матінко, не твоя,
8 Уже того пана,
9 Съ кімъ на шлюбоньку стану.

(Плотница, Пинск. у.).

Б.

1 Іхала Маруся до вінця,
2 Б=1 А Да впустила додолу..., 3 Б=3 А... Ивасю..., 4 Б=2 А Зачесати русу-косу...
5 Я-жъ тобі, Марино, не молодець,
9 Щобъ подававъ я тобі гребенець.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 167).

В.

1 До німець, братчику, до німець
2 Купити щоточку, гребінець,
2 В=2 А... русу косу підъ вінець.

(Lozinski, стр. 61).

Г.

1 Треться, мнеться горносталъ
2 Коло деревця, явірця,
3 Трутся, мнуться дружечки
4 Коло ей русої кісочки,
5 Г=1 А Гребінця, мати..., 6 Г=2 А... русу косу...
7 Дай мені, мати масла,
8 Бо я тобі коровицю пасла —
9 Гонила на росу;
10 Дай масла на косу.

Д.

1 Д=1 А Гребенця..., 2 Д=2 А Росчесати...
3 А той гребенець зъ Оликі
4 Росчеше кісоньку на вікі.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

Е.

1 Давай, мати, стильця,
2 Е=1 А Золотого..., 3 Е=7 Г Давай..., 4 Е=8 Г Я корову...
5 Давай хоць трошечкі
6 Помастити косечкі.
7 Де твій старшій братъ,
8 Що косу росплітавъ?
9 На тихій Донай
10 Припліткі попускавъ.
11 Ой, просо, просо, болота!
12 Ой, косо, косо, золота!
13 Не рікъ я тебе, косо, чекала,
14 Покі мъ тебе, косо, дождала,
15 Моновимъ борщикомъ змевала.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

617.

Ой нема, нема батенька въ дома,
Ой поіхалъ до Львова
Зъ білої риби білий гребінець куповати,
Марисеньку росчесати.

(Lozinski, стр. 61).

618.

Ой батечку, та голубчику,
Увійди та въ світлоньку,
Поглянь же ти та на мій посадъ:
Всі дівоньки въ косахъ,
А я свою та й роспустила,
Кісоньками та плечі вкрила,
Слізоньками личенько змила.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

619.

Кидай, Марисю, биндочки,
Нехай походять дівочки.
— Хоть не рада, та мушу:
Полюбила Ивася, якъ душу.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

620.

Прийди, матінко, прийди,
То зніми зъ мене бинди;
Уже мені въ биндахъ не ходити,
Треба дружокъ обділити.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

621.

Прийди, матінко,
До мене,
Поздиймай бинди
Зъ мене,
Да подкінь бинди
Підъ лавочку,
Дай чіпокъ
На головочку.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

622.

Матінко голубонько,
Згладь мені головоньку,
Білими рученьками,
Дрібними слізоньками.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

623.

Склуни на стилъ гуловку,
Нехъ ті русплете братикъ косоньку,
Нехъ повиплетає едвабни шнурочки,
Нехай поодлає матюнці въ ручки,
Нехай матюнка схувае въ скриню,
Бо вже пійде за господиню.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

624.

Не дай, Марисю, коси рвати,
Бо тяжко було годовати,
Що суботонькі вимивати,
Що неділенькі заплетати,

Роскидавъ братикъ косу по плечу по волосу —
Роскидай, Боже, братове жито по полю по колосу.

625.

Перше було літечко,
Теперъ зіма;
Посіяла чорнобривці,
Та вже не пора.
А же-жъ моі чорнобривці
Росцвітають,
Уже мою русу косу
Росплітають.
Уже-жъ моі чорнобривці
Росцвіли,
Уже мою кісоньку
Росплели.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

626.

Вибивайте кілочки,
Де вісіли биндочки;
А забивайте новіі
На серпанки тонкіі.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

627.

Ото тобі Марусю за таѥ,
Не заплітай роси коси утроѥ.
Заплітай росу-косу въ дребниці,
Шобъ тебе не росплели сестриці.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

628.

На дворі дерева тешутъ,
А въ хаті коси чешутъ;
На дворі дотешуютъ,
А въ хаті дочешуютъ.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

629.

Ой, матінко, та голубочко,
Приснився мені сонъ дивненький:
Зъ раю пташки вилітали,
Чорний шовкъ поснували,
Дрібне золото порозсипали.
— Зъ раю пташки—то твоі дружки,
Чорний шовкъ—то твоі кіски,
Дрібне золото—то твоі слёзки.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

630.

А.

1 До дунаю стежечка (bis),
2 Туда йшла Марися;
3 Надъ дунаёмъ стояла,
4 Росу-косу чесала,
5 Та на воду пускала.
6 „Плеви, косо, за водою,
7 А я за тобою;
8 Та станимо, спочинимо,

9 Листонька напишемо,
10 До батенька відпишимо, —
11 Нехай батенько знає,
12 За кого мня видає".
13 — Знаю, доненько, знаю (bis),
14 Ино долі не вгадаю.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=1 А... убита,
3 Слізонькамп улита.
4 Тамъ Маръечка
5 Б=4 А Русу..., 6 Б=5 А дунай...
7 Ой ви-те, моі волоси,
8 Пленіте, не тоніте,
9 Бога долі просіте.

(Подоски, Бѣльск. у.).

631.

Ой чи вогонь, чи полумень палає,
Чи на Марисі золотий вінокъ сяє?
А на ню ii матінка зглядає.
— Ой не зглядай, моя матінко, на мене, —
Не сходила я кращого вінка у тебе.
Ой не рікъ, не два, якъ ся Ивасё залицявъ;
Ой вінъ мені золотий вінокъ обіцявъ.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

632.

А.

1 Де твій, Марисю, старшій братъ,
2 Що тобі русу-косу росплітавъ?
3 Де твоі косники подівавъ?
4 Чи въ жаръ, чи въ дунай покідавъ?
5 — Кинувъ на вогонь не згорили,
6 Кинувъ на дунай не поплили,
7 Понісъ до міста—не продавъ,
8 Старшій дружечці подарувавъ.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А... заплітавъ.
3 Ніхъ же прійде росплете,
4 А собі золото забере.

(Wołyń' Steckiego, т. I, стр. 75).

В.

1 В=2 А Старшій сватъ кісоньку..., 2 В=3 А Де жъ... виплітки

3 Чи на тихій дунай попускавъ,
4 Чи меншій сестриці подававъ?
5 На тобі, сестрице, старшоі знакъ,
6 Суди, Боже, дождати и тобі такъ.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

633.

Погано, Марьюхно, погано;
Скинь кибалку та кинь пидъ лавку,
Наложи віночокъ на головку.

(М. Лушны, Овручск. у.).

634.

Ой теперъ же я королицею:
Вловили дівку молодицею,
На девять синовъ та й писариковъ,
А на десяту дочку швачечку.

(С. Хорощанка, Бѣльск. у.).

635.

А.

1 Ой братъ сестрицю та росплітає,
2 Все рожу спомінає:
3 — Та не йди, сестрице, молода замужъ.
4 Якъ рожа процвітає,
5 А хрещастий та барвіночокъ
6 Устилає садочокъ,
7 А запашний та василёчокъ
8 Исъ тиномъ ся рівняе.

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А Роженьку...
3 Не йди, сестро, замужъ,
4 Б=4 А Бо..., 5 Б=5 А... барвінокъ
6 Садокъ устилае.
4 Б=7 А... василёкъ, 8 Б=8 А.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

В.

1 В=1 А... росплітавъ
2 Дзе ти уплети подзевавъ?
3 —Меншій сестрі дарувавъ:
4 На тобі... уплети,
5 Суди, Боже, тобе такъ.

(С. Михалково, Мозырск. у.).

Г.

1 Г=1 А... сестру...,
2 Де куснички дівае?

3 Въ коморі, на тарільці,
4 Що наименчуй систрунці.

(Кульчинъ, Вѣльск. у.).

Д.

1 Д=1 В, 2 Д=2 В Ой де жъ... виплетки...
3 Да попускавъ виплітки на рікі,
4 Да росплели косоньку на вікі.

(С. Печиводы, Новоградволынск. у.).

Е.

1 Е=1 В, 2 Е=2 Д... роспліткі...
3 Понісъ на місто, не продавъ,
4 Меньшій сестриці такъ оддавъ.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

636.

Расплетала мене дядина,
Да не жалословая;
Сестриця прийнялася
Слёзками облилася.
Якъ росплетала—порвала,
Пудъ чіпокъ клала—зломала.

(С. Колошовка, Черниговск. у.).

637.

Ой, гаю мій, гаю, (bis)
Я жъ тебе кохаю,
Я жъ тебе да викохувала,
На дорогу да...
Щобъ гай зелененькій,
Щобъ рундъ молоденькій.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

638.

А въ новій світлиці та Марися сиділа.
Прийшла до ней друга — товаришка люба:
— Убираймося обі, товаришки любі,
Бо прийде Ивашко, возьме тебе зъ собою.
Я буду плакати,
Бо не маю съ кимъ іуляти.

(С. Колюсники, Ушицк. у.).

639.

„Чи я тобі, дівко Марушко, зъ весни не казала:
Не копай градки, не сади мятки, хто буде підливати“.
— Ой єсть у мене ненька старенька, то буде підливати.
Рано—росою, въ вечіръ—водою, то й буде ся приймати.

Ой єсть у мене молода сестра, буде ся затикати,
Ії запахомъ та найпахнюшимъ буде ся любовати.

(Колюсики, Ушицк. у.).

640.

А.

1 Ой на горі жито,
2 А въ долині просо;
3 Ой жаль мені тебе,
4 Моя русявая косо.
5 Ой просо, просо, вагота!
6 Ой косо, косо золота!
7 Та не рікъ я тебе кохала,
8 Що неділоньку уберала,
9 За одинъ рочокъ стеряла.
10 Ой седіли лебеді на воді,
11 Та й полинули на ріки,
12 Роспустили русу-косу на віки.
13 Ой тобі, Марусю, за тее—не плети кісоньку (въ три коси),
14 Завтра заплети кісоньку въ дробушки—
15 А вже жъ тобі не ходити въ дружки.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

Б.

1 Б=5 А, 2 Б=6 А, 3 Б=7 А... разъ...
4 Червонимъ борщикомъ умивала,
5 Золотимъ гребінцемъ чесала,
6 Темноі нички до свічкі,
7 Ясного сонця до віконця;
8 Теперъ тебе рушу—
9 Заплакати мушу.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

В.

1 В=5 А, 2 В=6 А, 3 В=7 А Не рікъ, не два тя..., 4 В=4 Б Въ... борщику...
5 По-підъ калину маила (?),
6 Сама жъ тебе, росо-косо, строіла.

(С. Колюсики, Ушицк.).

Г.

1 Г=1 А, 2 Г=2 А, 3 Г=3 А, 4 Г=4 А... руса...
5 Моя русая коса
6 Та паняньская краса.
7 Коса моя—коханне
8 Тяжке, важке здиханне.
9 Г=3 Б... я..., 10 Г Що субботи чесала, 11 Г=8 А А въ..., 12 Г=9 А вечеръ...

(Щасновка, Козелецк. у.).

641.

Косо, мое коханне,
Тяжкое мое здиханне!
Не рікъ я, не два кохала,
Що суббітоньки чесала,
Що неділеньки краснла,
Да за одинъ вечеръ зносила.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

642.

Приїхали, пані-мати, три паниче,
Взяли мою косоньку пудъ мече,
Стали мою косоньку трепати,
Стала моя матюнка плакати.

— Не плачъ, матюнко, по косє:
Да не лучче й косє на росє,
Ой лучче й косє пудъ ченцомъ.

(Колошовка, Черниговск. у.).

643.

Ой запрягали ворони коні на стані,
Шо вже поплили срібни копита на ріки.
Ой заплакала Марися молода въ матіки,
Шо вже росплели росу косу на віки.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

644.

Передъ воротами виноградъ росте,
Зъ-підъ винограду вода тече,
Тамъ Марися білилася,
Свого батенька просилася:
— Чи хорошенько вбралася?

„Ой хорошенько, дитя моє,
Ой хорошенько, дорогоє,
Ой якъ білая леліёнька,
Якъ чирвона калинонька.

(Lozinski, стр. 15—16).

645.

Додому, дружечки, додому,
Свинямъ мішати полову.

Дружки отвѣчаютъ:

— А вп, буяри за нами,
Істи полову зъ свинями.

(Дубище, Староконст. у.).

646.

Покорися, Марисю, покорися,
Та всі свої родиноньці поклонися,

У родинп рученька біленька,—
Буде твоя доленька добренька.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

647.

Благослови, Боже,
И отець, и матп

Своєму дитяті
Низенько ся кланяти.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

648.

Кланяйся, Марисю, кланяйся,
Своєму родоньку жалуйся!

Ми-жъ тобі молодця привели
Ми-жъ тобі кисоньку розплели.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

649.

Кому ся кланяєшъ,
Шо родного батенька не маєшъ?
— Поклонюся чужому, та й буде,
Тилько мому серденьку жаль буде.
(С. Колюсики, Ушицк. у.).

650.

Золотоє зернятко въ стіну бье,
Молодая Марися поклінъ дає
Отцеві и матіноньці,
Всі своі родиноньці,
И найменшій дитиноньці.
(С. Колюсики, Ушицк. у.).

651.

Грайте, музикі, ризько!
Кланяйтеся, молодята, низько,
Якъ вотцю, матінойці.
(Lozinski, стр. 20).

652.

Перша квітка—то Ивашко,
Друга квітка—то Марися.
Ходимо до кола-стола,
Проспмо Господа Бога:
„Да зустрінь же насъ, Боже,
На піршомъ порозе
И на щасливей дорозе".
Хиляйтеся вітки,
Кланяйтися дітки,
Отцю й матоньці,
И всій родиноньці,
Щобъ Богъ давъ долиньку.
(Луцкій у.).

Когда росплетутъ косу и молода встанетъ со скамьи, дѣвушки наперерывъ стараются сѣсть на ея мѣсто. будучи вполнѣ увѣрены, что которая скорѣе сядетъ, та скорѣе выйдетъ замужъ.

Слѣдуетъ замѣтить, что иногда косу росплетаютъ въ церкви, когда уже молодые стоятъ „на рушниці" [1]).

Наконецъ, приходитъ женихъ съ своими боярами. Молода даетъ подарки: молодому — хустку, а боярамъ — рушники собственной работы, которые они носятъ за поясомъ. Потомъ молодые просятъ у родителей благословенія. И когда ихъ поблагословятъ, дружко подаетъ хустку, за которую берутся женихъ и невѣста, дѣлаетъ нагайкой или палкой въ дверяхъ крестъ и выводитъ на дворъ, гдѣ мать окропляетъ ихъ священной водой. Иногда мать осыпаетъ молодыхъ хмѣлемъ. Послѣ этого они отправляются въ церковь.

[1]) Плотница, Пинск. у.

Впрочемъ, часто молодые идутъ къ вѣнцу не вмѣстѣ. Въ этомъ случаѣ молодой является въ церковь раньше и тамъ ожидаетъ свою невѣсту. Впереди всѣхъ поѣзжанъ идетъ дружко, за нимъ „світиляки“ преимущественно молоденькія дѣвушки. Одна изъ нихъ несетъ брачныя свѣчи, а другая—мечъ (предковскій). Мечъ этотъ бываетъ по большей части деревянный; но случается иногда достать гдѣ нибудь старую шпагу или саблю. Какъ деревянную, такъ и металлическую „шаблю“ или „мечъ“ увиваютъ рутою, барвинкомъ, „ласковицями“, васильками, калиновымъ цвѣтомъ и другою зеленью.

За тѣмъ идетъ молодая чета, окруженная боярами, дружками, „піддружками, и свахами и весь этотъ „поіздъ“ или „весілля“ заключается двумятремя „музиками“, которые играютъ, когда молодые возвращаются изъ церкви. Впрочемъ, иногда играютъ также, когда ведутъ молодыхъ къ вѣнцу. Если ѣдутъ въ церковь, а не идутъ, то кромѣ описанныхъ обрядовъ, передъ выходомъ изъ дому къ вѣнцу, существуетъ еще слѣдующій. Когда подъѣдутъ возы, на которыхъ поѣдутъ молодые, выходитъ мать, кладетъ передъ лошадьми хлѣбъ, а на молодыхъ сыплетъ соль, чтобы ихъ „відъ вроківъ охоронити“. Во главѣ „дружини“ ѣдутъ верхомъ или на возу молодой съ дружбою, который держитъ въ рукахъ „весільну корогву“, небольшую хоругвь, сдѣланную изъ платка, привязаннаго къ палкѣ. Отъ этой хоругви дружба получаетъ названіе „хорунжого“. На слѣдующемъ болѣе вмѣстительномъ возу, запряженномъ тройкой или четверкой, ѣдетъ молода съ дружкой, свахами (старосцьнами) и музыкантами. Старосты ѣдутъ также и везутъ съ собой коровай. Мать остается дома.

Всю дорогу поютъ:

653.

Куди ми вибіраємся, Ні въ гай, ні въ діброву,
Чи въ гай, чи въ діброву, Але до Божого дому.
Чи до Божого дому?

(Хотинскій у.).

654.

Якъ будешъ, Марусенько, къ винцю йти,
Не забувай, молода, до матки зайти:
Ростопчи ніжками травку-муравку,
Розмий слізками жовті піски,
Изніми ручками гробові дошки,
Поклонися матоньці низенько у ніжки!

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 166).

655.

Благослови насъ, Боже,
Пречистая Матп,
До шлюбу іхати.

(Холмскій у.).

656.

Кланяйся, Иваню,
Кланяйся, дптетко,
Отцу й матці,
Брату й сестриноньці,
И всій родпноньці.

(Холмскій у.).

657.

Похилися, яворонькy, похилися!
Поклонися, Марисю, поклонися!—
Старому, й малому,
И Богу Святому.
Ой заграйте, музички, різненько,
Кланяється вамъ Марися покорне,
низенько
Нехай ii благословлять хорошенько.

(Думца, Староконстант. у.).

658.

Нуте, наші, та не гайтеся,
Та до шлюбу вибірайтеся,
Не застанемъ попа дома,
Щобъ не було намъ сорома.

(Косеневъ, Новоградволынск. у.).

659.

Ой вже, ненько,
Нераненько;
Виряжай насъ
Борзенько,
Щобъ ми тамки
Не стояли,
Попові ся
Не кланяли.

(С. Колюсики, Ушицк. у).

660.

Иде Мариня зъ ложа,
При ней Матинька Божа;
Вложили корононьку,
На ei головоньку.

(Lozinski, стр. 62).

661.

Въ крузі сонейко иде,
Молода Марися до слюбу иде;
Проситъ рідного о споможенне:
— Нехъ тебе, дитятко, Бігъ помогае!

(Lozinski, стр. 62).

662.

Стукнули ангели въ небі,
Збудили батенька въ гробі:
— Вставай, батеньку, до суду,
Иде твое дитятко до слюбу.

(Lozinski, стр. 62).

663.

Идемо до шлюбу,
До Божого суду.
Відъ Бога судъ,
Відъ ксенза шлюбъ,
Відъ короля (молодаго) весілля.

(Холмскаго у.).

664.

А.

1 Отступитеся, вороги,
2 Не переходьте дороги,
3 Нехай перейде Господь Богъ
4 Зъ Пречистою Святою,
5 Зъ ясною зорою.

(Лучины, Овручск. у.).

Б.

1 Зъ дорогі, ворогі, зъ дорогі,
2 Б=2 А, 3 Б=3 А,
4 Рідна мати наперідъ.

(Плотница, Пинск. у.).

665.

Съ Богомъ, бояри, съ Богомъ,
И съ ангели Божими,
И со всіми святими,
До ясної зборої,
До церковці Святої.

(Lozinski, стр. 64).

666.

Зустрічай насъ, Боже,
На першімъ порозі,
На новому возі,
На битимъ костинці?

(Полоски, Бѣльск. у.).

667.

Ой зъ-за гурья, воронне коні, зъ-за гурья
Випровожай насъ, Найсвятіша Мати, съ подвурья.
Найсвентшая Мати въ воротяхъ стояла,
Золотимъ крижомъ намъ дороженьку жечнала.

(Бѣльск. у., Седлѣцк. губ.).

668.

Ой заграли сиві коні, заграли,
Якъ зъ панею молодою до шлюбу іхали.
Не ржіте, сивіи кони, не ржіте,
Напасемо васъ подъ Полосками на жити.

(Полоски, Бѣльск. у.).

669.

Ступайте, коники,
Сивиі, не великі,
На дорогу пісчаную,
Підъ церковъ святую;
Зазвоните, звони,
Заспівайте, ангели,
Засвітіть свічки—
Двоє дітятъ звінчати.

(Lozinski, стр. 65).

670.

А.

1 Чи чуєтеся, коники, на силу,
2 Чи подвезете княгиню
3 Підъ тую гору крутую,
4 Підъ тую церковцю святую?
5 А въ тій церковці святий Спасъ
6 Одчинить церковцю противъ насъ,
7 Звінчає дітонькі въ Божій часъ.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

Б.

1 Чуйся, коню, на силі,
2 Б=2 А... довезешъ..., 3 Б=3 А, 4 Б=4 А Підъ церковъ...
5 Подъ звони голосніі,
6 Подъ свічі ясніі;
7 До костёла римского,
8 До стану малженьского.

(Бѣльск. у.).

В.

1 В=1 А Ой коні, коні, чи чуєте себе на..., 2 В=2 А... довезете..., 3 В=3 А, 4 В=4 А.

(С. Дашковцы, Липинск. у.).

Г.

1 Г=1 А... кониченьки..., 2 Г=2 В, 3 Г=3 А, 4 Г=4 А.

(Заславск. у.).

Д.

1 Д=1 В... ви, сивеньки, 2 Д=1 А... ви на силі, 3 Д=2 А... вивезете..., 4 Д=3 А, 5 Д=4 А, 6 Д=5 А... самъ...
7 Вийди, попоньку, до насъ.

Е.

1 Е=1 Г, 2 Е=2 В, 3 Е=3 А... гороньку..., 4 Е=4 А.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Ж.

1 Ж=1 Г, 2 Ж=2 А, 3 Ж=3 А Да..., 4 Ж=4 А Да у..., 5 Ж=5 А,
6 Вінчавъ дітки однолітки въ Божій часъ.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 167).

З.

1 Ой, коню, коню, вороний,

2 З=1 А Чи береся..., 3 З=2 А Чи звезешъ..., 4 З=3 Е На..., 5 З=4 Ж, 6 З=5 А,

7 Звінчай діточки въ гожій часъ.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 167).

И.

1 И=1 Д... ви..., всі сиви, 2 И=1 А... ви въ силі, 3 И=2 А, 4 И=3 А, 5 И=4 А, 6 И=5 А, 7 И=7 Д... противъ...

8 Возьми собі двое дітей змежи насъ.

(Каменецъ-Подольск. у.).

І.

1 Ой, ви, коні наши, ворони,

2 І=2 З... чуєте..., 3 І=2 А, 4 І=3 Е Да на...

5 Да у тую світлоньку новую?

6 А у той світлоньці медъ, вино пьють,

7 Да вже нашу Марусеньку давно ждуть.

(Бытъ рус. нар. Терещенко, ч. II, стр. 119).

К.

1 К=1 І... коні вороні, 2 К=2 И,

3 Чи витягнете насъ підъ гору,

4 К=3 А, 5 К=4 А, 6 К=5 А,

7 Ой, попе, попе, батьку нашъ,

8 К=6 А Отвори церковъ..., 9 К=8 И И извінчай, извінчай двое...

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 28).

Л.

1 Л=1 А... пудъ...,

2 Пудвезіте пудъ гору княгиню,

3 Л=3 Е, 4 Л=4 А, 5 Л=5, А, 6 Л=7 Д... противъ насъ,

7 Ви-те, дяченьки, съ ключейками,
8 Кобъ намъ тиі двоє дітокъ звінчати.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

М.

1 Високо соненько надъ нами;
2 М=1 А... підъ нами, 3 М=2 А, 4 М=3 Е, 5 М=4 А.

(Луцк. у.).

671.

Братъ сестрицю випровожавъ,
Золотні ворітечка прочинявъ:
„Ото тобі, сестрице, дорога,
Иди до шлюбу здорова".

(С. Косеневъ, Новоградволынск. у.).

672.

Січіте калиноньку съ конця,
Веліте дівоньку до венця.
Изсікли калиноньку съ кінця,
Зевели дівоньку до венця,
Изсікли калиноньку, зрубали,
Уже нашу дівоньку звенчали.

(Плотница, Пинск. у.).

673.

А.

1 До шлюбу ми идемо
2 Молоду (молодого) ведемо.
3 Молода, якъ ягода,
4 Червона, якъ калина,
5 Солодка, якъ малина.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Б.

1 Тамъ тудп лежитъ здавна стежойка,
2 Б=1 А, 3 Б=2 А Молодята...
4 Якъ єдно, такъ другоє,
5 Єднакиі обоє;
6 Б=3 А, 7 Б=4 А, 8 Б=5 А.

(Lozinski, стр. 64—65).

674.

Кругомъ, кругомъ сонце вгору йде,
Мулудая Марися до шлюбу йде.
Куго ся радила, до шлюбу йдучи?
„Радилася я милого Бога,
Милого Бога й батенька рідного".

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

675.

Не стій, вербо, розвпвайся,
Бо туди й пійде сімъ сотъ сватпвъ,
Каждому сватові по квітковп,
Єно ся старості не достало старому;
Але старості досталася сванейка.

(Lozinski, стр. 65).

676.

А.

1 Ой по-під лісомъ битая доріженька,
2 А середъ ліса рублена криничепька,
3 Коло криниці червона калиноиька;
4 Ой туди іхавъ Иванько съ боярами;
5 Ёму калина дорогу заступила.
6 Вийнявъ шабельку, ставъ калину рубати,
7 Та стала ёму ка»ина промовляти:
8 „Ой не для тебе ця калина сажена,
9 Тілько для тебе Маруся наряжена".

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=4 А... ишовъ..., 3 Б=5 А, 5 Б=6 А, 5 Б=7 А Калина до ёго...

6 „Ой не рубай мене голою шабелькою,
7 Обверни мене своєю китайкою.

8 Б=8 А Та...

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

677.

Сплела Марися віночокъ
Зъ яроі рути кусочокъ;
Перекотила безъ дороженьку
У вишневий садочокъ,
— Піди, матінку, у садочокъ,
Принеси мені віночокъ.

(Дубище, Старокопстантиновск. у.).

678.

Десь та Маруся боярьского роду.
Якъ ми підъ церковці приєзжали,
Та сами ся двери одчиняли,
Та сами ся книги читали,
Та сами ся свічки засвічали,
Тамъ наши дітоньки шлюбъ брали.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

679.

А.

1 Повій, вітре, дорогою
2 За нашою молодою;
3 Розмай косу по волосу
4 По червоному поясу!
5 Стрічай же насъ, Боже,
6 Першій разъ на дорозі,
7 Другий разъ на порозі,
8 Третій разъ при шлюбі,
9 При Божому суді.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

Б.

1 Б=1 А Не вій... въ розі, 2 Б=1 А... по дорозі, 3 Б=3 А... росу, 4 Б=4 А.

5 Нехай коса має,
7 Якъ макъ процвітає.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

В.

1 В=1 Б А... лозі, 2 В=2 Б,
3 По кованимъ возі,
4 В=3 А... русу косу, 5 В=4 А.

(Lozinski, стр. 65).

Г.

1 Г=1 А Вій..., 2 Г=2 А, 3 Г=3 А... ій косу росу, 4 Г=4 А,
5 До одного волоска.
6 Нехай піде поголоска,
7 Що була паняночка.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 28).

Д.

1 Д=1 Б Да... вітру..., 2 Д=2 Б, 3 Д=3 А... русу косу, 4 Д=4 А.

680.

Дяку тобі, матенько.
Що мене породила,
Хорошого спна:
На мене люде дивлять,
На мене пани смотрять,
На мене задивилися
И о книгахъ помилилися.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

681.

Тамъ на горойці
Стоітъ церковця,

Святий Спасъ,
Вийди, ксенжуню, противъ насъ,
Ой жеби насъ темна ноченька не запала,
Єще молода Маруся сьлюбойку не брала.

(Lozinski, стр. 51).

682.

На болонейку билле,
А въ городейку зілле: —
Покажи намъ, Марусейко,
Въ которимъ дому весілейко,
Бо ми не знаємо,
По селойку блукаємо.

(Lozinski, стр. 60).

683.

А.

1 Ой попе, попе, отче нашъ,
2 Одчини церковку, звінчай насъ.
3 Якъ не будешъ насъ вінчати,
4 Будуть твоі кудерки трещати;
5 Ой якъ злий морозъ на дворі.
6 Такъ твоі кудерки да на голові.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А... батьку..., 2 Б=2 А... проти...
3 А въ тій церковці Святий Спасъ
4 Звінчає діточокъ у Божій часъ.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

В.

1 В=3 А... піпоньку, 2 В=4 А... кудронькп..., 3 В=5 А... лютий..., 4 В=6 А.

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

Г.

1 Г=1 Б, 2 Г=2 Б,
3 Вінчай дітки однолітки
4 Въ Божій часъ;
5 Г=3 А... попоньку..., 6 Г=4 А, 7 Г=5 А Якъ лютий..., 8 Г=6 А.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Д.

1 Д=1 Б, 2 Д=2 Б, 3 Д=3 Г, 4 Д=4 Г.

(Lud Ukraiński, Nowosielskiego, стр. 210).

Е.

1 Е=1 Б Отченьку (bis)..., 2 Е=2 Б, 3 Е=4 А Да повінчай дітки...

(Плотница, Пинск. у.).

684.

Ведчини, Боже, ворота— Серце ся крає,
Иде до шлюбу сирота. Що батенька (матінки) не має.

(С. Калюсики, Ушицк. у.).

Вѣнчаніе.

Говоря объ обрядѣ вѣнчанья, мы исключительно обратимъ вниманіе на народные обычаи и суевѣрія, которыми малороссъ сопровождаетъ этотъ обрядъ.

Невѣста еще передъ вѣнчаніемъ начинаетъ заботиться о томъ, какъ достигнуть вліянія надъ будущимъ мужемъ.

Вѣруя въ чудодѣйственную силу извѣстныхъ пріемовъ и наслышавшись разсказовъ, переходившихъ много вѣковъ изъ устъ въ уста, о тѣхъ благодѣтельныхъ результатахъ, какіе ими достигаются, невѣста прибѣгаетъ къ этимъ пріемамъ; она наступаетъ своему жениху на жупанъ въ то время, когда ихъ исповѣдываетъ священникъ передъ вѣнчаніемъ.

Отправляясь къ вѣнцу, невѣста даетъ „дружку“ бѣлый холщевый „рушникъ“, который онъ разстилаетъ въ церкви передъ аналоемъ и на которомъ молодые должны стоять во время вѣнчанья. На этотъ „рушникъ“ обыкновенно бросаютъ нѣсколько крупныхъ мѣдныхъ монетъ подъ ноги невѣстѣ и жениху, когда они становятся на „рушникъ“. При этомъ обыкновенно невѣста старается первая поставить ногу на „рушникъ“, будучи вполнѣ убѣждена, что если она это сдѣлаетъ, то будетъ держать мужа подъ башмакомъ. На этомъ же самомъ основаніи она кладетъ руку сверхъ руки жениха, когда священникъ связываетъ руки брачущихся платкомъ.

Тутъ же въ церкви, во время вѣнчанья, по пламени свѣчей, которыя держатъ въ рукахъ брачущіеся, опредѣляютъ не только характеръ будущей жизни супруговъ, но и продолжительность ея. Такъ, напримѣръ, если у жениха или невѣсты при вѣнчаньи свѣча горитъ тускло, то послѣ замужества жизнь будетъ мрачная, невеселая и на оборотъ. Если у кого либо изъ брачущихся свѣча погаснетъ въ то время, когда священникъ обводитъ ихъ вокругъ аналоя, это служитъ, въ глазахъ народа, самымъ неопровержимымъ доказательствомъ, что тотъ, у кого погасла свѣча, долженъ умереть прежде, чѣмъ тотъ, у кого свѣча все время горѣла.

Послѣ вѣнчанья обыкновенно вступившіе въ бракъ выходятъ изъ церкви другими, боковыми дверьми, чтобы счастье, которое ожидаетъ ихъ въ супружеской жизни, никогда ихъ не покидало и не замѣнялось горемъ [1]).

Кромѣ вышеупомянутыхъ повѣрій, относящихся исключительно къ брачущимся, т. е. къ невѣстѣ и жениху, есть еще суевѣрія, относящіяся къ свадебной дружинѣ, преимущественно къ подругамъ невѣсты, отъ которой онѣ находятся въ нѣкоторой зависимости.

Если старшая дружка, которая держитъ вѣнецъ невѣстѣ, желаетъ въ этомъ же году выйти замужъ, то она во время вѣнчанья, приближаясь къ невѣстѣ, говоритъ ей на ухо: „протягни, сестричко, рушникъ, щобъ и я скоро за тобою пошла заміжъ!“

Если при этомъ невѣста, услыхавъ просьбу своей старшей дружки, подвинется впередъ, хотя на столько, чтобы та могла поставить на „рушникъ“ пальцы своихъ ногъ — дѣло рѣшено: она въ этомъ же году выйдетъ замужъ. Если же невѣста не подвинется впередъ и не освободитъ мѣста на „рушнику“ своей подругѣ, то послѣдняя „ще буде цілий рікъ ходить у вінку“ [2]).

Желая всѣмъ своимъ подругамъ, присутствующимъ при вѣнчаніи, скорѣйшаго выхода замужъ, невѣста, отходя отъ аналоя, при которомъ она вѣнчалась, незамѣтнымъ образомъ толкаетъ его ногой; проходя между дѣвицами, она разбрасываетъ имъ зѣлье или же окидываетъ ихъ взоромъ — все это ускоритъ имъ выходъ замужъ [3]).

По выходѣ изъ церкви, за оградой, молодыхъ встрѣчаетъ иногда „троістая музика“, состоящая изъ скрипки, „бубна“ или „решета“ и „цимбалъ“; музика играетъ маршъ. Вышедшіе изъ церкви соединяются съ тѣми, которые вышли на встрѣчу и съ музыкой, пѣніемъ, а иногда даже и танцами, отправляются чаще всего къ родителямъ невѣсты, хотя во многихъ мѣстчостяхъ — напр. въ М. Туровѣ, Мозырск. уѣз., въ Дубищахъ, Староконст. уѣз., въ Харьковской губерніи — молодые изъ церкви отправляются каждый въ свой домъ. Точно также есть мѣстности, — и такихъ мѣстностей несравненно больше — гдѣ новобрачные отправляются въ домъ родителей невѣсты. Если церковь далеко, тогда ѣдутъ лошадьми и размѣщаются на возахъ слѣдующимъ образомъ:

---

[1]) Подольск. губ. Ушицк. уѣзда.

[2]) Борисполь, Полтавск. губ., Переяславск. уѣзда.

[3]) Лозинскій.

На большой, хорошій возъ, въ который обыкновенно закладываютъ самыхъ лучшихъ лошадей, садится „молода“, возлѣ нее—„старша дружка, сваха, свашка и дружко“. Остальная же свадебная дружина размѣщается на остальныхъ возахъ какъ попало, за исключеніемъ молодаго, свата старшаго и свата меньшого, которые ѣдутъ верхомъ. Дорогою поютъ: сваха, свашко и другія:

685.

На горі церковця стояла,
Тамъ Єва зъ Гадамомъ шлюбъ брала,
На едвабнимъ рушничку стояла,
А Пречиста віночка держала,
Янгельская музиченька имъ грала,
А вінчавъ-же ихъ Господь Богъ,
А вінчаючи научавъ:
„Якъ придешъ, Гадаме, одъ шлюбу,
Не отпускай своеі Єви до суду!“

А=1 А, 11 А=2 А Марися зъ Ивасёмъ...

Дружечка віночка держала;
А вінчавъ-же ихъ священникъ,
А вінчаючи научавъ:
„Якъ придешъ одъ шлюбу,
Не забувай отця и матки до суду,
Не пускай Марисині до суду!“

(Млиновъ, Дубенскаго у.).

686.

Присягай, Ивасенько,
Три рази, рази
Передъ образи,
Передъ всіми святими,
Передъ людьми добрими:
Не здраджу тя, Марисенько!

(Lozinski, стр. 68).

687.

Присягала Марисенька, (bis)
За короля Ивасенька; (bis)
Шось сі Марися гадала,
Яке сь слюбойко брала?
— Гадала мъ сі гадайку
Въ вишневимъ садойку:
При батейку не бити,
Дівойковъ не ходити.

(Żegota Pauli, стр. 79—80).

688.

Ми въ церкві були
И Богу ся молили,
Богові небесному
И попові напасному.

(Хотинскій уѣздъ).

689.

Да були-жъ ми у церкві
Молилися Богу, Духу Святому,
И книги читали,
И двоє дітокъ звінчали.

(Нар. юж. рус. пѣсни, сб. Метлинскаго, стр. 168—169).

690.

Да були-жъ бо ми въ шлюбі
И въ Божому суді—
Одъ попа—шлюбъ,
Одъ Бога—судъ,
Одъ короля весілле.

(С. Млиновъ, Дубенскаго у.).

691.

Да були ми въ Божому дому,
Теперъ йдемъ до дому,
До стола тисового,
До хліба пшенишного,
До вина зелёного.

(Полоски, Бѣльск. у.).

692.

А.

1 Ой де жъ ви бували?
2 Ой що жъ ви чували?
3 —Да були жъ ми у Бога
4 Да у Духа Святого,
5 Да видали два вінці,
6 Два вінці на столці,
7 А третій на головоньці,
8 На русій косонці.

(Нар. юж. пѣс. рус. Метлинскаго, стр. 173).

Б.

1 Б=3 А А ми були..., 2 Б=4 А, 3 Б=6 А Бачили..., 4 Б=7 А.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 Були ми въ церкві,
2 В=3 Б, 3 В=7 А... Марійці.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

Г.

1 Г=1 В
2 Да бачили диво,
3 Г=6 А, 4 Г=7 А.

(С. Коселевъ, Новоградволынск. у.).

693.

Сонечко горою йдеть,
Маръечка зъ вінчання йдеть;
Єі батейко, виходя, питаєть:
— Де ти, дитятко, бувало?
„Бувало, батейку, во Божому дому“.
— Маръечко, дитятко, що ти видало?
„Видала, батейку, Святую Пречисту;
Святая Пречиста віночокъ вила,
Мені къ вінчанню одного дала,
Извінчавшися, назадъ узяла“.

(Мокрини, Кобринск. у.).

694.

А.

1 „Сіяла зиронька, сіяла;
2 Зъ кімъ же ти, Марисю, шлюбъ брала?“
3 — Съ тобою, Ивасю, съ тобою,
4 Якъ ясний місяць зъ зорою.
5 „Почімъ ти мене, Марисю, пізнала,
6 Що ти мене місяцемъ назвала?“
7 — По мові, Ивасю, по мові,
8 Що бувъ царській вінокъ на голові.

(Млыновъ, Дубенск. у.).

Б.

1 Б=1 А... зоронька..., 2 Б=2 А... Мариню..., 3 Б=3 А... Иваню, 3 Б=4 А Якъ зъ ясною..., 5 Б=5 А... мя..., 6 Б=6 А Щось... зорою..., 7 Б=7 А,

8 Червона шапочка на тобі,
9 Червона шапочка, якъ огінь,
10 Чорні оченька, якъ теренъ.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 29).

695.

А.

1 Да спасибі жъ тобі, попоньку,
2 Не багато взявъ – копоньку,
3 Ой два талери битиє,
4 Да двє хусточки шитиє!
5 Да спасибі жъ тобі, попоньку,
6 Не багато насъ державъ,
7 Не велику плату взявъ:
8 Повъ-шеста да копу
9 Да за русу косу.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Да не дякуємъ дяченьку,
2 Да подякуємъ пуйпоньку,
3 Б=2 А
4 Да за дівочую куйсоньку,
5 Б=3 А, 6 Б=4 А И дві...
7 Да за єі походи тихіі,
8 Да за єі уклони низькіі.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 Первая квітка тожъ Ивашко...
2 В=1 А, 3 В=2 А Що..., 4 В=4 Б За Марійчину...

(Борисполь, Переяславск. у.).

Г.

1 Г=1 А, 2 Г=2 А Що..., 3 Г=4 В,
4 Да за єі тихиі походи,
5 Да за єі низькиі поклони.
(М. Гостомль, Кіевск. у.).

Д.

1 Д=1 А, 2 Д=2 А, 3 Д=4 В.
(Изъ рук. сб. Кулиша).

696.

А.

1 Дякуймо попонькові,
2 Якъ рідному батенькові,
3 Що намъ шлюбъ давъ,
4 Й не багацько взявъ:
5 Червоного золотого
6 Одъ пана молодого.
(Дубище, Староконст. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А И нашому...,
3 Що насъ хутко звінчавъ,
4 Б=4 А, 5 Б=5 А Півтора..., 6 Б=6 А.
(Заславск. у.).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А Своєму...,
3 Що наши дітки звінчавъ,
4 Немножечко взявъ:
5 Чотирі зелотиє
6 За наші молодиє.
(Полоски, Бѣльск. у.).

Г.

1 Г=1 А, 2 Г=2 В Якъ..., 3 Г=3 В, 4 Г=4 В,
5 Литовську копу
6 За дівоцькую косу.
(Мокраны, Кобринск. у.).

Д.

1 Д=1 А,
2 Своєму ойченькови,
3 Д=3 В, 4 Д=4 В И..., 5 Д=5 В По штирі..., 6 Д=6 В.
(Полоски, Бѣльск. у.).

Е.

1 Е=1 А, 2 Е=2 А,
3 Що насъ звінчавъ,

4 Е=4 В И...
5 Дали ёму шеляжище,
6 А вінъ думавъ, що рублище.
(Млиновъ, Дубенск. у.).

Ж.

1 Ж=... ксенжункові, 2 Ж=2 Б, 3 Ж=3 Е,
4 Не багато въ насъ взявъ,
5 Ж=5 А, 6 Ж=6 А. Відъ нашого...
(Łożinski, стр. 67).

З.

1 Дякуемъ попойкові 3 Же намъ шлюбойко дали,
2 И ёго дячейкові, 4 Не чимало въ насъ взяли.
5 З=5 Б Но..., 6 З=6 А Відъ нашого...
(Żegota Pauli, стр. 8 ч. 1).

И.

1 И=1 А, 2 И=2 А, 4 И=4 В, 5 И=6 А Відъ.., 6 И=5 Б.
(М. Тывровъ, Винницк. у.).

І.

1 І=1 А Дяковать..., 2 І=2 А Нашому..., 3 І=3 Е, 4 І=4 А И недорого..., 5 І=5 Б, 6 І=6 А За князя....
(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

К.

1 К=1 А Дякую..., 2 К=2 В А..., 3 К=3 Е, 4 К=4 А, 5 К=5 А, 6 К=6 А,
(Wolyn Steckiego, стр. 76—79).

Л.

1 Л=1 А (bis), 2 Л=2 А, 3 Л=3 Е... вінъ..., 4 Л=4 А.
(Этнограф. свѣд. о Подол. губ., вып. 1. 1869 г., Данильченко, стр. 31).

М.

1 М=1 А... попенькові, 2 М=2 А, 3 М=3 А, 4 М=4 А И немного відъ насъ..., 5 М=5 Б, 6 М=6 А... нашого...
(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 29).

Н.

1 Н=1 А Ой спасибі..., 2 Н=2 І, 3 Н=3 Л, 4 Н=4 А Не багато..., 5 Н=5 Б, 6 Н=6 А Отъ князя...,
7 За русую косу,
8 За панянску красу.
(Сборн. Стат. Свѣд. о Кіевск. губ., стр. 76, 1864 г.).

697.

А.

1 Задурились-мо попа,
2 Якъ доброго хлопа—
3 Ми редьки накраяли,
4 А вінъ думавъ, що таляри.

(Каменецъ-Подольскъ).

Б.

1 Ой на горі копа,
2 Б=1 А, 3 Б=3 А... рішы..., 4 Б=4 А.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

В.

1 В=1 Б,
2 Здурили-жъ ми попа:
3 Дали ёму два злотківці,
4 В=4 А... що червінці...

(С. Дубище, Староконстантиновск. у.).

Г.

1 Г=1 Б... у полі..., 2 В=1 А Пидманули..., 3 Г=3 В, 4 Г=4 В... два...

(Кривинъ, Острожск. у.).

Д.

1 Д=2 В Ой..., 2 Д=2 А... старого...,
3 Що намъ шлюбъ давъ,
4 Не багацько взявъ.

(Этнограф. свѣд. о Подольск. губ., вып. 1, 1869 г., Данильченко, стр. 31).

Е.

1 Е=2 Г, 2 Е=2 А... скопа...,
3 Ми по смітті ходили,
4 Черепкі збірали,
5 Попові давали.

(Млиновъ, Дубенск. у.)

698 *).

Ясний, місяцю, надъ нами,
Вороні коні підъ нами.—
Чуйтеся, коні, на силу,

*) Эта пѣсня поется послѣ вѣнчанья, также какъ и до вѣнчанья (см. стр. 265, № 670).

Чи підвезете княгиню
Підъ тую гіроньку крутую,
А въ тую церковцю святую?
А въ тій церковці Святий Спасъ,
Одчинивъ церковцю проти насъ,
Повінчавъ діточокъ въ Божій часъ.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

699.

Ми попа обманули (bis),
Церковъ одмикали,
Двохъ дітокъ вінчали.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

700.

Помалесеньку йдіте,
Пиломъ не пиліте,
Щобъ Ивашкова пава
Пиломъ не припала.

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

701.

По-надъ вишневимъ садочкомъ
Йшли дружечки рядочкомъ
Да щипали руту-мяту зелененьку,
Обтикали Маръечку молоденьку.

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

702.

Да метяна улонька
Зъ конця,—
Да ведяна дівонька
Зъ вінця.

(Пилохница, Пинск. у.).

703.

Рано, рано...
„Сивий-білий да голубоньку,
Ци бувъ-же ти на дунаєньку,
Ци бачивъ ти да голубоньку?“
— Бувъ-же я на дунаєньку,
Бачивъ я сиву голубоньку:
Подъ єі вода бежиць,
А на єі перьі звениць.
„Молодий Иванко,

Ци бувъ-же ти въ своєі цещеньки,
Ци бачивъ ти свою Маръюхну?"
— Бувъ-же я въ своєі цещеньки,
Бачивъ я свою Маръюхну:
Ходзить она по надворью,
Да на єй сукня шамжиць
И подъ ею земля дрожиць.

(М. Давыдъ-городокъ, Мозырск. у.).

704.

Стелися, хмелю, по тину,
А ти золото по ёму;
Бо йде наша княгиня до дому.

(Нар. южн. рус. пѣсни Метлинскаго, стр. 169).

705.

Іхала дівочка зъ-подъ вінця,
Изломила березку зъ верховця.
— Стой, моя березка, безъ верха,
Безъ кудрявою голляйка,
Безъ широкого листейка.

Живи ти, мой татухна, безъ мене,
Безъ моєі русої косухни,
Безъ моєі тихої уходухни,
Безъ моєі низької уклонухни.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

706.

А.

1 Не стуйте, бояре,
2 Єкъ макъ зацвіте,
3 Щиплите роживку,
4 Стеліте дороживку
5 Отъ сельця до сельця,
6 Куди іхать одъ вінця.

Б.

1 Охъ, у насъ бояре,

2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=А Да стелить..., 5 Б=5 А, 6 Б=6 А... йшла...

(Изъ рук. сб. Кулиша).

707.

Ой на горі Маруся жито жне
И серпа въ ручки не бере;
А за нею молодою густий сніпъ:
Чотирі дяки, а пъятий піпъ.
Звінчана Маруся за сімъ кіпъ.

(Сбор. Ст. Св. о Кіевск. губ., 1864 г., стр. 67).

708.

Десь ти, дівчино, десь ти, Марусю,
Камъяне серце маєшъ,
Що ти свою неньку дуже стареньку
На віки покідаєшъ.

По воду йде спотикається,
Слёзами умивається;
Нові відерця недобірає,
Слёзами доливає.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

709.

Заковала зозуленька
У лісі, на дубі;
Заплакала Марусенька
У церкві, при слюбі.

— Не плачъ, не плачъ, Марусенько,
Добре тобі буде—
Умиешся слёзоньками,
Хоть води не буде.

(Żegota Pauli, стр. 100).

710.

Не гуди, рою,
По-надъ головою!

То не рій гуде,—
То Маруся до дому йде.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 169).

711.

Не хмиль вьється кпля тячинки,—
Тілько ходить Ивашко киля дівчини;

Ой не самъ вінъ ходить,
А Марисю за собою водить.

(Мокраны, Кобринскаго у.).

712.

Ой ходила та Марусенька, ходила по садочку,
Годувала та голубонькивъ на жовтімъ пісочку;
И годувала и напувала,
Зъ голубками промовляла:
„Загудить мені, сизі голубонькі,
Защебечіть, соловеічки,
Та завдайте тугу темному лугу
И рідному батеньку,
Що вінъ мене дає,
И самъ не знає, доленькі не вгадає“.
— Та доненько-жъ моя!
Не Господь-же я, щобъ твою долю знати;
Та просі, доненько, Господа Бога,
Щобъ було щастя й доля.

(Ждановка, Полтавск. у.).

713.

А.

1 Схилилася верба зъ верху до кореня,—
2 Вінчалася Маруся зъ ранку до полудня;
3 Та вінчалася вона підъ вінцемъ,
4 Чесала кісоньку гребенцемъ;
5 Упавъ гребенець підь столець,
6 „Подай, Иване, гребенець“.
7 — Ой я жъ тобі не вдовець,
8 Щобъ я тобі подавъ гребенець.

(С. Жаботинъ, Чигиринск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А... дівочка....
3 Да багатого батька, да разумної матки,
4 Да великого роду—поідемъ до дому.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 В=1 А... знизу..., 2 В=2 А... дитинка...

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Г.

1+2 Г=1 А, 3+4 Г=2 А,
5 Да рузумного батька
6 Да рузумне дитятко.

(Макишинъ, Черниговск. у.).

Д.

1 Первая квітка—то жъ Ивашко,
2+3 Д=1 А... да до..., 4+5 Д=2 А... да до...

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Е.

1+2 Е=1 А, 3+4 Е=2 А.

(Щасновка, Козелецк. у., М. Гостомль, Кіевск. у., Народ. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 168).

Ж.

1 Ж=1 Д,
2 Стояла Маруся пудъ венцемъ,
3 Ж=4 А... русу косу..., 4 Ж=5 А Да й..., 5 Ж=6 А, 6 Ж=7 А, 7 Ж=8 А.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

3.

1 З=3 А Стояла Маруся..., 3 З=4 А,
3 Примочувала росою,
5 Вихвалялася красою.

(С. Субботово, Чигиринск. у.).

714.

Ой зъ гори всі дівони ззвонили,
За чотирі милі колокола греміли;
Плачъ, плачъ, Марусю,
Проси въ Бога щастя,
Бо вже твій Иванко
Зъ-за гори виізжає.
Маруся віронькі не нняла,
Слізки не вронила.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

715.

Ой въ городі вишенька,
За городомъ дві,
Да зацвіли білимъ цвітомъ обидві:
Роскотються білі квітки надвоє,
Що хороші молодятка обоє.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

716.

Ой черезъ цей садъ, черезъ виноградъ
Стежечка утоптана.
Ой хто-жъ утоптавъ? (bis)
Молода й Марусенька,
Калиновий листъ прогортаючи,
Батенька шукаючи.
— Пошлю соловейка,
Пошлю маленького
До батенька рідненького;
А зузуленьку на украінку
По рідну родиночку.
Ні соловья зъ гаю,
Ні батенька зъ раю,
Ні родини зъ украіни!

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

717.

Коло зеленого кубочка
Обсіялася руточка.
„Ой, руто-жъ моя, дрібна й зелена,
Съ кимъ тебе позбіраю“?
— Проси, Марусю, батенька,
Щобъ помігъ рути збірати.
„Ой, руто-жъ моя, дрібна й зелена,
Съ кимъ тебе позбіраю?
Та не буду батенька прохати,
Не вміе мене кохати!
И не кохати, и не зодягати,
Ні при собі держати“.
— Проси, Марусю, матінки,
Щобъ помогла рути збірати.
„Ой, руто-жъ моя, дрібна й зелена,
Съ кимъ тебе позбіраю?
Та не буду матінки прохати,—
Не вміє мене кохати,
И не кохати, й не зодягати,
Ні при собі держати“.
— Проси, Марусю, Йванка,
Щобъ помігъ рути збірати,

„Ой, руто-жъ моя, дрібна й зелена, Вінъ уміє мене кохати
Съ кимъ тебе позбіраю? И при собі держати".
Та буду Йванка прохати:

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

718.

А.

1 Ой рано, рано въ неділю
2 Пішла Маруся въ шевлію,
3 — Ой и хто жъ мене въ шевліи знайде,
4 То тому я достануся!
5 Пішовъ батенько—не знайшовъ,
6 Вирвавъ квіточку та й пішовъ;
7 На квітку гляне, серденько въяне,
8 Що Марусі не має.
9 Пішла й матінька—не знайшла,
10 Вирвала квіточку та й пішла.
11 На квітку гляне, серденько въяне,
12 Що Марусі не має.
13 Пішовъ братічокъ—не знайшовъ,
14 Вирвавъ квіточку та й пішовъ,
15 На квітку гляне, серденько въяне,
16 Що Марусі на має.
17 Пішла сестриця—не знайшла,
18 Вирвала квіточку та й пішла;
19 На квітку гляне, серденько въяне,
20 Що Марусі не має.
21 Пішовъ Иванко, та й знайшовъ,
22 Взявъ за рученьку, та й пішовъ.
23 — Ой хто жъ мене въ шевліи знайшовъ,
24 То тому-жъ я й досталась!

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А Ишла Марися..., 3 Б=3 А Ой..., 4 Б=4 А.... ся зістану, 5 и 6 Б=5 и 6 А.

7 Доню моя люба, мила,
8 Кому ти ся зостала?

9, 10, 11 и 12 Б=1, 2, 3 и 4 Б. 13 Б=17 А, Ишла матінка. 14 Б=18 А. 15 и 16 Б=7 и 8 Б. 17, 18, 19 и 20 Б=1, 2, 3 и 4 Б. 21 Б=21 А Иванко... 22 Б=22 А.

23 Марися мила, кохана,
24 Мені ся ти зостала.

719.

Паламаръ ключі ховає,
Ивась Марусю питає:
„Чи я-жъ тобі, Марусенько, вельми любъ,
Що ти зо мною брала шлюбъ,
Підъ царскимъ вінцемъ стояла,
За правую рученьку держала?“
Изъ правой рученьки перстень знявъ
Да на мою рученьку ліпший давъ.

(Нар. южн. рус. пѣсни, сб. Метлинскаго, стр. 168).

720.

А.

1 Січана, калинонька, січана,
2 Вже-жъ наша Марусенька звінчана.
3 Червоніі чобіточки на нозі,
4 Що купивъ Ивашко въ дорозі.
5 Ой у Киеві куповавъ,
6 А въ Василькові підковавъ—
7 Своій Марусці подарувавъ.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Квічаная калинонька, квічаная,
2 Б=2 А Та... та Маруся..., 3 Б=3 А,
4 Золотий перстникъ на руці
5 Б=4 А.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

721.

Ой шлюбъ дано —
Истинно звінчано!
Ксёндзи намъ шлюбъ дали,
А дяченьки помагали.

(Lozinski, стр. 67).

722.

А.

1 Лети, лети, соколоньку, попередъ насъ,
2 Неси, неси вістоньку батеньку одъ насъ:
3 Що вже его діточки звінчани;
4 На білому рушничку стояли,
5 Золотиі перстенёчкі міняли.

(Гостомль, Кіевск. у.).

Б.

1 Б=1 А вище..., 2 Б=2 А скоріще...,
2 Та винеси чашу меду, частуй насъ,
4 Бо-вже наша Маруся гістемъ у насъ.

(Ушицк. у.).

В.

1 В=1 А передомъ...
2 А прилети до домоньку, дай чоломъ,
3 Та нехай виходять съ калачомъ,
4 Звъязали рученьки съ паничомъ.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

Г.

1 Г=1 А,
2 А дай матінці добру вість,
3 Що вже зятенько въ селі єсть;
4 Да не такъ у селі—за селомъ,
5 Незабаромъ буде за столомъ.

(Кривинъ, Острожск. у.).

723.

Тамъ туди лежить стежойка,
Відъ шлюбу йдемо (ідемо),
Молодятъ ведемо:
Якъ єдно, такъ другоє—
Єднакіі обоє.

(Łoziński, стр. 67).

724.

Лети, лети, соколоньку, до батька мого!
Нехай же вінъ столи тисові застілає,
Нехай свічі восковні зажигає,
Нехай мене молодоі дожидає.

(Нар. южн. пѣсни, сб. Метлинскаго, стр. 170).

725.

Радуйся, муй баценьку,
Що молодъ оженився.
— Такъ, мує дзітятко,
Якъ на світъ народився.

(М. Давыдъ-городокъ, Мозырск. у.).

726.

Іде Марися удъ винцю,
Сіє золото зъ рукавцю;
За нею батенько ступою,
Сбирає золото рукою.
— Мій ти, батеньку, ни зберемъ,
А своі слёзоньки розуллємъ.

(Д. Кульчинь, Бѣльск. у.).

727.

— Ой мій батеньку рідний,
Звязавъ панъ ксендзъ ручки,
Поменявъ перстенёчкі,
Перстенёчкі золотие,
Два віночкі рутьяние.

„Ой Марисю, дитятко!
Ой волівъ би я тисёнцъ дати,
Жебъ тобі ручкі розвязати, (bis)
И перстенёчки золотие,
И два віночки рутьяние“.

(Полоски, Бѣльск. у.).

728.

„За воріточка-жъ, та мій батеньку,
Пусти-жъ мене погуляти!“
— И самъ не піду, и тебе не пущу,
Просися у матінки.
„За воротечка-жъ, моя матінко,
Пусти-жъ мене погуляти!“

— И сама не піду, и тебе не пущу,
Просися у Иванка.
„Та за воротечка-жъ, мій Иваночку,
Пусти-жъ мене погуляти!“
— Та и самъ не піду, и тебе не пущу,
Сидімо у купочці.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

729.

Схилилася калинонька,
Схилилася червоная
Черезъ плютъ до садоньку,
Черезъ плютъ до вишнёвого;

Кланялася Марися,
Кланялася молодая
Черезъ стулъ до батенька
Черезъ стулъ до рідного.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

730.

Если невѣста не имѣетъ отца:

Ой кому ти, молода Марисю, кланяєсся,
Ой коли ти рідного батька не маєшъ?
— Ой єсть у мене а родинонькі не мало,
Треба кланяти, щобъ за батенька ставало.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

731.

Ой ходила Марусенька по-въ городу,
Та заняла сіру й утку та на воду.
— Та поплинь, поплинь, сіра й утко, тихо по воді,
Прибудь, прибудь, мій батеньку, тепера къ мені.
„Ой, радъ би я, дитя моє, до тебе прибуть:
Насипали сироі землі на груди моі,
Закрилися карі очі й устонькі моі!

Ой кланяйся, дитя моє, чужой чужині,
Нехай дає порадоньку бідній спроті".
— Ой кланялась, мій батеньку, вже й неразъ
Нема-жъ того порадочку, якъ було-бъ при васъ.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

732.

Ой ходила дівчинонька по городу,
Викидала свої квіти та на воду,
Та забула ворітечка зачинити,
Та мусіла, та батенька попросити:
— Ой зачини, мій батеньку, тиі ворота,
Бо наіде мій Иванко зъ боярами сюда;
То потопче моі квіти чобітками,
Повиносить за ворота підківками.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

733.

А.

1 Ой вийди, матінько, проти насъ,
2 За свое дитятко спитай насъ:
3 Де твое дитятко бувало?
4 Підъ царскімъ вінцемъ стояло,
5 Зъ молодимъ Ивашкомъ шлюбъ брало.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

Б.

1 Б=1 А Иди...,
2 Звитайся,
3 Свого дитяти
4 Спитайся:
5 и 6 Б=3 А, 7 и 8 Б=4 А шлюбъ брало.

(С. Перейма, Балтск. у.).

Б.

1 В=1 А, 2 В=4 Б Своёго дитятка..., 3 В=3 А, 4 В=4 А, 5 В=5 А Съ хорошимъ Иванёмъ...

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 29).

Г.

1 Г=1 А,
2 Частуй кубочкомъ усіхъ насъ,
3 Ой, нашъ кубочокъ зелененькій,
4 Зелененькій, впна повненькій.

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

Д.

1 Д=1 А ...пані-матко..., 2 Д=2 Г Да витай купочокъ...
3 Да питай донечкі: чи твоя?
4 Вже-жъ я,пані-матко, не твоя;
5 Вже-жъ я, пані-матко, вінчаная,
6 Вже-жъ я, пані-матко, Ивасева вічная.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 173).

Е.

1 А въ садочку дві квіточки.
2 Е=1 А.
3 Винеси кубочокъ, частуй насъ,
4 Теперь же я, матюнко, гість у васъ.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Ж.

1 Ой, матюнко, утко,
2 Чомъ не виходишъ хутко?
3 Чомъ зятя не витаєшъ?
4 Чомъ дочкі не питаєшъ:
5 Съ кімъ вона шлюбъ брала,
6 Куму присягала?
7 — Присягала я Богу
8 И Йвасёві своёму.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

З.

1 З=1 Ж, 2 З=2 Ж Ворочайся...
3 Да вже сонце низько,
4 Да вже гості близько,
5 Да вже сонце въ розі,
6 Да вже гості на порозі,
7 З=1 А, 8 З=2 Г, 9 З=3 Д, 10 З=4 Д Да вже-жъ бо я, матюнко... 11 З=5 Д матюнко... 12 Иванова вічная.

(Макишинъ, Черниговск. у.).

И.

1 И=1 Ж, 2 И=2 З, 3 И=3 З, 4 И=4 З дружкі..., 5 И=5 З, 6 И=6 З дружкі...

(Изъ рук. сб. Кулиша).

І.

1 І=1 Ж, 2 І=2 З, 3 І=3 З,
4 Вже твоя дочка близько.

(Гостомль, Кіевск. у.).

К.

1 К=1 А противъ...,
2 Запитай, матінко, всіхъ насъ:

3 К=3 А,
4 Що твоє дитятко чувало?
5 К=4 А, 6 К=5 А Зъ правої рученьки...,
7 Отчиняйтеся, ворітця, 10 Зъ щасливої дороги,
8 Отклоняйтеся, колесця, 11 Бо у насъ коники воронн, —
9 Отступітеся, ворогі, 12 Підобъемо вороги підъ ногі.

(Сборн. стат. свѣд. о Кіевск. губ., 1864 г., стр. 79).

Л.

1 Крикнули янголі въ небі, 2 Збудили батенька въ гробі,
3 Л=2 Б Встань, батеньку...; 4 Л=2 Б (bis), 5 Л=3 А, 6 Л=4 А, 7 Л=5 А.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

734.

А.

1 Ой, радъ, хлопчичокъ, радъ, 5 Изъ головкі віночокъ,
2 Що й у церковці побувавъ, 6 Поніс мамочці значокъ.
3 Дівочку за ручку подержавъ, 7 —На тобі, мамочко, значокъ,
4 Зъ правої ручкі перстень знявъ, 8 Се моєї дівочки віночокъ.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А Иванко...,
2 Що зъ Марусею шлюбъ прийнявъ,
3 Б=4 А, 4 Б=6 А на показъ..., 5 Б=7 А цей..., 6 Б=8 А Це... перстничокъ.

(М. Тростомль, Кіевск. у.).

В.

1 В=1 Б Ивась..., 2 В=2 А Що въ Божому дому...,
3 На білімъ рушничку постоявъ,
4 В=4 А рученькі перстня...,
5 А зъ щирою серця присягавъ.

(Кривинъ, Острожск. у.).

735.

А.

1 Радуйся, матінко, 5 — Перше мъ ся радовала,
2 Взяло шлюбъ дитятко 6 Якъ єго годувала;
3 И твоє, и чужее,— 7 Теперъ ся велпчаю,
4 Теперь твої обідвоє! 8 Бо двоє дітей маю.

(Каменецъ-Подольскъ).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А Якъ... такъ...,
4 Южъ то твоє обоє
5 Наподвірешко твоє.
6 Коби-сь, мати, крижомъ пала,
7 Ти би съ іхъ не розегнала.

(Żégota Pauli, стр. 80).

В.

1 В=1 А матіпонько..., 2 В=2 А дитятонько...,
3 Якъ едно, такъ другоє.
4 В=4 А Вже-жъ то... обоє, 5 В=5 А Тоді-емь-ся..., 6 В=6 А Якъ емь тя..., 7 В=7 А, 8 В=8 А.

(Основа, Апрѣль, 1662 г., стр. 29).

736.

Моя матюнко рідна,
Вийди на дорогу,
Послухай на дуброву:
Ци шумить дубровонька,
Ци стучить дороженька,
Ци іде розмай-коса,
Ци спала зъ личенька краса?
— И шумить дубровонька,
И стучить дороженька,
И іде розмай-коса,
И спала зъ личка краса,
Якъ зъ калиноньки роса.

(Полоски, Вѣльск. у.).

737.

День добрий, мати!
Чи гараздъ въ тебе въ хаті?
Чи помити ложкі й тарілкі
Да безъ молодоі дівки?
Чи застеляни столи,
Та безъ мене молодоі?

(Косеневъ, Новоградволынск. у.).

738.

Ой мати, мати старая,
Застилай столи коврами.
Да не сама я йду—съ боярами,
Да не сама я сяду—зъ панами.

(Народн. Южн. рус. пѣсн. Метлинскаго, стр. 170).

739.

Сиво, мала пташенько,
Рябая зозуленько,
Ой полинь дорогою,
За нашою молодою,
Занеси матюнці вісти,
Нехай матюнка чує,
Нехай приготує,
Нехай застилає тисовий стілъ,
Нехъ покладає пшенишний хлібъ,
Нехъ наливає зелене вино,
Нехъ сподіває любихъ гостей:
Господа Бога зъ анголами,
Свого дитяти зъ боярами.

(Полоски, Вѣльск. у.).

740.

А.

1 Вийди, матінко, зъ свічами—
2 Вже твої діточки звінчали;
3 Пудъ голосними дзвонами,
4 Пудъ ясними свічами.

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

Б.

1 Да виходь, матінко, зъ калачами,
2 Уже твоє дитятко звінчаємъ,
3 Б=1 А, 4 Б=2 А... твоє дитятко...

(Плотница, Пинск. у.).

В.

1 Матінко зъ отцемъ
2 В=1 Б Вийди проти насъ..., 3 В=2 Б Звінчали твою дочку зъ паничемъ.
4 Хоть не зъ паничемъ—зъ мужикомъ,
5 Звязали рученькі рушникомъ.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Г.

1 Що-жъ вамъ, дітки, казали,
2 Що такъ довго въ церкві держали?
3 — Казали, матінко, казали,
4 Зъ паничемъ руки звязали,
5 Г=4 В Та не такъ..., 6 Г=5 В.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

741.

Не жаль мнє на зявзюлю,
Что рано кує,
А жаль мнє на матухну,
Что молоду оддає.
Исправила шубоньку —
Носиць не дає,
Да у тої шубоньці
За-мужъ оддає.

(С. Михалково, Мозырск. у.).

742.

А.

Вийди мати, вийди мати, зъ калачемъ, —
Вже звінчали твою дочку зъ паничемъ;
Не зъ паничемъ, не зъ паничемъ, а зъ мужикомъ,
Ой звъязали ій ручки рушникомъ.

Вийди, мати, витати,
Своеі доненьки питати:
„Где-жъ ти, доненько, бувала,
Що підъ царськімъ вінцемъ стояла“?
— Ой стояла, мамонько, підъ вінцемъ,
Росчесала кісоньку гребінцемъ;
Ой упавъ, мамонько, гребінець підъ столець,
Ой подай, мамонько, гребінець!“
„Ой я тобі, доненько, не слуга,
Щобъ я тобі гребінець подала;
Єсть у тебе, доненько, молодець,
Нехай тобі подає гребінець“.

(Wolyn, Steckiego, T. I, стр. 77).

743.

Полети, соколоньку, попередъ насъ,
Занеси вістоньку відъ насъ:
Нехай виходить матінка зъ калачемъ,
Звъязали ій доненьку зъ паничемъ.
Чи зъ паничемъ, чи не зъ паничемъ,
Звінчали ю зъ мужикомъ,
Звязали біли ручки рушникомъ.

(Lozinski, стр. 68).

744.

А.

1 Ой, матинко моя,
2 Вже-жъ я не твоя:
3 Вже-жъ я того пана,
4 Съ кімъ я шлюбъ приймала;
5 Шлюбъ шлюбовала,
6 Да передъ попомъ,
7 Да передъ дякомъ,
8 Зъ Иваномъ козакомъ.

(Гостомль, Кіевск. у., и рук. сбор. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А... побрала,
5 Кому ручку дала...
6 Одъ віку до віку
7 Доброму чоловіку.

(Лушны, Овручск. у.).

В.

1 Паду я ластивкою,
2 Передъ своєю матінкою:
3 В=1 А Охъ..., 4 В=2 А, 5 В=3 А, 6 В=4 А... на шлюбі стала,
7 Щиру правду казала.

(Мокраны, Кобринск. у.).

Г.

1 Гоя, матінойку, гоя
2 Юже я теперъ не твоя,
3 Г=3 А Юже я у...
4 Зъ которимъ слюбойко брала.

(Żegota Pauli, стр. 80).

Д.

1 Д=1 В Сяду-паду..., 2 Д=2 В, 3 Д=1 А Матіночко..., 4 Д=2 А Теперъ..., 5 Д=3 А Теперъ я...
6 Що зъ нимъ обвінчана.
7 Лети, лети, соколоньку, попередъ насъ,
8 Занеси тамъ вістоньку перше за насъ,
9 Що добродій... милостивъ на насъ,
10 Вибравъ дівку чорнобрівку одну изъ насъ,
11 Щобъ панъ-отецъ и пані матка и вся родина
12 Вийшли, повітали да съ донькою сина.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 170—171).

Е.

1 Е=1 В Падала..., 2 Е=2 В, 3 Е=1 А, 4 Е=2 А, 5 Е=3 А, Е=4 А.

(С. Субботово, Чигиринск. у.).

Ж.

1 Ж=1 Д, 2 Ж=2 В, 3 Ж=1 Г... матінко..., 4 Ж=2 А... бо..., 5 Ж=3 А,
6 Що зъ нимъ шлюбъ взяла.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

З.

1 З=1 В Впаду..., 2 З=2 В, 3 З=1 А, 4 З=4 Ж, 5 З=3 А Ой... бо...
6 Що зъ нимъ присягала.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 29).

И.

1 Попливу я утюнкою
2 Да передъ матюнкою.
3 И=1 А, 4 И=2 А Да..., 5 И=3 А, 6 И=4 А,
7 Шлюбъ брала, хрестъ ціловала,
8 Богу присягала
9 Зъ молодимъ Ивасемъ.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 172).

I.

1 I=1 Д... утонькою, 2 I=2 В... моєю..., 3 I=3 Д, 4 I=4 Д, 5 I=5 Д, 6 I=6 Д, 7 I=7 Д, 8 I=8 Д, 9 I=9 Д... зъ бородою..., 10 I=10 Д, 11 I=11 Д, 12 I=12 Д... повітати та й зъ донею...

(Сборн. ст. свѣд. о Кіевск. губ., 1864 г., стр. 77).

745.

Вийшла Маруся за ворітечка,
Та глянула въ чисте поле.
— Щожъ то, матінко, моя рідная,
У полі кіньми грає?
„Ой, то-жъ, доненько, ой то-жъ, доненько,
Иванко зъ боярами“.
— Сховай мене, матінко, въ себе,
За три горі камъяниі,
Та й укрий же мене, матінко, въ себе,
Моіми віночками,
Та й обсади мене, матінко, въ себе
Вишнями, та черешнями.
„Та сховаю тебе, доненько, въ себе
За тесовими столами,
Та й укрию тебе, доненько, въ себе
Тонкіми скатертями,
Та й обсажу тебе, доненько, въ себе
Твоіми дружечками“.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

746.

Чого криниця та холодная,
Такъ рано замерзла?
— Ой якъ-же мені не замерзати,
Коли люті морози.
Чого, Марусю, така молода
Матінку покидаєшъ?
— Ой якъ-же-жъ мені не покидати,
Що не хоче зодягати:
Що сукно крає — не доміряє,
Ще й меньшій зоставляє.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

747.

Даєшъ мене, моя матінко,
Чи міжъ турки, а чи міжъ татари, (bis)
Чи міжъ тиі камъяниі гори?
Ой тамъ гора кременистая,
Тамъ свекруха неровнистая:

Куди піду—сліди перемірить,
Зроблю діло — вона й переробить, (bis),
Скажу слово — то й переговорить;
Сяду істи — вона скоса гляне,
А у мене ажъ серденько въяне.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

748.

Вийди, мати, зъ хати,
Дитєтя витати,
Свуёго дитєтя
Наричоного зєтя.

Вчора бувъ наричоний,
А дзісь уже звінчоний.
Вийди, мати, съ кумори,
Привитай свує дитє зъ дуроги!

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

749.

А.

1 Не познала мати
2 Да свого дитяти.
3 Якъ ёго познати:
4 По плечкамъ косонька,
5 По личку слёзонька,
6 А въ рукахъ ширинка
7 Да тоненька, біленька,
8 Одъ слёзокъ мокренька.

(Колошовка, Черниговск. губ.).

Б.

1 Вийди, мати, зъ хати,
2 Познавати дитяти:
3 Б=1 А, 4 Б=2 А,
5 За руспми косоньками,
6 За дрібними слізоньками.

(С. Косеневъ, Новоградволынск. у.).

В.

1 А въ садочку дві квіточки,
2 В=1 Б, 3 В=2 Б,
4 Да помижъ дружечками,
5 В=6 Б Облилося...

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

750.

Да чи є у сей хатці
Марисева мати?
Да чи буде насъ питати:

Чи далеко бували,
Чи гаразды гостювали?
— Двоє дітокъ звенчали.

(Колошовка, Черниговск. у.).

751.

Подходя къ воротамъ:

Рано, рано, де зозуленька,
Гніздечко звиває ранесенько,
Тамъ соловейко кругомъ неі облітає.
Рано, рано, де зозуленька
Гніздечко звиває ранесенько,
Тамъ, де Марушка віночокъ звиває,
Рано, рано, де Марушка віночокъ звиває, ранесенько,
Тамъ Иванко кругомъ двору объізжає, ранесенько,
Та въ тестівъ двіръ заглядає,
Рано, рано де Маруся
Віночокъ звиває, ранесенько.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

752.

Лебонь-же ми да потомилися,
Не до свата приблудилися;
Бо якъ би до свата,
То проспли бъ у хату.

(С. Субботово, Чигиринск. у.).

753.

Пусти, свату, въ хату,
Тутъ насъ небагато:
Тилько свашка, до світилочка
Да Иванкова вся родиночка.

(С. Субботово, Чигиринск. у.).

754.

А.

1 Другая квітка—то-жъ Маруся,
2 Роскотітеся, колісця,
3 Одчинітеся, ворітця,
4 Иде наша Маруся одъ вінця,
5 Веде собі Ивашка молодця.

(М. Борисполь, Переяславск. у., Щасновка, Козелецк. у.).

Б.

1 Б=2 А Подкотітеся..., 2 Б=3 А, 3 Б=4 А Иде Маруся...
4 Да ii серденько скипає,
5 Що рідного батька не має.

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

В.

1 В=4 А Да иде Маруся..., 2 В=5 А.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

755.

Котився кристаль съ-пудъ города,
Да й пудкотився пудъ ворота,
— Очиняйтеся, ворота,
Очиняйтеся до конця —
Іде Маръечка одъ вінця;
Не сама іде — зъ боярами,
Не сама седить — съ князями.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

756.

Старшій братіку, одчини ворітця
До кінця, —
Иде твоя сестриця
Одъ вінця.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 190).

Входя въ хату:

757.

Подсуньте оконце,
Ци високо сонце;
Нехай же ми забачимо,
По що ми приїхали.
Ци по козацьке серденько,
Ци по боярске дитятко?
—Не по козацьке серденько,
А по боярске дитятко.

(Полоски, Вѣльск. у.).

758.

На добрий день тому,
Якъ то сёму дому:
Старому й малому,
И Богові Святому.

(Wołyń, Steckiego, стр. 77—78).

759.

Передъ дверми, дверми,
Да намощено вельми.
Ой тамъ тещенька
Свого зятенька
Медомъ, виномъ частовала,
Дочкою даровала:
„Дарую, зятю, дочку,
Якъ білу лобідочку.“

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

760.

Ой приїхала молода Маруся изъ венцю,
Ой висипала друбное золото изъ паперцю;
За ею матюнка ступає
Дрюбное золото збирає.
— Хоть ступай, матюнко, не ступай,

Дрюбного золота не зберешъ,
Тулько свої слёзонькі розоллешъ.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

761.

Теща зятя привитає,
Да у ёго питає:
— Да яки, зятю, ти пъяни,
Чи не биде *) мого дитяти?
А моя дитинка ніжная
Да на подушечкахъ лежовала;
Не пила води — все меди,
Да не іла хліба — да все пироги.

А зять тещі отказавъ,
Якъ ножикомъ одрізавъ (bis):
— Вся ніга минеться:
Пушкой лустой **) нажреться,
Зъ лёдомъ води напъеться,
Да стоючи виспиться,
Да подъ ціпомъ вимнеться.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

762.

Бодай здорови, люде!
Тутъ вамъ гораздъ буде:
Будете істи й пити,
Веселні будете,

Якъ на весні пчілка:
А въ поле йде — гуде,
А зъ поля йде — грає,
Якъ макъ процвітає.

(Wolyn, Steckiego, стр. 78).

763.

Застилайте тесовні столи,
Накладайте пшеничнні хлібп,
Наливайте медъ-вино въ кубки,
Сподівайтеся любого гостя, зятенька мого.

(С. Хорощанка, Бѣльск. у.).

Встрѣча и пріемъ молодыхъ, когда они возвращаются изъ церкви.

Когда молодые, возвращаясь изъ церкви, подъѣзжаютъ къ воротамъ невѣсты, на встрѣчу имъ выходятъ ея родители, держа въ рукахъ бутылку водки и „віко“, покрытое бѣлою, по большей части, домашняго приготовленія скатертью, на которомъ лежитъ хлѣбъ съ воткнутымъ въ него кускомъ соли.

Молодые, подойдя къ родителямъ, кланяются имъ. Сначала отецъ, а потомъ

*) Не обидитъ.

**) Хлѣбъ испеченый изъ невѣянной ржи.

мать, благословляютъ ихъ, приговаривая: „Нехай васъ, дітки, Богъ благословить, довго въ світі жить“. Отецъ невѣсты подноситъ жениху рюмку водки, которую тотъ беретъ и передаетъ черезъ правое плечо „маршалку“, а „маршалокъ“ выливаетъ ее чрезъ себя назадъ. При этомъ поютъ:

764.

Не пий, Иванко,
Першого привіту,
Бо перший привітъ
Лихій на зустрітъ;
Оддай маршалку
Черезъ праве плечо,
Нехай вінъ вилле
Конямъ на гриву;
Нехай потече
Ажъ до колінечка,
Одъ колинечка
До копитечка.

(С. Перейма, Балтск. у.).

Дружко беретъ „рушникъ“ за одинъ конецъ, другой подаетъ молодому, который въ свою очередь подаетъ конецъ своего платка молодой, и такимъ образомъ, дружко, идя впереди, обводитъ молодыхъ три раза вокругъ дѣжи, поставленной нарочно для этого посреди двора. Потомъ тесть, обращаясь къ зятю, говоритъ: „Бувъ ти наречений, а теперь суженій“. Послѣ этого родители невѣсты подымаютъ вверхъ на рукахъ „віко“, а молодые проходятъ въ эти, такъ сказать, ворота, образовавшіеся съ одной стороны отъ поднятія руки отца, съ другой—матери, поддерживающихъ „віко“.

Въ иныхъ мѣстахъ, какъ напримѣръ, въ Ушицкомъ уѣздѣ, Подол. губ. молодую встрѣчаетъ мать, надѣвъ на себя шубу шерстью вверхъ и говоритъ: „Якъ цей кожухъ мохнатий, такъ буде зять багатий“. При этомъ поютъ:

765.

А.

1 Слава Богу й Дусі,
2 Вийшла мати въ кожусі.
3 Якъ цей кожухъ мохнатий,
4 Такъ буде зять богатий.

(С. Колюски, Ушицк. у.).

Б.

1 Ой въ Святумъ Дусі,
2 Б=2 А Вийди, матінко..., 3 Б=3 А Який..., 4 Б=4 А тий,..

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 30).

Въ то же время, пока все это дѣлается на дворѣ, на „покуті“ приготовляютъ „посагъ“—мѣсто, на которомъ должны сѣсть молодые, войдя въ избу. Бабы, находящіяся въ избѣ, отодвигаютъ на столько столъ, чтобы можно было

свободно пройти между столомъ и „лавами“ (скамьями); затѣмъ берутъ тулупъ, выворачиваютъ его шерстью вверхъ и кладутъ на скамью, „на покуті“, такъ, чтобы шерсть была кверху.

Молодые входятъ въ избу и застаютъ „руйдъ молодухи“ сидящимъ на лавкѣ.

Молодые подходятъ и кланяются имъ. Затѣмъ подходитъ къ нимъ дружко, подаетъ конецъ „рушника“ молодому; молодый конецъ своего платка подаетъ молодой и всѣ вмѣстѣ три раза обходятъ вокругъ стола; потомъ садятся молодые за столомъ на приготовленномъ для нихъ мѣстѣ [1]). Когда они усядутся, возлѣ молодого садится староста и говоритъ: „Дайте-жъ намъ отдихати, дайте-жъ намъ істи—ми зъ дороги приіхали!“ Къ столу подходитъ мать невѣсты съ „чаркою и пляшкою“; сначала пьетъ сама за здоровье вступающей въ новую жизнь дочери, три раза, а потомъ потчуетъ другихъ.

Подаютъ обѣдъ, состоящій изъ „капусти“. „юшки“, галушокъ“, „печені“ и проч. Всѣ обѣдаютъ, за исключеніемъ молодыхъ, которые, какъ и на „дівичъ-вечорі“, обѣдаютъ въ коморѣ. Въ это время поютъ:

766.

Янголиченьки невеличеньки
И къ оконьцю та припадають,
Молодая Маруся у свого батечка
Благословення просить:
„Благослови мене, та мій батенько,
На посадонці сісти“!
— Богъ благословить та, дитятко мое,
И всі святиі на помічъ,
Янголі на радощі.

(Щасновка, Козелецк. у.).

767.

А.

1 А въ садочку дві квіточки...
2 Стинулися сіни,
3 Якъ боярн сіли;
4 Ще не такъ стенуться,
5 Якъ меду напъються.

(Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Затряслися сіни
2 Б=3 А,
3 Ще й більше затрясуться,
4 Б=5 А... горілки...

[1]) Мокраны, Кобринск. у.

768.

Ой, красенъ, ясенъ Маруспнъ посадъ:
Край оконця янголі спдять,
А въ конець стола Пречпста сама,
А у порога самъ Господь стоіть;
Янголі спдять да посадъ веселять,
Пречпста сама да порядокъ вела,
Самъ Господь стоявъ да доленьку дававъ,
Да доленьку дававъ, щастемъ наділявъ.

(Макишинъ, Чигиринск. у.).

769.

А.

1 Ишла Маруся на посадъ,
2 Стрінае ії Господь самъ
3 Съ долею щасливою,
4 Съ доброю годиною.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Б=1 А... дівчина..., 2 Б=2 А Зострічавъ..., 3 Б=3 А Изъ..., 4 Б=4 А.... та...

(Изъ рук. сб. Кулиша).

770.

Заходятъ (до) насъ вісти,
Будуть давали намъ істи
Съ перцями, зъ шафранами,
Зъ дорогими приправами.

(Рохань, Холмск. у.).

771.

Брязнули да ложечками,
Срібними тарілочками:
Маруспна челядъ
Сидае вечерять.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

772.

А.

Брязнули ложки й тарілки,—
Дайте намъ кришку горілки;
Дайте намъ напитися,
Щобъ по шлюбі звеселитися.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

Б.

1 Б=1 А Положили..., 2 Б=2 А Напиймося...,
3 Положили ще й ложечки,
4 Напиймося хоць трошечки.

(Дубище, Староконст. у.).

Дружко читаетъ „Отче нашъ...“, послѣ чего всѣ садятся на своихъ мѣстахъ, а дружки продолжаютъ пѣть:

773.

По святому „отче наші“
Дайте намъ по чаші.
Наши батьки випивали
Та й намъ приказали,
Щобъ по повній випивали.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

774.

Частуй, маточка, дружину,
Сля дружина мені служила,
Усю пупченьку не спала,
Да за мною примічала.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

775.

Ми були въ ділі,
Горілочки захотіли:
Хоть на Бога гляните,
Намъ по каплі дайте!
Де нашъ господаръ дівся:
Чи въ клоччя завертівся,
Чи сіножаті косить?
Чому вінъ насъ не проспть?

(Плотница, Пинск. у.).

Поподчивавъ всѣхъ присутствующихъ водкой, на столъ подаютъ обѣдъ. За каждымъ кушаньемъ дружки поютъ соотвѣтствующія пѣсни. Когда на столѣ стоитъ капуста:

776.

Ижте, бояре, капусту—
Наша капуста густа,
Наша капуста вродила,
Наша Маруся садила,
Раненько вставала,
Капусту поливала.
Проснмъ васъ,
Уживайте у насъ;
Не чужа сторона—
Не буде вамъ сорома;
Тутъ не чужіі люде—
Сорома вамъ не буде.

(Изъ рукоп. сборн. Кулиша).

777.

Ілка капуста, ілка,
Крпшила іі дівка
Білими рученьками
Зъ чорними бровенькамп.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

778.

Іжте, бояре, іжте,
А вп, музпки, ріжте.
Не на те мп прибіралися,
Чорного кабана вбили,
Чорного, то гладкого,
Бо ми роду богатого.

(Заславск. у.).

779.

Изъ-за гори гуска летіла,—
Наша капуста зъ перцемъ кипіла,
Съ перцемъ, не съ перцемъ,
Просимо съ щиримъ серцемъ.
Іжте, свашки, не дивітьця,
На що пише не надійтеся,
Бо ще горохъ не молочений,
Чечевиця у копахъ стоіть;
Щука риба въ морі,
Перець у коморі.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

780.

Же-бъ мені лежечка новая,
Якъ то капуста добрая:
Тобъ я івъ, тобъ я івъ...

(Полоски, Бѣльскаго у.).

781.

Де тая господиня,
Що ту страву варила?
Нехай прийде покоштує,
Чого вона потребує?
Чи добрая страва,
Чи буде ій слава?

(С. Кривинъ, Острогск. у.).

782.

Скочила кіпшка съ печи
Да вмочпла въ капусту плечи,
А бояри не відали
Да капусту пообідали.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

783.

Кучу я, кучу,
Я капусти не хочу;
Дайте намъ шо иншого,
Що разъ, то ліпшого.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

Послѣ этого даютъ „юшку“. Когда подадутъ ее на столъ, дружки, насмѣхаясь надъ свахами, поютъ:

784.

А въ садочку дві квіточки...
Іли свахи юшку,
Та украли галушку,
Сховали въ кишеню,
Дівчатамъ на вечеру.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Свахи отвѣчаютъ:

785.

Первая квітка—то-жъ Иванко...
Ми роду не злодійского,
А ми роду королівскаго:
Ми галушки не крали
И въ кишеню не клали.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Въ то время, какъ подадутъ на столъ горохъ, продолжаютъ пѣть:

786.

Ой, гороше, гороше,
Сіяно тебе хороше,
При лузі, при долині,
При чирвоний калини.
А що хороший варений,
На столику поставленний,
На столику, на тисовому,
На обрусі на білому.

(Полоски, Бѣльск. у.).

Когда на столъ подаютъ жаркое, которое дружко обязанъ порѣзать на мелкіе куски:

787.

Ріжъ, дружку, да курячу ніжку
На тарілочці и на кружку,
Да неси домой, жінці своёй
И діточкамъ маленькимъ.

(Макишинъ, Черниговск. у.).

788.

Знати, свапечку, знати,
Що зъ богатоі хати:
Спрами оклалася,
Пирогами подперезалася,
Ковбасами застяглася.

(Полоски, Бѣльск. у.)

Пообѣдавъ, всѣ сидятъ за столомъ и поютъ пѣсни, относящіяся къ различнымъ лицамъ свадьбы:

789.

Чому, Марусю, не іси,
Що матінка наварила?
Варила вона все голубочки,
Да для молодоі дочки.
Чому, Иване, не іси,
Що тещенька наварила?
Варила вона голубъята
Та для молодого зятя.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

790.

А въ садочку дві квіточки...
Якъ би-жъ бо я пані, (bis)
Не седіла-бъ зъ вами,
А сиділа-бъ зъ панами,

Зъ ними за столами,
За сладкими медами,
За пшенишними калачами,
Зъ молодими паничами.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

791.

Другая квітка—то-жъ Иванко...
Світлочко пані,
Обідай ти зъ нами;
Яка бо ти пишна,
Якъ у саду вишня;
Въ саду вишня зелененька,
Світлочка молоденька.

(Борисполь, Переяславск. у.).

792.

Світилка, якъ шпилька,
На ій сорочка не ії;
Прийшла сусіда—торкає:
„Скидай сорочку, смеркає".
— Ой, матінко-жъ ти моя,
Та не роби мені сорома,—
Прийду до дому, скину сама.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

793.

Сороки по кіллямъ,
Свашки по підстіллямъ;
Червони, якъ раки,
Брешуть, якъ собаки.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

794.

Старшій бояринъ, якъ болванъ,
Впрещивъ, очі, якъ баранъ,
Голова его въ полові,
Шапка ёго въ соломі,
Личкомъ підперезався—
У бояри вбрався.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

795.

Миръ-миромъ—
Пероги зъ спромъ,
Варенники въ маслі;
Ви, дружечки красни,
Помирімося.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

796.

Миръ-миромъ—
Пероги зъ спромъ,
Варенники въ маслі,—
Бояри погани—
Не мирімося.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

797.

Свахи:

До дому, дружки, до дому,
Мешати свинямъ полову.

А дружки:

А ви, сванечки, за нами,
Істи полову зъ свинями.

(Косеневъ, Новоградволынск. у.).

798.

Вже то буде по обіду,
Бо вже перігъ на стилъ іде.

(Рохань, Холмск. у.).

799.

А.

1 Іли маршалки, іли,
2 Цілого вола зъіли,
3 На столі ни кришечки,
4 Підъ столомъ ни кісточки.
5 Іли дружечки, іли,
6 Півъ голуба зъіли,
7 По столі качаючи,
8 Въ масло вмочаючи.
9 — Радъ-би, дружко, істи,
10 Та нема де сістп.
11 Довгі рукп маєе,
12 Зъ-за стола доставае.
13 Дайте ёму стильчикъ,
14 Нехай сяде, якъ сокпльчикъ.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Б.

1 Б=1 А бояре..., 2 Б=2 А да..., 3 Б=3 А А... да..., 4 Б=4 А А... да..., 5 Б=5 А, 6 Б=6 А Веребейка не...,
7 А на столі да всі кришечки,
8 А підъ столомъ да всі кісточки.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 В=1 Б, 2 В=2 А, 3 В=3 А ...рісточки, 4 В=4 А.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Г.

1 Г=1 Б, 2 Г=2 А,
3 Чорного, рогатого,
4 Бо вони роду богатого.

(М. Косеневъ, Новоградволынск. у.).

Д.

1 Д=1 Б, 2 Д=2 А, 3 Д=3 А, 4 Д=4 А.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Е=5 А, 2 Е=6 А Голубонька не...,
3 На столі гарнесенько,
4 Підъ столомъ чистесенько.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

800.

А.

1 Устаньте, братте,
2 Підведітеся,
3 Господу Богу
4 Помолітеся;
5 Господу Богу
6 И Духу Святому,
7 Свату, сваненці
8 И кухароньці,
9 И ёго дочці
10 За обідъ, за вечеру.

(Кривинъ, Острожск. у.).

Б.

1 Встаньте, гостоньки, встаньте,
2 Честь Богу, хвалу дайте,
3 Б=5 А Подякуйте..., 4 Б=6 А, 5 Б=7 А Пану... и... 6 Б=8 А Сванейці...,
7 За хліба положеніе,
8 За соли поставленіе.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

801.

Первая квітка—то-жъ Иванко...
Вже-бо ми да по ниділи,
Світонька да не виділи.
Шійдемо, погуляемо,
Світонька повидаемо.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

802.

„Да чого, боляре, сидите,
Чомъ да до домоньку не йдете?“
— Да ще дівчина не вийшла наша.
„Ще ви ії да не візьмете,
Хоть засватана и повінчана;
Ще-жъ ви ії да не візьмете“.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

803.

А.

1 Старосто старесенькій,
2 Голубе сивесенькій,
3 Та вдаръ чоломъ,
4 Пізнай соромъ;
5 Виведи насъ зъ хати
6 На двіръ погуляти.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

Б.

1 Качуре сизокрилий,
2 Б=1 А... чорнобривий, 3 Б=5 А, 4 Б=6 А,
5 Де ся староста подівъ? 7 За ворітьми пси вили,
6 — До води коні повівъ. 8 Старосту вовки ззіли.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

В.

1 А вже-жъ бо ми до пониділи,
2 Що світа Божого не виділи.
3 В=5 А, 4 В=6 А... потанцювати,
5 Бояръ оглядати,
6 Чи високіі підкови,
7 Чи чорніі брови.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Г.

1 Г=1 В Уже-жъ... да..., 2 Г=2 В И світонька да..., 3 Г=4 В Ой підемо..., 4 Г=5 В Да...
5 Чи не криві, чи не горбати,
6 Чи вміють танцювати.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Д.

1 Щепіте розоньку,
2 Стеліте доріженьку,
3 Д=3 Г,
4 Князя виглядати,
5 Д=5 Г... крівий... горбатий..., 6 Д=6 Г... вміе...

(Гостомль, Кіевск. у.).

Е.

1 Да панове старие,
2 Просетъ молодне
3 Е=6 А... двуръ..., 4 Е=4 Г, 5 Е=5 Г... слепий... кривий,
6 Чи въ жовтихъ чоботяхъ, 10 Поідемо у буръ, у буръ,
7 Чи вміе танцювати? 11 Нарубаемъ пудпуръ, пудпуръ,
8 Да коли-жъ слепий, 12 Да будемо пудперати,
9 Да коли-жъ кривий, 13 Щобъ умівъ танцювати.

(Касимовка, Черниговск. у.).

Ж.

1 Ж=5 А Да пустіть насъ изъ..., 2 Ж=5 В... розглядати, 3 Ж=5 Г Да чи не сліпі..., 4 Ж=6 Г.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

804.

А.

1 Старосто старесенькій,
2 Виведи насъ изъ хати
3 На двіръ танцювати.

(Заславск. у.).

Б.

1 Старосту запізвати,
2 Старості шелягъ дати,
3 Б=3 А Щобъ вивівъ...

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

Послѣ обѣда изъ застола дружко выводитъ молодыхъ на дворъ, гдѣ играетъ музыка.

Выводя, поютъ:

805.

Зъ-за гірья, матінко, зъ-за гірья,
А йде молода изъ-за стола,
Та на батькове та на матерене подвірья.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

Выводитъ изъ-за стола точно также, какъ и заводилъ. Первый танецъ принадлежитъ молодымъ, которые подъ музыку пройдутъ раза два, держась за „рушникъ“ дружка; послѣ нихъ танцуютъ присутствующіе на свадьбѣ парни и дѣвушки.

Затѣмъ женихъ отправляется домой; въ домѣ невѣсты продолжаютъ пѣть:

806.

Звінчана Марися, звінчана;
Пойди своій матінці послужи,
А съ криниці водиці принеси,
— Теперъ моя водиця дорога,
Дорожшая одъ меду й одъ вина;
Я золотъ коромиселъ зломила,
А срібні відерця побила,
Якъ матінці по воду ходила.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

807.

Де-жъ ми ся подіємо, (bis)
То-жъ ми теперъ вдіємо?
Вже пані пана має (bis),
А за насъ вже не дбає.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Когда невѣста сирота:

808.

А.

1 Ой, великий двіръ,
2 Да не великій збіръ —
3 Не вся моя родинонька!
4 Та нема родини
5 Ні половини,
6 Ні рідного батенька.
7 Пошлю соловейка,
8 Пошлю маленького
9 По батенька рідненького;
10 Пошлю зозуленьку,
11 Пошлю малесеньку
12 По матінку рідненьку.
13 Ні соловья зъ саду,
14 Ні батенька зъ раю,
15 Ні родини зъ украіни.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А Що не вся...
4 Пошли, Марусю,
5 Б=7 А Въ садъ..., 6 Б=6 А По свого..., 7 Б=10 А Спву...
8 На украіноньку,
9 По свою родиноньку,
10 Б=13 А, 11 Б=14 А, 12 Б=15 А.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А Та малій..., 3 В=3 А, 4 В=4 А, 5 В=5 А, 6 В=6 А, 7 В=4 Б Посилай...
8 Соловейка зъ гаю
9 До батенька до раю,
10 В=7 Б Ще..., 11 В=8 Б,
12 По рідну родину.
13 В=13 А... зъ гаю, 14 В=14 А, 15 В=15 А,
16 Ще соловей не долітає,
17 Батенько промовляє:
18 „Ой, радъ-би я встати
19 До свого дитяти
20 И порадоньку дати,
21 Та сира земля
22 Дверці залягла
23 И віконечко заслонила“.

(Жаботинъ, Чигиринск. у.).

809.

Задумавъ Иванъ женитись,
Да нікому журитись:
Батька не має, мати старая,
А самъ порядку не знає.
Найму соловейку за дешевейку,
Пошлю въ рай по таточку.
Ні соловья зъ саду, ні таточку зъ раю.
Ні якоі родиночки.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

810.

Ой, батеньку, та голубоньку,
Переплинь до мене
Калиною та малиною,
Щасливою годиною.
— Я до тебе перепливаю,
Щастя й долі не вгадаю;
Калиною та малиною,
Щасливою та годиною,
А зъ вірною та дружиною.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

811.

У неділю рано (bis)
Синее море грало.
Не море-жъ то грає—
То Марися потопає.
„Гоя, батеньку, гоя! (bis)
Вирятуй мене зъ моря".
— Не моя, доню, воля,
Ратувать тебе зъ моря.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

812.

Летять галочки у три рядочки,
Зозуля попереду;
Всі галочки по лугамъ сіли,
Зозуля на калині;
Всі галочки защебетали,
Зозуля заковала.
— Ой, чого куешъ, чого жалуешъ,
Сивая зозуленька?
Чи жаль тобі низького літаннячка,
Чи ранёго куваннячка?
Та идуть дружечки у три рядочки,
Маруся попереду;
Всі дружечки по лавкамъ сіли,
Маруся на посаді;
Всі дружечки заспівали,
Маруся заплакала.
— Ой, чого плачешъ, чого жалуешъ,
Молодая Марисю?
Чи тобі жаль русої коси,
Чи дівоцькоі краси?
„Дівки гуляють, кісоньки мають,
А мене не приймають,
А хоча й приймуть,
Або й пригорнуть —
Правдоньки не скажуть:
Ой, иди собі та й до світлиці,
Тамъ седять молодиці".

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

813.

Коло двора тестёвого
Соколе облітає,
Да въ вишневий садъ заглядає;
Тамъ галочка гнездечко вье.
— Вий, галочко, собі й мені,
Собі извий на калині,
Мені—на яворі;
Собі извий зъ рути, зъ мъяти,
Мені—изъ барвенку.
Коло двора тестёвого
Тамъ Иванко объізжає;
Та въ тестевъ двуръ заглядає;
Тамъ Маруся веночки вье.
— Вий, Марусю, собі й мені;
Собі извий зъ рути, зъ мъяти,
Мені извий изъ барвенку.

Коло стола тесового
Седять гості незнатние,
Держять свечи венчанние:
Одна свеча шовкомъ вита,
Друга—заполоччю.
Иванкова шовкомъ вита,
Марусина—заполоччю;
Одна свеча ясно горить,
Друга затухає,
Слезоньками заливає.

(Колошовка, Черниговской губ.).

814.

Устаньте, князята,
Пшениця не жата;
Устаньте, зожніте,
У копи зложіте.

(Мокраны, Кобринск. у.).

815.

Ой, на горі хвиялочки зацвітають,
Усю гору каменную украшають.
Просила се Маруся у батенька:
— Пусти мене, муй батеньку,
На круту гору,
Ой, нарву я хвиялочокъ на віночокъ.
„На що тобі, дитя мое, хвияловий цвіть,
Ой, є въ тебе Иванко, якъ рожевий цвіть“.

Обѣдъ у молодого и поѣздъ за невѣстой.

Обѣдъ у молодого начинается довольно поздно, а оканчивается уже при заходѣ солнца, такъ что сейчасъ же послѣ обѣда отправляютъ поѣздъ въ домъ невѣсты. Когда соберутся „бояре“, садятся за столъ въ такомъ порядкѣ: на „покуті“ садится „молодий“, по правую его руку по старшинству размѣщаются „бояре“, а по лѣвую — „свѣтилки“, сперва старшая, а потомъ младшая, а за ними двѣ свашки. Напротивъ молодого садится „дружко“, а дальше „візний“ (возница) и „старости“.

Когда всѣ усядутся — подаютъ обѣдъ и подчуютъ водкой. Сперва подноситъ по рюмкѣ отецъ, а потомъ мать. Въ то время, когда сидящимъ за столомъ подносятъ водку, свашки поютъ пѣсни, соотвѣтствующія данному случаю. (Пѣсни эти помѣщены выше при описаніи обѣда у невѣсты). Дружко подходитъ къ каждому съ тарелкой и собираетъ деньги молодому на дорогу. Каждый бросаетъ на тарелку, сколько можетъ. Послѣ обѣда всѣ встаютъ, молятся Богу и выходятъ на дворъ, совершивъ предварительно слѣдующую церемонію: на столѣ ставятъ миску съ водкой, куда кладутъ ложку; дружко водитъ вокругъ стола

„князя“ (молодого) за платокъ, за который держится „бояринъ“, ведущій за собою другого „боярина“; этотъ въ свою очередь ведетъ третьяго и т. д. Эта длинная процессія заканчивается „світилкой“, которая идетъ съ зажженной свѣчей. Такимъ образомъ „дружко“ обводитъ вокругъ стола три раза. Каждый изъ участвующихъ въ этой процессіи, подойдя къ мискѣ, пьетъ ложкою водку, а за третьимъ разомъ всѣ пьютъ непосредственно изъ миски.

На дворъ выносятъ скамейку, на нее ставятъ „діжу“, покрытую чистымъ полотенцемъ; на „діжи“ кладутъ тотъ хлѣбъ, которымъ родители благословляли своего сына, и кусокъ соли. Возлѣ скамейки ставятъ ведро воды и маленькій кувшинчикъ, которымъ обыкновенно пьютъ воду. Молодой съ боярами становится передъ хлѣбомъ. Въ это время изъ хаты выходитъ мать жениха въ тулупѣ наизнанку и въ шапкѣ, держа въ подолѣ овесъ, орѣхи, подсолнечныя сѣмечки, сѣмена тыквы и мелкія деньги, которыя мать обыкновенно для этой цѣли собираетъ со дня рожденія сына. Одинъ изъ бояръ подходитъ къ ней и подаетъ „граблі“ или „віла“, представляющія въ данномъ случаѣ лошадь, на которую она садится верхомъ. Дружко беретъ вилы за конецъ и обводитъ вокругъ „діжі“, а бояринъ идетъ сзади съ кнутомъ и подгоняетъ. Во время этаго шествія мать вынимаетъ изъ полы овесъ и разбрасываетъ его во всѣ стороны. Объѣхавши третій разъ, дружко подводитъ „лошадь“ къ ведру, изъ котораго „молодий“ зачерпываетъ „кухлемъ“ (кувшиномъ) воды и поитъ „лошадь“ (льетъ воду на конецъ вилъ). Потомъ опять набравъ воды, передаетъ черезъ плечо ее боярину, который, взявъ кухоль, старается бросить его черезъ голову такъ, чтобы тотъ разбился въ дребезги. Затѣмъ мать оставляетъ „граблі“, которыя бояры ломаютъ и забрасываютъ. Такой обычай существуетъ въ м. Борисполь, Переяславск. у.

Въ другихъ мѣстахъ этотъ же самый обычай совершается нѣсколько иначе. За матерью, которая на вилахъ объѣзжаетъ „діжу“, идетъ женихъ, держа въ рукѣ платокъ; за этотъ платокъ держится „бояринъ“, ведущій въ свою очередь за платокъ другого „боярина“, за нимъ идетъ третій и т. д. Позади всѣхъ или же рядомъ съ матерью, идетъ „світилка“, держа въ рукѣ связку „василёкъ“, въ серединѣ которыхъ находится деревянная сабля, зажженная свѣча и „цілушка“ хлѣба. Во время обсѣванія свадебной „дружини“ матерью молодого, хоръ собравшихся на свадьбу дѣвушекъ поетъ:

816.

Ой сій, мати, овесъ,
Та на нашъ рідъ увесь,

Щобъ нашъ овесъ рясенъ бувъ,
Щобъ Иванивъ рідъ красенъ бувъ.
(М. Шендеревка, Каневск. у.).

817.

Роди, Боже, жито
На новеє літо
Густеє, колосистеє,
На стебло стеблистеє,
Щобъ наши діти мали
И стоячи жали.
(Млиновъ, Дубенск. у.).

818.

Коло нашої діжки
Зародили спроіжки.
Чи спроіжки брати,
Чи въ дорогу ступати,
Въ дороженьку щастну,
По Маръюхну красну?
(М. Лушны, Овручск. у.).

Послѣ этой церемоніи, оканчивающейся обыкновенно съ заходомъ солнца, женихъ беретъ подарки для невѣсты и ея родственниковъ и отправляется къ ней. Для невѣсты и ея матери беретъ сапоги, для отца—бараньи рукавицы, для родственницъ—„свашекъ“, „світилокъ“ и другихъ—нѣсколько платковъ, „очіпківъ“, для брата невѣсты—„складаникъ“ (складной ножъ), для сестры—нѣсколько аршинъ красной ленты и т. д. Обо всѣхъ этихъ подаркахъ предварительно условливаются на „розглядинахъ“ [1]). Все это несетъ младшій дружба. Старшему дружбѣ даютъ „гильце зъ коровая“, а иногда коровай, назначенный невѣстѣ въ подарокъ. „Молодий“ беретъ хлѣбъ, которымъ его благословляли, когда онъ шелъ къ вѣнцу, и, отдавъ по поклону родителямъ, всѣ выходятъ съ музыкой и пѣніемъ. За поѣздомъ идутъ „вози“, на которыхъ, кромѣ „візного“, по большей части никто не сидитъ. Ѣдутъ въ томъ только случаѣ, когда невѣста живетъ слишкомъ далеко. Поѣздъ этотъ идетъ въ слѣдующемъ порядкѣ: впереди женихъ съ „старшимъ дружкомъ“, за нимъ всѣ „бояре“ идутъ попарно, за послѣдней ихъ парой — музыка, за музыкой — родители и родственники жениха. На пути къ невѣстѣ женихъ, вмѣстѣ съ боярами, світилками, заѣзжаетъ къ церкви, подходитъ къ запертымъ дверямъ, бьетъ три поклона и цалуетъ въ замокъ. Дорогою поютъ:

819.

Короваю-раю!
Я тебе прибіраю,
И до міста висилаю,
По медъ и по горілку,

[1]) Шендеревка, Каневск. у., С. Колюсики, Ушицк. у., Lozinski.).

И по красную дівку; По косойку жовтую,
По дівойку хорошую, По постель біленькую.

(Lozinski, стр. 81).

820.

Іхала вармяночка, Тестенька дороватп.
Минула наши вороточка: Пишного тестенька маєшъ,
— Ідь, Ивасеньку, зъ нами, Велпкого дару хоче:
До турокъ на ярмарокъ, Коника вороного,
Дарунки куповати, — Сідельця золотого.

(Lozinski, стр. 81).

821.

А.

1 Первая квітка—то-жъ Иванко... 5 Въ доріженьку випровожала:
2 Мати Иванка родила, (bis) 6 Да ідь, синочку, не барись:
3 Місяцемъ обгородила, 7 Возьми Марусю да й вернись.
4 Сонечкомъ пудперезала,

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Б=2 А, 2 Б=3 А, 3 Б=4 А... підперезала,
4 До милої виряжала.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 180).

В.

1 В=2 А... сина..., 2 В=3 А, 3 В=3 Б Зорою..., 4 В=5 А.
5 — Ідь, спнку, ідь, 8 Въ тую світлоньку новую,
6 Въ тую доріженьку да ясную, 9 По тую Марью молодую.
7 На тую гороньку крутую,

(Сбор. стат. свѣд. о Кіевск. губ., 1864 г., стр. 81).

Г.

1 Г=5 В... мій синочку, не стій,
2 Въ тебе коиченько не свій, 7 А вирізавъ три різки зъ березкі,
3 Ніченька темненькая, 8 А ударивъ конпченька по-підъ
4 Доріженька далекая! ніжки:
5 Изшовъ місяць и зоря, 9 Біжи, коню, та не спотикайся,
6 Виізжає Иванко зъ подвіръя; 10 До моєі тещеньки простої
11 Г=10 Г... гордої, 12 Г=10 Г... Марусі молодої, 13 Г=2 А,
14 Г=3 А, 15 Г=5 В.
16 До тещі одпровожала.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 180).

822.

Ой де-жъ пішовъ та забарився
Та Иванкинъ батенько?
Чомъ не рядить, не виряжає
Свого сина въ дорогу?
— Я-жъ ёго ряжу и виряжаю
Свого сина у дорогу:
Осідлавъ ёму девъять коней сивихъ,
А десятого вороного
Підъ ёго молодого.
Ой де-жъ пошла да забарилася
Та Иванкова матінка?
Чомъ не рядить, не виряжає
Свого сина въ дорогу?
— Напекла ёму девъять печей хліба,
А десятую пічъ — десятого коровая.

(С. Косеневъ, Новоградволынск. у.).

823.

А.

1 У сінечкахъ голубець гуде,
2 А въ світлоньку голосокъ иде,
3 Де Иванко наряжається,
4 Все батенька та питається:
5 „Порадь мене, (та мій) батеньку,
6 Скилько мені та бояръ брати?“
7 — Бери, синку, всю родиноньку
8 И близькую, й далекую,
9 И вбогую, й богатую.
10 Богатую — за-для славоньки,
11 Убогую — для порадоньки;
12 Съ богатою медъ-горілку пити,
13 А вбогою порядки чинити.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 168—169).

Б.

1 Радився Ивасенько
2 Своєго батенька:
3 Б=5 А, 4 Б=6 А Якъ много боярівъ...
5 — Синоньку, Ивасеньку!
6 Що синонько зможе,
7 Господь Богъ допоможе;
8 Хоть сто коней верховихъ,
9 А зо двадцать возовихъ.

(Lozinski, стр. 83).

824.

А.

1 Нашъ Ивасенько,
2 Нашъ короленько,
3 На лови виізджає;
4 Єго батенько
5 Красненько виправляє:
6 Черезъ світлойку
7 Ясновъ свіченьковъ,
8 А бесідонька
9 Съ добровъ доленьковъ,
10 Черезъ подвореньковъ
11 Въ щасливу годинойку.
12 — Ідь-же, синойку,
13 По чужу дитинойку.
14 Не пий, синойку,

15 Першого напоєньку;
16 Ой вилий же го
17 Коненькові на гривойку.
18 Коничокъ пійде
19 Підъ тобою горденько,
20 То-жъ-то намъ буде
21 Всімъ боярамъ славненько!

(Lozinski, стр. 86).

Б.

1 Матп спна впраджала,
2 А впраджавши навчала:
3 Б=14 А... спноньку,
4 Першої чести въ тещи,
5 Вилий, синойку,
6 Б=17 А... гривоньку,
7 Щобъ гривонька ласновенька була,
8 Щобъ паша дівонька прикладненька була.

(Wolyn Steckiego, стр. 79, T. I).

825.

Ой ідь, синоньку,
У Божий часъ по дівоньку,
Любу, сердешну,
Ажъ до віку безпешну.

(Кривинъ, Острожск. у.).

826.

Не купуйте, бояри,
На жени (?) строі;
Ено си купуйте
На возп оковп,
Підъ коні підковп;
Бо ми поідемо
Полёмъ, болопёмъ,
Піскомъ каменёмъ;
Будуть коні дудніти,
А возойки бренити;
Вчують насъ люде,
Славно старості буде!

(Lozinski, стр. 86—87).

827.

Не день ту ся курить,
Нашъ ся Ивашко журить,
Якъ бояре позберати,
По дівойкп поіхати.

(Lozinski, стр. 82).

828.

Да не куй, Иванку, золотого ножика,
Подкуй, Иванку, вороного конпка.
Да будемо іхать боромъ зеленимъ,
Боромъ зеленимъ, мостомъ камъянимъ;
Боръ буде шумітн, а камень звеніти,

Да зачують люди, тамъ слава буде;
Та зачує Марусенька, намъ рада буде.

(Нар. южн. русск. пѣсни, Метлинскаго, стр. 181).

829.

Вотець сина виряжає,
Виряжає, наказує:
— Та не кажи, сину,
Тестёві всю правду,
Бо тесть тобі не батенько.

(Lozinski, стр. 86).

830.

Ой по дівку, Иване, по дівку!
Чи маєшъ у полі присівку,
Чи маєшъ кониченька вороного,
Чи маєшъ боярина молодого,
Чи маєшъ сваху-співаху,
Чи маєшъ світилку-чорнобривку?
Бо чужая сторона,
Щобъ не було намъ сорома.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

831.

Ивасю, королейку,
Вийди си підъ світлойку,
Заграй си на фуярейку;
Тамъ ся бояри съідуть,
По дівойку поідуть.

(Lozinski, стр. 82).

832.

Не зайди-жъ, місяченьку, за хмару,
Приведемо молоденьку на славу.
Ой на дворі сонейко сідає,
Ой молоденький коника сідлає
— Ой увидишъ, татуненьку, на змерку,
Яку я тобі невісточку приведу.

(Żegota Pauli, стр. 113).

833.

А въ кого коні, сідлайте,
А въ кого сини, виряжайте;
Ой поідемо въ чужину,
У чужую сторону.
Ой тамъ чужая сторона,
Щобъ намъ не дойти сорома.
Ой не бійся, Иванко, та не чужа сторона,
А въ насъ родина все своя.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 180—181).

834.

Розступітеся ви, гори камъянні —
Будуть іхати бояри молодні, (bis)
Будуть губити китички золотні;
Десь узялась молодая свашейка,
Та позбірала китички золотні, (bis)
Та позвивала два віночки дорогні.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

835.

Стелися, барвінку,
Ідемо по дівку,
Зъ скрибками и цимбалами,
Зъ молодими боярами.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

836.

Не місяць світить, не зора,
Виізджає парубокъ изъ двора.
Чи чуєте, вороніі коні, да на ноги,
Що перебігли чотирі миліі дороги,
А пъятую та залізними мостами,
Щобъ дівочку въ свого батенька застали.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 184).

837.

— Ой ти, Иване, відважний козаче!
Де ся вибираєшъ въ дорогу по ночі?
Ой де-жъ ти будешъ ноченьку ночувати?
Ой де-жъ ти будешъ вечерю вечеряти?
„Ой маю-жъ бо я надіёньку въ Бозі —
Ой маю-жъ бо я тестенька при дорозі,
Ой тамъ я буду ноченьку ночувати,
Ой тамъ я буду вечерю вечеряти,
Ой тамъ я буду розмову розмовляти".

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 30—31).

838.

На Ивасёвимъ дворі,
Съіхалися бояри;
Межи ними Ивасенько,
Межи ними молоденькі,
Въ руці шляпочку носить,
Свої бояри просить:
— Бояри молодиі,
Учинить волю мою,
Та ходімъ зо мною
До тестенька на двіръ,
До Марисенькі за стілъ,
Тамъ ми Марисенька мила,
Бо ми сорочку вшила.

(Lozinski, стр. 83).

839.

Ой заграно, забубнено ранейко,
Ой зберайся, князю Ивасю, борзейко,
Та пійдемо тихімъ дунаємъ до замку,

Постаємосп во три радочкп на ганку,
Тамъ будемо білий камень лупати,
Чей би сьмо могли молоду Марисю пуйматп.

(Lozinski, стр. 84).

840.

Соколонько, ти на вилеті,
Козаченько, тп навиізді;
Соколонько та по галочку,
Козаченько та по дівчину;
Соколонько по чубатую,
Козаченько по богатую;
Соколонько по сизокрилу,
Козаченько по чорнобриву.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 179—180).

841.

Черезъ село Радоконьское
Ідуть купці чужоземці,
Везутъ питъе дорогее,
Все медъ-віно зеленое;
Кто-жъ нимъ буде шинковати?
— Старостонька со сватонькомъ.

(Lozinski, стр. 87).

842.

Горіхъ підъ стріхою
Зогпувся дугою.
Тутъ десь наша мила,
Шо зъ нами говорила,
Каза(ла) приходити,
Серпанокъ приносити.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

843.

Та поіхавъ Иванко женитьсл,
Та забувъ батеньку вклонитьсл:
— Стійте, бояре, вернуся —
Я своёму батеньку вклонюся.
Да покуль батеньку я въеднавъ,
Я свою шапочку зтеръ та змъявъ.
Та поіхавъ Иванко женпться,
Та забувъ матці вклонитьсл:
— Стійте, бояри, вернуся,
Я своій матці вклонюся.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 179).

844.

Въ неділеньку рано,
По всімъ селу заграно,
Заграно, забубнено,
Бояри побуджено.
— Встаньте, бояри, встаньте,
Коникп посідлайте,
Сами ся убірайте,
Бо поідемо ранкомъ
По-підъ високімъ замкомъ,
Будемъ замки ламати,
Марусеньку доставати.
И замківъ не зламали,
И Марисеньку достали.

(Lozinski, стр. 84).

845.

Ой лугомъ, лугомъ вода йде,
А по-підъ лугомъ—стежечка;
Туди-жъ молода Маруся ходила,
И изъ луговою водою говорила:
— Ой водо, водо луговая!
Якъ була я у батенька молодая,
То я тебе відеречкомъ набірала,
Та все свое біле личко вимивала,
Шитимъ білимъ, рушникомъ витирала,
Митий, білий рушничокъ покаляла,
Таки я того Иванка сподобала.
Лугомъ, лугомъ вода иде,
По-підъ лугомъ — стежечка,
Ой туди іхавъ староста;
Изъ далека конченька зупиняє,
Изъ-підъ бока шабельку витягає,
Та на тую калиноньку заміряє.
Стала тая калинонька къ ёму промовляти:
— Ой стій, старосто, не рубай!
Не для тебе ся калинонька сажена,—
За для тебе сванечка зряжена.
Лугомъ, лугомъ вода иде,
По-підъ лугомъ — стежечка,
Туди іхавъ молодий Иванко;
Издалека конченька зупиняє.
Изъ-підъ бока шабельку витягає,
Та на тую калиноньку заміряє.
Стала къ ёму калинонька промовляти:
— Ой стій, Иванку, не рубай!
Не для тебе ся калинонька сажена,
Задля тебе Марусенька зряжена.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 181—182).

846.

До молодої идемо,
Подарки несемо,
Житнії, пшенишнії,
Щобъ були велишнії.

(С. Перейма, Балтск. у.).

847.

Межи двома береги
Стоіть коней три ряди;
Вишолъ до нихъ старостонька:
— Чомъ, конники, стоіте,
Чомъ оброку не істе?
Чуютъ на себе дорогу,
Тяжкий товаръ повезутъ,
Тяжкий товаръ — свапейкі.
Коники іхъ не зтягнутъ,
Возойкі іхъ не звезутъ,
Мостойки іхъ не здержятъ.

(Lozinski, стр. 85).

848.

Ой въ суботу въ самъ вечеръ,
Молодий Ивасё свати сберавъ:
— Ей, моі милі бояреньки,
Не будіте дуже осталні,
Щоби били коні кованні,
Самі молодні прибранні,
Бо якъ поідете до тестенька —
Підковами побрязкуйте
И суконками пошафлюйте.

(Lozinski, стр. 82).

849.

Освітимо звіря въ полі,
Щуку рибу въ морі,
Чумака у дорозі.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 184).

850.

Дари йдуть, дари йдуть
Одъ Ивася молоденького,
Одъ ёго неньки да старенькоі
Дари йдуть.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 186).

851.

А.

1 Одсунь, Марусю, віконце,
2 Та подивися на сонце,—
3 Чи високо сонечко на небі,
4 Чи багато боярівъ на землі,
5 Чи хорошъ Ивашко на коні?
6 — Та хороший, матюнко, кращій всіхъ,
7 Изнявъ шапочку швидче всіхъ,
8 И поклонився нижче всіхъ.
9 Ой одсуну-жъ я віконце,—
10 Стоіть Ивашко, якъ сонце;
11 Коничокъ припавъ росою,
12 Самъ вінъ молодий красою.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Б.

1 Другая квітка—тожъ Иванко.
2 Не спди, Марусю, не спди,
3 Одчини кватирочку погляди,
4 Б=3 А, 5 Б=4 А... бояръ..., 6 Б=5 А... хороший..., 7 Б=6 А... чорнобрівъ,
8 Десь мені, матюнко, Бу͡гъ судивъ.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

852.

На дворі кільце впало,
Тутъ ся намъ сподобало,
Бо Марися молоденька
Пристала до серденька.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

853.

На соколовімъ полі
Слетілися соколи;
Межи ними соколонько,
Межи ними сивиспинькі,
Крилоньками махає,
Летітонькі гадає

Въ темнні лісоньки,
Межи чорни галоньки;
Тамъ му галонька мила,
Го му гніздочко впла;
Увила, перевивала,
Вінкомъ пообкладала.

(Lozinski, стр. 83).

854.

Тамъ на воді, на шумі
Купалося дві кумі;
Купавшися, тонули:
— Ой сестройко, кумойко!
Купаймося борженько,
Бо туди пуйде весілле,
Забере намъ одіпнє;
Старостойка забере,
Сванейку си прибере.

(Lozinski, стр. 84).

855.

Сипте пшеницю въ нови корити,
Коні Ивашка кормити.
Поідемъ въ велику дорогу,
До мого тестеньки, слава Богу!
А въ мого тестеньки трое ворітець:
Въ одни ворітці місяць засвітить,
Въ други ворітці соненько зайде,
Въ треті ворітці молодчикъ въіде.
Місяць засвітить — видненько буде,
Соненько зайде — тепленько буде,
А хлопець въіде — веселенько буде.
Иде хлопець до дівки,
Якъ місяць до зірки,
Питається свого батька,
Що нада говорити?
— Я шлю бояри для того —
Тамъ будуть медъ-віно пити,
За тебе говорити.

(Луцк. у.).

856.

Тамъ туди лежить здавна стежойка,
Зять ся до тещи стелитъ:
Шідъ горойку хмелёмъ,
По-підъ сінь — ячменёмъ,
По сіняхъ — барвінкомъ,
По світлойці — васильком,
А за столомъ — соколомъ.

(Lozinski, стр. 87).

857.

Ой лісомъ ідуть — на кунейкі стріляють,
Ой полёмъ ідуть — перепелонькі імають,
Селомъ впізжають — колонькі підтинають,
На двіръ приізджає — коничокъ двіръ копає,
До сіней входить — шапочки не здіймає;
Ой де звононьки звонять — голосонько заходить,
Тамъ тобі було, Ивасейку, до слюбу ставати.

(Lozinski, стр. 85).

858.

А.

1 На лужельскому помірку
2 Стояла береза зъ барвінку;
3 Тудою іхавъ Иванко,
4 Виламавъ зъ березп три різки,
5 Сіknувъ конниченька підъ ніжки:
6 — Біжи, біжи, конниченьку, по-за стілъ,
7 Пустимо стрілку перлову.
8 Вибъемо стіну камъяну,
9 Возмемо Марусеньку молоду.
10 Я-жъ свою Марусеньку познаю,
11 Я-жъ ій косоньку розмаю,
12 Я-жъ ii слізонькі розоллю,
13 Я-жъ ii съ собою посажу.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 183).

Б.

1 А въ садочку дві квіточки...
2 Ой іхали бояре рядъ по ряду,
3 А нашъ Иванко попереду.
4 Та вирізавъ три рузки зъ берузки,
5 Б=5 А Якъ ударить .., 6 Б=6 А Ступай, ступай широко,
7 Ще-жъ до Марусі далеко
8 Б=6 А... дрібненько, 9 Б=7 А Вже-жъ... близенько.

(М. Борисполь, Переяславск. у.)

859.

Повіе вітеръ по горі,
Прийшовъ молодий зъ войни;
Ой где стане — земля стоне,
Куда гляне — трава вяне;
А каже Львувъ розбивати,
Королевну добивати.
Ой молодий ти, небоже,
Най ти Господь допоможе,
Королевна ти не рувна.

(Lozinski, стр. 83).

860.

Комора підхилена,
Постілька застелена;
Моя матінка спала,
Тамъ рузі процвітала.
— Впйди-жъ ти, молоденька, зъ комори,
Та покажи личенько родові.
„А хоть я въ ночі ходила,
Красну я цноту носпла;
Носпла цнотоньку у личеньку,
А щиру правдоньку въ серденьку“.

(Żegota Pauli, стр. 114).

861.

Та черезъ поле полтавськеє
Рано, рано іхало, іхало військо буярськеє.

Підъ тимъ військомъ кінь говорить,
Слова не промовить — ранесенько:
— Та колибъ я, кінь, старостівъ бувъ,
То бъ у мене була грива шовкомъ шита,
Шовкомъ шита, золотомъ оббита.
Та черезъ поле полтавськеє
Рано, рано іхало військо буярськеє,
Підъ тимъ військомъ кінь говорить,
Слова не промовить, — ранесенько:
— Та колибъ я, кінь, князівъ бувъ,
То-бъ у мене грива була-бъ шовкомъ шита,
Шовкомъ шита, золотомъ оббита.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

862.

Просила Марисенька
Свого татусенька:
„Татунечку, мій любий,
Запірай вороточка,
Не пусти Ивасенька“.
— Детинонько моя люба,
Якъ го не пустити,
Коли вінъ сі проситъ,
Коли вінъ сі стелитъ
Хмелемъ коло двору,
Бервінкомъ — коло столу,
Соколомъ — за столомъ.

(Żegota Pauli, стр. 114).

863.

У славного тестенька стоіть зятенько
Передъ воротп.
Знать ви те юго не любите,
Що ви те юго не впустите.
— У насъ нелюбивъ не чувати,
Все сини отецькні,
На іхъ шепунькі шляхецькіі.
Свашкове, не стійте,
Муравоньку дупчіте,
Нужками, острожками и червоними чобутками.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

864.

Зтиха, боляри, ідьте,
Явора не ломіте,
Явора зеленого,
Въ коріняхъ глубокого,
Въ листойкахъ шерокого.

(Lozinski, стр. 87).

865.

Уже гості, уже на помості,
Въ сінечкп вступають!
Заховай мене, моя матінко,
Въ вишневий садочокъ.
Обсади мене, моя матінко,
Вишнями, черешнями.

— Заховаю тебе, моя доненько,
За тісовий столикъ
Обсажу тебе, моя доненько,
Молодими дружечками.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

866.

Ой за ворітьми глибокий дунай,
Тунемъ, Марусю, въ ёго, тунемъ!
— Ой воліла-бп въ той дунай втонути,
Ніжъ мені маєлиха доля бутп.
Ой кого-жъ бо я вірне любила,
Той стоіть за дверпма,
А кого-жъ бо я родомъ не знала,
Тому ся я зістала!

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

867.

А.

1 Хтось до насъ наступає,
2 Підковкамп двіръ копає,
3 Ой зять намъ стелетъ
4 По подвірью хмелемъ,
5 А въ сіняхъ—барвіночкомъ,
6 А въ хаті—васплёчкомъ
7 Передъ столомъ коломъ, коломъ,
8 А за столомъ, якъ соколомъ.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

Б.

1 Б=1 А Щось..., 2 Б=2 А Копитами...
3 Чп съ поля телята,
4 Чп зъ ліса звірата,
5 Чп зъ міста міщанп,
6 Чп зъ села селяни?

(Кривинъ, Острожск. у.).

868.

Добрий вечоръ, сусідоньку, мп до васъ,
Залетіло наше пташе межи васъ.
Наше було пташечко значное,
На нимъ було пірочко злотое;
Вп собі пташечку держіте,
Лишъ намъ пірпчко верніте.

(Żegota Pauli, стр. 114).

869.

Ой припади, Марусю, до столу,
Да пустп голосъ по двору,
Нехай почуе рідъ-племъя
И твое вірне діверъе.
Якъ почують зовпці — заскачуть,
Якъ почують сестрпці — заплачуть.

(Кривинъ, Острожск. у.).

870.

Стоять ворота
Зъ щірого золота,
А за тими воротами
Вишнёвий садойко,
А въ тимъ садойку
Не пчолойки рояться, —
Єно ся боярп строяться.
Ой скоро ся сьідутъ,
По дівойку поідутъ,
По дівойку молодую,
По косойку жовтую.

(Lozinski, стр. 85).

871.

Вийди, мати, вийди, —
Не зробили крпвди;
Хочъ нічку пробавили,
Аби дівку прибавили,

(Плотница, Пинск. у.).

872.

Вийди, мати, зъ хати,
Свого зятя вітати;
Вчора бувъ наречений,
А сёгодня звінчаний.

(Wolyn Steckiego, т. I, стр. 80).

873.

За ворітними дверми,
Тамъ тещенька свого зятя
Медомъ-віномъ частувала,
Дочкою дарувала.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

874.

Ой, помогай-Бігъ, теще!
Не багацько насъ є ще:
Тридцятеро й троє
На подвіръя твое.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

875.

Ой десь теща та зятя не любить,
Чому вона зъ хати не виходить, (bis)
Чому вона зятя не частує?

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

876.

А.

1 Іхали ми трп милі,
2 Коники попотіли:
3 Ой нашъ милий свату,
4 Пусти-жъ насъ у хату.
5 Коникамъ супочити,
6 Намъ суконьки посушпти;
7 Коникамъ обрікъ істи,
8 А намъ въ господі сісти.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

Б.

1 Б=4 А... свату...
2 Ой доки-жъ ми та стоятимемъ,
3 Зелену траву та топтатимемъ
4 Червоними та чобітками,
5 Золотими підковками.

(Ждановка, Полтавск. у.).

В.

1 В=1 Б,
2 Насъ тутъ не багато:
3 Сваха да світілка,
4 Да вся наша родинка.

(Косеневъ, Новоградволынск. у.).

Г.

1 Первая квітка—тожъ Иванко,
2 Г=1 А... та за три..., 3 Г=2 А,
4 И шубоньку да помочили.
5 Пустіте да одпочити,
6 Шубоньки обсушити;
7 Ми шубоньки просушимо,
8 И кубочки попорожнимо,
9 А Маръечку собі возмемо.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

877.

А.

1 Пусти, свату, въ хату,
2 Тутъ насъ не багато,
3 Тутъ намъ не стояти,
4 Травиці не топтати
5 Червоними чобітками,
6 Золотими підковками.

(Сбор. ст. св. о Кіевск. губ., 1864 г., стр. 81).

Б.

1 Нашъ милий свату,
2 Б=1 А... насъ...
3 А ми тобі не докучимо,
4 Но суконьки пересушимо;
5 У насъ не великі шати,
6 Аби намъ Марисю достати.

(Wolyn Steckiego, стр. 80, т. I).

В.

1 В=1 А... свате...
2 Ми тобі не докучимо,
3 Сюю ніченьку заночуємо,
4 И бочечки попорожнимо,
5 И дівочку собі возьмемо.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 185).

Г.

1 Г=1 А... пустці..., 2 Г=2 А,
3 Дай рученьки нагрецi, 5 Ці хороше наряжена,
4 Дай дзевойку оглядзецi: 6 Чи гороздъ посажена?

(М. Давыдгородокъ, Мозырск. у.).

Д.

1 Д=1 Г,
2 На пічъ погрітися,
3 На молоду подивитися.
4 Д=5 Г, 5 Д=6 Г На посаді...

(С. Плотница, Пинск. у.).

878.

Шо ми вамъ провинили, Даємо вамъ горілки,
Шо ви насъ изпенили? Пускайте насъ до дівки.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

879.

Ой у нашого свата Боітця насъ пустити,
Соломъяна хата; Щобъ ii не розвалити.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

880.

Либонь ми та не влучили, Бо якъ-би вони намъ свати,
До свата не заіхали; То пустили-бъ до хати.

(С. Перейма, Балтск. у.).

Встрѣча „молодого“ у невѣсты.

Поѣздъ молодого, подойдя къ двору невѣсты, застаетъ ворота запертыми. Съ обоихъ концевъ стоитъ обыкновенно множество молодёжи, исключительно мужескаго пола; всѣ держатъ поднятыя кверху палки и не позволяютъ поѣзду войти въ дворъ. (Въ сѣверной части Радомысльскаго уѣзда — на воротахъ стоятъ старики). Сначала поѣздъ молодого проситъ, чтобы они отперли ворота и пустили ихъ во дворъ—тѣ остаются неумолимы. Потомъ вступаютъ будто-бы въ драку и берутъ приступомъ ворота. Многочисленная толпа молодежи оказываетъ сильное сопротивленіе, такъ что поѣздъ молодого, испробовавши свои силы и, видя неудачу, вступаетъ, наконецъ, въ переговоры.

Во время борьбы и переговоровъ двое старостъ изъ поѣзда молодого

перелазятъ черезъ ворота—имъ даютъ свободный проходъ—и подходятъ къ столу, установленному по срединѣ двора. На этомъ столѣ лежитъ хлѣбъ и соль. Увидѣвъ прибывшій поѣздъ, изъ избы невѣсты выходятъ также двое старостъ, выносятъ каждый по хлѣбу и всѣ четверо становятся возлѣ стола накрестъ такимъ образомъ, чтобы каждый изъ старостъ молодого стоялъ противъ старосты молодой. Ставши въ такомъ порядкѣ, старосты мѣняются хлѣбами и при этомъ цалуются; староста молодого передаетъ хлѣбъ старостѣ молодой, который, возвращая ему свой хлѣбъ, перегибается черезъ столъ и цѣлуетъ его. Потомъ другіе противуположные старосты, точно также, мѣняются хлѣбами и цѣлуются. Эта церемонія повторяется три раза. Поцѣловавшись послѣдній разъ, старосты кладутъ хлѣбы на столъ по угламъ и начинаютъ угощаться водкой. Сперва подноситъ по рюмкѣ всѣмъ староста молодого, а потомъ потчуетъ староста молодой. Послѣ одинъ изъ старостъ молодого отправляется въ избу и несетъ тещѣ кувшинъ пива или „грушовоі юшки“, что иногда за недостаткомъ того и другаго замѣняется простымъ квасомъ. Кувшинъ этотъ обыкновенно покрываютъ сверху „шишкою“. Вошедши въ хату, староста говоритъ:

„Здрастуйте! кланявся сватъ сватові, и сваха—свасі, а молодий—молоді, а бояре — дружкамъ. Прийміте насъ у кумпанію къ собі“. Онъ подноситъ кувшинъ тещѣ.

Теща беретъ кувшинъ, пробуетъ содержащееся въ немъ питье сначала сама, а потомъ передаетъ и другимъ гостямъ, говоря:

„Милости просимъ!“ Въ это время возлѣ воротъ оканчиваются торги: староста предлагаетъ, заранѣе уже приготовленную бутылку водки и „верчъ“. Молодежь, взявши этотъ выкупъ за входъ, выпиваетъ водку и подбрасываетъ бутылку вверхъ [1]).

Въ другихъ мѣстностяхъ молодежь, выпивши предложеную ей за входъ водку, наполняютъ бутылку собственной водкой и вмѣстѣ съ шишкой возвращаютъ старостѣ.

Ворота отпираютъ и во дворъ проходитъ молодий, за нимъ бояре, музыка, родня, вся свадебная дружина и, наконецъ, въѣзжаетъ возъ. Въ это время мать невѣсты, выворотивъ кожухъ наизнанку и взявъ съ собою чашку съ овсомъ, выходитъ изъ избы на встрѣчу молодому и поджидаетъ его на дворѣ возлѣ стола, на которомъ положенъ хлѣбъ и соль. Какъ только „мо-

[1]) Липецкая слобода, Харьковской губ.

лодій" подойдетъ къ столу, она сначала кропитъ его святой водой, затѣмъ подаетъ ему чашку съ водой и овсомъ. Зять подноситъ чашку ко рту, дѣлая видъ будто пьетъ изъ нее, послѣ бросаетъ ее черезъ голову. Стоявшій въ это время сзади дружко молодого старается налету разбить чашку палкой.

Если при этомъ ударъ будетъ удаченъ и чашка разлетится въ дребезги сразу—то это хорошее предзнаменованіе; оно по народному вѣрованію предвѣщаетъ хорошую жизнь новобрачнымъ. Послѣ теща беретъ отъ свахи водку, потчуетъ зятя и всю пришедшую съ нимъ свадебную дружину. Угостивши всѣхъ, она приглашаетъ ихъ войти въ избу; тѣ подходятъ къ порогу и поджидаютъ, пока окончится слѣдующая церемонія:

Двѣ свахи—одна со стороны жениха, а другая со стороны невѣсты—съ зажженными восковыми свѣчами, хлѣбомъ и солью, подходятъ къ порогу—одна съ одной стороны, а другая съ другой, и ставятъ свои правыя ноги на порогъ. Потомъ обѣ зажженныя свѣчи слѣпливаютъ вмѣстѣ и черезъ порогъ цѣлуются [1]).

При этой встрѣчѣ поютъ:

881.

А.

1 Миръ зъ миромъ мировалися,
2 Дві сванечки ціловалися
3 На першомъ порози,
4 Да на лютомъ морози,
5 Да злепілі свечки до купки,
6 Да зведемо дітки до хатки.

(М. Лугины, Овручск. у.)

Б.

1 У тебе свеча, и въ мене свеча,
2 Да чия свеча више,
3 Того дитятко краше.
4 Б=5 А, 5 Б=6 А... до парки.

(Михалково, Мозырск. у.).

В.

1 Да до мене, сванечки, до мене,
2 В=1 Б... и въ мене, 3 В=5 А Зліпемо свічечки..., 4 В=6 А... дітей...

(Михалково, Мозырск. у.).

Въ Ушицкомъ уѣздѣ, Подол. губ., въ то время, когда женихъ войдетъ въ сѣни, ему на встрѣчу выходитъ тёща и обмѣнивается съ нимъ хлѣбомъ.

[1]) Лушны, Овручскаго уѣзда.

Потомъ старшій дружба беретъ „серпанокъ“, въ который кладетъ три калача и съ двумя старостами вноситъ въ избу и кладетъ ихъ на столъ. Теща вынимаетъ принесенные калачи и кладетъ туда свои, которые дружко и старосты забираютъ вмѣстѣ съ „серпанкомъ“ и возвращаются въ сѣни. Все это они дѣлаютъ молча, почему имъ дружки и поютъ:

882.

Перші посли пришли, Щобъ вміли говорити;
Не вміли говорити; Дайте імъ хліба істи,
Дайте імъ води пити, Щобъ вміли видповісти.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

А на дворѣ, независимо отъ этого, свадебная дружина молодого поетъ:

883.

А.

1 А въ городі гілля, 4 Якъ макъ процвітає,
2 А въ хаті весілля; 5 И хороші й молоденьки
3 А на дворі бояре, 6 Коло хати близенько.

(С. Черныши, Каневск. у.).

Б.

1 Б=1 А Ой на хаті..., 2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 187).

884.

Вилетайте, сороки, Зъ белими лебёдками,
Налецели лебедзі Зъ молодими молодками.

(Михалково, Мозырск. у.).

885.

А.

1 Впустітъ насъ, впустітъ, 4 Жовтими чоботками,
2 Або намъ отворітъ; 5 Злоцістими підковками.
3 Няй ми не допчемо

(Lozinski, стр. 91).

Б.

1 Б=1 А А бо насъ..., 2 Б=2 А,
3 Ми тутъ не бивали, 5 Насъ ходили просити,
4 Жеби насъ не жадали; 6 Жеби імъ послужити.

(Lozinski, стр. 91).

886.

А.

1 Пусти, свате, въ хату,
2 Тутъ намъ не стояти,
3 Травиці не топтати
4 Червоними чоботками,
5 Золотими підківками.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 187).

Б.

1 Проспмо, бояре, до хати
2 Б=3 А Годі травицю..., 3 Б=4 А, 4 Б=5 А.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 187).

887.

Впустітъ насъ, впустітъ,
Або намъ отворітъ;
На насъ слотонька бъе,
Сукмана на насъ гние;
Мп люде зъ дороженькі,
Болятъ насъ ноженькі;
Мп люде дорожнпі,
Намъ животп порожнпі.

(Lozinski, стр. 91).

888.

Відсуньте вікенечко,
Нехай вуйде сонечко,
Щобп мп побачили,
По що прпіхали.

(Lozinski, стр. 89).

889.

Ой, задудніли кованпі вози на дворі,
Ой, заплакала молода Марися въ коморі.
Ой, не дудніте же, кованпі вози, на дворі,
Няй не плаче молода Марися въ коморі:
— Не дай-же мя, мій батейку, відъ себе,
Няй я сходжу зъ єдну сукману въ тебе.
„Ой южъ ти не єдну въ мене сходпла,
Давпо ти ся добримъ людямъ судила".

(Lozinski, стр. 88).

890.

Не вступайте, сильнпі бояре,
Не талабайте, золотоі цішейкі;
Бо золота цішейка,—
Марисейка въ батейка.

(Lozinski, стр. 89).

891.

Приіхали боярове зъ далека,
Розвигнули хороговку зъ золота;
Ой щожъ мені на тоі хороговці за писанне?
— Молода Марися відъ батейка відстає.

(Lozinski, стр. 89).

892.

Ой, гребля, гребля велика,
Ой туча, туча глибока!
Ой пускай, пускай до хати,
Не дай намъ стояти;
Бо нашъ короваєць великий,
Не може дружба втримати.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 31).

893.

Наіхали свати,
А всі бородати;
Гонтами голова бита,
Сніпками борода шита;
А всі того, а всі того
Ивася молодого.

(Lozinski, стр. 94).

894.

Приіхали заручнички,
Привезли черевички;
Черевички шамшовні,
Панчишкі крамовні,
Підвязки єдвабні.
Ліпша наша Марися,
Ніжъ ваши черевички
Зъ бурякової гички,
Паперомъ подбити,
По солому ходити.

(Полоски, Бѣльск. у.).

895.

Не гнівайся, тестю,
Не у многі зять иде,
Не багато бояръ везе:
Да сто коней верховихъ
Да сімдесятъ возовихъ
И чотири сванечки,
Рідні сестрички.
— Сестриці ви порадниці,
Порадьте-жъ ви мене:
Чимъ тестя да даровати?
„Да даруй, братко, дари,
Собі дівочку бери“.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 185—186).

896.

У нашого свата
Підъ васильякомъ хата,
Горіхъ підъ стіною
На вікно сі похиляє,
По слову промовляє:
„Гдавъ є ту наша мила,
Що зъ вами говорила“.

(Żegota Pauli, стр. 115).

897.

Ой, зять намъ ся стелить
По подвірью хмелемъ,
По сіняхъ васильком,
По хаті барвінкомъ,
А за стомъ столомъ,
Співенькимъ соколомъ.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 27).

898.

Чи чуешъ, Марисю,
Що на синее море туча бъе
Підъ синіми, підъ зеленими зільми,
Де калина процвітае?
Тебе батенько продае,
За тебе грошей не бере.
Тебе бояре торгують,
За тебе грошей не дають.
Всімъ боярамъ — на руки,
А молодому — на віки.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

899.

Вийди, Марися, до насъ,
Бо въ насъ всёго гораздъ;
Віночокъ зелененькій,
Кусничокъ червоненькій,
Ивасё молоденькій.

(Lozinski, стр. 92).

900.

Пріхали гості
До Марисенькі въ прости,
На підсінейку стали,
Золотомъ заблескали:
— Вийди, Марисю, вийди,
Гостейки привитати,
Золото відобрати.

(Lozinski, стр. 90).

901.

Що то за гості наіхали?
Ставляли коні по дорогахъ, —
А сами пійшли по господахъ.
Ой вийшла до нихъ Марися,
Знизенька ся вклонила,
Зтихонька промовила:
— Ой, моі мили бояронькі!
Не дайте мені доганонькі,
Моему батенькові неславонькі:
У моего батенька стаєнъ много,
Стаєнъ новосельскіхъ,
А світлиць білесенькихъ.

(Lozinski, стр. 90).

902.

Ой на зятя та метіль мете,
На сванечокъ дрібенъ дощъ иде.
Крийся, зятю, та куницями,
Куницями та лисицями,
Братіками та сестрицями.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 185).

903.

Літала зозуленька (bis)
Цілий день веселенька;
Якъ стало вечеріти,
Стала вона смутіти.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

904.

Въ тузі, місячейко, въ тузі;
Станьте, бояре, въ крузі;
Станьте си на риночку,
На зеленимъ барвіночку.

(Lozinski, стр. 93).

905.

Ой хмарно-жъ намъ, хмарно,
Коло порога гарно,
А въ сіняхъ болото,
А въ хаті золото.
Кобъ намъ доступити,
Золото издиймити.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

906.

Що у гордого тестя:
Стій, зятю, за воротами!
Що на зятя та метіль мете,
Дрібенъ дощікъ иде.
„Крийся, зятеньку, крийся,
Да кунами, да бобрами,
Чорненькими та соболями“.
— Ой, де-жъ мені соболівъ набрати,
Своє військо та покривати?
Та пустить насъ до хати!

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 185).

907.

А въ гордого тестенька
Стоіть зять неділлює,
А о нимъ никто не відає;
Єдна Марися відала,
Зъ-за стола вискочила,
Батеньку до нігъ впала:
— А, мій батеньку, рідний,
Пускай бояренькі въ двіръ,
Моґо Ивася за тисовп стілъ.

(Lozinski, стр. 90—91).

908.

Ой, летівъ соколенько черезъ три ліси,
А на четвертимъ ставъ на попасі,
Ставъ на попасі въ галонькі на гнізді;
А ёму галонька дуже раденька,
Ягодонькі збірає, соколонька приймає.
Ой, іхавъ Ивасенько черезъ три селі,
А на четвертимъ ставъ на попасі;

Ставъ на попасі въ тещенькі на дворі,
А ёму Марусенька дуже раденька,
Дала конёві зеленого сіна,
А ёму, молодому, меду й вина.

(Lozinski, стр. 89).

909.

Не стріляйте зъ вострн,
Не розганяйте гостей,
Гостейка любого,
Ивася молодого.

(Lozinski, стр. 92).

910.

Ой, где-жъ ви тамъ два пислаюшки бивали?
Ой, що-жъ ви тамъ два пислаюшки видали?
— Ой, бивали сьмо въ тимъ дому,
Ой, видали сьмо молоду Марисю за столомъ,
Ой, сидить собі въ свого батейка зъ соколомъ.

(Lozinski, стр. 93).

911.

Чиі ту ми бояри
На полі шоломъ стояли?
Старостови бояри
На полі шоломъ стояли.

(Lozinski, стр. 88).

912.

Марисю паненойко!
Дай конёмъ стайнойку,
А боярамъ світлойку;
Няй си коні постають,
Бояри посідають;
Дай конёмъ вивсяни снипъ,
Боярамъ пшеничний хлібъ;
Дай кониченькамъ сіна,
А боярамъ—вина, пива.

(Lozinski, стр. 89—90).

913.

Вийди, теще, на двіръ,
Не лякайся, якъ звіръ!
Видно теща злякалася,
И на пічъ сховалася.

(С. Колосики, Ушицк. у.).

914.

Ой, то-жъ тобі, молодий Ивасю, пихота,
Зачиняє твій тестенько ворота;

Позачинявъ, позамикавъ замками:
Постуй си, Ивасю, за воротами.

(Lozinski, стр. 88).

915.

Щось те намъ за даръ дали?
Єно пултора гуски,
И то зъ гречаної луски,
И то ісьте не мали,
По частинці позмітали.

(Lozinski, стр. 92).

916.

Не лякайся, теще,
Не багато насъ плеще:
Двадцятпро й троє
На подвіръячку твоімъ.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

917.

Где-сь те ся свати забавляли,
Чи сь те кониківъ доставали?
— Хоть доставали, не доставали,
Коцюбиськами поганяли.

(Lozinski, стр. 93—94).

Когда мать невѣсты встрѣчаетъ жениха и подчуетъ его водой, поютъ:

918.

А.

1 Не пий, Ивасю, первого привіту,
2 Бо перший привітъ лихій.
3 Дай старшему свату, родному брату,
4 Ой нехай вилле коніку на гриву,
5 Ой изъ гривоньки на копитечки,
6 А зъ копитечка на сиру землю.

(С. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

Б.

1 Б=1 А... затю тей честі одъ тещі, 2 Б=4 А Вилий, зятю...
3 Шобъ у коня грива кудрява була,
4 Шобъ на тебе теща ласкова була.

(Заславск. у.).

919.

Вубралась теща у вовчинки,
Для зятнёї причинки,

Да хотіла зятя злякати,
Не хотила дочки оддати.
Да зять того не боіться,
Близько кіля дочки садовиться.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 191—192).

920.

Изъ якої причини
Теща вбралася въ овчини?
Хоче зятя злякати,
Щобъ дочкі не дати;
А зять не боіться,
Проти тещі становиться.

(Лушны, Овручск. у.).

921 *).

Тещенька зятя витає,
А зять тещу питає:
„Тещенько, сива голубонько,
Що-жъ ти мені даруєшъ?“
— Дарую, зятю, дарую,
Пару кониківъ гожую.
„Моя тещенько, моя голубонько,
Я-жъ тобі не зять буду“.

Входя въ избу:

922.

Добрий вечіръ тому,
Хто въ цёму дому:
И старому, й малому,
И Богові святому.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Въ избѣ отвѣчаютъ:

923.

Бодай, здорові були,
Що насъ не забули;
За старого й малого,
И за Бога святого.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

924.

Посуньтеся, та дівчаточка,
А відъ стола да до запічка;
Нехай сяде чужина,
Вся Иванкова дружина.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

---

*) Тоже повторяется еще четыре раза, только вмѣсто „пари кониківъ“ теща даритъ затю: 1-й разъ—„пару воликівъ“, во 2-й—„стадо овецъ“, въ 3-й „скриню й перину“, въ 4-й—„дочку“. Только въ 4-й разъ послѣдніе два стиха—отвѣтъ зятя—мѣняются:

„Тещенько, рідна матінко,
Я-жъ тепера тобі синъ буду“.

925.

Росточи, свату, хату
И новенькіі сіни,
Жебъ перезвіни сіли.

(Полоски, Бѣльск. у.).

926.

Будь, шурину, ласкавъ
Та даємъ тобі заставъ:
Одъ пана молодого
Коника вороного.

(Дубище, Староконстант. у.).

927.

Ми застави не беремо
И Марисю не даємо;
Якъ буде ласка наша,
То буде Марися ваша.

(Дубище, Староконстант. у.).

928.

Ой ти, душенько наша, Марійко!
Зъ підъ похплоі вишні
Два друженьки вийшли,
Не вміли говорити,
Ні шапочки зняти,
Ні рученьки дати.
Шапочки пришиті,
Рученьки прибиті!
Дай-же імъ спру істи,
Щобъ умілп у насъ сісти;
Дай же імъ пива пити,
Щобъ умілп говорити.

(Нар. юж. рус. пѣсни Метлинскаго, стр. 188—189).

929.

А.

1 — Ой ви, сватове, білші лебедове,
2 Чого-жъ ви такъ зпізнилися,
3 Що такъ довго забаралися?
4 Десь кониківъ доставали,
5 Десь суконь позичали?
6 „У насъ коні по станяхъ стояли,
7 У насъ сукні по скриняхъ лежали;
8 Забаривъ же насъ Ивасівъ батенько
9 У сінечкахъ низькими укланами,
10 У світлоньці білими калачами,
11 На подвіръячку скрипками, цимбалами,
12 За ворітьми приязними словами".

(Кривинъ, Острожск. у.).

Б.

1 Чи ви, бояре, коней позичали,
2 Б=1 Б, жупанівъ добували...,
3 Що нерано до насъ наіхали?
4 Б=6 А Наші коники..., 5 Б=7 А Наші жупани у...,
6 А въ нашого Ивана да ласкавая ненька,
7 Наповала насъ солодкими медами,
8 Годувала пшенишними пирогами,
9 Да просила прозьбою и грозьбою,
10 Щобъ ми не довго гостили,
11 Не впорожні попріздили,
12 Щобъ ми привезли скриню й перину
13 И Маръечку княгиню.

(Нар. южн. рус. пѣсни Метлинскаго, стр. 188).

Выкупъ невѣсты.

Когда приходятъ въ избу такъ называемые первые послы, то невѣста уже сидитъ „на покуті“, приклонивъ голову къ столу. Ее прикрываютъ платкомъ или „наміткою“ („серпанкомъ“) и на голову кладутъ хлѣбъ и кусочекъ соли. Старшій братъ ея сидитъ съ правой стороны, а младшіе—немного поодаль: каждый изъ нихъ держитъ въ рукахъ палку.

Когда третій разъ дружба и старосты приносятъ въ избу калачи, имъ говорятъ:

„Отъ ми й не знаємъ, що ви за люде?

— Ми, отвѣчаетъ дружба: идемъ зъ турещини руському царю служити,— а соцкий квартиру намъ тутъ показавъ.

„Е! бачили ми такихъ людей!.., а покажіть намъ свій прашпортъ!“

Относительно „прашпорта“ пришедшіе умалчиваютъ, и старшій дружба старается завести другой разговоръ.

„А то що таке за козаки у васъ?“ спрашиваетъ онъ, указывая на тѣхъ братьевъ невѣсты, которые стоятъ за столомъ съ палками, поднятыми вверхъ.

— Це наши воіни“, отвѣчаютъ ему.

„А ну, нехай покажуть свою храбрость!“ говорятъ всѣ разомъ—дружба и старосты, подымая свои палки вверхъ и храбро приступая къ столу.

Братья невѣсты вступаютъ съ ними въ драку.

Домашніе опять подходятъ къ нимъ и настаиваютъ, чтобы тѣ показали пашпортъ.

„Та покажіть но намъ перше прашпортъ—не бийтеся!“

— Заразъ, говоритъ дружба и при этомъ вынимаетъ изъ кармана клочекъ испещренной бумаги и, смотря въ бумагу начинаетъ говорить, что только придумаетъ смѣшнаго. Вотъ одинъ изъ такихъ „прашпортовъ“.

930.

Іхала Хима
Зъ Русалима
Сивою кобилою,
Тарадайкою дрантивою.
Тарадайка тарахкоче,
Кобила тягнути не хоче.
Пішла Хима до хати
Кия шукати;
Вовки засіли,
Кобилу иззіли;
Вийшла Хима та й плаче.
„Цить, Химо, не плачъ,—
Дасть тобі Богъ таланъ:
Съ хвоста гарапникъ,
Съ шкури жупанъ,
Та й поідешъ собі, якъ панъ...

Когда дружба кончитъ чтеніе, домашніе берутъ тѣ „рушники“, къ которымъ въ пятницу дружки пришивали тороки, подходятъ сзади, вяжутъ ихъ и кричатъ:

„Ви розбіяки! Ви читаєте якесь баломутство, а не прашпортъ!“

Перевязавъ ихъ рушниками, цѣлуются и пьютъ могорычъ. Дружба и старосты предлагаютъ по калачу въ видѣ выкупа за невѣсту, а если есть родные братья невѣсты, то имъ даютъ складные ножи [1]).

Въ другихъ мѣстностяхъ при выкупѣ невѣсты братьямъ ея предлагаютъ за нее деньги. Братья условливаются сколько имъ должны заплатить денегъ и до тѣхъ поръ не уступаютъ своего мѣста возлѣ сестры, пока имъ не выдадутъ извѣстной суммы.

„А хто це наше місце заннявъ?“ говоритъ дружко, подходя съ палкою къ столу.

— А що ви таке за люде, що ще ви насъ и питаєте?—отвѣчаютъ братья невѣсты—ми заробили, що тутъ сіли.

„А ну, покажіть, де ви заслужили; бо у насъ єсть чимъ васъ прогнать“. При этомъ они грозно подымаютъ палки вверхъ.

— И въ насъ же есть. А ви думаєте, що тилько у васъ... и ми еще зъ вами здоляемъ.

Говоря это, и они подымаютъ свои палки вверхъ.

„А знаєте, братця, що? чи не лучше-бъ намъ помиритьсяя?“

---

[1]) С. Колюсики, Ушицкаго уѣзда.

— Такъ би ви давно зробили, а то ні, оттакі бродяги повъязані, да ще хотіли зъ нами биться!

„А ну-те бо вже, не споминайте, бо ажъ стидно слухать".

— А ну випъемъ по чарці могорича—продолжаетъ дружко—да уступіть намъ оце місце.

„Ми могорича и такъ напъемося, а за місце гроші вуизьмемъ!"

— Нехай вамъ місце; дайте намъ оте, що накрите.

„Е... голубъята! у насъ те, що накрите дорого стоіть: воно у насъ поіло полову, солому, капусту; кочани варили да годовали!.."

— Да хочъ-би подивиться, що воно такее?

При этомъ дружка подымаетъ платокъ, которымъ покрыта невѣста, и смотритъ.

„А скуильки-жъ вамъ грошей за ёго?"

— Дайте сто червуинцівъ?

„Охъ лихо, якъ дорого! За сто червуинцівъ сто и купить можна. Ну, нате-жъ вамъ (бросаетъ на тарелку нѣсколько монетъ)... чи всі?"

— Ні, ще не всі, ще стуильки положіте.

Дружко опять бросаетъ на тарелку деньги и спрашиваетъ:

„А теперъ усі?"

— Усі уже.

Пьютъ могоричъ. Дружко продолжаетъ:

„Дай-же, Боже, на пожитокъ, щобъ ви въ добрімъ здоровъі гроші пропили, а ми на вуизъ положили да повезли. А теперъ купи да й лупи. Дручками іхъ!.."

Въ это время братья оставляютъ свою сестру за столомъ, а сами подъ столомъ уходятъ изъ избы. Женихъ подходитъ къ невѣстѣ, подымаетъ платокъ, которымъ она была накрыта, и цѣлуетъ ее.

Дружба — братъ обыкновенно имѣетъ съ собою „пляшку съ червонимъ буряковимъ борщемъ" (квасомъ) и увѣряетъ, что ему „не треба горілки молодого, бо самъ вінъ маєвино", что онъ „обійдеться и безъ бесіди съ старостою", потому что на то у него есть „письмо й книги", и продолжаетъ споръ въ этомъ родѣ, если парень расторопный. Женихъ, желая отдѣлаться отъ него, ставитъ на тарелку „дві гусочки" и каждый разъ все больше и больше денегъ, „встромляє рядомъ въ ті гусочки..." Дѣвушки, видя, что надежда на защиту подруги плоха, уходятъ изъ-за стола, оставляя тамъ невѣсту одну съ дружками. Тогда дружбы берутъ молодого и три раза обводятъ его „по лавахъ" вокругъ стола. За третьимъ разомъ молодой останав-

ливается около своей невѣсты, а она „чей-би (ніби) одъ великаго страху“ держится за столъ; молодой отрываетъ ее отъ стола, цѣлуетъ и садится самъ около нея.

Если же женихъ, по застѣнчивости, не захочетъ поцѣловать невѣсты при стеченіи многочисленной публики, то дружки насмѣхаются надъ нимъ и его товарищами-боярами.

Въ Харьковской губерніи братъ молодой, продавши сестру и выбѣжавши изъ избы, садится на лошадей и уѣзжаетъ. Дружко долженъ выкупать. Въ это время хоръ дружекъ и свахъ поетъ.

931.

А.

1 Сванечки, наші голубочки!
2 Заспівайте намъ пісеньки
3 Весильної, приізжої.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 196).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А прежнюю хорошую пісеньку...

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 196).

932.

Дружечки, наші голубочки!
Не вміємо, не сміємо...
Се чужа сторона,
Доведе сорома.
Пішки пшли,
Шишки несли;
Підбплися, потомилися;
Улиці тісні—погубили пісні,—
Просимо васъ.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 196).

933.

А.

1 Ой ишла, ишла
2 Да на полю лягла,
3 А нашая молодая
4 Къ скамъі прилягла.
5 — Ой устань, Марусю, не лежи,
6 Онъ батько йде, гостинці несе.
7 „Я не встану, не привітаю,
8 Гостинці не принімаю“.
9 — Ой устань, Марусю, не лежи,
10 Ой Иванько йде гостинці несе.
11 „Ой я встану и привітаю,
12 И гостинці приніпмаю“.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 198).

Б.

1 Б=2 А Шовкова трава...; 2 Б=3+4 А... до стола 3 Б=5 А кличе тебе батенько, 4 Б=7 А... не гляну...

5 Єсть у мене служечка—
6 Старшая дружечка,
7 Вона встане, гляне и привітає
8 Б=3 Б... матінка..., 9 Б=4 Б, 10 Б=5 Б, 11 Б=6 Б, 12 Б=7 Б, 13 Б=3 Б... Иванко.
14 — Ой устану, й гляну, й привітаю,
15 И Иванка на здоровъя спитаю.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 192—193).

934.

А въ садочку дві квіточкі...
Не наступай, литва, (bis)
Буде мижъ нами битва;
Будемъ бити да воєвати,
Титянки не давати.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

935.

А.

1 Шурину, не лякайся,
2 Ще лучче постарайся:
3 Не продавай сестри
4 За гришъ за чотири:
5 Бо гриши бра —
6 Сестриця родима,
7 За столомъ якъ калина,
8 Весь родъ звеселила.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Б.

1 Б=1 А,
2 Съ сестрою поставляйся
3 Б=3 А, 4 Б=4 А,
5 За штири золотні
6 Б=5 А Зятёви гроши...
7 Брату сестра мила,
8 Б=7 А,
9 Кісоньку роспустила.

(Кривинъ, Острожск. у.).

В.

1 Сядь, шурину, да намісничку *),
2 Сядь собі да на кріслечку **),

Далѣе отъ 3 до 7 стиха вар. А.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

---

*) Въ другихъ мѣстностяхъ, вм. „намісничку“, поютъ: „ремесничку“ (С. Жаботинъ, Чигирин. уѣз.), „невісличку“ (Рук. сб. Кулиша), „невіснику“ (М. Борисполь, Переяславск. уѣз.).

**) Вм.: „кріслечку“ поютъ: „тесличку“ (С. Жаботинъ, Чигиринскаго уѣзда), „крісличку“, „кріслику“.

Г.

1 Братъ... сестриці сидить,
2 Да за рученьку держить,
3 Да не хоче да попустити
4 Чужой чужиноньці
5 Своєі родноі сестриці.
6 — Ой, братіку, да намісничку!
7 Г=2 А, 8 Г=3 А, 9 Г=4 А За рубъ...
10 Гроши, якъ полова,
11 Сестра чорноброва.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

936.

А.

1 Братчику та голубчику!
2 Возьми собі сокирочку,
3 Січи, рубай — сестри не дай,
4 Не дай за грішъ, не дай за два,
5 Не дай за чотирі,
6 Щобъ ся зъ тебе не купили.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Б.

1 Сікай, братейку, сікай
2 Б=3 А Своєі сестрейкі...
3 Не радуйся клепачові,
4 Не дай сестри смаркачові.

(Lozinski, стр. 98).

937.

Не дайся, брате, звести,
Не дай си взяти сестри!
Въ тебе сестра дорогая,
Єй коса жовтенькая *).

(Lozinski, стр. 98).

938.

Ой, братіку, ти здрадниченьку,
Сівъ же ти коло мене;
Та либонь, братіку,
Та либонь, рідненькій,
Чи не зрадишъ ти мене?
— Сестрице моя, не зражу я тебе,
Запродамъ же я тебе,
Запродамъ тебе, сестрице моя,
За сто золотихъ червонихъ.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

939.

Батькова хата,
Батькова лава,
И ми батькові діти,
Можна намъ посидіти.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

*) Золотая.

940.

А.

1 Не стий, зятю, да за плечима, (bis) 4 Да виймай грошей жменю;
2 Да не муляй очима. 5 Клади на тарілку
3 Клади руку у кишеню, 6 За Маръечку дівку.

(Щасновка, Козелецк. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б—2 А Не свити...,
3 Треба, зятю, треба, зятю, 5 Щобъ шурина, щобъ шурина,
4 Сімъ день молотити, 6 Зъ покутя зкупити.

(Нар. южн. рус. пѣсни Метлинскаго, стр. 194).

В.

1 В=1 А... дружба..., 2 В=2 Б,
3 Не жалуй червоного, 5 Треба дружбі копу бити,
4 Заведи молодого. 6 Жиби червоного заробити.

(Lozinski, стр. 98).

941.

А.

1 Стенулися сини, 3 Ще й не такъ стенуться,
2 Якъ бояре сіли, 4 Якъ пива напъються.
5 А=1 А... лавочки,
6 Якъ сіли сванечки;
7 А=3 А, 8 Б=4 А... меду..., 9 А=1 А... причілки, 10 А=6 А...
11 А=3 А, 12 А=4 А.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

942.

Да на жаль же мені ни на кого,
Якъ на свій рідъ,
Да не давъ мені погуляти
Хочъ цей рікъ.
Да не давъ мені вечерничокъ доходити,
Рутяного віночка доносити,
Да батенькового подвіръячка докрасити.
— Ой є въ тебе, да Маръечко, меншая сестра,
Вона твоіхъ вечеринокъ доходить,

Рутяного віночка да доносить,
А батькового подвіръячка да докрасить.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

943.

Пливе утонька безъ утиняти
На море почивати,
А проти ей сизий селезень
Съ чорними косицями.
— Ой постій, утко, да не пливи хутко,
Щось тобі за вість скажу:
Бувъ я въ станоньку, чувъ я славоньку
И про тебе, сіра утко;
Да плетуть сітки да на твоі дітки
И на тебе, сіра утонько.
„Да нехай же плетуть и приплітують,
Я жъ того не боюся,
Я на дно пурну и сіті порву,
И діточокъ повипускаю".

Идуть дружечки у два рядочки,
А Марусечка попереду;
Пусти ей, молодий Ивасечко, съ своіми
боярами,
— Ой постій, постій, молода Марусечка,
Щось тобі за вість скажу:
Бувъ я на місті, чувъ же я вісті
И про тебе, молода Марусечко,
Да купують чепці и кибалочки
Да на твою головочку.
„Да нехай купують, да не хай торгують,
Яжъ того не боюся;
Я у неділоньку да у вечері
Й а у тее приберуся".

(Изъ рук. сб. Кулиша).

944.

Чого жъ, світлонька, та новесенька,
Чого жъ стоішъ темнесенька?
— Ой якъ мені, новесенькій,
Не бути темнесенькій:
Стріха низенька,
Вікна маленькі,
Сонечко не вскакує.
Чого, Марусю, молоденька,
Чого жъ сидишъ смутненька?

— Ой якъ же мені, молоденькій,
Не бути смутненькій?
Що обсіла мене Иванкова рідня,
Зъ правого и зъ лівого боку:
Зъ правого боку—усе діверки,
Иванковп братіки;
Зъ лівого боку—усе зовиці,
Иванкови сестриці.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

945.

Чи не жаль тобі, ненько, мене буде,
Ой якъ возьмуть та відъ тебе мене люде,
Та якъ будуть подружечки поузъ двіръ пти,
Та не будуть къ твоій хатп привертати,
Та не будуть кватирочки одсувати,
Та не будуть на вулицю викликати.
Та не разъ, не два, ненько моя, та й заплачешъ,

Поки мене въ своій хаті ти побачишъ;
Та не разъ, не два, ненько моя, ти затужишъ,
Поки мене черезъ люде перечуєшъ.

(С. Жаботинъ, Чигиринск. у.).

946.

Не жалуй мене, мій батеньку,
У суботу въ вечері,
Пожалуй мене, та мій рідненькій,
У неділеньку, по обіденьку,
Якъ сяду я за кубочками,
Зъ молоденькими дружечками.
Дружечки будутъ медъ-вино пити,
А я буду слізоньки лити;
Дружечки будутъ пісні співати,
А я, молодая, плакать-ридати.

(Щасновка, Козелецк. у.).

947.

Ой хвалилася, вихвалялася
Білая березонька,
Що у мене кора, якъ біль біла,
Листоньки—якъ калина.
Якъ обізвався зелений явірокъ:
— Не хвалися, березонька,
Та вітеръ повіє,
Листячко звіє,
А кора измарніє.

Ой хвалилася, вихвалялася
Молодая Марусенька,
Що у мене коса ажъ до пояса,
Личенько—якъ калина.
Якъ обізвався молодий Ивашко:
— Не хвались, Марусенько,
Та я жъ тебе візьму,
Кісоньку зомну,
Личенько змарніє.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

948.

Іздивъ Иванко та на вловоньки
У зеленіі дібровоньки;
Піймавъ собі перепелічку,
Привівъ еі та до домочку, (bis)
Пустивъ еі по застоллячку,
Та й питає свого батенька:
— Чи мила, тату, перепеличка?
„Нехай тобі, мій синочку, мила,
Аби мені ділечко робила,
Аби мені білу постіль слала,
Аби мене батенькомъ узвала *).

(Щасновка, Козелецк. у.).

949.

Ой хміль по дереві вьється,
Жовте стебелечко...
Що мовить Иванъ:
— Марусю, мое сердечко!

(С. Жаботинъ, Чигиринск. у.).

---

*) Затѣмъ повторяются всѣ стихи съ перваго, только слово „батечку“ замѣщается словомъ „матусі“.

950.

Ой чого, чого въ цімъ новімъ домі
Такъ рано засвічино?
Та засвітили, та засвітили
Марусини два братіки,
Стали думати, стали гадати,
Чимъ зятя дарувати:
— Подаруймо ёго, зятенька свого,
Коникомъ вороненькимъ.
Коника взявъ, шапочки не знявъ,
Якъ іхавъ—не уклонився.

Ой чого жъ, чого въ цімъ новімъ домі
Такъ рано засвічено?
Та засвітили, та засвітили
Марусини два братіки,
Стали думати, стали гадати,
Чимъ зятя дарувати:
— Подаруймо ёго, зятенька свого,
Сестрою молодою.
Сестрицю взявъ, шапочку знявъ,
Якъ іхавъ—подякувавъ.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

951.

Гнися, калино, гнися,
Ти, Ивасю, не журися:
Ми калину обломимо,
Зъ собою Марусю намовимо.

(С. Дубище, Староконстантиновск. у.).

952.

Ой гомінъ, гомінъ, дівко Марушко,
Въ тебе підъ віконечкомъ,
Поприходили твоі подружки,
Кличуть тебе та на уличку.
— Ой ідіть собі, моі подруженьки,
Та гуляйте безъ мене,
Бо візьмуть мене добрі люде,
Тамъ мені добре буде.

Якъ обізвався молодий Иванко:
— Не журись, Марусю,
Ой є у мене дві нагайки,
Нагайки дротянки:
Що одна навчить, якъ у світі жить,
А друга—свекрусі годить,
А третяя навчить, якъ діло робить.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

953.

Охоча була молода Маруся
На тиі вечорниці,
На вечорниці піде, не вечеряє,
А на вечорниці йде.
Єі батенько та рідненький
Проспть єі, зупиняє:
— Не йди, донечко, не йди, Маруся,
Повечерявши, пійдешъ.
— Ой гірки жъ мені тиі вечорниці,
Повечерявши йдучи;

На вечорницяхъ скрипочки грають,
Моє серденько крають.
Я въ ворітечка, а батько въ віконечко:
— Иде зъ гульні, моя донечка.
Я жъ бо ёму ні словечка.
— Десь тобі, донечку, музики не грали,
Й танцювати не брали?
— Музики грали й танцювати брали,
А я гулять не схотіла.

(Щасновка, Козелецк. у.).

954.

О де ви бували, де ранкували,
Молодиі бояре?
— Ой бували ми, ранковали ми
У святоі Покрови.

(С. Щасновка, Козелецк. у.).

955.

Да летять галочки
Да й у три рядочки—
Зозуленька да попереду.
Що й усі галочки
По вишенькахъ сіли—
Зозуленька на камні;
Що усі галочки да защебетали—
Зозуленька да закувала.
— Ой чого куєшъ, чого жалуєшъ,
Ти сивая да зозуленька?
Ой чи жалко тобі зеленого лугу,
Чи вишнёвого саду?
Ой йшли дружечки
Да й у три рядочки—
А Маръечка да попереду;
Що усі дружечки по лавочкамъ сіли—
А Маръечка да на покуті;
Що усі дружечки заспівали—
А Маръечка да й заплакала.
— Ой чого жъ ти плачешъ, на кого жалуєшъ,
Молодая дівко, Маръечко?
Чи жаль тобі, вишнёвого саду,
Чи батькового подъвіръячка?
„Ой не жалько мені ні вишнёвого саду,
Ні батькового подвіръячка;
Ой жалько мені русоі коси,
Да дивоцькоі краси“.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

956.

Хоць гнися, калино, не гнися,
Ти, Марусю, не журися.
Ми калини не дамо ламати,
Ми Марусі не пустимъ намовляти.
Якъ буде ласка наша,
То буде Маруся ваша.

(С. Дубище, Староконстантиновск. у.).

957.

Засвіти, дружбо, свічку
Та кинься по запічку;
Треба всей рідъ обділити,
Щобъ ёго не розгнівити.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

958.

Бережисе, молодая, бережисе,
Вже-жъ твоя матюнка зъ війскомъ иде,
Да білеє завивайло на війску несе;
Да білеє, біленькеє,
Да вічнеє, вічненькеє.

(Колошовка, Черниговск. у.).

959.

Идете, дружки, идете,
Да молодого князя ведете;
А же ми пуйдемъ уведемъ,
Ми-жъ васъ сорома доведемъ.

(Колошовка, Черниговск. у.).

960.

Ой дайте намъ вірн,
Шайгородскоі мірн;
Ми будемо міряти,
Ви будете вірити.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

961.

Догадайсе, догадайсе, Марьечко,
Чого мати въ клеть пошла:
Чи по румяний венець,
Чи по шовковий чепець?
— Не по румяний венець,
А по шовковий чепець.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

962.

Ой чи будешъ, Марусенько, жалкувати,
Якъ итимуть подружечки та гуляти,
Будуть тебе, молодую, викликати:
— А чи дома, Марусенька, чи немає?
Нехай иде на й улоньку, погуляє.
Обізветься отець, мати, сидя въ хаті:
„Ой немає Марусеньки та дитяти,
Нехай ei посплає чужа мати".
— Иди, иди, чуже дитя, не барися —
У сінечкахъ на дверечкахъ завернися.
„Ой спаспбі, чужа матюнка, погуляла,
Ні скрипочокъ, ні дудочокъ не чувала,
Ні одніе челядини не видала".

(Щасновка, Козелецк. у.).

963.

Да не куй, старосто, не злота, не сребра,
Да покуй, старосто, пудъ ноги пудкови:
Якъ будемо іхати
Да боромъ зеленимъ
Мостомъ камъянимъ —
Біръ буде шуміти,
А камень звеніти;
Зачують люде —
Намъ слава буде;
Зачують отець, мати —
Вони раді будуть.

(Пудище, Прилуцк. у.).

964.

Та пливе утеня, та пливе сірее
Коло лип, коло кореня;
Боїться воно лютої зими,
Ще й холодної води.
— Та не бійсь, утеня, та не бійсь, сірее,
Водиця не холодна!

Хочъ холодна, не холодна,
Та на морі зімувать будешъ.
Та боїтся Маруся свекорка свого
И подвіръячка ёго.
— Та не бійся, Марусю, свекорка свого
И подвіръячка ёго.

(Щасновка, Козелецк. у.).

965.

Дружечки, душечки, наші голубочки!
Не сокілъ перенісъ по дубничкамъ, по березничкамъ:
Потомилися, пісеньки поспівали.
Співайте ви самі, то й ми будемъ зъ вами!

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 196).

Если женихъ невѣсты не поцѣлуетъ:

966.

А.

1 Первая квітка—тожъ Иванко...
2 Шелестъ, шелестъ по дубині,
3 Пасти боярамъ *) свині,
4 А Ивашку **) заганяти,
5 Що не вміе цілувати.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Бояре шляхецькиі,
2 Ви спини отецькиі!
3 Межъ вами женишище,
4 Якъ горілее днище.
5 Боярамъ свині пасти,
6 Б=4 А, 7 Б=5 А.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 195).

967.

Ой вився рій, вився,
Да хотівъ полетіти
На Ивасеву сосну;
А Ивасева сосна
Тонкая да високая,
Тонкая да кудрявая,
На вчоли придалая!

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 195).

*) Иногда поютъ: „молодому“, „старості“.
**) Боярамъ.

968.

Ой ходила та Маруся по полю,
Та вила віночокъ съ куколю;
Та просила въ батенька грізьбою.
— Ой хочъ проси, донечко, не проси,
До вечора віночокъ поноси,
А въ вечорі дружечкамъ оддаси.

(Щасновка, Козелецк. у.)

969.

Теперъ-же мені, сусідочки мої,
Лихая та годинонька,
Що пійде й одъ мене, полине й одъ мене
Хупавая та дитиночка.
Теперъ моя хата протп свата
Та й не буде прибрата;
Уже-жъ моі сіни та проти неділі
Та не метені будуть;
Уже-жъ моі лавки та тесовні
Та не митні будуть;
Уже-жъ моі ложки та підъ лавкою
Та заростуть ще муравкою.

(Щасновка, Козелецк. у.).

970.

Ой возми, зятю, швидкий прутъ,
Та зажени шуреньцівъ въ тісний кутъ.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

971.

Котиться хміль пзъ-мижъ города,
Та підкотився підъ ворота.
— Стелись, стелись, хміленьку, по тину,
Грайте, музики, по двору,
Сипте золото по столу!
— Ми вашого золота не беремо
И своеі дивочки не дамо!

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 194).

972.

Що то за ворона
Стоіть у порога? —
Руки росхавила,
Рота роззявпла?
Заглянь у кешеню,
Вийми грошей жменю,
Вкпинь на тарілочку,
Шурине, на горілочку.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

973.

Не бувавъ въ насъ Ивасё, не бувавъ,
Та нашоі Марпсі не цілувавъ;
Поцілувавъ скрпзь хустку,
Ми думали, шо дружку.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

974.

Відсунься, брате, відъ сестри,
Сяде ближайшій ніжли ти.

(Lozinski, стр. 99).

975.

Казали—свати богати, (bis)
Ажъ вони скуповати:

По шелягу скидають,
Дівку викупають.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

976.

На дунаю зімна вода,
Сталася зъ нами згода;

Далъ ся намъ Бугъ згодити,
До купи ся случити.

(Lozinski, стр. 99).

977.

Згода, братейки, згода,
Медъ-віно попієте,

Нашу Марисю молодую,
Ивасёві спустите.

(Lozinski, стр. 99).

978.

Ой у саду соловейко защебетавъ,
Иванъ Марисю поцілувавъ.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

979.

Сіда Ивасё на посагъ,
Стрічае ёго Господь самъ,

Зъ долею щасливою,
И зъ доброю годиною.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

980.

Въ запічъ, шурине, въ запічъ
Зъ котами воевати,
Не сестру продавати,

(Wolyn Steckiego, стр. 81, т. I).

981.

Ой я не паньска дитина,
Щобъ я червінці лічила;
Я такая, якъ-би й ви,—

Давайте мені пъятаки;
Пъятакъ, не пъятакъ—шагівъ шість:
Я-жъ тобі, зятеньку, рідна свісць.

(Lud Ukrain, Nowosielskiego, т. I, стр. 220).

982.

Скупні, бояре, скупні—
Сімъ літъ по сміттю ходили,
По шеляжечку збірали,
Шурина зъ місця скидали.
Було свату не сватувати,
Було піти день поганяти,
Шелягъ заробити,
Шурина зъ місця скупити.

(Дубище, Старокостантиновск. у.).

983.

Не у правді братко кохався,
Що за сестрицю змагався, —
Да побачивъ чарку на тарільци,
Пропивъ сестрицю на горілці.
— Оттеперъ я козакъ,
Що на мені червоний ковпакъ.
Не смієте, не вміете
Ко мні приступить,
Зо мною говорить,
Медъ, горілочку пить.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 194—195).

984.

А.

1 Світилка — шпилька
2 У стіні,
3 А сваха — бурлаха
4 У хлеві;
5 А бояре — пуйдсвинкі
6 Пуйдъ хлівомъ;
7 Молодші дружечки
8 За столомъ.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Б=1 А Да..., 2 Б=2 А При...
3 Да на ій сорочка
4 Не ії;
5 Три дні бояре
6 Молотили,
7 И світлиці сорочку
8 Заробили.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

985.

Викотили, викотили
На улиці бочку;
Видурили, видурили
Да й у свата дочку.
Ой ми ії не дурили,—
Вона сама хтіла:
Наложила чорний ковпакъ,
Да й межъ нами сіла;
Викотили, викотили
Зъ тіста паляницю,
Якъ схотіли, то й зробили
Зъ дівки молодицю.

(Кривинъ, Острожск. у.).

Теща подноситъ зятю „оброкъ“.

По окончаніи продажи невѣсты, совершается еще одинъ обрядъ *)—подношеніе зятю „оброку“ (овса). Когда въ избѣ пьютъ могорычъ, молодой стоитъ въ сѣняхъ. Свахи вызываютъ тещу на дворъ слѣдующими пѣснями:

986.

Вийди, теще, на двіръ,
Не лякайся, якъ звіръ;
Видно теша злякалася
И на пічъ сховалася.

987.

Не лякайся, теще,
Не багато насъ плеще:
Двадцятеро й трое
На подвіръячку твоімъ.

Когда свахи пропоютъ, теща, приготовивъ горшокъ „оброку“, смѣшаннаго съ водой, беретъ хлѣбъ и выходитъ къ зятю. Благословивъ его хлѣбомъ, она подымаетъ горшокъ съ овсомъ вверхъ и говоритъ:

„Сину, дай тобі, Боже, здоровья!“

— Дай, Боже!—отвѣчаетъ тотъ.

„Дай, Боже, щобъ бувъ веселий, якъ весна, богатий, якъ земля, а здоровий, якъ вода“.

— Дай, Боже! повторяетъ зять.

Теща надпиваетъ три раза изъ горшка; музыка играетъ „віватъ“, а свахи поютъ:

988.

Пішовъ дідъ по гриби,
Баба по опеньки;
Дідъ свої посушивъ,
Бабини сиренькі;
Дідъ свої посушивъ,
Баба поварила (bis),
Діда накормила.
„Хлещи, діду, юшку,
За бабину душку,
Ще й за того дідуся,
Шо хороша бабуся“.

Теща, выпивъ третій разъ немного „оброку“, передаетъ его зятю, который, попробовавъ предварительно, бросаетъ горшокъ черезъ голову. Если при этомъ горшокъ разобьется, значитъ у новобрачныхъ будутъ дѣти; если же нѣтъ—останутся бездѣтными. Въ послѣднемъ случаѣ обыкновенно дружбы жениха

*) С. Колюсики, Ушицкаго у.

стараются сейчасъ же разбить горшокъ палками. Послѣ этого теща идетъ къ зятю, приговаривая точно также, какъ и тогда, когда подчивала зятя „оброкомъ“. Затѣмъ она подноситъ по рюмкѣ всѣмъ, стоящимъ въ сѣняхъ, послѣ чего всѣ идутъ въ избу. Въ это время свахи поютъ:

989.

Добри-вечіръ тому (bis), Старому й малому,
Хто є въ цімъ дому: И Богові святому.

На это привѣтствіе свахъ, дружки въ избѣ хоромъ отвѣчаютъ:

990.

Бодай, здорови були, За старого й за малого,
Що насъ не забули, — Й за Бога святого.

Невѣста, при входѣ въ избу жениха, беретъ съ „гильця“ въ руку овса и бросаетъ въ глаза жениху, а сама припадаетъ къ столу, при чемъ старшая дружка накрываетъ ей голову платкомъ. — Приходитъ женихъ и цѣлуетъ ее, о чомъ было уже сказано выше. Затѣмъ въ нѣкоторыхъ мѣстностяхъ слѣдуетъ обрядъ пришиванія „квітки“, о которомъ было упомянуто при описаніи „дівичъ-вечора“.

Роздача подарковъ молодого.

Свахи кладутъ по порядку на тарелку всѣ подарки, какіе только женихъ забралъ изъ дому для родителей и родственниковъ невѣсты. Сверхъ подарка (платка или чего либо въ этомъ родѣ) кладется калачъ; дружба беретъ тарелку и кричитъ: „Єсть въ цімъ дому нашого пана молодого и пані молодої тато родзоний; просятъ панъ молодий и пані молода, сватъ и сваха, и я прошу на той чесний подарунокъ — а проше!!!“

Отецъ „молодої“, услыхавъ, что его дружба проситъ принять „чесний подарунокъ“, подходитъ, кланяется на всѣ стороны, беретъ „подарунокъ“ и отходитъ. Потомъ такимъ-же точно образомъ дружба кладетъ на тарелку подарокъ, назначенный для тещи—сапоги. Дружба вызываетъ тещу получить отъ молодого подарокъ:

Єсть въ цімъ дому, говоритъ онъ; — нашого пана молодого и пані молодої мама родзона; просятъ панъ молодий, пані молода, сватъ и сваха, и я прошу на той чесний подарунокъ — а проше!!!

Теща, взявъ сапоги, кланяется и говоритъ:

— «Дякую сватові, свасі, пану молодому и дружбі за послугу.

Сказавъ это, она выходитъ на середину хаты, подимаетъ сапоги вверхъ и, держа ихъ надъ головою, начинаетъ танцовать и пѣть:

991.

А.

1 Отце жъ тні чоботи,
2 Що зять давъ;
3 А за ціі чоботи —
4 Дочку взявъ,
5 Чоботи, чоботи,
6 Ви мої!
7 Чомъ діла не робите
8 Ви мені? *)
9 На річку йшла, чоботи,
10 Скрипучи,
11 А зъ річки йшла, чоботи,
12 Рипучи,
13 Отце-жъ тні чобити,
14 Що зъ бичка,
15 Чомъ діла не робите,
16 Якъ дочка.
17 Та за цю вражську
18 Шкапину,
19 Узявъ мою рідную
20 Дитину.
21 Чоботи, чоботи
22 Ви мої!
23 Вколупили серденька
24 Ви мені.
25 Уже тні чобити
26 Въ коморі,
27 А вже моя донечка
28 Въ неволі.
29 Уже тні чоботи
30 Деруться;
31 Роскішоньки дочечці
32 Минуться.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Б.

1 Б=1 А Чи се..., 2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А, 5 Б=5 А, 6 Б=14 А Изъ..., 7 Б=7 А, 8 Б=16 А, 9 Б=5 А, 10 Б=6 А,
11 Наробили клопоту,
12 Б=8 А,
13 Я думала чоботи
14 Юхтові,
15 Б=9 А А се, бачу...
16 Шкапові.
17 На річку йшла, чоботи,
18 Скрипучі,
19 А зъ річки йшла, чоботи,
20 Хлипучі и проч.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

В.

1 В=1 Б, 2 В=2 А, 3 В=3 А, 4 В=4 А, 5 В=5 А, 6 В=6 А, 7 В=11 Б... славоньки, 8 В=8 А, 9 В=27 Б, 10 В=28 Б, 11 В=29 Б,

*) Этотъ припѣвъ повторяется послѣ каждыхъ четырехъ строкъ.

12 Хлипучи.

13 В=5 А, 14 В=6 А, 15 В=11 Б... славоньки, 16 Б=8 А, 17 В=17 Б,

18 Скрипу, скрипу,

19 В=19 Б,

20 Схлепу, схлепу.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

992.

А.

1 Що ваши подарки —
2 Чорние чоботи,
3 Шевскоі роботи;
4 А наши подарки —
5 Билоі китайки.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Б=2 А Наши й... (bis), 2 Б=3 А,

3 Зъ Киева привезени,
4 Шовкомъ мережени.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 186).

Въ то время, когда теща поетъ эту пѣсню, всѣ, находящіеся въ избѣ, скачутъ и бьютъ въ ладони, исключая свахи и дружбы, которые, не обращая на окружающихъ вниманія, продолжаютъ раздавать родственникамъ невѣсты подарки жениха.

Свахи поютъ:

993.

А.

Ой на хаті зілля,
А въ хаті весілля;
На дворі бояри,
Якъ макъ процвітае.
За хатою липа,
Золотомъ облита,
Підіть обдеріте,
Свашокъ *) обдаріте.

(Ждановка, Полтавск. у.).

Б.

Ой на дворі призьба,
На ній рушниківъ триста.
Підіте, унесіте,
Та бояръ прикрасіте.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

*) Вм.: „свашокъ“ поютъ: „дружокъ“; „бояръ“ (Кочеревъ, Новоградволынск. у.).

994.

Первая квітка—то-жъ Иванко...
Несіте дари за дари,
Да шобъ нашиі дари
Да у Кііві стали.
Зъ Боришполя привезени,
Шовкомъ мережани,
Золотомъ гаптовани,
Свому роду даровани.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

На что имъ дружки отвѣчаютъ:

995.

У насъ роду много,
У васъ подарківъ немного;
Є кому відберати,
Нема чимъ дарувати.

(С. Колюсики, Ушицк. у).

Свахи:

996.

Нашъ Иванко (Маруся) якъ малёвання, (bis)
Треба ёму пошановання,
Треба ёго пошанувати,
До боку хустку дати.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Подарки со стороны невѣсты.

По окончаніи этихъ пѣсень, теща отправляется въ комору за „рушниками“, которые потомъ дружба невѣсты долженъ раздать родителямъ и родственникамъ жениха. Когда теща идетъ въ комору, дружки и свахи поютъ:

997.

А.

1 Ой на дворі призьба, (bis)
2 На ній рушниківъ триста;
3 Підіте, унісіте,
4 Боярівъ прикрасіте.

Б.

1 У коморі сволокъ, (bis)
2 На нимъ рушниківъ сто сорокъ;
3 Б=3 А, 4 Б=4 А.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Теща, возвратясь изъ коморы съ рушниками, передаетъ ихъ „дружбѣ“ невѣсты. Онъ кладетъ одинъ рушникъ на тарелку и кричитъ: „Єсть въ цімъ

дому нашого пана молодого староста (говоритъ имя старосты); проситъ панъ молодий, пані молода, сватъ и сваха, и я просю на цю барву—а проше!..“

Такъ дружба невѣсты вызываетъ поодиночкѣ всю родню жениха.

Тѣ подходятъ, берутъ „рушникъ“ съ тарелки и благодарятъ за поднесенный подарокъ.

Во время раздачи подарковъ поютъ:

998.

Ой роде, роде богатий!
Даруй товаръ рогатий;
А ви, сестриці—телиці
А ви, протійці—по копійці.

(С. Жаботинъ, Черкасск. у.).

999.

Хутенько ся, маршалочку, увивай,
А всю нашу родиноньку обсилай.
У насъ родоньку єсть много,
Обсилай ёго всёго.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1000.

Обдарили дарп,
Якіі сь мо мали:
И житніі й пшенишнні,
Родові вилишнні;
И житніп и яшнні,
Родові удячнні.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1001.

На тихому дунаечку білила,
На крутому бережечку стелила,
А всю свою родиноньку одарила.
То-жъ-то наша Маруся прядка була,
То-жъ-то вона раненько вставала,
На подарочки напряла,
Усю свою родиноньку обділяла.
Не дивуйте, маршалочки,
Що короткі подарочки.
Нова, нова не зродила,
Стара ненька не зробила,
А я молоденька, гуляти раденька.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1002.

Дзенькуемъ молодусі
За тоненькі обруси,
Що раненько вставала,
Да тоненько напряла,
И біленько вбілила,
И всіхъ боярь обділила.

(Кривинъ, Острожск. у.).

Когда подарки раздадутъ, постороннія женщины берутъ рѣшето и становятся возлѣ печки на „лаву“, стучатъ въ рѣшето и припѣваютъ:

1003.

А.

1 Решето тороточе,
2 Чого-сь воно хоче:
3 Півтора золотого
4 Да й одъ князя молодого.
(М. Шендоревка, Каневск. у.).

Б.

1 Б=1 А... тороче, 2 Б=2 А, 3 Б=4 А Відъ пана..., 4 Б=3 А.
(М. Тывровъ, Винницк. у.).

В.

1 В=1 А... торохкоче, 2 В=2 А, 3 В=3 Б, 4 В=2 А Червоного...
5 И відъ слугъ ёго.
(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Свахи, дружби и старости бросаютъ въ рѣшето по копѣйкѣ. Если женщины замѣтятъ, что имъ набросали въ рѣшето уже довольно денегъ — уходятъ съ лавы; а если нѣтъ, поютъ туже пѣсню до тѣхъ поръ, пока не будутъ удовлетворены.

Расплетаніе косы и покрытіе головы.

Послѣ этого слѣдуютъ, въ различныхъ пунктахъ Малороссіи, различные обряды. Въ однихъ мѣстахъ [1]), приступаютъ къ дѣлежу коровая, а въ другихъ [2]), принимаются „росплітать косу“ невѣстѣ и завязывать ей голову „серпанкомъ“ или „наміткою“, и потомъ уже, совершивъ этотъ обрядъ, дѣлятъ коровай. Мы уже говорили выше о расплетаніи коси, поэтому здѣсь только упомянемъ о тѣхъ мѣстныхъ особенностяхъ или добавленіяхъ, о которыхъ не было сказано при расплетаніи косы въ воскресенье, передъ вѣнцемъ. Въ Липецкой слободѣ, Харьковской губ., косу расплетаетъ невѣстѣ сестра ея. Свашка становится возлѣ жениха съ правой стороны, а сестра невѣсты возлѣ нея съ лѣвой стороны. Женихъ выплетаетъ изъ косы невѣсты красный кусокъ ленты, который называется „кісникомъ“, или же „косникомъ“, и беретъ его себѣ. Потомъ свашка и сестра невѣсты, продолжая расплетать ея косу, говорятъ:

„Старости, пани старости! Благословіть чесну косу росплетати, молоду покрити!“

---

[1]) М. Гостомль, Кіевскаго уѣз.; Липецкая слобода, Харьковск. губ.
[2]) Михалково, Мозырскаго уѣз.; Лугины, Овручскаго уѣз.

— Богъ благословить! отвѣчаютъ имъ.

„Въ друге и въ трете!“

— Богъ благословіть всі три рази!

При этомъ подаютъ на тарелкѣ гребешокъ и немного масла. Свашка, росчесавъ голову жениха, росплетаетъ косу молодой, которую потомъ расчесываютъ тѣмъ же гребешкомъ, смазываютъ масломъ и заплетаютъ въ двѣ косы. (Дѣвицы на лѣвой сторонѣ Днѣпра носятъ волосы, заплетенные въ одну косу). Свашка плететъ одну, а сестра другую. Невѣста плачетъ. Тогда мать невѣсты подходитъ къ столу съ „серпанкомъ“, или „наміткою“ въ рукахъ [1]), три раза перекрестится и „завиває“ дочь свою въ „серпанокъ“. Въ Новоградволынскомъ уѣздѣ, передъ повязываніемъ головы, свахи машутъ платкомъ надъ головою невѣсты, которая, какъ будто не желая оставить навсегда „дівування“ и покрыть свою „головоньку“, старается вырвать платокъ и бросить его подъ ноги; но всѣ усилія ее остаются напрасны: её повязываютъ.

При этомъ поютъ:

1004.

Кому іхати по завивайло,
Та на море підъ білъ камень?
Дружку іхати по завивайло,
Та на море підъ білъ камень.
Дружко поіхавъ, каменя не знявъ:
И завивайло не взявъ.
Ой, кому іхать и т. д.
Молодий поіхавъ, каменя знявъ
И завивайло доставъ.

(Lud Ukrainski, т. I., стр. 221).

1005.

А.

1 Догадайся, Марусю,
2 Чого матп у комору пішла?
3 Чи по рутьяний вінокъ,
4 Чи по біле завивайлечко?
5 Білее, та білесенькее,
6 До паперу рівненькее,
7 Що зъ білого цвіту,
8 Та по всему світу.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 206).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 Чи по медъ, чи по горілку,
4 Чи по тонку намітку?

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

---

[1]) Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ, впрочемъ, невѣсту повязываютъ обыкновеннымъ платкомъ.

1006.

Чи бачишъ ти, Марисю,
Якъ свати муштруються,
До кісонькі готуються.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

1007.

Иди, Марисенько, до комори
Зо скрипею поговори;
Вінесп полотенце,
Тонкее накриванце.

(Lozinski, стр. 128).

1008.

Ой, видай, батеньку, коровай;
Ой, видай зъ новоі комори;
Ой, видай на тисовні столи,
Ой, видай на кружати обрусп.

(Lozinski, стр. 129).

1009.

Ой, ти, душечко наша, Марусенько,
Ой, глянь на порігъ—диво:
Несуть твое діло,
Якъ біль білесеньке,
Якъ папіръ тонесеньке;
Біле білування,
Вічне покривання.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 207).

1010.

Зъ-за дубовоі колудочки,
Да виползло три мурашечки,
Да винесли да завпвальце
Тонкее, біленькее,
И паперу рівненькее.

(Михалково, Мозырск. у.).

1011.

Поглянь, Марусю, на порігъ:
То йде дружбонько, ворогъ твій,
Та несе коровай на віці,
Білее завивало на тарільці,
Якъ біль біленькее,
Якъ папіръ топенькее.
Та ні вітеръ ёго не звіе,
Ні сонце ёго не спале,
Ні дрібенъ дощикъ не зможе:
Молода Марися пзносе!

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 207—208).

1012.

Бережися, сестрпце, бережися!
Онъ твій братець пзъ вікомъ иде,

И біле завиванне несе.
— Мені сеє завиванне да не на нічъ:
Мені сеє завиванне на увесь вікъ,
Пійде славонька на увесь світъ.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 208).

1013.

Ой, де пішла, де поділася,
Да Марусина мати?
Да нехай йде изъ-підъ пису,
Да нехай несе малёвану мису
И білее завивалечко.

Ой, білее та біленькее,
Якъ димъ, да тоненькее;
Ой білее да завивайло,
Да вічнее покривайло.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 207).

1014.

Ей, догадайся, Марисю,
На що коровай внесено,
На коровай повиванне,
На твою косу покриванне?

— Южъ я ся давно догадала,
Що мені въ батенька не бити,
Зъ рутки віночківъ не вити,
До таночка не ходити.

(Lozinski, стр. 129).

1015.

А.

1 Покривайниця плаче—
2 Покриватись не хоче.
3 Серпанки — поганки,
4 Биндочки — коханочки.
5 Покриваю тебе, моя доненько,
6 Будь здорова, якъ вода,
7 А богата, якъ земля.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 Якъ-би вона не хтіла,
4 То би въ батенька сиділа.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

В.

1 В=1 А Завивалночка..
2 Завиваціся хоче
3 У тканки въ серпанки,
4 Въ дорогіе подаркі.

(Давыдъ-городокъ, Мозырск. у.).

Г.

1 Г=1 А Покривалочка..., 2 Г=2 А,
3 Не такъ покриваться,
4 Якъ съ нами роставаться.

(Бытъ рус. нар., Терещенко, т. II, стр. 228).

Д.

1 Д=1 Г, 2 Д=2 А... хоче,
3 Щобъ не дівувать,
4 А бабувать.

(Бытъ рус. нар., Терещенко, т. II, стр. 528).

1016.

Ой, що-жъ бо то унесено,
Що дивиться та весело,
Зъ-підъ білого цвіту,
Що по всёму світу?

(Lud Ukrainski, Nowosielskiego, т. I, стр. 222).

1017.

Літала, літала сива зозуленька;
Стало вечорітп, стала нижче летіти;
Стало смеркати, стала вона кувати.
„Ой, чого куєшъ, чого жалуешъ, сива зозуленька?
Ой, чи тобі жаль темного лугу,
Чи гіркоі калини?“
— Ой, не жаль мені темного лугу,
Ни гіркоі калини, —
Тилькі мені жаль про літаннёчко,
Раннёмъ куваннечко“.
Гуляла, гуляла дівка Марися
Ввесь день веселенька;
Стало вечорітп,
Вона стала смутіти;
Стало смеркати,
Вона стала плакати.
„Чого плачешъ, чого жалуєшъ,
Молодая Марисю?
Ой, чи тобі жаль батька старого,
Чи подвіръячка ёго?
— Ой, не жаль мені батька,
Тилькі жаль мені русоі коси,
Дівоцькоі красп;
Дівки гуляють, кісками мають,
А мене не пріймають.
Хоця й пріймуть, хоць не пріймуть,
Такі правдонькі не скажутъ.

(С. Дашковцы, Литинск. у.).

1018.

Куди ти, дівочко, гляділа
Що ти собі розпкея (?) вигляділа?
Совинні вочі, цаплинъ носъ,
Ой вінъ, дівочки, вельми не пригожъ.
Чого ти, дівко, грибки дмешъ,
Чи ти свого розпкея не дождешъ?
Ой, рожа, рожа, білий цвітъ!
За чимъ мого дитинки досиль нітъ?
Писала-бъ письма — не вмію,
Послала-бъ посли — не смію.

Ой, сама-бъ пошла — боюся,
Зъ чистого поля вернуся.
А въ чистимъ полі сторожа,
Тая-жъ мене сторожа улове,
По голоску вгадає,
И по моей русой косухні,
По моей шовковой стёжухні.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1019.

Ой, вуйвсоньку рясенъ (bis),
Мий роде прекрасенъ!
Да гуляйте зо мною,
Якъ изъ ягодою.

(Борисполь, Переяславск. у.).

1020.

А.

1 Ой, гоже, гоже, мій мили Боже,
2 Що-жъ бо я учинила!
3 Ой, кого-жъ бо я вірно любила,
4 Той стоіть за плечима;
5 А зъ кімъ-же була люба розмова,
6 Той стоіть край порога.
7 А съ кімъ стояла по західъ сонця,
8 Той стоіть край віконця.
9 Ой, кого-жъ бо я роду не знала,
10 То зъ тимъ до шлюбу стала;
11 Не знала роду, ні родини ёго,
12 Та й стала дружиною.

(С. Дашковцы, Литинск. у.).

Б.

1 Б=1 А Ой, ой же, ой же..., 2 Б=2 А, 3 Б=3 А... гарне..., 4 Б=4 А... дверима,
5 За дверима за дверочками,
6 Вмивається слізочками;
7 Б=9 А, 8 Б=10 А... на рушничокъ..., 9 Б=11 А, 10 Б=12 А Судилась...

(Полонное, Новоградволынск. у.).

1021.

Ой, гуляй, гуляй, білая риба,
По тихому дунаю,
Бо якъ підешъ на бистрі ріки,
Не будешъ гуляти:
Тамъ тебе зловлять,
Лущицю здоймуть,
И славний обідъ буде.
А зъ Марисі здоймуть віночокъ,
Надінуть серпаночокъ —
Славна жона буде!

(Мокраны, Кобринск. у.).

1022.

Где ся косойка діла?
Чи въ поле полетіла,
Чи ся въ клубойко звила?
Вона въ поле не летіла,
Єно ся въ клубойко звила.

(Lozinski, стр. 130).

1023.

Да неділько наша, неділько,
Та не вже-жъ наша Марися не дівка.
Вже въ ії косоньки немає,
Тилькі ії весілльє гуляє.
(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1024.

А.

1 Ой, на горі жито,
2 А въ долині просо;
3 Ой, жаль мені тебе,
4 Моя русявая косо!
5 Ой просо, просо — волоття,
6 Ой, косо, косо — золоття!
7 Да не рікъ я тебе кохала,
8 Що суботоньки чесала,
9 Що неділеньки вмивала,
10 За одинъ ранокъ зтиряла.
11 Ой, сіділи лебеді на воді,
12 Та й полетіли на ріки,—
13 Распустили русу косу на віки.
14 Отъ тобі, Марусю, за тоє,
15 Не плети кісоньки у троє;
16 Завтра заплети кісоньку въ дрібушкі,
17 Та вже-жъ тобі не ходити въ дружки.
(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 206).

Б.

1 Б=1 А... криничейка, 2 Б=2 А А на...
3 Жаль ми тя завивати,
3 Б=4 А... жовтая...
(Lozinski, стр. 129).

1025.

Марисю, Марисейко!
Где-сь діла свій вінойко?
— Дала мъ ю оковати,
До скринойкі сховати.
За замки товгні (?)
На віки вічніі.
(Lozinski, стр. 130).

1026.

Тамъ за городомъ просо;
Сховайся, жовта косо,
До скрині замчистоі,
На віки вічистіі.
(Lozinski, стр. 129).

1027.

Ой, вінку-жъ мій, вінку,
Зъ крячасто(го) барвінку!
Куповала-мъ тя въ ринку,
Замикала-мъ тя въ скринку,
Теперкі тя не рушу—
То й заплакати мушу.
(Lozinski, стр. 128).

1028.

Приїхали паничі, Посікли, порубали,
Взяли косу підъ мечі; Підъ рубойку сховали.

(Lozinski, стр. 130).

1029.

А.

1 Ми-жъ тебе, сестрице, скриваємъ, 4 А багата, якъ земля,
2 Щастья й доленьки не знаємъ... 5 А пригожа, якъ рожа.
3 Будь здорова, якъ вода,

(М. Шендеревка, Каневск. у.).

Б.

1 Б=1 А Я... скриваю,
2 Щасттемъ, здоровьемъ наділяю.
3 Б=3 А, 4 Б=4 А А будь..., 5 Б=5 А.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 208).

В.

1 В=1 Б А... накриваю, 2 В=2 Б, 3 В=3 А Та..., 4 В=5 А... ягода, 5 В=4 А А...

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 208).

Г.

1 Г=1 А,
2 Щастемъ, здоровъемъ наділяемъ.
3 Г=3 А, 4 Г=4 А Будь..., 5 Г=5 А Будь...
6 Будь прекрасна, якъ весна.

1030.

То нашого полку козакъ, Роса коса росплетена,
Бо на німъ білий ковпакъ; Наміточка надъ очима.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1031.

Повідали намъ люде, Ой не туръ, не турица,—
Ой що то туръ буде; Єно красна молодиця.

(Lozinski, стр. 131).

1032.

Захімлили хімлушечку, Сёму, тому хімлушечка,
Якъ у полі грушечку; А Івану, якъ душечка.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 209).

1033.

Подивися на себе, дівo,
Яке то твоє діло:
Вечернєє покривалячко,
Вічнее завивалячко.
(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1034.

А.

1 Завивала мене дядина
2 И кісонькі не пригладила;
3 Завивало изложила
4 И кісоньки не вронила.
(М. Шендеревка, Каневск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=3 А, 3 Б=4 А. (Михалково, Мозырск. у.).

1035.

Росплітала дядина
Да не жалосливая,
А сестрица принялася,
Такъ слізками облилася.
(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 206).

1036.

Ой, погано, Марусю, погано;
Скинь чепець підъ столець,
Латку поганку
Скинь підъ лавку,
Рутвяненький віночокъ
Склади на головку!
(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 209).

1037.

Марисю, догадайся,
Повивати не давайся!
Покінь чепецъ
Підъ пецъ,
А кібалку
Підъ лавку,
А віночокъ
На головку.
(Lozinski, стр. 130).

1038.

А.

1 Марисю дівко,
2 Кинь шапку до дідька:
3 То тобі не подоба,
4 Бо не пристало до лоба.
(Кривинъ, Острожск. у.).

Б.

1 Б=3 А Це-жъ тобі, Марусю..., 2 Б=4 А Не приставъ чепець..
(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 207).

1039.

Скинь чепець, кинь пудъ столець,
Да надінь стрічки и коснички,
Да ходімъ зъ нами на вечорнички.

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

1040.

А.

1 Таки буде не по вашому,
2 А буде по нашому;
3 Якъ би ми схотіли,
4 Ми-бъ ії до дунаю повели,
5 Ми-бъ ій тамъ кісоньку заплели,
6 Ми-бъ ії зъ собою увезли.
7 Слухайте, бояри, де голубъ гуде?
8 То не голубъ гуде,
9 То Иванъ гомонить—
10 Молодество здає:
11 — Нате вамъ, бояри,
12 Молодество моє
13 И стрілку, и лучокъ,
14 И передній топичокъ.
15 Слухайте, дружечки, де голубка гуде?
16 Не голубка гуде,
17 То Марусенька гомонить —
18 Дівованнє здає:
19 Нате вамъ, дружечки,
20 Дівованнє моє,
21 Шапку и вінокъ,
22 И первий починокъ.

(Бытъ рус. нар. Терещенко, т. II, стр. 529).

Б.

1 Б=3 А Коли-бъ..., 2 Б=4 А... розвертіли,
3 Повели у садочокъ,
4 Извели віночокъ;
5 Дівкою нарядили,
6 Изъ собою посадили;
7 Да склались по грошу,
8 Купили стрічку хорошу.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 210).

В.

1 В=1 Б, 2 В=2 Б, 3 В=3 Б... ліски,
4 Заплели-бъ у кіски.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 210).

1041.

А.

1 Казавъ-же ти, та берестоньку,
2 Що не пущу зъ себе листоньку —
3 А тепера пускаєшъ,
4 Сиру землю вкриваєшъ.
5 Казавъ-же ти, та мій батеньку,

6 Що не дамъ тебе, моя доненько;
7 Теперъ даєшъ, та й не жалуєшъ,
8 И світъ мені та й завъязуешъ
9 Білою павутиною
10 И съ чужою дитиною.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А Да й..., 3 Б=3 А... да й..., 4 Б=4 А... да й устилаєшъ, 5 Б=5 А.

(Новицкій).

1042.

Хвалилася княгиня,
Що є дарівъ скриня;
Хиба іхъ не маєте,
Що намъ іхъ не даєте.

(Lozinski, стр. 131).

1043.

Подивися, дружбонько, на мене,
Твоя шапочка у мене;
Ой не шапочка — колпачокъ,
Вийми, дружбонько, шостачокъ;
Ой не шостачокъ — таляра,
Буде твоя вся слава.

(Lozinski, стр. 128).

1044.

Повибивай, матп, клинці,
Где вішала Марися вінді;
Вибивайте кілочки,
Где висіли биндочки;
Забивайте новиі
На серпанки тонкіі.

(Lozinski, стр. 128).

1045.

А.

1 Зробили-жъ ми діло,
2 Ажъ намъ чоло вріло:
3 Зъ коржа — паляницю,
4 Зъ дівки — молодицю.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

Б.

1 Що хтіли,
2 Те зробили
3 Б=3 А, 4 Б=4 А.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

В.

1 Теперъ нарядили,

2 Якъ сами хотіли:
3 В=3 А, Зъ книша..., 4 В=4 А.
(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 210).

Г.

1 Г=1 Б, 2 Г=2 Б То..., 3 Г=3 А Зъ тіста..., 4 Г=4 А.
(Lozinski, стр. 131).

Въ Ушицкомъ уѣздѣ, послѣ завязыванія невѣсты „серпанкомъ", подносятъ жениху на тарелкѣ платокъ.

Въ это время поютъ:

1046.

Наша Марися, якъ малевання, Треба ii пошанувати —
Треба ii да пошанування; За хустку гроші дати.

Женихъ выбрасываетъ деньги изъ кармана, сообразуясь съ цѣнностію платка, а невѣста беретъ платокъ и затыкаетъ его за поясъ жениху съ правой стороны.

У гоцуловъ [1]) и въ западныхъ уѣздахъ Волынской губ., не расплетаютъ *молодій* косы, а отрѣзываютъ. Самое отрѣзываніе косы происходитъ такъ: Свекоръ, взявши конецъ косы въ руки, привязываетъ её къ нарочно вбитому для того въ стѣну гвоздю. Женихъ, танцуя съ дружкомъ, долженъ при этомъ показать столько ловкости, чтобы конецъ невѣстиной косы непремѣнно отрубить однимъ ударомъ топора. Если ему это не удастся, то гоцулки пророчатъ молодой несчастливое житье; если же коса будетъ отрублена, то — счастливое.

Выносъ и дѣлежъ коровая.

Дружко моетъ руки, приготовляясь рѣзать коровай, для того чтобы раздѣлить его между присутствующею публикою. Ему поютъ:

1047.

Мие дружко ручки, Чи вісять рушнички,
Поглядає на колочки, Повтерати ручки.
(М. Лушны, Овручск. у.).

Дружко, помивъ руки и помолившись Богу (Отче нашъ...), отправляется

[1]) Лозинскій, стр. 131.

въ комору и выноситъ оттуда на „віці“ коровай, на которомъ сверху лежитъ „очіпокъ“, „серпанокъ“ и два „рушники“. Взявъ коровай, онъ говоритъ:

„Господи, Ісусе Христе!“

Старосты на это возваніе ко Христу, отвѣчаютъ: „Аминь“.

„Спасибі й за Аминь,“ говоритъ дружко, а потомъ, подойдя къ порогу избы, продолжаетъ далѣе: „Старости, пани підстарости! Благословіть цей чесний хлібъ у чесний домъ унести!“

— Богъ благословитъ! отвѣчаютъ ему.

„Въ друге и въ третє“.

— Богъ благословитъ всі три рази!

Дружки, увидѣвъ дружка съ короваемъ въ рукахъ у порога избы, поютъ:

1048.

Дружко коровай несе
И кудрями трясе;
Хоть трясн, не трясн,
Намъ короваю даси.

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

1049.

Точися, короваю,
Черезъ сіни до світлойки,
Межи краснні дівойки.

(Lozinski, стр. 94).

1050.

А.

1 Несуть твоє діло:
2 Коровай зъ шишками,
3 Розлука зъ дружками.
4 Світи, Боже, зъ раю,
5 Нашому короваю,
6 Щобъ було виднесенько
7 Краяти дрібнесенько.
8 Дрібненько, бояроньку,
9 Коровай край,
10 Всю нашу родиноньку обсилай,
11 Насъ, дружечокъ, не забувай
12 И намъ шишечку оставляй.
13 Якъ намъ шишечки не буде,
14 То ми на дорозі переймемъ,
15 Силою коника одиймемъ
16 И до сорома приведемъ.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Б.

1 Б=5 А... місяцю..., 2 Б=6 А До Божого..., 6 Б=7 А, 4 Б=8 А,
5 Бо марисинъ рідъ великий,
6 Шобъ було чимъ обділити:
7 По Вкраіні, по Волині,
8 По всенькій родині.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

1051.

Ми пшуньку пололи
И руки покололи;
А ви, дружки, знайце,
Намъ короваю дайце.
(С. Михалково, Мозырск. у.).

1052.

Зрівна, старосто, зрівна,
Край коровай здрібна;
Треба ся складати,
Всю родину даровати.
(Lozinski. стр. 104).

1053.

Ой, край ти, дружко, коровай,
Та всімъ родичамъ роздавай;
А вамъ, дружечки, шишечки,
А вамъ, бояри, шпичечки.
(С. Ждановка, Полтавск. у.).

1054.

Горали ми новицю,
А сіяли пшеницю
По горі и по долині,
Щобъ було всій родині.
(Дубище, Староконстантиновск. у.).

Потомъ дружко повторяетъ возваніе: „Г'осподи, Ісусе Христе, сине Божий!“ Старосты отвѣчаютъ: „Аминь“.

„Спасибі й за амінь,“ говоритъ онъ. Затѣмъ продолжаетъ: „Старости, пани підстарости, благословить цей чесний хлібъ на чесний миръ рознести!“

— Богъ благословить.

„Въ друге и въ третє!“

— Тричи разомъ!

Получивъ благословеніе, „дружко“ рѣжетъ коровай; а „поддружий“ держитъ тарелку, на которую кладетъ отрѣзанные дружкомъ куски коровая и разноситъ по старшинству, именно такъ: прежде всего дружко, вырѣзавши верхнюю „шишку“ коровая, разрѣзываетъ ее пополамъ и передаетъ жениху и невѣстѣ; потомъ отрѣзываетъ еще кусокъ и посылаетъ отцу и матери невѣсты; за тѣмъ отрѣзываемъ еще кусокъ и, обращаясь къ поддружому, говоритъ: „А це намъ зъ тобою, товарищу!“ и отдаетъ ему кусокъ; наконецъ, рѣжетъ опять и подаетъ „поддружому“, который, положивши на тарелку, разноситъ по порядку всѣмъ гостямъ, находящимся въ избѣ [1]).

[1]) Липецкая слоб., Харьковской губ.

До раздачи коровая, когда онъ стоитъ еще на столѣ, поютъ:

1055.

Привезено зілля
Зъ трохъ гіръ на весілле;
Поставляно зілля,
На столі-престолі.
Одгадай, дружбоньку,
Що жъ то за зіллячко?
— Бігъ же, не вгадаю;
Бо статечний розумъ маю.
Угадай, сванечку,
Що жъ то за зіллячко?
— Бігъ же, не вгадаю,
Бо статечний розумъ маю.
Одгадай, Марисю,
Що жъ то, за зіллячко?
— Бігъ же, не вгадаю —
Ти нашъ святий короваю.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

1056.

Витай, витай, святий короваю;
Витай, витай изъ Божого дому.
„Дежъ ти бувъ, святий короваю?
Що жъ ти видавъ зъ Божую дару?“
— Бувавъ же я въ чистому полі,
Стуявъ же я ярую пшеницею,
А теперь стою на тисовому столу,
А теперь стою на льняному убруси;
Видавъ же я місяце зъ зорою;
Видавъ же я убое ясненькі.
Не есть то ясненькій місяченько,
Но то мні е ридненькій батенько.
Не есть то мні ясная зуронька,
Но то мні есть ридная матюнка.
Сидетъ собі двое удалиі
И спувняють собі повненькі повнні;
Сидеть собі въ нувенькуй свитлиці,
Спувняють медъ, вино склянниці;
Тамъ вони у золути сеють.
И медъ-вино спувнеють.

(Кульчинъ, Бѣльск. у.).

1057.

Да рано, рано, здумайте, бояре,
Нешто въ лесе звеніло,
Не звеніло-говорило:
— Да за горою новий двуръ,
А въ томъ двурі весілле:
Да стоять столи тисовне,
И скатерті бельчатне,
Лежить коровай гибчастий.
А що жъ въ тому короваі?
Зъ семи полей пшениця,
Зъ семи креницъ водиця,
Зъ семи мажей сольниця,
Зъ семи двуровъ маслечко,
Зъ ярихъ пчолокъ медочокъ,
Зъ семи курокъ яечка.
Да здумайте, бояре,
А которому дружку
Коровай краяти?
Меншому дружку коровай краятп!
Меншій каже: „не вмію,
Ще къ тому не смію,
Я нп ножика не маю—
И коровая не вкраю“.
Большому дружку коровай краяти!
Большій каже: „я вмію,
А ще къ тому и смію—
Я п коровай украю“.

(Михалково, Мозырск. у.).

1058.

Просили мене до короваю,
А я ножика не маю.
Ой, ристю, коню, ристю, въ погоню
По ножикъ до дому.

(Рохань, Холмск. у.).

1059.

Розбірайся, короваю,
Зъ зеленого розмаю,
Зъ червоної калини,
Зъ зеленого барвінку,
На тисову тарілку.

(Рохань, Холмск. у.).

1060.

Дружко хоче коровай краяти,
Да не знає звідкиль почати,
Чи зъ гіроньки, чи зъ долиноньки,
Чи зъ серднеі шишкі.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

А когда дѣлятъ коровай, то поютъ слѣдующія пѣсни:

1061.

Благослови, Боже,
И отець и матп
Своєму дитяти
Коровай роздати.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1062.

Нашъ старостойко, якъ панъ,
На нимъ зеленій жупанъ;
Вміє коровай краяти,
Родині роздавати.

(Lozinski, стр. 104).

1063.

Дружко коровай крає,
Ёму Бу́гъ помогає...
Золотпй ножикъ має,
Сребную тарілочку
Обсплати родпночку.

(Мокраны, Кобринск. у.).

1064.

Нашъ когутъ чернокрилий,
Нашъ дружбонька чорнобривпй,
Не жаль ёму дати,
Коровай краяти.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 34).

1065.

Крайте коровай, крайте,
Родоньку не минайте:
Одъ меншого до венкшого,
Хоть по кусочку дайте.

(Рохань, Холмск. у.).

1066.

Дружбонько коровай крає
Усю нашу родиноньку обсилає,
Бо въ насъ роду єсть много—
Обсилай ёго всёго;
Щобъ ёго обділити,
Щобъ ёго не гнівити.

(Заславск. у.).

1067.

Дружбоньку нашъ, голубоньку,
Ой, дай же намъ хоть крайнюю
Коровайнюю шишечку;
Якъ не даси, у бору перейму,
И коня одійму,
Старшому боярину подарую.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1068.

А.

1 Подивися, дружко,
2 Що бояре коровай крадуть,
3 Да за пазухи кладуть.
4 То въ міхъ, то въ кишеню—
5 Батькамъ на вечеру;
6 То въ міхъ, то въ рукавиці—
7 Дівчатамъ на вечорниці.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 В=1 А Да чи бачишъ ти..., 2 Б=2 А Якъ...,
3 За вилечко захпляються,
4 Короваемъ запихаються.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

В.

1 Староста коровай крає,
2 Злоцісти ножикъ має;
3 В—4 А Що въ жменю...;
4 Сванейці на вечеру.

(Lozinski, стр. 103).

Г.

1 Г=1 Б Дружко...,
2 А більшъ роскридає.
3 Г=4 А То въ ротъ..., 4 Г=4 В Для дітей...

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

Д.

1 Нашъ дружба коровай ріже,
2 А ёму сопель зъ поса лізе;
3 Знать дружба дітей має,
4 Бо коровай ховає,

5 Д=3 В То..., 6 Д=4 В Дітямъ...
7 Нашъ дружба пелехатий
8 Літає въ коло хати;
9 Не має де сісти,
10 Де короваю зъісти.

(Рохань, Холмск. у.).

1069.

А.

1 Чи бачишъ ти, дружку,
2 Що за тобою жінка стоіть,
3 Семеро да дітей держить,
4 Да усі съ кошелями,
5 Увесь коровай забрали:
6 Хто въ міхъ, хто въ рукавички,
7 Дівчатамъ на вечерничкі.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А... твоя..., 3 Б=3 А,
4 На кожній дитинотці
5 По штири торбиноньці.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

1070.

А.

1 Ой ми роду не злодійского,
2 А ми роду королівского;
3 Ми кошелівъ не брали,
4 Короваю не крали,
5 Въ кишеню не брали —
6 Дружечки сбрехали.

(Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Б=1 А... таківского, 2 Б=2 А... старосвітского,
3 По запічкомъ не ховаємося,
4 Подарочківъ не цураємося.

(С. Колюсники, Ушицк. у.).

В.

1 В=1 А... попівского, 2 В=2 А,
3 Щобъ же ви не дождали,
3 Щобъ ми у васъ коровай крали.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1071.

Вибачай, родоньку, ласкаво,
Що вамъ гусокъ не стало,
Гуси води захотіли,
На дунай полетіли.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 34).

1072.

Попекли свахи гуски — Роду не обділили,
Зъ гречаної лускі — Сами ся поживили.

(Основа, Апрѣль, 1862 г., стр. 34).

1073.

А.

1 Тобі, дружко, не дружковати, 3 Изъ хорошимъ станомъ,
2 Тобі, дружко, да пановати, 4 У Києві паномъ.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Б=1 А... та...,
2 Тобі, дружко, череду пасти,
3 Зъ сірою собакою,
4 Зъ товстою ломакою.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 В=1 А... да..., 2 В=2 А.. свині пасти, 3 В=4 В... великою..., 4 В=3 Б... да...,
5 Возьми пугу, да йди къ лугу
6 Да воливъ поганяти,
7 Да не по талеру брати.

1074.

Засвитіте свічку, Щобъ ёго обдарити,
Глядить роду по запічку; Щобъ ёго не гнівити.
Бо въ Марусі рідъ великій,

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

Въ мѣстечкѣ Борисполѣ, Полтавской губерніи, Переяславскаго уѣзда, дружко, который самъ „крає и роздає коровай,“ отрѣзавъ кусокъ, вызываетъ тѣхъ, кому слѣдуетъ поднести, слѣдующими словами: „Де старий батько й мати? ось який гостинець одъ молодихъ дітей вамъ!..“ Вызываемые выходятъ, получаютъ *гостинець* и говорятъ: „Спасибі молодимъ дітямъ и вамъ, пани маршалки, за цей гостинець“.

Когда раздѣлятъ коровай, спрашиваютъ старостъ: „Старости, пани підстарости!“

— Ради слухати, отвѣчаютъ тѣ.

„Чи довольни хлібомъ, сіллю?“

— Довольни, спасибі!“ и начинаютъ пѣть:

1075.

Раздали-сь мо дари,
Які-сь мо ми мали:
Житнії й пшеничнії,
А би були велишнії.

(Рохань, Холмск. у.).

Въ Новоградволынскомъ уѣздѣ, старшій сватъ несетъ коровай изъ коморы на головѣ, сопровождаемый музыкою. Принесши въ избу, ставитъ его на столъ и, точно такимъ-же образомъ, срѣзываетъ верхнюю шишку для молодыхъ; потомъ свою обязанность—рѣзать коровай—передаетъ меньшему свату, а самъ роздаетъ родственникамъ жениха и невѣсты коровай съ подарками.

Раздавая коровай и подарки, сватъ подымаетъ руки выше головы; въ одной изъ рукъ онъ держитъ тарелку съ короваемъ, а въ другой—подарки и говоритъ: „Десь у вашого князя молодого и княгині молодої були близькі приятелі (такіе то). А є вони, чи ні? Якъ є, то нехай обзиваютьця; а ні,—то запорозцямъ оддамъ. Запорозці—добри хлопці цей подарунокъ приймуть“. Если при этомъ есть въ избѣ тѣ, которыхъ сватъ звалъ, то онъ отдаетъ имъ подарки и коровай; если же нѣтъ, то беретъ себѣ, или отдаетъ обратно тому, у кого взялъ, или же, наконецъ, *запорозцамъ*, о которыхъ онъ упоминалъ въ обращеніи къ *приятелямъ*, разумѣя подъ словомъ *запорозці* тѣхъ лицъ, которыя не участвуя въ свадьбѣ, находятся зрителями ея.

Въ Михалковѣ, Мозырскаго уѣзда, Минской губерніи, обращаются къ *хлопцямъ-запорозцямъ* только тогда, когда коровая остается много послѣ того какъ обдѣлятъ всѣхъ родственниковъ и гостей, Дружко, положивши на тарелку оставшуюся часть коровая, за исключеніемъ, такъ называемой, „підошви“ т. е. самой нижней части, которая обыкновенно назначается *музикамъ*, обращается къ *запорозцямъ*: „Обсилає князь и княгиня даромъ Божимъ, не такъ даромъ Божимъ, якъ красою своєю. Де тутъ єсть запорозці — добри хлопці, щобъ ласкави були на сей часъ до насъ прибули да даръ Божий приняли. Озовітеся, моі голубчики! Чи дома ви тамъ? Може пошли гулять зъ молодими жонками? Хлопці-запорозці, просимъ на коровай!“ „Молодиє жоначи“ приходятъ *„зъ помеломъ, лопатою, рогачами“* и пр. и берутъ оставшуюся часть коровая, и вмѣсто денегъ, которыя здѣсь обыкновенно бросаются на тарелку, получивши кусокъ коровая, начинаютъ дарить *молодимъ* различныя вещи, которыхъ, конечно, молодые никогда не получаютъ; а это дѣлается исключительно для того, чтобы дать возможность

собравшейся публикѣ вдоволь посмѣяться. Иногда „хлопці-запорозці“ свою рѣчь приправляютъ циническими выходками; но это, впрочемъ, бываетъ только тогда, когда они находятся подъ вліяніемъ спиртныхъ напитковъ.

„Даруюць хлопці-запорозці — говорятъ они, получивши коровай — тие пчели, що сѣдзяць у улы и гудуць, якъ дурні; кошелями медъ носяцъ, на галлі чапляюць; и даруюць того кабана, що ходиць за Днепромъ, личемъ оре, хвостомъ боронує, все те Бугъ поровнує; и даруюць хлопці-запорозці, це рукавички, що сімъ гудъ робили зъ здохлої цялички...“

Каждый изъ „хлопцівъ-запорожцівъ“, которые въ данной свадьбѣ не принимаютъ на себя никакихъ обязанностей, а пришли только поглазѣть, и, желая превзойти одинъ другого въ остроуміи предъ многочисленной толпой,— старается придумать для молодыхъ такой подарокъ, который-бы возбуждалъ всеобщій смѣхъ и старается высказать свое предложеніе, какъ можно эффектнѣе, т. е. чтобы въ рѣчи его все было сказано *до прикладу*.

Ужинъ у невѣсты и прощанье ея съ дружками.

Передъ тѣмъ, какъ наступаетъ время жениху увозить къ себѣ невѣсту съ ея приданымъ: *скринею**), подушками и вообще со всѣмъ имуществомъ, полученнымъ ею отъ родителей, наступаетъ ужинъ, *вечеря*. Женихъ и невѣста садятся за столъ въ такомъ же самомъ порядкѣ, какъ сидятъ они на *посаді*, т. е. *молодий* въ красномъ углу на *покуті*, а *молода* возлѣ него съ правой стороны. Возлѣ жениха садятся свахи, а возлѣ невѣсты *приданки*. *Старшій боярин*ъ садится противъ *молодихъ*. Когда всѣ усядутся въ вышесказанномъ порядкѣ, дружко забираетъ ложки, подходитъ къ столу и говоритъ:

„Пани старости, пани підстарости!“

Ему отвѣчаютъ: — Ради слухать!

„Благословить сей дрібний товаръ (при этомъ подымаютъ вверхъ ложки) на стуйлъ положить“.

— Богъ благословить!

„Разъ и другій разъ, и третій разъ“.

— Богъ благословить всі три рази.

Дружко кладетъ ложки на столъ и сейчасъ же подаютъ ужинъ, который обыкновенно состоитъ изъ капусты, гороху, мяса, пироговъ, каши съ молокомъ, галушокъ съ молокомъ и проч.

---

*) *Скриня* во многихъ мѣстахъ Малороссіи замѣняется *боднею*, въ особенности у мало зажиточныхъ крестьянъ.

На Подлясьи [1]), подаютъ жаренаго пѣтуха, котораго приготовляютъ оригинальнымъ образомъ: гдѣ либо на горѣ, за селомъ привязываютъ его живьемъ къ лѣстницѣ и раскладываютъ подъ нимъ огонь; потомъ его варятъ и подаютъ подъ названіемъ „бажанта“. За стомомъ сидятъ всѣ, за исключеніемъ новобрачныхъ, которые обыкновенно ужинаютъ въ коморѣ и только иногда за общимъ столомъ. Какъ въ первомъ, такъ и во второмъ случаѣ, молодые ѣдятъ только для выполненія обычая.

Если новобрачные ужинаютъ въ коморѣ, имъ подаютъ одну тарелку на двоихъ и одну ложку, которою они должны ѣсть, чередуясь. Во время ужина, кромѣ пѣсень, относящихся исключительно къ кушаньямъ, поютъ:

1076.

А.

1 Давай, мати, вечеряти, (bis)
2 Бо будемо тутъ ночувати;
3 Давай, мати, хочъ жижки,
4 Бо вже порожні кишки.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Б.

1 Б=1 А... свахо...,
2 Бо не будемъ ночувати.
3 Сонъ головоньку клонить,
4 Нічъ до домоньку гонить.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1077.

Давай, мати, вечеряти,
По вечері поділимося.
Ходімъ, мати, у комору,
Поділимъ добро зъ тобою:
Тобі, мати, нитп й бердечко,
Мені давай полотенечко;
Мені, мати, скрині та перпин,—
Тобі, мати, горохъ-горохвини;
Тобі, мати, новні дойниці,
Мені давай рябпі телиці;
Тобі, мати, новні обори,
Мені давай рябиі корови;
Тобі, мати, порожніі бодні,
Мені давай тилько довезти (коні).

(Нар. южн. рус. пѣсни, Метлинскаго, стр. 212—213).

1078.

Изъ-за гори сонечко зійшло—
Сімъ сотъ дружокъ прийшло,
Сімъ сотъ и чотирі
Да всі чорнобриві.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

[1]) Łoziński, стр. 112.

1079.

Ви насъ не просіте, Треба душу трактовати.
Тілько на стілъ несіте, Якъ ми душу потрактуємъ,
Бо ніколи дзіньковати, Въ той часъ подзінькуємъ.

(Плотница, Пинск. у.).

1080.

Тобі, мамко, да навпйчики, Мені, мамо, полотенечко;
Мені, мамко, да сувпйчики; Тобі, мати, та стіна німа,
Тобі, мати, нити й бердечко, Мені, мамо, постіль біла.

(Нар. южн. русск. пѣсни, Метлинскаго, стр. 213).

1081.

Ой іжте, та годуйтеся, Бо ви подорожні люде,
Та нічому не дивуйтеся, Вамъ сорома не буде.

(С. Субботово, Чигиринск. у.).

1082.

А.

1 Чомъ ти, Ивасю, не іси, 3 То курятину, то гусятину,
2 Що Маруся зварила: 4 То зъ перцемъ лебедину?

(Дубище, Старокопстантиновск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А Все то матінка...
3 Ой варила, приправляла,
4 Передъ зятемъ то покляла.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1083.

А.

1 Другая квітка—то жъ Маруся... 5 Варпла матюнка
2 Чомъ не вечераешъ, 6 Да все голубочки,
3 Молода Марусё, 7 За для любоі дочки.
4 Що матюнка наварила?

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Б=2 А... ти Марусю не гисишъ, 2 Б=4 А Все то... варила,
3 Ой варила голубочка,
4 Б=7 А Все то для своеі...

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1084.

Въ окгрудечку лілія,
За окгрудечкомъ шальвія,
Тамъ панна сиділа,
Віночокъ робила
Ружавий, ружавий, ружавий.
Прийшовъ до неі молодий панъ:
„Дай мені віночокъ хочъ іденъ“.
— Дамъ тобі віночокъ,
Бо твоя дівочка,
Бо сь молодий, бо сь молодий, бо сь молодий.
Въ окгрудечку стежечка,
За окгрудечкомъ другая,
Тамъ мандрували три кавалєри,
Четверта дівочка.
Іденъ каже: „люблю тя“.
Другий каже: „возьму тя“.
Третій каже: „мандруй зо мною,
Та будешъ мені жоною“.
Ой, на тарілці білий спръ,
А въ сосідонькі жвавий синъ.
Коли бъ я знала, шо вінъ мій,
Дала бъ ему перстень свій,
Перстенець зъ золота,
Краковьска работа.
. . . . . .
Старосто, батьку нашъ,
Дай намъ пива, кєди машъ.
— Волайте ключнице—
Єсть пиво въ пєвницє,
Най вамъ дастъ, най вамъ дастъ.
„Збудую тобі підсіння
Зъ калинового насіння;
Збудую тобі хаточку
Зъ калинового цвіточку,
Щобъ була моя миленька
Весела, весела, весела“.
— Товді я була весела,
Якъ у батенька я жила;
Якъ відъ него вдружена,
То стала смутена.
Ой, гоя, гоя, роскошъ моя.
Коли тебе я пустила?

(С. Колюсики, Ушицк у.).

1085.

Ой, гаю мій, гаю,
Я въ тобі часто буваю,
Василечкомъ обсіваю,
Барвіночкомъ обстплаю;
А тепера цвітъ покриваю,
Тебе, гаю, покидаю (bis)
Въ превеликому жалю.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1086.

Зажурилась перепелочка:
„Бідна моя та головочка!
Що я рано изъ вирію вилетіла,
Нігде мені гнізда звити,
Нігде мені дітокъ наплодити:
Що по горахъ сніги лежать,
По долинахъ води біжять!“
Озоветься соловейечко:
— Не журися, перепелочко,
Єсть у мене три сади зелении:
Що въ первому да гніздо зовъемъ,
А въ другому дітокъ наведемъ,
А въ третёму дітокъ погодуемъ.

(Нар. южн. пѣсни Метлинскаго, стр. 211—212).

1087.

Ой на горі та на камъяниці
Танцювало два козаки и дві дівчини,
Й два голубонька воду пили,
Й два ведмеденьки ніжеиьки мили;
Ой, ти, видмеденьку, ой ти боровий,
Ой, ти, пане свате, ой ти домовий.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1088.

Да черезъ сінечки,
Да черезъ новиі
Усе сади да вишневпі.
Молода Марися
Голубці годувала,
Зъ голубцями да розмовляла:
„Голубоньки моі,
Загудите мені;
Защебечіть, соловейкі,
Да задайте тугу
Темненькому лугу,
Ще й моєму та паноченьку,
Що вінъ мене дає,
А и самъ не знає —
Щастя й долі та не вгадає".
— Да не самъ-же я Богъ,
Да моя донечко,
Щобъ я вгадавъ
Твою долечку.
Та проси, донечку, да Господа Бога,
Щобъ щасливая твоя доля.
„Да уже проспла, да уже молпла,
Да й не давъ Богъ, якъ хотіла!
Ой, хто любивъ вірно,
Той стоіть за дверпма,
Тяжко, важко да й здихає,
Слізонькамп умивається.
Любивъ за сонця —
Стоіть пудъ оконцемъ,
Въ свистілочку да вигpає;
Хто ходивъ нарокомъ,
До седить пудъ бокомъ
И зъ Марисею розмовляє".
— Да чи мп-жъ тобі, дптя мое,
Не казали,
Чи мп твого серденька
Не втішалп?
Що й уже це тобі
По садочку не ходити,
Дорогого та й наряду
Не носити.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1089.

Ой, кувала зозуленька въ саду непогоду!
Хвалилася дівчинонька: „заміжъ не піду".
Да сухая рибка не треться,
Да багатий, ненько, не шлеться;
А убогій, ненько, не сміє,
Такъ моя руса коса заговіє.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1090.

Гули, гули голубонькі,
Въ поле летячи,
Марусине дівування
Въ крильцяхъ несучи.
Ой, просила да Маруся
Свого братіка:
„Ой, перейми, мій братіку,
Сивихъ голубцівъ.“
— Не такъ вони, да сестрице,
Да поленули,
Щобъ твое дівування
Да й вернули.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1091.

Да чи ми-жъ тобі, да Марусенько,
Не казали?
Чи ми-жъ твого да серденька
Не втішали?
Да було-жъ не йти да до броду
По воду;
Та було-жъ тобі не слухати голубоньківъ,
Де два загуде;
Бо ті-жъ тебе голубонькі
Да й зрадять:
Одъ батенька до свекорка
Переманять.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1092.

Да чого ти, Марусе, безъ кубла,
Да чи ти кудельки не скубла,
Да чи тобі матінка не давала,
Да чи тебе охота не брала.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 213).

1093.

— Росхиляйтеся, дуби, берези,
Росхиляйтеся, зелененькіі,
Нехъ я забачу батенька свого,
Нехъ я забачу родненького. —
„Вже ти, Марисю, звінчана:
Буйни вітри не розвіють,
Дрібниі дощі не розмнють,
Людскі язики не розмовлять“;
— Буйни вітри на лісъ пойдуть,
Людскі язики заніміють!
И схилилася верба сверха до кореня;
Схилилася Марися черезъ стилъ до матюнкі,
На стилъ головку клонить,
А подъ столомъ слізоньки ронить.

(С. Хорощанка, Бѣльск. у.).

1094.

Ой, боромъ, боромъ боровицею,
Ой, хто-жъ то іде вечориною?
Ой, іде, іде Иванъ пъяний:
— Одчиняй, Марисю, я твій коханий!

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

1095.

Де-жъ бувъ селезень?
Де-жъ була утінка?
Селезень — на ставу,
Утінка — на плаву.
Теперь на одному
Сидять вони плаву;
Вкупі на плавочку,
Та ідять рясочку;
Пьють вони водицю
Зъ одної крпниці.
Де-жъ бувъ Иванко?
Де-жъ була Маръечка?
Иванко — у батечка,
Маруся — у матінкі;
У одній світлоньці
Ідять паляниці;
Пьють вони медъ-вино
Изъ кубка одного.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 214—215).

1096.

А въ нашой Гостомлі шарварокъ —
Поідемо въ ярмарокъ,
Да купимо серпанокъ,
Да повеземо ii въ подарокъ.

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

1097.

Годій, родоньку, годій!
Южъ гусонькі на воді;
На дунай полетіли,
Бо питойкі схотіли.

(Lozinski, стр. 114).

1098.

Вийду я на долину,
Стану я на білину,
Крикну я на родину:
— Сходися, родойку,
Сходися въ купойку,
Якъ близкій, такъ далекій,
Убогій и багатий,
Подарунки видберати, —
Житнії, пшенишнні —
Все въ Бога велишнні.

(Lozinski, стр. 113—114).

1099.

Мати всю нічку не спала,
Пірачко зберала,
Подушки складала.
Хто буде на нихъ спати,
То той буде викупляти.

(С. Перейма, Балтск. у.).

1100.

Жаль мені, мій батеньку, за тебе,
Остається мое зіллячко у тебе.
Уставай раненько,
Да поливай зілля частенько;
Ранніми и пізніми рісоньками,
Дрібними своіми слізоньками.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 216).

1101.

— Та вже-жъ, ненько, вже-жъ нераненько,
Чомъ не вчишъ мене, ненько,
Якъ свекорку годити?
„Та годи, доненько,
Годи, доненько,
Свекорку, якъ батеньку.
Да держи въ світлонці,
Якъ у віночку,
Рушникъ на кілочку,
То держи відерця
Все новенькі,
Водиці повненькі.
То свекорко війде,
Сюди, туди гляне,
Вінъ тебе й не полає.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

1102.

Виглядає Маруся
Изъ-підъ тонкого сирпянка;
Питається у людей,
Чи грозний єї свекорокъ?
Хоть грозний, не грозний,
Та не такій, якъ твій рідний.

(Бытъ рус. нар. Терещенко, т. II, стр. 520).

1103.

Сінечки моі яворови!
Будете не метени:
Ненька старенька, а сестра маленька,
Я піду відъ батенька.

(Нар. юж. пѣс. Метлинскаго, стр. 214).

1104.

Полуднёвий вітеръ віе,
Всю капустицю розвіе;
Або намъ камень дайте,
Або квасомъ підливайте;
Капустиця зъ мукою,
Не пійде намъ рукою.

(Lozinski, стр. 113).

1105.

Ти, душечко наша, Марусе,
Забарнні гості забарилися въ хаті;
А на дворі коня взято,
За дунай завдато —
За медъ, за горілку,
За Марусю дівку.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 215).

1106.

Чого, сватовъе, сидите,
Чомъ до домоньку не йдете?
Додому, свати, до дому,
Поіли коні солому;
На стані стоять — плачуть,
Свати до дому не хочуть.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1107.

Іли, бояре, іли,
Цілого вола зъіли,
По столу качаючи,
У попелъ вмочаючи;
На столі — ни кісточки,
Підъ столомъ — ні кришечки.
Наша капуста родила,
Наша Маруся садила,
Раненько вставала,
Частенько поливала.

(Нар. южн. рус пѣсни, Метлинскаго, стр. 215—216).

1108.

Де ці буряки росли,
Що до насъ на стилъ прийшли.
Чи кипіли, чи не кипіли,
Аби въ зубахъ не рипіли.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1109.

Сватойко зъ ряду зъізжає,
Свої коники на стани ставляє,
А сідёлко въ комору ховає,
А суконькі въ скриню вкладає.

(Плотница, Пинск. у.).

1110.

Ой, дали намъ дівку,
Дайте ще постільку,
Скриню и перину,
И въ двіръ господиню.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 213).

1111.

А.

1 Ой, чого сидишъ, Марусю,
2 Чомъ не дякуєшъ батеньку?
3 Уже-жъ коники позапрягани,
4 Коники позавертани,
5 Велю конькамъ вівса дать,
6 А музиченьки постоять,
7 Та поки прийде батенько зъ саду
8 Та до мене на пораду.
9 Скоро батенько на порігъ —
10 Впала Маруся ажъ до нігъ:
11 — Спасибі тобі, ти мій батеньку,
12 За твоє коханнячко.
13 Що я-жъ у тебе бувала,
14 Важкого діла не знала;
15 Ой тілько-жъ знала кісоньку змити,
16 Та въ таночку походити *).

Б.

1 Б=11 А, 2 Б=12 А За своє..., 3 Б=5 А... конямъ сіна...
4 А боярамъ погуляти,
5 Поки вийде мій паноченько
6 Зъ саду - винограду.
7 Батенько йде зъ саду

*) Тѣже стихи повторяются еще два раза, только вмѣсто „батеньку“ поется въ 1-й разъ „матінко“, а во 2-й „братічку“.

8 Марисю ведуть съ посаду. 10 Да за гуляннячко,
9 Дякую тобі, мій батеньку,
Б=13 А... гуляла, 12 Б=14 А, 13 Б=15 А... хату підмести,
14 Підъ кудількою сидіти.

(Мокишинъ, Черниговск. у., Новицкій).

В.

1 Чого-жъ ти, Марусю, досиживаєшъ?
2 В=2 А, 3 В=3 А... запряжени, 4 В=4 А И повозочки...
5 Тилько, батенько,
6 Сісти та поіхати;
7 Тилько, батенько, не пора,
8 Упала Маруся батеньку низко:
9 В=11 А, 10 В=12 А... коханнєце, 11 В=11 Б... у тебе..., 12 В=14 А, 13 В=15 А... до світочку,
14 Та на улочку,
15 Та за віночокъ,
16 Та въ таночокъ.

(Бытъ рус. нар. Терещенко, т. II, стр. 531).

Г.

1 Г=1 А, 2 Г=2 А, 3 Г=3 А... конiченьки позапрягувати,
4 Погоничи на возахъ сидять,
5 Г=9 А... порушъ,
6 Марися ёму низько въ ноги:
7 Г=11 А,
8 Да за твою роскуп̑шеньку:
9 Г=13 А Що... гуляла, 10 Г=14 А,
11 Куп̑соньку счешу, личенько змию,
12 Г=15+16 В.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Д.

1 Д=3 А Да вже... запряжени, 2 Д=1 А... Марусенько, 3 Д=2 А, 4 Д=3 А...
5 Підъ ворота підведени!
6 Д=5 А Я... конямъ оброкъ..., 7 Д=6 А Возниченьки..., 8 Д=7 А Якъ прийде мій...
9 Зъ саду-виноградy,
10 Такъ Марусенька съ посаду:
11 Д=11 А Ой, спасибі, мій... 12 Д=12 А... гуляннейко, 13 Д=13 А... гуляла, 14 Д=14 А,
15 Що въ неділечки, то все дівочки

16 Тамъ же я, молодая.
17 Д=1 А, 18 Д=2 А... матюньці, 19 Д=3 А,
20 У двіръ уведени.
21 Д=6 Д... 22 Д=7 Д, 23 Д=7 А Поки мати прийде..., 24 Д=9 Д, 25 Д=24 А До дочки на пораду..., 26 Д=11 А... мамочко, 27 Д=10 Б За твое..., 28 Д=11 Б, 29 Д=14 А, 30 Д=15 Д, 31 Д=16 Д, 32 Д=1 А... Марусенько, 33 Д=2 А... братіку, 34 Д=3 В Да вже..., 35 Д=5 Д И підъ сіни..., 36 Д=6 Д, 37 Д=7 Д, 38 Д=7 А... братікъ..., 39 Д=6 Б, 40 Д=8 Б Такъ Марусенька..., 41 Д=11 А.. мій братіку.... 42 Д=27 Д... гулянейко, 43 Д=11 Б, 44 Д=14 А, 45 Д=15 Д, 46 Д= 16 Д.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 225—227).

Ужинъ у старшей дружки.

Въ Новоградволынскомъ уѣздѣ, во время послѣдняго ужина въ домѣ родителей невѣсты, бояре собираются и поютъ:

1112.

До дружки, бояре, до дружки,
Хорошая вечеря у дружки;
Що поіхавъ панъ-отець на влови,
Та застреливъ панъ-отець тетерю, —
Зготовала пані-матка вечерю.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

1113.

До дружки, бояре, до дружки,
На пуховиі подушки,
На спряни та на масляни пирожки.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Старшая дружка, приглашая къ себѣ на ужинъ бояръ, поетъ:

1114.

До мене, бояре, до мене,
Добрая вечера у мене.
Забивъ панъ-отець тетеру,
Зготовила пані-матка вечеру.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Затѣмъ бояре подходятъ къ старшей дружкѣ, берутъ ее подъ руки и ведутъ въ домъ ея родителей, гдѣ уже заранѣе ожидаютъ ихъ прихода. При этомъ поютъ:

1115.

Оттакъ иду собі
И дівчину веду собі,
Взявши іі за рученьку,
Вона иде, не вроченьку.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1116.

Берегомъ качки пливуть,
Дружку горою ведуть,
Зъ скрипками, зъ цимбалами,
Зъ молодими боярами.

Полемъ бояре дружку ведуть,
На ней сорочку не порвуть,
Бо на ней сорочка шовкова,
А наши дружечки зъ Кракова.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1117.

Да метена уличка, метена,
Да й барвіночкомъ плетена,
Туди нашихъ дружечокъ ведемо.
Да метена уличка деркачемъ,
Поведено дівочекъ зъ паничемъ.

Стенулися сіни,
Якъ дружечки сіли.
Да не такъ-же стенуться,
Якъ между напъються.

1118.

А.

1 Застілайте столъ,
2 Мостіте услони,
3 Становіте кубочки,
4 Недалеко дружечки.

Б.

1 Да вимetайте, матінко, да нови двори,
2 Да застілайте, матінко, тісови столи,
3 Б=3 А Сповняй, матінко..., 4 Б=4 А Бо вже близенько...

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1119.

Ой, вийди, впйди, дружчина мати, зъ хати,
Винеси свічку тонкую восковую —
Привели тобі дружечку молодую.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

1120.

Ой у горі гуска летіла,
Съ перцемъ капуста кипіла;
Съ перцемъ, не съ перцемъ —
Просимо изъ щпримъ серцемъ!

Ікте, боярп, резовпй хлібъ,
А ви, дружечки, калачі,
Щобъ полюбили васъ паничі.

1121.

Не гнівайся, моя мати,
Що я тобі гостоньки навела,

Бо я зъ тими гостоньками іла и пила,
Да до себе на учту запросила.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1122.

Старшая дружечко,
Одчини да окошечко,
Погляди да на сонейко,
Та чи рано, чи пузно?
Да коли-жъ ище рано,
Ще-жъ ми погуляємъ;
Да коли-жъ уже пузно —
Розейдімося рузно.

(Колошовка, Черниговск. у.).

Родители старшей дружки потчуютъ бояръ водкой и подаютъ ужинъ, который по большей части состоитъ изъ варениковъ съ сыромъ, блиновъ, къ которымъ подаютъ сметану и „печені“. Бояре, немного перекусивъ, берутъ старшую дружку точно такимъ же образомъ подъ руки и ведутъ обратно на свадьбу, гдѣ застаютъ еще на ужинъ.

Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ дружки и другія, непринимающія участія въ свадьбѣ дѣвушки, уходятъ домой еще передъ ужиномъ, который обыкновенно бываетъ поздно; въ м. Борисполѣ дѣвушки остаются на свадьбѣ въ домѣ родителей невѣсты до окончанія ужина и принимаютъ участіе въ хорѣ дружекъ. Послѣ ужина невѣста прощается со всѣми дружками. Сидя за столомъ, она потчуетъ ихъ водкой, а онѣ бросаютъ ей на тарелку деньги. Прощаясь съ дружками, она цѣлуется съ ними „керезъ стуйлъ“.

Когда настанетъ время гуляющей публикѣ расходиться по домамъ, дружко обращаясь къ ней, говоритъ: „А пора, бояре, до коней“.

Бояре идутъ и приготовляютъ повозку, на которой будетъ ѣхать невѣста въ домъ жениха; а молода проситъ дружокъ, „щобъ заспівали одхідної“.

Дружки поютъ и уходятъ.

Прощаясь съ молодою, дружки поютъ:

1123.

Даруйте, дружечки, даруйте,
По злотому скидайте:
А завтра буде ярмарокъ —
Купимо Титянці серпанокъ.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1124.

А.

1 Брала Маруся лёнъ,
2 Виганяла своіхъ дружечокъ вінъ.

3 На що було насъ брати, —
4 Коли вінъ виганяти.

(Быть рус. нар. Терещенко, т. II, стр. 531).

Б.

1 Б=1 А,
2 Идітъ, дружочки, вонъ, вонъ;
3 Идітъ, дружочки, зъ хати,
4 Бо я пійду съ молодимъ спати...

(Lozinski, стр. 104).

1125.

Ой на дворі колодязь и клюка — Ой лучче-бъ було не знатися,
Теперъ-же зъ гостями розлука; Ніжъ тепера розстатися.

(Мокраны, Кобринск. у.).

1126.

Передъ порогомъ могила, Спустили гилечку до долу,—
А въ тій могилі калина, Часъ вамъ, дівочки, до дому!

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 211).

1127.

Ще не часъ, не пора,
Ще зірочка вечірня не зійшла.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 211).

1128.

А.

1 Розкотилися кислиці — 3 Теперъ розлука намъ съ тобою,
2 Розрізнилися сестриці, 4 Якъ изъ рідною сестрою.

(С. Субботово, Чигиринск. у.).

Б.

1 Уже-жъ ми відъ тебе йдемо,
2 На добра-нпчъ тобі даємо.
3 Б=3 А И...
4 Якъ рибоньці зъ водою.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

В.

1 А въ садочку дві квіточки.
2 Жаль-же намъ, сестричко, та тебе,

3 Що вчора просила до себе,
4 А сёгодня одсилаешъ одъ себе.
5 В=3 А Да... наша..., 6 В=4 А.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Г.

1 Г=2 В... тебе, Марусенько, 2 Г=3 В Що позвала насъ..., 3 Г=5 В. 4 Г=4 А... съ...

(Бытъ рус. нар. Терещенко, стр. 531).

Д.

1 Д=2 В... Марисю, на тебе, 2 Д=3 В, Що ти насъ позберала...
3 А теперъ відъ тебе идемо,
4 Добра-нічъ даємо.

(Lozinski, стр. 105).

1129.

Споспбо тобі, Марусенько,
Що ти насъ въ дружечки брала,
Що близенько около себе сажала.

(Бытъ рус. нар. Терещенко, т. II, стр. 530).

1130.

Прощай, прощай уже ми йдемо,
Уже твое дівованне,
Зъ собою беремо.

(Бытъ рус. нар. Терещенко, т. II, стр. 530).

1131.

Не сіди, Марусю, съ бабами,
Ходи зъ нами, паннами,
Дамо тобі віночокъ зъ перлами.

Свахи отвѣчаютъ:

Не йди, Марисю, зъ дівками,
Сіди зъ нами, бабами,
Дамо тобі шнурочокъ съ шнурками.

(Lozinski, стр. 105).

1132.

Чіе у тебе, пані-матко, дитятко?
Шлешъ ii противу ночки!
Дай ii проводничка, хоть братічка,
Дай ii проводницу, хоть сестрицу.

(Бытъ рус. нар. Терещенко, т. II, стр. 530).

1133.

Вступила Маруся на порігъ,
Махнула рушничкомъ на перігъ.
„Къ стороні, дружечки, къ стороні,
А пустіть мене къ столові.

Чимъ-сь мене матінка дарує?
Великимъ даромъ—посагомъ,
А вічнимъ мужомъ Иваномъ.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1134.

Не метена уличка, не метена,
Ще старша дружечка не ведена;

Треба уличку промести,
Треба дружечку провести.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 211).

1135.

Старша дружка маленька,
У неі мати старенька:
Шлеть вона посли и посилає,
Шобъ еі дитина дома була,

Шобъ еі дитину привели,
Зъ скрипками, зъ цимбалами,
Зъ хорошими боярами.

(Быть рус. нар. Терещенко, т. II, стр. 530).

1136.

А.

1 Стенулиси стіни,
2 Красно бояри сіли,
3 Въ батейка въ світлойці,
4 За тісовимъ столомъ,
5 За ліннимъ обрусомъ,
6 За пшеничнимъ хлібомъ,
7 За зеленимъ виномъ,

(Lozinski, стр. 105).

Б.

1 У нашого свата,
2 Калиновая хата,
2 Б=1 А Оріховні..., 4 Б=2 А.

(Lozinski, стр. 105).

Новобрачные танцуютъ послѣ ужина вокругъ „діжи“.

Сейчасъ же послѣ ужина выносятъ на дворъ *діжу*, которую ставятъ на скамью, покрываютъ чистымъ полотенцемъ и кладутъ хлѣбъ, а на немъ кусокъ соли. Когда *діжа* уже установлена на дворѣ, дружко *рушникомъ* выводитъ *молодихъ* изъ избы. За ними слѣдуютъ *світилки* и свашки и поютъ:

1137.

Дайте намъ простіръ на двіръ,
Трошечки погулятп,
Нпженьки проломатп;
Въ насъ ноги не кривіі,
Мп самп молодні.

(Плотница, Пинск. у.).

1138.

Підемо танцюватп,
Боярівъ оглядати,
Чи високо підкови,
Чи не кривіі ноги,
Якъ баранячи роги.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

Вся эта компанія обходитъ три раза вокругъ дѣжи, *музйка* при этомъ играетъ имъ маршъ. Обыкновенно кто либо изъ дальнихъ родственницъ жениха опредѣляетъ степень трудолюбія невѣсты слѣдующимъ образомъ: беретъ полѣно и въ то время, когда *молода* обходитъ вокругъ *діжи*, бросаетъ ей подъ ноги. Если при этомъ невѣста переступитъ черезъ полѣно и продолжаетъ безостановочно свой путь — „лінива буде, не роботяща“, если же она полѣно отброситъ въ сторону ногою, то „буде хазяйка, чепурна“, если, наконецъ, невѣста, подойдя къ нему, нагнется и рукою отброситъ его въ сторону, то „буде чепурна хозяйка, трудяща и работяща“. *Свашки, дружки и поддружий* танцуютъ при этомъ и поютъ:

1139.

Ой чия жъ то родина
Кругомъ діжи ходила
Зъ скрипками, зъ цимбалами,
Зъ молодими боярами?

(М. Шендеревка, Каневск. у.).

Выѣздъ „молодихъ“ изъ дома родителей невѣсты.

Исполнивши этотъ обрядъ, *молоді* возвращаются опять въ хату, одѣваются и, приготовляясь къ отъѣзду, выпиваютъ „по чарці на коні“. Свахи въ то время возлѣ воза поютъ:

1140.

На добра-ничъ, на добра ничъ,
И ни на ідну годпну, и ни на всю ничъ,
И ни на всю ничъ, и ни на весь рікъ,
И ни на весь рікъ, а на весь вікъ.

(С. Колюсики, Уманск. у.).

1141.

Добра-ночъ, матенько, добра ночъ!
Да не той „добра-ночъ“, що на ночъ,
Да той „добра-ночъ“—на ввесь вікъ,
Пошла славонька на ввесь світъ.

(Плотница, Пинск. у.).

1142.

—Да чи я жъ въ тебе, моя мати,
Не дитина;
Ой ти мене противъ ничкі
Да шлешъ прички?
Дай же мені проводничка,
Хоть братчика.

„На шо жъ тобі, дитя моє,
Проводничкі?
Будутъ тобі проводникі
Да діверки;
Будутъ въ тебе проводниці
Да зовиці“.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1143.

Ой, садись, дівочко, на возі,
Да покидай батькови нарови:
Первие наровки—вечорки,
Другие наровки—попрядки,
Третіі наровки—игрища.
Коло тебе нагаєчка засвище!

(Макишинъ, Черниговск. у., Новицкій).

1144.

Ой братъ сестрицю провожавъ,
Да й дориженьку вказавъ:
— Отъ тобі, сестрице, дорога,
Ідъ одъ мене здорова,
Будь здорова, якъ вода,
Богата, якъ земля.

(Макишинъ, Черниговск. у., Новицкій).

1145.

А.

1 Загрибай, мати, жаръ, жаръ,
2 Буде тобі дочки жаль, жаль;
3 Укідай, мати, въ пічъ тріски, —
4 Дожидай, мати, невістки.
5 Нумо, мати, да вечерять,
6 Повечерявши, ділитися:
7 Тобі, мати, да навійчикъ, (?)
8 А мені скриню и сувійчикъ;
9 Тобі, мати. . . . . .
10 Мені скриня и периночка;
11 Тобі, мати, борщъ да галушки,
12 А мені перини да подушки.

(Макишинъ, Черниговск. у., Новицкій).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А... донечки..., 3 Б=3 А Закидай..., 4 Б=4 А
4 Закидай, мати, дрова,
5 Оставайся здорова.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А Коли..., 3 В=3 А Да кидай... у... дрова, 4 В=5 Б Зоставайся...

(Новицкій).

Г.

1 Г=1 А, 2 Г=2 А, 3 Г=3 В, 4 Г=4 В И...

(Щасновка, Козелецк. у.).

Д.

1 Д=1 А, 2 Д=2 А Будзе тобѣ...
3 Накидай, матко, дрова,
4 Д=5 Б Да й бувай..., 5 Д=3 А Накладай...
6 Поведемъ дочку пішки.
7 Д=4 Б Кладзі..., 8 Д=4 Д.

(Михалково, Мозырск. у.).

Е.

1 Е=1 А, 2 Е=2 А,
3 Якъ птимешъ сорочокъ прати,
4 Будешъ дочку споминати.

(Новицкій).

Ж.

1 Ж=1 А, 2 Ж=2 В, 3 Ж=2 В, 4 Ж=3 В, 5 Ж=5 Б.
6 Отъ тобі, мати,
7 И прачи зъ-за хати;
8 Ж=3 Е Якъ будешъ прачомъ, 9 Ж=4 Е... мене...

(Новицкій).

З.

1 З=1 А, 2 З=2 А, 3 З=3 В, 4 З=4 В.

(Ждановка, Полтавск. у.).

И.

1 И=2 А (bis), 2 И=2 А, 3 И=3 А... дрова, 4 И=5 Б.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

І.

1 І=1 А, 2 І=2 А, 3 І=4 Б, 4 І=5 Б.
5 Уродила гречка на точку— 7 Подякуймо свату за цю,—
6 Дякуймо свату за дочку; 8 Нехай імъ Богъ згодує другую.

(Кривинъ, Острогск. у.).

К.

1 К=1 А Сгортай..., 2 К=2 А, 3 К=3 В, 4 К=5 Б.

(Косеневъ, Новоградволынск. у.).

Л.

1 Л=1 А, 2 Л=2 А, 3 Л=3 В, 4 Л=4 В Та...

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

М.

1 М=1 А, 2 М=2 А, 3 М=3 В, 4 М=5 Б.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Н.

1 Н=1 А, 2 Н=2 А Чи не..., 3 Н=4 Б, 4 Н=4 В.

(Нар. южн. рус. пѣсни, Метлинскаго, стр. 227).

О.

1 О=4 Б... трійски, 2 О=4 А Сподівайся..., 3 О=6 Ж.
4 И прачъ у загаті;
5 О=8 Ж, 6 О=9 Ж.

(Нар. южн. рус. пѣсни, Метлинскаго, стр. 227).

П.

1 П=1 А, 2 П=2 А, 3 П=3 А, 4 П=4 В.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Р.

1 Р=1 А, 2 Р=2 А, 3 Р=4 Б Кідай въ пічку..., 4 Р=4 В.
5 Викачуй зъ комори бочку,
6 Виспілай сватамъ дочку.

(Луцкій у.).

С.

1 С=6 Ж.
2 Праникъ у загаті
3 С=3 Е Якъ будешъ хуста..., 4 С=4 Е.
5 Сядьмо, мамо, повечераймо, 7 Тобі скриня зъ веретенцями,
6 По вечері побеседуймо; 8 Мені скриня зъ полотенцями.

Т.

1 Т=6 Ж, 2 Т=2 С, 3 Т=3 Е... підешъ..., 4 Т=9 Ж То...

(Шендеревка, Каневск. у.).

У.

1 У=6 Ж Теперъ..., 2 У=4 О, 3 У=8 Ж... плаття..., 4 У=9 Ж.

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

1146.

А.

1 Ой, коню, коню нашъ сивий,
2 Ой чи чуєшся ти на силу,
3 Чи звезешъ нашу княгиню
4 На тую гору крутую,
5 У тую світлоньку новую?
6 А въ тій світлоньці
7 Медъ, вино пъють,
8 Тамъ нашої княгині
9 Давно ждуть.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 В=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А, 5 Б=5 А, 6 Б=6 А, 7 Б=7 А,
8 Молодої Марисі,
9 Б=9 А.

(Новицкій).

В.

1 Ой коні наші ворони,
2 В=2 А... чуетеся..., 3 В=3 А... звезете..., 4 В=4 А, 5 В=5 А, 6 В=6 А, 7 В=7 А.
8 Да вже-жъ нашу Марисеньку
9 В=9 А.

(Новицкій).

Г.

1 Г=1 В... моі ведмеді, 2 Г=2 В, 3 Г=3 В, 4 Г=4 А,
5 На сю річенку биструю,
6 Г=5 А Да сюю..., 7 Г=6 А, 8 Г=7 А,
9 Вони мене, молодця,
10 Г=9 А.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1147 *).

—Продай, продай, мій паноченьку,
Цей вишневий садъ.
Исправъ, исправъ, мій паноченьку,
Дорогій нарядъ:
Що зеленую да сподницю
По землицю,
Щирозлотий поясочокъ
На станочокъ;
Червоніе чоботонькі
На ниженькі.
— На шо жъ тобі, дитя моє,
Дорогій нарядъ,
Якъ удасться да твуій милий
Ревнивий,
Щирозлотий излежиться
Дорогій нарядъ;

*) См. № 29.

Червонні чобіточки
Пиломъ припадуть.
Вони мені, молоденькій,
Жалю завдадуть.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1148.

Ой на горі полуцвіткі
Процвітають,
Усю гору камъяную
Устілають.
Ой проспла та Маруся
Паноченька свого:
— Пусти мене, мій паноченьку,
На сюю гору,
Нехай же я зъ полуцвітківъ
Віночокъ зовью.
„На шо тобі, дитя моє,
Той віночокъ?
Уже жъ тобі не ходити
У таночокъ;
Уже жъ тобі не водити
Подружечокъ.“
—Ой є въ мене, паноченьку,
Меншая сестра,
Вона моіхъ подружечокъ
Да й доводить,
Вона мого да віночка
Да й доносить.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1149.

Ивасё вихвалявся:
—Що вже я нагулявся,
Якъ сокілъ налітався —
А въ чистому полі
На вороному коні,
Підъ румянимъ вінцемъ,
Підъ повнимъ пірцемъ.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

1150.

Скриня моя малёвана!
Да не рокъ, не два пряла,
Да не зімочку ткала,
Да не літо білила,
Ввесь рудъ обдарила.

(Новицкій).

1151.

Бодня моя нова,
А въ бодні основа,
Бо не рокъ, не два дбала,
А въ бодню не наклала.

(Лушны, Овручск. у.).

1152.

А вже світъ світає,
Якъ макъ процвітає—
Молода Марпся
Одъ матінкі втікає.
Ії матінка просить:
„Молоденька Марисенько,
Переночуй хоть ниченьку,
Бо вже рожа розцвітається,

Барвіночокъ ростілається“. Полюбила Ивася,
— Мені въ рожі не ходити, Та й не можу одступити.
Барвіночку не носити:

(Млиновъ, Дубенск. у.).

1153.

А.

1 Місяць доріженьку освітивъ, 4 Ідь до свекорка здорова!
2 Братъ сестриченьку випровадивъ: 5 Ой будь здорова, якъ вода,
3 — Отъ тобі, сестрице, дорога; 6 Ой будь багата, якъ земля.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А Оце..., 4 Б=4 А.
5 Оце тобі, сестрице, ломака,
6 Щобъ не порвала собака“.

(Новицкій).

В.

1 В=2 А... виряжає,
2 Вінъ ей щастячка желає:
3 В=4 А „Бувай, сестрице..., 4 В=3 Б... тобі до свекорка..., 5 В=6 А, 6 В=5 А Бувай...
7 И будь хороша, якъ рожа“.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

1154.

А.

1 Годі, мати, та журитися... 3 Тобі хата, та комірочка,
2 Нумъ, мати, та ділитися: 4 Мені скриня, та худобочка.

(Щасновка, Козелецк. у.).

Б.

1 Б=1 А Уже... повечерали, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А.

(Новицкій).

1155.

А.

1 Южъ сонце надъ горами, 5 Вода сама въ гарнець тече,
2 Зберайся, Марисю, зъ нами, 6 А сонейко хлібъ пече.
3 Бо ми добрі люде, 7 Не будешъ ніцъ роблти,
4 Добре тобі въ насъ буде: 8 А будешъ всімъ рядити.

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 Съ нами, боярами,
4 До свекорця на сніданне;
5 Загорнися въ загортойку,
6 Пійдешъ въ чужу сторонойку.

(Lozinski, стр. 116).

1156.

Вийдзі, матко, зъ-за угла,
Да подзелемъ добро съ кубла.

(Михалково, Мозырск. у.).

1157.

Ой дали намъ дівку,
Дайте намъ постільку
И скриню, й перину,
И въ двіръ господиню.

(Гостомль, Кіевск. у.)

1158.

Та не сиди, Марусю, зъ бабами,
Та иди, Марусю, и зъ нами.
Поведемо тебе въ садочокъ,
И скинемъ тобі віночокъ,
Заплетемъ косу въ дробушки,
Та вже тобі не ходити у дружечки.

(Ждановка, Полтавск. у.).

1159.

Мати Марусеньку родила,
Місяцемъ обгородила,
Сонечкомъ підперезала,
До свекорка впроважала.

(Новицкій).

1160.

Наіхали гостонькі
Зъ чуджоі сторононькі,
Взялися підпивати,
Марисю намовлятн.
„Ідь, Марисенько,
Ідь въ нашу сторононьку;
До насъ, Марисю, до насъ,
Добре тобі буде въ насъ;
Въ насъ гори золотиі,
Травонькі шовковиі,
Річенькі медовиі,
Въ насъ столи тісовиі,
Стінойкі золотиі".
Прилетіла зозуленька,
Та й стала ковати,
Всімъ правду казати:
— Світъ же я облітала,
А того не видала;
Всюде гори землянні,
Травонькі зеленіі,
Річенькі воденні,
Стіни деревяннні.

(Lozinski, стр. 116—117).

1161.

—До бору, зозулька, до бору,
Тамъ тобі гніздечко увите,
Зеленою рутою покрите;
Тамъ тобі ягодки сонниці
И водиця въ кринниці.
„Ой не правда, пташечки, не правда,
Волики травицю иззіли,
Пташички ягідки объіли".

—До свекрухи, Марисю, до свекрухи,
Тамъ тобі вечера готова,
Тамъ тобі білая постіль стелена.
„Не правда, сванечки, не правда,
Гостоньки вечеру иззіли,
Дівери постільку залягли,
Зовухни лавочки засіли."

(Полоски, Бѣльск. у.).

1162.

До насъ, Марусю, до насъ,
Бо въ насъ усе гораздъ:
Ветрець хату мете,
А сонечко хлібъ испече,
Вода сама лллеться—
Въ насъ гораздъ ведеться.

(Перейма, Балтск. у.).

1163.

Питайся, Марисю, мами.
Чи поідешъ ти съ нами?
Завеземо тя въ горп,
Не повернешъ ніколи.

Южъ са Марися напередъ зберає...
Калинко, малинко,
Червона ягідко!

(Lozinski, стр. 117).

1164.

Ой у садочку, на василечку,
Тамъ зозуленька кувала.
Вийшла Маруся рути щипати
И зозуленьки питати:
„Скажи мені, сива зозуленька,
Скільки мені въ батенька бути?"
—Ой бути тобі, дівко Марусё,
Сімъ неділь и чотирп.
„Бодай-же ти, зозуленько,
На той рікъ не кувала,
Якъ ти мені, молодій,
Правди не сказала:
Бути мені въ батенька свого
Сей день до вечора".

(Щасновка, Козелецк. у., Новицкій).

1165.

Наша Маруся одъ батенька о ъізжає,
Попереду соколонька посилає:
„Лети, лети, соколоньку,
До свекорка въ двиръ,—
Нехай двори вимітають,
Нехай столи тисовиі застілають,
Нехай хліби пшеничниі накладають,
Нехай свічи восковиі не згасають,
Нехай мене, молодоі, дожидають.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1166.

Старий діду, стара бабо,
Старий оселедцю,
Ти не стоішъ (bis)
Ні за стару редьку,
Ні за стару,
Ні за малу,
Ні за молоденьку,

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

1167.

Казали намъ люде,
Що чести не буде,
А намъ чести здосить—
Гарцями горілку носять.

(Полоски, Бѣльск. у.).

1168.

—Южъ місячейко на болонейку,
Якъ млиневскоє коло:
Зберайся, Марисю, зберайся съ нами споро. —
„Якъ я ся маю споро съ вами зберати?
Маю батейка, якъ голубойка,
Жаль мі го зіставляти".

(Lozinski, стр. 116).

1169.

Ой дівчино, та Марусечко,
Позасівай свої стежечки,
И стежечки, и доріжечки;
То рутою, то мьятою,
Хрещатенькимъ та барвіночкомъ,
Запашненькимъ та василечкомъ.
Туда йтиме твоя матінка,
Те зіллячко прогортатиме,
Марусеньки та шукатиме.
— Зилля моє та охайнеє,
Дитя моє та коханеє!
Я-жъ тебе та охаяла,
Марусеньку та угаяла;
Я садила, я поливала,—
Марусенька, якъ не бувала.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 228—229).

1170.

Да увійди, увійди, да чужий батенько,
У новую світлоньку;
Да стань, да послухай,
Якъ спрітонька плаче.
Да сирота плаче, силненько ридає,
Що порядку не має;
Що всі ті, що напитися,
А нікому зажуритися;
Що всі пити, да гулять,
Да нікому порадоньки дать.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 221).

1171.

Мати донёчку шукала
То въ васильёчкахъ, то въ барвіночку —
Не знайшла.
„Где-сь моя донёчка пречъ пійшла.
А ми таки-жъ доломъ,
Та за своімъ родомъ;
Ми-жъ таки та долиною,
За своєю родиною.“

(Новицкій).

1172.

— Стань, моя матінко, въ порозі,
Вже-жъ я, молода, въ дорозі.
Не жалослива матуся!
Напротивъ ночі вонъ гонишъ
И проводничка не даєшъ!
Стань, моя матохно, въ порозі;
Я-жъ тобі, матохно, вклонюся,
Кіскою земельку устелю,
Слізками ніжки оболью!

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 227).

1173.

Та клиновий листоньку,
Куди тебе вітеръ несе?
Чи зъ горп да въ долину,
Чи въ чужу украіну?
Молодая та дівчинонько,
Куди тебе батько оддає?
Чи міжъ турки, чи міжъ татари,
Чи въ чужую землю,
Чи въ велику семью?..
Чужа земля підъ коріннячкомъ,
Чужа земля підъ парівьячкомъ.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 222).

1174.

Старшая дружечко,
Одчини да оконечко,
Погляди да на сонечко:
Да коли-же рано,
То ще й погуляймо;
Коли же пізно,
Розійдімося різно!
Ище рано,
Ище погуляймо:
Ще зірочка одъ місяця не одійшла,
Ще Маръячка одъ свого батенька не одпйшла.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 218).

1175.

Да Марусина сестра
У віконця сиділа,
Зъ боярами да говорила:
— Грайте, бояре, грайте,
Кіньми двора та й не грузіте,
Марусеньки да й не беріте:
Ище-жъ моя сестра мала,
Ище-жъ вона да не гуляла
И личенькомъ да й не сіяла.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1176.

Журилася мати,
Чімъ зятя віновати?
Дати зятеві, дати
Сто коровъ и телятъ,
Сто подушокъ жимшовихъ,
И сто червонихъ готовихъ.

(Lozinski, стр. 118).

1177.

Взійди, місяцю, вийди яснепькі,
Та й зъ-за чорноі хмари;
—Зберайся, красна наша Марисю,
Поідешъ уже съ нимп.
„Якъ же я маю ся виберати,
Та й съ вами іхати?
Маю батейка, якъ соколонька,
Жаль ми го покідати.“

(Lozinski, стр. 116).

1178.

Я-жъ думала, що дзвопи дзвонять,
Ажъ жінки говорять
Надъ моєю головою,
Надъ русою косою.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1179.

Ходить кізочка по крутій горі,
Ніжкою, якъ тупъ, такъ тупъ!
Сірому вовку наругається:
„Я-жъ тебе, сірий вовку, не боюся!“
А въ неділеньку, рано по-раненьку
Кізочки, якъ нема, такъ нема,
Тілько остался ніжки та ріжки,
Та билії копитьця.

Ходить Маръечка по новихъ сінях,
Ніжкою, якъ тупъ, такъ тупъ!
Свойму Иванку наругається:
„Я-жъ тебе, Иванку, не боюся!“
А въ понеділокъ, рано-по-раненьку
Марусеньки, якъ нема, такъ нема,
Тілько осталася русая коса
Та дівоцкая краса.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 229—230).

1180.

Чи ми тобі не казали,
Чи ми твого серденька не розважали:
„Та не йди, не йди до броду
Рано й по воду,
Та й не слухай голубоньківъ де два загуде,
Бо ті-жъ тебе та голубоньки підведуть,
У чужу сторононьку та й завезуть.
А чужа сторонька безъ вітру шумить,—
Чужий батько, чужа й мати не бъе, та й болить.
А свекруха, де ступила—

Невістку судить:
— Солнивая, дрімливая,
Невістка моя,
Та не хоче рано вставати,
Молодоі челядоньки пробужати".

(Жаботинъ, Чигиринск. у., Новицкій).

1181.

Ой коли бъ я знала, коли бъ відала,
Що въ батенька не бути,—
Не садила-бъ я, не поливала
Шавліі та рути,
Щобъ шавлія не зеленіла,
А рута не цвіла тута.
Ой одчиню я отъ городечка
Новиі воротечка,
Да пущу я орлівъ-коніківъ
Воронеє стадечко;
Нехай витопчуть и виломають
Шавлію та руту,
Щобъ шевлія не зеленіла,
А рута не цвіла тута.
Ой колибъ я знала, колибъ відала,
Що въ батенька не бути,
Не ковала-бъ я, не золотила
Перстенька на рученьку;
А сковала-бъ я, позолотила
Золотні крплечка.
Полетіла-бъ я, та одвідала
Чужоі сторонньки;
Не такъ сторони, не такъ чужоі,
Якъ чужого батенька.
Чи вінъ-же добрий, чи вінъ хороший,
Чи такий, якъ рідний мій?
Въ мого батенька крутиі гори,
Та гулятн доволі;
А у свекора усюди рівно,
Та гулятн не вільно.
Порівняй, Боже, гори, долини,
Щобъ було рівнесенько,
Щобъ одъ свекорка та до батенька
Ходити близесенько.

(Новицкій).

1182.

Черезъ поле пілтавскеє
Шло військо боярьскеє;
Да ранесенько!
Попереду старостивъ кінь;
Да ранесенько!
Що й у ёго грива шовкомъ звита.
Да ранесенько!
Колибъ-же Иванківъ кінь,
До бъ у ёго грива золотомъ звита.
Да ранесенько!

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1183.

— Якъ тобі, да тетірко,
По пожару да не кілко?
„Де пожаръ погорить—
Крильцями підлечу;
Де травиця полягла—
Ніжками підбіжу".
— Якъ тобі, да Марусю,
У чужого батенька?
„Я свекорку угожу—
Білу постіль постелю;

А свекрусі угожу— Кониченька запряжу;
Въ головоньку погляжу; А зовиці угожу—
А діверку угожу— Русу косу заплету.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 221—222).

1184.

А въ полі да овесъ рясенъ, (bis) Одъ старшого да до меншого,
А въ насъ весь рідъ красенъ; Суди, Боже, до мезинного,
А въ нашому роду Щобъ не було шолудиваго.
Та не буде переводу;

(Новицкій).

1185.

Казала ись, моя матюнко: „не могу тебе збудити;—
Напасп теперъ свої корови на моєй ярой руті“,
А теперъ кажетъ, моя матюнко: „не могу на тебе поглядіти,
Якъ у садоньку, у вишнёвому на чирвоніі квіти...“

(Хорощанка, Бѣльск. у.).

1186.

Ой матінко моя, Теперъ того пана,
Теперъ я не твоя; Съ кимъ я шлюбъ побрала.

(Плотница, Пинск. у.).

1187.

А.

1 Пропила матп дочку 4 Сама йде додомоньку.
2 На солодкімъ медочку, 5 Не сама-жъ пропивала —
3 На горілоньці - оковитоньці, 6 Родинонька помогала.

(Полоски, Бѣльск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А;
3 Упившися, скаче,
4 А проснувшися, плаче.

(С. Плотница, Пинск. у.).

1188.

Було пити, не випватися, А ми пили, не випвалися,
На личенько надивлятися. На личенько приглядалися.

(С. Млиновъ, Дубенскаго у.).

1189.

Добре було, моя матінко,
Та горілочку пити,
Якого-сь буде, якого-сь буде
Да безъ донечки житп!
Підешъ, матюнко, у поле
Та зеленого жита жати,
Та займешъ широкую постать:
Ні зъ кимъ жита жати!..
Сядешъ, мати, да полуднати,
Ні зъ кимъ розмовляти...

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 224).

1190.

Чого, світлонька та новесенька,
Чого стоішъ темнесенька?
Чого, Маруся молодесенька,
Чого сидишъ смутнесенька?
— Ой, якъ-же мені, молодесенькій,
Не сидіти смутнесенькій,
Що обсіла мене чужа чужина,
Иванкова вся родиночка.
Що зъ правого боку усе зовиці,
Иванкови все сестриці;
А зъ лівоі руки все діверки,
Иванкови все братіки.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 220).

1191.

Ой не сиди, Маруся, не сиди,
Одчини кватироньку, погляди,
Чи хорошъ Иванко на коні?
— Та хорошъ, матюнко, краще всіхъ,
Та изнявъ шапочку, вище всіхъ,
Та припавъ къ конїченьку росою,—
Ставъ Иванко красою.

(Щасновка, Козелецк. у., Новицкій).

1192.

Звився роёчокъ
У вишнёвомъ садочку,
На зеленомъ дубочку;
Хоче полетіти
Изъ бору да на дуброву;
Сподобавъ собі сосну
Тонку да високу,
Подголую, кучерявую.
Розигрався хлопчичокъ
Да на батьковомъ двору,
Да на вороненькомъ коню;
Хоче поіхать зъ міста на місто—
Одъ батька до тестя;
Вибравъ собі дівку
Хорошую да пригожую,
Молодую да румъяную.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1193.

Ой Иванко у тестенька медъ-вино пъе,
Попереду соколонька до батенька шле:
„Лети, лети, соколоньку, до батенька въ двіръ!
Нехай двори-частоколи повимітають,

Нехай кубки срібра, злота наповняють,
Нехай свічи до півночі не стухають,
Нехай мене зъ Марусею дожидають."

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 219).

1194.

— Біжи, братіку, доганяй,
Свою сестроньку, одбірай!
Бігъ, бігъ братічокъ — не догнавъ,
За боярами не познавъ,
За музиками не почувъ;
Почувъ-же вінъ голосочокъ, якъ ii,
А вже въ свекорка на дворі;
До свекорка на порігъ ступає,
Свекоркові добри-вечоръ оддає:
„Добри—вечоръ, свекорку, до тебе,
Прийми мене, молоденьку, до себе,
Бо мене ніченька заняла,
Инеємъ суконька припала,
Русая косонька—росою,
Білее личенько—слёзою.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

1195.

Тамъ на горахъ, на камені,
Сіділо два ангели;
Сіділи, говорілн,
Зелене вино пили:
„Ходімъ-же, пане брате,
На тую розлучейку,
Якъ ся буде розлучати
Марися відъ батейка".

(Lozinski, стр. 115).

1196.

А въ сінечкахъ голубець гуде,
А въ світлоньку голосокъ иде;
Мн-жъ думали — голубець гуде,
Ажъ Иванко тестя проспть:
„Тестеньку, мій батеньку!
Пусти мене да додомоньку:
Теперъ нічки да темненькі,
Дороженьки да не певні;
Коні наши потомилися,
По коліна поодбивалися!..

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 217).

1197.

А.

1 Чого ви, сванечки, спдите,
2 Чомъ додомоньку не йдете?
3 Ще Маруся не ваша — наша,
4 Ще-жъ ви ii да не возьмете.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А... дружечкп..., 2 Б=2 А,
3 Въ Бога надія

4 Сёгодня неділя...
5 Буде Маруся наша.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1198.

На горі Иванко ходить,
Шаблею кійло косить,
Та підъ кониченька носить,
Да кониченька просить:
— Іжъ, коню, білеє кійло,
Щоби здужавъ та дунай плисти,
Нашу Марусеньку увезти!

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 218).

1199.

Ну-те, ну-те, бояре, до коней!
Не бійтеся темної ночи,
Богъ вамъ та до помочи,
А Пречистая мати
Буде васъ зострічати!
Марусенька догадалася
Да помостила мости
Зъ калинової трощи;
Да погатила гатки
То зъ рутки, то зъ м'ятки.
Иванко до дому радиться,
А Маруся догадується;
Вивела й коня зъ стани,
И винесла и сіделочко:
„Иванку, моє сердечко!
Переночуй хоця виченьку!“
— Ой, Марусю, моя душечко,
Попитайся своєї матінки,
Чи буде частувати?
Якъ буде частувати,
Дакъ будемо дві ночи ночовати;
Якъ не буде частувати,
То поідемо о-півъ-ночи.
Іли коні гречку,
Якъ іхали по дівочку;
Теперъ іжте солому,
Бо поідемо додому!

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 219—220).

1200.

Ой запрягайте батькови коні,
Ой щирі, вороніі;
Батькови коні смутненько іржуть,
Та зъ двора княгиню не везуть.
Ой запрягайте свекрови коні,
Сірі, лінивіі;
Свекрови коні веселенько іржуть,
Та зъ двора княгиню везуть.

(Нар. юж. рус. пѣсни Метлинскаго, стр. 225).

1201.

Ой ти, Марисю, вбірайся,
На возоньки вкладайся;
Чесъ, пора - годинонька
На битъ виізжати.
„Ой уже-жъ-бо я убрана
И въ возоньки уклана, —
Де-сь пошла моя матюнка,
Ще-жъ бо я не кланялась“.

(Полоски, Бѣльск. у.).

1202.

Ой сідай, сідай, кохання моє,
Ніцъ не поможе плакання твоє:
Стоять коні у повозі —
Вже плакання не поможе:
Теперъ ти моя!..

Свахи отвѣчаютъ:

Зачекай мені, хочъ півтора дня,
Я ще своєму батенькові не дякувала.
„Дякую тобі, тато,
Шо ходила въ тебе гарно,
Теперъ не буду!“

Дружбы:

Ой сідай, сідай, кохання моє, и т. д.

Свахи:

Зачекай мені, хочъ півтора дня,
Я ще своєї матінці не дякувала и т. д.

Дружбы:

Ой сідай, сідай... и т. д.

Свахи:

Зачикай мені, хочъ півтора дня,
Я ще своєму порогові не дякувала:
„Ой дякую вамъ, пороги,
Де ходили білі ноги,
Теперъ не будутъ!..“

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1203.

А.

1 Ой, коні наші, сиваші,
2 Чи були ви на паші?
3 Чи чуетесь на сплу?
4 Чи довезете княгиню
5 Да на тую гіроньку крутую,
6 Да у тую світлоньку новую?
7 У тій світлонці, медъ-вино пьють,
8 Тамъ тебе, Марусю, давно ждуть.

(Нар. южн. рус. пѣсни Метлинскаго, стр. 218).

Б.

1 Ой, коні, коні — медведі!

2 Б=3 А, 3 Б=4 А,

4 Черезъ тіі річки бистріі,
5 Черезъ тіі горп крутіі,
6 Та въ тіі комори новіі?

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 217).

В.

1 Іхали бояре горою,
2 Кликали Марусю зъ собою:
3 „Ой пди-жъ, Марусю, изъ нами,
4 Дамо-жъ тобі хусточку зъ цвітами,
5 Та вкрий Иванка полами.
6 Ой вп-жъ, коникі — ведмеді!
7 В=3 А... ви..., 8 В=4 А... вп скрипю, 9 В=4 А Ще й молодую...,
10 В=5 А, 11 В=6 А, 12 В=7 А А въ..., 13 В=8 А... іі молодоі...

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Г.

1 Г=1 В, 2 Г=2 В Манили..., 3 Г=3 В, 4 Г=4 В... віночокъ зъ орлами,
5 Я того віночка не зношу;
6 Полюбила Ивашка, якъ душу.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1204.

А.

1 Пересердіться, вороги,
2 Не переходьте дороги;
3 Нехай-же намъ перийде Господь Богъ,
4 А послі батько мій;
5 А ясная зора, то матп моя,
6 А ясенъ Богъ, то батько мій.

(Луцкій у.).

Б.

1 Б=1 А Роступітеся..., 2 Б=2 А, 3 В=3 А... самъ,
4 И наша ненька старенька,
5 Щобъ була доленька щасливенька.

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

В.

1 В=1 Б, 2 В=2 А,
3 Нехай перейдзе родзина,
4 В=5 Б... щаслива годзина.

(Михалково, Мозырск. у.).

Г.

1 Г=1 А Оступитеся..., 2 Г=2 А Изъ князевоі...
3 Бо пидибьють конпченьки підъ ноги.

4 Г=3 Г... пидибьють,
5 Ой щобъ не було ворогівъ тутъ.
(Изъ рук. сб. Кулиша).

Д.

1 Д=1 А Одступітеся..., 2 Д=2 Г, 3 Д=3 Г, 4 Д=4 Г Ой..., 5 Д=5 Г.
(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 228).

1205.

А.

1 Піди, мати, у комору —
2 Скрині нема;
3 Ой глянь, мати, на вішалку —
4 Одежі нема;
5 Піди, мати, у світлицю —
6 Дитини нема;
7 Ой глянь, мати, у віконце —
8 Тілько слідъ.
9 Золотні вербоньки поросли,
10 Куди твою дитиноньку повезли.
(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Б.

1 Б=1 А Вишла..., 2 Б=2 А, 3 Б=3 А Вишла... у комнату, 4 Б=4 А Дочки... 5 Б=7 А Вишла... за ворота,
6 Ажъ слідъ знать,
7 Куди мою донечку
8 Повізъ зять.
(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 У війду я у світлицю,
2 В=2 А Дочки..., 3 В=1 А У війду я..., 4 В=2 А,
5 Одчиню я кватирочку,
6 Ажъ и світъ;
7 В=5 Б Ой вийду я..., 8 В=8 А Ажъ и...
9 По дорозі васплечки
10 Поросли,
11 В=7 Б Туди...
12 Повезли.
(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Г.

1 Такъ бувъ зятенько,
2 Якъ не бувавъ, —
3 Тилькі моє подвіръя
4 Кіньми стоптавъ,
5 Тилькі мою комору
6 Ограбувавъ,
7 Тилькі мою дитину
8 Собі взявъ.
9 Увійду я у комору —
10 Не скрині;

11 Гляну я на кровать — 13 Пойду я въ світлоньку —
12 Не перини; 14 Не дитини;
15 Г=5 В, 16 Г=6 В Уже...,
17 Де моя дитина —
18 Г=8 А,
19 Маслечкомъ доріженька
20 Мазана,
21 Г=11 В... моя дитинонька,
22 Везена.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

Д.

1 Д=7 А Ой вийду я..., 2 Д=6 Б Слідки..., 3 Д=11 В,
4 Повъюзъ зять.
5 Золотие вербочки
6 Д=10 В, 7 Д=11 В, 8 Г=12 В.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Е.

1 Бряжчали колокола, бряжчали;
2 Туди-жъ нашу Маръечку помчали.
3 Е=16 Г Вийду я за ворітечка, ажъ..., 4 Е=2 Е+8 А.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 229).

1206.

Огляділася мати, И горшки підъ лавкою (bis)
Ажъ нема дочки у хаті: Заросли муравкою.
И хата не метена,

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Во время пѣнія этихъ пѣсень, бояре выносятъ на возъ имущество невѣсты—*скриню* или *бодню*, подушки и вообще все то, что даютъ невѣстѣ ея родители въ приданое. Пока бояре укладываютъ на возъ вещи, въ избѣ происходитъ слѣдующая сцена: родители невѣсты снимаютъ съ *божници* двѣ иконы и кладутъ ихъ на столъ, передъ которымъ стоитъ уже заранѣе приготовленная скамья; садятся сами на скамью спиною къ столу и благословляютъ *молодихъ*, которыхъ *рушникомъ* подводитъ къ нимъ *дружко*. *Молоді* кладутъ прежде передъ образами по три земныхъ поклона, прикладываются къ образамъ и подходятъ, наконецъ, къ родителямъ, которые, благословляя ихъ, говорятъ:

„Щаслива вамъ, дитки, годинонька въ дорогу іхать; щаслива доріженька нехай стелеться передъ вами“.

Молоді цѣлуютъ отца и мать въ руку, а всѣхъ остальныхъ родственниковъ (невѣсты) въ лицо, начиная съ самаго старшаго и, оканчивая самимъ младшимъ. Прощаясь съ невѣстой, родственники ея говорятъ ей:

— Дай, Боже, тобі доіхати дівкою; бо завтра будешъ уже жуйнкою...

Благословивши дѣтей, отецъ беретъ одну икону со стола и вручаетъ ее зятю, другую — мать даетъ дочери. Послѣ этого *молодихъ* выводятъ изъ хаты; бояре подсаживаютъ невѣсту на возъ и бросаютъ ей подъ ноги чорную курицу, данную матерью.

Въ нѣкоторыхъ мѣстностяхъ [1]) невѣста встаетъ на возу на колѣни и молится Богу на всѣ четыре стороны. Посадивъ невѣсту на возъ, иногда [2]) покрываютъ ее сверху — *рядномъ*. Женихъ, предшествуемый *дружкомъ*, обходитъ вокругъ воза три раза. Каждый разъ, проходя возлѣ невѣсты, женихъ слегка ударяетъ ее по спинѣ палкой или кнутомъ и за каждымъ разомъ приговариваетъ:

„Кидай батькови норови, та бери моі“.

Послѣ садится самъ на возъ около невѣсты; возлѣ нихъ садятся *свахи* и *бояринъ*, а остальная компанія размѣщается на другихъ возахъ. Когда всѣ усядутся, мать невѣсты подходитъ къ тѣмъ лошадямъ, которыя повезутъ новобрачныхъ, беретъ ихъ подъ уздцы и ведетъ за ворота, еще разъ желая своей дочери щастливаго пути:

„Щаслива тобі, донечко“ говоритъ она, „доруйненька и цяя нуйченька“.

Затѣмъ поютъ:

1207.

Проведи, матюнко, проведи
Вороного конниченька за поводи,
Та у тую доріженьку щасную,
Та по тую Марусю красную.

(Щасновка, Козелецк. у., Новицкій).

1208.

А.

1 Ой булп ми въ ліску,
2 Та й поймалп лиску,
3 Чорную та чубатую,
4 Хорошу та багатую.
5 Ой крпй, матп, лиску,
6 Везе спнъ невістку,
7 Съ-підъ гилля-кореня,
8 На твоє подвіръя.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

---

[1]) Липецкая слобода, Харьковск. губ.
[2]) Д. Дударп, Каневск. уѣз.

Б.

1 Б=1 А Вічпняй, мати..., 2 Б=6 А Ведемъ тобі...
3 До комори клюшницю,
4 До хати робітницю.
(М. Тывровъ, Винницк. у.; С. Колюсики, Ушицк. у.; С. Перейма, Балтск. у.).

В.

1 Ой радуйся, матп,
2 Своєму дитяти;
3 Своєму рожденному,
4 Другому сужденному.
5 В=1 Б Стружи..., 6 В=6 А Привезли...
7 И скрипю, перину,
8 Въ хату господиню,
9 В=4 Б Въ полі...
10 А въ хаті охвітницю.
(Луцкій у.).

1209.

Викотили, викотили
Та медову бочку,
Видурили, видурили
Въ пана свата дочку.
Да й ми ії не дурили —
Сама схотіла,
Наклала чорну шапку
Та изъ нами сіла.
(С. Косеневъ, Новоградволынск. у.).

1210.

Свитіте, зороньки, надъ нами,
Да тягніте, кониченьки, підъ нами,
Уже наша Марусенька зъ нами.
(Новицкій).

1211.

Изъ-подъ тину, тину,
По залізному плоту,
Тамъ скакала да голубочка;
Адкуль взявся молодий Иванъ,
Поймавъ тую да голубку,
Посадивъ да подъ шубочку,
И принюсъ до домочку.
„Да це міла, мамко-голубко“.
— Тобе, синокъ, міла,
А мне би лідъ діло робила.
(Михалково, Мозырск. у.).

1212.

Радуйся, земля,
Самъ Бу͡игъ да на небо ідзе;
Радуйся, маці,
Синъ невіхну везе,
Пілную да рабочую,
Да до дзіла охочую.

(Михалково, Мозырск. у.).

1213.

Соловей зозульку собі намовляе:
— Линьмо ми, зозулько, до мого садоньку;
У моємъ садоньку усе хорошенько,
Усе хорошенько, усе веселенько.
Иванко Марисю собі намовляе:
— Ідьмо, Марисю, до мого батенька,
У мого батенька усе хорошенько,
Усе хорошенько, усе веселенько:
Колодязь на дворі, яблуньку въ терені.
Водиці зачерпнешъ, яблучко вищепнешъ,
Водиці напъешся, яблучка укусишъ,
Яблучка укусишъ—заплакати мусишъ.

(Полоски, Бѣльск. у.).

1214.

А.

1 Риссю, коники, риссю —
2 Ідемо зъ кориссю:
3 Веземо користочку—
4 Молоду невісточку,
5 Скриню и периню,
6 И до хати господиню.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А До дому.,., 3 Б=3 А, 4 Б=4 А.

(Лушны, Овручск. у.).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А Поідемо..., 3 В=3 А, 4 В=4 А До хати...

(Заславск. у.).

Г.

1 Жовтий корінь зъ Остіръ,
2 Готуй, матінко, постіль,
3 Г=5 А, 4 Г=6 А.
5 Одъ комори клюшницю,
6 А одъ серця розлучницю.

(Дубище, Староконстант. у.).

Д.

1 Д=1 А, 2 Д=2 А.
3 Зъ якою да користкою?
4 Зъ молодою да невісткою.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Е.

1 Е=1 А, 2 Е=2 А Да дому...,
3 Что ми сію ніченьку не спали,
4 Таки себе селянина придбали
5 Къ весне-красне кроспа ткаць,
6 А къ Петру-теплу жито жаць.

(Михалково, Мозырск. у.).

Ж.

1 Ж=1 А, 2 Ж=2 А, 3 Ж=3 А.

(Новицкій).

З.

1 Бити коні та нагайками,
2 Золотими та булавками;
3 З=1 А Да біжіть..., 4 З=2 А.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1215.

А.

1 Кучерявий візничій,
2 Поганяй коні швидче,
3 Бо молода плаче,
4 Що батьківъ двіръ бачe.
5 — Ще лучче заплачу,
6 Якъ свекра побачу.

(М. Смѣла, Черкасск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А... воли...
3 Якъ не будешъ поганяти,
4 То тутъ будемъ почувати.

(М. Жаботинъ, Чигиринск. у.).

В.

1 Ой бий, поганяй клячу,
2 В=3 А,
3 Ой я плачу (bis)
4 В=4 А Поки... бачу, 5 В=6 А... свекра...
6 То встану й поскачу.

(Новицкій).

1216.

Муі мили возниченьки,
Затинайте конниченьки
Далій, далій одъ батенька,
Але ближе й до свекорка;
Нехъ я не буду того чути.
Що мій батенько по мні плаче.

1217.

А.

1 Полетіте, галочки,
2 До моєі матоньки;
3 Занесіте вістоньку,
4 Що везу я невістоньку:
5 У дімъ домувницю,
6 А въ поле робітницю;
7 Въ-дома да метілкою,
8 А полі перепелкою.

(Плотница, Пинск. у.).

Б.

1 Леці, леці, соколоньку,
2 Упадзі на століку,
3 Б=3 А И накажи..., 4 Б=4 А... везуть...

(М. Давыдгородокъ, Мозырск. у.).

1218.

Тупу, коники, тупу,
Веземо тобі ступу;
Де будемо ночувати,
Тамъ будемо пихати.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1219.

Щось у насъ да на дворичку
Прилегає и къ оконечку;
А ти, девочка,
Не крий свого личка.
Дай ёму подивиться,
Конемъ моімъ да настояться,
Боярамъ да нагуляться.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1220.

Видп, матп, приляжъ и къ дорозі,
Чи не шумить дуброва;
Чи не стугнить дорога,
Чи не ідуть боярп,
Чи не піють свашкп пісепь?
— Піють, да не тую:
Ведуть молодую.

(Изъ рук. сб. Кулиша)

1221.

Іхала дівка черезъ біръ,
А на ій сукня въ девъять пілъ.
Якъ стала сукня сіяти,
Стала дуброва палати.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1222.

Мати ся радувала,
Якъ сина годувала;
Теперъ ся утішає,
Бо двое дітокъ має.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1223.

Ой чиі то бояре
Селомъ-містомъ іхали,
По три та по чотирі?
Підъ іми коні воронні,
На іхъ жупани та голубні,
На іхъ шапочки все бобровиі.
(Щасповка, Козезенк. у.).

1224.

А лебеді, лебеді, (bis)
Да й де жъ ви бувалп?
А й де жъ ви бували,
Да й де жъ ви бували,
Да що жъ ви видали?
(Новицкій).

1225.

Осталося днище,
Да ще й гребенище;
Не журися, теще,
Я прпіду пще,
Да й те заберу.
(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1226.

Вітеръ вербу клонитъ,
Ой зять тещі проситъ:
— Сватейку, моя голубойку!
И прибудь до мене,
И приідь до мене,
И стоіть у мене,
И лежить у мене
Семъ бочекъ и полубочекъ
Да солодкого меду,
А прошу, гості, да на беседу.
(Новицкій).

1227.

Зъ винного да колодязя
Да Маруся воду брала,
Въ свой край позпрала.
Забачила два голубчпка.
—А ви жъ моі, два голубчики, (bis)
Поляціцє въ мою сторону,
Накажіцє мойму таточку,
Нехай мене одвідає,
Хоць родзіну прпслає,
Хоць самъ прибуває.
„Хоць самъ прибуду,
Хоць родзіну пришлю".
— Ці я тута завоёвана,
Ці я тута запродазена,
Ці я такъ оддадзяна.
Коли завоёвана—одвоюйце,
А коли запродана—викупуйце,
Коли такъ оддадзяна—одвідайце.
(Михалково, Мозырск. у.).

1228.

За ворітьми вишня,
Туди наша матінка вийшла
Холодної води брати,
Невісточки виглядати.

— Ой матінко-утко!
Ворочайся хутко:
Уже жъ сонце низенько,
Невістка близенько.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

1229.

Сейце, Михалковци, пшеницу,
Привезу вамъ яглицю;

Будзе на межи лежаці
Да веребъі пужаці.

(Михалково, Мозырск. у.).

1230.

Постіль твоя біла,
Вся золотомъ шита, (bis)
Чи не будешъ, Марусю, бита?

(Ждановка, Полтавск. у.).

1231.

Одчени, батейку, оконце —
Веземо невістку, якъ сонце;

Одчини, батейку, обое —
Веземо дітойкі обое.

(Мокраны, Кобринск. у.).

1232.

Да давали конямъ гречку,
Якъ іхали да по дівочку,

А тепера сочевицю —
Веземъ молодицю.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1233.

Радуйся, муй баценько,
Що я, молодъ, оженився:
Привізъ собі мещаночку,
У тонсенькімъ серпаночку.

(М. Давыдгородокъ, Мозырск. у.).

1234.

Одчиняй, батьку, двіръ,
Бо вже іде синокъ твій
Зъ молодою Марисею,
Буде тобі вірною слугою.

(М. Косеневъ, Новоградволынск. у.).

1235.

Ясная зала на стріху впала,
Молода Марися на двіръ наіхала;
Скоро наіхала, зорі запитала:
„Ци буде зіма, якъ тихе літо?
Ци буде свекорко, якъ рідний батенько?
Не буде зіма, якъ тихе літо,
Не буде свекорко, якъ рідний батенько

(С. Хорощанка, Бѣльск. у.).

Встрѣча и пріемъ „молодихъ“ въ домѣ родителей жениха.

Въ то время, когда *молоді* переѣзжаютъ изъ дома родителей невѣсты къ дому жениха, *бояре,* выбѣжавшіе напередъ поѣзда, приготовляются къ новому обряду, который *молоді* должны совершить и который, нужно замѣтить, во многихъ мѣстахъ съ каждымъ днемъ все болѣе и болѣе вытѣсняется изъ числа обрядовъ, по мнѣнію народа, необходимыхъ при свадьбѣ. Мы говоримъ о томъ кострѣ, черезъ который новобрачные должны переѣзжать. Этотъ обрядъ во многихъ мѣстностяхъ, совершенно утраченъ; въ другихъ-же онъ до нѣкоторой степени варіируется. Въ Дударяхъ, Каневск. уѣз. на дорогѣ зажигаютъ кулъ соломы и, когда *поіздъ* приближается къ огню, тушатъ пламя; а лошадей перегоняютъ черезъ угасающую золу. Въ м. Полонномъ, Новоградволынск. уѣз., въ ожиданіи новобрачныхъ, *бояре* розводятъ огонь у воротъ жениха и когда молодые подъѣдутъ, бояре останавливаютъ лошадей, берутъ новобрачныхъ подъ руки и ведутъ черезъ горящую солому. Въ Липецкой слоб., Харьковск. губ. *молодыхъ* встрѣчаютъ съ зажженнымъ факеломъ, приготовляя его изъ вѣтви дерева, обернутой паклей, облитой дегтемъ; или же просто зажигаютъ смолу, или пропитанную дегтемъ *мазницю.* Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ, при встрѣчѣ молодыхъ, цѣлый поѣздъ обрызгиваютъ водою. Пріѣхавшія съ *поіздомъ,* а равно и вышедшія на встрѣчу изъ хати женщины поютъ:

1236.

Привезено гілле
Ой зъ-за гіръ та й въ поділле.
Посаджено го въ місті, въ городочку,
Підъ муромъ въ холодочку,
На білимъ камінейку;
Виномъ го підливано,
Шафрономъ підсипано.
Марно зілейко заквило,
И маленько зародило,
Єно дві ягодойкі,
А обі червоннйкі:
Першая ягодойка —
Старенькій старостойка.
(Молоденькій дружбойка Ивасейко);
Другая ягодойка —
Молодая сванейка (дружейка) Марусейка.

(Lozinski, стр. 126).

1237.

Ой брезнули кола
Зъ батенькового двора,
Чула тое Маруся,
Въ оконечка сидячи.
— Иванку, душеньку,
Старайся меду й вина,—
Іде моя родина,
Мій батенько рідний.
(Полоски, Бѣльск. у.).

1238.

Отвори, мати, новий двіръ,
Ведемо ти дітя на вибіръ;
Отвори, мати, пекарню,—
Ведемо ти сікарню;
Отвори, мати, світлицю,
Ведемо ти робітницю.
До пола робітницю,
До комори ключницю,
Отвори, мати, ліску,
Ведемо ти невістку.
(Lozinski, стр. 123).

1239.

Ой на дворі колодязь и ведро—
Де-сь нашої Марисі не видно.
Ой ци ії по водицю послали,
Ой ци ії до комори сховали?
Се по водицю вислали—верніте,
Се до комори сховали—вкажите.
(Полоски, Бѣльск. у.).

1240.

Ой вийди, вийди, матенько, поглядй,
Ой що тобі бояре превезли.
Да привезли скриню кованую,
Ще й невістку коханую.
Да й привезли скриню-повистку,
Ще й молодую невістку.
(С. Колошовка, Черниговск. у., Новицкій).

1241.

За воротами вишня —
Туди наша матінка вийшла,
Ягодки забрала,
Молодої невістки ждала.
Вийди, матінко, погляди,
Ой що тобі бояре превезли:
И скриню, й перину,
И молодую княгиню.
(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 230).

1242.

А.

1 Ой вийди, мати, погляди,
2 Що-жъ тобі бояре привезли:
3 Чи вівцю, чи ярку,
4 Чи невістку казанку?

5 Тобі, мати, не журитися,
6 Тобі, мати, веселитися:
7 Тобі, мати, въ печі не топити:
8 Тобі, мати, діжи не міспти,
9 Тобі, мати, хати не мести,
10 Тобі, мати, порядокъ вести.

(Шендеревка, Каневск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 Да привезли скриню и перину,
4 И невісточку-княгиню.
5 Да привезли скриню кованую
6 И невісточку коханую;
7 Да привезли скриню рубленую
8 И невісточку любленую.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1243.

Вийди, матінко, зъ хати
Невістку вітати:
Вчора була наречена,
А сёгодня обвінчана.
Вийди, матінко, зъ хати
Оглядати дитяти.
Щожъ тобі, матінко, превезли?
— Одно врожденнеє, а другоє нареченнеє.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

1244.

А.

1 Вийди, мати, съ хати,
2 Погляди дитяти:
3 Шо одно нарождене,
4 Друге сужене.

(Новицкій).

Б.

1 Б=1 А,
2 Да щось ми привезли?
3 Чи козла, чи барана,
4 Чи невістку кохану.

(Косеневъ, Новоградволынск. у.).

1245.

Вийди до насъ, матіонька!
Приіхало дітятонько:
Мала сь перше єдноє,
Теперъ маєшъ ажъ двоє.

(Lozinski, стр. 123).

1246.

А.

1 Привезена тетеречка
2 Не сёгодні — теперечка;
3 Не кишкайте, не полохайте,
4 Нехай вона прилітає.
5 Въ свому дому привикає.

(Щасновка, Козелецк. у., Новицкій).

Б.

1 Б=1 А Прилетіла..., 2 Б=2 А Да не вчора...,
3 Сіла на воротечкахъ,
4 Въ червонихъ да чоботечкахъ.
= Да..., не лякайте, 6 Б=4 А ... привикає,
7 Хліба, солі поідає.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 Приіхала да сова зъ села (bis),
2 Сіла собі да на покуті:
3 В=3 А, 4 В=6 Б Да....
5 Додому не тікає.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1247.

Що-жъ ми тобі привели—
Вийди, матінко, погляни.
Ци калиношку, ци малиношку,
Ци молоду невісточку?
А где калинка зтята,
Тамъ молоденька взята
Відъ вітця і відъ мати
До молодого хати;
Відъ великого роду
До богацького дому.

(Lozinski, стр. 124).

1248.

А.

1 Ой зацвіла калинонька зъ ожиною,
2 Приіхавъ Ивась зъ дружиною;
3 Приіхавъ підъ ворота, схопився,
4 Батенькові въ піженьки вклонився.
5 — Не гнівайся, мій батеньку, на мене,
6 Що пріихавъ зъ дружиною до тебе.
7 — Не гнівався, мій синоньку, якъ ти рісъ,
8 Не гніваюсь, що дружину ти привізъ.

(Кривинъ, Острожск. у.).

Б.

1 Б=5 А, 2 Б=6 А.
3 Моя дружбонька
4 Буде тобі годити,
5 По твоімъ дворі садъ —
6 Виноградъ садити.

(Заславск. у.).

1249.

— Куди ти іхавъ, молодий Иванко?
„Въ чужую сторононьку“.

— На що-жъ ти давъ нашимъ дівкамъ
Таку досадоньку?
А ти думавъ, привезешъ, якъ пташку?
А ти привізъ, якъ осмаляну палку.

(Полоски, Бѣльск. у.).

1250.

Отворп, матп, хату,
Ведемо ти пелехату:
Діжи ти не замісиъ,
Бо ей цяпка зъ носа вісиъ;
Халупи ти не замете,
Бо си животъ погнете;
Корови ти не здоіъ,
Бо ся огона боіъ.

(Lozinski, стр. 124).

1251.

Я невістці не рада,
Єще мъ сама не баба:
Халупу сп замету,
Хлібойка сп папеку,
Світлойку си укалу,
А ю кіёмъ вивалю.

(Lozinski, стр. 124).

1252.

Чп рада-жъ ти, моя матінко,
Що я на войну іздивъ?
Звоєвавъ да дівокъ танокъ;
Вибравъ собі одну—
Дівоньку молодую.

(Плотницы, Пинск. у.).

1253.

— Чп рада ти, моя матонько,
Що я оженився?
„Рада була, мій синоіку,
Що ти народився;
А тепера п радніша,
Що ти оженився.
Вибравъ собі дівку,
Червону, якъ калиноньку;
Що ступить, не похилиться;
Що скаже, не помилиться“.

(Плотницы, Пинск. у.).

1254.

Пусти, сваху, въ хату.
Ой доки-жъ ми та стоятимемъ,
Зелену траву та топтатимемъ
Червонимп чобітками,
Зеленими підківками.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

1255.

Ото-жъ тебе Господь нагодивъ,
Що ти мене въ чипчпкъ парядивъ;
Бо вже мені бпнда обридла,
А вже-жъ мені чипчикъ прплипчпкъ.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1256.

На калиноньці
Дві ягодонідці...
Благослови, Боже,
И вотецъ, и мати,
Своєму дитяти
На постелъ заспдати...

(Lozinski, стр. 125).

1257.

Сідитъ котъ на полиці
Въ червоной рукавиці;
Витрищілъ очинята,
На наши молодята.

(Lozinski, стр. 125).

1258.

Ивасюнева мати двери відхиляла
И съ зорею розмовляла:
„Ой, зоре моя, зоре,
Зоренько вечерняя!
То же-сь ми присвітила:
До дому попріятницю,
До пола робітницю,
До комори клюшницю.

(Lozinski, стр. 126).

1259.

Погнулися лавки,
Якъ сіли перезвянки;
Ще й не такъ угнуться,
Якъ меду напьються.

(Полоски, Бѣльск. у.).

1260.

Наші сваткове-лівці
Іздили на вловоньки,
Злапали звериву;
Сховали подъ перину;
Перина трасеться,
А зверина сміється.

(Полоски, Бѣльск. у.).

1261.

Стрійся, Марисю, стрійся,
Та нічого не бійся:
Високо піднімайся,
Съ сорома викупайся.

(Кривинъ, Острожск. у.).

1262.

Ясная скала на стріху впала,
Молодая Марися на двіръ наіхала.
Скоро упала—стало світати,
Скоро наіхала—стала питати:
—Ци буде зіма, якъ тихе лито,
Ци буде свекорко, якъ рідний батенько?
Не буде зіма, якъ тихе літо,
Не буде свекорко, якъ рідний батенько.

(Полоски, Бѣльск. у.).

1263.

Снігомъ, конику, снігомъ,
Ми за тобою слідомъ,
Зъ усею родиною,
Зъ своєю дитиною.

(Полоски, Бѣльск. у.).

1264.

Прилетіла сорока: че, че, че!
Де мені сістоньки на печи?
Печи, матюнка, калачі,
Будуть икъ тобі два паничі.
Будуть косоньку трепати,
Буде матюнка плакати.
— Не плачь, мати, по косі,
Не плачь, матюнка, по красі.
Білую блаванку підъ лавку,
Румяний вінець на столець,
Русую косоньку подъ чепець.
Подъ чепець клала — зломала,
Подъ серпаночокъ сховала.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Молодихъ встрѣчаютъ съ хлѣбомъ и солью, и ведутъ въ избу. Невѣста, переступивши хатній порогъ, вынимаетъ изъ-подъ полы чорную курицу и бросаетъ ее подъ печку. Часто при этомъ молодая, входя въ домъ жениха, и, боясь злой свекрухи, съ которой ей прійдется жить и въ зависимости отъ которой она должна находиться до тѣхъ поръ, пока мужъ не отдѣлится отъ своихъ родителей, бросаетъ курицу подъ печку и говоритъ, заглядывая незамѣтнымъ образомъ въ печку:

„А чи глибока въ печі яма, чи умре до року мама?“ Если эти слова произнесетъ невѣста—*свекруха* непремѣнно умретъ въ продолженіи года.

Новобрачныхъ просятъ за столъ, угощаютъ водкою; а бояре переносятъ привезенныя вещи *молодої* въ *комору*, которая передъ свадьбой очищается.

Комора.

Въ то время когда родители жениха принимаютъ новобрачныхъ за столомъ, *на посаді*, въ коморѣ приготовляется для нихъ постель, на которой они должны провести первую ночь. Дружко приноситъ куль соломы въ комору, куда приходятъ свахи, и всѣ вмѣстѣ приготовляютъ постель, а свахи поютъ:

1265.

Цвітъ калиноньку ломить,
Сонъ головоньку клонить.
Підіте, постеліте,
Спатоньки положіте.

(Плотница, Пинск. у.).

1266.

А.

1 Ой хто буде спати,
2 Будемъ ёму да постіль слати:
3 Соломки въ головки,
4 Сіньця пудъ коліньця,
5 А мъяти пудъ пъяти,
6 Щобъ було мъягко спати.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Б=1 А... хоче..., 2 Б=2 А Треба...
3 Підъ боки соломки,
4 Підъ колінця сінця,
5 Підъ головки жита,
6 Щобъ не була Маруся бита.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

1267.

Гдзе-жъ тая весельная маці?
Нехай дае ключи одъ комнаці,
Будемъ посціль слаці,
Слаці, досцілаці,
Молодихъ спаць класці.

(Михалково, Мозырск. у.).

1268.

Не сами-жъ ми прийшли —
Прислала насъ маці
Білое ложе слаці,
Білое да біленькое
Да Марухні молоденької.

(Михалково, Мозырск. у.).

1269.

Ой пійдемо, да поідемо
Да ранкомъ по-підъ замкомъ;
А вибъемо, да висічімо
Да калинову стрілку,
Да постелемо, да постелемо
Марусі постільку.

(Кривинъ, Острожск. у.).

1270.

Ой привезли да сову зъ села,
Садовили да на покуті;
Тутъ вона да непрошеная,
Буде вона покундошеная.

(Борисполь, Переяславск. у.).

1271.

А.

1 Ой бреди, Марусю, бреди,
2 Да не буйся холодної води,
3 Изъ висока да пудиймайся,
4 Изъ сорома да викупайся.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Бери, Марусю, бери,
2 Б=2 А,
3 Високо поднимайся,
4 Б=4 А.

(М. Гостомль, Кіевск. у.).

1272.

По двору, по двору
Да пороша упала;
А на тій пороші
Слідки хороші.
Да свекруха каже,
Що куна ходила,
А свекорко каже:
— Да не єсть то куна,
То невіхна моя.

(Новицкій).

1273.

Ой квітами да постіль шита,
— Чи не будешъ, да Марусю, бита?
„А я цёго да не боюся,
По постелі да покочуся,
Изъ сорома да викуплюся.

(М. Борисполь, Переяславск. у.)

1274.

Ми-жъ були у постілоньки,
Ми-жъ уміли постіль слати.
На окола подушечки,
Въ середині дві душечки.

(Лушны, Овручск. у.).

Приготовивъ постель, кладутъ *кожухъ*, которымъ бы новобрачные могли укрыться. Въ головахъ постели ставятъ икону и кладутъ хлѣбъ и соль. Когда въ *коморі* все приготовлено, *дружко* является въ хату, гдѣ молодые сидятъ за столомъ, и говоритъ:

„Старости, пани підстарости! Благословіть молодихъ на упокой повести!“

— Богъ благословіть.

„Въ другe и въ третe!“

— Тречи разомъ!

Тогда *дружко* ведетъ *молодихъ* въ *комору;* ихъ сопровождаютъ: *свашки* и *піддружий* въ это время поютъ:

1275.

Не хочу я істоньки да питоньки,
Бо вже мое тіло спатоньки схтіло.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

1276.

Же-бъ я була знала,—
Въ панціръ би мъ ся вбрала.
Панціръ не поможе —
Ведуть Марисю до ложа.

(Рахонь, Холмск. у.).

1277.

Дрімле невістка, дрімле,
Видно спатоньки хоче.
Заведемо въ комороньку,
На білу постілейку.

(Мокраны, Кобринск. у.).

1278.

Не плачъ, не плачъ, дівко Марисю,
По своєму дівованнячку;
Понеси своє дівованнячко
До батейка въ садочокъ.
До батейка птимешъ —
У садочокъ зайдешъ,
Дівованнячко заберешъ.

(Щасновка, Козелецк. у.).

1279.

„Ой, мамцю, мамцю,
До комори ведуть".
— Цить, доню,
Тобі меду дадуть.
„Ой, мамцю, козакъ
На мене лізе".
— Цить, доню,
Вінъ тебе не заріже,
„Ой, мамцю, вже й ножикъ виймає..."
— Цить, доню, вінъ боже думає.

(Полонное, Новоградволынск. у.).

1280.

Горохъ, матп, по дорозі, якъ череда,
Ведуть... на припоні, якъ бугая;
А... реве до ..... йде.
— Якъ дойду въ ночі, —
Повиколюю ..... очи.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1281.

Нашъ куръ кокоче,
На сідало хоче,
Нашъ молоденькі Ивась
Та вже спати хоче.

(Луцк. у.).

1282.

Иду, иду до комори по .....
Радуйся .....
Сподівайся въ гості
..... его мосці.

(Полонное, Новоградволынск. у.).

1283.

Ти, річенько бережистая,
Ти, Маръечко наровистая.
Не ціловавши,
Не миловавши
Не йди, Йвашку, спати,
Бо й зопхну зъ кроваті.
Да нехай живуть,
Полюбившися;
Да нехай-же сплять
Заголившися.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1284.

Да не куръ, куръ сокоче,
Да на сідало хоче,
Да ведуть въ кліть спати...
Треба правду казати.

Въ *коморі молоду* раздѣваютъ—сбрасываютъ съ нея нарядъ, не исключая даже *сережокъ и намиста*. Расчесываютъ ей волосы и ищутъ, нѣтъ-ли въ нихъ *проторга*, шпильки или же чего либо въ этомъ родѣ. Надѣваютъ на нее бѣлую, свѣжую рубаху и заставляютъ ея сбрасывать молодому сапоги, въ которыхъ обыкновенно на этотъ случай женихъ прячетъ подъ *устілками* нѣсколько серебряныхъ монетъ. Невѣста сбрасываетъ сапоги и ищетъ въ нихъ денегъ, которыя и беретъ себѣ.

Въ это время поютъ:

1285.

„Дівчино моя,
Роззуй мене на".
— Роззуватиму
Кого знатиму;
Ледачого обійду,
Не займатиму.

Въ слѣдъ за тѣмъ *молодихъ* укладываютъ въ *коморі* въ постель, укрываютъ ихъ сверху *кожухомъ* и всѣ уходятъ изъ *комори* въ избу, за исключеніемъ *свахи* и *дружка*, которые остаются при *молодихъ*. Въ другихъ же мѣстностяхъ молодыхъ самихъ оставляютъ въ коморѣ; всѣ уходятъ и возлѣ дверей оставляютъ сторожа—*дружка*, для того, чтобы дверь сейчасъ-же была отперта, когда женихъ постучитъ въ нее. *Свахи* и *дружки*, уходя изъ *комори*, говорятъ *молодимъ*: „не лінуйтесь-же тутъ, людей не воловодьте". Въ это время родственницы жениха сидятъ за столомъ, пьютъ водку и поютъ:

1286.

Ми гости не самі —
Ми гости запроханне.
Дайте намъ хліба, солп
И горілки доволі.

(Плотница, Бѣльск. у.).

1287.

Не самп-жъ мп прийшли —
Прислала насъ маці;
Не кужелю-жъ прясці,
Не починки вищі —
Прислала насъ маці
Да горілочкп пиці.

(Михалково, Мозырск. у.).

1288.

А въ нашого пана свата
Горохъ не молоченъ,
Горохъ, горохъ, горохъ не молоченъ;
Да будемо молотити,
Горілочку пити.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1289.

„Ой, зятю, зятю гордуешъ нами:
Не хочешъ пити горілкі зъ нами.“
— Я не гордую, тилько сумую,
Що ваши возп пообмерзали,
Що ваші сукні пообмокали.
Ой дай-же, Боже, на небі зори,
На небі зорп, завтра погоду;
Жебъ ваши возп пообтавали,
Жебъ ваши сукні пообсихали.

(Полоски, Бѣльск. у.).

1290.

А вп насъ не просіте,
А но намъ доносіте.
А мп будемъ істп,
А мп будемъ пити
И весели ходити.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1291.

Ой впйду я за ворота—млпнъ меле,
Не гнівайся, свекорку, на мене,—
Сюди мене копиченькі замчали,
Тутъ мене ніченька обняла,
Тутъ у мене господонька певная.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1292.

Дала мене моя мати замужъ,
Дала мене за дунай бистрий,
Дала мені човничокъ плисти,
Дала мені п веселечко:
„Плпвп, доню, моє сердечко“.
Дала мені калинову вітку:
„Заткни, доню, за білу намітку;
Шобъ калпни да не поламати,
И ягодокъ да не подавити —
Свого роду да не прогнівити“.
— А є въ мене, мій рўнде пишний,
А є въ мене да чужая мати,
Щобъ не впгнала зъ хати.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1293.

Кислие буряки,
А грецькая каша.

Гуляйце молодзічки —
Цеперъ пора ваша.

(Туровъ, Мозырск. у.).

1294.

Тупу, тупу, коло діжечки,
Навідала сирогіжечки.

Чи сирогіжечки брати,
Чи невістку витати?

(Гостомль, Кіевск. у.).

1295.

Ой, маці, кохай мене,
За музику не дай мене;

Бо музика лядащица,
По веселлі волочиться.

(Туровъ, Мозырск. у.).

1296.

Годі, свату, да сваритися,
Ой, ну-жъ, свату, да миритися,
Худобою да ділитися:

Тобі, свату, горохвінничко,
Намъ — скриня й перина,
И Маруся княгиня.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1297.

Ой наша Маръюхно,
Да винесь хвартушокъ семи пулъ;

Нехай хвартушокъ має,
Нехай моя родзіна гуляє.

(Михалково, Мозырск. у.).

1298.

Пришли ко мне хлопці,
Добрие молодці:
Одзінъ Прохоръ Баранчукъ,
Другий Сидоръ Макарчукъ.
Ишовъ сяломъ вулицею,

А-жъ на конце хата,
А въ той хаце сорокъ дзевокъ,
Одна черевата.
Ни сокири, ни ножа —
А черево, якъ дзежа.

(Туровъ, Мозырск. у.).

1299.

А.

1 На дворе гай, гай...
2 Ти, Марушко, дай, дай!

3 На дворе лесъ, лесъ,
4 А ти, Иванъ, лезь, лезь.

(Туровъ, Мозырск. у.).

Б.

1 Б=1 А На клеце..., 2 Б=2 А... та Иванку..

(Михалково, Мозырск. у.).

1300.

А.

1 Гуска гусака кличе,
2 Крузь плутъ колосокъ тиче,
3 — Гусочко моя, сіренька моя,
4 Дай-же мені колосокъ иззісти.
5 Иванко Марьюхни просить:
6 — Позволь-же мені,
7 . . . . . .

(Михалково, Мозырск. у.).

Б.

1 Б=1 А Гусакъ гуску... 2 Б=2 А... тинъ...
3 И гуско моя, и голубко моя,
4 Б=4 А На-жъ тобі..., 5 Б=6 А . . . . , 6 Б=7 А,

(М. Борисполь, Переяславск. у).

1301.

Наіхали да купці зъ Ромна
Да питають: да почимъ вовна?
— Білая нітъ ни почому,
А чорная да по золотому;
Руно на руно складають,
Въ середині дирки шукають.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1302.

Стрепену я грушку
За гу͡пльку,
Посипались грушкі
Въ пелінку.
Ску͡илькі въ пелені
Дулёкъ,
Сту͡илькі въ Марусі
Думокъ.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1303.

Ой не сідай, свахо, на лавці,
Сядь собі на ослоні,
Якъ грають соболі.
Да ще-жъ бо й не грають
И не починають;
Ой якъ будуть грати,
То й ми будемъ знати.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1304.

Оддай, свату, наше!
Якъ не оддаси ти самъ,
До возьмемо сами,
Посадимъ на сані —
Ідь, Маръечко, зъ нами.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1305.

Котилося колесце зъ кліткі,
Обнімітеся хорошенько, діткі,
Щобъ вамъ солоденько,
А намъ веселенько.

(М. Борисполь, Переяславск. у.)

1306.

Гуска рака носіць,
Теща зяця просиць:
— Дамъ тобѣ да сорочечку,
..... мою дочечку
Дамъ тобѣ все убранье
За твоѣ .....

(Михалково, Мозырск. у.).

1307.

Горобей да по бочецці скаче,
Заглядаѣ у вороночку:
— Бідна моя да головочка,
Шо малая да вороночка
Шо не влізе да головочка.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1308.

Заспівайце, молодзічки,
Полескаго зайца:
Самъ серій,
Хвостъ белий,
Поджарні...

(Туровъ, Мозырск. у.).

1309.

Гойна да гойна!
Що въ Кракове война:
Усе дзевки яловіци
Только єдна дойна?

(Туровъ, Мозырск. у.).

1310.

И батько велівъ,
И мати казала,
Сама захотіла
Червоного буряка
До білого тіла.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1311.

Михелю, Михелю!
А я тобі вихлю
Заднюю й переднюю,
Бокозую й середнюю.
А староста просивъ свахи,
Просивъ въ неі .....
— Вона ёму відповила;
Ти сь не годенъ мого тіла.

(Новицкій).

1312.

Захотіла калача
Зъ медкомъ, зъ медкомъ,
Я-жъ була
Да пудъ парубкомъ;
Я-жъ думала
Умру, умру,
А я-жъ цее
Довно люблю!

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Новобрачныхъ оставляютъ въ покоѣ на весьма непродолжительное время. Черезъ часъ не болѣе къ нимъ является *свaха,* освѣдомляется относительно перваго вступленія въ сожительство, которое новобрачные должны совершить тотчасъ послѣ того, какъ ихъ оставятъ въ постели. Свахи, получивъ на предложенный жениху вопросъ, благопріятный отвѣтъ, — зажигаютъ свѣчу и идутъ къ новобрачнымъ въ комору. Физіологическій процессъ новобрачные совершаютъ въ другое время, а теперь невѣста, по наущенію свахъ, сейчасъ же отталкиваетъ жениха, какъ только онъ лишитъ ее дѣвства. Иногда злые люди, а иногда и сама невѣста, дѣлаютъ жениху такъ, что онъ оказывается несостоятельнымъ къ лишенію невинности. Въ такомъ случаѣ онъ долженъ розорвать рубаху на своей невѣстѣ, и чары потеряютъ свою силу. Если же неопытный женихъ этаго не сдѣлаетъ, то его долженъ замѣнить старшій дружко или бояринъ; это впрочемъ никогда не соблюдается. Невѣста, въ подобномъ случаѣ, устраняетъ бѣду при помощи собственныхъ рукъ. Нецѣломудренныя дѣвушки иногда обманываютъ своихъ неопытныхъ жениховъ, для чего употребляютъ кровь, которою наполнены концы перьевъ молодыхъ птицъ; ложась въ постель, перья прячутъ подъ руку, за косу и проч. Но по установившемуся народному обычаю, она должна первая пропѣть: „А въ лузі калина“. (Если она, будучи нецѣломудренной, пропоетъ эту пѣсню, то это не пройдемъ ей даромъ).

Съ невѣсты снимаютъ ту рубаху, которая была нѣсколько времени тому назадъ ими-же надѣта на невѣсту, даютъ ей ту рубаху, которую она сбросила и надѣвъ на ея голову шапку, заставляютъ пѣть:

1313.

А.

1 Темного лугу калина,
2 Доброго батька дитина;
3 Така вона дренька,
4 Якъ рожа повненька;
5 Нічого дивуватп:
6 Така була, ії й мати!

7 Записать ii въ листи,
8 Щобъ ii були такі и сестри;
9 Записать ii въ квіти,
10 Щобъ були ii такі й дітн.
(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр 234—235).

Б.

1 Б=1 А А въ лузі..
2 Весь лугъ окрасила
3 Б=2 А,
4 Весь рідъ звеселила.
(М. Борисполь, Переяславск. у., Дудари, Каневск. у.).

Послѣ невѣсты туже самую пѣсню нѣсколько разъ поютъ *свахи* и, примачивая ей голову водкою и надѣвая *очіпокъ*, поверхъ котораго обыкновенно повязываютъ *серпанокъ* или *намітку*, хотя иногда, если невѣсту оставляютъ въ коморѣ съ *молодимъ*, *намітку* надѣваютъ на другой день утромъ. Потомъ *молода* садится возлѣ *молодого* на постели, куда *свахи* несутъ хорошую настойку, хлѣбъ и непремѣнно печеную курицу — это ужинъ молодымъ супругамъ. Они ужинаютъ, ложатся спать, и уже ихъ до самаго утра больше не безпокоятъ. Свадебная дружина, которая по большей части не ложится спать до самаго бѣлаго дня, — поетъ:

1314.

Чи сміла ти, мати,
Такее дитя дати,
Такее молодесеньке,
Якъ ягода чирвонесеньке.
(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1315.

Прокрутивъ павукъ стелю,
Да й впавъ на постелю;
Де Марися спала,
Тамъ калинонька стала.
(Млиновъ, Дубенск. у.).

1316.

Годувала мати бобра,
Що ii дочка добра,
Що ii дочка гожа,
Якъ повная рожа.
(Плотница, Пинск. у.).

1317.

А.

1 Ой казали, говорили люде,
2 Що наша Маръюхна не добрая буде,
3 Ажъ вона добра,
4 Поймала въ житі бобра;
5 Вона така добресенька,
6 Якъ рожа повнесенька.
(Полонное, Новоградволынск. у.).

Б.

1 Чого, свату, миска не повна?
2 Чи тожъ наша дівка не добра?
3 Б=5 А Ажъ..., 4 Б=6 А.

(Дудари, Каневк. у.).

1318.

Не концеся приданы
По своей дальней дорозе—
Зацвела калинонька
На лютомъ морозе.

Не цвела калинонька къ Петру,
Да зацвела калинонька къ Роздву,
Зъ Марьюхною нашого Иванка у коморі,
У нашоі Маръюхни у подолі.

(Михалково, Мозырск. у.).

1319.

Калинонька наша, Маруся,
Підъ калиною лежала,
Калину ломала;
Чорнимъ шовкомъ у пучки вязала,
На дорожку бросала,

До батенька слала:
— Отъ тобі, батенько,
Отъ тобі да подарочокъ—
Червоная да калинонька
Одъ любоі да дитиночки.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 234).

1320.

Якъ маці родзіла,
Такъ она й ходзіла;
Якъ була въ пелюшкахъ,

Такъ лягла въ подушкахъ.
Якъ була подъ крестомъ,
Такъ стала й подъ вінцемъ.

(Михалково, Мозырск. у.).

1321.

Ой пійду я у лугъ по калину,
Да виломлю калинову вітку,
Да застромлю за білу намітку,

Нехай моя калинонька вяне,
Нехай моя родина гуляе.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 234).

1322.

А.

Ой у полі да овесъ рясенъ,
Хвалить Бога, що нашъ рідъ красенъ,

А дітоньки—якъ квітоньки,
Господиня, якъ калина.

(Плотница, Пинск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А У насъ весь...
3 У нашому роду,
4 Да не маe переводу.

(Косеневъ, Новоградволынск. у.).

1323.

А у насъ овесъ рясенъ,
А у насъ увесь рідъ красенъ:
Яка мати, така дочка,
Якъ красна калиночка.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 235).

1324.

Да виведьте наше!
Да нехай намъ попляше,
Червоними чоботками,
Золотими підковками.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 232).

1325.

Ведемо тура въ хату;
Чи туръ, чи турица,
Чи хороша молодиця.

(Заславск. у.).

1326.

Йде Маруся зъ ложа,
За нею Матеръ Божа.
Наложила короночку
На ей головочку.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1327.

По двору, по двору
Да пороша упала,
А на тій пороші
Слідки хороші.
Да свекрухна каже,
Що куна ходила,
А свекорко каже:
— Да не єсть то куна,
То невістка моя.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 232).

1328.

Що жъ бо то за зілля,
Чорне да насіння?
Вчора було да на стеблі,
А сёгодня на землі.
Що жъ бо то за норови,
Да у нашої Марусі?
Вчора була та у батенька,
А сёгодня у свекорка.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 231—232).

1329.

Ой наша Маръюхна
Обрусъ роскоціла,
Увесь рудъ звеселила.
Да гуляйце, братці, гуляйце,
Мого сорома не знайце,
Ще жъ я сорома не дойшла,
Красною дзевкою къ вамъ прийшла.

(Михалково, Мозырск. у.).

1330.

Въ огородзе ячмінь
Весь золотомъ зацвівъ,
А нашої Маръюхни снота
Да дороже того злота.

(Михалково, Мозырск. у.).

1331.

Роди, Боже, жито,
Густую пшеницю,
Всяку пашницю,
Щобъ наши дітки мали,
По сто кіпъ нажинали.

(Косеневъ, Новоградволынск. у.).

1332.

Розливайтеся береги,
Не втішайтесь вороги!
Заробила Маруся пироги,
Хочъ не пшеншні, да яшні,
Своєму родові подячні.
Первий рідъ—свекорківъ,
А другой рідъ—батеньківъ.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 233).

1333.

Да пішовъ дожчикъ краплистий,
Да уродивъ черчикъ черчистий.
Да не вміла Маруся носити,
Да муспла Иванка просити:
„Ой окраси, Иванку, сей черчикъ мій,
Да звеселимо увесь рідъ свій!
Що пе́рвий рідъ—свекорківъ,
А другий—батеньківъ.

(Нар. южн. рус. пѣсни Метлинскаго, стр. 233).

1334.

Батько по донечці тужить,
Та цілу ничъ матіръ .....
— Отдала, стара, цюю,
Будемъ стараться на другую.

(М. Шендеревка, Каневск. у.).

1335.

Ой іхали, моя мати, щось за пани,
Взяли мою русу косу підъ жупани,
Стали мою косоньку трепати,
Стала моя матюнка плакати.
— Не плачъ, матюнко, по косі,
Заплачъ, матюнко, по красі.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1336.

Ходила Марися надъ ровомъ,
Виглядала батенька зъ родомъ.
— Ой до мене, родоньку, до мене,
Не буде сорома у мене.
Ой єсть у мене пелина,
Шо викупить мене зъ сорома.

(Кривинъ, Острожск. у.).

1337.

Не співайте сороміцькоі,
Заспівайте старосвіцькую!
Седить медведь на кропиві,
Да колотить вінъ сливи.
Гилёчка обломиласе,
Дакъ медведя и убила.
Дакъ медведь и стогне,
Дакъ медведь и погне,
Медведь умірае,
Медведь промовляе:
— Сванечки, моі голубочки,
Заховайте мене,
Помпнайте мене
Суницями, полёницями,
Съ молодими молодицями.

(Колошовка, Черниговк. у.).

1338.

Хто въ мене по сінечкахъ походивъ,
А хто въ мене ділечко поробивъ?
Я жъ думала, що чорная галка,
А жъ то моя невіхна коханка.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 232).

1339.

Що схтіли, те зробили,
Що схтіли, изліпили:
Съ книша паляницю,
Зъ дівки молодицю.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Свадебная дружина, отправивъ пословъ къ родителямъ невѣсты, ожидаетъ ихъ прихода и поетъ:

1340.

А.

1 Ой добрая та годинонька
2 Настала:
3 Наша Марися по матінку
4 Послала;
5 Послала вона семеро коней,
6 Восьмий візъ,
7 А девъятого возниченьку,
8 Щобъ привізъ.
9 А дала вона сто червоиихъ
10 На страву,
11 Щобъ привезли ii матінку
12 На славу.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 Б=3 А, 4 Б=4 А, 5 Б=5 А... чотири коні, 6 Б=6 А Пъятий..., 7 Б=7 А А шостого, 8 Б=8 А.

9 За чимъ, за чимъ, моя матінко,
10 Боішся?
11 Не буйся, моя матінко,
12 Не бупся,
13 Въ червонні чобіточки
14 Обуйся.
15 Червоиі чобіточки
16 На нуйжки,
17 Потопчемо неславоньку
18 Пудъ нуйжки.

(Плотницы, Пинск. у.).

1341.

Ой стояла Маруся на ганку,
Ой краяла червону китайку:
„Ой до мене, родоньки, до мене,
Не буде вамъ сорома у мене“.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1342.

На дворі два колодязі и ведро ....
— Прибудь, прибудь, моя матінко, хоть пізно.
Хочъ пізно, хочъ рано — не дбаю,
Свою матеньку по голосочку познаю.
„Якъ мені, моі дітоньки, бувати,
Що до тебе доріженьки не знати:
Шовковою травицею заросла,
Червоною калиною зависла“.
— Якъ будешъ, моя матінко, бувати,
Шовковою травиченьку топтати,
Червоную калиноньку ломати,
Будешъ доріженьку знати.

(Плотница, Пинск. у.).

1343.

Любні, та милні гості,
Не чиніте серцю жалості;
Пришла тая година,
Прийде моя родина.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1344.

Ой приданче-коханче,
Да познай свою дочку;
Вчора була у віночку,
А тепера въ серпаночку.
Де жъ наше годованне,
Мпле, любе да коханне?
Чомъ зъ нами не витається,
За здоровья не питається?
Що зъ нами пило, ило,
Да одъ насъ полетіло.

(Плотница, Пинск. у.).

1345.

Такъ наша Маруся робила,
Якъ ii матюнка навчила.
Усю ніченьку не спала,
Червоний черчикъ мотала,
Съ червоною рожею мішала,
Шобъ той черчичокъ придався,
Зъ червоною рожею мішався.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Свахи въ коморѣ отыскиваютъ на той рубахѣ, которую невѣста только что сбросила, красное пятно, и нашедши его, приходятъ въ неописанный восторгъ; окровавленную рубаху несутъ въ избу и по дорогѣ показываютъ красное кровяное пятно рубахи выбѣжавшимъ на встрѣчу любопытнымъ бабамъ, которыя тоже не менѣе *свахъ* радуются, и съ ними вмѣстѣ возвраща-

ются въ избу, гдѣ рубаха показывается сначала родителямъ жениха, а потомъ *старшому свату*.

Старшій сватъ, или, какъ его называютъ въ другихъ мѣстностяхъ, *дружкд*, а вмѣстѣ съ нимъ и *свахи*, становятся на *лавку*, закрываютъ рядномъ или же утиральникомъ иконы, и показываютъ всѣмъ присутствующимъ рубаху *молодої*, говоря:

„Дивиться, пани родичі, отъ на цю кошулю... Дай, Боже, щобъ и вони за своіми дітьми дождали такої!“

Убѣдившись по окровавленной рубахѣ, что невѣста, благодаря хорошему воспитанію своихъ родителей, сохранила свою дѣвственность, всѣ приходятъ въ неистовый восторгъ; восторгъ выражается пляской по *лавкамъ*, по *полу*, по столамъ, битьемъ горшковъ и пр.

Посольство къ матери невѣсты.

Родители жениха въ это время наливаютъ бутылку хорошей настойки, къ шейкѣ бутылки привязываютъ калиновую кисть и съ братомъ невѣсты, сопровождаемымъ музыкой, отсылаютъ родителямъ невѣсты въ знакъ признательности за то, что ихъ дочь, благодаря ихъ заботливости, сохранила цѣломудріе до вступленія въ бракъ.

Въ Липецкой слободѣ, Харьк. губ., всѣ гости, подъ предводительствомъ *дружка*, отправляются къ родителямъ невѣсты, чтобы увѣдомить ихъ о поведеніи ихъ дочери; при чемъ *дружко* беретъ съ собою рубаху невѣсты. На дорогу имъ даютъ водки, которую они распиваютъ, усѣвшись на пути гдѣ нибудь въ удобномъ мѣстѣ. Выпивку эту сопровождаютъ пѣніемъ.

1346.

А.

1 Не бійся, матінко, не бійся,
2 Въ червони чоботки обуйся;
3 Топчи вороги підъ ноги:
4 Заробила Маруся пироги;
5 Хочъ не пшеничні, то ячні,
6 Нашому роду подячні.
7 Нашъ овесъ таки рясенъ,
8 Нашъ весь родъ таки красенъ.
9 Тутъ намъ заробили и пити, и істи,
10 И на покуті сісти.

(Новицкій).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=3 А, 3 Б=4 А, и т. д.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А, 3 В=3 А, 4 В=4 А... твоя дочка..., 5 В=5 А, 6 В=6 А Аби були..., 7 В=5 А... то житні,
8 Аби були родові велични.

(Заславск. у.).

Г.

1 Г=1 А, 2 Г=2 А... озуйся, 3 Г=3 А, 4 Г=4 А, 5 Г=5 А, 6 Г=6 А... родові...

(Шендеревка, Каневск. у.).

Д.

1 Д=1 А, 2 Д=2 А, 3 Д=3 А,
4 А супостатамъ підъ пъяти,
5 Щобъ перестали брехати;
6 Щобъ ажъ підковки брязчали,
7 Щобъ вороженьки мовчали.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Е.

1 Е=1 А Не журися... не журися, 2 Е=2 Г, 3 Е=4 А, 4 Е=4 В.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

Ж.

1 Ж=1 А, 2 Ж=2 А, 3 Ж=3 А, 4 Ж=4 Д.

(Колошовка, Черниговск. у., Новицкій).

З.

1 Да чого жъ ти, матінко, барпшся,
2 Да нести мого сорому боішся?
3 З=1 А, 4 З=2 А, 5 З=3 А, 6 З=4 Д, 7 З=5 Д.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 233).

1347.

А.

1 Спасибі тобі, таточку,
2 За кудрявую мъяточку,
3 За запашний василёкъ,
4 За твою учтиву дитину,
5 Шо вона по ночамъ не ходила,
6 При собі снотокъ носила.
7 Прохали хлопці—вона не дала,
8 Куповали купці—не продала;
9 Шовкомъ нуйженьки звязала,
10 За всіхъ тому Иванку держала.

(Борисполь, Переяславск. у.).

Б.

1 Темного лугу калина,
2 Доброго батька дитина;

3 Б=5 А Хоть..., 4 Б=6 А Та... калину..., 5 Б=8 А... вона..., 6 Б=7 А, 7 Б=9 А, 8 Б=10 А Для свого друга...

9 А мій Ивашко розогравъ,
10 Шовку ниточку разорвавъ.

(Дудари, Каневск. у.).

В.

1 В=1 А... сваточку, 2 В=2 А,
3 За хрещатий барвінокъ,
4 В=3 А,
5 За червону калину,
6 За твою чесну дитину.

(Дудари, Каневск. у.).

Г.

1 Г=1 Б А въ лузі червона..., 2 Г=2 Б
3 По ночамъ не ходила,
4 Своєі цноти не згубила,
5 Цноти не втеряла,
6 Г=10 А Для Ивася...

(С. Дубище, Староконстантиновск. у.).

1348.

Знати Марусю, знати,
Въ которій вона хаті!
И лавки, и прилавки
Зъ червоноі китайки;
Калиною обтикана,
Розою обсипана.

(Нар. юж. рус. пѣс. Метлинскаго, стр. 234).

Когда подходятъ къ дому матери невѣсты:

1349.

Та добри-день, матінко, добри-день,
Лучча була ниченька, якъ сей день.
Спасибі тобі, сваточку,
За твою кудряву мъяточку,
За хрещатий барвіночокъ,
За запашненький васплічокъ,
За червону калину,
За твою добрую дитину.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1350.

Й а зъ калиночки дві квіточки... (bis)
Дякуємъ тобі, сваточку,
За твою добрую дочку.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1351.

Були ми у свата на части, *)
Іли рибочку, безъ кости,
Пили горілку—запеканку,
За свою дівочку-коханку.

Не сміхомъ, сваття, не сміхомъ,
Да неси горілку, хоть міхомъ;
Не нарокомъ, сватя, не нарокомъ,
Унеси горілку, хоть зъ глекомъ.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1352.

А.

1 А зъ калиночки дві квіточки...
2 Вчора було свято и въ насъ:
3 Залетіла утінка ваша до насъ,
4 А ми ії не бъемо, а не лаємо,
5 Тилько хорошенько приймаємо.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

Б.

1 Б=1, 2 Б=2 А... неділя..., 3 Б=3 А... наша до васъ.
4 А ви єі не бийте, не лайте,
5 Б=5 А... привитайте.

(Новицкій).

Войдя въ хату, три раза обходятъ вокругъ стола, при чемъ поютъ:

Не бійся, матінко, не бійся... № 1346.

Родители невѣсты потчуютъ ихъ водкой: сначала поднесетъ всѣмъ по рюмкѣ отецъ, послѣ мать. Когда „дійде черга матері частувать дружка“, онъ прячется подъ столъ и оттуда подаетъ ей рубаху *(покрасу)* новобрачной. Послѣ отца и матери всѣхъ присутствующихъ угощаетъ *дружко* своей водкой. Затѣмъ, посидѣвъ немного, всѣ *придданки*, подъ предводительствомъ дружка, отправляются въ обратный путь.

Передъ выходомъ *дружко* обращается къ хозяину и говоритъ:

„Свату! намъ путь-дорога; намъ десь придется на дорозі наймати квартиру; дайте-жъ намъ на дорогу горілкі“.

Получивъ водку, всѣ отправляются въ путь. На дорогѣ гдѣ нибудь опять останавливаются, пьютъ водку и поютъ:

Темного лугу калина... № 1347, Б.

Возвратившись въ домъ родителей жениха, вся компанія садится за столъ. Имъ даютъ ужинать. Поужинавши всѣ расходятся по домамъ. За ужиномъ поютъ:

*) На прощаньи.

1353.

Суботонька—то збірний день,
Неділонька—весільний день,
Понеділокъ—избавъ дівку;
Въ вівторокъ—пиймо горілку;
У середу—покотімъ бочку,
А въ четверъ—до домочку.
(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1354.

А.

1 Іхала перезва до дому,
2 Кликала Марусю зъ собою:
3 „Ой иди-жъ, Марисю, зъ нами,
4 Дамо тобі віночокъ зъ перлами".
5 „Рада бъ я іхати зъ вами, не мушу:
6 Полюбила Иванка, якъ душу".
(Дубище, Староконстантиновск. у.).

Б.

1 Да до дому, приданочки, до дому!
2 Бо поіли коники солому
3 Б=2 А Да возьмимо..., 4 Б=5 А Да не мушу, сестриці..., 5 Б=6 А Вподобала...
(Плотница, Пинск. у.).

1355.

Сватеньку, да голубчику,
Присунься къ оконечку,
Подивися въ оболоночку:
Чи ідять коні сіно,
То ще посидимо;
А якъ—солому,
То ідьмо до дому.
(Плотница, Пинск. у.).

1356.

Уже жъ вамъ, приданки, часъ и пора,
Бо зійшовъ місяць и зоря:
Місячокъ дориженьку осветивъ,
А вітрочокъ (ворота) одчинивъ.
(Плотница, Пинск. у.).

1357.

Туда идуть дружечки пишні,
Несуть вони корогву, якъ огонь,
А на тиеі корогві листоньки,
То жъ нашоі Марусеньки мислоньки.
(Новицкій).

1358.

Та горілки, свату, горілки,
Теперъ же намъ годіте,
Цебромъ горілку носіте.
Коробочку миші проіли,

Посипався черчикъ до долу. — Ми будемъ черчікъ збіратп,
Часъ вамъ, приданки, до дому! Та до світа будемъ гуляти.
(Шендеревка, Каневск. у.).

1359.

Ой рано ще, рано!
А якъ буде пізно,
Розийдемося різно.
(М. Тывровъ, Винницк. у.).

Перезва.

(Понедѣльникъ).

На другой день утромъ новобрачные встаютъ изъ постели и идутъ въ избу. Переступивъ *хатній порогъ*, молода говоритъ:

„Добри-день вамъ, будьте здорові зъ понеділкомъ!“

Потомъ она умывается и, утершись *рушникомъ*, кланяется родителямъ и родственникамъ.

Въ понедѣльникъ, точно также, какъ и въ воскресенье, невѣсту одѣваютъ въ праздничный нарядъ и кромѣ того на голову надѣваютъ ей *намітку*. *Намітку* кругомъ обвязываютъ красною лентою—символъ дѣвичьяго цѣломудрія. Спереди, щадя цѣломудренную скромность молодой, напускаютъ на глаза ей *намітку*.

Старший бояринъ на крышѣ ставитъ длинный шестъ, къ верхней части котораго прикрѣпляетъ красный шерстяной поясъ или платокъ; на воротахъ вывѣшиваютъ красную *запаску* новобрачной; перевязываютъ бутылки, съ которыхъ потомъ пьютъ водку, красною шерстью или такого же цвѣта ленточками; *старший бояринъ* получаетъ отъ невѣсты красную ленту, которую перевязываетъ черезъ правое плечо; *дружки* опоясываются красными поясами, а иногда ихъ перевязываютъ черезъ плечо; приданки обвязываютъ себѣ красными лентами головы поверхъ платка или *намітки*, — однимъ словомъ, въ это время на свадьбѣ красный цвѣтъ бросается въ глаза отовсюду.

Якъ молода не чесна.

Но не то бываетъ, когда дѣвушка выходитъ замужъ „загубивши свій віночокъ“. Тогда веселое настроеніе свадебной дружины превращается въ недовольство и злобу, благодаря которой, родители невѣсты точно также какъ и

самая невѣста, претерпѣваютъ отъ свадебной дружины самыя непріятныя оскорбленія и насмѣшки, выражающіяся циническими пѣснями. Иногда одна и таже пѣсня самаго пасквильнаго содержанія повторяется по нѣсколько разъ, пропоютъ пѣсню, а въ концѣ прибавивъ:

„А після цієї,
Да впъять за єї“,

начинаютъ пѣть сначала туже самую пѣсню.

Нѣсколько раньше было сказано, что передъ тѣмъ какъ отправляться въ *комору*, молодые сидятъ за столомъ. Если невѣста, „дівуючі, загубила вінокъ“ и желаетъ избѣжать тѣхъ многочисленныхъ насмѣшекъ, которыя переноситъ потерявшая преждевременно свою дѣвственность, то она встаетъ изъ за стола, сознается публично въ своемъ проступкѣ и у всѣхъ присутствующихъ на свадьбѣ проситъ прощенія:

„Простіть, люде добрі, я грішна передъ Богомъ и передъ вами — простіть, люде добрі...“

Она подходитъ къ каждому изъ пожилыхъ мужчинъ и женщинъ, цѣлуетъ у нихъ руки и кланяется на всѣ четыре стороны.

Ей отвѣчаютъ:

— Нехай тобі Бу͡игъ прощае, не ти одна въ світі... по цёму люде будуть.

Иногда бываетъ такъ, что невѣста, потерявшая свою дѣвственность до брака, не сознается прежде чѣмъ идти въ комору; и если послѣ обнаружится, ее спрашиваютъ:

„Шо-жъ це таке?“

— Не знаю, я не знаю, отвѣчаетъ она, не находя оправданія: я не виновата.

Если при этомъ молодый раньше брака посѣщалъ ее и она не допускала его до очень близкихъ отношеній, желая замаскировать свою невинность, тогда женихъ беретъ нагайку, (которую во многихъ мѣстностяхъ онъ носитъ при себѣ отъ самаго начала свадьбы) бьетъ ее, приговаривая:

„Ти-бъ зъ разу призналась и людей не воловодила — иди, халявище, и проси людей!“

Невѣста идетъ въ избу и проситъ прощенія точно также, какъ и та, которая созналась прежде чѣмъ идти въ комору. Но теперь не спѣшатъ отправлять посольства къ ея родителямъ (см. стр. 450), которые, послѣ дол-

тихъ ожиданій, наконецъ присылаютъ въ домъ жениха по большей части брата невѣсты — если у нее есть братья. Братъ, узнавъ о случившемся, начинаетъ бить свою сестру. Присутствующіе рознимаютъ ихъ и уговариваютъ:

„Годі, годі!... цёго вже не вернешъ... Годі тобі биться! Що зъ воза впало, те пропало. Цёго вже не можна завернути“.

Потомъ молоду ведутъ въ комору, запираютъ ее на цѣлую ночь и не даютъ ей ужинать. А въ избѣ поютъ:

1360.

1 Говорили Оленковскі люде,
2 Що Маруся добра буде;
3 Вона така добра,
4 Якъ дирява торба.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

Б.

1 Б=1 А Ой казали, говорили..., 2 Б=2 А... наша..., 3 Б=3 А А жъ..., 4 Б=4 А.

1361.

Хочъ ідь, матінко, хочъ не ідь,
Бо вже донечці роздеръ медвідь,
Да ходімо до плота,
Да роздеремо кота;
Занесемо підъ перину,
Та зробимо калину.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

1362.

Въ огородзе грушка
Уже потрушена,
Наша Маръюхна
Уже поворушена.

(Михалково, Мозырск. у.).

1363.

А.

1 Підъ сосною спала
2 Шишка въ .... впала.
3 Долотомъ довбавъ, не видовбавъ
4 Свердломъ вертівъ—не вивертівъ;
5 Всадивъ кишку—вийнявъ шишку.

(М. Полонное, Новоградволынск. у.).

Б.

1 Б=1 А... ілкою...
2 Не дзівкою встала,
3 Зъ гори покацілася,
4 Да на шишку пробилася.

(Михалково, Мозырск. у.).

1364.

За клубочокъ валку
. . . . зъ малку.
. . . . . пъять сорочокъ,
Що дві увъ іржиці,
А дві въ коноплиці,
А пъятая тая,
Що матюнка дала.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1365.

Да насіло мачку на точку
Да . . . . . батьку за дочку.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1366.

Спала Марися съ хлопомъ,
Згубила вінокъ зъ злотомъ.
По коморойці ходить,
Таляри въ руці носить:
Хто здибавъ, то верніте,
Таляри сі возьміте.

(Рохань, Томашгородск. у.).

1367.

А.

1 Тихо, тихо дунай воду хитає,
2 А ще тихше мати дочку питає.
3 — Доненьку ти моя,
4 Чи ти іла, чи ти пила?
5 „Ой якъ би я іла,
6 То бъ смутна не спділа;
7 Якъ би я пила,
8 То бъ весела була".

(Кривинъ, Острожск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А. 3 Чи іла ти, моя доненько, тута?
4 Б=5 А, 5 До бъ такъ не змарніла.
6 Б=7 А, 7 Б=8 А... ходила.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1368.

Вівсоньку рясний,
Нашъ роде прикрасний!
Пийте, гуляйте
И все те покривайте.

(Шендеревка, Каневск. у.).

1369.

Ой були жъ у Бога,
Та молимся Богу
Й святому понеділку,
Щобъ провертівъ дірку.

(Шендеревка, Каневск. у.).

1370.

Ой вілъ у пшениці,
А корова у житі;
Перестаньте тужити,
Будемо горілочку пити.

(Шендеревка, Каневск. у.).

1371.

На барану вовна,
А на козлу осці;
А ти, Маръюхно,
А ти, душечко,
Частуй свої госці
Для своій поцтивосці.

(Михалково, Мозырск. у.).

Свадебная дружина, придя въ домъ родителей невѣсты, начинаетъ издѣваться надъ ея отцомъ и матерью: отцу на шею надѣваютъ соломенный хомутъ и подгоняютъ его сзади кнутомъ, если онъ сопротивляется и не хочетъ идти туда, куда бы желательно было свадебной *дружинѣ* повести его; потомъ заставляютъ его втаскивать сани на крышу, а равно и старое разъѣзженное колесо; винимаютъ изъ пятки ворота; набрасываютъ въ *мазницю сажі* и, размѣшавъ ее съ водою и смолою, вымазываютъ стѣны избы *изъ окола*, т. е. изъ внѣшней стороны. При этомъ поютъ:

1372.

Ой знати, знати,
Де взяли халяву,
Обмазали дёгтемъ хату,
И стіни, и лави...

Матери надѣваютъ также на голову рѣшето, сбрасываютъ ей *очіпокъ* и прочее.

Отецъ невѣсты, претерпѣвая различнаго рода насмѣшки, выражающіяся не только въ словѣ, но и въ дѣйствіи, проситъ у *дружины* прощенія:

„Годі вже, люде добрі, кплузувати. Простить мене, коли не вмівъ дочки научати. Сідайте лучче за стуйлъ, я васъ пошаную“.

Натѣшившись надъ ними, *дружина* оставляетъ ихъ въ покоѣ, за что родители невѣсты просятъ ее за столъ и угощаютъ водкою.

Само собою разумѣется, что въ такомъ случаѣ на свадебной дружинѣ нѣтъ ни поясовъ красныхъ, ни лентъ, ни запаски на воротахъ, ни „покраси“ на крышѣ, даже, если кто пришелъ изъ дому въ красномъ поясѣ, то и тотъ пьяные сбрасываютъ, говоря:

„Наша молода не принесла намъ калины—ій покраси не треба“.

Если невѣста потеряла до свадьбы свою дѣвственность и именно съ тѣмъ,

съ кѣмъ она вступила въ законный бракъ, и ея признаніе подтвердитъ женихъ, то ей прощаютъ.

Въ настоящее время всѣ эти обычаи существуютъ въ Малороссіи только какъ преданіе.

„Дружки“ приносятъ въ понедѣльникъ „молодій снідать“.

Къ невѣстѣ въ понедѣльникъ *дружки* приносятъ *снідать* — завтракъ, который состоитъ преимущественно изъ разныхъ лакомствъ. Такъ, напримѣръ, приносятъ пряники и конфекты, которые покупаютъ на базарѣ, а иногда приносятъ завтракъ домашняго приготовленія — *вареники зъ сиромъ та зъ сметаною, млинці зъ саломъ, пироги и пр.* Мать *молодоі* приноситъ *дружкамъ* кварту водки и на закуску *сала, сметани, холодного.* Потомъ *молода* проситъ всѣхъ *дружокъ*, принесшихъ *снідання* (безъ *снідання дружки* и не являются къ *молодій*), сѣсть за столъ и угощаетъ ихъ. Затѣмъ *молода* выноситъ изъ *комори верчъ*, который она привезла отъ родителей своихъ и раздаетъ всѣмъ *дружкамъ* по куску. Раздавая, она говоритъ:

„Нате, дружечки, да щобъ и ви за собою дождали давать; щобъ и васъ такъ шанували!“

Дружки, посидѣвъ немного, расходятся по домамъ, а *молода* въ иныхъ мѣстностяхъ, какъ напримѣръ въ Новоградволынскомъ уѣздѣ, отправляется съ музикой и со всею *дружиною* къ священнику; а въ другихъ мѣстностяхъ она принимается *пекти пирожки*, которые посылаются къ ея родителямъ вмѣстѣ съ верчами.

Печеніе пироговъ; „намітка свекрусі“; поднесеніе хлѣба съ медомъ „молодимъ“.

Невѣста печетъ въ понедѣльникъ маленькіе пироги, которые потомъ раздаются и разсылаются по два разомъ. Къ каждому пирожку прикладываютъ другой, связываютъ ихъ вмѣстѣ красною заполочью и намазываютъ сверху медомъ. Когда пирожки готовы, *молодихъ* просятъ за столъ и кромѣ того невѣсту прикрываютъ сверху *наміткою*. Потомъ *подгулюютъ іі*, т. е. дружко беретъ палку, и держа ее, какъ обыкновенно держутъ копье, три раза ударяетъ концемъ ея въ стѣнку, цѣлясь при этомъ на *молоду*, причемъ говоритъ:

„А ну, чи поможе мені Богъ цю лисицю встрелить?“

Потомъ снимаетъ концемъ той же палки *намітку* съ *молодої*, махнетъ ею три раза надъ головами новобрачныхъ, а потомъ отдаетъ *намітку* матери жениха.

„На тобі одъ молодої невістки гостинець“.

Та беретъ поднесенный подарокъ и благодаритъ:

— Спасибі молодій невістці и ії матюнці що придбала; а вамъ за труда спасибі.

Послѣ этого *дружки* подаютъ на столъ ножъ и медъ. Тотъ же самый *дружко*, который снималъ палкою съ *молодої-намітку* и подносилъ ее матери жениха, беретъ *паляницю* и разрѣзываетъ ее на тоненькіе кусочки, которые потомъ намазываетъ медомъ, насаживаетъ на одинъ конецъ ножа и подноситъ ко рту *молодого*, который этотъ кусокъ долженъ брать съ ножа губами. Подавая хлѣбъ съ медомъ, *дружко* два раза обманываетъ, а за третимъ разомъ отдаетъ. Потомъ подноситъ такимъ же образомъ и невѣстѣ, послѣ которой подноситъ остальные куски на тарелкѣ всѣмъ родителямъ и родственникамъ. Когда раздача хлѣба съ медомъ окончена, *молода* встаетъ изъ застола, беретъ чорную курицу, привязываетъ къ ея шеѣ *пучечокъ калини* и передаетъ ее *дружку* въ *припілъ*. *Дружко*, кромѣ курицы, забираетъ еще пирожки съ миской, наготовленные для родителей невѣсты, потомъ садится вмѣстѣ съ женихомъ на возъ и ѣдутъ къ отцу невѣсты, который сейчасъ же проситъ пріѣхавшихъ гостей за столъ; усѣвшись, *дружко* говоритъ:

„Кланяемось тобі, батьку, одъ твоеі дочки діломъ“.

— Спасибі, що ви моеі дочки да привезли труди.

Потомъ *дружко*, вручивъ курицу, роздаетъ по два пирожка, связанные вмѣстѣ красною бумагою и намазанные медомъ, всѣмъ роднымъ, которые при этомъ поютъ:

1373.

Пекла Маруся пирожки,
Не пшеничні, дакъ яшні,
Для свого роду удашні.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Посидѣвъ немного, зять беретъ тещу подъ руку и съ музыкой ведетъ въ свой домъ, за ними слѣдуетъ весь родъ невѣсты, при этомъ дорогою поютъ:

1374.

Зять тещі злякався—
За двері сховався.
„Зятю, не лякайся,
За двері не ховайся;
Не багацько перезви йде,
Тилько коней за сто
До зятя на двіръ просто“.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

1375.

Ой зять тещу просить,
У рукахъ шапку носить:
— Охъ, и теща моя,
И голубка моя,
И ходи жъ до мене:
Єсть у мене
Сімъ бочокъ
И полубочокъ
Да солодкого меду,—
Прошу жъ тебе та й на беседу,

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1376.

Ой теще, теще, мати моя,
О єсть у мене бочка вина;
Що зъ тобою, теще, медъ-вино пить,
А зъ твоєю дочкою вікъ мені жить;
Що зъ тобою, тещенько, меду допивать,
А зъ твоєю дочкою віку доживать.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1377.

Пишна теща, пишна,
Проти зятя не вийшла;
Ой чи въ ii кожуха не має,
Ой чи вона чобітъ добуває.
Ой чи вона латки латає,
Чому зятя да не витає?

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1378.

Ой зять тещу веде (bis)
Да пудъ правую руку,
Да пудъ правеє ребро,
Щобъ було дочці добро.

Когда они перейдутъ въ домъ жениха, ихъ въ сѣняхъ встрѣчаетъ *боярин*ъ, держа въ рукѣ палку, на верхнемъ концѣ которой привѣшена красная запаска. Когда зять съ тещею подойдутъ къ боярину, онъ три раза махнетъ надъ ихъ головами своимъ краснымъ знаменемъ и идетъ за ними въ избу.

Молодые идутъ къ священнику за благословеніемъ.

Нѣсколько раньше мы сказали, что въ нѣкоторыхъ уѣздахъ, новобрачные въ понедѣльникъ съ музыкой и со всѣми присутствующими на свадьбѣ идутъ къ священнику, который ихъ вѣнчалъ, за благословеніемъ. Послѣ завтрака утромъ, новобрачные сейчасъ же, забравъ съ собою музыку, идутъ къ священнику, а *старшій сватъ* беретъ бутылку водки, курицу и хлѣбъ. Получивъ отъ священника благословеніе, всѣ возвращаются домой, гдѣ на дорогѣ встрѣчаютъ такъ называемую *перейму*, т. е. молодые парни ставятъ на дорогѣ, по которой новобрачные возвращаются отъ священника, столъ; на этотъ столъ кладутъ хлѣбъ, бутылку водки и понемногу ржи, пшеницы, овса, гречихи и проч. Это считается особенною честью для молодыхъ и для *дружины* и потому то женихъ за *перейму* щедро вознаграждаетъ деньгами тѣхъ парней, которые ее устраиваютъ.

Дарятъ „молодихъ“ въ домѣ жениха.

Отецъ и мать жениха садятся на покути, а вокругъ стола садятся всѣ родственники и поютъ:

1379.

Уведіте наше, Воно буде частувати,
Да нехай воно пляше; А ми будемъ дарувати.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Выводятъ *молодихъ*—они подходятъ къ родителямъ и цѣлуютъ имъ руки. Потомъ *молодій* беретъ на тарелку рюмку, наливаетъ въ нее водки и подноситъ тестю, который пьетъ водку и говоритъ:

„Дарую тобі, сину, дочку!“

— Спасибі, тату, за добрее слово, за добрні речі!

„Дарую тобі, сину,—продолжаетъ отецъ—до дочки да й корову съ телямъ, щобъ дочка рано вставала да корову доіла!“

— Спасибі, тату, и за корову.

Такимъ же точно образомъ водка подносится и всѣмъ родственникамъ, которые, подобно отцу невѣсты, пьютъ водку и дарятъ: кто даритъ пару гусей, кто поросенка, кто утку, курицу и проч. При этомъ, такъ называемый *писарь* записываетъ ухватомъ на потолкѣ т. е. проводитъ черту на потолкѣ и говоритъ:

„Якъ не даси поросяти (або тамъ гуски), то нехай тобі ёго вовкъ задавить!“

Въ это время поютъ:

1380.

А.

1 Ой роде, роде багатий,
2 Даруй товаръ рогатий;
3 А ви, брати,
4 Даруйте все бики;
5 А ви, сестриці,
6 Даруйте все ягниці;
7 А ви, протулі, (sic) очкури;
8 А ви, пропійці,—по копійці.
9 Дала мені мати бодню
10 Та на пьядь не повну,
11 Та на ті серпаночки,
12 Що здарують приданочки.

(М. Шендеревка, Каневск. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 А ви, печкурки, хочъ куркп,
4 Б=А ви, скарупільці..., 8 А,
5 А вп, приданки,—серпанки.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 А Та..., 3 В=6 А А ви, зовпці..., 4 В=5 Б,
5 А ви, перезвяне, гадайте,
6 Та по таляру складайте,
7 Буде въ містечку ярмарокъ,
8 То купитъ Маруся серпанокъ.

(С. Дубище, Староконстантиновск. у.).

1381.

Приіхала матюнка
Въ вовторокъ,
Привезла грошей
Ку҃пъ сорокъ.
И гроші дає,
Вона не бере;
Додому кличе,
А вона не йде—
Бо й тутъ мені
Добре жити,
А до тебе въ гості
Ходити.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

Обдаривъ новобрачныхъ, дѣлятъ *коровай молодого*. Дѣлежъ этотъ производится точно также, какъ и у невѣсты. Вся разница состоитъ только въ томъ, что при раздѣлѣ *коровая молодого* или же вовсе не поютъ, или-же если и поютъ, что впрочемъ бываетъ очень рѣдко, то тѣ же самыя пѣсни, которыя *дружки* пѣли при раздачѣ коровая невѣсты.

По окончаніи свадьбы, во вторникъ, собираются у матерй невѣсты на послѣдній пиръ. Пиръ этотъ бываетъ обыкновенно очень шумный, сопровождается пѣснями, часто весьма нескромными, *перезвянскими*. Холостые люди здѣсь, какъ и вообще въ *перезві*, не участвуютъ.

Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ Малороссіи существуетъ обычай въ заключеніе свадьбы *циганить*. Во вторникъ, когда уже выпьютъ всю водку, приготовленную для свадьбы, гуляющіе отправляются ряженными по селу за добычей преимущественно къ тѣмъ, которые принимали участіе въ свадьбѣ и родственникамъ жениха и невѣсты. Переодѣваются *за цигана, за циганку, за москаля, за жида*, а иногда мужчина рядится женщиной, другой — церковнымъ старостой и всѣ вмѣстѣ, въ сопровожденіи музыки, отправляются *циганить*. При этомъ *цигани и салдати* воруютъ все попавшееся подъ руки, а *жиди переводять*. Нѣкоторые изъ участвующихъ собираютъ деньги будто на церковь или на сиротъ и проч. Все выпрошенное и украденное потомъ продается, за исключеніемъ домашней птицы, которую рѣжутъ и ѣдятъ; на вырученныя деньги покупаютъ водку.

„Перезвявскі пісні“.

Всѣ нижеслѣдующія пѣсни, называемыя *перезвянскими*, поются *перезвою*, начиная съ понедѣльника, до тѣхъ поръ, пока не окончится свадьба.

Такъ какъ онѣ поются подгулявшими бабами, когда какая вздумается, то потому въ нихъ нѣтъ и систематическаго порядка такого, какой соблюденъ въ другихъ отдѣлахъ свадьбы.

1382.

Чия то перезва
Черезъ й улоньку перешла?
Ивасёва перезва
Черезъ й улоньку перешла,
Якъ рій гуде,
Якъ макъ цвіте,
Якъ рожа процвітає.

(Дубище, Староконстантиновск. у.).

1383.

Гарілки, свату, гарілки,
Та було не брать въ насъ дівки,
Та було не вертіти ій...,
А теперъ-же ви намъ виніте —
Цебромъ гарілку носіте;
А хоть не цебромъ, дакъ відромъ,
Приіхала Маруся изъ добромъ.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1384.

Перепивай, муй батеньку,
Волами, коровами,
Дрюбною монетою.

(Кульчинъ, Бѣльск. у.).

1385.

Батенько стає, перепиває,
Рюдненькій стає, перепиває,
Все то Марисі на помаганнє,
Все то молоденькуй на спомаганнє.

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

1386.

Чого сватп да наіхали,
Чп пива допивати,
Чи хліба одъідатп,
— А мп нп пива одпиватп,
Ни хліба одъідатп.
А за моєю да тетерею,
Що вчора привезена.
И не бпйте ii, и не лайте ii,
Пшпнця поспнайте,
Принаду давайте,
По череву прпглажуйте,
Тутъ ii прпнажуйте.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1387.

Горілки, свату, горілки,
Та заннявся хвартухъ у дівки.
А пришовъ Ивась загасивъ;
Нехай би горівъ до пупа,
Щобъ було намъ горілки куфа.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

1388.

Чий же то перезовъ
Черезъ вулоньку перейшовъ?
Гето нашого сватойка перезовъ
Черезъ вулицю перейшовъ,
Одъ хатп до хатп
Ліпшоі шукатп.

(Плотница, Пинск. у.).

1389.

Да варохи, свахи, варохи!
Дайте намъ да варохи, хочъ трохи!
Ми у тебе да й учора не булп,
И твоеі да варохи не пили.

(Борисполь, Переяславск. у.).

1390.

Перезвінки, панінки!
Познайте свою дочку:
Вчора була у віночку,
А теперъ у рубочку.

(С. Хорощанки, Бѣльск. у.).

1391.

Чия то родзіна
По вулице блудзіла?
Отъ субботи до субботи
Да ни будзе но роботи;
Отъ недзелі до недзелі,
Щобъ людзе поглядзелі.

(Туровъ, Мозырск. у.).

1392.

Хорошая перезовъ нашая
Да по вулице ишла,
Червоную короговъ несла.
Отъ якого пана?
Иванкова слава.

(Туровъ, Мозырск. у.).

1393.

— Ой, зятю, зятю гардешъ нами:
Не пьешъ горилки разомъ изъ нами.
„Я не гордзю, тилько сумую,
Що ваши возы позамерзали, (bis)
Що ваши шуби позамокали".

(Хорощанка, Бѣльск. у.).

1394.

Я вареної не хочу,
А сирої да сама вточу,
А сирая да недобрая—
На живітъ нездоровая.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1395.

— Чи ти, свахо, глуха!
Чого миска суха?
„Чую, свату, чую,
Да горілки готую".

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1396.

Пропила мати дочку
На солодкімъ медочку;
Добре було медъ пити,
Нема ся кімъ послужити;
А ни свічочкі, ни угарочка—
А ни чимъ засвітити;
А ни Марисі, а ни дівонькі—
Нема кімъ поробити.

(Lozinski, стр. 14).

1397.

Єсть у лузі калина, калина;
Перепиває вся Ивашкова родина;
Не такъ родина, якъ всень (sic) рідъ, якъ всень рідъ,
Єго батенько навперідъ, навперідъ.

Ой проступіте, всі люде, всі люде,
Нехай до мене мій батенько прибуде, прибуде.
Єго батенько витає, витає,
А вінъ батенькові до білихъ нігъ кланяе, кланяе.
(Хорощанка, Бѣльск. у.).

1398.

Ой щожъ то за ворона
Стоіть коло порога?
И ротъ роззявила,
И крилечки розставила;
Якъ би не неділя,
Знялася-бъ, полетіла.
(С. Жаботинъ, Черкасск. у., Новицкій).

1399.

Несила сьмо пили,
Марисю сьмо пропили;
За кварту горілки
Позбили сьмо ся дівки;
А за другую пива—
Будь донейко щаслива,
Жеби сь въ углахъ не стояла,
Віконцёмъ не втікала.
(Lozinski, стр. 164).

1400.

Ой попе, паночку,
Одчини брамочку,
Ведемъ тобі підданочку
Въ тонкому серпаночку.
Вчора була у віночку,
А сёгодня въ серпаночку.
А въ нашого пана
Золотая брама,
А срібни одвірки...
Дасть намъ панъ горілки.
(Изъ рук. сб. Кулиша).

1401.

Ой були ми у пана,
Була намъ повага:
Пили медъ-горплку
За Марусю-жинку.
(Изъ рук. сб. Кулиша).

1402.

Не страхайся, свату,
Ой насъ ту не багато:
Єно двадцять чотирі
И сто коней воронихъ,
Другихъ сто за горами,
Ту й ступають за нами.
(Lozinski, стр. 142).

1403.

Ми-жъ, свати, не відали,
Самі коні заіхали;
Съ тинкою туптанкою,
За свею коханкою.

Ми-бъ тута не бували,
Коли-бъ насъ не прухали;
Мусили приіхати,
Дитяти одвідати:
Вчора була у віночку,
А тепера въ серпаночку.

(Луцкій у.).

1404.

У нашого свата
Кармазинова хата,
А тісовиі столи,
Молёвани лави,
Би предани посідали.

(Lozinski, стр. 143).

1405.

Да нема свата дома,
Да поіхавъ до торгу
Чарокъ куповати,
Перезвянъ шанувати.
Роспихай, свату, хату,
Иде насъ тамъ багато;
Роспихай также й сіни,
Щоби придани обсіли.

(Lozinski, стр. 142).

1406.

Росточи, свату, хату,
Росточи, свату, сіни,
Щобъ перезвяни сіли.
Якъ сіли перезвянки,
То й погнулися лавки;
Ще й не такъ погнуться,
Якъ меду й вина напъються.

(Хорощанка).

1407.

Розсунуть, свату, хату
Ще й вербови сіни,
Щобъ перезвяне сіли.

1408.

У нашого свата
Петрущана хата.
Петрушка зопріла
Хата ся розвалила.

(Lozinski, стр. 143).

1409.

Теща зятя
Любила, любила,
Кожухъ ёму
Купила, купила.
— Ой будь, зятю,
Добренёкъ, добренёкъ,
Буде кожухъ
Тепленёкъ, тепленёкъ;
Ой якъ будешъ
Лиховать, лиховать,
Буде кожухъ
Лиха брать, лиха брать.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1410.

Поіхала сваха до торгу,
Накупила огірківъ торбу.
Огірківъ куповати—
Перезовъ шанувати.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1411.

Да старощі наши, старощі
Дождали въ Бога радощівъ:
Підъ житнімъ снопомъ сидіти,
Да бобрамъ въ очи глядіти.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1412.

Маруся молода
По ночамъ ходила,
Да при собі рожу носила.
Куповали куиці—не продала,
Прохали хлопці, вона не дала.
Шовкомъ ніженьки звязала,
А для свого Иванка держала.

(Конотопъ).

1413.

Підъ калиною лежала,
На калину ноги поклала,
Да калину схитнула,
Да калина капнула
Да на білую пелену,
Да на білее обличче,
Щобъ було роду величче.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1414.

Бодай тебе, да морозоньку,
Що зморозивъ да калиночку,
Да засмутивъ всю родиноньку:
И близькую, и далекую,
И матінку рідненькую.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1415.

Ой качанъ—качаночку,
Качай мене що раночку,
Въ мене шкура овечая—
Качай мене що вечора.
Покотивъ, поваливъ,
Зъ дівки жінку зробивъ,
Изъ пирога—паляницю,
Изъ дівчини—молодицю.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1416.

Ой пійду я у лугъ по калину
Да виломлю калинову вітку,
Да застромлю за білу намітку.
Я жъ стережуся,
Я жъ бережуся,
Щобъ ціи калиноньки да не роздавити,

Своєі родиноньки да не розгнівити.
А въ мене мій рідъ пишний,
А въ мене мій батенько грішний,
А въ мене мій батенько грізний,
А въ мене чужая мати,
Щобъ не випхала зъ хати.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1417.

А въ неделеньку, до сходъ сонця,
Схопилась хвиля на морі,
Розбила судно й кораблі,
Та потопила крамарі,
Та прибила стежечку къ бережечку.
Пойшла сванечка води брати,
Та не брала води,—все шолки.
— Мені цёго шовку надобно:
Старості старому до шапки,
Вороному конику до гривки,
Ой щобъ же нашъ староста красенъ бувъ,
Ой щобъ ёго конь вороний славенъ бувъ.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1418.

А у мене ни сорочечки,
А у мене ни сподничечки,
А у мене ни наміточки.
Ой пойду я до сусідочки
Позичати да наміточки.
А намітки не позичила
Вона днищемъ одпрацёвала:
— Да робити, суко, робити,
Не по весілляхъ ходити.
Ой пойду я да за городище,
Впрву я товсте лопушище,
Да пошию рясне сподничище:
Ззаду рясно, а спереду красно;
Таки-жъ бо я навидалася,
Й на весіллі нагулялася.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1419.

Що въ липині да въ оспчині,
Тамъ староста да траву косить,
А косячи, да коню носить:
„Ой іжъ, коню, да сію траву,
Да поідемъ у доріжечку,
У доріжечку красную
По Маръечку молоденькую;
А въ доріженьку щасную
По Маръечку красную.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1420.

Біжіть, біжіть, воронні коні, до води,
А на тихъ коняхъ шовковні поводи.
А чи чуєте, воронні коні, на ноги,
Чи перебіжите чотирі милі дороги,
А пъятую да залізними мостами,
Щобъ Маръечку у батенька застали?

(Козелецк. у.)

1421.

Ой, були ми въ попа,
Була намъ повага:
Пили медъ-горілку
За гарную жинку.

(Новицкій).

1422.

Стиха, бояре, йдите,
Намъ порогівъ не ломіте;
Въ насъ пороги яворові,
Столикі тисовиі,
Обруски шовковиі,
Кубочки золотиі,
Дружечки молодиі.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

1423.

Зять тещу веде за ручку
У білимъ кожушку.
Теща боітся, щобъ не впала,
Щобъ кожушка не зваляла.

(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1424.

Святий понеділку,
Завиваймо дівку:
Не туръ, не турица—
Хороша молодиця.

(Рохань, Холмск. у.).

1425.

Годі тий молодиці
Седіти въ темниці,
Треба ій світлость дати
Покривайло здиняти.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

1426.

Молоденька Марисю,
Ти, одважний козаче,
Якъ-же ти одважилась
Козацькую барву брати,
Зъ козаками мандрувати?

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

1427.

Ти, Марисю, калина, малина, (2)
Та на тебе дивитися мило,
И на твою вроду,
Що чесного батька й роду.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

1428.

Ой, що то за новинонька настала,
Що Марися по батенька прислала?

Прислала вона чотире коні, а пяти візъ,
А шостого возниченька, щобъ привізъ;
Тилько тиі долини, що стояли скрині,
Тилько тиі купочки, що стояли скрині.

(С. Хорощанка, Бѣльск. у.).

1429.

Вже ми, Марисю, поідюмъ,
Тебе, молодую, покинюмъ.
Треба, Марисю, рано встати,
Свого свекорка запитати:
Що на сняданне готовати?
Ци гусятину, ци курятину,
Ци биленьку лебедину.

1430.

Ой, стояла Маруся на ганку,
Ой, краяла червону китайку.
Ой до мене, родойку, до мене,
Не буде вамъ сорома у мене.

(Новицкій).

1431.

Помай Бігъ, сосідонки, ми до васъ:
Чи не залетіла наша гусонка межи васъ?
Наша Марусенка білокрилонка, значена,
Где намъ ся діла въ неділейку зъ вечора.

(Lozinski, стр. 142).

1432.

Слідомъ, батейку, слідомъ,
Горою, долиною,
За своєю дитиною.

(Lozinski, стр. 142).

1433.

Не плачъ, матінойко мила,
Допіро ту въ неі була.

(Lozinski, стр. 147).

1434.

Заказавъ староста своімъ пишнимъ боярамъ:
— Ви, бояре молоденькі,
Куйте коні вороненькі,
Бо будемо іхати містами-каменями.
Буде камень дудніти,
Підкивонька звиніти;
Якъ почують міщане,
То слава намъ стане,
А ще славній буде,
Якъ почують люде.

(С. Млиновъ, Дубенск. у.).

1435.

Дали сте намъ соколку,
Дайте і сокола
Да тисового стола.

(Lozinski, стр. 145).

1436.

Ой, знати Марисю, знати,
У которій вона хаті:
Черчикомъ да й обсипанная,
И лавки, прилавки
Съ червоної китайки.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1437.

Ой, шурину, да боярину,
Веселіше (?) не буйся,
Да на покуть садися,
Ой, тутъ твоя сестра
Да стала панянкою.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1438.

Та добри-день, матінко, добри-день!
Лучча була ніченька, якъ сей день.
Спасибі-жъ тобі, сваточку,
За твою кудряву мъяточку,
За хрещатий барвіночокъ,
За запашний васплечокъ,
За червоную калину,
За твою добрую дитину.

(Новицкій).

1439.

Ой випили, вихилили
Меду-вина бочку;
Видурили, виманили
Въ пана свата дочку.
Ой ми-жъ ії не манили,
Сама-жъ вона хтіла:
Наложила сиву шапку
Та й мижъ нами сіла.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

1440.

Чий то намъ соколонко
Ходитъ по столонку?
Єго ноженкі въ сафьянойці,
А самъ въ щиримъ золотойці.

(Lozinski, стр. 145).

1441.

Скидай, Марисю, скидай,
Покриватися не дай,
Бо тобі не подоба,
Не пристає до лоба.

(М. Тывровъ, Винницк. у.).

1442.

Ой, хто у насъ (bis)
Да жалуе жупнки?
То-жъ Иванко (bis)
Да жалуе жупнки:
Самъ плаття пере
И въ жлукто кладе;
Якъ лле окрупнъ,
Такъ... опікъ.
„Цуръ тобі, пекъ тобі:
Я не буду ни прать,
Ни золить,
Лучше буду у чорному ходить“.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1443.

Ой гляньмо ми да на сванечку:
Чи не суне вона,
Чи не рине вона
Да вареної зъ печі
Да попарити плечі,
Да вареної зъ грубн
Да попарити губи.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1444.

Горобчикъ по бочці літає,
До воронки прилягає:
Чи хороша вороночка,
Чи велика головочка.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1445.

Ой піду я да до торгу до нового,
Да наберу полотенця кращого,
Да пошию сорочку у сімъ пілъ;
Сюди-туди повернуся —
Ажъ роспіръ.
Треба мені кравчика молодого
До свого роспору красного.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1446.

Заграно, забубняно,
А въ князімъ дому рано.
А збірайтеся, а зъізжайтеся,
Бо мн підемо, та поідемо
Та до славного міста;
Ой вибъемо, та вишибемо
Камъяну стінку;
А возьмемо, та привеземо
Та Ивасёві жінку.

(Млиновъ, Дубенск. у.).

1447.

Дівчинонька та у батенька
Та коханочка була.
Та кохалася вона, якъ утя на воді,
Якъ рожа на городі,
Марусенька у господі.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1448.

Ой приплела калинонька любленая.
А у тій калиноньці гніздечко,
А у тому гніздечку двоє діточокъ. —
Да колибъ не тиі діточки,
Тутъ-же-бъ ми да не пили горілочки.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

1449.

Ой виіхавъ козаченько мимо лізки,
Да вирізавъ три різки,
Да вдаривъ кониченька підъ нижки:
„Біжи, біжи, кониченьку, швиденько,
Тутъ наша Маруся близенько;
Біжи, біжи, кониченьку, ще швидче,
Тутъ наша Маруся ще ближче".

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1450.

Ой добре тому, хто кози ріже:
Объівся мясиська, на пічъ не вилізе.
Ой добре тому, хто козенята:
Накормивъ жінку, ще й дітинята.

(С. Хорощанка, Бѣльск. у.).

1451.

Стояла вербонька на дворі,
Спустила віттячко до землі;
Спустила віттячко додолу —
Чесъ намъ, перезвіни, додому;
Вже вітёръ ворота одчинивъ,
Вже місяць дорогу освітивъ.

(Полоски, Бѣльск. у.).

1452.

Ой мовила зора місяцю — рано, рано!
Зора місяцю — ранесенько!
Ой мовила молода Маруся — рано, рано:
Си раній встанешъ, мене обудишъ — ранесенько!

(Д. Кульчинъ, Бѣльск. у.).

1453.

Глянь, зятю, на мене,
Краща свість одъ тебе:
Въ сестренимъ віночку,
Въ червонимъ поясочку.

Зять на мене та не дивиться,
Зять мені супротивиться;
Сестра направляє —
Зять мене нишкомъ лає.
(С. Ждановка, Полтавск. у.).

1454.

Де ти, Марусю, ходила,
Що твоя голова побіліла?
„Ходила я, матінко, въ вешневий садъ,
А на мою головоньку весь цвітъ павъ.
(Млиновъ, Дубенск. у.).

1455.

Вітрець повіває,
Лёнець полягає;
А Марусина родина,
Якъ макъ процвітає.
(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1456.

Вийди, Марусю, зъ комори,
Покажи личенько родові:
Чи такее-жъ воно, якъ було,
Чи твое личенько прибуло?
— Вже-жъ мое личенько біленьке,
Таки-жъ воно родові миленьке.
(Млиновъ, Дубенск. у.).

1457.

Вийди, Марусю, вийди,
Чи не маешъ ти кривди,
Бо йде отець и мати
Кривди ся вспоминати.
(С. Колюсики, Ушицк. у.).

1458.

Ой, люлю, люлю!
Піднявши кошулю
Тонку та біленьку,
Гуляй, гуляй помаленьку.
(Ушицк. у.).

1459.

— Де-жъ ти, Маръе, родилася?
Де ти чарівъ навчилася?
„Въ мене чари все готови:
Біле личко, чорни брови“.
(Ушицк. у.).

1460.

Танцювала риба зъ ракомъ,
А петрушка съ пустернакомъ;
А цибуля ся дивувала,
Що петрушка танцювала.
(Ушицк. у.).

1461.

Ой гукъ, да гула!
Мені-жъ мати дала,
И приказувала,
Щобъ я хлопцямъ не давала
Й не показувала.

Я-жъ не Тетяна,
Я-жъ не Маруся,
Я-жъ не давала,
Я й не боюся.

(Изъ рук. сб. Кулиша).

1462.

Якъ я була у батенька,
То я була чубатенька:

Якъ пішла я до свекрухи,
Обдзёбали чубокъ мухи:

(Ушицк. у.).

1463.

То-жъ то мене поре, ріже,
Якъ до мене паршукъ лезе!

Ой кобъ гарний и догідний,
То-бъ забула за всі злидні!

(Ушицк. у.).

1464.

Ой дивчіно, чия ти?
Чи не підешъ гуляти?

— Не питайся чия я;
Якъ ти підешъ, піду я.

(Ушицк. у.).

1465.

Ой чи такъ, чи не такъ,
Чому хлопці не люблять?

Чепурненько ходити,
Будуть хлопці любити.

(Ушицк. у.).

1466.

Ой гуляла належито,
Доки було въ мішку жито;

Якъ не стало а ні зерна,—
Відчепися, я мізерна.

(Ушицк. у.).

1467.

Ой казала мені мати,
Щобъ музику не кохати,
Бо музика ледащиця,
Цілий тиждень волочиться.
А въ пъятницю купивъ струни,
А въ субботу далі суне,
А въ неділю весь день грає,
Въ понеділокъ пропиває,
А въ вівторокъ весь день пъє,
А въ середу жінку бъе,
А въ четверъ оглядівся,
Щобъ чого доброго наівся.

(Ушицк. у.).

1468.

Ой не коси, буську, сіна,
Заросишся по коліна;
Нехай єго чапля косить,
Що високу сукню носить.

(Ушицк. у.).

1469.

па, гопа, гопасеньки,
Любили мя два ляшеньки.
Іденъ любивъ — кожухъ купивъ,
Другій любивъ — жупанъ купивъ.
А въ кожусі тепло буде,
А въ жупані гарно буде.

(Ушицк. у.).

1470.

Ой хочу я горілочки, хочу,
Хиба піду сама вточу
У малесеньку черепушечку
Прокропити свою душечку.

(Новицкій).

1471.

Цілувавъ, цілувавъ —
Не націловався.
А въ саду соловей щебетавъ —
Не пащебетався.

(Борисполь, Переяславск. у.).

1472.

Цапу-лапу по драбині,
Залізъ котикъ до скрині;
Котку можна, бо є за що,
А тобі не можна, бо-сь ледащо.

(Ушицк. у.).

1473.

Ой тупнула, підскочила,
Ажъ обцасина відскочила.

(Ушицк. у.).

1474.

Горбомъ ишла,
Біду трясла.
Тряси, тряси —
Муки дасн.

(Ушицк. у.).

1475.

Гопъ, гопъ, гопопа!
Завтра підемъ до попа.

(Ушицк. у.).

1476.

Ой у полю метелиця—
— Чому старий не женишся?
„На що-жъ мені женитися,
Коли треба журитися
И ложкою, и мискою,
Ще до того колискою.
На що-жъ мені женитися,
Буду и такъ живитися".

(Ушицк. у.).

1477.

Ой казала Ганнуся,
Що я попа боюся:
Завела мъ ёго въ поливникъ,
Дала мъ ёму медівникъ.

(Ушицк. у.).

1478.

Ой поіхавъ мій миленькій до млина,
А я собі прудивуса привела.
— Цуръ тобі, прудивусе,
Яки въ тебе руди вуси!
Сама собі дивуюся,
Съ прудпвусомъ цілуюся.
Ой приіхавъ мій миленькій въ ранці,
Заставъ мене съ прудивусомъ на лавці.
— Пекъ тобі, продивусе,
Яки въ тебе руди вуси!
Сама собі дивуюся,
Съ продивусомъ цілуюся.
Ой приіхавъ мій миленькій у ночи.
Заставъ мене съ продивусомъ на печі.
Пекъ тобі...

(Ушиц. у.).

1479.

О півночи, таки въ ночі
Такий вітеръ віе!
Хоць у мене сухи очи,
Але серце мліє.

(Ушицк. у.).

1480.

А.

1 Ой чия то парубчина,
2 Ой чия то чванька:
3 Зъ боку хустка, набакіръ шапка,
4 На бороді слина.
5 Ой чия то парубчина,
6 Ой чия то чванька?
7 Закрасила мама штани,—
8 Вінъ каже китайка.

(Ушицк. у.).

Б.

1 Б=1 А,
2 На бакеръ шапчина?
3 Шапка набікъ, хустка съ боку,
4 Б=4 А.

(Ушицк. у.).

В.

1 В=1 А, 2 В=2 Б, 3 В=4 А По... тече,
4 Сомпель по коліна.

(Ушицк. у.).

1481.

Поздоровъ, Боже, мого милого,
Та й мене коло нёго.
Вінъ мене любить,
Рано не будить;
Якъ світъ світає,
Вінъ мене прикриває:
— Ой спи, миленька, чорнобривенька,
Щобъ була сь молоденька.

(Ушицк. у.).

1482.

А.

1 —Ти до мене не ходи, кучерявий враже,
2 Я за тебе не піду, бо мати не каже.
3 „Ой на мені кучерики, якъ на барвіночку;
4 Дають мені дівчата доганочку.
5 Дають мені доганочку, дають мені догану,
6 А ще-жъ буду сімъ літъ ходить, не візьму погану".

Б.

1 Б=1 А Не ходи, ..., 2 Б=2 А.
3 Ой не ходи, не ходи и не трать ночи,
4 Я за тебе не піду, бо мні ся не хоче.

(Ушицк. у.).

1483.

По підпеньки ходила,
Фартушину загубила,
А поповичъ пшовъ,
Фартушину знайшовъ.
— Поповичу, сучий сину,
Віддай мені фартушину.

1484.

А въ середу родилася — горе-жъ мені, горе!
Не піду я за старого—бородою коле.
Але-жъ піду за такого, що сіються вуса, —
Вінъ до мене заговорить, а я засміюся.
Вінъ до мене заговорить, я до нёго моргну,
Ёго серце веселиться, що я ёго люблю.

(Ушицк. у.).

1485.

Ой вийду я на улицю, — на улиці хлопці;
Бідна моя головонька, я въ чорний сорочці.
Ой піду я до кімнати сорочечку брати,
Ой вийду я и съ кімнати — хлопцівъ не видати.

(Ушицк. у.).

1486.

Пішла Гандзя на бураки,
А за нею всі двораки,
А поповичъ попереду:
— Почкай, Гандзю, куплю меду.
„Не буду я меду пити,
Бо мя дворакъ буде бити.
Котрий мене дворакъ любить,
Нехай мені меду купить".

(Ушицк. у.).

1487.

Дала ми ся біда въ знаки,
Буду мужа шанувати,
На долині припинати,
Крапивою годувати,
А золою напувати.

(Ушицк. у.).

1488.

Ой пійду я до млина та до парового,
Сподобаю мельничека кучерявого.
— Ой мелнику, мелниченьку,
Спетлюй мені пшениченьку.
— Не змелю тя, то спетлюю,
Прийди, серце, поцілую.
— Тамъ то, мамцю, мельникъ,
Тамъ то, мамцю, добрий,
Тамъ то, мамцю, хорошій:
Меле жито безъ грошей.

(Ушицк. у.).

1489.

Коби мъ була біду знала,
Не йшла бъ заміжъ, погуляла;
Теперъ треба біду знати:
Пізно лягати, рано вставати,
Треба въ пецу запалити,
Діжу хліба замісити;
Хату мести, сіни мести
И до плуга обідъ нести.
Въ пецу палю, хлібъ мішу,
Дитя плаче—я колишу.
Охъ, охъ, голя, голя,
Головонька бідна моя!

(Ушицк. у.).

1490.

То за маму, то за тата,
То за діда, то за бабу,
То за всеньку родиноньку—
Турь, турь хоць годиноньку.

(Ушицк. у.).

1491.

Ночувала мъ я въ лёху,
Наздоптала мъ на блоху.
Ой піду я до попа сповідатися,
Та й за тую блоху признаватися.
А піпъ мене радить,
По головці гладить,
Та й за тую блоху,
Та й не маю гріху.

(Ушицк. у.).

1492.

Завівъ мене въ околоти,
Хотівъ мене заколоти,
А я кричу: „ой гвалтъ, люди,
Вже мені смерть тутай буде“.

(Ушицк. у.).

1493.

Ой попаде, попаде, попова невістко,
Варп хлопцямъ пироги, а попамъ тісто;
Варп хлопцямъ пироги, щобъ ся пожившли,
А попамъ галушки, щобъ ся подавили.

(Ушицк. у.).

1494.

Приснився мп сонъ дивненькій,
Я казала, що миленькій.
Ой я встала, засвітила,
Нема того, що мъ любила.
Поставила хлібъ на столі,
Сама сіла на постелі.
Ой сіла, підперлася,
Заплакала, обтерлася.

(Ушицк. у.).

1495.

И по хаті тинини,
И по синяхъ тинини,
Варп, жінко, нині, нині.

(Ушицк. у.).

1496.

Ой піду я до попа
Богу молитися;
Нема жита ні снопа
Варити вареники.

(Ушицк. у.).

1497.

Якъ я була сімъ літъ вдовою,
Не чула я землі підъ собою;
Якъ я пішла за вражого сина,
Побила мя лихая година.

Ой коби я знала,
Не йшла за мужъ, та гуляла.
Лучче було мені гулятп,
Ой якъ теперъ бідувати.

(Ушицк. у.).

1498.

Була собі колись Гандзя,
Каліка, небога,
Божилася, молилася,
Що ноги боліли,—
А въ танцю поздоровіли.

(Ушицк. у.).

1499.

Не стій, дівко, підъ коршмою,
Съ парубківъ не смійся:
Задри фартухъ на голову
Та й до дому війся.

(Ушицк. у.).

1500.

Піду я до млина,
Що ся въ млипі діє?
Вода камень обертає,
Питель муку сіє.
Пшениця на коші,
Приставъ мельникъ до душі.
И мірочки не бере—
Поцілує, обійме.

(Ушицк. у.).

1501.

Ой красная коломийка
Та межи горамп,
Ой кращая дівчинонька
Съ чорними бровами.
Ой гуляла, коломийка,
На межи гуляла,
Судосила Яська ненька,
А межи долами.

(Ушицк. у.).

1502.

Ой піду я лісомъ, лугомъ,
Тамъ мій милий оре плугомъ;
Оре плугомъ, въ дудку грає,
О инчий милпй думає.
А я піду ёму скажу,
Най вінъ того не думає;
Най вінъ того не думає,
Бо вінъ иншу милу має.

(Ушицк. у.).

1503.

Що ти въ мене, милий, хочешъ,
Якоі причини?
Чи въ мене не чорни бровп,
Чп очп не сиві?
Бровп чорни, очи спві,
Личко румянее...
Чого жъ тобі, мій миленькій,
Та некоханее.

— Нехай буде твоє личко,
Якъ въ саду калина,
Ой що зглянуть мої очи,
То сь серцю не мила.

(Ушицк. у.).

1504.

Біду собі купила
Та за свої гроши;
Кажуть біду любити—
Біда не хороша:
И старий, и слінний,
И низького зросту—
Приходиться утопити
Зъ високого мосту.

(Ушицк. у.).

1505.

Черезъ гречку котилася,
Кому хтіла, не судилася;
А кого зъ роду не знала,
Зъ тимъ ся звінчала.

(Ушицк. у.).

1506.

Шелесть, шелесть по дубині...
Съ кімъ я спати буду нині?
— Ой съ хлопцями, моя доню,
Я жъ тобі не бороню.

(Ушицк. у.).

1507.

Гиля, гиля, біли гуси,
Ой гиля на дунай.
Чого хтіла, не достала—
Теперъ сиди та й думай.

(Ушицк. у.).

1508.

Не сама я иду—ведуть мене,
А сзаду бьють мене.
Якъ положать на драбині,
Трясуть мене три години.

(Ушицк. у.).

1509.

Тато спить, мама спить,
А миленька въ середині лежить.
Ой люляй, люляй, дóнечко,
Поки не зійде сонечко.

(Ушицк. у.).

1510.

Кобъ ти тамъ бувъ, де я була,
Кобъ ти то чувъ, що я чула,
Кобъ ти то знавъ, що я знала,
Кобъ ти то мавъ, що я мала.
Підъ коліномъ, підъ литкою
Маю гроши съ калиткою;
Хоць съ тобою спати ляжу,
Таки тобі не покажу.

(Ушицк. у.).

1511.

А.

1 Пішла баба въ танець,
2 А за нею горобець,
3 За горобцёмъ индикъ,
4 Що ногами дриндикъ.
5 Тупъ, тупъ я молодиця,
6 Що нікого не боюся;
7 Не боюся я нікого,
8 Та не вражого мужа свого,
9 Чортъ би ёго ма!
10 Калачівъ напекла,
11 А я въ ночі приберуся,
12 Калачами пожившюся.

(Ушицк. у.).

Б.

1 Отъ тобі кінець,
2 Б=1 А... бабушка..., 3 Б=2 А, 4 Б=3 А... порося,
5 Закоцюрбилося.
6 Бай, бачинище,
7 Въ кулакъ свище,
8 Въ трубу трубить,
9 Погуляти любить.

(Ушицк. у.).

1512.

Який іхавъ, таку здибавъ,
Не подобавъ, лишъ пошпигавъ.

(Ушицк. у.).

1513.

Коло пеца навстоячки
Жерновала корець гречки.
Гірка жъ мені тая гречка,
Одберлася, якъ овечка.
Гопъ! сіла, та на себе погляділа:
Була красна, теперъ біла.

(Ушицк. у.).

1514.

Охъ ніжечки—кортёжечки,
Бодай же васъ покорчило, поморозило,
Бодай же вамъ добре було.
Вчера гульки, ниньки гульки,—
Обернуся—нема гуньки.

(Ушицк. у.).

1515.

Отакечки, отакечки,
Приперлася до терлички,
А терлиця торохъ, торохъ,
Обернуся—онде хлопець въ синихъ штаняхъ.

(Ушицк. у.).

1516.

Якъ би тобі така біда, якъ мені,
Тобъ ти лежавъ якъ день, такъ нічъ въ млині.

(Ушицк. у.).

1517.

Вчора сіла за хатою,
Нинькн пишла за платою.

(Ушицк. у.).

1518.

— Дежъ твоя хатинка, Грицю?
„Тамъ моя хатинка, близько кирниці".
— Не ходи, Грицю, по воду въ кирницю,
Бо будуть бити добре въ .....
Будуть бити—не зможешъ сісти
Скажуть тобі, Грицю, послі ззісти.

(Ушицк. у.).

1519.

Коло млина кремена
Сама вогню креше.
Чорнявая дівчинонька
На всі хлопці бреше.

(Ушицк. у.).

1520.

Ой підъ мостомъ,
Риба зъ хвостомъ,
А на мості лобода,
Ходила старша дружка,
А потому молода.

(Ушицк. у.).

1521.

И сплю и дивлюся,
И заснула бъ, и боюся,
Бо милий прийде,
Мене сплячу найде.

(Ушицк. у.).

1522.

Віють вітри, віють буйні,
Ще будутъ віяти,
Не розвіють того вітра,
Що Богъ має дати.

(Ушицк. у.).

1523.

Ой знавъ, на що бравъ, я не твоя рівня,
Бо ти ткачъ, ниткоплутъ, а я бондарівна.

Ой знавъ, на що бравъ таку невеличку,—
Мене мати годувала, якъ перепеличку.
Ой знавъ, на щось бравъ, я не вмію жати,—
Буде твоя пшепиченька въ полю зімовати.
Ой ти знавъ на що бравъ міщаночку зъ міста,—
Я не іла и не буду ячмінного тіста.

(Ушицк. у.).

1524.

Комарі гудуть,
Спати не дають,
Сховаю я головоньку
У ячмінну половоньку—
Най собі гнуть.

(Ушицк. у.).

1525.

Умеръ батько—байдуже,
Умерла мати—байдуже,
Умеръ милий, чорнобривий—
Жаль мені ёго дуже.
И за батька—отче нашъ,
И за мати—отче нашъ,
За милого душу—
Танцювати мушу.

(Ушицк. у.).

1526.

Гой, гой, шулякъ,
Помежъ курятъ,
Бо курята въ коробці,
Тобі дідько въ головці.

(Ушицк. у.).

1527.

Журилася Катерина,
Що коротка кожушина.
Катерина гречку вязала,
Кожушину собі задрипала.

(Ушицк. у.).

1528.

Посадила вража баба на трёхъ яйцяхъ гусака,
Сама вийшла за ворота та вдарила тропака.
Гопъ, гопъ, гопапа!
Сиди, сиди, гусаченьку, та виведи гуси,
А я піду до коршмоньки за копійку виюся.
Гопъ, гопъ, гопапа!
Я курочку підъ пахочку, а ій хвостикъ видно,
Не дивіться, сусідочки, бо буде вамъ стидно.
Гопъ, гопъ, гопапа!
А я плати не беру ні зъ вашої скрині,

Такъ я годна заплатити, якъ ви, господині.
Гопъ, гопъ, гопапа!

(Ушицк. у.).

1529.

Пішла Гандзя по петрушку,
Нашла собі щебетушку.
Щебетушка щебетала,
Гандзі спати не давала.

(Ушицк. у.).

1530.

А.

1 У сусіди капитанъ ночувавъ,
2 А до мене решета приславъ.
3 А ёму решета не дала,
4 Тілько ёму сорома задала.
5 — А коли ти капитанъ, при полку,
6 Держи собі решето на кілку.

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А, 3 В=3 А, 4 Б=4 А.
5 Капитанъ зробитъ мене жоною,
6 Гарною, красною и молодою.

(Ушицк. у.).

1531.

Було літо, теперъ зіма,
Були хлопці, теперъ нема.
Єще такий вечіръ буде,
Що мій хлопець въ мене буде.

(Ушицк. у.).

1532.

Ой зле орешъ, мій милепькій, зле орешъ,—
Не вродиться пшениченька, лишъ овесъ.
Кобъ я знала, мій миленькій, що ти мій,
То-бъ я тобі постелила фартухъ свій.
Шкода фартушини валяти,
Бо ти будешъ зъ инчою гулятп.
Кобъ я знала, мій миленькій, що ти нашъ,
То-бъ я тобі проказала отче нашъ.

(Ушицк. у.).

1533.

Мама зъ хати мене вигнала,
А би мъ въ полю жито жала;
Я до серпа мъ ся не брала,
Тілько въ борозні лежала.
Ще жито зеленіє,
Моі рукп змучени.
Най ся жито доспіє,
Най ся зъ хлопцями посмію.

(Ушицк. у.).

1534.

А.

1 Сімъ день молотила,
2 Чекъ, чекъ заробила.
3 Сама собі дивувала,
4 Що зъ ляшенькомъ прогуляла.
5 Не жаль мені грошей,
6 Бо ляшенько хорошій:
7 Ручка въ ручку потискає,
8 Ще й сердечкомъ називає.
9 Гарно підголився,
10 Въ жупанъ нарядився,
11 Кгудзи ёму у контуша...
12 Охъ ляхъ, моя душа!
13 Ой ти, арендару,
14 Дай горілки чару.
15 Не барися, дай скоренько,
16 Щприпмъ серцёмъ да й повненько.

(Ушицк. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А,
3 Заробила и три гроши,
4 Бо бувъ хлопець хорошій.

(Ушицк. у.).

1535.

— Ой, мамо, люблю Гриця,
Гриць на мене не дивиться.
Ой порадь мене, моя мати,
Якъ би Гриця очарувати.
„Влий, доню, личко молокомъ,
Обітри черчатимъ рушникомъ,
Чорною саджою брови помасти,—
И такъ Гриця собі примасти.
Возьми, доню, кварту меду,
Заведи Гриця до городу,
Тамъ го споішъ, поцілуєшъ,
Гриця собі причаруєшъ".
Прийшла осінь—мати плаче...
— Не плачъ, мати, не плачъ, мила,
Ти-жъ Гриця чарувати
Мене сама научила.

(Ушицк. у.).

1536.

Сама мама мя послала,
Щобъ заступа де достала,—
И заступа не дали
И въ куточку застукали.

(Ушицк. у.).

1537.

Закувала зозуленька на високімъ ганку,
Гранатовий сурдутъ на моімъ коханку,
И ваксованій бутъ,
Не шуруйся коло стіни, бо пожичаний сурдутъ.
А капелюхъ не твій власній,
Бо на твою голову цясній.

(Ушицк. у.).

1538.

А й вінъ бідний
Не гулявъ ні гди;
А теперъ муспть,
Бо го біда труспть.

(Ушицк. у,).

1539.

Чи-же мъ тобі не казала,
Якъ телята заганяла:
Вийди, вийди на обору,
Я съ тобою поговору.

(Ушицк. у.).

1540.

А бабуня юпки тне,
А не знае кожухъ де.
Прийшовъ москаль взявъ підъ плащъ,
Теперъ сиди та плачъ.

(Ушицк. у.).

1541.

Чи я ззіла, чи я спила,
Чп мене підлито,
Чи самъ козакъ любить не ставъ,
Чи єго відбито?

(Ушицк. у.).

1542.

Варвара п Демьянъ
Сварплися за бурьянъ;
Варвара Демьяну
Не давала буръяну.

(Ушицк. у.).

1543.

Тутъ моя родиночка,
Тутъ моя мати;
Тутъ мені напитися,
Тутъ погулятп.

1544.

Ой, мамуню, охвицеръ на порігъ,
А я ёму на талірку перігъ,
А вінъ мене батіжкомъ по ногахъ,
А я єго періжкомъ по зубахъ.
Вінъ мені принісъ штяри рублі,
А я грошей не брала,
И дурнемъ назвала.

(Ушицк. у.).

1545.

Ой казала Марця,
Щобъ ми ишли вальця;
А ми вальця не ходили,
Бодай Марцю псп гонили.

(Ушицк. у.).

1546.

Крутилася, вертілася
Не знати, де ділася;
Тутъ була, тутъ нема—
Поіхала до млина.

(Ушицк. у.).

1547.

Печеричкн горою,
Ходи, серце, зо мною;
Печеричкн добра річъ,
Ходи, серце, на всю нічъ.

(Ушицк. у.).

1548.

Ишовъ баранъ по-надъ гори,
Та закрутивъ роги.
Багацькая дівчинонька—
Та за ..... ногн.

(Ушицк. у.).

1549.

Нехай загородять,
Куди ляшки ходять;
Нехай стежка буде,
Куди ходять люди.

(Ушицк. у.).

1550.

Ой пдіть, хлопці, въ танець,
Беріть рукавиці;
Стоіть мати и дочки,
Всі три, якъ телиці.

(Ушицк. у.).

1551.

Було не копати
Підъ порогомъ ями;
Було мя не брати
Відъ рідноі мами.

(Ушицк. у.).

1552.

Ой славная коломийка
По дворі ходила,
А жъ зійшла на долину,
Води ся напила.

(Ушицк. у.).

1553.

Ой ти, мій миленькій, ти, милий соколю,
Якъ пускаешъ мя межи люди, дай-же ми волю.
Ти, мій милий, сивий голубку,
Не даешъ ми, серце, волю, то най сижу въ кутку.

(Ушицк. у.).

1554.

Вдарила нога въ ногу,
Ходімо до дому.
Запалила дурна Гандзя
На хаті солому.
А солома не горіла,
Тілько ся курила,
А дівчина не робила,
Тілько ся журила.
— Хора я, хора я, може я вмру,—
Підіте, приведіте кого я люблю.

(Ушицк. у.).

1555.

Иду я по-підъ млинъ,
А вінъ стоіть самъ іденъ;
Стала я гадати,
Якъ би ёго назвати?
Назву ёго Василёмъ,
Василікі пахнуть;
Въ млині люди ночують,
Василікі почують.

(Ушицк. у.).

1556.

Я зъ своімъ дідомъ
Коли схочу, то поіду:
Чи пізненько, чи раненько
Тюрю, тюрю помаленьку.

(Ушицк. у.).

1557.

Сухе літо було, конопліе не було,
На сорочку не напряла, бо не було зъ чого.
Мокре літо було, конопленьки були,
На сорочку не напряла, веретенъ не було.
Веретена були—поломилися,
На сорочку не напряла мъ, бо не хтілося.

(Ушицк. у.).

1558.

— Чоловіче, чоловіче, дай-же мені раду,
Бо я зъ тими конопляими на віки пропаду.
Якъ давъ мені чоловікъ раду,
Ажъ ся мені піддрипала спідниця сзаду.

(Ушицк. у.).

1559.

Дідъ свою бабку хвалить,
Що ёму добрий борщикъ варить;
А молодий свою гудить,
Що не зварить, то спаскудить.

(Ушицк. у.).

1560.

Нігди би мъ ся не здрімала, хоць би день біленькій,
Щоби седівъ та говоривъ хлопець молоденькій.
Сиділа би мъ и пряла би мъ, щобъ ся розсвітало,
Ино щоби седівъ коло мене молодий Михайло.

(Ушицк. у.)

1561.

Ой горіла, горіла стирта сіна;
Хто-жъ ii запаливъ? дівчина Марина.

(Ушицк. у.).

1562.

Черезъ садъ - виноградъ по воду ходила;
Не судивъ мені Богъ, кого я любила.
Присудивъ мені Богъ, що зъ роду не знала,
Та за мій перебіръ, що мъ перебірала.

(Ушицк. у.)

1563.

Ой ідь миленькій, не бався,
Бо ти мені подобався;
А я тебе такъ жадаю,
Безъ віконце вигляда́ю.

(Ушицк. у.).

1564.

Ти бъешъ, ти пъешъ, може-бъ я робила?
Накупивъ есь веретенъ, нема мотовила.
Було въ мене мотовило, але поломпла,
Не горіли въ пъецу дрова, а я підпалила.

(Ушицк. у.)

1565.

Якъ я була молода, не лінивая,
Догонила джигуна коло Киева.
Фартухъ чорний,
Квасниць повний;
Тому тиць, тому тиць,
А все добрихъ квасниць.

(Ушицк. у.).

1566.

Біда, мамцю, не ляшокъ,
Нема таки й на вершокъ;
Сурдутина тонесенька,
Обіймае злегесенька.

(Ушицк. у.).

1567.

А.

1 Пряду, пряду—нитки рвуться,
2 Надо мною хлопці бъютьця.
3 Не бийтеся, нема за що:
4 Котра гарна, то ледащо.

(Ушицк. у.).

Б.

1 Ой на горі вовки вьються,
2 Б=2 А, За дівкою....; 3 Б=3 А, 4 Б=4 А.

(Ушицк. у.).

1568.

Не займай мене, Грицю,
Поваляешъ спідницю.
Мені мати купила,
Штири гроши ввалила;
Ще й денёжку доклала,
Та лямівки набрала.

(Ушицк. у.).

1569.

Прийди, мій миленькій,
Горобчика звару:
Зъ ребрець—холодець,
Зъ голови—печеня,
А зъ ніжокъ—добрий борщикъ,

(Ушицк. у.).

1570.

Пішовъ кітъ топитпся,
А кіточка дивитпся;
Кітъ въ полонку,
А кітка ёго за головку:
„А стій, коте, не топися,
Ще на мене подився".

(Ушицк. у.)

1571.

Ой, грайте, музпка,
Въ мене . . . . великі,
Въ мене . . . . трясуться,
Зъ мене хлопце сміються

(Ушицк. у.).

1572.

Нічого я не робила,
Тільки бички пасла
А въ ставочку, холодочку,
Щоби мъ була красна.

(Ушицк. у.).

1573.

Сварилася, сварилася кума съ кумою:
— Що до тебе хлопці ходять моей улицею.

„Якъ що тобі оте шкодить, то перегородися,
Якъ до мене хлопці ходять, то ти не дивися."

(Ушицк. у.).

1574.

Ой казала дівчина музиці:
„Заграй мені, дамъ тобі живиці".
Казала: „дамъ тобі живиці,
Зъ підъ тої дорогої спідниці".

(Ушицк. у.).

1575.

Наілася бараболі
Спрової оттакої,—
Ані кістокъ, а ні звобра,—
Покушай но, яка добра.

(Ушицк. у.).

1576.

Черезъ греблю вода йде,—
Помпй ноги, попаде.
„Не помню, нехай такъ,
Бо прийде вражий дякъ;
Ажъ въ неділю помню,
Бо ся пана сподію.

(Ушицк. у.).

1577.

Нуте, хлопці, нуте, гожі,
Придивіться отій рожі;
То не рожа, а но дівка,
Процвітає, якъ маківка.

(Ушицк. у.).

1578.

Чи я тобі не казала:
— Не бери-жъ ти мене,
Бо я роду гуляцького,
Не навчишъ ти мене.

(Ушицк. у.).

1579.

Ой вмеръ мій Давидко,
Поховали—ноги видко;
Поховала підъ вербою,
Накрила лободою.

(Ушицк. у.).

1580.

Погутькало зъ верби впало,
Підъ вербою цапки стало.
А хто йде, най ся дивить,
А воно ся ёму кривить.

(Ушицк. у.).

1581.

Іжъ, коли хочъ,
Незаспіпаний борщъ;
А я тобі на біду
Кучу хлопцівъ приведу.
(Ушицк. у.)

1582.

Ой зъ дуба та на пень—
Тікай, дівко, на весь день;
Ой зъ дуба на ліщину —
Загубила запащину.
(Ушицк. у.).

1583.

Ой на горі журавель,
На долині гуськи;
Пішла папі до костёла,
А панъ до Ганнуськи.
(Ушицк. у.).

1584.

Пошла, смерть, пошла прочъ,
Теперь мене не морочъ,
Бо я часу не маю,
На празпику гуляю.
(Ушицк. у.).

1585.

Ой іхала, іхала,
Надибала Михала,
Надибала Ивася —
По-підъ боки взялася.
„Ой Ивасю купчику,
Возьми мене, любчику;
Возьми мене зъ собою,
Буду тобі жоною.
(Ушицк. у.).

1586.

Ой шли дівки зъ Бодничівкі,
Надибали джуса,
Посадили на пенёкъ,
Закрутили вуса.
(Ушицк. у.).

1587.

Ой рипу, рипу!
Чекай, серце, звару рибу.
Чи сякъ, чи такъ зморщу,
Чекай, серце, звару борщу.
(Ушицк. у.).

1588.

А хто жъ тутъ тікає,
Що мене лякає?
Змовлялася съ дякомъ,
Лякає мя іжакомъ.
(Ушицк. у.).

1589.

Ишли дівки за вівцями,
Найшли чорта зъ ремінцями.
Ідна каже: „ділимся“,
Друга каже: „обійдімся“,
Третя каже: „підіть до дому,
Ліпить єго на потому“.

(Ушицк. у.).

1590.

Ой тупну я ногою,
Зоставайся вдовою.
Зосталася молода,
Буде хлопцямъ коляда.
Признаюся, хлопці, вамъ,
Якъ давала, такъ и дамъ;
Ходить хлопці въ будяки,
Я вамъ дамъ по трошки;
Ходіть, хлопці, не вертіться,
Дамъ вамъ покрепиться.

(Ушицк. у.).

1591.

Тато білий, мама чорна,
Зробивъ тато зъ мами жорна;
Тні жорна не мололи,
Взяли тіло, роскололи.

(Ушицк. у.).

1592.

А въ покоіку за двірочками,
Стоіть постелька зъ подушечками;
На тій постельці Маруся лежить,
Межє погами ..... держить.
Ой треба добре Марусі просити,
Щоби дала ..... зажити.

(Ушицк. у.).

1593.

Кучерявий мельникъ,
Завівъ менє въ темникъ;
А я ёго въ будяки,
Ажъ погубивъ ходаки.

(Ушицк. у.).

1594.

— Добри-вечеръ, кумцю моя,
А въ городі свинка твоя.
„Нехай, кумцю, ночує,
Вона морковцю чує“.
— А я тобі, кумцю, мовлю,
Що я свині ножки вломлю.
„Нехай кумъ загородить,
Бо то разъ літо родить“.

(Ушицк. у.).

1595.

Летіли зозуленьки куючи,
Надибали Васплечка орючи:

„Ой Василю, Василеньку, зле орешъ,—
Не вродиться пшениченька, лишъ овесъ".

(Ушицк. у.).

1596.

Добри-вечеръ, кумцю моя,
Ось я иду, ось я иду,
Загубила мъ шендерендю
Та й не найду.

Ой тамъ хлопці на улиці
То найдуть,
То будуть надъ нею збиткувати,
То будуть кучерички заплітати.

(Ушицк. у.).

1597.

Бодай тебе грімъ убивъ,
Що ти мене не любивъ;
Купила мъ ти ходаки,

За три гроши волики,
За шостака файку,
Щоби сь налагодивъ мою таратайку.

(Ушицк. у.).

1598.

Піду я до гаю,
Накопаю, що знаю,
Дамъ свому миленькому,
Щобъ до дому ходивъ,
Щоби инших не любивъ,

Мого серця неволивъ.
Тамъ то очи, якъ теренъ,
Коли мене не бере;
Прийде таки неділя,
Що въ насъ буде весілля.

(Ушицк. у.).

1599.

Наварила, напалила,
Нема дровъ и води;

Ходи, серце, поцілую,
Та й на панщину йди.

(Ушицк. у.).

1600.

Дуду, рудуду,
Родила мъ ся на біду;

Соломою палила,
Горшкомъ воду носила.

(Ушицк. у.).

1601.

Прийди, червонястий,
Якъ не прийдешъ, буду клясти.
Прийди, прийди, дамъ ти воду,
Якъ не прийдешъ, зсішъ хоробу.

Вінъ прийшовъ, поторохкавъ;
Я не вийшла, вінъ заплакавъ;
А я вийшла: „а чого ти?"
— А я прийшовъ на залёти.

(Ушицк. у.).

1602.

Любивъ мене молодець,
Купивъ мені грібінець;
Купивъ мені щітку,
Росчесати кітку.
(Ушицк. у.).

1603.

Зъ-за кордону вандрувала,
Въ бараболяхъ ночувала;
Гірки жъ моі бараболі,
Де ся мацну, то мня боле.

1604.

Нікому такъ не гораздъ,
Якъ тий молодиці:
Сама лежить на постелі,
Ноги на полиці.
(Ушицк. у.).

1605.

Було не рубати зеленого дуба,
Було мя не брати, коли я нелюба;
Було не копати підъ порогомъ ями,
Було мя не брати відъ рідноі мами.
(Ушицк. у.).

1606.

Ой чия то дівчинонька въ синій запащині?
Най же вона иде до дому надоіти свині;
Єдни свині подоіти, а други .....
Годі, годі, вража дочко, на хлопцівъ брехати.
(Ушицк. у.).

1607.

Пігнала Настя Костя до води,
А той Костикъ задравъ хвостикъ догори.
„Ой мамусю, мамусю, люблять мене хлопці,
Дають мені півъ таляра и жита по корцю.
Я жита не хочу—тілько грошей,
Я поганихъ не люблю, тилько все хорошихъ.
Ой мамусю, мамусю, люблять мене ляшки,
Дають мені горілочки съ зеленоі фляшки.
Я горілки не хочу, тілько хочу грошей,
Я поганихъ не люблю, тілько все хорошихъ“.
(Ушицк. у.).

1608.

А мій чоловікъ
На Волощину втікъ.
А я піпъ продала,
Музикантівъ наняла.
— Музиканти моі,
Та заграйте мені,
А я піду гоцки!
Ой є въ мене три сорочки:
Ідна сорочка на мені;
Друга на свині,
А третёю каглу затикаю.

(Ушицк. у.).

1609.

И ти така, и я така,
Тілько въ тебе голова широка.
Ідно другому не вірили,—
Взяли аршинъ та й зміряли.

(Ушицк. у.).

1610.

Колотила добродзійка лемішку,
Та вдарила добродзея по виску:
— Ото тобі, добродзею, лемішка.
Не заглядай підъ фартушокъ, бо грішка.

(Ушицк. у.).

1611.

Ой на ставу, на ставочку
Плпве обичайка;
Любивъ мене іденъ дурень,
Та й той величайка.
Чимъ ся вінъ величае:
Сіримп волами;
Сіри воли поздіхають,—
Вінъ піде съ торбами.

(Ушицк. у.).

1612.

Мазуръ, мазурочокъ
Влязъ на пецъ до дівочокъ;
А ще мазуръ не обруцілъ,
А вже дябелъ съ пеца трупілъ.

(Ушицк. у.).

1613.

Заграйте мні, стари баби,
Най гуляють моі шкраби;
Бо я маю брата шевця,
Полатае шкраби взавтра.

(Ушицк. у.).

1614.

Засідають хлопці въ садку
Та на мене тлусту, гладку;
Нехай, пехай засідають,—
Біду собі напитають.

(Ушицк. у.).

1615.

А въ городі пиломъ
Та зацвіло біло, біло.
Розгнівався мій миленькій
Та за марне діло.
А въ городі дві грядкі кукурудзи,
А третяя маку,
Любивъ мя, не взявъ мене,
Теперъ поцілуй .....
А въ городі кукуруза и рута,
Любивъ єсь мя, не взявъ, єсь мя,
Теперъ цілуй тута.

(Ушицк. у.).

1616.

Била мене мати, бпла,
Що мъ начиння не помила.
Ще й казала буде бити,
Якъ застане не помите.

(Ушицк. у.).

1617.

Била мене мати зъ ранку,
Що подерли хлопці дранку.
А я дранку полатаю,
За хлопцями поманджаю.

(Ушицк. у.).

1618.

Відъ кудели плечи болять,
А до коршми добре стоять;
До роботи, то не я —
Болить мене голова.
Відъ куделі руки дрижать,
А килишокъ добре держать.
До роботи, то не я —
Болить мене голова.

(Ушицк. у.).

1619.

А до мене ..., а до мене решта,
Беріть мене, хлопці, въ танець,
Бо я сирота.

(Ушицк. у.).

1620.

Недалеко перешла до Лучинця,
Давай, мати, пелёнокъ, уповити Якімця.

(Ушицк. у.).

1621.

По маленьку, Иване,
Бо поваляешъ галуни;
Мені мати купила,
Штири гроши ввалила.

(Ушицк. у.).

1622.

Чорна греча, білп крупи,
Трімаймося, серце, купи;
Якъ не будемъ тріматися,
Будуть людп сміятися.

Летить миска до порога.
— Чоловіче, що ти робишъ,
Що ти що дня пъяний ходишъ?

(Ушицк. у.).

1623.

Якъ помащуся солониною,
.... хлопцівъ шкалубиною.
Купи, миленькпй, срібний дзвіночокъ,

Та причепити підъ подолочокъ.
Куди ся рушу, дзвонити мушу,
А все, миленькій, за твою душу.

(Ушицк. у.).

1624.

Ой ти, гарпй Семене,
Не сідай коло мене,

Мене слабість напала.
А би мъ тя не зваляла.

(Ушицк. у.).

1625.

Журилася дівчинонька,
Що ся не віддала;
Взяла біду на полиці
Та по місту драла.

Журилася, журилася,
А теперъ не буду,
Куплю кимку за три гроши,
Вбпратися буду.

(Ушицк. у.).

1626.

Котилися возп зъ гори, а все зъ барилками,
Сякий-такий, а все за дівками.
Котилися возп зъ горп поломили ярма,
Сякий-такий, а все вибирає, де дівчина гарна.

(Ушицк. у.).

1627.

Пігнала дівчина коровицю на росу,
Побачила дівчинонька порося:

Ой лихо, матусенько, не роса,
Наше то дивне порося.

(Ушицк. у.).

1628.

Гопа, гопа, гопашечки,
Любило мпя два ляшечки.

Іденъ любивъ — хустку куппвъ,
Другий любивъ — та й ту злупивъ.

(Ушицк. у.).

1629.

За городомъ вівці пасла,
Напратала горщикъ масла;
Напратала діжку сира,
А всіхъ хлопцівъ запросила.

Намастила лоёмъ,
Щобъ ходили хлопці роемъ;
Намастила купервасомъ,
Щоби було ..... часомъ.

(Ушицк. у.).

1630.

Прийди, серце Миколю, —
Поросятко заколю;
Чи заколю, не заколю —
Прийди, серце Миколю.

Прийди, серце Миколю,
А я тебе підголю.
И безъ бритви, безъ мила,
Була би мъ тя підголила.

(Ушицк. у.).

1631.

До мене, хлопці, до мене,
Кудлатая у мене,

Кудлатая ягнипченька
На кошарці у мене.

(Ушицк. у.).

1632.

Гопа, гопа,
Люблю хлопа;

А хлопъ мене —
Буде зъ мене.

(Ушицк. у.).

1633.

По городі ходила,
Буряченьки садила;

Буряченьки садила,
Два ляшеньки любила.

(Ушицк. у.).

1634.

Ой Петрусю, Петрусю,
Який ти ладненькій:

Очи сиві, брови чорни,
На личку біленькій.

(Ушицк. у.).

1635.

Черезъ греблю иду,
Якъ голубка гуду,

Сама собі дивуюся,
Що хороше вбрана йду.

(Ушицк. у.).

1636.

Хоць стій, хоць дивися,
Хоць на хліба та живися;

То сь відколи вродився,
То тимъ зіллёмъ не живився.

(Ушицк. у.).

1637.

Коло дядя лежала,
Сама собі думала:
Ой чи дядё, чи ні —
Сподобався мені.

(Ушицк. у.).

1638.

Чи я тобі не казала,
Щобъ нікому не давала,
А ти мене не слухала, —
Ажъ трехъ разомъ годувала.

(Ушицк. у.).

1639.

А ти, козакъ, що тамъ буде,
Я не іду меже люди:
Меже люди ходила, —
Хустину згубила.

(Ушицк. у.).

1640.

А въ нашой Тетяни
Повна ..... сметани;
А хто схоче спробувати,
Треба перше полизати.

(Ушицк. у.).

1641.

Ой на ставу, на ставочку
Дрібни каченята:
Поголили дівкамъ голови (чуби)
На зелени свята.

(Ушицк. у.).

1642.

Пішли дівки оманцями,
Найшли дівку зъ ремінцями:
Ідна каже: „ділимся“;
Друга каже: „лішимся“;
Третя каже: „яка тлуста,
Буде смачна капуста“.

(Ушицк. у.).

1643.

Ой на ставу, на ставочку
Білий гусакъ гигнувъ.
Дала би мъ ти три копійки,
Щоби сь мене вибивъ.

(Ушицк. у.).

1644.

Стоіть Пилипъ надъ водою,
Зъ великою бідою:
Дівки кричать: „Пилипъ, Пилипъ,
А вінъ бідою теліпъ, теліпъ“.

(Ушицк. у.).

1645.

Будивъ мене Вакула,
Та я добре не чула.
Якъ порушивъ Кирило,
То ажъ мп ся змикало.
(Ушицк. у.).

1646.

А.

1 Гопъ-чукъ, підскочила, —
2 Роздерлася спідничина;
3 Теперъ стидно мені буде
4 Показатись меже люди.
(Руданскій).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А... сорочина.
3 Сама мати провинила,
4 Що сорочки не зашила.
(Руданскій).

1647.

Мамцю, мамцю, тамъ-то Хведь!
Якъ цілуе, то якъ медъ.
(Ушицк. у.).

1648.

Якъ я була дівкою,
То стояла цівкою;
Якъ пішла за Ивана,
То стала погана.
(Ушицк. у.).

1649.

Очеретомъ качки гнала,
Запуталась та й упала;
Не такъ-же я ся убила,
Й но сорочку замочила.
(Руданскій).

1650.

Ой сердюся,
Не обернуся:
Подумала въ голові,
Що не добре мені.
(Руданскій).

1651.

Якъ я була сімъ літъ вдовою,
Не чула землі підъ собою;
А якъ пішла за старого діда,
То я за півроку баба стала.
(Руданскій).

1652.

Черезъ плітъ лізла,
Скалка въ ногу залізла:
Ой козаче, йди, поможи,
Вийми скалку зъ ноги.

(Ушицк. у.).

1653.

Любивъ мене попівъ Яківъ,
Принісъ мені торбу раківъ;
Гіркі-жъ мені тні раки —
Роздеръ кафтанъ до остатка.

(Ушицк. у.).

1654.

Сіла собі на порозі,
Росклала обі нозі, —
Нехай іхъ вітеръ провіває,
Коли мене ніхто не обіймає.

(Ушицк. у.).

1655.

На припічку сиділа,
Сова въ горщикъ влетіла;
А я мамі не казала, —
Сова въ горшку почувала,
Дивітеся, хлопці,
Совенята въ бочці.

(Ушицк. у.).

1656.

На тимъ боці, на толоці
Крутий камінь меле.
Питається козакъ дівки:
— Чи підешъ ти за мене?
„Ой не піду я за тебе
Піду за Дениса;
А въ Дениса грошей скриня,
Буду господиня.
Ой не піду за Дениса,
Піду за Ивана,
А въ Ивана грошей яма,
Буду що день пьяна.
Ой не піду я за тебе,
Піду я за Марка, —
Або въ Марка срібна чарка, —
Буду я шинкарка".

(Ушицк. у.).

1657.

А хто пье? — скрипка та дудка;
А хто горуе? — мати-голубка.
Й а випийте, маточко,
Й а випийте, любочко,
А випийте ажъ до дна
Доброго щастя и добра.

(Ушицк. у.).

1658.

На городі бараболя,
Ахъ десь моя лиха доля?
Ой десь вона волочиться,
Колись вона приточиться.

Який тобі дідько стався,
Що ти мене віддурався?
Ой походишъ та й понудишъ,
Таки мене любить будешъ.

Я цибулі не сіяла,
А петрушка не зійшла —
Бідна моя головонька,
Що я замужъ не пішла.

(Ушицк. у.).

1659.

Дала мені мати корову
Та на мою бідну голову:
До корови треба рано встати,
А я люблю до полудня спати.
Пожену я корову въ діброву,
А сама вернуся до-дому.

Хотівъ мене ведмідь істи,
Я мусіла підъ плітъ сісти.
— Ведмідю, ведмідочку,
Не іжъ мене таку молоденьку.
Волівъ би сь ти ту бабу зъісти,
Що не може съ печи злізти.

(Ушицк. у.).

1660.

На городі кукурудза,
Нема мого драгунця;

Нема ёго та й не буде,
Вінъ за мене не забуде.

(Ушицк. у.).

1661.

Не теперъ, не теперъ по гриби ходити,
Въ осені, въ осені, якъ будуть родити.
Не зъ мішкомъ, але съ торбинками,
Не сама, але съ парубками.
Васъ два, я сама — буде мати бити,
Якъ за три гроши кону молотити.

(Руданскій).

1662.

Я не тихъ багачокъ,
Що по вісімъ сорочокъ;
Въ мене ідная,
Та й та білая.

Въ вечіръ виполощу,
А въ півночі розстелю,
На розсвіті роскачаю,
А въ день убираю.

(Ушицк. у.).

1663.

Пасу, пасу вівці
На Хведорівці;
А вовкъ за горою,
А я за другою.

Вийди, матюнко, съ коцюбою,
Вовчика бити,
Мене боронити.

(Ушицк. у.).

1664.

Якъ би я знала, що ти мій,
Я-бъ тобі дала перстень свій;
Перстень злотий,
Німецька работа;
Просю до вечери,
Вечеряйте сами.

(Ушицк. у.).

1665.

Ой ходила дівчина беріжкомъ,
Та гонила качура батіжкомъ:
А тась, а тась, качуре, до-дому,
Продамъ тебе жидові рудому.
Ой продала качура, продала,
За рублика дудника наняла:
— Заграй мені, дудпику, на дуду,
Най забуду за біду.

(Рудапский).

1666.

Сиділа киціня на кухні,
Ажъ ій оченьки запухли.
Кухарки печеню ззіли,
Та на бідну киціню повіли.

(Ушицк. у.).

1667.

На будяку родилася,
На черсаку зросла,
Въ личаки взулася,
За богача пошла.
Й а въ богача півъ калача,
Тамъ то богачъ плаче,
А въ бідного ні скрипочки,
Та й то бідний скаче.

(Ушицк. у.).

1668.

Пішли наши козаченьки, тільки шапки видко,
Зосталася сама шляхта, дивитися гидко.
Пішли наши козаченькі, та й стали обозомъ, —
Молодиці пішли пішки, а дівчата возомъ.

(Ушицк. у.).

1669.

Якъ на ставу, такъ на річці,
Дайте покій тий Марійці.
Видко, видко, що Марія,
Бо сміється, каналія.
Якъ на ставу, такъ на річці,
Подобався козакъ дівці;
А дівчина козакові,
Бо въ дівчини чорни брови.
Лісомъ, лісомъ, дубиною,
Ячмінь жала сокірою,
Коцюбою громадила,
Козаченька принадила;
Ще буду громадити,
Щобъ другого припадити.

(Ушицк. у.).

1670.

Похилився дубъ на дуба, явіръ на калину,
Похвалився іденъ дурень, що я за нимъ гину.
А я явіръ перескочу, ще й не дотулюся,
А я дурня занехаю, ще й не подивлюся.
Я ячміню не сіяла, не буду косити,
А я дурня не гнівала, не буду просити.
Самъ ся ячмінь посіявъ, самъ ся ячмінь скоспть,
Самъ ся дурень нагнівавъ, самъ ся й перепросить.

(Ушицк. у.).

1671.

Здається, не дивиться мій миленькій на мене,
Якъ погляне, серце вяне, якъ у нёго, такъ въ мене.
Радъ-би мене зачепити,
Та молодий, ся встидає.

(Ушицк. у.).

1672.

Добре тіі ляшки роблять, що ся покумають,
Лишъ ся взяли за рученьки, то все ся витають.
Ой лихо не кума,
Куди гляну все кума.
Болить мене головонька, ще й меже плечами,
Нема того цирулика съ чорними очами.

(Ушицк. у.).

1673.

За нашою слободою — То той буде гора знати.
Росте жито зъ лободою. — Катерина жито жала,
А хто буде жито жати, — Катерина гора знала.

(Ушицк. у.).

1674.

Поіхавъ мій миленькій на ярмарокъ,
Купивъ мені фигу-мигу, ще й обаранокъ.

(Ушицк. у.).

1675.

Ой вмирала панна Ганна, — Ой ви, яне, ви, вашеці,
Питалася пана Яна: — Чи є хлопці на тимъ сьвеці?

Ой вмирала панна Ружа,
Питалася пана Юзя:
— Ой ви, Юзю, ви, вашеці,
Чи є хлопці на тимъ сьвеці?
(Ушицк. у.).

1676.

Світъ мені морочиться,
За старого не хочеться,
За молодця моя воля, —
Нещаслива моя доля.
Колибъ мене молодий
Хоть по хаті поводивъ!
Сядь собі коло мене,
Ще й ніжечки протягни;
Я до тебе заговору,
А ти мене обійми.
(Ушицк. у.).

1677.

Жену курочку черезъ вулочку:
— Иди, курочко, до-дому,
Знесп яечко на снідання,
Та мому милому.
(Ушицк. у.).

1678.

Иде дощъ на білу березу,
А я свому милепькому сорочку мережу.
Мережила, мережила спніми нитками,
Щоби ёго я пізнала меже парубками.
(Ушицк. у.).

1679.

Щобъ ся когутъ знудивъ,
Що вінъ мене рано збудивъ.
А въ Петрівку нічка мала,
Аже-же я ся не виспала.
Причини, Боже, ночи
На моі чорни очи,
Причини ще й другую
На мене молодую.
(Ушицк. у.).

1680.

Ой варила орлиця лободу,
Та послала орлика по воду;
Нема, нема орлика, ні води.
Й а взяла орлиця макогінъ,
Та побігла за орликомъ наздогінъ.
Здогонила орлика на мості,
Та вдарила орлика по хвості:
— Ото-жъ тобі, орлику, та й вода,
Вкипіла лободиця ажъ до дна.
(Ушицк. у.).

1681.

Ой піду-жъ бо я греблею коло ставу,
Сама не знаю, кому-жъ ся я достану?

Чи тому дідові, що зъ сивою бородою,
Що вінъ не вміє говорити зо мною?
Дідова борода, та якъ білая глина,
Моє личенько, якъ червона калина;
Дідовою бородою припічки замітати,
Моє личенько хлопцямъ цілувати.

(Ушицк. у.).

1682.

Ой зродили опенчки...
Сватай мене теперечки,
А зімою — чортъ съ тобою,
Я не стою за тобою.

(Ушицк. у.).

1683.

Чи ти, дівко, одуріла, чи ти ошаліла,—
Три корови на оборі, — ти бика здоїла.
Не трафила на корову, та трафила на бика,
Сюди, туди коло бика; „давай, бику, молока“.

(Ушицк. у.).

1684.

Казавъ мені Гараспмъ,
Щобъ лягати спатп зъ нимъ;
А я спати не хочу,
Бо вінъ стелить опанчу.

(Ушицк. у.).

1685.

Підъ вишнею, черешнею лягла спатп собі.
Ой вишенько-черешенько, не шумп на мене,
А ти, милий-чорнобривий, не сварись на мене.
А якъ будешъ сваритися, то я буду журитися,
То слабенька буду, то робити не буду.

(Ушицк. у.).

1686.

И вмеръ—не тужила,
И оживъ—не тужила,
Тільки тоді затужу,
Якъ на лаві положу;
Тільки тоді заплачу,
Якъ на лаві побачу.

(Ушицк. у.).

1687.

Напила мъ ся, ледве стою,
Иду до дому, та й ся бою:
Бо лихого мужа маю:
Буде бити, добре знаю.

(Ушицк. у.).

1688.

Напила мъ ся гардсману,
Не вдала мъ ся въ свою маму;
А якъ дійду свого стану,
Ще й перейду свою маму.
(Ушицк. у.).

1689.

Ой тамъ на горі
Малёвали малярі;
Малёвали, танцёвали,
Та й до себе пригортали.
(Ушицк. у.).

1690.

Покінь тую негідницю,
Возьми мене, робітницю.
Я робити добре вмію,
На припічку ноги грію,
.... руки пару...
Тікай, дурню, бо тя вдару.
(Ушицк. у.).

1691.

А зъ середи на четверъ —
Памятую, якъ теперъ —
Завели мя дяки
По коліна въ будяки.
— Не ведіть мя въ будяки,
Бо я поколюся;
Ведіть мене въ лободу,
То я засміюся.
Ведіть мене въ лободу,
Бо лобода дрібна,
Стеліть мені жупани,
Бо я того гідна.
(Ушицк. у.).

1692.

Ой піду я на майданъ,
Кому схочу, тому дамъ;
Богачові голову натовчу,
А бідному сорочку наточу.
(Ушицк. у.).

1693.

Мене мати годувала, въ папіръ завивала,
Кавалерівъ вибирала, за наймита дала.
— Наймите, наймиточку, возьми мою дочку,
А я тобі за вигоду вишию сорочку.
(Ушицк. у.).

1694.

Вже минають спинці, полуниці,
Ой вже настають осенні вечерниці.
(Ушицк. у.).

1695.

Гарбузъ, мамцю, качається,
Мене дурень чипляється.
Одчепися, дармоіде,
Бо до мене кращий иде.
Видчепися, дармодаю,
Бо я тебе давно знаю.

(Ушицк. у.).

1696.

На що мені чужий вілъ,
Коли въ мене милий свій.
Оравъ милий цілий день,
Та посіявъ конопель.
Вродилася горстка,
Ні мала, ні шорстка.
Чи мочити,
Чи на люди ручити?
Чи тіпати,
Чи на люди роздати?
Ой въ людей по сімъ кіпъ,
Та й всі потертиі
. . . . . .

1697.

Я шарнула по-підъ стілъ,
Знашла чобітъ и постілъ;
Якъ шарнула по-підъ скриню,
Знайшла стару кожушину...
Убралася та й пішла.
Черезъ греблю йду
Якъ голубка гуду:
Ти знай мене, мій родоньку,
Що я вбрана иду.
Іденъ каже: „попадя“;
Другій каже: „паня“,
Не могли мене роспізнати,
Що хороше вбрана.

(Ушицк. у.).

1698.

Медвідь, медведоньку,
Не іжъ мене, молоденьку;
Волишъ тую бабу ззісти,
Що не хоче зъ пеца злізти.

(Ушицк. у.).

1699.

Сама греблю викопала,
Сама висипала;
Сама ляшка полюбила,
Сама висватала.
—Ляшеньку, пташеньку,
Не ходи до мене,
Бо ти видишъ мою нужду,
Мене бьють за тебе.

(Ушицк. у.).

1700.

Мамка спить, татко спить,
А я молоденька
Стиха - помаленьку
Въ поставникъ.

Прихожу тамъ,
А тамъ лежить панъ,
Постеливъ жупанъ,
А підъ мене, любку,
Та простеливъ шубку,
Та й лягає самъ.

(Ушицк. у.).

1701.

А.

1 Ой лихо, не кума,
2 Відки гляну — все кума.
3 Болить мене головонька,
4 Ще й межи плечима,
5 Нема того цирульника
6 Съ чорними очима.
7 Та не того цирульника,
8 Що кровъ пускає,
9 Але того цирульника,
10 Що вірне кохаю.
11 Ой лихо, не кума,
12 Відки гляду — все кума.

(Ушицк. у.).

Б.

1 Добре тіі ляшки роблять,
2 Що ся покумають:
3 Лишь ся взяли за рученьки,
4 То все ся витають.

5 Б=1 А, 6 Б=2 А, 7 Б=3 А, 8 Б=4 А, 9 Б=5 А, 10 Б=6 А, 11 Б=1 А, 12 Б=2 А.

(Ушицк. у.).

1702.

Ой мамцю моя,
Люблю Гриця коваля.
Я до печи,—
Гриць за плечи:
„Ажъ теперъ ти моя“.

(Ушицк. у.

1703.

Ой не ори, Грицю, поля,
Поідемо на Подоля;
Ой не ори, не волочи,
Поідемо середъ ночи.

(Ушицк. у.).

1704.

Нещасливий парубокъ, —
Нема щастя до дівокъ.

(Ушицк. у.).

1705.

Гей я тую багатую
Сімъ разъ бачивъ за хатою.

(Ушицк. у.).

1706.

Ой чи чула, чи не чула,
Якъ я тебе кликавъ,
Якъ я тобі кукурудзу
По-підъ нісъ тикавъ.

(Ушицк. у.).

1707.

Ой ти іхавъ, а я спала,
Ой ти свиснувъ, а я встала,
Та забула попитати,
Чого ходишъ коло хати.

(Ушицк. у.).

1708.

Чи бачите, брате Климе,
Въ очереті качка плине;
Плине качка съ качатами,
Добре жити зъ дівчатами,
А ще лучше зъ Мариною,—
Якъ накрпє перпною;
Добре жити зъ Параскою,
Якъ накрпє запаскою.

(Ушицк. у.).

1709.

Ой прийшовъ кумъ до куми,
Кума грядки поле:
Добре, кумцю, що прийшовъ,
Мій пійшовъ у поле.
Ой прийшовъ кумъ до куми,
Кума місить тісто;
Добре, кумцю, що сь прийшовъ, —
Мій поіхавъ въ місто.

(Ушицк. у.).

1710.

Іхавъ, іхавъ, чомъ до мене не вступивъ?
Мого нема въ дома, бувъ би сь мене покропивъ.

(Ушицк. у.).

1711.

Ой де були тиі луги, то теперъ кирниці;
Втративъ я щастя-долю черезъ молодиці.

(Ушицк. у.).

1712.

Дівчина-горлиця
До козака горниться:
А козакъ, якъ орелъ,
Коло дівчини вмеръ.
— Ой, дівчино, віръ мені,
Не здраджу я, бігъ-ме, ні;
Видишъ мене якого,
Не здрадивъ-емъ нікого.

(Ушицк. у.).

1713.

Гативъ-емъ кірниченьку цілий день,
Не видівъ я милу колибъ весь тиждень.
Ой у полю криниченька видко дно;
Чому-жъ моій миленькій не видно?
А я тую криниченьку пригачу,
Ще й свою миленьку побачу.

(Ушицк. у.).

1714.

Колибъ въ мене така сила,
Якъ въ пташини крила,
Полетівъ би на Вкраіну,
Тамъ жие моя мила.

(Ушицк. у.).

1715.

— Ой не ходи по-надъ воду,
Бо въ полонку впадешъ;
Ой не люби чужихъ жінокъ,
Бо кайданъ не ввійдешъ.

— Якъ-емъ ходивъ по-надъ воду,
Такъ ходити буду;
Якъ емъ любивъ чужихъ жінокъ,
Такъ любити буду.

(Ушицк. у.).

1716.

То-жъ то мене зо світу губить,
Що мою дівчину ляда дурень любить.

(Ушицк. у.).

1717.

Молодице моя,
Попадице моя,
Попади ти мені,
Буде добре тобі.

(Ушицк. у.).

1718.

Пішли ткачи по деркачи,
Здибала іхъ Настя;
„Вприжайте хутко плуги—
Не мпнете щастя!“

(Ушицк. у.).

1719.

Ой вийду я на улицю та стану,—
Ідна мила несе пироги, а друга сметану.

(Ушицк. у.).

1720.

Ой хлопці зухвали,
Така-жъ ваша була мати;
Бодай вона сто літъ жила,
Що васъ такихъ народила.

Полюбила піддячого,
Того дідька смердячого.
А піддячий—чортъ смердячій—
Та вивернувъ борщъ безъ рацій.

(Ушицк. у.).

1721.

Ой жаль-же мені,
Що не взявъ ii:

Ой казали мені люде—
Господиня зъ неі буде.

(Ушицк. у.).

1722.

Ой дуду, дуду,
Самъ не знаю, куди йду:
На якую обачу,
Тамъ я щось забачу.
„Ой Климъ, мати, Климъ,
Добре було спати зъ нимъ;
Коли бъ ёго побачити,
Ёго ласку віддячити".

Журилася моя мати,
Що мъ не мала съ кімъ спати.
„Не журися, моя мати,
Маю я съ кімъ спати:
За річкою Артемъ є,
А въ Артема спнъ є:
Лягай, мати, а зъ Артемомъ,
А я ляжу зъ ёго синомъ".

(Ушицк. у.).

1723.

Ой не ходи до чужоі жінки,
Ой не носи чужоі горілки;
Бо чужая жінка, то твоє здоровля,
Якъ чоловікъ зловить, буде безголовъя.
Не багацько я ходивъ, сорому набрався,
Ой ідного коня мавъ и того постратився.

(Ушицк. у.).

1724.

Иде черчикъ дорогою,
А черниця дібровою.
Гопъ-чукъ, черчикъ ладний,
На черчику пасъ єдвабний.

Я му даю миску проса,
А вінь каже: „ходи боса".

Я му дала миску крупъ,
А вінъ каже: „за те труть".
Я му даю чорну квочку,
А вінъ — хапъ за овечку!

Гопъ-чукъ черчикъ ладний—
На черчику пасъ єдвабний.

(Ушицк. у.).

1725.

Ой ишовъ я зъ вечерниць та й впавъ въ яму,
Не трафивъ я на дівчину, а на ii маму.
А вже-жъ мені не ходити на ти вечерниці,—
Стоять чари у дівчини въ горшку на полиці.

(Ушицк. у.).

1726.

Бодай-же тя, дівчинонько,
Паралюшъ нарушивъ:
Начипляла тереферивъ,—
Мене дідько зкуспвъ.

Багацькоі дівчиноньці
Въ спідниці ходити,
Начипляє кораликівъ,
Не хоче робити.

(Ушицк. у.).

1727.

Отъ я козакъ Царенко,
Зъ бандуркою веселенько,
Нігди въ життю не заплачу,
Гучу, кричу, гра-мъ и скачу.
Трясця тому, хто мя бідить,
Хто надъ грошомъ тілько сидить.
Черезъ гроши, черезъ нуди,
Тну голубця я въ присюди.

Чи мною ради, чи не ради —
Зъ бандуркою до челяди;
Коли ми ся лобъ підхмилить,
То и лобъ розвеселить.
Охъ, ти, красна, ой, ти, гожа,
Коби весна, коби роса;
Чоломъ я вамъ, чорни очи,
Гей, ото-жъ для васъ не охочи!

(Ушицк. у.).

1728.

Ой на горі дівки (ивки) гнуться,
На долині дівки бъються,

Поглядають, якъ совоньки,
Що я ходжу до дівоньки.

1729.

— Ой впаду съ коня, впаду,
Ой дівчино, дай ми раду;
Ой впаду, розібъюся,

А въ той кутокъ, де Ганнюся.
„Ой не падай, не бий собою,
Не буду я жити съ тобою“.

(Ушицк. у.).

1730.

Ой згину, мати, згину
Черезъ тую Катерину;
Черезъ ii чорни очи,

Не спавъ же я чтири ночи.
Ой ще жъ би мъ штири не спавъ,
Кобъ ii въ руки доставъ.

(Ушицк. у.).

1731.

— За тобою, моя мила, за тобою дуже
Болить мене моє серце, бо тя другій туже.
„Ти-жъ не знаєшъ того, що вінъ за мной тужить.
Я не хочу тя любити, бо ти дурний дуже“.

(Ушицк. у).

1732.

Ой надъ ставомъ яворина
Сама вогню креше;
Ото стерво, не дівчина,
Що на хлопця бреше.

— Ой дівчино моя люба,
Въ тебе чортова губа:
Набрехала сь на мене,
Що я ходивъ до тебе.

(Ушицк. у.)

1733.

А кумъ куму полюбивъ,
По садочку поводивъ.
Тамъ то кума, тамъ то душа,
Тамъ то кума хороша.
А кумъ куму...

Дамъ ти грошей калпточку.
Тамъ то кума...
А кумъ куму за ребро:
Дамъ ти, кума, все добро,
Тамъ то кума...

(Ушицк. у.).

1734.

Підъ гаёмъ козакъ грає
Самою лищиною:
— Не здибався, пане брате,
Зъ моєю дівчиною?
„Ой здибався, не здибався,
Що-жъ тобі питати?

Пішла твоя дівчинонька
А зъ гаю до хатп.
На ній сукня гранатова,
Сама чорноброва,
Фартушпна зелененька,
Сама молоденька“.

(Ушицк. у.).

1735.

Ой ишовъ медвідъ, здибавъ бабу,
Найшовъ торбу, встромивъ лабу.

Якій медвідъ, така баба,
Яка торба, така лаба.

(Ушицк. у.).

1736.

Якъ були бугайченьки
На моій оборі,
То стояла медъ, горівка

Квартами на столі,
Якъ не стало бугайченьківъ
На моій оборі,

То не стало меду, горівки
Та на моімъ столі.
Мене жиди напали,
За чуприну кракали,
Стусанами били,
До двора водили.

(Ушицк. у.).

1737.

Ой дана, дана, дівчино кохана,
Покажи мені коліна,
Чи таки твої, якъ моі?
Якъ таки твої, якъ моі,
Будемо женитися обоє.
Черезъ греблю сама иду,
Несу хлопцямъ біду;
Ой чи хлопцямъ, чи дівкамъ,
За ..... душу віддамъ.

(Ушицк. у.).

1738.

Недавно я оженився,
Буде рікъ въ Петрівку,
Божьму дітп въ торбпну,
Та піду въ мандрівку.

(Ушицк. у.).

1739.

Кукуріку, чоловіку,
Твоя жінка Хвеська
Наварила гарнець бобу,
Закликала Яська.

(Ушицк. у.).

1740.

Гуляли парубочки,
Ажъ коршма гуділа;
Батецькая дівчинонька
Підъ коршмой сиділа.
—Ой не сиди, дівчинонько,
Иди съ до дому;
Най мама вибъє гнида,
То прийдешъ потому.

(Ушицк. у.).

1741.

На ставочку, на ставочку,
Забивъ качуръ гуску;
А я свою мазурочку
Обернувъ по-руску.
— Мазурочко чорнявая,
Мазурочко біла,
Чи ти въ поле не ходила,
Що сь не обгоріла?
„Я въ поле не ходила,
Ино бички пасла
А въ садочку, холодочку,
Абп була красна“.

(Ушицк. у.).

1742.

Ой я тебе, ткачу, за річкою бачу,
Верни-жъ мені основицю и всю мою працю.

— Я до тебе не ходивъ основиці брати,
Сама-жъ мені принесла сь та до моій хати.
Сама-жъ мені принесла сь та ще й положила,
А на мене, молодого, неславу зложила.

(Руданскій).

1743.

Ой казали хлопці дівці:
„Поший штани—займемъ вівці;
Поший штани, ще й штанята—
Займемъ вівці, ще й ягнята“.

(Руданскій).

1744.

Ой ходивъ Максимъ до Параски
Приносивъ ій нови запаски.
— Ой, Параско, коли твоя ласка,
Нехай то буде тобі запаска.
— Не буду я въ хаті спать, бо кусають блохи;
Доки часъ єсть, полюбимся трохи.

(Ушицк. у.).

1745.

— До-дому, до-дому, неробо моя,
Не іла, не пила худобонька твоя.
„Най не ість, най не пъє, най поляже,
Нехай си нероба ще погуляє“.

(Ушицк. у.).

1746.

— Шендри-тендри-тендри-тана,
Чого ходишъ задріпана,
Чомъ сорочки не підрубишъ,
Чомъ не скажешъ кого любишъ?
„Я сорочки не підрублю,
И не скажу кого люблю“.

(Руданскій).

1747.

Ой дівчино, го-го-го!
Прийми мене, голого!
Я сорочки не маю,
Женитися гадаю;
Ні сорочки, ні штанивъ,
Тільки торба сухарівъ.

(Руданскій).

1748.

Бідна-жъ моя головонька, що молода дуже:
Колибъ мені хочъ такий, що обручі суруже.
Вінъ би мені настругавъ, я въ місто понесла,
Сама мъ би ся поживила, ще й ёму принесла.

(Руданскій).

1749.

Чобітъ мені роспоровся,
Палецъ мені видко;
Усі дівки на гулянні,
Й но моєй не видко.
(Руданскій).

1750.

Ти, руда, иди сюда,
А ти, чорна, постій тамъ;
Я зъ рудою поговору,
А до тебе прийду самъ.
(Руданскій).

1751.

Не журися, дівчино,
Не до тебе йду!
Якъ ти мене не полюбишъ,
То я кращу найду.
(Ушицк. у.).

1752.

Ишли кури на сідало,
А когутикъ: „коткудакъ!“
Усі хлопці поженились,
И но я бідний ходю такъ.
(Руданскій).

1753.

Ой тряслася трясовина,
Ой тряслася кладка;
Носивъ хлопець молоденькій
До дівчини ябка.
Носивъ перше солоденькі,
А послі квасниці;
Вона ёму відповила:
„На зімні мъясниці“.
(Ушицк. у.).

1754.

— Ой попова сіножать,
Я не вмію жати,—
Буде твоя пшениченька
Въ полю пропадати.
Не веди мя въ поле жати,
Заведи мя до своєі хати.
Завівъ ii до своєі хати.
Вона каже: „Отъ тутъ добре господарувати“.
(Ушицк. у.).

1755.

Ой зъ вечіра, о півночи, якъ місяць мінився,
Ишовъ кривий до дівчини, сліпий придивився.
„Чекай, чекай, кривий дурню, дамъ я ті дівчину,
Якъ заженемъ сіри воли въ зелену лісчину.
Якъ заженемъ сіри воли на зелену пашу,

Тоді підешъ до дівчини на молочну кашу.
Пожену сіри воли підъ крутні гори,
Зачешу си кучерики по-підъ чорни брови.
Нехай моі кучерики вітрець продуває,
Най ся моя дівчинонька ще рікъ погpає.

(Ушицк. у.).

1756.

Нашъ козакъ нашій дівці
Зробивъ кону на гречківці.

Черезъ річку, черезъ ставъ
Козакъ дівку кличе въ ставъ.

(Ушицк. у.).

1757.

Чернець бабу поваливъ на лёду:
„Давай, бабо, коляду!“
Баба ся въ черця просить,

Головкою лёдве носить:
—Славажъ тобі, черче, твоій благостині,
Що ти порадивъ моій головчині.

(Ушицк. у.).

1758.

А староста проснвъ свахи,
Просивъ въ неі табаки;

Вона ёму відповила:
— Ти не можешъ кохати.

(Ушицк. у.).

1759.

Ой дівчино, дай же, дай же,
До неділи зачекай же;

А въ неділю коня продамъ,
Въ понеділокъ грошн віддамъ.

(Ушицк. у.).

1760.

Завіяло, замело,
Шо й дороги не видно;

Ой не видно дороги
До милоі небоги.

(Руданскій).

1761.

Колн бъ мені до дівчини допитатися,
Чи не дала бъ гребінчика розчесатпся.

(Руданскій).

1762.

А я хлопець жвавий, жвавий,
Хитаються въ мене жилн;

Не такъ жилн, якъ суставъ,
Бо меже дівками ставъ.

(Руданскій).

1763.

О піду я до криниці,
А тамъ ходять молодиці;
То русяві, то чорняві—
Відки зайду, то все браві.
(Руданскій).

1764.

Ишла баба на ярмарокъ,
Сіла собі на лёду:
— Чипляйтеся, раки, ср . . .
На ярмарокъ понесу.
Прийшла вона на ярмарокъ,
Сіла собі на стілець.
— Відчепиться, раки, ср...
Бо вже на васъ есть купець.
(Руданскій).

1765.

Дівчина хороша,
Полюбила, голыша,
Полюбила такого,
Що не має нічого.
(Руданскій).

1766.

Изъ гори на долину,
Кажуть люди, що я згину,
Ой згину, таки згину,
Черезъ тую вражую дівчину.
(Руданскій).

1767.

Не велика поляночка—густі копиці;
Утративъ я дівчиноньку черезъ молодиці;
Утративъ я літо й зіму, утративъ я й весну,
Утративъ я дівчиноньку—й но въ долоні сплесну.
(Руданскій).

1768.

— Ой, тату, не бий мами,
Не роби насъ спротами.
„Забью, забью, замордую,
Приведу вамъ молодую“.
— Ой ти, тату, зъ бородою,
Лихо тя бравъ зъ молодою:
Молода насъ не родила,
Молода насъ буде била.
(Руданскій).

1769.

Штани моі дубовиі,
А колоші вербовиі,
А очкуръ зъ бузини,
А матня зъ пелени.

1770.

Ой піду я до дунаю,
Беру воду та й думаю:
Чи не вийде моя мила,
Голубочка сива.

Ой виходить моя мила,
„Дзінь добрий“ сказала,—
Такъ моє серденько,
Якъ ножемъ пронняла.

(Ушицк. у.).

1771.

Оженився Гараспмъ,
Та взявъ собі доню;

Посадивъ ії на припічку,
Проклинає долю.

(Ушицк. у.).

1772.

Яка була московочка,
Така є;

Якъ давала хлопцямъ істи,
Такъ дає.

(Ушицк. у.).

1773.

Терномъ, терномъ, терниною,
Кумъ до куми долиною.
— Бодай тебе, бодай мене, бодай насъ обоє,
На що ся ми народили обоє!

(Ушицк. у.).

1774.

Ой тату, я ся женю,
Беру собі въ попа Ксеню,

Не такъ Ксеню, якъ Параску—
Буду мати въ попа ласку.

(Ушицк. у.).

1775.

Журилася дівчина, журилася:
„Шо я бідная буду робила“?
— Не жури ся, дівчино, не жури,
Гляди собі Господа до пори.

(Ушицк. у.).

1776.

Таки ходивъ, таки просивъ,
Таки ёго мара носивъ:
— Ой дівчино, рибчино моя,

Дівчино, любе серце,
Дай же мені риби,
Що давала перше.

(Ушицк. у.).

1777.

Ой піду я на той бікъ,
Тамъ ся оженю;
Возьму собі таку жінку,
Сховаю въ кешеню.

(Ушицк. у).

1778.

По тімъ боці, на толоці
Крутий камень меле,
Питається козакъ дівки:
„Чи підешъ за мене?“
— Я за тебе не піду
Зъ далекого краю,
Будешъ бити, зневажати, —
Я роду не маю.

(Ушицк. у.).

1779.

— А де ти ся заталапавъ?
„На долини качки лапавъ;
Качки лапавъ, сіно микавъ,
И до себе дівки кликавъ“.

(Ушицк. у.).

1780.

Закурився димъ изъ смоляної бочки;
Купивъ хлопець дівчині ковточки.

(Ушицк. у.).

1781.

Біда, біда козакові,
Нема сіна коникові;
Нема сіна, ні оброку,
Тілько жінка коло боку.

(Руданскій).

1782.

По тімъ боці, по толоці
Сивий кінь въ кульбаці;
Не віръ, дівко, парубкові,
Якъ тому собаці.
Не віръ парубкові,
Що вінъ тя цілуе,
Бо вінъ тебе молодую
Зъ розуму пробуе.

(Ушицк. у.).

1783.

Іденъ чобітъ на обцасі, а другій на корку:
А хто хоче біду знати, нехай візьме дворку.
Ой чи дворка, чи не дворка, аби въ дворі була,
Вже жъ вона, пане брате, робити забула.
— Іденъ чобітъ на подкові, другій на обцасі,

Хоць я въ дворі була, тобі відъ мене зася.
А хоць бо я въ дворі була, а въ дворі служила,
Такп бо я, дурню, господарську роботу робила.

(Ушицк. у.).

1784.

Бігла коза одъ вовченька,
Позбпвала роги.
А чпя то дівчинонька
Загадпла ноги.

(Руданскій).

1785.

Качата, гусята гречку поіли,
Въ попове озеро пити полетіли.
Піпъ молоденькій,
На личку биленькій
По броду ходить,
Качата ловить.
— Ой попе, попе, не гонп качатъ,
Бо на нихъ мій значокъ.
Качки злетіли, знакъ показали,
Бідного попа водою обплескали.

(Ушицк. у.).

1786.

А я Гандзі воли пасъ,
Мені Гандзя штани дасть;
А я штанцівъ не хочу,
Коло Гандзі торкочу.

(Ушицк. у.).

1787.

Ой я чумакъ нещасливий,
Зъ журби, зъ лиха ледве живий.
Ой іхавъ я до Одесси,
Тамъ мавъ грошей два череси;
А зъ Одесси повертаю,
Ні копіечки не маю.

(Ушицк. у.).

1788.

Котра дівка чорнявая,
То та любить квасъ;
А я ій що вечора
За три гроши принесу.

(Ушицк. у.).

1789.

Мету хату, мету сіни—мені ляхъ на умі
Чорнявенькій, білявенькій—сподобався мені.

(Ушицк. у.).

1790.

Ой ви, люди, ви, сусіди,
Не бачили моій жінки?
Моя жінка знакомита,
Задріпана въ неі свита

И на ногу налягає,
И на плечахъ горбикъ має,
По підъ носикъ шмаркатенька,
И на очи каправенька.

(Ушицк. у.).

1791.

А.

1 Де я буду, то буду,
2 То робити не буду;
3 Куплю собі санчата,
4 Буду возити дівчата.
5 Зроблю собі копаниці,
6 Буду возить молодиці.
7 — Ой де идешъ? вернися,
8 Въ мого батька наймися;
9 Въ мого батька дівчина
10 Съ чорними очима.

(Ушицк. у.).

Б.

1 Б=1 А, 2 Б=2 А.
3 Найму скрипку, цимбали,
4 Щобъ ніженьки дригали.
5 Б=3 А Зроблю собі..., 6 Б=4 А,
7 Санчата вербові,
8 Дівчата попові.
9 Я іхъ буду возити,
10 Вони будуть поіти.

(Ушицк. у.).

1792.

Ой зъ-за гори вітеръ віе;
Чужа жінка не загріе:
Зімно въ руки, зімно въ плечи,—
Чужа жінка нездоречи.

(Ушицк. у.).

1793.

Бісъ би тебе, Гриця, вбивъ,
Чомъ ти мене не любивъ?
Куппла мъ ти ходаки,
За шостака волоки,
Куплю тобі файку,
Щоби сь часомъ полюбивъ
Мене, тарадайку.
И волоки обгорілп,
И ходаки облетіли,
И волоки волочаться,
И робити не хочеться.

(Ушицк. у.).

1794.

А хто ходить по підъ городъ,
Нехай ходить тихо.
А хто любить Гриціпину,
Буде ёму лихо.
Вийшла, вийшла Грецішина,
Стала на порозі.
— Ходить, хлопці, до Грецихи,
Бо Гриць на сторожі.

(Ушицк. у.).

1795.

Ой сидить Адамъ въ краю раю
И на свою Єву поглядає:
— Ой Єво, стара бабо,
Було жити, не грішити,
Вибачай же теперъ.
Господь зъ неба глаголяше:
„А що жъ ти, Адаме, тутъ робише?“
— А тутъ въ кутку,
Бідний, въ смутку
И зъ Євою небогою
Тішу біду свою.

(Ушицк. у.).

1796.

Качки гречку полопали,
Що я, бідний, буду мавъ;
А всімъ людямъ по дівчині,
Мені бабу дідько впхавъ.
Ніхто мене не всплує,
Щобъ я тую бабу взявъ,
Бо я собі на стороні
Дівчиноньку сподобавъ.
Я на бабі не утрачу—
Продамъ бабу, куплю клячу;
„Кляча здохне—шкуру злуплю,
А за шкуру дівку куплю.
Качки гречку полопали,
На спідъ зерно впало;
Все твоє, дівчинонько,
Изъ очей пропало“.
— Брешешъ, дурню, бурлачино,
Не було тутъ зъ очима.
Все то твоя пуста мова,
Нема гречки, лишъ полова.
Піду тебе позивати,
Гречку мені заплатишъ.
Розбійнику, волоцюго,
Дідьки тобі въ маму влізли.
„Займу качки я на воду,
Самъ зъ ними поплину,
Якъ мя ідешъ позивати,
На слідъ зъ ними утону.
Отакъ, качки, пропадайте,
И зъ рибкою розмавляйте.
Було гречку не спасати,
И зъ рибою розмовляти“.
— Не топися, гультаєчку,
Я ще тому пораджу,
Зачекаю до осені,
То ся о тимъ загляджу.
Може ти ся ще покаєшъ,
Свої качки затрімаєшъ.
Будемъ обоє орати,
Будемъ гречку посівати.
„Не покаюсь, дівчинонько,
Не покаюсь, а нітъ, ні;
Съ тобою не піду орати,
Хоць головку втни“.
— Чортъ тя берп зъ головою,
Та съ такою дурною!
Коли сь не хтівъ орати,
Було заразъ не займати.

(Ушицк. у.).

1797.

— Не злапаєшъ, дурню, риби,
Хоць закладаєшъ хватку.
„Вчи ти собі свого батька,
Вчи и свою матку“.

(Ушицк. у.).

1798.

Кинешъ камінь до кірниці,
Сколишеться вода,
Якъ не любишъ молодиці,
Не буде тя шкода.

Вона въ дома зъ мужемъ зладить,
Ще й то ёго вина,
Що на люди випровадить
Козацького сина.

(Ушицк. у.).

1799.

—Хоць дівчина небагата,
Але въ мене єсть своя хата.
Хоць ти козакъ, я сирота,
Не згинемо коло плота.
Якъ ти хочешъ мене взяти,
Ніхто тобі не має сперечати;

Але тілько підемъ въ церкву,
Піпъ благословить нашу жертву.
„Ой розумна сь ти, дівчино,
Поздоровъ тобі, Боже,
Але знай о тімъ, що козакъ,
Женитися не може“.

(Ушицк. у.).

1800.

— Ой я Гриць, а ти Оляна,
Я тверезий, а ти пъяна.
„Пъяна зъ тверезимъ якъ потанцює,
Мені—забава, а тобі—дуля“.

(Ушицк. у.).

1801.

Стара баба Семениха гаманъ загубила,
А я ишовъ и знайшовъ, вона мене била:
„На що тобі, вражий сину, той гаманець здався“.
— На кресало, на тютюнъ, щобъ не розсипався.

(Ушицк. у.).

1802.

Сидить Грицько на припічку,
Припъявъ собі на нипочку:

Зъ киточкою ся забавляє,
За нипочку потягає.

(Ушицк. у.).

1803.

Ой у полю дубокъ зелененькій;
— Женися, сину, пока сь молоденькій.
„На що мені женитися, на що мені жінка,
Коли мені молодиці купують горівки“.

(Ушицк. у.).

1804.

Спжу собі на конику,
Горілочку лику, лику;
Горілочка припалена,
Летить въ горло, якъ шалена.
(Ушицк. у.).

1805.

Седить козакъ на стерні,
Сорочку латає;
Його стерня въ ноги коле,
А вонъ ii лає.
(Ушицк. у.).

1806.

По долині гуси и на горі гуси...
А въ Ганнусі дві подусі,
А третя маленька—
Якъ же жъ ii не любити,
Коли молоденька.
(Ушицк. у.).

1807.

— Ой, въ полю криниченька,
Золоти ключи;
Обіцяла та й не дала,
Гага-гага-гага-чи!
Обіцяла ірхи дати,
Кожухъ залатати.
(Ушицк. у.).

1808.

— Ой, дівчино, відчини,
Собі кривди не роби.
„Не буду я відчиняти,
Бо ти будешъ зо мной спати.“
(Ушицк. у.).

1809.

Тутъ моя родиночка,
Тутъ моя мати;
Тутъ мені напитися,
Тутъ погулятн.
(Ушицк. у.).

1810.

Ой дівчата, молодиці,
Чого я васъ попрошу:
Купіть мені шаравари,
Най драньтя не ношу.
(Ушицк. у.).

1811.

Ой дівчино, трясця твоій мамі,
Я за тебе седівъ въ ямі!
Ой дівчино, трястя тобі,
Я за тебе седівъ въ баби!
(Ушицк. у.).

1812.

Видно гору, видно гору, видно підгорочку,
Не видно дівчини та й на подвірочку.
Скажу гори покопати, ліси порубати,
Щоби видно до дівчини, до ії хати.

(Ушицк. у.).

1813.

Не стій, коню, на препоні,
Не іжъ околота,
Та не кажи, сивий коню
Де сь бувъ на залётахъ.

(Ушицк. у.).

1814.

Ой бувъ же я въ Міхалівці,
Купивъ стёнжку дівці.
Добра дівка жарти знає,
Що парубка зачипає.

(Ушицк. у.).

1815.

Любивъ козакъ Олену,
Купивъ стёнжку зелену,
Причипивъ ії до уха:
— Яка жъ гарна, псяюха!

(Ушицк. у.).

1816.

Чижикъ, чижикъ, де ти бувъ?
— За горою водку пивъ.
Якъ не водку, то налівку,—
Люблю дівку Катеринку.

(Ушицк. у.).

1817.

Катерино, Марино,
Мені съ тебе дивно:
Відтоптала черевички,
Теперъ въ ноги зімно.

(Ушиц. у.).

1818.

Прийшовъ, прийшовъ, покалатавъ:
— Відчини мя, буду плакавъ!
Не відчиню, бо ся бою,
Бо мъ іла бараболю.

(Ушицк. у.).

1819.

Седівъ дідъ на печі, баба на припічку:
„Бабко-любко, чомъ не обідаешъ?“

— Чортъ тя берп съ твоімъ обідомъ!
Бивъ ти мене, волочивъ ти мене,
Серце дідуню, не навчивъ ти мене.

(Ушицк. у.).

1820.

Гандзя, Гандзя кучерява
Підъ решетомъ ночувала.
Якъ решето подереться,
Гандзя лпха набереться.
— Гандзю, Гандзю чорнобрива,
Чого въ тебе брода крива?

(Ушицк. у.).

1821.

Гопъ-чукъ, Тетяна,
Чорнобрива кохана!
За Тетяну сімъ кіпъ дамъ,
Бо Тетяну возьму самъ;
За Маруху пъятака,
Бо Маруха не така.

(Ушицк. у.).

1822.

Ой дина, дина,
Сурдутонько по коліна
И штани по кістки—
Нема щастя до дівки.

(Ушицк. у.).

1823.

По тамтій стороні річки
Зацвіли пожички;
А на моій дівчині
Жовти черевички
И чорний бонтожокъ;
Якъ же не любити—
Само серце каже ....

(Ушицк. у.).

1824.

Пішли качки лёдомъ, лёдомъ,
Горіличка добра зъ медомъ.
Горілку добре пити,
Зъ дівчатами говорити.
Плила качка съ качатами,
Добре жити зъ дівчатами.

(Ушицк. у.).

1825.

Чи ти мене, серце, любишъ?
— А якже, а якже!
Я зъ вечора поцілую,
О півночі также.
А зъ вечора поцілую,
Щобъ я добре спала,
О півночи поцілую,
Щобъ ся рано встала.

(Ушицк. у.).

1826.

Ой казала Марця,
Щобъ ми пшли вальця.
А ми вальця не ходили,
Бодай Марцю пси гонили.
(Ушицк. у.).

1827.

Гопъ-чукъ, баранчукъ,
Надъ водою дудка;
Коби мені не дівчина
Не бувъ би я тутка.
(Ушицк. у.).

1828.

Крутилася, вертілася,
Не знала де ділася:
Тутъ була, тутъ нема,—
Поіхала до млина.
(Ушицк. у.).

1829.

А хто любить гарбузъ, гарбузъ,
А я люблю дині;
А хто любить господара,
А я господині.
А господаръ—губи, губи,
А я—печериці;
А хто любить дівчаточка,
А я молодиці.
(Ушицк. у.).

1830.

Гей, гей, йде зіма,
А чоботи кепськи,
Штанивъ нема.
Гей, гей було літо,
Тра було робити на то.
Гей, гей роболося;
Лику, лику!—пропилося.
(Ушицк. у.).

1831.

Дівчино-забавчино, забавила сь мене,
Стоять коні на припоні, чекають на мене.
(Ушицк. у.).

1832.

А що жъ то за парубокъ,
Що впередъ танцює?
Що взявъ дівча за рученьку
Та й не поцілує.
Нема жъ тобі, пане брате,
А зъ того нічого,
Що я ії поцілую,
А тобі нема кого.
(Ушицк. у.).

1833.

Не самъ я зайшовъ, вода мене занесла,
Переночуй, дівчинонько, темна нічка зайшла.
Темная нічка, невидная,
Де я буду ночувати, головко бідная?
Ой буду я ночувати въ гаю при долині,
Що я буду вечерятп?—Гарбузі та дині.
Гіркі жъ моі гарбузикі, не солодкп дині,
Обірвалп кучерпкп паньскі господині.

(Ушицк. у.).

1834.

За що люблю, за то люблю,
Що жінка маленька,
Хоць іі вибъю, хоць полаю,
То все веселенька.

(Ушицк. у.).

1835.

А дідъ баби купивъ лапці,
Та короткі були,
А вінъ утявъ пальці,
Саме добрі були.

1836.

Кобп не Маруся,
Тобп не женпвся;
Запалпла душу,
Женитися мушу.

(Ушицк. у.)

1837.

Ой втративъ я літо, втративъ я весну,
Втративъ дівчину, якъ суку облесну.

(Ушицк. у.).

1838.

„Ой годі, годі по рпнку ходпти,
Ходімъ до дому, будемъ говорпти".
— Якъ ся зійде та гора зъ горою.
Тоді буду говорпти съ тобою.

(Ушицк. у.).

1839.

Біда мені нужному,
Що я виненъ кажному:
Тому грішъ, тому два,
А Хаимові півъ рубля;

Дувидові старому
Сто рублівъ самому.

А ще дамъ, а ще дамъ
Хаимові на кафтанъ.

(Ушицк. у.).

1840.

Любивъ дівку безъ Петрівку,
Давъ ій півгрішъ на горівку;
Любивъ дівку безъ мясниці,
Давъ ій півгрішъ на кіслиці.

Бодай ти, дівчино, хоріла, боліла,
Не трохи ти моій ираці кіслиць переіла.

(Ушицк. у.).

1841.

Великою махай, махай,
А малою нехай, нехай;

Великую візьмуть люди,
А малая наша буде.

(Ушицк. у.).

1842.

На тій стороні купалася врона,
А я думавъ, що то моя жона.

(Ушицк. у.).

1843.

Ой на горі два яворі, третій похилився,
Якъ не возьму кого люблю, не буду женився.

(Ушицк. у.).

1844.

Говорили старі люди,
Що вже чумака не буде.

Чумакъ иде, ще й гукає,
До милої навертає.

(Ушицк. у.).

1845.

Тонкая та високая тополя,
Чорнявая дівчина то моя.

Тонкую, високую зрубаю,
Чорнявую дівчину кохаю.

(Ушицк. у.).

1846.

Шинкарка каже: „Перестань, чумаче, пити,
То я молодая буду ти любити“.
— Перестань, дівчино, хліба, солі істи,
А я перестану медъ горівку пити.

(Ушицк. у.).

1847.

Не я виненъ, но ти винна,
Ти давати не повинна;
Бо я спавъ підъ грушкою,
А ти впйшла съ подушкою.
(Ушицк. у.).

1848.

А вчора изъ вечора
Мене куца .....
Коби я бувъ за дня пішовъ,
Бувъ би собі съ хвостомъ найшовъ.
(Ушицк. у.).

1849.

Ой на горі підпепёчки, на долині гречка,
Не сватай русинъ полькп — буде суперечка.
Якъ прийде субота, та ерщі варити,
Тогді буде русинъ польці кості ломити.
(Ушицк. у.).

1850.

„Ой, дівчино, куди идешъ?
Скажи правду, що несешъ?“
— На що жъ тобі куди иду,
Що питаєшъ, що несу.
(Ушицк. у.).

1851.

Ой зродила верба груши, калина ожини;
Якийсь дидько дівку зродивъ, на мене вложили.
(Ушицк. у.).

1852.

Прийшовъ кумъ до кумп,
Кума грядку поле:
— Добре, кумцю, що съ прийшовъ,
Мій пійшовъ у поле.
(Ушицк. у.).

1853.

Чп жъ я тобі не казала: не берп жъ ти мене,
Бо я роду гуляцького не навчишъ тп мене.
(Ушицк. у.).

1854.

Задри, задри, бабо, ногу,
А я скажу: „слава Богу“.
(Ушицк. у.).

1855.

Ой казала дівчина,
Що гарбузъ не дорісъ;
Якъ ми дала половину,
То мъ насилу донісъ.

Гарбузъ добра страва,
До гарбуза треба сала;
Треба сала и молока,
Ще й дивчини коло бока.

(Ушицк. у.).

1856.

Ой на горі монастиръ,
Тамъ стоіть каплиця;

Тамъ би я бувъ за попа,
Каби молодиця.

(Ушицк. у.).

1857.

— Ой скажи, дівчино, скажи,
Скажи правдоньку, де живешъ?
„Ой не скажу нікому,

Тілько тобі одному.
Покажу де моя хатка—край води,
Зъ добірного дерева,—зъ лободи.

(Ушицк. у.).

1858.

Хвала Богу, що ладна,
Піду замужъ безъ посагу.
„Ой ладная дівочка,
Буде зъ мене подушечки.
А де жъ тая подушечка,
А нема а ні піръечка".

— Ой на ставу есть качечки,
Зроблю собі подушечки.
Думаешъ, що багатий?
Старий чобітъ, нові латп,
А ковніръ зъ галёнами,
Будуть вони дурнями.

(Ушицк. у.).

1859.

Ой вже чумакъ зачумаковався,
Пропивъ штани и учкуръ порвався.

Серце, чумаче,—голубче,
Чомъ ти не робишъ, якъ лучше?

(Ушицк. у.).

1860.

Ишовъ Журило лёдомъ,
Нісъ горілку зъ медомъ.
— Спну, Журило, спну,
Не толочъ мого ячміню.
Сиділа на колодці,
Моргала на хлопці.

— Зъ гаю, молодці, зъ гаю,
За що я чорними очима моргаю?
„Дідько тя бери зъ ними, дівко,
Ти дуришъ мене.
Якъ би ти мя не дурила,
Давно би ти людьми була".

(Ушицк. у.).

1861.

— Не дивися, дівчинонько, що я волочуся;
Щоби сь мала штири воли; я тебе не хочу.
„Якъ би я штири воли мала,
То-бъ такими шмаркачами плоти підперала“.

(Ушицк. у.).

1862.

Приходивъ Тодіръ до Параскі,
Приносивъ штани до запаски:
„Параско, Параско, прошу тебе ласки,
Приміряй штани сині до запаски“.

(Ушицк. у.).

1863.

Молоденькій Иванъ на капусту оравъ,
Молодую дівчиноньку погонять нанявъ.
— Дівчинонько моя, погоняй вола,
Щоби моя капустиця кучерява була.
И капустиця моя, и качаннячко,
И молоденькій Иванко—закоханнячко.

(Ушицк. у.).

1864.

И ти гусаръ, и я гусаръ. Гусареви дочки;—
Ідна гола, друга боса, третя безъ сорочки.
И ти гусаръ, и я гусаръ. Оба гусари взяли
Дівку на коліна та й заколисали.

(Ушицк. у.).

1865.

Я казавъ, що гола молодиця,
Ой лихо молодиця, лихо молодиця,
Не полежить коло мене тихо.
Я би коло тебе полежавъ,
Та за ..... подержавъ.

(Ушицк. у.).

1866.

Завела мя въ околоти,
Хтіла мені дати,
Навіжена варіатка— (?)
Не хтіла стояти.
Пішли дівки по корови,
Натрафили на бикі,
Взяли бика за.....
Давай, бику, молока.

(Ушицк. у.).

1867.

Ой дівчино, дівчино,
Яка ти надобна:
Кучерики, якъ фасольки,
А голова, якъ довбня.

Ой дівчино, дівчинонько,
Яка ти гарненька:
Очи въ тебе, якъ у жаби,
Сама зелененька.

(Ушицк. у.).

1868.

Трошки гречки, трошки жита...
Не дамъ, не дамъ, бо зашита.

(Ушицк. у.).

1869.

Пішовъ дідъ по грибы,
Баба по колосся;

Прийшовъ дідъ безъ очей,
Баба безъ волосся.

(Ушицк. у.).

1870.

Не рубай ліщины, най горішки родить;
Не бери дівчины, най ще рікъ походить.
Зелена ліщина, якъ ся розвивала,
Плакала дівчина, якъ ся віддавала.

(Ушицк. у.).

1871.

Сію гречку на горбочку, вітрець повіває,
Кличу дівку въ танець, вона ея ховає.
— Бодай-же ся ховала відъ всёго миру,
Щобы тебе объізжали, якъ гниду кобилу.
Щоби тебе обминали на дюравимъ мості,
Щобъ до тебе заіздили сухи дітки въ гості!

(Ушицк. у.).

1872.

Колибъ мені сивий кінь—
Я кульбаку маю —
Поіхавъ на майданъ,
Тамъ дівчину знаю.
Приіхавъ я на майданъ,
Кажуть мені сісти,

Дають мені на полудень
Бараболі істи.
На полиці варенпці,
Я не поглядаю;
На постелі молодиці,
Я ся присуваю.

(Ушицк. у.).

1873.

Ой седіла чайка въ житі,
Колисала діти въ кориті.

—А що-жъ тобі, чайко, заплатити,
Коли въ тебе нема де помістити.

(Ушицк. у.).

1874.

Прийшовъ рудий до рудої:
„Давай, руда, бараболі“.
Спрі дрова, не вгоріли,

Бараболі не вкипіли!
Взяла вона по поліні,
Бараболя докипіла.

(Ушицк. у.).

1875.

Ой жаль не помалу,
Любивъ дівку зъ малу.
А ще дівка кашу іла,

Якъ до мене жебоніла;
А ще дівча рачковала,
Якъ мені ся сподобала.

(Ушицк. у.).

1876.

Ишовъ я до Камянця люльку куповати,
Не ставъ-же я нікимъ люльку горгувати.
Укравъ-же я, тікавъ-же я черезъ три городи,
Замотався въ гарбузиння та наробивъ шкоди.

(Ушицк. у.).

1877.

— Ой Парасю, Парасенько, ручки не до того,
Шкода, Парасенько, личка румяного.
„Въ тебе личко румянеє, въ мене—якъ калина,
Тебе мара нападає, що я чорнобрива“.

(Ушицк. у.).

1878.

—Ой дівчино люба,
Не гуляй—буде буба;

„А я буду перебуду,
Якъ гуляла, такъ и буду“.

(Ушицк. у.).

1879.

Самъ, собі думаю,
Що жінки не маю;

Сівъ, зажурився,
Що не оженився.

(Ушицк. у.).

1880.

Сонце гріє, вітеръ віє,
Ходить козакъ до Маріі.
А Марія присягає:
„Бігъ-же! козакъ не буває“.

Очеретъ, осока,
Чорни брови въ козака.
Па що мати родила?
Щобъ дівчина любила.

(Ушицк. у.).

1881.

Калиночку ломлю,
Калиночка гнеться;
Чужі жінки люблю,

Горілочки куплю;
А свою мерзену
До-дому пожену:

(Ушицк. у.).

1882.

— Де-жъ була, де-жъ була
Моя навіженна?
„За дворомъ брала лёнъ,

Брала конопельки;
Нема мене до роботи,
Но на витребеньки“.

(Ушицк. у.).

1883.

— Ой лісъ-осичина,
Въ тебе жінка пожпчена.

„Ой не правда твоя,
Бо то жінка моя“.

(Ушицк. у.).

1884.

„Катерино серце,
Прийми підъ ряденеце“.
— Не казала матп,

Підъ рядно прийматп,
Бо тп хлопець молодий,
Будешъ жиртувати.

(Ушицк. у.).

1885.

Ой трясеться волосся,
Любить мене Явдося;

Ой трясеться чуприна,
Любить мене Юстина.

(Ушицк. у.).

1886.

— Відтп гора, відти скала,
Скажи, серце, съ кімъ ти спала?
„Ой спала сама съ собою,
Прийди, прийди, буду съ тобою.

Ідну нічку на припічку,
Другу нічку на запічку,
Третью нічку на столику, —
Прийди, прийди, соколику“.

(Ушицк. у.).

1887.

Катерина гречку вязала,
Катерина правду сказала.

Въ Катерини чорни очи,
Катерина добра до ночи.

(Ушицк. у.).

1888.

Молодий молоду
Посадивъ на лёду.
Молода плаче,

Молодий скаче.
— Та тікай, молода,
Забере тя вода.

(Ушицк. у.).

1889.

Пита́лася Катерина Васпля:
„Чи далеко, Васплику, до села?“
— Не далеко, мила,

Катерино чорнобрива,
Катерино моя,
Чорноока моя!

(Ушицк. у.).

1890.

Седить дідъ надъ водою,
Мпе тіло бородою;
На нимъ штани подрани,

На трп пъяді заваляни.
— Мати моя, не дай мене,
Бо прпйде свиня, зъість мене.

(Ушицк. у.).

1891.

Нене, пепе, дідъ ходить,
Нене, безъ чобітъ.

Якъ бп ти, нене, робила,
То би сь, нене, безъ чобітъ ходила.

(Ушицк. у.).

1892.

Хоць трясися, не трясися,
Тп велика—не дасися.

Подивися, Ганко,
Затруситься шапка.

(Ушицк. у.).

1893.

Ой дівчино Тетяна,
Чого въ хаті погано?

(Ушицк. у.).

1894.

Ой на ставу, на ставочку
Пливе обичайка:

Котра дівка чорнявая,
То та величайка.

(Ушицк. у.).

1895.

— А звідки ти?—„Зъ Попелюхъ“. — А звідки ти?—„Я зъ Бендеръ“.
— На що-жъ тобі капелюхъ? — Чортъ би тебе лихомъ деръ.

(Ушицк. у.).

1896.

Ой сівъ, зажурився, — Не журися, мій паночку,
Що зъ малою оженився. Підросту я въ серпаночку.

(Ушицк. у.).

1897.

— А звідки ти? „Зъ Могилёва“. — Охъ якъ би ти Ковалівна,
— А чия ти? „Ковалёва“. То-бъ ти була всюди рівна.

(Ушицк. у.).

1898.

— Ой, матусю, де я була, А я би ся забожила,
Ой, матусю, що я чула? Що я дівча справедлива.
Ой, матусю, що я чула? „А я би ся самъ закладавъ,
Кажуть люди що я к... Що съ тобою спавъ“.

(Ушицк. у.).

1899.

— Старий діду, старий діду, Зъ ідною сварився,
Де-жъ ти забарився? А зъ другою бився,
„На майдані, моя пані, А третю хтівъ зачипати,
Зъ дівками сварився. Але малу не втопився“.

(Ушицк. у.).

1900.

Оженився бісноватий, Приперъ ії до припічка,
Та взявъ собі жінку яку; Та й тре нею маку.

(Ушицк. у.).

1901.

Ой на горі гарбузъ, на долині дині...
Оженився дідъ зъ бабою въ старій кожушині.
Женився, женився — баба ся радує,
Чортъ... въ черепокъ и бабу частує.

(Ушицк. у.).

1902.

Нашъ Иванъ нічимъ ся не журить,
Сівъ середъ хати та й люльку курить.

(Ушицк. у.).

1903.

Старий дідъ въ корчмі напився,
Борода въ муці, руки въ рощині,
Ще й самъ замастився.

(Ушицк. у.).

1904.

Ой дівчино, дівчино, якъ я мізернію:
Везу яйця до Кремінця, а курми гальмую.

(Ушицк. у.).

1905.

Ой тамъ на оборі
Козакъ дівки не поборе;
Якъ напъявся,
Таки дівці не поддався.

Ушицк. у.).

1906.

На городі бурякъ, висока травиця,
Задеръ козакъ ногу на плітъ, роздерлась ногавиця.

(Ушицк. у.).

1907.

Катерина полюбила
Старого Дениса,
А въ Дениса чорне тіло
И голова лиса.

(Ушицк. у.).

1908.

Ти Гриць, я Маринка,
Въ тебе яйця, въ мене ринка;
Підемъ собі на долинку,
Будемъ яйця бить объ ринку.

(Ушицк. у.).

1909.

Ой тамъ дідъ на долині
На бабу звалився,
Люлька въ зубахъ, шапка въ ногахъ,
Бо впився.

(Ушицк. у.).

1910.

Гаю, гаю, гаю,
Не по мислі жінку маю;
Кого любивъ, то не взявъ,
Тілько собі світъ завъязавъ.

(Ушицк. у.).

1911.

Стань, братуню, передъ мене,
Перепий до мене,
Съ повною повночкою,
Зъ доброю годиночкою.
Якъ Богъ дасть,
То вамъ дасть.

(Ушицк. у.).

1912.

На зеленимъ мачку
Пасла Тетяна качку;
Пасла, пасла — загубила,
Шукаючи заблудила.
Охъ вийду я на поле,
Тамъ мій Гнатъ оре;
Погонить, погонить,
За Тетяну говорить:
— Охъ чиє то жито
Такъ не рано жато?
Подай, Тетяно, мито,
То вижнемо жито.

(Ушицк. у.).

1913.

Ти-жъ мене підманула,
Ти-же мене підвела,
Дала мені вечеряти
Та не дала ложки;
Дала мені въ черепочку,
Якъ собаці, трошки,
Та й дна не дістати,
Та й не дала гуляти.

(Ушицк. у.).

1914.

Отакъ разъ, отакъ два,
Чортъ би побивъ твою ма.
Й а ви, ляшки, въ дома сидіте,
Всю біду творіте.
Не даймо імъ спокою на годину,
То все зле згине.

(Ушицк. у.).

1915.

Сію редьку, поливаю;
Рости, редько, чешушата,
На зіму сховаю.
Кажуть мені редьку істи, редька гіркенька,
Кажуть мені жінку бити, жінка молоденька.
Я вдаривъ жінку разъ — тіло почорніло,

Я плакавъ цілий рікъ, поки ся згоіло.
Я вдаривъ другій разъ — вона хтіла вмерти,
Я зарікся жінки бити до самоі смерти.

(Ушицк. у.).

1916.

Рачки, рачки — А Параска рада була,
До Параски; — Варениківъ роздобула.

(Ушицк. у.).

1917.

— Де-жъ ти була, моя навіжена?
„За дворомъ брала лёнъ, собака скажена.
Брала лёнъ, брала конопельки,
Нема мене до роботи, лишъ на витребенькі.
Ой іжъ, коли хочъ,
Не заспиляний борщъ;
А я тобі на біду
Сімъ паръ хлопцівъ приведу“.

(Ушицк. у.).

1918.

И ти козакъ, и я козакъ — Ти безъ грошей, а я босий; —
Мы обидва козаки; — Ми обидва дураки.

(Ушицк. у.).

1919.

На горі товаръ, на долині вівці,
Ой не купуй, пане брате, подарунки дівці.
Вона твоі подарунки має ні за що,
Ходить та говорить, що вдовинъ синъ ледащо.

(Ушицк. у.).

1920.

— Забирай, бабко, все своє білля,
Нехай тебе повезу хоць разъ на весілля.
Ой взявъ дідъ бабку по-підъ білі боки,
Трутивъ дідъ бабку на дунай глибокий.
— Тутъ, бабко, кайся, тутъ поламайся,
Тутъ вода текучая, трошки покупайся.

(Ушицк. у.).

1921.

Наівшися, напившися,
Гвалтъ, хочу женитися.
А якъ же я зголоднію,
Де-жъ я жінку подію?

1922.

Головочко моя бідна,
Заболіла моя жінка.
Ідну маю та й та згине,
Чоловікъ марне загине.
Болить голова, ще й трясця
И короста на нещастя.
— Чоловіче, дай ми раду,
Безъ доктора на вікъ пропаду.
Запрягайте, хлопці, коні живо,
Я сорочку вберу білу,
И сорочку, и ка(и)танку,
Ще й коралі на останку.

(Ушицк. у.).

1923.

Ой дівчино Ганно,
Воламъ істи даймо,
Та поженемъ до води,
И понапуваймо.
Ой дівчино-вишенько,
Буде тобі лишенько;
Буде лихо и біда,
Не йди замужъ молода.

(Ушицк. у.).

1924.

Біжить заєць дорогою та й скаче,
Обтирається лабочками та й плаче:
— А всі-жъ бо я города общуставъ,
Нігде-жъ бо я капусти не кушавъ.

(Ушицк. у.).

1925.

Й а варила орлиця лободу,
Та послала орлика по воду.
Нема, нема орлика, ні води.
Й а взяла орлиця макогінъ,
Та побігла за орликомъ на здогінъ,
Здогонила орлика на мості,
Та вдарила орлика по хвості:
— Ото-жъ тобі, орлику, та й вода,
Википіла лободиця ажъ до дна.

(Ушицк. у.).

1926.

Звітки ти, пане брате, чи не зъ Городеньки?
Чи не видівъ, чи не бачивъ дівчини Оленки?
— Хоть я видівъ, чи не видівъ, не буду казати,
Гнала воли до череди коло моій хати.
Осідлаешъ воронъ коня, поідешъ шукати.

Ой ишовъ-же я коло неі та впавъ у помиі,
Не дала менi загинуть дівка чорнобрива.
Ой ишовъ-же я по-подъ стінку та гравъ въ сопілку,
Кажусь люди, що я гультай, а я маю жінку.

(Ушицк. у.).

1927.

Ой дідъ-дідушокъ
Зробивъ бабі кожушокъ;
Зробивъ, зробивъ та й надівъ,
Та й на бабку поглядівъ.

А дідъ бабу погладивъ,
На ярмарокъ попровадивъ;
Забувъ бабку росчесати,
Не мігъ дідъ бабки продати.

(Ушицк. у.).

1928.

Пасе чабанъ вівці
На золотий гірці;
Та що впасе,
То своій жінці принесе.

Заробивъ торбу
Кислиць повну,
Та ще тихъ добрихъ
Червонобокихъ.

(Ушицк. у.).

1929.

Ой на горі вільковецькій зродили ожини;
Ой ходімо, пане брате, та й до Парасини.
Ой Парася продалася — ручки нічого,
Шкода, Парасино, личка румъяного.

(Ушицк. у.).

1930.

Клопітъ — не курчята: сиплю просо — не клюють;
Біда — не дівчата: прошу істи — не дають.
А то въ мене старі кури, що посюплю, то клюють,
А то въ мене молодиці, лишъ попрошу, то й дають.

(Ушицк. у.).

1931.

Ой на дубі на вершечку
Та посіявъ козакъ гречку.
Зірвалася шура-бура,
Козакові гречку здула.
Ой ні гречки, ні полови,
А въ козака чорни брови.

— Чорна гречка, біли крупи,
Трімаймося, серце, купи;
Якъ не будемъ тріматися,
Будуть люди сміятися.

(Ушицк. у.).

1932.

Ой чукъ, гочаки,
Плетуть баби личаки;
Що заплете личака,
То все возьме пъятака.
(Ушицк. у.).

1933.

Ой біда — не ляшокъ,
Нема шапки, лишъ вершокъ;
Ой біда — не мазуръ,
Нема штанивъ, лишъ очкуръ.
Ой біда — не панічъ,
Нема грошей, а ні гичъ.
(Ушицк. у.).

1934.

Ти думала, дівчинонько,
Що я вже втопився?
Я на твоє безголовъя
Берега вчепився.
(Ушицк. у.).

1935.

Ой дівчино, будь весела,
Бери торби, пди на село;
Бери торби съ сухарями,
Иди, шукай запащини,
Ще й палочку тернову,
Щобъ не кусавъ песъ за ногу.
(Ушицк. у.).

1936.

Ой зъ-за гори, зъ-за гори
Іде козакъ молодий,
Іде, іде та й куняе,
Дівчина на нёго моргае:
„Ой козаче, встань съ коня,
Та ідемо до млина;
Бо въ млині моє жито,
Нема кому ёго збірати“.
— Ой не піду, бо тамъ мельникъ,
То буде мене бити.
„Ой не буде, ой не буде,
Бо съ тобою маю жити“.
(Ушицк. у.).

1937.

Ой дівчино, куди идешъ?
Скажи мені, що несешъ?
Чи грушки, чи ябка,
Чи хлопцямъ забавка?
(Ушицк. у.).

1938.

Ой піду я въ лісъ по дрова,
Моя жінка чорноброва;
Ой піду я вівці пасти,
Хотять въ мене жінку вкрасти.
Ой піду я по петрушку,
Москаль съ жинкою въ подушку.

Ой піду я по цибулю,
Москаль жінку поцілує;
Ой піду я по воду,
Москаль жінку въ повозку.

(Ушицк. у.).

1939.

Ой на горі Тимко косить,
Біжить дівка та й голосить,
Налякалася вовка,
Біжить просто до Тимка.
Ой прибігла: „Тимку, Тимку,
Дери мені пазушинку“.
А той Тимко кинувъ кісъ,
Ложить дівку на покісъ.
Якъ взявъ ій Димко дерти,
Викрутилась ажъ відъ смерті.

(Ушицк. у.).

1940.

Гей, мамцю, умру я,
До Ганнусі піду я:
На Ганнусі коралі,
Що справили ковалі.
Ой, мамцю, умру я,
До Титяни піду я:
На Титяні коралі,
Що справили ковалі.

(Ушицк. у.).

1941.

Ой ремезе, ремезочку,
Не клади хатки на лёдочку,
Бо лёдочокъ буде ся ростопляти,
Твою хатку забірати.
Поклади хатку въ темнимъ лісі,
Въ темнимъ лісі на горісі;
Бо горіхъ буде ся розвивати,
Твою хатку прикривати.

(Ушицк. у.).

1942.

Ой вже рікъ и неділь вісімъ,
Якъ заблудивъ козакъ въ лісі;
Якъ заблудивъ та й блукає,
Краю ліса не видає.
Надлетіла зозуленька,
Сіла на калину та й питає:
— Чого, козакъ, блукаєшъ,
Та й край ліса не видаєшъ?
Я тутъ дітп згодувала,
Краю ліса не видала;
Підлетю я на ялину
Та врубаю ліса половину.

(Ушицк. у.).

1943.

Я волівъ не пожену,
Маю жінку навиженну:
Я піду зъ волами,
А жінка зъ москалями.

(Ушицк. у.).

Свадьба, записанная въ м. Борисполѣ, Переяславскаго уѣзда, Полтавской губерніи.

(Голоса положены на ноты Н. В. Лисенкомъ).

Якъ парубкові прийде пора одружитись и якъ вуйнъ найде собі дівчину по серцю, вродливу, ще й до того хозяйку, и вони змовляться муйжъ собою побратись, то вона ёму й каже:

— Пришли свою матіръ и сестру спитать мого батька й матіръ, чи позволять.

Отъ тоді хлопець просить своіхъ піти до дівчини. Ті беруть хлібъ, сіль и йдуть. Приходятъ, поздоровкаються и питаютъ:

— А що, повиносили сіно изъ покутя? Ми йдемъ гребені витягать, да прясти будемъ, а Буйгъ поможе напрясти, да й зъ собою може заберемъ. А що, свахо, ми прийшли до васъ, спитайте ви насъ.

— Скажіте ви намъ,—каже сваха, мати дівчини.

— Що якъ би намъ, кажуть тіі, Буйгъ помігъ те взяти, що думаємъ спитати?

— Якъ зъ Богомъ прийшли, то Буйгъ и поможе.

— Якъ би Буигъ помігъ нашому Йвану, да заручить вашу Марусю, да імъ Буйгъ помігъ на світі пожить би.

— Дай, Боже! —каже мати дівчини.—А пойди, Марушко, позви батька зъ клуні.

Приходить батько, здоровкається зъ гостями.

— А що, каже ёму сваха, ми вже свахи питали, да ще свата дожидаємо.

— Ну, старий, каже жуйнка,—прийшли нашоі дитяти питати. Якъ думаєшъ, чи оддати намъ.

— А що, каже той, чи оддати—ми ще не знаємо. Роспитаємось людей, да й дівчини спитаємось. А такечки—не спитавши людей, люде скажуть: на порозі хусткі подавали, да й сміяться ще будуть зъ насъ. Хіба вона въ насъ перестарілась!

— Да що тутъ, свашко, говорити, каже мати молодого;—коли вони вже поговорили, молодиі діти. Уже Иванъ намъ всю правду росказавъ: идіть, каже,

мамо, я договорив. Ту͡илько идить поспитайте, щобъ люде не сказали, що ми набиваємось, може.

— Такъ де жъ ти, Марусю? йди, лишень, у хату — кличе мати дівчину.—Такъ, донечко, якъ твоя охота, ми боронить не будемо. Нехай Бу͡игъ помогае.

— Спасибі, мамо, каже дівчина, а я мамо, люблю Йвана и піду за нёго — пана не дождуся.

— Правда, дочко, каже до неі мати парубка:—я, слава Богу, тиха людина и немощная, — я тебе жаліть буду.

— Да вже намъ не ску͡ильки жить, каже ii мати; а вони якъ люблятьсл, поберуться, да й будутъ жить, якъ Бу͡игъ дасть. Да випъемо, свахо, по чарці, то й речей більше найдемо. Піди-но, донечко, та принесі горілкі.

Дівчина приносе горілку, стане пу͡идъ дверима и кричить:

— Мамо, нате цю горілку, я въ хату не пойду; бо будете пить, да про мене говорить, я не хочу слухать.

Стара бере одъ неі горілку, бере чарку и каже:

— Дозвольте жъ, свахо, въ свої хаті й нашимъ могаричемъ почастувать.

— Почастуйте, каже сваха.

Отъ вона наливае вина и говорить:

— Господи, поможи жъ намъ це діло начать, да й кончить веселенько. Дай, Боже!

— Дай, Боже.

Випъютъ по чарці, по другій, балакають.

— Якъ я вамъ, сванечко, роскажу свою пригоду, каже хозяйка:—якъ я—дай, Боже, цій донечці лучче—а якъ я оддавала старшую! Да й сдаеться воно ще молоде було, було бъ и не оддавать, а я й приневолила. Такъ вражі люде мене подбили: одчиняй, кажуть, ворота, якъ одчиняются, да такъ и дочку, якъ ягодочку, оддавай. Якъ поспівае, кажуть, то й рви ii, бо якъ поспіе, то й сама опаде. А теперъ, сама бачу, утопила я ii головоньку! Що дня приходить да й плаче. Якъ тисі кажуть приказки:

Гиля, гиля, сіри гуси на пісокъ;
Утопила голивоньку, думала на часокъ.

Отъ такъ-то, кажу, теперечки прийде бідна дочка да й плаче; плаче да й жалуется: „десь, каже, матусю, я въ васъ діла не робила, що ви мою голивоньку на вікі втопили. Людей слухали, а свого розуму не достало; ще й зъ роду не ддавали, да й присиловали. А теперечки дожду до послідньго

да й скажу: охота твоя, дитино, то йди, вибірай сама, — менї зъ нимъ не жить.

— Ні, каже гостя, свашко, не буйтесь, у насъ цёго не буде. То семья, а ви знаєте, що въ мене туйлькі дівчина да я, а батька й зовсімъ немає. А вона, якъ буде слухать, то я іхъ десять разъ буду жалувать.

— Уже, мамо, нераненько, каже свашина дочка; пора, мабуть и до дому. Добалакайте, якъ, чи сёгодня старостивъ присилать, чи на завтра одложите.

— Да якъ же знаєте ви собі, каже хозяйка.

— Да що жъ, свашко, каже сваха, ще люде чутимуть, що ваша дочка ще не посватана, до будуть лізти и набивать вамъ голову. Треба сёгодня й платкі подавать.

— Ну, якъ знаєте собі. Одно вже начинать, да й кончать — думатимемъ одно. Бо це вже таке, коли кончать, до кончать, якъ уремья пришло. Ну, випьємъ же ще по чарці на коні; бо ще жъ це треба и приготовить усе, и старостивъ зобрать.

Випьють по чарці и сваха зъ дочкою йде до дому.

Якъ туйльки вони прийдутъ до дому, синъ заразъ й питає іхъ:

— А що, мамо, якъ вамъ сказали?

— Да якъ же сказали — добре. Спасибі вамъ, діти, що напередъ поговорили, я вже за готовимъ ладомъ. Сваха така викарана, — що старшу дочку приневолила, то за цією вже нічого й не озивалась. Позвала ії да й каже: „якъ знаешъ, донечко“. А вона — спасибі ій — така вийшла смілесенька, да веселенька, хоть и молода ще, да й каже: „я люблю и пойду, мамо, за ёго“. Теперъ же, сину, я тебе пошлю; пойди ти до дядька и до сусіда и попроси іхъ, да йдіть за платками зараненька — що вони скажуть?.....

Синъ заразъ збірається и йде. Приходить до дядька и, увійшовши въ хату, кланяється и говорить:

— Добри-вечоръ вамъ, дядьку, та Боже вамъ поможи.

— Спасибі; проходь да сідай у насъ.

— Да сидня нічого, дядьку, не дасть; я прійшовъ до васъ съ просьбою.

— Чи не въ старости може? — питається дядина.

— Да такъ, дядино, що й вгадали.

— Отъ и намъ світилкі будуть, каже дядькова дочка. Боже, тобі поможи.

— А ви, дядечку, каже молодий, прошу я васъ не оставте мене, будьте у мене й за старосту, й за батька; бо въ мене, якъ ви знаєте, батька нема.

— Да вже-жъ — каже дядько — такъ, не давъ Бугъ дождать; одного сина

мавъ, да й то... И въ насъ діти ростуть, Бу͡игъ знає! Треба послухать. Чи ще-жъ ти кого просивъ, чи ні?

— N просивъ; дакъ казавъ пойду. Прошу-жъ васъ, дядечку, якъ би заразъ и іхать раненько, щобъ и не дожидали.

— Зберé молодий старостýивъ и привозить іхъ першъ до себе.

— А що, стара, каже дядько, будемо благословлять удвохъ. Нехай не бурлакує, да буде хозяєномъ; а то тамечки на нашій улиці говорили, що вже й кілля поламали на іхъ, бъючи.

— Да нуте вже, дядьку, того не споминайте, а то ще мати розсердиться та скаже: робить не здужатимешъ на старость.

— Да вже й такъ ці святки наскучило мені, спиниючи ёго. Всю ну͡ичъ гуляє, а въ ранці спить! Дівчина й воламъ дає й наповає; а вýинъ виспиться да и зновъ пошовъ! Въ загороді повно й кýизякýивъ и всёго, — не поприбірає нічого; це вже коло святъ оханувся, да поприбіравъ, повивозивъ трохи.

— Да нуте вже, мамо, годі жалуваться,—давайте по чарці горилкі, да благословить, да будемо іхать.

— Да вже-жъ сідайте да ідьте, чого-жъ будете дляяться.

— Да вечерайте-жъ ви, старости, а я ще пойду, попрошу товарища собі.

— Хіба ти це й досі не просивъ?

— Да я вже просивъ, дакъ казавъ прийду, да щось и досі нема!

А той двери одчиняє й каже:

— Ось я йду й самъ.

— Отъ и спасибі, каже мати, коли самъ идешъ.

— Може ще й за тобою доведеться, каже дядько. Спасибі, що послухавъ!

— Да може-жъ Бу͡игъ поможе й мені, до й мене не одцураються!

Посіли, повечерали, по чарці горилкі випили. Сідає дядько зъ матеръю на ослоні передъ столомъ, спиною до образýивъ, а молодий кланяється имъ и каже:

— Благословить мене, дядьку, такъ якъ батько зъ матеръю.

— Нехай тебе Бу͡игъ благословить, да й помагає тобі у всімъ добрімъ.

Вýинъ кланяється імъ въ ногі, а вони разомъ благословляють ёго хлібомъ, сýиллю.

— Ну—каже молодий послі товарищу—иди-жъ да заверни коні.

Виходять, посідають и ідуть. Якъ вже приідуть до молодоі, свати идуть подъ вікно.

— Вечоръ добрий вамъ!—кричать.

— Охъ, Марусю, вже старости приіхали,— вийди зъ хати, каже мати до дівчини.

— А пустить, будьте ласкави, въ хату. Шо ви за люде? Чи ви Бога не боітесь! Чи ви по дорогахъ не іздили? Ось яке лихо на дворі, а ви въ хату не пускаєте!

— Да Буи̂гъ же васъ знае, каже батько зъ хати — шо ви тамъ за люде такиі, що добиваєтесь! Ночна доба: хто васъ тамъ знае, чи ви злиі, чи ви добриі!

— Да за окномъ же не вгадаєте! Пустить, будьте ласкави въ хату; хочъ гроши возьміть, а пустить!

— Да пойди-жъ, старий, одчини; вони-жъ не жиди обзиваються—такі-жъ люде,—може лихо, заверуха! Та не дай, Боже, и душею пострадають!.

Батько одчиняє двері, а мати засвічує свічку. Дочка на задвіркови двері— рипъ! а тутъ ii Иванъ зъ товаришомъ—цапъ за руку.

— Куди ти, серце, тікаешъ? Яка цікава: втекати хоче!

— Чи ти бачишъ! Ви мабуть тутъ изъ дня стоіте?

— Да чого-жъ тікать? Ти-жъ уже знаешъ не вчора й не сёгодня мене, да ще захотіла, щобъ ми тебе шукали по куляхъ и по ожередахъ.

Молодиі остаються въ сіняхъ, а старости йдуть въ хату.

— Дай вамъ, Боже, вечоръ добрий, да й поможи вамъ, Боже, мати, а намъ те, що задумали взяти.

— Оттакі ви люде добриі, що просились ночувать, да будете вже насъ грабувати!

— Кланяємося вамъ, свате, хлібомъ и сули̂лью.

— Спасибі вамъ за хлібъ и за сули̂ль. Проходьте да сідайте въ насъ.

— Да тутъ не такъ щобъ сідати, коли-бъ чого пошукати.

— Ви такі все одноеі! Ми васъ и садовимъ, а ви все такі своє! Ви такі, мабуть, не добриі люде.

— Да тамъ добри—не добри, а ви дайте намъ пошукати куниці, що ховається пуи̂дъ соломъяни копиці.

— Де-жъ такі ви чули соломъяни копиці? Слава Богу, сей годъ жито вродило—все вязали въ снопи, а сіно въ копиці греблі.

— Дозвольте намъ, сватусю, пошукати, коли не куниці, дакъ лисиці, а ми найдемъ и въ соломъяний копиці. А то ми де чого ще й більше-бъ балакали, дакъ нема съ кімъ: те старе, а те мале, а такого й нема, щобъ побалакать

съ кімъ; бо у насъ ще тутъ на дворі єсть люде. А ну, де ви тутъ, хлопці, идіть, лишень, у хату!

Одчиняє двери й кличе:

— Да ми ось, кажуть хлопці съ сіней —йдемъ, да ще й зъ собою ведемъ.

— Ой, Ивасику, упирається молода, идіть-бо ви сами въ хату, а я войду сама, а то чудно! Ай лишечко, якъ оце тіло труситься! — Не хочу я идти разомъ!

— Да ходімъ бо, кажуть молодий и товаришъ.

— Ой, Карпусю, братіку, йди бо зъ Иваномъ; я войду сама.

Сватъ одчиняє двері и зновъ кличе іхъ:

— Да що це ви, хлопці-козащина, й досі коней не порозсідлували!

— Да ми то вже коні порозсідлували, дакъ уздечкі не внесемъ.

Ведуть за рукі молоду въ хату — вона упирається. Якъ вже въ хаті ії пустять, вона хоче у комнату, — старости не пускають.

— Це-жъ, кажуть, не уздонька, це-жъ молодая дівонька. Бачъ, свату, кому чого треба, то й найде. Ми такі въ хаті; спасибі, що пустили... А що, свату, вже тутъ нічого довго балакать. Чи оддасте за сёго Йвана свою дочку? Ось и наши хлопці, — подивиться собі. Пройди, лишень, Иване, по хаті, чи не кривий, чи не горбатий, чи не сліпий, чи не безбокий.

Бере ёго староста за руку й проводить по хаті.

— А йди, лишень, Марусю, подивися, бо це-жъ не грушку скоштовать, — треба вікъ жити!

Товаришъ виводить ії за руку. Вона ёму нишкомъ каже:

— Да ну-жъ бо, не веди, — хіба я ёго не знаю, чи що?

— А що, свату, подобавъ на мого парубка. А нашъ парубокъ вашу дівку подобавъ. Кажить уже, докіль воду варить — пора й ладъ робить. И ти, стара мати, думай да кажи, та йди, стара мати, шукай платківъ — твоє вже діло таке...

— Платкі то найти не диковина — каже батько — та ще вона мені не заробила — й весілля нізащо обдувати. Да я й не думаю ії сей годъ оддать; хоть у іхъ тамъ платкі и єсть, дакъ мені іхъ платкі не въ моді...

— Да ну вже, старий — уступається мати — воду вари — вода й буде.

— Ну коли такъ, до вносіть платкі, да й мені чарку горілкі дасте.

— Отто й спасибі, свату, за добре слово! каже староста.

— А щожъ — каже батько — це таке зілле, що зробила до въ скриню зложила, а що придбала зъ собою забрала.

Мати виносить платкі крамни, кладе на стуйлъ, а староста бере молодого за руку, молодий молоду, да й становить въ парі. Якъ вони стануть, отъ вуйнъ імъ и загадує:

— Бийте, діти, поклони.

Ти перехрестяться и ударять по три поклони. Батько и мати сідаютъ на ослоні до образуйвъ плечима и благословлять:

— Нехай, кажуть, Буйгъ помагає вамъ издружитись, да й въ світі нажиться; дітей дождати, да й попаровати, такъ якъ ви теперъ сами зъідиняетесь.

Поблагословивши, й платкі дають. Молода бере за столомъ платокъ и на-самъ-передъ дає молодому; вуйнъ кладе ёго въ кишеню; потимъ дає старостамъ и товаришу. Староста бере й каже:

— Дай-же вамъ, Боже, на світі прожити, дітокъ наплодити и пряхи свої мати й заміжъ давати.

— Сідайте, старости, за стуйлъ, просять батько й мати молодої, а діти й товаришъ нехай идуть да покличуть сусідъ на могоричъ.

Ти пішли, а староста, сівши за стуйлъ и вийнявши горілку, каже:

— Дайте намъ аршина,—у насъ є друйбний товаръ—треба помірати да й попробувати.

Хазяінъ дає чарку. Староста наливає, дає сватові — батьку-бъ то — и каже:

— Спасибі, що послухали молодихъ. Нехай імъ Буйгъ помагає; якъ началось, щобъ такъ и кончилось—веселенько да тихенько.

— Дай, Боже, каже батько. Випъють по чарці и ждуть сусідъ и молодихъ дітей.

Тимъ часомъ молодий, молода и товаришъ ходять по селу и просять сусідъ и знакомихъ. Якъ прийдуть до кого, молода входить въ хату, а ти стоять за воритьми. Якъ молода увійде, стане коло порога, поклониться всімъ и каже:

— Просивъ батько й мати, и я прошу на хлібъ, на суйпь, на сватанне.

— Спасибі, кажуть, батьку й матери, й тобі за трудà, нехай тобі Буйгъ помагає. А за кого тобі Господь судивъ?

— За Щегля, за Йвана.

— Отто, кажуть, хороши люде и зъ діда и зъ прадіда.

Трохі побалакають; молода виходить и йдуть дальше.

Посходяться сусіди, ii ру҃идъ, хлопці, дівчата до молодоі. Іхъ садовлять за сту҃илъ, частують горілкою. Кого частують, той каже:

— Спасиби вамъ, сусіде, що й насъ не забули; нехай вамъ Господь поможе и дітямъ вашимъ.

Зачинають співати:

1 (см. приложеніе въ концѣ книги).

Пісню цю співають три рази. Випивши могоричъ, свати подякують и идуть съ значками до матері молодого. Тамъ трохи посидять, іхъ почастують гарілкою и вони росходяться.

Домовини.

Черезъ шисть-сімъ днівъ до молодого збіраеться увесь ёго ру҃идъ и вс разомъ идуть до молодоі, котора збірае увесь свуий ру҃идъ. Всі разомъ зийдуться до куни. Батько й мати молодоі садовить іхъ за сту҃илъ, частують гарілкою и змовляються ску҃илькі мати молодоі повинна дати матері молодого хустокъ (50—100); а молодого мати дае матері молодоі чоботи, 5—10 очипківъ. Якъ у молодоі есть хрещений батько, то ему мати молодого дае пряникъ, батькові—накожні, сестрі—черевикі. Коли вже змовляться, побалакають, погуляють, випьють гарілкі и росходяться...

Бганне верчивъ и короваю.

Замужняя сестра молодоі або молодого иде до сусідъ и кличе іхъ до себе бгать верчи и коровай.

— Просивъ батько й мати, каже вона—и я прошу на хлібъ, на су҃иль, на коровай.

— Спасибі, кажутъ ти — батькові й матері й тобі за памъять.

Бере всяка паляницю пу҃идъ руку и йде на коровай. Війде въ хату и дае хлібъ матері молодого, або молодоі й каже:

— Боже вамъ, поможи на все добре.

— Прошу я васъ—каже мати—изобгайте моімъ дітямъ коровай.

Сідають ти кругомъ стола, на которому тісто лежить; кожне бере собі по куску того тіста и зачинають бгать и співать:

2—7 (см. прилож.).

Становлять посередъ хати ослінъ, а на ёго діжку - пікну; на діжи ставляють віко рубцями вверхъ, кладуть нахрестъ соломи и місять изъ вс кого борошна коржъ. Коржъ, руками роспліскувать не годиться: качалкою треба. На солому кладуть коровай и гроши тичуть въ нёго, а після обкладають шишками и співають:

8 и 9 (см. прилож.).

Парубокъ уходить изъ-за порога, тричи въ печи помиломъ махне, а тоді сажають коровай.

Коровай обліпляють кругомъ свічками; свічокъ шисть приліплять, и беруться въ чотирохъ за солому, виймають зъ віка и несуть сажать.

Посадивши въ пічъ коровай, жонкі миють рукі, удвохъ беруть ту воду несуть на тӯкъ и кажуть:

— Скӯилькі паръ рукі мили, щобъ стӯилькі паръ нашъ Ивашко воливъ мавъ.

Входять після въ хату и всі, скӯилкі іхъ єсть въ хаті, беруться за діжу, носять ії по хаті и співають:

10.

Ой пічъ стоітъ на сохахъ,
Діжу носять на рукахъ.
Пече наша, пече й ваша
Испечемо коровай изъ речей.

Потімъ сідають за стилъ, сховавши діжу пӯидъ пілъ. Імъ дають вечерять. Повечерявши, прощаються.

— Спасибі вамъ—каже імъ сваха—спасибі, що ви насъ послухали. Прощайте, да завтра прибувайте жъ.

Субота.

Въ суботу въ ранці молоду одягає старша дружка, и удвохъ идуть просить рӯиднихъ на весілля. По дорозі до іхъ пристають дівчата и цілимъ гуртомъ идуть, співаючи:

11.

Ой летіла зозуленька,
Да й куе;
Отце тобі, Марусю,
За тее:
Не плети кісоньки
Утроє,
А заплети кісоньку
Въ дробушки,
Вже тобі не ходить
По дружки.

12.

Косо моя, русая,
Не рукъ я тебе кохала,
Що собітонькі чесала,
Що неділенькі красила.
За одинъ вечоръ зносила.

13.

Шли дружечки рядочкомъ
По підъ зеленимъ садочкомъ,
Вирвали квіточку зелененьку,
Обтикали Марусю молоденьку.

Молодий тежъ ходить удвохъ зъ бояриномъ и скликае до себе людей. Молода вертається до дому и коло хати дружки співають.

14 (см. прилож.).

Мати виходить и просить іхъ до хати. У хаті садовить іхъ кругомъ стола и почтує горілкою и закускою. Закусивши, дружки „вильце вьють“. Беруть девять палокъ въ аршинъ завздошки, убірають іхъ бумажними квітками и потимъ затикають іхъ у хлібъ. Якъ це роблять, співають:

15.

Не йдіте да молодиці,
Да до насъ гильця (вильця) вити,—
Ми зовъемо сами
По-пуидъ небесами,
Да по-пуидъ ганочками
Зъ красними паняночками,
Зъ чорними галочками.

(Постся на голосъ № 9).

16 и 17 (см. прилож.).

Якъ изовьють гильце, дружки и молода виход ть изъ за-стола; музика начинае грати, вони йдуть танцёвати и танцують поки молодий приіде.

Тимъ часомъ молодий, зібравши свій руидъ, иде до молодоі зъ музиками, боярами, зъ родомъ. Подходять до хати молодоі, стають коло порога и співають:

18 (см. прилож.).

Цю писню співають три рази. Уходячи у хату, дають бочонокъ горілкі. Сестра молодого несе квітку съ трёма восковими свічками. Прийде до порога и жде, покі не вийде молодоі мати, также зъ восковою свічкою; тоді вони поставлять свои правиі ногі на сінечний поруигъ—ця съ цеі сторони, а та съ тоеі, поцілуються и вже мати молодоі просить іхъ до хати:

— Прошу, свати, до хати—каже вона.

Отъ вони уходять всі у хату и кажуть:

— Дай, Боже, вечоръ добрий; поможи вамъ, Боже, на все добре. Пустіть насъ подорожнихъ людей перегріться.

Молодий самъ сідає на покуті; коло ёго кругомъ съ правої сторони руйдъ. Изъ сіней уводять молоду. Вона вносить на тарільці платокъ и каже:

— Старосто, пане-подстаросто! благословить молодому рукі придати.

Подає молодому платокъ. Той бере ёго и затикає за поясъ. Молода наливає чарку горилкі, ставить ії на тарілку и подає молодому. Вуйнъ випиває, а на тарілку кладе гроші. Після молода виходить у сіни и збірає собі дружокъ, а братъ ії бере палку, підіймає угору и каже:

— Старосто, пане-подстаросто! благословіть сестру за стилъ завести!

— Ради слухать! каже староста.

Тоді братъ тією палкою стукне навхрестъ у дверяхъ и каже:

— Всі три рази заразомъ!

— Ради слухать!

Братъ бере сестру, за платокъ—вона держить у руці платокъ—и веде за стилъ.

Дружки співають:

19.

Ишла Маруся на посадъ,
Стрічає ії Господь самъ;
Тожъ не Господь самъ,—Пречиста,—
И зъ долею щасливою,
И зъ доброю годиною.

Посядуть молоди въ парі; у молодого по праву руку ёго руйдъ, а у неї по ліву руку ії руйдъ.

Співаютъ дружки:

20.

Ой, ви, бояре.
Ясніі да соколонькі,
Чого ви до насъ не рано
Да наіхали?
Чи ви бували въ Ольгові
Да на торгові?
Чи куповали коникі воронні
Чи набірали жупани голубні?

Свахі и світилкі:

21.

Ой, ви, дружечки, сивиі голубочкі,
Ми не бували въ Ольгові да на торгові,
Не купували кониковъ да вороненькіхъ,

Не набірали да жупанивъ голубенькіхъ:
—У насъ коники посідланіе стояли,
У насъ жупани пошитпе лежали.

Мати уносить решето хустокъ —тихъ, що на змовинахъ вимовляли — и дають всёму роду. Якъ роздадуть хусткі, дружко бере тарілку, ставить на неі чарку, подходить до молодоі, вона наливає горілкі, а вуйнъ ходить и частує всіхъ. Руйдъ молодого дарує молоду за хусткі.

Дружки співають:

22 (см. прилож.).

Дружко бере дві тарілкі и подає свасі; вона на одну кладе пряникъ, на другу—калачъ, або два; вуйнъ несе тиі дари и говорить:

— Дивіться, старости, пани-подстарости, ось які одъ нашого пана свата подарки йдуть!

Свати, що за столомъ, беруть тарілкі въ рукі и кажуть:

— На, свату головатий, ось які подаркі нашого свата!

Батько й мати беруть и кажуть:

— Якъ-же теперъ не годувать дочокъ—ось які подаркі дають!

Свахи дають, а дружко подносить бублики и оріхі роду молодоі.

Дружкі співають:

23 (см. прилож.).

— Старосто, пане-подстаросто! каже старшая дружка:—благословіть молодому квітку пришить!

— Ради слухать! кажуть вони.

— Всі три рази заразомъ!

— Ради слухать!

Тоді старша дружка бере зъ молодого шапку и одколює у молодоі квітку.

Співають:

24—26 (см. прилож.).

Якъ старша дружка вже пришие квітку, надіває шапку на голову:

27 (см. прилож.).

Дружко викупає у дружкі шапку, и довго зъ нею торгується поків не викупить; підносить ій на тарільці могарича и гроши.

Дружкі співають:

28 (см. прилож.).

Дружка скідає зъ себе шапку и надіває на молодого.

29 (см. прилож.).

Тимъ часомъ готують вечерять.

30 (см. прилож.).

Подають капусту.

31 (см. прилож.).

Дають юшку.

32 (см. прилож.).

Поівши юшку.

33 и 34 (см. прилож.)

Повечеравши:

35 (см. прилож.).

Дружко береться за платокъ, що въ бока молодого, и виводить молодихъ; обводить іхъ три рази кругомъ стола. Музика грає „проводної". Молодий зъ молодою тричи поклоняються въ усі чотири сторони; тоді рундъ ёго иде до дому, а молодий зъ дружками и свахами остається. Мати молодої уносить изъ комори рушникі да и въяже дружка керезъ плече й каже:

— А що, попались, хлопці въ коморі! Добри люде спать пошли, а ви чого остались? На розглядини у насъ, чи що?

— А що-жъ—кажуть дружки—простіть, свахо, ми остались разглядать, чи нема де сала. Да ми такі своє візмемо хоть ви и повъяжете насъ. Коли хочете, помиримся почеській, да випъємо могарича, а то не теперъ, то въ четверъ візмемо своє!

Імъ дають по чарці. Вони випъють. Сваха каже:

— Сей разъ прощаємо, а въ другоє не робіть такъ, а що на васъ повішено, то понесіть такъ.

— Изъ цімъ—кажуть дружки—прощайте, свахо й свату, а такі насъ сподівайтеся! Ми що схочемъ, то зробимо!

— Щаслива дорога вамъ, дружки—каже сваха—да не робіть шкоди, прошу васъ.

За цімъ всі росходяться—идутъ до дому спать.

Неділя.

Молодий и молода, кажне зъ свого дому, идутъ до церкви — до утрені. Помоляться и идуть кажне до свого дому. Молодий, якъ вернеться зъ церкви, бере съ собою двохъ свахъ, світилокъ дві або три, двоє або троє бояръ и дружкивъ и йде до молодої. Уходять прамо въ хату. Мати молодої дає всімъ хусткі. Батько й мати сідають на ослоні и благословлять молодихъ хлібомъ и сȳлью:

— Нехай вамъ Бȳгъ поможе изъіздить до вінчання, кажуть.

Тоді молодиі йдуть до церкви — до вінця.

Вінчаются на рушнику, що розстилає дружко. Пȳдъ рушникъ кладуть гроши. Старша дружка, що стоіть за молодою, шепче ій нишкомъ:

— Протягни, сестричко, рушникъ, щобъ и я скоро за тобою пішла.

Молодому держить вінця парубокъ. Вінецъ треба держать правою рукою, лівою не годиться.

Якъ вийдуть изъ церкви, дівчата співають:

36—38 (см. прилож.).

Якъ пȳдходять пȳдъ двȳръ:

39—41 (см. прилож.).

Батько й мати виходять до нихъ за порȳгъ зъ зікомъ, на ёму лежить и сȳиль. Молодиі нахиляються, іхъ благословляють и кажуть:

„Нехай васъ Бȳгъ благословить довго въ світі жити“.

Потімъ пȳдиймають у гору віко и молоди пȳдъ нимъ проходять у хату. Хто небудь кладе на покуті кожухъ шерстью вверхъ,—вони сідають на кожусі.

— Та дайте намъ оддихать—каже староста—та дайте намъ істи, ми зъ дороги приіхали.

Іхъ поштують горілкою и дають обідать.

За обідомъ дружки співають:

42—44 (см. прилож.).

Дають капусту:

45.

Изъ-за гори гуска летіла,
Наша капуста съ перцемъ кипіла;—

Съ перцемъ не съ перцемъ,
Просимо съ щиримъ серцемъ.

46. (см. прилож.).

Якъ дадуть юшку:

47 (см. прилож.).

Свахи одспівують:

48 (см. прилож.).

Дружки до світилкі:

49—51 (см. прилож.).

Дружко виводить молодихъ, также само, якъ и на дівичъ-вечорі и веде іхъ танцёвать. За ними виходятъ и дружки.

Молодий иде додому. Мати садовить потімъ всіхъ обідать зъ боярами, світилками и дружками. Послі обіда и одъ молодоі, и одъ молодого идуть на базаръ, а въ селахъ у шинокъ танцёвать. Потанцюють и расходяться.

Молодий иде до себе, а молода до себе додому. Молодий, якъ прийде додому, заразъ сідае за стуйлъ, а за нимъ світилки й свахи, й бояре. Тоді вже, якъ посідають, беруть шапки у бояръ и пришивають квітки, співають такъ само, якъ и тоді, коли пришивають квітку молодому. Потімъ виходятъ изъ-за стола и йдуть на двуйръ, а тутъ уже буває приготовлена діжка пібна на ослоні зъ хлібомъ-суйллю и кіля ослона повне відро води. Молодиі и зъ старшимъ бояриномъ стають передъ хлібомъ-суйллю. Тоді виходить стара мати, вивернувши кожухъ, сідае на граблі верхомъ, держучи у приполі овесъ, оріхи и друйбни гроши, ти що збірае одъ того часу, якъ родиться синъ (той, що жиниться). Дружко веде коня (граблі) и обводить кругомъ діжки три разп, а за нимъ иде бояринъ и поганяе коня. Стара мати іде и обсипае молодого й боярина тімъ, що держить у приполі, а світилкі співають;

52 и **53** (см. прилож.).

Переспівавши цее, сідають усі на возп, ідуть и співають отакъ:

54 (см. прилож.).

А якъ доіжжають уже до двора молодоі, дакъ такъ:

55 (см. прилож.).

Коло двора молодоі на воротяхъ стоять парубки и не пускають у двуйръ

ни молодого, ни ёго поізда; тоді молодий дає імъ викупу —пляшку горілки и верчъ. Увійшовши въ двуиръ, дружки співають:

56.

Пусти, свату, въ хату,
Тутъ насъ не багато;
Ми тобі не докучимо,
Ми кубочки попорожнимо,
А Марусю собі вупзьмемо.

57 и 58 (см. прилож.).

Покіль ще молодий на дворі, у хаті брати молодоі збіраються, беруть молоду и ведуть ii за стуилъ, садовлять на покуті и сами коло неі сідають „продавать молоду“. Пришовши до хатніхъ дверей, старости просяться въ хату, якъ и учора, а дружки співають:

59.

Ишла Маруся на посагъ,
Стрічавъ ii Господь самъ,
Зъ долею щасливою,
Зъ доброю годиною.

Тутъ старший братъ молодоі сидить зъ нею рядомъ, замість молодого, а меньший сидить дальше одъ молодоі. Молода нахиляється надъ столомъ, ii накривають платкомъ и кладуть зверху паляницю и соли дробокъ. Тоді дружки співають:

60 (см. прилож.).

Молодий и свати входять у хату; дружки вже сидять за столомъ и співають імъ:

61 (см. прилож.).

Якъ це співають, молода пуидъ платкомъ плаче.

Дружкò підходить до стола зъ палицею въ рукахъ и каже, дивлячись на бративъ молодоі:

— А хто це наше місце зайнявъ?

Старший братъ молодоі одвічає:

— А шо ви таке за люде, що ще насъ и питаєте; ми заробили що тутъ сіли!

Дружкò, приступаючи близше до стола, каже!

— А ну! покажіть де ви заслужили; бо въ насъ (пуиднимає палицю) єсть чимъ васъ прогнать.

Братъ, показуючи, що вінъ дружка не боіться, одказує:

— И въ насъ же есть; а ви думаете, що тилько въ васъ... И ми ще зъ вами здоляемъ...

Въ цимъ часі одинъ проти одного наміраються палицями. Затімъ узновъ каже дружкò:

— А знаете що? Чи не лучше-бъ намъ помириться?

Братъ бицімъ-то не хоче того, а послі й каже:

— Ні, отакі бродяги повъязани, да ще хотіли зъ намъ биться,—такъ-би ви давно зробили.

Дружко, пидшучуючи, каже:

— А нуте-бо вже не споминайте, бо ажъ стидно слухать.

Потімъ вони перестають собі спориться, а дружки начинають співать:

62 и 63 (см. прилож.).

64 (голосъ см. прилож).

Ой летять галочки
Да у три рядочки,
Зозуленька да попереду;
Що усі галочки
По виненькахъ сіли,
Зозуленька да закувала:
Ой, пишли дружечки
Да й у три рядочки,
А Марусенька
Да попереду.
Що усі дружечки
По лавочкахъ сіли,
А Марусенька
Да на покуті.
Всі дружечки заспівали,
А Маруся заплакала.
— Ой, чого-жъ ти плачешъ,
На кого жалуешъ,
Молодая дівко Марусю?
Чи жаль тобі вишнёвого саду,
Чи батькового подвірьячка?
— Ой, не жалько мені
Ні вишнёвого саду,
Ні батькового подвірьячка,
Ой, жалько мені русої косп
Да дівоцькоі краси.

Замовкнуть дружки; дружкò упъять до братувъ:

— А ну випъемъ могорича, да упустіть намъ оце місце!

— Ми могоричу и такъ напъемося—одвічають брати—а за місце гроші вузьмемъ.

— Нехай вамъ місце—говорить дружко—а намъ оте, що накрите.

— Е...! Голубъята; у насъ те, що накрите, дорого стоіть. Воно у насъ поіло полову, солому, капусту; качани варили да годували.

— Да хочъ би подивиться, каже дружко, що воно таке е.

Пудиймае платокъ да й дивиться.

— А скулько-жъ вамъ грошей за ёго?

— Дасте сто червуинцівъ?

Дружко, злякавшися буцімъ-то, каже:

— Охъ, лихо, якъ дорого; за сто червуинцівъ сто й купить можна. Ну, нате вамъ (кине трохи грошей на тарілку)! Чи всі?

— Ні, це не всі, ще стуилько положите!

Дружко, кинувши ще скуилько небудь грошей, питає:

— А теперъ усі?

— Усі уже, говорить братъ, беручи гроші.

Зробивши торгъ за молоду и росплатуившися, пъють могоричъ и приговорують:

— Дай, Боже, на пожуитокъ, щобъ ви въ добримъ здоровъі гроші пропили, а ми на вуизъ зложили да повезли, каже дружко; а теперъ купи да й лупи дручками іхъ!

Брати по-пуидъ столомъ тікають на двуиръ; молодий сідає за стуилъ, пуидводить молоду и цілує ії, а дружки співають:

65 (см. прилож.).

Якъ молодий поцілує молоду, сівши за стуилъ, до дружки, проспівавши цюю пісню, мовчять, а якъ що ні, до співають отакъ:

66 (см. прилож.).

Потімъ роздають подарки, ті що молодий привезе: очіпки, чоботи и друге.

Дружки співають:

67 (см. прилож.).

Роздавши подарки, начинають роздавать коровай. Дружко, помивши руки и помолившись Богу (Оче нашъ), пуидходить до корваю, що стоіть на столі, да й каже:

— Якъ цей хлібъ має передъ нами служити, то лучше ми передъ нимъ послужимъ! А ну, пани родичі, поблагословить цей хлібъ чесний да велишний на миръ роздать!

Ему хто нибудь изъ родни одвічає:

— Буигъ благословить!

Дружко опъять озивается:

— Всі три рази заразомъ.

— Богъ благословить! и въ друге одказують родичи.

Тогді дружко перерізує коровай навхрестъ, а дружки співають:

68 (см. прилож.).

Дружко обрізує шишки на короваю и дає ихъ батьку и матері, приговораючи:

— Де старий батько й мати? Ось який гостинець одъ молодихъ дітей вамъ!

— Спасибі молодимъ дітямъ и вамъ, пани маршалки, за цей гостинець.

Такъ визиває дружко всіхъ, кому треба короваю дать.

Притому, якъ роздають коровай, дружки співають:

69—71 (см. прилож.).

Свахи и світилки:

72 (см. прилож.).

Якъ перестануть усі співать, тоді дружко повернется до родичівъ та й каже:

— А що, пани родичі, чи всімъ довелися одъ молодихъ дітей подарки?

Батько й мати одвічають:

— Якъ намъ, дакъ и всімъ. Спасибі.

Дружки узновъ співають:

73 (см. прилож.).

А свахи и світилки одспівують:

74 (см. прилож.).

Після цёго дають на сту͡илъ: капусту, юшку и др. страву, се-бъ то вечерять. Дружко несе ложки особливе и, якъ донесе до стола іхъ, каже:

— Старосто, пане-підстаросто! Благословить цей дру͡ибний товаръ на сту͡илъ положить!

А тиі одвічають:

— Богъ благословить!

Побравши въ руки ложки, приймаются вечерать всі, ту͡илько молодий да молода й ні.

Дружки співають:

75—77 (см. прилож.).

А свахи й собі начинають:

78—80 (см. прилож.)

Якъ вечерають, молода начинає прощаться съ дружками. Вона частує іхъ, а вони скидають ій на тарілку гроші и співають:

81 и 82 (см. прилож.).

Потімъ дружко до боярівъ каже:

— А пора, бояре, до коней!

Молода, якъ почує це, просить дружокъ, щобъ вони заспівали ій одъіздної.

Вони й співають:

83—86 (см. прилож.).

Проспівавши одъізну пісню молодій, дружки вилазять изъ-за стола и цілуются керезъ стуйлъ зъ молодою, котра ще остається за столомъи частує іхъ горілкою, а свахи и світилкі приспівують:

87.

Даруйте, дружечки, даруйте,
По золотому скуйдайте,
А завтра буде ярмарокъ,
Куппмо Марусі серпанокъ.

Попрощавшися зъ молодою, дружки йдуть до дому, иноді муйжъ ними бувають таки, що й плачуть. Идучи, вони кажуть:

— Прощай, сестрице! дай, Боже, побачиться мабуть жуйнкою, бо не будешъ дівкою.

Дружко випровожає іхъ и, насміхаючись, каже:

— Ага! дівчи-дівчата, догадалися! Не плачте, и вамъ те буде. По сімъ васъ теперъ за цибулю.

Свахи вшъять співають:

88 и 89 (см. прилож.).

90.

Ой, коню, коню нашъ спвий,
Ой, чи чуешся ти на силу,
Чи звезешъ нашу княгиню,
На тую гору крутую,
У тую світлоньку новую;
А въ тий світлоньці
Медъ, вино пъють,
Тамъ нашої княгині
Давно ждуть.

Якъ свахи и світуйлки переспівають, тоді ведуть молодого зъ молодою въ комору вечерать. Цее бува отакъ. Дружко гукає:

— А ну, свахи, въ комору!

Свахи и світилкі зъ-за стола виходять, а дружко бере молодихъ и виводить вуйдтиля насередъ хати; вони тутъ потанцують трошки; поклоняться на всі чотири сторони и йдуть у комору. Сюди мати приносить жарену курку и смашної гарілки и угощає свахъ и молодихъ. Молоди вечерають. Після того, якъ повечерають, дружко каже:

— А ну, бояре, коні пуйдвертайте, да йдіть сала шукайте.

Бояре беруть: скриню, подушки и одежу и виносять на вуйзъ. Тоді виходять изъ комори всі и коло воза свахи співають:

91.

Отдай, свату, наше;
Якъ не оддаси
Ти самъ,
До вуйзьмемо сами,
Посадимъ на сані...
Ідь Марусю зъ нами.

92.

Годі, свату, да сваритися,
Ой нумъ, свату, да миритися,
Худобою да ділитися:
Тобі, свату, горохвиннячко,
Намъ скриня, й перина,
И Маруся княгиня.

Дружко виводить молодихъ изъ комори и перше веде у хату. Тамъ батько й мати сидять на ослоні и, якъ молоди до іхъ пуйдойдуть и начнуть кланяться, вони благословлять іхъ ціми словами: „Щаслива вамъ доруйженька въ дорогу іхать!“ Молодиі цілують у руку батька й матюръ и всіхъ родичівъ одъ старшого до меншого; вони тожъ бажають молодимъ усёго доброго и кажуть: „Дай, Боже, тобі доіхать, дівочко, бо завтра будешъ жуйночка“. Молодиі виходять изъ хати; імъ дають у руки: молодій—Бога и верчъ, а молодому—хлібъ и суйль; а якъ сядуть на вуйзъ, то ще й курку.

Молода садовиться на вуйзъ, молодий куйдає ій пуйдъ ноги курку, ту що вуйзьме; дружко дає ёму въ руки платокъ, той що въ бока носить, и обводить ёго три рази округъ воза. Молодий за кожнимъ разомъ, якъ пуйдийде до молодоі, бъє молоду й каже: „Куйдай батькови норови, да бери моі“! Після цёго и самъ сідає на вуйзъ. Свахи сідають тежъ коло молодихъ, и де-котрі бояре, якъ помістяться, а якъ що ні, до сідають на другихъ возахъ. Якъ посідають усі на вози, тоді мати молодоі бере за поводи коні молодого, виводить за ворота й каже: „Щасливая тобі, донечко, доруйженька и цяя нуйченька“.

Ідучи співають:

93 (см. прилож.).

94.

Осталося днище,
Да ще й гребенище;
Не журися, теще,
Я прпіду ще,
Да й те заберу.

95 и **96** (см. прилож.).

Якъ зачують родичи молодого, що вуйнъ іде вже зъ молодою до дому, то вони ёго стрічають. Въ воротяхъ запалюють куль соломи. Молодий и увесь поіздъ ёго переізжають черезъ огонь. Уіхавши въ двуйръ, встаютъ зъ воза и зносятъ у комору скриню, подушки и все друге. Батько й мати молодого стрічають ёго зъ молодою, держучи въ рукахъ хлібъ и суйль, такъ же само, якъ іхъ стрічають тоді, коли вони одъ вінця йдуть. Ведуть іхъ у хату и садовлять за стуйлъ. Молода, йдучи мимо печи, кидає туди курку, взяту у свого батька. Покуйль ще молоди сидять за столомъ, у комору вносятъ куль соломи и дружко съ свахами стелють для молодихъ постель и співають:

97.

Ой, хто буде спати?
Будемъ ёму да постіль слати!
Солпмки въ голуйвки,
Сінця пуйдъ коліньця,
А мъяти пуйдъ пъяти.

Пославши у комори постіль, дружко и свахи виводять молодихъ изъ-за стола и впять співаютъ:

98 (см. прилож.).

Потуймъ ведуть у комору. Якъ що молода знає, що вона вже грішна, то передъ туймъ, якъ ведуть у комору, вставши изъ-за стола, и каже: „Простіть, люде добри, я грішна передъ вами и передъ Богомъ, простіть, люде добри!“ Цілує старихъ у руки и кланяется на всі чотири боки. А люде ій говорять: „Нехай тобі Богъ прощає; не ти одна въ світі: по цёму люде будуть“. Після цёго ведуть у комору спать, тоді тамъ усе тихо.

Котра жъ нечесна, да за це й не скаже, вставши изъ-за стола, до молодий у коморі тоді бере нагайку, що носитъ вуйнъ отъ самоі суботи про всякий часъ и пече ій такъ, якъ тую халяву и приговоруе: „Ти бъ зъразу призналась и людей не воловодила! Иди, халявище, та проси людей!“ Молода йде и такъ само просить и кланяется, якъ и та що й за столомъ призналась. А люде, якъ вона кланяется, кажуть: „Да ти бъ давно такъ зробила“... и все те, що туий казали.

Її рýдна мати жде, жде — нема звістки; присилає свого сина; брата молодої. Братъ приходить и, якъ узнає, що таке случилося, бъе й собі її въ пику и де не попало, й каже: „На що ти, сяка така, тутъ веретенишъ такъ“. Люде заразъ пýйдскакують и кажуть: „Годі, годі! цёго вже не можна завернуть“. Тоді братъ оставляє и йде до дому, щобъ сказать матері. Мати, почувши про дочку таке, плаче й тужить.

Молодихъ ведуть у комору и тамъ запірають, не давши імъ и повечерать. Въ хаті тоді співають:

99.

За клубочокъ валку и проч.
(См. № 1364, стр. 458).

100.

Да на сію мачку на точку,
Да на .... батьку за дочку.

Вернувшися до молодої батька, придани надівають ёму хамутъ и поганяють батогомъ; потýймъ беруть мазницю натрушують туди сажи и обмазують изъ-окола хату, кричачи:

— Знати, знати, де взяли халяву; обмазали дёгтемъ, да сажою хату.

— Батько, пристиджений каже:—Годі, люде добрі, глузовати, простить мене, коли не вмівъ дочки научати; сідайте лучше за стýлъ, я васъ пошаную.

Коли жъ молода чесна, то вона мовчить. Якъ уведуть її въ комору, заразъ скидають изъ неї увесь нарядъ и серёжкі, въ косахъ лапають, щобъ не було чого. Після того свахи надівають на неї білую сорочку; загадують ій розбувать молодого, — а якъ розбуе — шукать пýйдъ устілками грошей. А тоді вже іхъ кладуть, укривають кожухами, становлять у голови Бога и хлібъ зъ сýллю, приказуючи: „Не лінуйтесь и людей не воловодьте“.

Одна сваха и дружко остаються у коморі зъ молодими, а тýні йдуть у хату.

У хаті молодого рýйдъ співає:

101.

Ой, не сідай, свахо, на лавці, и проч.
(См. № 1303, стр. 441).

102 (см. прилож.).

103 и 104 (см. прилож. №№ 1301, 1310, стр. 441 и 442).

105—107 (см. прилож.).

108 и **109** (см. прилож. №№ 1291, 1292, стр. 439).

110 и **111** (см. прилож.).

Після того, трошки згодомъ, свахи уводять у комору дружи͡въ, котри питають, идучи туда: „А що справились, молодиі діти?“ Ти͡иі кажуть: „Ще, або вже“. Якъ ще, до тоді молодого бъють, лають его; виймають колочки изъ возу͡ивъ и изъ дверей; шукають у подолкахъ молодоі голки, чи не встромивъ хто на капость и якъ найдуть: „Отто, бісова душа посміялась!“ А якъ „вже,“ то молоду пи͡идводять; надіваютъ на неі другу сорочку й шапку и загадують ій співать:

112 (см. прилож.).

Якъ молода переспіває, до свахи впъять зачинають цюю пісню; примочують молодий гарілкою косу и надівають очіпокъ. Вона тоді сідає въ постіль коло его. Туда приносять смачную гарілку и курку печену непремінно. А якъ не чесна молода, не приносять нічого. Повечеравши, несуть кошулю у хату и співають.

Дружко у хаті становиться на ослоні, закриває образи й каже: „дивіться, пани родичі, отъ на цю кошулю, дай, Боже, щобъ вони за своіми дітьми дождали“.

Потимъ увесь ру͡идъ и свахи идуть до іі батька, дяковать. Тамъ співають:

113—117 (см. прилож.).

У батька молодоі показують кошулю таку͡имъ-же побитомъ, якъ и тамъ. Ру͡идъ молодоі тутъ ходить по лавкахъ, танцює, веселиться и співа:

118 (см. прилож.).

Батько молодоі просить іхъ сідать. Вони сідають, пъють горілку и ідять. Закусивши и нагулявшися тутъ, идуть въ шипокъ гулять и гуляють до самого ранку.

Перезва.

(Въ понедѣлокъ).

Ввесь ру͡идъ молодоі збірается до батька іі, а потиу͡имъ всі гуртомъ идуть до батька молодого. Доходя до его двора, співають:

119 и **120** (см. № 1437, стр. 747) и всякі перезвянскі пісні.

Входять у хату, цілуються зъ молодою и сідають за стуїлъ, співаючи:

121 (см. № 1383, стр. 465).

А молодого руїдъ одвіча:

122.

Викотили, викотили
Смоловую бочку;
Виманили, виманили
У Пацюрихи дочку;
Положили, положили
На новій кроваті;
Що хотіли, те й робили
Чужому дитяті:
Хто хотівъ, той вертівъ,
А кому верчено, той терпівъ.

Потуїмъ вилазять изъ-за стола, йдуть у комору зъ молодою, садовлять ії на ослуїнці, щобъ братъ росплітавъ косу. Вуїнъ росплітає, а руїдъ співа:

123 (см. прилож.).

Росплітаючи, братъ примочує голову молодій горілкою. Якъ росчешуть, тоді надівають вплять очіпокъ, завивають въ намітку и співають:

124.

Дають же ій завивало,
Ще ій вічнее покривало.

Молода виймає свої косникі и ріже на шматкі. Жонкамъ надіває на голову по шматочку косника, а чоловікамъ чепляє керезъ плече и всякій, кому дано шматочокъ косника, каже: „Дай, Боже, щобъ ти дождала за своіми дітьми“. А тоді, якъ усімъ уже роздано по коснику, збіраються вмісто и и йдуть въ шинокъ, співаючи:

125—129 (см. прилож.).

Въ ранці вішають на воротяхъ корогву съ червоної запаски на те, щобъ знало все село, що молода чесна.

Тоді-жъ дружки приносять до молодої сніданне: сало, сметану, млинці, пряники, конфети и другі закуски. Молодої мати дає дружкамъ кварту горілки и одъ себе закуску. Всіхъ дружокъ молода садовить за стуїлъ съ собою и шапус, якъ можно найлучше, а потуїмъ вносить той верчъ, що одъ батька свого привезла, ріже и дає всімъ дружкамъ, кажучи: „Нате, дружки, да щобъ ви й за собою дождали давать, щобъ и васъ такъ шанували“.

Пошановани дружки всі росходяться.

Молода захожується пекти пирожки, щобъ послать іхъ керезъ дружка до свого батька. Пирожки цїі робляться маленькі, складаються одинъ на одинъ по парі и кажна пара звязується червоною заполоччю и помазується зверху медомъ. Трохи цїхъ пирожківъ ставляють на стуїлъ и садовлять молодихъ на покуть, накривши молоду наміткою, а потуїмъ ії *пуїдгилюютъ*. Пуїдгилюванне це бува такъ: Дружко бере цїпокъ и тричи стукае въ стіну, націляючись на молоду, а далі й каже: „А ну, чи поможе мені Богъ цю лисицю встрелить“. Пуїсля цёго бере цїпкомъ намітку зъ неі и махае тричи у молодихъ надъ головами и, помахавши, оддае ту намітку свекрусі зъ словами: „На тобі одъ молодоі невістки гостинець“. Вона бере й каже: „Спасибі молодий невістці и ії матюнці, що придбала, а вамъ за труда спасибі“.

Дають дружку нуїжъ и ставляють на стуїлъ медъ; вуїнъ ріже паляницю скибочками; намазуе на скуїбочкахъ ножемъ медъ; настромлюе потуїмъ на нуїжъ тиі скуїбочки и дае молодому. Якъ молодий простягне руку, щобъ узять ту скуїбочку, до дружко й назадъ потягне — обманить. Такъ робить разъ и въ друге, а за третімъ разомъ уже оддае. И зъ молодою те-жъ робе, а далі дае усімъ родичамъ на тарільці.

Роздавши хлібъ зъ медомъ, молодиі виходять изъ-за стола, беруть чорну курку и привъязують до голови калину. Дружко бере курку въ припуїлъ, а пережкі зъ мискою въ рушнуїкъ, сідае зъ молодимъ и другимъ старостою на вуїзъ и ідуть до батька молодоі. Приіхавши до батька зъ куркою и пирожками, сідають за стуїлъ и кажуть: „Кланяємось тобі, батьку, одъ твоеі дочкі діломъ“. — Спасибі, одвічае батько, що ви моеі донечки да привезли труда“.

Дружко и тутъ ділить ввесь руїдъ хлібомъ, намазанимъ медомъ. А руїдъ співа:

130.

Пекла Маруся пережки,
Не пшеничні, дакъ яшні,
Для свого родоньку удашні.

Зять бере тещу пуїдъ правее ребро и веде ії до себе зъ музиками и зъ усімъ ії родомъ. Усі йдуть и співаютъ:

131 (см. прилож.).

На сінешнихъ дверяхъ стрічае іхъ бояринъ зъ червоною запаскою на ти-

чині. Якъ зять зъ тещою пуйдийде до сіней, бояринъ іхъ обмахуе запаскою, а тоді вже вуйнъ веде ії въ хату. Руйдъ співає:

132 (см. прилож.).

Якъ дарують у понеділокъ.

Всі родичи садовляться кругъ стола; батько й мати сідають на покуті. Руйдъ співає:

133.

Уведіте наше,
Да нехай воно пляше;
Воно буде частувати,
А ми будемъ даровати.

Уводять молодихъ. Вони, увійшовши, цілують батька й матірь у руки, а туйі дарують. Потуймъ молодий пуйдносить на тарілці тестю горілку. Тесть ёму дарує: „Дарую тобі, сину, дочку...“

— Спасибі, одвічає молодий, за добреє слово, за добрії речі.

— Дарую — зновъ каже тесть — тобі, сину, до дочки да й корову зъ телямъ, щобъ дочка рано вставала.

— Спасибі, тату, говорить молодий, и за корову.

Такъ частується мати й руйдъ. Всякій, кого частують, дарує й приказуе. Дарують хто що може: овечку, курку, порося, гуску и друге. Писаръ стоть зъ рогачомъ киля комена и записуе углемъ тамъ хто що дасть, а якъ хто випъе горілку да не подаруе тамъ чого, дакъ каже: „Якъ не даси поросяти (гуски, або чого другого), то нехай тобі ёго вовкъ задавить“. А співають тоді, якъ дарують такъ:

134 (см. прилож.).

Діляниця короваю въ молодого.

До короваю приступаючи, дружки миють руки, моляться Богу, ріжуть верхні шишки и роздають такъ само приказуючи, якъ и въ молодої.

Тоді, якъ роздадуть коровай, сідають вечерять и, повечерявши, расходяться до дому.

Батько й мати остаються и йдуть въ комору зъ зятемъ и дочкою и тамъ балакають: „Чи добре тобі тутъ, донечко?“ мати каже. — Добре, матюнко, вона одвічає, якъ будуть свариться, я буду жаліться. Тутъ пьють горілку и жаренимъ закушують. Частуе іхъ молода.

Випивши й закусивши, батько й мати прощаються и йдуть додому.

Циганщина.

(Въ вуівторокъ).

Хто хоче зъ родні гулять въ весіллі, той прибірається за-здалегідь и зазиває до себе весільнихъ, а потуімъ уже, якъ обуійдуть усіхъ, починають циганить. Убіраються циганами, циганками, москалями, жидами; иногді зъ чоловіка роблять жуінку, а изъ жуінкі чоловіка; чоловіка завивають въ намітку; одного роблять церковнимъ старостою й дають ёму капшукъ зъ дзвонкомъ, а другому—карнавку и йдуть тоді всі до сусідуівъ, до родні и цілимъ гуртомъ обийдуть такъ хатъ тридцять зъ музиками и циганять: цигани да москалі крадуть, жиди переводять; а други на церкву да на сирітскі діти просять. Попереду идуть, просять, а ззаду идуть, крадуть. Все що випросять, обо вкрадуть, несуть до батька молодого. Тутъ все те продають, а туійі, що крадуть да просять, сами-жъ и купують—все переводять на гроші.

Найбільше крадуть муку, гречку, жито, кури й гуси. Курей и гусей не продають, а ріжуть и ідять сами, якъ пьютъ горілку.

Перезуівки.

Въ четверъ и пьятницю приходять до молодого погостёвать. Одъ молодого йдуть до дружка, а потуімъ до ёго брата, дядька и сестри, якъ вона є. Въ усіхъ гостюють чесненько, гарнесенько, не крадуть и не просять уже такъ, якъ робили въ вуівторокъ. Молодий и молода ходять зъ нуіми, весільними, и гостюють почески. Гостюваннє таке зветься *перезуівки*.

Одклуінщини.

(Въ суботу).

Въ суботу до молодого и до молодої батькуівъ збіраются всі родичи. Якъ що въ батька синъ жениться послідній, або послідня виходить дочка за муіжъ, то вьють вінокъ и надівають на голову батьку, а якъ нема батька—на матіръ. Надіваючи вінокъ, говорять до молодихъ дітей: „Щобъ на васъ дождали надівать такъ, якъ за вами надівають на насъ“. — Спасибі, таточку, дякують молодиі.

Якъ надінуть вінокъ—гуляють, пьють и танцюють цілий день.

Гуляючи, уносять въ хату жлукто и ставляють на покуті. „Це, кажуть, у насъ на літо будуть пчоли“. А далі уносять ночви снігу и приспівують:

Проспівавши, ще гуляють, а потуимъ прощаються: „Прощайте, пани родичі, дай, Боже, вікъ довгий“—и йдуть додому.

Черезъ туиждень пуисля вінчання молодий зъ молодою везуть до ii батька и матері пероги. Перогуивъ везеться сімъ и зовуться вони *велики пероги*.

136—138 (см. прилож.).

Свадьба, записанная въ с. Ждановкѣ, Полтавскаго уѣзда.

Розглядини.

Молодий отправляется вмѣстѣ съ *старостами* съ хлѣбомъ и солью *до молодоі*.

Если родители *молодоі* обмѣнятъ хлѣбъ, то этимъ они выражаютъ полусогласіе, а если нѣтъ — то только благодарятъ за честь.

Мать невѣсты, взявши двухъ человѣкъ, отправляется въ домъ жениха и осматриваетъ его имущество.

Если мать согласна отдать послѣ *розглядинъ* свою дочь замужъ, то она закусываетъ у жениха, и назначаетъ время, когда тотъ долженъ прислать за *рушниками;* а если не согласна, то прямо отправляется домой, не закусывая.

Сватанне.

Женихъ приглашаетъ двухъ мужчинъ женатыхъ въ *старости*, которые берутъ ржаной хлѣбъ и кусокъ соли и отправляются къ невѣстѣ. По приходѣ въ домъ *молодоі*, одинъ изъ *старостъ* стучитъ въ дверь три раза кулакомъ.

Отецъ невѣсты ему на это отвѣчаетъ:

— Коли добрі люде, та зъ добримъ словомъ, то просимо до господи; а коли такъ собі, то вибачайте.

Старости, войдя въ хату, кланяются, кладутъ хлѣбъ и соль на столъ и говорятъ:—Добри-вечіръ! Дай, Боже, вечіръ добрий.

Женихъ молча стоитъ у дверей.

— А що ви за люде—спрашиваетъ отецъ—и відкіля васъ Богъ принісъ? Чи зъ далека, чи зъ близька? Може ви охотники які, а може вольні козаки?

— Ми люде німецьки—отвѣчаютъ старости—ідемо зъ землі турецькоі, разъ дома, у нашій землі випала пороша. Я й кажу товаришу: що намъ ди-

виться на погоду, ходімъ лишень шукать звіриного сліду. Отъ и пішли. Ходили, ходили — нічого не знайшли; ажъ-гулькъ! назустрічъ иде нашъ князь (*молодого* обыкновенно называютъ княземъ), підніма у гору плечі и говорить намъ таки речі: „Эй ви, хлощі, добрі охотники! будте ласкові, покажіть дружбу мені. Трапилась мені куниця, красная дівиця. Не імъ, не пью и не сплю одъ того часу, та все думаю, якъ ії достати? Поможіть ії мені поймати". Отъ ми й пішли по слідамъ, по всімъ городамъ, а все куниці не знайшли. Отъ якъ у це село війшли, тутъ упять випала пороша: ми вранці встали и таки на слідъ напали. Вірно що звіръ нашъ та пішовъ у двіръ вашъ, а зъ двору у хату, та й сівъ у кімнату. Тутъ и мусимо ёго поймати. Тутъ застряла наша куниця. Оце-жъ нашому слову конець, а ви дайте ділу вінець: оддайте нашому князю куницю—вашу красну дівицю. Кажіть-же діломъ, чи віддасте, чи нехай ще підросте?

— Що за напасть така! — отвѣчаетъ отецъ — відкиля се ви біду таку накликаете? Дочко, чи чуешъ? Порадь, будь ласкова, що мені робити съ ціми молодцями?

Въ это время молода подходитъ къ печкѣ и, молча, „пальцемъ колупає пічъ".

— Бачете, люде добрі—продолжаетъ отецъ—чого ви натворили: мене старого зъ дочкою пристидили. Такъ ось-же що зробимо: хлібъ и сіль приймемо, доброго слова не цураємося, а за те, щобъ ви насъ не лякали, що ми передержуемъ куницю, або красну дівицю, васъ повъяжемо. Прийшовъ и нашъ чередъ доладу слово сказать. Чи такъ, жінко?

— Роби, якъ знаешъ: ти—батько и намъ усімъ голова: якъ скажешъ, такъ и буде.

— Що я, то я; а то й ти таки, стара, скажи!

— Та нехай и такъ буде—говоритъ мать.

Отецъ обращается къ дочери:

— Чуешъ, дочко? Годі тобі пічъ колупати—давай чимъ оціхъ молодцівъ повъязати. А може и рушниківъ нема? Може нічого не придбала? Не вміла прясти, не вміла шити? Въяжи-жъ чимъ хочъ, хоть мутузкомъ.

Невѣста идетъ къ сундуку, вынимаетъ оттуда *рушники* и *хустку* бѣлую, вышитую красною бумагой, кладетъ ихъ на деревянную тарелку, ставитъ на столъ; а потомъ перекладываетъ принесенное изъ тарелки на тотъ хлѣбъ, который принесли и положили на столѣ *старости*. Потомъ кланяется по три раза отцу, матери и *старостамъ*. Послѣ поклоновъ невѣста беретъ *руш-*

*ник*ъ, кланяется и подаетъ его старостѣ; потомъ беретъ другой *рушник*ъ и также съ троекратнымъ поклономъ подаетъ другому *старост*ъ. Каждый *староста*, получившій *рушник*ъ, обращается къ отцу невѣсты съ слѣдующими словами:

— Спасибі-жъ батькові и матері, що свою дитину рано будили и всякому добру вчили; спасибі и тобі, дівко, що рано вставала, тонку пряжу пряла и рушниківъ придбала.

Старости перевьязываютъ сами себя *рушниками;* невѣста-же, взявши *хустку*, направляется къ *молодому* и останавливается въ двухъ или трехъ шагахъ предъ нимъ. *Молодий* подходитъ къ ней, а она тогда затыкаетъ ему *хустку* за поясъ.

Послѣ этого жениха и невѣсту сажаютъ *на покуті*. Около невѣсты садятся отецъ и мать; а около жениха—*старости*. Мать сейчасъ-же встаетъ и подаетъ ужинъ, приноситъ водку и угощаетъ всѣхъ гостей, раньше приглашенныхъ на этотъ вечеръ.

Когда гости приглашаются сѣсть за столъ, отецъ выходитъ изъ-за стола для того, чтобы подчивать ихъ водкой, а на его мѣсто и мѣсто матери садятся дѣвицы и поютъ (см. №№ 20, лит. Б, 25, 30, 38 лит. В, и 74).

Послѣ ужина являются *парубки* и танцуютъ съ *дівчатами* до очень поздняго времени. Когда всѣ разойдутся, мать невѣсты непремѣнно сама стелетъ постель *молодим*ъ „на землі, у хаті“. Жениху необходимо ночевать эту ночь въ домѣ невѣсты.

Сговоры о подаркахъ.

Отецъ *молодого* пріѣзжаетъ къ отцу невѣсты для сговора о подаркахъ. Женихъ покупаетъ своей будущей тещѣ *чоботи юхтові*, тестю — *поясъ и шапку смушеву*, сестрамъ невѣсты — если таковыя есть — покупаетъ *красні стёжки*, если-же есть замужняя сестра у невѣсты, то платокъ, теткамъ невѣсты тоже платки.

Невѣста свекрухѣ покупаетъ *плахту*, свекру—сорочку, *світильці*—платокъ, себѣ, *молодому* и *боярам*ъ покупаетъ на вѣнки стёжки, платокъ для связыванія рукъ во время вѣнчанія, двѣ ложки деревянныхъ—себѣ и *молодому*.

Послѣ этихъ сговоровъ назначается воскресеніе для вѣнчанья—и съ этого времени невѣста ходитъ въ вѣнчальномъ костюмѣ, только безъ *рушника*, которымъ она повязываетъ *юпку* (свиту) въ день вѣнчанія.

За два дня до вѣнчанья, то-есть въ пятницу, въ домѣ *молодого* и *молодої бгаютъ коровай.*

Коровай у „молодої".

Коровай начинается съ утра. Мать невѣсты посылаетъ родственницу свою или хорошую знакомую, но непремѣнно женщину, просить знакомыхъ *коровай бгати.* Женщина, приглашающая гостей бгать коровай, входя въ каждую хату, приглашаетъ гостей такимъ образомъ:

„Добри-день! Просимо на хлібъ, на силь та й на коровай".

Съ утра сходятся всѣ женщины-гостьи въ домъ невѣсты; однѣ изъ нихъ *учиняютъ* тѣсто на коровай, другія рѣжутъ лапшу, пряники мѣсятъ, варену приготовляютъ. Въ середину коровая кладутъ 27 варенниковъ; а когда тѣсто, назначенное для коровая взойдетъ, берутъ *віко зъ діжі,* посыпаютъ мукою, овсомъ и просомъ, *щобъ музика спідки не вгризъ,* потомъ кладутъ на *віко* кусокъ тѣста и украшаютъ его такъ: по срединѣ ставятъ два голуба, выдѣланные изъ тѣста, а кругомъ налѣпливаютъ всевозможнаго рода шишечекъ. Когда уже окончено украшеніе коровая, тогда въ него съ четырехъ сторонъ втыкаются 4 восковыхъ свѣчи; потомъ берутъ большую восковую свѣчу и прилѣпливаютъ ее къ ножу, положенному на дно *діжі,* затѣмъ нѣсколько женщинъ берутъ осторожно *віко зъ короваемъ* и накрываютъ *діжу.*

Кромѣ коровая дѣлаютъ *лежень* (большой калачъ), потомъ дѣлаютъ двѣ большія шишки, которыя послѣ испеченія красятся сурикомъ и назначаются для *молодого* и *молодої.* Съ этими шишками *молоді* ходятъ приглашать къ себѣ на свадьбу. Во все время выдѣлыванія *коровая, лежня, шишокъ* и *калачівъ* женщины поютъ:

Хвалимо Бога: масляний буде нашъ коровай.

Зеленая та дібровонько *),
Чого въ тебе яворівъ много,
Зеленого та ні одного,
И листоньківъ не відъ одного?
Молодая та Марусенько,
Чого въ тебе та батьківъ много,
А рідного та ні одного,
Порадоньки ні відъ одного:
Усе такі, що напитися,
Та нікому пожуритися;
Усе такі, що пити й гулятп,
Та нікому порадоньки давати.

Короваю, короваю,
На столі тебе бгаю —
На дворі місяць ясний,
А на столі коровай красний.

Также поютъ №№ 501, 502 лит. Б.

*) См. вар. № 145.

Дружко выметаетъ печь для коровая, а *баби-коровайниці* поютъ:

Кучерявий пічъ вимітає,
Кучерява въ пічъ заглядає.

Эта пѣсня поется до тѣхъ поръ, пока не будетъ выметена печь. А когда посадятъ коровай въ печку, тогда четыре бабы берутъ *діжу* на руки, поднесятъ ее до самаго потолка, кружатся съ нею и приговариваютъ: Пічъ наша и проч. (см. № 355 лит. Б.).

Пропѣвши эту пѣсню, ударяютъ *діжою* о потолокъ и накрестъ цѣлуются. Это повторяется три раза. Послѣ, когда *діжу* оставятъ, мать невѣсты потчуетъ своихъ гостей и даетъ имъ ужинать. Потомъ приходитъ музыка, сходятся парни и дѣвицы и продолжаютъ танцовать до субботы.

Въ этотъ-же вечеръ у *молодого* тоже приготовляется коровай точно такимъ-же образомъ и съ тѣми-же пѣснями, вставляютъ только въ нихъ имя *молодого*.

„Дівичъ-вечоръ".

Въ субботу утромъ невѣста отправляется *до старшої дружки*, которая обыкновенно выбирается изъ зажиточныхъ, потому что она должна *одбуть у неділлю въ вечері дружчини*, то-есть угостить всѣхъ ужиномъ. Дружка вмѣстѣ съ невѣстой идетъ *скликать дівчатъ;* а потомъ уже всѣ дѣвицы идутъ къ невѣстѣ одѣвать ее. Невѣста надѣваетъ красные сапоги, *плахту, червону попереднюю (запаску);* если лѣтомъ—то надѣваетъ шерстяную или ситцевую *юпку* (свиту), пошитую *до пъяти пілъ (усиківъ)* и кругомъ обшитую чорнымъ бархатомъ, (зимою — *кожушанку*) и подвязывается *рушникомъ*, по концамъ котораго вышиты орлы; на шею надѣваетъ очень много намиста, если богатая невѣста, кромѣ того надѣваетъ и *добре намисто* (коралы), и *дукачі*.

Голову повязываетъ шолковымъ платкомъ, обматывая его такъ, что верхняя часть лба и затылокъ закрыты, а остальная часть головы, темя — остается непокрытою. Поверхъ платка невѣста надѣваетъ искусственные цвѣты. Если у ней есть отецъ или мать, то коса заплетается и въ конецъ косы вплетаютъ очень много лентъ *(кісниківъ)*; а если круглая сирота, то коса расплетается и только около самаго затылка перевязывается лентами; если у невѣсты одинъ только отецъ или одна мать, то коса расплетается только до половины.

Къ головному платку съ правой стороны прикалывается вѣнокъ, сплетенный изъ ленты. *Старшая дружка* одѣта также, какъ и *молода*, только безъ вѣнка. Когда уберутъ *молоду, старшая дружка* заворачиваетъ въ цвѣтной

платокъ шишку, окрашенную сурикомъ, и тогда *молода*, въ сопровожденіи *дівчатъ*, отправляется просить гостей на свадьбу. Она идетъ впереди, а дівчата—позади и поютъ (см. №№ 138, лит. А, 194 и 196).

Молода съ двумя *дружками* входитъ въ хату, а остальныя остаются на дворѣ; *старшая дружка* кладетъ на столъ красную шишку, а *молода* кланяется и приговариваетъ:

— Просивъ батько, й мати, и я прошу на хлібъ, на сіль та й на весілля, хлопцівъ у бояре, а дівчатъ у дружки.

— Спасибі, прибудемо! — отвѣчаютъ обыкновенно на это хозяева.

По уходѣ изъ хаты *молодої*, хозяинъ отдаетъ обратно *старшій дружці* красную шишку. Пригласивъ гостей, *молода* возвращается домой, гдѣ *дружки* сейчасъ-же приступаютъ къ *гильцю*. Онѣ идутъ въ садъ и вырѣзываютъ вишневую вѣтвь, которую приносятъ въ сѣни и втыкаютъ въ ржаной хлѣбъ. Потомъ перевязываютъ *гильце* красною лентою и на каждой *гілечці* (вѣточкѣ) прицѣпляютъ пучки калины и колоски ржи; стволъ *гільця* обвертываютъ бѣлою бумагою, красною и т. п. При этомъ, поютъ (см. № 99 лит. Б).

Потомъ *старша дружка* входитъ въ хату и говоритъ:

— Пане старосто и підстаросто! Благословить це гільце на стілъ поставить!

— Боже благослови! — отвѣчаетъ староста.

Послѣ этого *дружки* вносятъ *гільце* и ставятъ его на столъ; *молода* подчуетъ *дружокъ* водкой, онѣ закусываютъ калачомъ; затѣмъ *молода* садится *на покуті*, а *дружки* около нее съ правой стороны, а съ лѣвой стороны садятся гости. До ужина дружки поютъ (см. №№ 152, лит. Б, 160, 171 лит. А и 286).

Послѣ пѣсень подаютъ ужинъ, за которымъ слѣдуютъ сейчасъ же танцы; а послѣ танцевъ расходятся домой.

Тоже самое происходитъ и у молодого.

Вѣнчанье.

Въ воскресенье утромъ женихъ, взявъ благословеніе у своихъ родителей, отправляется со всѣмъ поѣздомъ къ невѣстѣ. Отецъ и мать невѣсты встрѣчаютъ жениха съ хлѣбомъ, солью и съ иконой; когда его поблагословятъ, онъ входитъ въ хату. Въ хатѣ невѣста *обдарює*; а послѣ этого отправляются въ церковь.

Послѣ вѣнца женихъ отправляется въ свой домъ, а невѣста—въ свой; ихъ встрѣчаютъ съ хлѣбомъ-солью и обсыпаютъ рожью.

Въ то время, когда молодые въ церкви, дома приготовляется столъ. Столъ покрывается бѣлою скатертью и посерединѣ его ставится *гільце*, къ которому прикрѣпляютъ четыре восковыя свѣчи, коровай, *лежень, калачі*, двѣ бутылки водки, перевязанныя красными лентами, двѣ ложки, которыя тоже перевязаны красною лентой, *холодецъ* въ мискахъ, деревянная тарелка, на которой лежитъ вѣнокъ *молодого*.

Послѣ обѣда (мы уже прежде сказали, что новобрачные изъ церкви идутъ особо; каждый изъ нихъ идетъ въ домъ своихъ родителей, гдѣ и обѣдаетъ). Молодая садится на *посаді*, возлѣ нее съ правой стороны садятся дружки и *поютъ* слѣдующія пѣсни, до тѣхъ поръ, пока не пріѣдетъ женихъ (см. №№ 708, 712, 714, 715, 716, 717, 718 лит. А, 720 лит. Б, 728, 731, 732, 745, 747, 746 и 751).

Рано, рано де зозуленька
Гніздечко звиває, ранесенько,
Тамъ соловейко кругомъ неі облітає.
Рано, рано де зозуленька
Гніздечко звиває, ранесенько,
Тамъ да Марушка віночокъ звиває.
Рано, рано де Марушка віночокъ звиває, ранесенько,
Тамъ Иванко кругомъ двору объізжає—ранесенько,
Та въ тестівъ двіръ заглядає.
Рано, рано да Маруся віночокъ звиває, ранесенько.

Родители *молодого* благословляютъ его иконою, хлѣбомъ, солью и обсыпаютъ овсомъ. Затѣмъ женихъ отправляется съ своимъ поѣздомъ къ невѣстѣ. *Світилка* молодаго беретъ пучокъ *васильківъ*, втыкаетъ въ середину три большихъ восковыхъ свѣчи и перевязываетъ все вмѣстѣ красной лентой.

Поѣздъ ѣдетъ и все время поетъ, пока не приблизится къ воротамъ невѣсты, пѣсни (см. №№ 661, 676 лит. А и 834).

Когда женихъ пріѣдетъ къ дому *молодоі*, то ворота запираютъ и его не пускаютъ; женихъ старается ворваться во дворъ невѣсти, а когда ему это не удастся (что обыкновенно бываетъ), то онъ покупаетъ водку и тогда уже свободно входитъ въ ворота. Дружки при этомъ поютъ въ хатѣ (см. №№ 851 лит. А, 875, 876 лит. Б).

Въ это время теща беретъ *кухоль*, наполняетъ его овсомъ, житомъ и просомъ, и вынесши на дворъ, высыпаетъ *молодому* подъ ноги, а *дружко*

перебрасываетъ *кухоль* черезъ хату. Теща потомъ надѣваетъ кожухъ мѣхомъ снаружи и три раза подступаетъ къ *молодому*, желая его испугать. Затѣмъ *дружко* идетъ въ хату и покупаетъ у *старшої дружки* вѣнокъ, который лежитъ на тарелочкѣ, и отдаетъ его *свашці*, которая пришиваетъ *молодому* на дворѣ. Когда вѣнокъ пришьютъ, *дружко* и *молодий* входятъ въ сѣни; дружко оставляетъ *молодого* въ сѣняхъ, а самъ идетъ въ хату, гдѣ обращается къ старостамъ съ слѣдующими словами:

— Кланявся сватъ сватові, а сваха свасі, буяринъ дружці, а князь молодій. Підстаросто и пане старосто, благословить князя молодого въ хату ввести. Староста отвѣчаетъ: „Боже, благослови!“ (Какъ первый, такъ и послѣдній возгласъ старосты повторяется три раза).

За третимъ разомъ *свашка* подаетъ *дружкові рушникъ*, *дружко* перевязываетъ имъ самъ себя, отправляется въ сѣни за *молодимъ* и вводитъ его въ хату. Женихъ, не сбрасывая шапки, идетъ въ хату и останавливается возлѣ стола. Братъ молодой становится на лаву, беретъ въ руки палку и держитъ ее надъ головой своей сестры; съ другой стороны невѣсты стоитъ *староста* на лавкѣ и держитъ въ рукахъ тарелочку, на которой стоитъ рюмка водки и пряникъ.

Молодий покупаетъ себѣ доступъ къ невѣстѣ у своего шурина, бросая на тарелку *старости* деньги. Если шурину покажется мало, то онъ начинаетъ палкой ударять въ потолокъ, пока женихъ не дастъ ему желанной суммы. Въ это время дружки поютъ:

Ти, братіку, не лякайся, *)
Ти, братіку, постарайся:
Не продавай сестри
За три, за чотирі,

За три за чотирі,
За два золотні.
Гроші тобі—слина,
Брату сестра мила.

Когда *молодий* войдетъ въ хату, тогда невѣсту покрываютъ платкомъ. Послѣ продажи братъ невѣсты выпиваетъ рюмку водки, которая стояла на тарелкѣ у *старости*, беретъ тамъ-же деньги и уходитъ; а *дружки* сейчасъ-же поютъ:

Татаринъ братикъ, татаринъ,
Продавъ сестрицю за таляръ...

За три, за чотирі,
За два золотні.

Послѣ покупки невѣсты, женихъ заходитъ за столъ и садится возлѣ нея. снимаетъ съ нее платокъ; возлѣ *молодого* садится *свитилка*, зажигаетъ

*) См. вар. № 935.

свѣчи, которыя были въ васильках, и держитъ ихъ въ рукахъ. Когда всѣ усядутся, тогда *свашка* входитъ съ рѣшетомъ и поетъ:

Решето тараточе, *)
Та чого-сь воно хоче?
Срібного, золотого
Одъ князя молодого,
Одъ кониківъ вороненькихъ,
Одъ боярівъ молоденькихъ.

Женихъ бросаетъ нѣсколько копѣекъ въ рѣшето, что дѣлаютъ по его примѣру и другіе; а въ это время дружки поютъ пѣсни (см. №№ 944, 947, 950 и 952).

Дружко беретъ тарелочку, кладетъ на нее пряники и даетъ присутствующимъ, говоря: „Одъ пана молодого, одъ пані молодої подарокъ“. Во все время раздачи подарковъ дружки поютъ (см. № 993 лит. А).

Когда дарятъ свашокъ платками:

За хатою липа
Золотомъ оббита,
Підіть обдеріте
Дружечокъ подаріте.

Во время этой пѣсни молодая „виплітує“ изъ косы ленты и даритъ ихъ дружкамъ; а староста кладетъ на тарелку шапку и поясъ и подноситъ отцу невѣсты, говоря: „Приймайте, батько, поясъ и шапку отъ князя молодого“. Потомъ онъ подходитъ къ матери невѣсты и подноситъ ей въ даръ отъ молодаго *чоботи, платокъ и пряху*, сдѣланную изъ тѣста, говоря при этомъ: „Приймайте, мамо, подарки одъ князя молодого“.

Получивъ подарки, мать перевязываетъ чрезъ плечо платокъ, надѣваетъ только что полученные сапоги, подымаетъ пряху вверхъ, кружится и поетъ (см. № 991 лит. А).

Затѣмъ мать невѣсты подчуетъ всѣхъ присутствующихъ на свадьбѣ водкой; *дружко-же* подходитъ къ старостѣ и кричитъ: „Пане старосто и підстаросто, благословить князя молодого на прогулянки вивести!“

На этотъ возгласъ староста отвѣчаетъ: „Боже, благослови!“

Получивъ благословеніе, дружко беретъ хустку и подаетъ ее *молодому*, который берется за нее и идетъ за *дружкомъ* „на прогулянки“. Невѣста идетъ вслѣдъ за *молодимъ*. По выходѣ на дворъ, женихъ и невѣста подходятъ къ музыкантамъ, которые въ это время играютъ исключительно для молодыхъ. Невѣста пройдется нѣсколько разъ подъ музыку, но, впрочемъ, не выбивая *тропака*, „щобъ у свекрухи горшки не бились,“ а молодой стоитъ— ему нельзя танцовать. Погулявъ немного, они опять возвращаются въ хату,

*) См. вар. № 1003.

гдѣ за столомъ занимаютъ свои прежнія мѣста и начинается обѣдъ. За обѣдомъ дружки поютъ (см. № 794).

Свашки, отстаивая бояръ (см. № 792).

Дружки, отвѣчая (см. № 793).

Свашки, поютъ (см. № 795).

На этотъ же голосъ дружки отвѣчаютъ (см. №№ 796, 767 лит. Б).

Свашки на тотъ же голосъ (см. № 799 лит. Д).

Дружки отвѣчаютъ тѣмъ же самымъ голосомъ (см. № 799 лит. В).

Обѣдъ оканчивается. Дружки и бояри идутъ въ гости къ старшей дружкѣ. На пути поютъ (см. №№ 1112, 1119).

Всѣ входятъ въ хату *старшої дружки* и начинаютъ вторично обѣдать.

Послѣ обѣда возвращаются назадъ къ молодой уже безъ пѣсень и садятся опять по своимъ мѣстамъ. Мать невѣсты складываетъ на возъ приданое своей дочери; а въ это время *свашки* и *дружки* въ хатѣ поютъ:

Брала Маруся лёнъ, лёнъ, *)
Виганяла дружечокъ вонъ, вонъ.
На що-жъ насъ збірати,
Якъ насъ виганяти?

И пѣсни (см. №№ 1101, 1111 лит. А, 1153 лит. В, 1158).

Дружко начинаетъ дѣлить коровай.

Первый отрѣзанный кусокъ подносится *молодимъ*, которые во время дѣлежа коровая сидятъ за столомъ; остальные куски роздаются по старшинству всѣмъ присутствующимъ на свадьбѣ, начиная съ отца и матери невѣсты. Самая нижняя часть коровая—*спідка* принадлежитъ музыкантамъ. Дружки и свашки, на мотивъ выше означенной пѣсни, поютъ (см. № 1053).

Послѣ этого *дружки* отправляются по домамъ, потому что народный обычай не позволяетъ дѣвицамъ оставаться въ домѣ *молодої* послѣ захода солнца (а въ это время солнце уже на закатѣ). *Музыка* входитъ въ хату и начинаетъ играть что нибудь печальное; *свашки* разстилаютъ кожухъ, на который становятся молоді и кланяются отцу и матери. (На кожухѣ стоятъ для того, „щобъ багаті були“). Родители благословляютъ ихъ; а когда *молода* выходитъ изъ хати, *свашки* поютъ (см. №№ 1205 лит. А, 1206, 1145 лит. З).

Дружко и староста выносятъ на дворъ *діжу*, насыпаютъ въ нее жита и поютъ: Старий діду, стара бабо (№ 1166).

Послѣ этой пѣсни сейчасъ-же подаютъ лошадей, на которыхъ поѣдутъ

*) См. вар. 1124.

молоді въ домъ жениха. Лошади украшаются красными лентами; а если *молоді* отправляются въ домъ жениха на волахъ, то кромѣ красныхъ лентъ, ихъ рога обклеиваютъ золотою бумагой. *Молода* садится на свою повозку вдвоемъ съ *молодимъ*. Она держитъ въ рукахъ хлѣбъ и *гільце*, а *молодий*— образъ. На другія же повозки садятся *свашки, бояре, музика* и поѣздъ отправляется *до молодого*, салютуемый иногда выстрѣлами. Во время поѣзда, *свашки* поютъ (см. №№ 1203 лит. В, 1228 и 1230).

Когда поѣздъ подъѣзжаетъ къ воротамъ *молодого*, на дорогѣ зажигаютъ кулъ соломы, черезъ который *молоді* должны переѣхать. Отецъ и мать *молодого* встрѣчаютъ ихъ съ хлѣбомъ-солью, образомъ и обсыпаютъ ихъ житомъ, „щобъ життя хороше було“. *Свашки* поютъ (см. №№ 876 лит. Б, 1243).

Молодые входятъ въ хату, ихъ сажаютъ за столъ; а въ это время, когда молодые сидятъ за столомъ, *свашки* вносятъ сундукъ, а *бояри* — постель въ комору и сами ее стелютъ. Потомъ *свашки* раздѣваютъ *молоду* и затѣмъ уже, раздѣтая, она отправляется въ комору спать. Послѣ часоваго сна она, вмѣстѣ съ *свашками*, выходитъ изъ коморы.

Свашки поютъ (см. № 1346 лит. Д).

Невѣста по пріѣздѣ въ домъ своего жениха, надѣваетъ на свекра рубашку, а на свекровь—плахту, которые въ этихъ костюмахъ танцуютъ. *Молодому* даютъ *очіпокъ*, который онъ долженъ надѣть своей невѣстѣ. *Очіпокъ* этотъ невѣста сбрасываетъ съ головы и бросаетъ къ порогу два раза; а за третьимъ разомъ надѣваетъ.

Послѣ этого всѣ присутствующіе на свадьбѣ пьютъ *варену* и ложатся спать. При этомъ, если невѣста „дівуючи, не згубила віночка,“ то свекровь даетъ ей половину той *плахты*, которую получила отъ нее-же въ подарокъ; а если наоборотъ, то свекровь не даетъ ей ничего, говоря: „ти не стоішъ того, щобъ тобі плахти дать“.

Понедѣльникъ.

Утромъ *дружко* и *староста* крадутъ у *молодої попереднюю*, которую долженъ потомъ *молодий* выкупать. Невѣста, вставъ съ постели, одѣвается и идетъ по воду, которую потомъ подноситъ умываться *свекрові*. Когда онъ умоется, молодая ему даетъ свой *рушникъ* вытереться и потомъ вѣшаетъ его возлѣ иконъ. Если есть близко церковь, то *молодихъ* ведутъ *скрывать*, а если церкви вблизи нѣтъ, то ихъ ведутъ для этой же цѣли къ колодцу и тамъ они сами *скриваются*. *Скриваются* возлѣ колодца слѣдующимъ

образомъ: накриваютъ платкомъ *молодого* и *молоду*; покрытые они должны умыться, и потомъ вытереться тѣмъ же самымъ платкомъ, который прикрываетъ ихъ головы. Если *молода* не потеряла своей дѣвственности (віночокъ) до вступленія въ бракъ, то ее отъ колодца ведутъ съ краснымъ флагомъ, который несетъ *старший дружко*, а *свашки* несутъ шишку, украшенную пучками калины и поютъ (см. № 1427).

Ой брехали—говорили люде,
Що зъ нашої та Марусі буде,
Вона гарна, гарнісінька,
Якъ рожа повненька.

Потомъ молодые отправляются съ визитами и когда подходятъ къ чьей либо хатѣ, то *свашки* поютъ:

Ой у нашого пана
Сребряная брама,
Золоти одвірки—
Дасть намъ панъ горілки.

Вошедши въ домъ, староста отъ лица молодыхъ даетъ пряникъ и хустку хозяину дома, а молодые кланяются хозяину три раза въ ноги. Послѣ чего хозяинъ угощаетъ гостей.

Когда визиты кончены, молодые возвращаются домой, садятся за столъ и обѣдаютъ. Во время обѣда *молодий и молода* „частуютъ гостей,“ а гости необходимо должны имъ что нибудь подарить. Родъ жениха даритъ невѣсту, а родъ невѣсты даритъ жениха. Если кто даритъ молодымъ теленка, то всѣ кричатъ, какъ теленокъ: „бу! бу!“, а если овцу, то кричатъ какъ овца—бе!.. и т. п.

Во время обѣда дружко дѣлитъ коровай *молодого*.

Послѣ обѣда всѣ отправляются въ домъ невѣсты и тамъ опять обѣдаютъ и ея родъ даритъ жениха. Къ вечеру отправляются всѣ опять въ домъ жениха. *Свашка, свати* и *дружко* везутъ тещу въ шинокъ, а женихъ долженъ ее выкупить. Затѣмъ начинается въ шинкѣ кутежъ, послѣ котораго молодые, возвратившись домой, ложатся спать.

Вторникъ.

Во вторникъ *свашки, старости* и *бояри* переодѣваются циганами, дѣлаютъ складчину и гуляютъ уже сами, безъ участія молодыхъ.

Свадьба, записанная въ м. Гостомлѣ, Кіевскаго уѣзда.

Батько зъ двомà сватàми йде сватать дівку, а синъ ёго, парубокъ, стоіть підъ вікномъ и слухає. Йдучи, беруть хлібъ, дробокъ соли и кварту горілки. Увійшовши въ хату, кажуть: „Добри вечоръ вамъ. Тутъ десь наша лисичка (або теличка) забігла до васъ у двіръ, треба пошукать“. Імъ одказують: „Здорові, — шукайте!“ Свати пійдуть, найдуть дівку и приводять у хату. Якъ що вона хоче вийти за-мужъ, то буде колупать коменъ, гризти платокъ и пальцями перебірать. Отъ свати вже й догадуються. А якъ що дівка не хоче вийти—заразъ плаче и утікає. Якъ же вона уже согласна, то ссилається на батька й матіръ—ті соглашаються.

Мати вносить изъ бодні платки и дає сватамъ, а свати объ цімъ дають звістку матері молодого. Вона приходить сюда и молодого вводять у хату, ёго зъ молодою заставляють кланяться перше Богу, а після батькові й матері молодоі, котрі разомъ — благословлять іхъ хлібомъ и силлю, а потімъ кланяються батьку й матері молодого и цілують ихъ ноги; вони благословлять тожъ. Свати й старі остаються и тутъ пьють горілку, а молоді удвохъ идуть на вечірки, и тамъ пьють горілку зъ хлопцями и дівчатами. На другий день сосіди, що були на сватанні, просять іхъ до себе на чарку, а якъ сватъ у цёму селі, то й сватъ кличе, а якъ въ иншому, то вінъ, не кликавши до себе, прогулює тутъ, у батька молодоі, днівъ два або й три.

Неділь черезъ три назначають весілле. Въ суботу буває дівичъ-вечоръ. У це времнє молодий підносить молодій чоботи на тарілці и у чоботи накида бубликівъ и оріхівъ, а бояринъ підносить устілки. Молодихъ заразъ садовлять за стілъ и частують. Дружки й бояри садовляться тожъ. Якъ посадовляться, то тоді начинають пришивать молодому на шапці квітку, співаючи:

Я швачка зе Львова,
Въ мене хорошая мова,
Въ мене ручки біленькі,
Въ мене пучки тоненькі, —
Не шкода мені дати
Квітки пришпивати *).

Дружкà кладе на тарілку семигривенникъ грошей. Молода бере гроші и кладе шапку. Дружка бере шапку и надівае собі на голову, приспівуючи:

Поглянь, зятеньку, на мене, **).
Кращій я козакъ одъ тебе;
Да на мені шапочка—ковшечокъ,
Готуй, зятеньку, шостачокъ!
Шостакъ не шостакъ —
Гривень шість,
Я тобі, зятеньку, рідна свість.

*) См. вар. № 389, стр. 191—193.
**) См. вар. № 396, стр. 195.

Пришивши квітку молодому, дружки вьють ильце и спивають:

Благослови Боже, Се ильце звити,
Пречиста госпоже, Сей домъ звеселити.

Извивши ильце, співаютъ (см. №№ 124, 125, 126, 131 лит. Д).

Мати молодої дає старшій дружці пляшку горілки. Горілку тую пьють всі, ідять капусту и співають: (см. № 56 л. В) *).

Якъ немає въ суботу музики, то погуляють трохи и йдуть до дому — проти неділлі довго не гуляють.

На другий день молодята идуть въ церковъ на утредню різно. Якъ немає въ тому селі, де була весілле, церкви, то йдуть зъ вечора, щобъ поспіть до утредні. Йдучи, весільні співають:

Івана мати родила, **) Зорою підперезала
Місяцемъ обгородила, Дай до шлюбу випроважала.

—

Ой дай, мати, шубу, Намъ піпъ руки звяже,
Підемо до шлюбу; Усю правду скаже.

Въ церкви вистоять утредню и на службі Божій вінчаються. Молодому держить вінець старший бояринъ, а молодій — дружка.

Повінчавшись, идуть зъ церкви, співаючи (см. №№ 172 лит. Г, 695 лит. Г, 700, 701, 713 лит. Е, 722 лит. А, 733 лит. І, 734 лит. Б, 740, лит. А, 744 лит. А, 754 лит. Б)

Не вій, вітре, у розі — По червонимъ поясу:
Повій по дорозі, Розстелимъ по колосочку,
Розмай косу росу Розберемъ по волосочку.

—

Ой коню нашъ спви ***), Звінчавъ діточокъ одно-літочокъ
Чи чуєшься ти на силу? Въ одинъ часъ.
Чи звезешъ нашу княгиню Якъ не будешъ піпоньку вінчати,
Та на тую гіроньку крутую, Будуть твої кудроньки трещати;
Да у тую церковку Святую? Якъ лютий морозъ на дворі,
А въ тій церковці святий Спасъ Такъ твої кудроньки на голові.

Въ це времне коровайниці у молодого печуть „коровай“. Іхъ просить мати молодого; вони йдуть и несуть зъ собою хлібъ и муку. Коровайниці миють руки и благословляються місить коровай. Якъ вінъ изийде, то тоді

*) См. вар. № 1120 и 1159.
**) См. вар. № 821, стр. 316.
***) См. вар. № 1146, стр. 404.

ліплять и співають (см. №№ 487 лит. Е, 491 лит. Г, 501 лит. И, 503, 506 лит. Г, 533 лит. Б, 546 лит. А, 574 лит. А)

Самъ Богъ денце місить,
А Пречистая світить,
А янголі воду носять,
Господа Бога просять.

А теперъ же въ насъ да зрадости:
А пічъ наша да бика привела,
А припічокъ да телушечку,
А запічокъ—егнушечку,
А кочерга да яець нанесла,
Ступа на яйцяхъ сиділа,
А лисиця хвостомъ вертіла,
А помело кудкудакало.

На коровай наліплюють чотирі бочонки зъ тіста, чотирі голубці, чотир вареники зъ сиромъ и четверо яець; кругомъ кораваю накладають шишки. Після того місять изъ житнёі муки коржъ, посипають ёго овсомъ, кладуть на ёму коровай, запалюють по бокахъ чотирі свічки зъ воску и садовлять въ пічъ. Якъ посадять въ пічъ коровай, то тоді беруть діжу, въ которий було тісто для кораваю; — беруть діжу въ шестёхъ и піднимають ii на рукахъ вгору, приспівуючи:

Пічъ на сохахъ,
А діжа на рукахъ;
Поцілуймося,
Помилуймося,
Хто кому радъ.

Після цёго сідають за стилъ випить и закусить.

У молодоі печуть коровай тоді-жъ, якъ и въ молодого — въ неділю въ ранці, и співають также саме.

Випивши й закусивши, ждуть молодихъ зъ церкви. Батько й мати молодого стоять у хаті коло порога зъ горілкою. Якъ молодий увийде зъ молодою, то іхъ частують; вони або пъють, або виливають назадъ себе. Потімъ садовлять ихъ за стилъ, співаючи (см. № 3).

А якъ що молода сирота, дакъ співають иншу (см. № 5).

Умісті зъ молодими сідають и другиі и начинають обідать.

За обідомъ до капусти співають:

Черезъ садъ гуска летіла и т. д.

Пообідавши, виходятъ изъ-за стола и співають (см. № 803 лит. Д).

А якъ проспівають цюю пісню, тоді трохи потанцюють и расходяться: молодий иде просить свахъ, а молода—приданокъ; мати просить молодежі, щобъ вона поіздъ обшила. Молодиці входять въ хату и кажуть: „Пані-староста, пані-подстароста, благословіть поіздъ обшить!“ Вони одказують: „Богъ благосло-

вить—разъ, и въ другий разъ, и въ третій разъ". Молодиці обривають изъ ильця квітки и пришивають до шапокъ, співаючи:

Я швачка зе Львова... (и т. д., якъ и співали).

У вечері молода сідає за стилъ вечерять; дружки зъ нею. Якъ поідять усе те, що імъ подадуть на стилъ, співають (см. № 1096)

Ой боромъ, боромъ боровиною *),
Ой хто жъ то іде вечориною?
Ой іде, іде Иванко пъяни,
— Одчиняй, Маръє, я твій кохани.

„Я не одчинюся — батька боюся".
—Не бійся отця, да бійся мене молодця:
Батькова гроза, якъ літняя роса,
А моі пригрозп, якъ люти морозп.

Не куй, старосто, золотого ножа,
Та підкуй, старосто, вороного коня.
Будемо іхатп боромъ камъяннимъ,
Біръ буде шуміти, камень буде дзвенітп;
Якъ зачують люде, то намъ слава буде,
Якъ зачує Маруся — намъ слава буде,
Якъ зачує сванечка—намъ буде славочка.

Переспівавши, ждуть молодого зъ дому.

Молодий проізжає, або приходить, и остановлюється коло воріть у молодоі. Ті, що зъ нимъ идуть, співають:

Крийся, зятю, крийся,
Да въ хату проспся!
Пусти, свату, въ хату,

Насъ тутъ небагато:
Четверо, да пъятеро, да всіхъ девъятеро.

Поізжанъ молодого и ёго самого молодіжъ, що стоіть зъ другого боку воріть, въ двіръ не пуска. Тоді дружки повъяжуть іхъ рушниками; вони й пустять.

Уходять у хату. Молода сидить на покуті и, нахилившись надъ столомъ, прикривается платкомъ. Дружки співають:

Летівъ чорний воронъ,
За вдавъ дружкамъ соромъ:
Чп ви дома да не маєте,

Що вп тута ужпваєте?
Гляньте ви на Бога
Да напийтеся дома.

Іхъ (це поізжанъ молодого зъ нимъ) стрічають на порозі зъ свічкою; вони й собі тежъ зъ свічкою проти тіхъ, співаючи:

Кремень, кремень! ой, дай-же намъ огню
Свічп засвітпти,
Цей домъ звеселити.

*) См. вар. № 1094.

Потімъ свахи цілуются и приспівують:

Да до мене, сванечко, до мене,
И въ тебе свічка и въ мене.
Зложимо свічечки докупи,
Зведемо дітей до хати.

Поцілуймося, свашко,
На сінешнимъ порозі,
На лютому морозі.

Молодий, увийшовши въ хату, сідає за стилъ коло молодої и цілує ії. Вона тоді підводиться и розкриває платокъ. Въ те времне співають:

Ивану свиней не пасти,
А Маръі не заганяти,
Бо вміє вінъ цілувати.

За стилъ сідають всі, скілько поміститься; пъють по чарці горілки й закушують. Тоді заразъ вносять коровай, а на ёму очіпокъ и намітку. Співають (см. №№ 1005 лит. Б и 1048).

Переспівавши, ділять коровай. Его роздає дружко.

Розділивши коровай, починають скривать молоду: одна родичка молодо а друга молодого беруть и розплітають молодої косу, приспівуючи:

Розплітала мене дядина нежалосливая;
Сестра принялася, слёзами облилася.

Дружки надівають очіпокъ и, надіваючи, співають (см. № 1039).

А якъ надінуть очіпокъ, то тоді ведуть молодихъ у комору вечерать и співають (см. № 1077).

Повечеравши,—молоди въ коморі, а стари въ хаті—випроважають молодихъ до молодого. Родня молодого, що пришла зъ нимъ, и родня молодої идуть всі до молодого зъ молодятами. Якъ випроважають, то родня молодого співа (см. № 1157).

Тоді бояри забірають усе придане молодої на візъ, сідають на ёго сами и ідуть.

Якъ що у молодихъ есть візъ и коні, то молодий сажає молоду на візъ, а тоді й самъ сідає; іхъ укутують рядномъ. Батько бере хлібъ и, перейшовши три рази ворота, співа вмісті зъ другими:

Розступітеся, вороги,
Не переходьте дороги;
Нехай перейде Господь самъ
И наша ненька старенька,
Щобъ була доленька щасливенька.

Після цёго ідуть.

Якъ забачять зъ двору молодого, що іде вже молодий зъ молодою то

кладуть у воротяхъ огонь; вінъ той огонь переізжає. Передъ порогомъ становлять діжу, кладуть на єі хлібъ и сіль. Изъ хати виходять стари й кажуть:

Тупу, тупу коло діжечки,
Навідала сироіжечки.
Чи сироіжечки брати,
Чи невістку витати.

Молодятъ беруть и ведуть въ хату. Тутечка всі стоять, а молодихъ садовлять за стилъ и, якъ вони сядуть, дають імъ по кусочку хліба, намазаного медомъ, співаючи:

Бреди, Маръечко, бреди,
Не бійся холодної води;
Високо піднімайся,
Зъ сорома викупляйся.

Якъ поідять вони хлібъ зъ медомъ, то тоді ведуть ихъ въ комору. Зъ молодої скидають ту сорочку, що вона ходила цілий день, и надівають на єі другу — білу. Въ коморі молода скидає зъ молодого чоботи; вінъ роздягається и тоді сплять.

Покіль молодята сплять у коморі, свахи все ждуть іхъ підъ дверми, впослі молодий изъ середини комори стукає. Свахи входять въ комору, беруть сорочку и несуть, радіючи, въ хату. Молодята одягаються и йдуть тежъ у хату. Увійшовши, кланяются батьку й матері, а ції благословлять іхъ и дякують молодій за честь. Молода, подававши всімъ значки изъ стёнжки, йде зъ молодимъ впъять у комору спать. Сорочку тую, що свахи внесуть въ хату, заразъ беруть, завертають ії въ узолъ, кладуть туда хлібъ, жито и горілку и одсилають до старихъ молодої. Після того жонки й чоловіки починають танцёвать и, обойшовши тречи кругомъ стола по лавахъ зъ музикою, пьють варену. Попивши варену, дружко забірає всіхъ весільнихъ до себе погулять.

На другий день мати молодої ходить по селу и скликає перезвянокъ. Хто заможній изъ прошеннихъ, той бере де-що для подарківъ зъ собою и йде. Молодий зъ дружкомъ біжять до матері молодої и несуть варенники, звязані по парі. Оддавши варенники, молодий забірає тещу підъ руки и веде до себе. Тоді співають:

Ой, зять тещу просить,
Въ рукахъ шапку носить:
— Моя тещенько, моя голубонько,
Да прошу-жъ я тебе,
Ходімъ до мене;
А єсть у мене
Три бочечки,
Три барилечки,
Да солодкого меду —
Проспмо въ беседу.

Мати молодої йде до молодого. У ёго тоді пьють да й пьють. Тоді вже немає ні якого порядку, а гуляють часомъ и цілу неділю.

Свадьба, записанная въ с. Лугинахъ, Овручскаго уѣзда, Волынской губерніи.

Свати идуть сватать дівку у суботу ввечері и несуть зъ собою хлібъ, сіль и горілку. Сватами бувають: дядько, батько хрещений, братъ—якъ шо вінъ жонатий. Якъ прийдуть підъ хату свати, то стукають въ двері и кажуть:

— Одчиніть, пустіть насъ трохи підночувать, бо ми люде подорожні, зъ дороги збились и не знаємъ куди ити дальшъ. Оце слава Богу, що добились до вашої хати. Іхъ пустять у хату. Вони заразъ хлібъ, сіль и горілку ставляють на стілъ. Дівчина заразъ тікає до сусідъ. Сівши на лаві, свати начинають:

— Дайте-жъ намъ воза (чарки бъ то), то ми випъємъ по чарці, та пустіть насъ переночувать.

Батько, якъ хоче отдать, то каже:

— У насъ хата тісна—нігде васъ усіхъ тутъ положить, ідіть собі у другу хату. А якъ же не хоче оддать, то заразъ одкаже:—Беріть собі свій хлібъ и сіль, та ідіть собі зъ Богомъ.

Свати більше всего приходять три рази и за третімъ разомъ уже скликають людей на змовини. Приходить вся родня, часомъ приходять и чужі. На змовинахъ не бувае ни дівокъ, ни парубківъ. Якъ зберуться и начнуть горілку пить, то свати кажуть:

— Дайте-жъ намъ значки, щобъ люде знали, що ми уже висватали. На змовини зкликае дівка зъ дружкою, старого й малого, знакомого и чужого, кланяється и каже:

— Просивъ батько й мати, и я прошу на хлібъ, на сіль, на змовини.

Сватівъ частуе горілкою тютка и обмотуе чарку платкомъ, пъе горілку и бере собі за поясъ платокъ (значокъ).

Черезъ тиждень бувае сватаннє. Молодого мати пече пироги, а молодий купуе для княгині (молодої) подарки; це все разомъ завъязують въ хустку и несуть до молодої. Молодий підносить своій молодій на тарільці чоботи, пироги кладе на стілъ. Цю хустку зъ пирогами молодий принісъ матері молодої. Батько и мати молодого сідають середъ хати на ослоні. Дядько бере молодого за платокъ, підводить къ батькові, той кланяється три рази, просить благословенія; ёго благословляють и вінъ іде тоді за стілъ. Такъ само

и молода своїмъ батьку и матері кланяється и вони благословляють ії. Потімъ молода кладе на тарілку платокъ и ставить чарку и пье до молодого. Вона повинна назвать ёго на имъя. Молодий пье, бере платокъ, а на тарілку кладе гроши молодій. Молода тоді сідае, а дівчата співають (см. № 44).

Якъ иде молода за стілъ, то співають (см. № 3).

Якъ батько або мати пье до молодої горілку (см. № 51).

Якъ вона не плаче, то співають (см. № 49).

Якъ ще не плаче, то співають (см. № 50).

Якъ вилазять изъ-за стола и идуть гуляти (см. № 60).

Гулять идуть одні дівчата, а родня остається въ хаті и сідае коло стола. На другий день — у неділю — кажне изъ молодихъ иде до церкви особше. Якъ ото випроводять молодихъ, то заразъ захожуються робить коровай. Коровайниці, починаючи місить коровай, говорять:

— Отець и мати, благословіть починать роботу! — и другий разъ, и третій разъ.

— Богъ благословить, каже хто небудь. Потімъ співають (см. №№ 495, 507).

Якъ пічъ вимітають, то співають (см. №№ 526, 551, 553 лит. А).

Якъ до короваю свічку сучуть (см. №№ 499, 500, 530, 591).

Одна жінка несе свічку до комори. Коровай-же той роблять такъ: великий коржъ посипають овсомъ и кладуть два шаги, після кладуть одна на одну сімъ паляниць и зверху зроблять зъ тіста місяць и кругомъ обсажують пьятьма шишками, а після поясомъ и подпережуть коровай. Поків коровай печеться, коровайниць частують и дають імъ істи печеню.

Въ церкві молодий стоіть съ чоловіками жонатими, а молода — межъ жінками. Якъ кончиться служба, то дружки виводять изъ церкви и росплітають косу, тоді ставляють іхъ на рушнику и починается вінчанне. Дядько держить вінця молодому.

Якъ везуть одъ вінця, то музика грае, а дружки співають дорогою (см. №№ 744 лит. Б).

Якъ придуть до двора, то іхъ на порозі стрічають батько й мати съ хлібомъ и сіллю; молодий бере хлібъ у батька, а молода у матері и тоді знову співають тую, що співали, якъ іхали одъ вінця. Дядько заводить молодого за стілъ, а молода иде ззаду. Почастують іхъ и молоди идуть у комору обідать, а жонки сідають за стілъ и обідають. Пообідавши, молодий иде до дому, а дівчата идуть у другу хату въють илце, ёго убірають

житомъ, пшеницею, калиною, барвінкомъ и приліплюють свічечки. Якъ несуть илце до молодоі, то співають (см. № 178).

Принесуть илце, поставлять на столі; іхъ почастують и вони идуть до молодого танцювать. Потімъ виносять на двіръ діжку, на ій ставлять хлібъ и сіль; всі ходять кругомъ діжки и співають (см. № 818).

Після того молодий іде до молодоі, тамъ співають (см. № 664).

Батько перейде три рази дорогу, а молодого обсипають овсомъ. У молодоі застають уже на дворі стілъ — не діжку, — коло стола відро води, а на столі хлібъ и сіль. Теща виверне кожухъ и надіне; тутъ співають (см. № 920).

Теща бере чаркою изъ повного відра воду и дає молодому, молодий перекидає чорку черезъ плечи, дядько хватає и подає тещі; тоді теща частує уже горілкою. Дві свахи світять свічи и, ставши одною ногою на порігъ, три рази цілуються и співають (см. № 881 лит. А).

Молодий входить у хату и застає молоду въ хаті за столомъ, прихиляну до стола и накриту рядномъ; ій співають:

Ишла, ишла *)
Да по полю лягла,
Молодая Марьюхна
Къ столу прилягла.
— Встань, Марьюхно,
Батенько иде.
„Даль-Бугъ, не встану,
Не привітаю,
Бо я одъ батька
Ласки не маю“.

Молодий підходить, піднимає рядно и цілує молоду, тоді вже співають:

Даль-Бугъ, устану
И привітаю,
Бо я одъ мужа
Всю ласку маю.

Вносять серпанокъ и росплітують косу, співаючи (см. №№ 633 и 636).

Тоді дружко вносить на голові коровай, поставить на столі и мие руки, ёму співають (см. № 1047).

Потре рушникомъ руки, перевъяже ёго собі черезъ плече и приступає ділить коровай, ёму співають:

Дружко коровай крає, **)
Золотий ножикъ має,
Срібную та тарелочку
Обділяти всю родиночку.

Дружко зрізує зъ короваю місяць и оддає молодій въ припілъ, а після викликає батька и матіръ, одрізує перший кусокъ, кладе на тарілку и подносить батьку, такъ само матері и всёму роду по старшинству. Розді-

*) См. вар. 933.
**) См. вар. 1063.

ливши коровай, дають вечерять и по вечері везуть молоду до молодого; при цёму співають пісню (см. № 1151).

Бодня моя нова, Бо не рокъ, не два дбала,
А въ бодні основа; А въ бодню не наклала.

Якъ уже посадять молоду на візъ, співають (см. № 1214 лит. А).

Передъ порогомъ у молодого кладуть огонь. Молодіхъ сажають за стілъ, почастують и въ комору. Молода скидає молодому чоботи, а вінъ кидає въ чоботи гроші.

На другій день викидають на хату червоний поясъ и несуть до ії матері шишки; у понеділокъ у молодого снідають, випьють и идуть до молодої, потімъ зновъ идуть до молодого; а після того дружко повиненъ зазвать до себе все весілля.

Свадьба, записанная въ с. Млыновѣ, Дубенскаго у., Волынской губ.

Парубокъ питається у роду—батька, матері, дядьківъ, тітокъ,—чи позволить рідъ ёму жениться на такій-то и такій-то дівці; а вони вже людей роспитують, чи годиться вона до работи, чи спокійна, чи добра зъ неі хазяйка?

Попереду до дівчини рідъ парубка посилає *на розвідки* яку небудь жінку, котра повинна розвідать усе, якъ слідъ. Вона йде у вечері и, увійшовши въ хату, каже:

— Добри-вечоръ! Чи не забігла, часомъ, моя сюди теличка?

— Здорові! Сідайте у насъ, то будете гостемъ.

Хоть ії и просять сідать, але вона не сяде, ажъ поки не замітить, що батько й мати согласні видать свою дочку заміжъ. Дівчина спочатку кгедзкається; а тутъ ще й батько приложить свое слово: то скаже, що вона ще не вміє діла робіть — нехай перше навчиться, то скаже, шо ще вона подарківъ не напряла и нічого ще не придбала. Такъ видумує то се, то те. А дівчина, якъ хоче вийти, то стоіть коло печі мовчки и довбає комінъ; а якъ не хоче йти заміжъ, то просто каже: „Не піду“, и тікає зъ хати.

Якъ рідня согласна оддать дочку, то кажуть: „То ії воля“.

Заразъ дівчині дають горілки, якъ що вона візьме чарку въ руки, то це значить, що вона согласна вийти заміжъ. Взявши чарку у руки, вона каже: „я не буду пить горілки, ажъ поки не забачу вашого молодця“. (Ще

найбільшъ буває тоді, якъ изъ другого села парубокъ и вона ёго справді ще ніколи не бачила). Тоді кого небудь пошлють за молодимъ, а сами остаються у хаті и ждуть, поки вінъ не прийде.

Якъ молодий прийде, а зъ нимъ приходить й мати, то ті, що зъ нимъ прийшли, сідають, а вінъ стоіть коло порога. Батько молодого пъе до батька дівчини и каже: „Теперъ буде згода мижъ нами!..“ Після того загадують пить молодому до дівчини. Тутъ молодий, пъючи до молодоі, повиненъ ii назвать по имені; а вона тежъ повинна ёму сказать: „Здоровъ будь, Иване!“ чи тамъ якъ ёго називають. Але вона довго не говорить—соромляється. Випивши по чарці, побалакають трохи и расходяться. Тимъ и кончаються *сватанне*, або *змовини*.

На другий день бувають *заручини*.

Батько молодого бере горілку, калачі пшенишни, яблука, пряники и иде до дівчини разомъ зъ матірью, свахою (сестра, тітка або дядина) и дружкомъ (дядько, або братъ жонатий). Прийшовши у хату, становлять горілку на стилъ, а вона на стилъ подае закуску, що приготовляе куховарха (баба зъ села). Після того дружко бере хустку и каже імъ взяться за нее; а самъ візьме въ руки, підійме ii въ гору и каже: „Пане-господару домовий, просимо благословення—разъ, и вдруге, и втрете!“ Молодята кланяются по три рази въ ноги батькові и матері; а ти іхъ благословлять хлібомъ, испеченимъ въ купі *(близнята)*, пучкомъ жита и кажуть: „Богъ благословить!“ (жита у той день ще вранці приносять изъ клуні чотирі пучечки и разставляють іхъ по углахъ, а благословляють тимъ, що на покуті бувъ). Поблагословивши, садять молодого на покуті, а молоду—по лівій руці коло ёго. Коло молодоі за столомъ сідае дружка; а коло молодого — сваха; а коло свахи зновъ сідае молодого мати и батько, а рідня дівчини коло стола шанує гостей.

Якъ посідають за стилъ, то співають: Благослови Боже (см. № 26).

Якъ горілку пъють (см. № 6).

Після того всі плещуть въ долоні и співають (см. №№ 33, 43, 66).

Якъ вечерають (см. №№ 53, 56, 57).

Після того дружба співае (см. № 55) и

Не хочемъ ми того,
Дайте намъ другого.

Дайте намъ гиишого,
Що разъ, то ліпшого.

Встаючи изъ-за стола (см. № 61).

Всі встають изъ-за стола, а молодихъ виводять хусткою, водять по хаті и приспівують:

Помалесеньку, Непокошеная,
Потихесеньку, Непотащаная
На кумпну сіножать И въ копиченьки
Зеленесеньку; Непоскладаная.
А кумпна сіножать

Молоди ходять по хаті и кланяються, а після потанцюють, або тільки окрутнуться и посідають на лаві. А потімъ знову беруть іхъ за хустку и, взявши благословеніе — якъ и першъ, заводять іхъ за стилъ и допіру молодоі мати дає хустки батьку, матері, хрещеному батькові и матері, братові — хто є изъ родні. Після хустокъ мати молодоі разсилає калачи, пряники, яблука, що тамъ є у неі. Розсилають такъ: мати седить на полу и коло неі лежить ковшикъ зъ хустками и калачами; до неі дружко приходить зъ тарілкою, вона кладе хустку на тарілку и каже: „То батькові послати!“ А дружко несе и каже: „Обсилає сватъ и сванечка, молодий и молода кгречнимъ подарункомъ. Приймайте мале за велике и майте за вдячне!“ Після хустокъ, розсилає калачі, пряники — що є; а дружки співають (см. №№ 15 и 45).

Після того всі расходяться. Заручини найбільше бувають въ четверъ.

У суботу молодий и молода збірають, кажне до свого дому, родину. Якъ зійдуться, то співають (см. №№ 285, 316, 355 л. В).

Зібравшись у суботу, рідня молодихъ приймається місить и пекти *коровай*. Підуть у комору, винесуть ночви, поставлять іхъ посередъ хати, а коровайниці підходять до батька и матері и питають: „Пане свате и сванютко голубко, просимо о благословенство въ першій разъ, въ другий и третій!“ Ті кажуть: „Нехай Богъ благословить!“ Після того дві жінки затикають квітку изъ барвінку за голову, идуть на село и просять на коровай коровайниць. Котра жінка иде на коровай, то несе зъ собою хлібъ, муку, яйця, сиръ. А якъ уже всі зійдутся до господи, то заразъ приймаються місить коровай; а за роботою співають (см. № 501 л. А).

Въ саду віття вісить, Пречистая Мати
Самъ Богъ коровай місить, Буде намъ помагати
А янголі воду носять, Короваєньку бгати.
Пречистоі просять...

Якъ замісять коровай, то оставляють ёго, щобъ вінъ сходивъ, а коровайниць просять за стилъ и дають імъ по чарці сперва, а після подають и закуску. Поки вони закусять та набалакаються за столомъ, та ще поки, вий-

шовши изъ-за стола, натанцюються, то й тісто зийде. Тоді коровайниці виробляють коровай и співають (см. №№ 487 л. В, 490).

Якъ пічъ вимітають:

Помелà, дружбоньку, помелà! Якъ не будешъ помела шукати,
Щобъ твоя борода не мела. Будемъ твею бородою вимітати.

Якъ коровай у пічъ садять, співаютъ (см. № 533 л. А).

Якъ усадять у пічъ коровай, коровайниці скачуть по хаті и приспівують (см. № 534, 562, 570, 571).

Якъ виймають коровай изъ печі (см. № 528).

Вийнявши зъ печі коровай, кладуть ёго на віко, застеляне біленькимъ рушничкомъ, и несуть на голові на стилъ. Якъ поставлять на стилъ, то співають (см. № 594).

Після ціхъ пісень чотирі коровайниці беруть коровай на руки и, держачи ёго по-надъ головами, носять по хаті и співають (см. № 580).

Походивши зъ нимъ по хаті, несуть у комору, співаючи пісню (см. № 588).

Якъ вертаються изъ комори (см. № 592).

Увійшовши въ хату, всі коровайниці сідають за стилъ, пъють горілку и співають (см. № 513 л. А, 568).

Въ неділю рано збіраються дружки до молодоі, вбірають ії въ бинди и идуть по селу втрёхъ просити о благословенство. Кого въ хаті застане молода, кланяється кажному и каже:

— Просивъ батько, и мати и я прошу о благословенство! —

Ій одказують.

— Господь благословить и ми благословимо —

Молода цілуеться и иде до другоі хати, до третёі — и такъ ходить по селу, ажъ поки не обійде всёго села; а якъ обходить всіхъ, то вертається до дому и дожидае молодого.

А до молодого раненько прийдуть музики підъ вікно, заграють ёму на добри день; тоді батько ёго вийде зъ хати и просить музикъ до господи. Вони увійдуть у хату, іхъ почастують и допіру молодого виряжають до молодоі. Молодий, якъ и перше, підходить до батька и матері просить благословення: кланяється імъ по три рази, а вони ёго благословлять хлібомъ двойнимъ. Після того молодий и сватъ сідають на коней, дружко, сваха, свашка и два музики сідають на візъ; а батько обходить іхъ усіхъ кругомъ, обсипае житомъ, кропить святою водою и приговорюе (см. № 817).

Доріру вони ідуть до молодої, співаючи:

Ломіте, свати, роженьку,
Стеліте дороженьку
Нашому молодому
До Божого дому.

Якъ прийдуть на двіръ до молодої, то її мати стрічає молодого зъ хлібомъ на діжі и просить всіхъ у хату; вони идуть у хату и вносять изъ надвору діжу, ставлять її посередъ хати, кладуть на діжу подушку и садовлять молоду *росплітать*. До молодої підходить дружка и росплітає одну косу, а сватъ другу (см. №№ 616 л. Д, 632 л. В, 625, 648).

Після того заразъ же молодихъ виряжають до шлюбу. Дружко підводить іхъ за рушникъ до батька и матері молодої просить благословленія; а ті іхъ благословлять житомъ и хлібомъ и дають молодий за пазуху два хліба. Молода и сваха виходять изъ хати и сідають на візъ, а молодий сідає верхи на коня и ідуть до церкви.

Виряжають, співаючи (см. №№ 670 л. А, 678).

Уже жъ бо намъ не сидиться,
Коникамъ не стоіться—
Впнось, мати, шубу,
Вирядай до шлюбу.
Буде насъ зострічати
Пречистая мати
Съ повною повночкою,
Та зъ доброю долечкою.

Ломіте, свати, роженьку,
Стеліте дороженьку
Молодій и молодому
Ажъ до Божого дому.

Якъ відъ шлюбу вертаються, посідають на візъ такъ: молода, сваха, дружка, свашка и дружко сідають на візъ; а молодий, свати старшій и меньшій—верхи ідуть. Дорогою сваха, свашка и дружка співають (см. №№ 696, 697 л. Е, 690).

Якъ доізжають до ворітъ (см. №№ 698, 722 л. В).

Якъ мати вийде съ хати напротивъ молодихъ, то співають (см. №№ 694 л. А, 740 л. Г).

Якъ идуть до хати (см. № 759).

Теща зятя витала,
Кожухъ вивертала;
Той кожухъ зъ метлицями,
Вони въ зятя конпцями.

Мати въ вивернутому кожусі частує дітей — молодий и молода, по два рази пригубивши, кидають килішки зъ горілкою назадъ себе, після цілуються сваха съ свахою, входять у хату и сідають, а молодихъ хусткою заводять за стилъ. Якъ батько перепивае свою дочку, то дружки співають (см. № 810).

Якъ проспівають цю пісню три рази, то начинають співатъ другу (см. № 685).

Сидячи за столомъ пъють, закусують и співають (см. № 806).

Якъ куховарки приготовляють іжу, то, сидячи за столомъ, співають (см. № 772 л. А)

Заходять насъ вісти... Зъ перцями, зъ шафранами,
Та дають же намъ істи Зъ дорогими приправами.

Після того всі встають и моляться („Отче нашъ“..); а по святому Отче-наші, сідають на тихъ самихъ місцяхъ, що й сиділи, *за обідъ* и співають (см. № 773).

Якъ обчастують всіхъ горілкою, то заразъ куховарки приносять на стилъ миску зъ капустою; дружко, а за нимъ и всі починають істи, а де які не ідять и співають (см. № 777).

Якъ наідяться капусти (см. № 783).

За капустою подають на стилъ мъясо; за мъясомъ подають тамъ що варили; а якъ поідять уже все, то співають (№ 800 л. Б).

Подякувавши Богу и хазяінамъ за хлібъ, за сіль, виходять на двіръ, потанцюють трохи и виряжають молодого до дому. Якъ молодий одъізжае, то співають ту саму пісню, що й на заручинахъ:

Ой часъ же намъ до домоньку...

—

Було пити—не випватися, А ми пили, не впивалися,
На личенько навидатися; На личенько приглядалися.

Якъ молодий сяде на візъ, то зъ хати винесуть горілки, почастують молодого три рази; а сваха и свашка, на возі сидячи, співають (см. № 1149).

Ой радъ, Иванко, радъ,
Що въ Божімъ дому побувавъ,
Підъ царськімъ вінцемъ постоявъ,
Марусю за ручку подержавъ,
Зъ правої ручки перстень знявъ,
А зъ лівої обручку —
Подержавъ Марусю за ручку.

Якъ молодий підъізжае до дому, то ёго мати вивертае кожухъ, надівае ёго навиворотъ и, привитавши на дворі сина, просить ёго до хати. Молодий у хаті повечерае—и лягають спать.

На другій день, у понеділокъ уранці, молодий зъ сватомъ (хлопцемъ) ходить до товаришівъ и збірае бояръ. Виряжаючи молодого за боярами, співають (см. № 1446).

Дружко гòдиться зъ боярами, що возьме кожденъ за службу у молодого— шуткують. Одинъ каже: „Я на рікъ возьму сто червінцівъ“. А дружко ёму каже: „А по сто киівъ на день не хощешъ, часомъ?“

Якъ вернеться молодий зъ боярами до дому, то сваха зъ свашкою начинають пришивать квітки боярамъ и співають:

Ідь, дружбоньку, до колку,
Та купи свасі голку
И ниточку шовку,
Пришиємъ квіточку
Зъ зеленого барвіночку.

А після свашка, пришивши квітку, надіне шапку собі на голову, стане на лаві и співає:

Дружбоньку старесенький,
Голубе сивесенький,
Та готуй шостачка;
Якъ не будешъ готувати шостачка,
Буде въ тебе шапочка безъ значка.

Бояри дають викупъ за шапку, а свати приспівують:

Ми сваху підманули,
Ми грошей не давали,
Ми по світі ходили,
Черепківъ сбірали,
Свашці давали.

Ті одспівують:

Ми бояръ підманули,
Ми квітокъ не давали,
Ми крапивку збірали,
А сватамъ давали.

Заразъ після того, якъ пришивають квітки подають снідать, а після снідання співають (см. № 1434).

Богъ тому давъ,
Чий то синъ іде?
Чий же то синъ буде?
Підъ нимъ коничокъ сивий
Дрібненько ступає,
А широко сягає.
Ой сягнувъ же вінъ
Ажъ до тещі на двіръ,
Ажъ до Марусі на стилъ.

А молода въ понеділокъ вранці піде по селу, назбірає дружокъ, приведе до дому, посадить іхъ за стилъ, поставить імъ пляшку горілки и закуску— вони пъють и ідять и співають за столомъ:

За воротечка—бистра річечка
Зъ хибкими кладочками;
Туди ишла молода Маруся
Зъ своіми дружечками;
А противъ єі батенько ii
Съ повними повночками...
— Частую тебе, моя донечко,
Зъ твоіми дружечками.

—

Летіли галоньки въ три рядоньки, *)
Зозуля по переду;
Всі галоньки по лугамъ сіли,
Зозуля на калині;

*) Сравн. № 812.

Усі галоньки защебетали,
Зозуля закувала.
Ишли дружечки въ три рядочки,
Маруся попереду;
Усі дружечки та заспівали,
Маруся заплакала.

Ой, ой-же, ой-же! мій милий Боже,
Що жъ бо я вчинила,
Що я матінку вірне любила,
Теперъ одступила;
Що я свекрухи родомъ не знала,
То матінкою назвала.

—

Зеленая рутонько, *)
Жовтий цвітъ...
Чому тебе, Иване,
Такъ довго нітъ?
Чи я тобі віночка
Не звила?
Чи я тобі хусточку
Не вшила?
Вили тобі віночокъ
Дружечки,
Шили тобі хусточку
Свашечки
Темної ночі
При свічі,
Ясного сонця
Въ віконьця,
Для тебе, Иване,
Молодця.

—

Де вп, свати, забарилися,
Що одъ собакъ боронилися,
За плоти чиплялися,
Вамъ жупани подралися.
Цілую нічъ не спали,
Жупани латали.

Поки дружки сидять за столомъ та співають, то й молодий надъіжає. Якъ дружки ёго угледять у вікно, то заразъ співають (см. № 1422).

Якъ молодий заіжає на подвірья, то дружки співають:

Ишла, ишла дорога къ селу прилягла.
Молодая Маруся къ столу припала.
Того жъ вона припала?
Що Ивана немає.

Прпідь, прпідь, Иванку,
Та підведи Марусю;
Прпідь, прпідь, підийми,
Та поцілуй, обійми.

У хаті заразъ затуляють вікна и гасять свічкі, щобъ не було видно, якъ молодий, увійшовши въ хату, буде цілувать за столомъ молоду. Якъ молодий поцілує молоду, то ёму нічого не приспівують; а якъ що не поцілує, то дружки приспівуютъ ёму цісі:

Дружкові свині пасти,
Молодому заганяти,
Що не вміє цілувати.

Після того всі сідають и начинають роздавать подарки—першъ дають молодій подарки ті, що молодий привізъ, а потімъ роздають подарки молодоі.

*) Сравн. №№ 77 и 78.

Якъ дасть молодий матері молодої чоботи, то вона нядіне іхъ, танцює по хаті и співає:

Чи се тпі чоботи,
Що зять давъ;
А за ціі чоботи
Дочку взявъ?

Та за цюю поганую
Шкапину
Узявъ мою коханую
Дитину.

Якъ роздають подарки молодої, то співають ей:

Хвалилася княгиня,
Що подарківъ скриня.
Підіть, унесіте,

Бояръ прикрасіте.
Нехай ми будемо знати,
Якъ котораго звати.

Роздавши боярамъ подарки, росплітають молоду, котра сідає за стилъ и на коромісло кладе свою косу; а бояре стоять коло неі и кийками розтріпують косу. Дружки стоять и приспівують (см. №№ 621, 1006).

Молодий підходить до брата молодої и дає ёму за косу сестри гроші; а дружки співають:

Татаринъ, братічокъ, татаринъ,
Продавъ сестрицю за таляръ,

Русу кісоньку за шостакъ,
Білее личенько оддавъ такъ.

Росплівши косу, на молоду надівають шапку молодого и співають (см. №№ 1426, 1439).

Після того ділять коровай. Дружко йде у комору, кладе на віко коровай, ставить віко на голову и несе ёго у хату. Переступивши хатній порігъ, вінъ говорить: „Пане старосто, пани підстарости, благословіть цей чесний хлібъ на миръ христіанский розділить!“ Ёму одказують: „Богъ благословить!“ — Другий разъ! „И другий разъ Богъ благословить!“ — Третій разъ! „Богъ благословить всі три рази заразомъ!“ Дружко тоді ставить коровай зъ вікомъ на столі, а дружки співають (см. №№ 1050 л. Б, 1055, 1060, 1068 л. Г, 1069 л. Б).

Дружко коровай крає,
Золотий ножикъ має,

Срібную тарілочку,
Обсилає родиночку.

Якъ одріжуть кусокъ коровая, положять ёго на деревъяну тарілку и викликають того, кому, отдать той кусокъ:

„Десь туть має бути въ цімъ дому нашого пана молодого рідной батько Павло! Чи є вінъ, чи нема? Нехай ся обзиває, бо нашъ намісникъ обсилає хлібомъ святимъ. Якъ не обізветься, то отдамъ запорозцямъ добрімъ хлопцямъ. Вони святимъ хлібомъ не погордують!“ Такъ викликають всіхъ, кому розда-

ють коровай. Після коровая изъ комори бояре виносять на візъ подушки, одежу, скриню, и одвозять молоду до молодого; а въ хаті співають (см. № 1152).

Якъ бояре идуть у комору по скриню:

А въ понеділокъ раненько
Поділімося, матінко,
Бо я вчора зъ вечора
Не вміла говорити:
Тобі, матінко, обора,
А мені воли й корови;
Тобі, матінко, комора,
А мені скрині й перини.

Якъ винесуть скриню на двіръ, співають (см. №№ 1205 л. Г, 1194).

Цю саму пісню приспівують и тоді, якъ везуть молоду до молодого. А якъ поіздъ приіде до ворітъ, то батько и мати молодого виходять изъ хати съ хлібомъ и сіллю стрічать молодихъ дітей. Привитавши іхъ на дворі, передъ порогомъ, ведуть у хату и садовлять за стилъ, поки въ коморі постіль постелять. Молоди сидять за столомъ, а котра небудь изъ молодиць збігає у клуню, принесе у комору куль соломи підъ боки и снінъ жита підъ голови. У коморі сходяться жонки, стелять постіль и співають (см. № 1266).

Застелять солому ряднами, зверху положять кожухъ, щобъ було чимъ укриться молодимъ, и ведуть іхъ у комору спать, приспівуючи (см. № 1275).

У коморі молода роззуває молодого—скидає ёму чобітъ изъ правої ноги и шукає тамъ грошей, бо вінъ якъ узувається, то въ чобітъ кладе півъ рубля, або й більшъ часомъ; а молодий роздягне молоду и лягають спать.

На другий день бувають *зводини*. Сваха, дві приданки и дружко весільний идуть у комору зводить молодихъ. Дружко, сваха и приданки накладають на молоду кибалку (чепець) и хустку, а далі перемітку зверху. Якъ приберуть молоду, то убірають кого небудь за *тура* и ведуть ёго у хату, а молоду оставляють у коморі. Якъ уведуть у хату тура, то співають:

Чи туръ, чи турпця,
Чи хороша молодиця?

Приведуть ёго до стола, почастують горілкою и ведуть назадъ. Такъ ёго підводять до стола два рази, и за третімъ разомъ приводять молоду.

Перезва співає (см. № 1456).

Молоду закриту ведуть за стилъ и садять коло молодого, — вінъ перше виходить изъ комори (см. № 1425).

Якъ проспівають цю пісню, свекоръ киёчкомъ знимає зъ молодої покривало, обведе по-надъ головами три рази и кине на пічъ; а приданки співають (см. № 1459, 1387).

Та горілки, зятю, горілки,
Та не брати було у насъ дівки,
Бо наша дівонька зъ бобрами,
Дай намъ горілки цебрами.

За стилъ подають молодимъ снідання; вони съ перезвянами ідять, а дружко приспівує:

Ви, музики, ріжте,
А я поскачу;
Перезвяне, іжте,
А я не хочу.
Просить сватъ
Та на барана,
А сванечка на каплуна;
А въ барана крути роги,
А въ каплуна жовти ноги.
Цапъ и баранъ
На вечеру намъ,
Щобъ наша беседонька
Завше була веселенька
У пана свата за столомъ.

—

Ви, музики, ріжте,
Ви, перезвяне, іжте,
Ми на тее прибіралися,
Чорного вола вбили,
Чорного, рогатого
Для роду богатого.
Було вола не бити,
Було на хлібъ робити,
Було вбити тетеру
Перезві на вечеру.
Ми були-бъ не били,
Були-бъ на хлібъ робили...

Приданки, якъ зводять молодихъ, оглядають сорочку молодої и якъ *гарно* молода встане, то гарнихъ и пісень ій співають; а якъ же ні, то співають сороміцькихъ.

Якъ добре встане (см. № 1315).

Якъ погано встане (см. № 1361).

У батька молодої, на другий день після того, якъ отвезуть молоду, дожидають зятя съ перезвою и співають:

Въ печі палає,
Теща зятя виглядає:
— Чи не іде мій зять любий,
Чи не іде мій зять милий,
Чи не везе калини
Одъ моеі дитини?

У вівторокъ молодої мати збірає перезву зъ жонокъ и чоловіківъ—свояківъ и приятелівъ, запрошує до себе и гуляють, поки не надоість імъ, а якъ наскучить у неі, то идуть всі разомъ до кого небудь изъ гостей, а одъ того до другого и такъ перезиваєть одно одъ другого до себе гостей. Запрошені гості посідають на вози и співають, ідучи до молодого одъ матері молодої (см. №№ 1340 л. А, 1374).

Якъ приідуть на двіръ до молодого, то співають ціеі:

У нашого сватуся на дворі
Да стоіть два стлупи золотихъ,
А на тихъ двухъ стлупахъ зозуля.
„Да не куй, зозуле, зъ поваги,
Щобъ намъ не було зневаги“.

Росточи, свату, хату,
А ще росточи сіни,
Щобъ перезвяне сіли.

—

Стренулися сіни,
Якъ перезвяне сіли,

Ще й не такъ стренуться,
Якъ горілки напьються.

Свадьба, записанная въ с. Колюсики, Ушицкаго уѣзда Подольской губерніи, г. Руданскимъ.

Каждый парень желаетъ жениться выгодно и ищетъ невѣсту богатую, трудолюбивую и добрую. Безъ этихъ качествъ рѣдкая дѣвушка, даже и красивая, составляетъ себѣ хорошую партію. На стараго холостяка и на старую дѣвушку, смотрятъ какъ на нѣчто ненормальное. Хотя крестьяне вѣрятъ, что каждая пара назначается Богомъ еще при рожденіи и что „сужено—не розлучено“, но однако многіе убѣждены, что свадьба часто зависитъ отъ случая и отъ воли людей, знающихся съ нечистою силою. Поэтому дѣвушки прибѣгаютъ къ разнымъ ворожкамъ, чарамъ, гаданьямъ и проч., желая узнать своего суженого и время выхода замужъ. Даже если парень бѣднякъ, пьяница или просто лѣнтяй предлагаетъ свою руку дѣвушкѣ—богачкѣ, то родители ея должны хорошенько подумать: отдать ли свою дочь за него или нѣтъ; ибо часто случается, что послѣ отказа первому, она или остается всегда въ дѣвушкахъ, или если и выйдетъ за замужъ, то мужъ бываетъ или тиранъ или пьяница; а тотъ, кому отказала — добрый мужъ и хорошій хозяинъ. Отъ этого вошло въ пословицу: „тогди лика дри, якъ ся друтъ; тогди дівку замужъ дай, якъ ся шлютъ“; или: „тогди ворота відчиняй, якъ ся видчиняютъ“.

При избраніи себѣ подруги, парень имѣетъ въ виду главнымъ образомъ расчеты матеріальные, отодвигая любовь на второй планъ. Парень съ порядочнымъ состояніемъ никакъ не посватается на дѣвушкѣ бѣдной, какъ равно и бѣднякъ не осмѣлится сватать богатую, по пословицѣ: „голова шукає місця, а спина прута“; или же: „сякий—такий до такої, а горбатий до слипої“; „чешися кінь съ конемъ, вілъ зъ воломъ, а свиня въ тинъ, якъ нема съ кимъ“. Свадьба обыкновенно начинается въ пятницу и кончается не раньше

вторника слѣдующей недѣли. Впрочемъ, у людей зажиточныхъ свадебные гости не расходятся иногда до четверга.

Обыкновенно парень самъ высматриваетъ себѣ невѣсту, но такъ какъ главное достоинство жены, по общимъ понятіямъ, составляютъ: добрый нравъ, не зазорность поведенія, богатство и трудолюбіе,—то парень часто поддается совѣту родныхъ и сосѣдей и потому выбираетъ себѣ въ подруги дѣвушку не по сердцу, а по совѣту. Пословицу: „вибирай себѣ жену не глазами, а ушами“, часто приходится выполнять простолюдинамъ на дѣлѣ. Выбравши невѣсту, парень избираетъ двухъ родныхъ или другихъ почотныхъ людей — сватовъ и идетъ съ ними въ домъ родителей или родственниковъ избранной дѣвушки для переговоровъ.

Въ сваты выбираются обыкновенно люди бойкіе, говоруны. Дѣло всегда начинается вечеромъ. Прійдя въ домъ избранной дѣвушки, сваты идутъ въ хату, а парень остается подъ окнами. Послѣ обычнаго привѣтствія, „добри вечеръ“, сваты вынимаютъ изъ-за пазухи бутылку водки, ставятъ ее на столъ и говорятъ: „Тутъ десь забігла телиця съ череди; просимо-жъ васъ віддайте ії нашому хозяіну (при чемъ иногда упоминаютъ имя жениха), за що кладемо вамъ могоричъ“. Дѣвушка, по обыкновенію, прячется на печку.

Домашніе отвѣчаютъ: — Видно вашъ хозяінъ ледащо, або пъяниця, або ще дуже молодий та дурний, що відъ нёго худоба втікає?“ Послѣ возраженія сватовъ, домашніе продолжаютъ: „Та таки, признаться, ми его телиці не бачили; не знаємъ, за що така напасть“. Сваты, какъ бы въ оправданіе, заглядываютъ на печку и восклицаютъ: „А онъ вона!“ и стаскиваютъ дѣвушку съ печи. Если она согласна—то становится у печки, возлѣ „коміна“, опустивъ глаза въ землю и ковыряетъ пальцами коминъ, а если не согласна, то сейчасъ опять уходитъ на печку со словами: „я вашого хозяіна не знаю—відвъяжіться відъ мене“. Впрочемъ, если дѣвушка и согласна выйдти замужъ, то приличіе требуетъ, чтобы это согласіе было дано не сразу.

Если домашніе скажутъ: „ми могоричу не цураємся“, а дѣвушка останется у печки, возлѣ комина, то это хорошее начало. Въ этомъ случаѣ парень, слѣдившій за ходомъ сватовства въ окно, входитъ въ хату, цѣлуетъ родныхъ дѣвушки въ руку, становится возлѣ порога и стоитъ въ теченіи цѣлаго вечера, какъ бы его ни просили сѣсть.

Вечеръ этотъ—начало сватанья. На немъ женихъ не можетъ добиться положительнаго отвѣта, но по крайней мѣрѣ можетъ получить убѣжденіе, что

ему отказа не будетъ. На другой день родители дѣвушки совѣтуются съ своими родными и, по согласіи, дѣлаютъ „заручини“.

На *заручини* женихъ съ родителями, родными и сватами отправляется въ домъ невѣсты. Войдя въ хату, кладетъ три земныхъ поклона, цѣлуетъ образа, родителей невѣсты въ руку, а невѣсту въ лице. Въ *заручинахъ* проходитъ цѣлая ночь. Теперь окончательно объявляется о согласіи, какъ со стороны парня и дѣвушки, такъ и со стороны ихъ родныхъ и разносятся дѣвушкою подарки жениху и сватамъ. Подарки эти состоятъ въ томъ, что жениху привѣшиваетъ невѣста къ правому боку платокъ, а сватамъ перевязываетъ черезъ правое плечо по *рушнику* затѣмъ назначается день свадьбы и вечеръ этотъ оканчивается пирушкой. Въ продолженіи пирушки, водка должна быть доставляема женихомъ, а закуска—невѣстою. Въ этотъ самый вечеръ устроиваютъ „печоглодини“. Состоятъ они въ томъ, что тогда заключаютъ условіе—какіе подарки на свадьбу долженъ купить парень—дѣвушкѣ, и какой штрафъ предстоитъ той сторонѣ, которая бы захотѣла отказаться отъ брака.

Въ пятницу, подъ вечеръ, женихъ и невѣста, нарядившись въ новое платье, идутъ въ село собирать дружбъ и дружекъ. Женихъ, войдя въ хату, послѣ привѣтствія, кладетъ на столъ калачъ и обращается къ хозяинамъ со словами: „Я васъ буду просити, пустить свого Семена за дружбу!“ — Спасибі, що не цураетесь—отвѣчаютъ домашніе —збирайся Семене, та йди зъ Иваномъ“. Тоже самое дѣлаетъ и невѣста. Пригласивши себѣ такимъ образомъ извѣстное число женихъ дружбъ, а невѣста дружекъ—они, вмѣстѣ съ званными, отправляются по своимъ домамъ, при чемъ дружбы и дружки должны идти изъ дому каждый съ своимъ хлѣбомъ. Невѣста, по приходѣ съ дружками въ домъ, проситъ ихъ садиться за столъ и даетъ имъ „торочити рушники“, т. е. даетъ каждой иглу и нитки, по два или по три рушника и по куску *тороковъ* *), которыя пришиваются къ концамъ рушниковъ. Потомъ, когда сама невѣста усядется за столомъ посреди дружекъ, то старшая дружка, т. е. та, которая сидитъ по правую сторону, обращается къ старостѣ невѣсты со словами:

— Моспане браце, моспане старосто!

---

*) *Тороки*—это концы полотна, которые были прикрѣплены къ качалкамъ ткацкаго станка. Они остаются съ длинными, висящими нитями. Пришиваются они на свадьбахъ къ *рушникамъ*, какъ для красы, такъ и для того, чтобы увеличить длину *рушника*, который часто бываетъ коротокъ, чтобы въ воскресенье имъ лучше было перевязывать *дружківъ, боярівъ*.

— Ради мъ слухаць! отвѣчаетъ старсста.

— Благословили заручити, благословитъ и рушнички торочити.

— Най Богъ благословитъ!

— Повтурни.

— Най Богъ благословитъ!

— По третёму.

— Най Богъ благословитъ!

Послѣ этого дружки начинаютъ пѣть: Благослови Боже, и проч. (см. № 68).

Эта пѣсня повторяется три раза и потомъ продолжаютъ слѣдующія (см. №№ 69 л. А, 77, 79 л. А, 81).

Между тѣмъ невѣста ожидаетъ скораго прибытія жениха, и если онъ долго медлитъ своимъ прибытіемъ, то дружки поютъ:

Зеленая рутонька—жовтий цвіть *) Післала би мъ післьонькп—не смію.
Чогось нема Ивана—а темненька нічъ, Писла би мъ сама—боюся;
Писала би мъ листоньки—не вмію Широкая річенька—втоплюся.

Такъ поютъ, пока не придетъ женихъ съ дружбами и старостами. Какъ только онъ покажется въ дверяхъ, то дружки повторяютъ пѣсню:

Зеленая рутонька—жовтий цвіть—
Не піду я за нелюба—піду въ світъ и пр. (№ 77).

Женихъ съ своими гостями, поцѣловавши коровай, садится за столъ, при чемъ каждый изъ гостей жениха кладетъ на столъ по одному калачу. Музыка, пришедшая съ женихомъ, усѣвшись на лавкѣ, играетъ что нибудь заунывное, напр. *Лазаря*, *Миколая*. Дружки же продолжаютъ пришивать до рушниковъ *тороки* и какъ только работа окончена, то обращаются къ жениху и его гостямъ съ пѣснею, въ которой намекается, что пора давать водку (см. № 83).

Староста жениха говоритъ: „чекайте, люблята, заразъ дамъ!“ и вынимаетъ зъ-за пазухи водку, а дружки: — ха, ха, ха! Сватъ подноситъ ему рюмку. Староста, наполнивъ ее, обращается къ свату: „Дай вамъ, Боже, здоровья!“ — Дай и вамъ, Боже, здоровья, отвѣчаетъ сватъ. „Дай-же, Боже, въ добрий часъ зачати, а въ луччій скінчати“. — Дай Боже! взаємні зъ вами! — опять отвѣчаетъ сватъ и начинаетъ распивать водку. Музыка пере-

*) Ср. № 78.

ходитъ въ веселую—присутствующія женщины бьютъ въ ладони, танцуютъ и затягиваютъ: Дай же, Боже, въ добрий часъ и пр. (см. № 66).

Когда водка старосты истощена, сватъ выставляетъ свою и сейчасъ подаютъ ужинъ. Послѣ ужина, поблагодаривши хозяевъ, всѣ принимаются танцовать. Староста первый идетъ казачка, приговаривая:

Наівшися, напившися,
Кгвалтъ хочу женитися!

Погулявши съ полчаса или съ часъ, всѣ дружки опять садятся за столъ и принимаются за шитье изъ барвинку вѣнка для невѣсты. При этомъ старшая дружка обращается къ старостѣ: „Моспане браце, моспане старосто!“ „Ради мъ слухаць“, отвѣчаетъ староста. „Благословили рушники торочити, благословитъ й вінокъ шити“.—Най Богъ благословитъ!—„Повтурни“ — Най Богъ благословитъ!—„По третёму“—Най Богъ благословитъ!—и дружки начинаютъ пѣть: Благослови, Боже и проч. (см. № 94 лит. Б).

Ее повторяютъ три раза, и потомъ начинаютъ пѣть: Шийся віночку, гладко (см. № 106). Шила Маруся барвінковий віночокъ (см. № 108).

Эту пѣсню опять повторяютъ, только, вмѣсто „батеньку“, поютъ „матінко“, причемъ невѣста плачетъ до „хліпання“. Потомъ поютъ: Ой у полю та овесъ рясний (№ 109).

Когда вѣнокъ готовъ, то женихъ и всѣ гости расходятся по своимъ домамъ и тѣмъ кончается пятница или какъ они называютъ „торочини“.

Въ субботу утромъ женихъ и невѣста идутъ въ церковь, гдѣ исповѣдываются и пріобщаются Св. таинъ и, послѣ обѣдни, возвращаются каждый въ свой домъ. Невѣста, возвратясь домой, застаетъ у себя своихъ дружекъ, близкихъ знакомыхъ и родственниковъ. Подаютъ обѣдъ. Послѣ обѣда дружба невѣсты *) идетъ въ садъ, выламываетъ тамъ кудрявенькую вѣточку—*гильце*, вноситъ ее въ комнату и затыкаетъ въ лежащій на столѣ хлѣбъ—*коровай*. Дружки становятъ посреди комнаты стулъ, покрытый *кожухомъ* наизнанку. и сажаютъ на него невѣсту. Потомъ старшая дружка обращается къ старостѣ: „Моспане браце, моспане старосто!“ — Ради мъ слухаць!—отвѣчаетъ староста. „Благословили вінокъ шити, благословитъ й росу-косу росплітати“ —Най Богъ благословитъ! „Повтурни“—Най Богъ благословитъ! „По третёму!“ —Най Богъ благословитъ! и дружки начинаютъ пѣть: Благослови, Боже (см. № 612).

---

*) Невѣста, кромѣ дружекъ, имѣетъ еще одного *дружбу* и старосту.

Невѣста сидитъ на стулѣ и плачетъ. Музыка аккомпанируетъ поющимъ дружкамъ. Какъ пропоютъ третій разъ „Благослови, Боже,“ отецъ невѣсты (если есть) подходитъ къ ней, развязываетъ и немножко расплетаетъ косу, послѣ отца—мать, потомъ по порядку—родственники, вообще каждый присутствующій въ комнатѣ, а дружки въ это время поютъ пѣсни (см. №№ 615, 616, 627, 628, 629, 630 л. А, 632, 638, 639, 640 л. А, 643).

Какъ только косы расплетены, на голову невѣсты кладутъ вѣнокъ, который приготовленъ еще въ пятницу. Дружки поютъ:

Ой чи вогонь, чи полумень палає,
Чи на Марусі золотий вінокъ сіяє,
А на пю ii матінка зглядає.
— Ой не зглядайся, моя матінко, на мене,
Не сходила я кращого вінка у тебе.
Ой не рікъ не два, якъ ся Иванко залицявъ.

Послѣ этой пѣсни, невѣсту поднимаютъ со стула. Каждая изъ дружекъ старается какъ можно скорѣе сѣсть на стулъ, на которомъ сидѣла невѣста, думая, что та, которая напередъ сядетъ, скорѣе выйдетъ замужъ. Если есть у невѣсты родители, то они, а если нѣтъ, то старшіе родственники садятся на лавкѣ, къ дверямъ глазами, имъ подноситъ невѣста по одному хлѣбу съ солью, кланяется въ ноги и цѣлуетъ въ руки. Дружки поютъ: Благослови, Боже (см. № 647).

Дружки поютъ это три раза; при чемъ невѣста три раза кланяется родителямъ, а потомъ по одному разу всѣмъ, кто только есть въ комнатѣ, а дружки продолжаютъ пѣть (см. №№ 646, 659).

Если невѣста не имѣетъ родителей, то ей поютъ иныя пѣсни (см. № 610, 649).

Когда невѣста раскланяется всѣмъ домашнимъ, родители ея подходятъ къ столу, на которомъ стоитъ коровай съ *гильцемъ;* берутъ, цвѣты *калини, барвінку* (все это уже приготовлено прежде) и привязываютъ до гильця. Спачала это дѣлаетъ отецъ, потомъ мать, а наконецъ всѣ свадебные гости. Дружки продолжаютъ пѣть (см. № 103, 137 л. А).

Затѣмъ всѣ выходятъ на дворъ. Старшая дружка подходитъ къ старостѣ: „Моспане браце, моспане старосто!“—Ради мъ слухаць! „Благословили росу-косу росплітати, благословитъ й на село виряжати“.—Най Богъ благословитъ! „Повтурни!“—Най Богъ благословитъ! „По третєму!“—Най Богъ благословитъ!—Дружки поютъ: Благослови, Боже (см. № 179).

На дворѣ передъ порогомъ—(см. № 181 А, л. 180).

При этомъ мать беретъ святой воды, кропитъ ею сначала невѣсту, а потомъ дружекъ, вручаетъ дружкамъ по платку калачей и такъ отправляются въ село. Сначала заходятъ къ священнику, а потомъ по всѣмъ роднымъ и знакомымъ. Войдя въ комнату, невѣста кланяется до земли всѣмъ отъ старого до малого, а одна дружка кладетъ на столъ калачъ и взамѣнъ получаетъ какой нибудь подарокъ: хлѣбъ, курицу, ленъ, пеньку и проч.

Тоже дѣлаетъ женихъ, сопровождаемый парнями — дружбами. Изъ села невѣста съ дружками идетъ въ свой домъ. Дойдя до дверей, она останавливается передъ порогомъ, а дружки входятъ въ хату. Невѣста остается на дворѣ до тѣхъ поръ, пока не приготовятся къ *посагу*.

Дружки, когда уже все къ посагу готово, выходятъ въ сѣни — куда также изъ надвору входитъ невѣста и начинаютъ пѣть: Добри вечіръ тому, (см. № 233 л. А).

Эту пѣсню повторяютъ три раза, на каждый разъ имъ изъ комнаты отвѣчаютъ также пѣснею (см. № 234 А).

Потомъ дружки съ невѣстою продолжаютъ:

Чи гораздъ ми зробили, Близькую й далекую,
Шо всю родину сходили: Вбогую й богатую.

Въ хатѣ отвѣчаютъ (см. № 228).
Дружки опять (см. № 235).
Въ хатѣ (см. № 236).
Дружки (см. № 363).
Въ хатѣ (см. 363).
Дружки (см. № 225).
Въ хатѣ (см. № 226).
Дружки (см. № 223).
Въ хатѣ (см. 224).
Дружки (см. № 231 л. А).

Такъ поютъ, пока съ комнаты не скажутъ, что уже все готово. Тогда старшая дружка вызываетъ старосту съ хаты: „Моспане браце, моспане старосто!... Благословили на село виходити, благословитъ и въ цей димъ вступити“—Най Богъ благословитъ! —„Повтурни“ „По третему“!— Най Богъ благословитъ! и дружки поютъ: Благослови, Боже (см. № 237).

Тогда староста беретъ палку, дѣлаетъ ею въ растворенной двери три раза крестъ и всѣ стоящіе въ сѣняхъ входятъ въ хату. Невѣста опять

кланяется до земли роднымъ. Потомъ староста беретъ платокъ и даетъ конецъ его невѣстѣ, невѣста, держась лѣвою рукою за платокъ старосты, беретъ въ правую руку свой платокъ и конецъ его передаетъ старшей дружкѣ, которая въ свою очередь, передаетъ такимъ образомъ свой платокъ младшей дружкѣ. Такимъ хороводомъ они начинаютъ обходить столъ, нарочно поставленный посреди комнаты, и поютъ:

Ишла Марюся на посагъ, Зъ щастьячкомъ, и здоровьячкомъ,
Стручае ii Господь самъ, И щасливою годиною.

Эту пѣсню повторяютъ до тѣхъ поръ, пока не обойдутъ три раза столъ кругомъ. Потомъ невѣста и дружки садятся за столъ и продолжаютъ пѣть (см. №№ 164, 209, 230, 258 л. Г, 265 л. Б, 314).

Летіли галочки *), А въ три рядочки,
А въ три рядочки, А Маруся попереду,
Зозулька попереду; А всі дружечки за столомъ сіли,
А вси галочки защебетали, А Маруся на посади,
Зозулька закувала. А всі дружечки заспівали,
Ишли дружечки А Маруся заплакала.

Если невѣста сирота, то поютъ (см. № 269 Б).

Во время пѣнія этихъ пѣсень дружба ставитъ на тарелку чарку, наливаетъ ее водкою и обращается къ старостѣ: „Моспане браце, моспане старосто! а проше на дрожки!“ Староста указываетъ на отца невѣсты. Дружба начинаетъ: „есть въ цимъ дому нашоі пані молодоі тато родзоний; проситъ пані молода и я просю на ту почесну!“ (указывая на рюмку) и во все горло кричитъ: „а проше!“ Отецъ подходитъ, выпиваетъ водку, кладетъ на тарелку копейку или больше, и отходитъ. Дружба опять наполняетъ рюмку и вызываетъ мать. Такъ чарка должна обойти всѣхъ, кто только тогда есть въ домѣ; при чемъ староста долженъ слѣдить, чтобы никто не остался безъ приглашенія дружбы и самъ называетъ каждаго по имени, а дружба сейчасъ выкликаетъ своимъ громкимъ „а проше!“

Если собрались въ сѣняхъ зрители изъ парней, то и ихъ, пѣснями, приглашаютъ выпить по рюмкѣ (см. № 361 и 362).

Когда чарка уже обошла всѣхъ, а ужинъ еще не подаютъ на столъ, то дружки торопятъ ужинъ тоже пѣснями (см. №№ 420, 422, 456).

---

*) Сравн. № 812.

Когда же подадутъ ужинъ, то дружки обращаются къ невѣстѣ съ пѣснею (см. № 423, 440).

Невѣста встаетъ, кланяется на обѣ стороны и проситъ кушать вечерю. Вечеря обыкновенно начинается борщемъ. Послѣ борщу дружки поютъ (см. № 438).

Послѣ каши, продолжаютъ—(см. № 438).

Кухарка нарочно говоритъ: „Може ще каші?“

Дружки отвѣчаютъ (см. № 440).

Послѣ каши всегда подаютъ жареное мясо: если долго не подаютъ, то дружки поютъ (см. № 441).

Жаркое ставятъ предъ дружбою, чтобы онъ его порѣзалъ на куски. Дружба, немедля, принимается за работу, а ему припѣваютъ (см. №№ 443, 444, 445).

Послѣ ужина всѣ встаютъ и поютъ (см. № 477).

Эту пѣсню поютъ три раза, стоя, потомъ садятся и продолжаютъ (см. №№ 466 л. Б, 472, 468 л. А, 473, 474).

Тогда кто нибудь изъ домашнихъ, обращаясь къ старостѣ, говоритъ:—Та виведіть іхъ зъ-за стола, видете, якъ гарно васъ просять. Тогда староста подаетъ невѣстѣ и дружкамъ конецъ платка и такъ выводитъ изъ-за стола въ хату, а потомъ на дворъ, гдѣ уже играетъ музыка. При этомъ поютъ (см. № 469 л. В).

На дворѣ продолжаются танцы до тѣхъ поръ, пока не разойдутся спать. Тоже дѣлается и въ домѣ жениха, и этимъ кончается *посагъ*, который состоитъ въ томъ, что какъ невѣста, такъ и женихъ сидятъ каждый въ своемъ домѣ цѣлый вечеръ за столомъ, на „покуті“, и имъ поютъ пріуроченныя къ этому обряду пѣсни.

Въ воскресенье утромъ невѣста идетъ съ старшею дружкою въ церковь къ заутрени. Женихъ также долженъ быть въ церкви съ однимъ дружбою. Изъ церкви невѣста отправляется въ свой домъ, гдѣ уже застаетъ своихъ свашекъ, младшую дружку, свѣтилку и др. свадебныхъ гостей. Женихъ также идетъ въ свой домъ. По приходѣ домой, онъ вручаетъ одному дружбѣ, боярину, свою шапку, *козлові чоботи* для невѣсты, куда насыпаетъ овса и бросаетъ нѣсколько копѣекъ, и отправляетъ дружбу въ домъ невѣсты. Его провожаютъ съ музыкою два старосты. По приходѣ въ домъ невѣсты, староста кладетъ на столъ калачъ, дружба отдаетъ невѣстѣ чоботы, а дружкамъ вручаютъ шапку, которыя сейчасъ пришиваютъ къ ней неболь-

шой вѣночекъ изъ барвінку. Между тѣмъ, невѣста надѣваетъ сапоги и въ замѣнъ ихъ, чрезъ того же дружбу передаетъ жениху рубашку. Потомъ, когда вѣнокъ къ шапкѣ пришитъ, старшая дружка надѣваетъ себѣ на голову шапку и требуетъ, чтобы дружба далъ за нее выкупъ. При этомъ поютъ (см. №№ 394, 401 л. А).

Онъ кладетъ имъ на тарелку копѣекъ пять, но они все таки не отдаютъ шапки и требуютъ еще большого выкупа, припѣвая:

Я на тее та не дивлюся, — До стіни оченьками,
Я відъ того та відвернуся— — До дружби плечиньками.

Тогда дружба прибавляетъ еще нѣсколько копѣекъ, беретъ уже шапку и собирается идти къ жениху. Дружки поютъ (см. № 388).

По уходѣ дружбы, невѣста съ дружками отправляется въ церковь къ обѣдни. Женихъ, надѣвши рубашку, присланную невѣстой, такъ же собирается въ церковь. Отецъ и мать садятся на лавкѣ, берутъ со стола хлѣбъ, благословляютъ имъ жениха и опять кладутъ хлѣбъ на столъ. Потомъ сваха обращается къ старостѣ: „Моспане брацє, моспане старосто!“ — Ради мъ слухаць,—отвѣчаетъ староста. „Благословили на посагъ сісти, благословітъ отцу й матінці клатятись“.—Най Богъ благословитъ!—„Повтурни!“—Най Богъ благословитъ!—„По третєму!“—Най Богъ благословитъ!—Женихъ кланяется въ ноги родителямъ. Дружба со свахами поетъ:

Благослови, Боже, — Своєму дитятп
Отець и матп, — Низенько ся кланяти.

Теперь выряжаютъ къ вѣнцу. Всѣ выходятъ на дворъ. Мать обходитъ со святою водою три раза кругомъ всѣхъ и кропитъ ею жениха и прочихъ гостей его, а свахи поютъ (см. № 404 л. В).

Ее повторяютъ три раза, а потомъ—(см. № 659).

Мать говоритъ: „ідіть счасливо, най Богъ дає найлучче“, и всѣ выходятъ за ворота.

Тоже было и у невѣсты. По выходѣ за ворота поютъ (см. №№ 172 л. Д, 673 л. А).

Если женихъ или невѣста сирота, то поютъ: Відчени, Боже, ворота (см. № 684).

Такъ поютъ до самой церкви. Музыка, какъ у жениха, такъ и у невѣсты, идетъ впереди и играетъ маршъ. Возлѣ погоста музыка остается, а женихъ и невѣста, каждый особо, идутъ въ церковь. По окончаніи литургіи,

почти всегда тотчасъ бываетъ вѣнчаніе. Передъ совершеніемъ обряда, женихъ и невѣста считаютъ необходимымъ высказать священнику, кто чѣмъ въ продолженіи жизни былъ боленъ и если есть какая нибудь наслѣдственная болѣзнь, то сознаются, въ увѣренности, что впредь никогда подобнаго не будетъ, если скажутъ правду. При вѣнчаніи невѣста старается, какъ бы нехотя, стать на ногу жениху въ увѣренности, что послѣ этого онъ цѣлую жизнь будетъ, какъ говорится, подъ башмакомъ у жены. По вѣнчаніи всегда выходятъ изъ церкви другими дверьми, т. е. боковыми, думая что счастіе, какое найдутъ въ семейной жизни никогда уже ихъ не оставитъ и не замѣнится горемъ. По выходѣ изъ церкви поютъ (см. №№ 697 л. Б, 722 л. Б).

Сиротѣ—(см. № 733 л. А).

Січена, калина січена: *)
Вже паша Маруся звінчана.
Червонний чобітокъ на нозі,
Купивъ ії Иванко въ дорозі.

Женихъ и невѣста изъ церкви идутъ по своимъ домамъ, гдѣ ихъ ожидаютъ съ обѣдомъ.

Когда невѣста подойдетъ къ воротамъ, то выносятъ противъ нее стулъ съ хлѣбомъ и солью, при этомъ мать выходитъ въ кожухѣ на изнанку.

Дружки поютъ (см. № 765 л. А).

Невѣста цѣлуетъ хлѣбъ и вноситъ его въ комнату, а дружки продолжаютъ (см. № 744 л. Ж).

Подаютъ обѣдъ. Невѣста садится *на покуті*, кругомъ нее дружки. Мать наливаетъ рюмку водки и пьетъ за ея здоровье три раза, потомъ отецъ — но только одинъ разъ, а тамъ всѣ гости. Музыка играетъ вивать. Пока каждый, кто есть въ комнатѣ, выпьетъ *до молодої* по рюмкѣ, дружки поютъ: (см. № 811).

Съ такою же пѣснею обращаются до *матінки* и потомъ до *милого*, за котораго отвѣчаютъ.... „моя, серце, воля, рятувать тебе зъ моря“. Потомъ поютъ (см. № 778 л. Б).

Затѣмъ обѣдаютъ, и выходятъ на дворъ танцовать. Цѣлый день продолжаются танцы на дворѣ, какъ у жениха, такъ и у невѣсты, куда собираются парни и дѣвушки—знакомые и незнакомые.

Вечеромъ при заходѣ солнца, женихъ отправляется въ домъ невѣсты. Это бываетъ такъ: женихъ беретъ *чоботи* для тещи, чепцовъ и платковъ для родни невѣсты, извѣстное число калачей, и даетъ все это нести млад-

*) Сравн. № 720.

шему дружбѣ; старшему даетъ *гильце* съ коровая, а самъ беретъ хлѣбъ, которымъ былъ благословенъ, какъ шелъ къ вѣнцу. Отдавши по поклону родителямъ, всѣ выходятъ изъ хаты. Дорогою свахи поютъ:

По-підъ гаемъ бита дороженька; *)
Ой тутъ іхавъ Иванъ съ боярами,
Ёму калина дорогу заступила.
Вийнавъ шабельку, взявъ калину рубати.

Взяла калина до него прилівляти:
—Ой не для тебе калина насажена,
Ой для тебе Маруся наряжена.

Дружба, который несетъ *гильце*, во все горло кричитъ: „гопъ! гопъ! гопъ!“ Въ воротахъ невѣсты, его встрѣчаетъ толпа парней съ хлѣбомъ и солью на стулѣ, покрытомъ скатерью. Женихъ снимаетъ шапку, крестится, цѣлуетъ хлѣбъ и говоритъ: „Добри-вечіръ, панове молодці?“ —Дай, Боже, здоровья!—загудитъ вся толпа и заступитъ жениху въ воротахъ дорогу. Тогда свахи поютъ (см. № 878).

При этомъ староста вынимаетъ бутылку водки и ставитъ на стулъ, гдѣ стоялъ хлѣбъ, а младшій дружба кладетъ четыре калача, и парни разступаются. Передъ порогомъ опять ставятъ тотъ самый стулъ съ хлѣбомъ. Женихъ цѣлуетъ хлѣбъ и отдаетъ дружбѣ, а свахи поютъ (см. №№ 842, 852, 905).

Ой тещенько-мати,
Пускай насъ до хати,
Ми тобі не докучемо,

Тилько шати пересушимо;
А въ насъ такі шати,
Щобъ Марусю взяти съ хати.

Невѣста тогда сидитъ за столомъ въ хатѣ и ее дружки поютъ (см. № 903).

Дружба жениха кричитъ на дворѣ: „гопъ! гопъ!“ идетъ въ присядку и припѣваетъ:

Ой дівчино! го-го-го!
Прийми мене! голого!
Я сорочки не маю,

Женитися гадаю.
Ни сорочки, ни штанівъ,
Тилько торба сухарівъ.

Коли бъ мені до дівчини допитатися,
Чи не дала-бъ гребінчика росчесатися?

Во время этихъ пѣсень, теща выходитъ къ зятю и обмѣнивается съ нимъ хлѣбомъ. Потомъ старшій дружба беретъ *серпанокъ*, кладетъ въ него три калача и съ двумя старостами вноситъ его до хаты и кладетъ на столъ. Теща вынимаетъ изъ серпанка калачи и на мѣсто ихъ кладетъ свои. Друж съ

*) Сравн. 331 и 776.

старостами берутъ опять серпанокъ съ обмѣненными калачами и идутъ въ сѣни. Дружки поютъ: Перші посли пришли (см. № 882).

Они три раза въ томъ серпанкѣ перемѣняютъ калачи. Дружки продолжаютъ: Ой за ворітьми глибокий дунай! (см. № 866).

Когда калачи перемѣнятъ третій разъ, то домашніе спрашиваютъ дружбу и старостъ: „Отъ ми не знаємъ, що то ви за люде?“ — Ми — отзывается дружба, — идемъ зъ Туреччини руському царю служити, а соцький квартиру тутъ показавъ“.—„Э, бачили ми такихъ людей—говорятъ домашніе—а покажить намъ свій пашпортъ!“ Между тѣмъ за столомъ, возлѣ невѣсты стоятъ четыре мальчика не моложе пяти лѣтъ съ палочками, поднятыми вверхъ; ихъ называютъ *шуренці*. Старший дружба, указывая на нихъ, спрашиваетъ: „А то що таке за козаки у васъ?“—Це наши воини—отвѣчаютъ домашніе. „А ну, нехай покажуть свою храбрость,“—говоритъ дружба съ старостами, и поднимаютъ свои палки; *шуринці* также и между ними происходитъ мнимая борьба. Дружки поютъ (см. № 936 л. А).

Борьба продолжается. Тогда домашніе подходятъ къ нимъ и говорятъ: „Та покажіть но, проше, пашпортъ,—а не бийтися“. Дружба говоритъ: „Заразъ“, и вынимаетъ изъ кармана лоскутикъ испачканной бумаги и читаетъ: Іхала Хима и проч. (см. № 930).

Когда дружба кончитъ свой *пашпортъ*, то домашніе берутъ тѣ рушники, къ которымъ въ пятницу дружки пришивали *тороки*, подходятъ сзади и вяжутъ ихъ съ крикомъ: „Ви розбіяки! ви читаете якесь баламутство, а не пашпортъ!“

Когда ихъ перевяжутъ *рушниками*, то цѣлуются съ ними и пьютъ могорычъ. Дружба также пьетъ до *шуринцівъ* и даетъ имъ по калачу, вмѣсто выкупа; если же между *шуринцями* есть братья невѣсты, то имъ даютъ по складному ножику. Во время этого дружки поютъ:

Ой зять ся намъ стелитъ, *) У хаті васильком,
Передъ порогомъ мелитъ, Передъ столомъ—столомъ,
У сіняхъ барвінкомъ, За столомъ, якъ соколомъ.

И когда *шуринці* выпьютъ водки, то поютъ (см. № 970).

Въ продолженіи всей этой суматохи, женихъ стоитъ въ сѣняхъ. Онъ ожидаетъ, пока теща не придетъ къ нему съ оброкомъ. Свахи вызываютъ тещу пѣснями (см. №№ 913, 916.

*) Срав. № 897.

Когда въ хатѣ могоричъ конченъ, то теща, приготовляетъ горшекъ оброку, т. е. наливаетъ въ горшокъ воды и бросаетъ овса, беретъ хлѣбъ и выходитъ до зятя. Поблагословивши зятя хлѣбомъ, теща поднимаетъ горшекъ съ оброкомъ и говоритъ до зятя: „Сину Иване! дай тобі, Боже, здоровья!“ — Дай, Боже! — отвѣчаетъ зять. „Дай, Боже, шобъ бувъ веселий, якъ весна, богатий, якъ земля, а здоровий, якъ вода!“ — Дай, Боже! — говоритъ зять, и теща пьетъ три раза по немногу изъ горшка. Музыка играетъ вивать, а свахи поютъ: (см. № 988).

Теща, выпивъ третій разъ немного оброку, отдаетъ его зятю, который пробуетъ и бросаетъ горшокъ назадъ, чрезъ голову. Если горшокъ разобьется, то это хорошее предзнаменованіе, а если нѣтъ, то во всю жизнь *молоді* останутся бездѣтными. Въ послѣднемъ случаѣ его спѣшатъ разбить палками дружбы жениха. Послѣ оброка теща пьетъ до зятя водку, приговаривая тоже, что и предъ оброкомъ; а когда выпьетъ зять, то потчуетъ всѣхъ стоящихъ въ сѣняхъ, — послѣ чего всѣ входятъ въ хату, а свахи поютъ (см. № 989).

Дружки въ хатѣ отвѣчаютъ (см. № 990).

Невѣста, при входѣ въ хату жениха, беретъ съ гильця въ руку овса и бросаетъ его въ глаза жениху и сама припадаетъ къ столу, причемъ старшая дружка накрываетъ ея голову платкомъ. Поютъ:

Припадь, Марусю, до стола,
Чорними очима та й заплачъ,
Бо вже иде розмай-коса,
Потеряй-коса,
Калиновий цвітъ,
Завъязаний світъ.

Женихъ идетъ прямо къ невѣстѣ и старается оторвать ее отъ стола, за который она уцѣпилась руками *). Когда отниметъ отъ стола, то садится возлѣ нея и цѣлуетъ въ лице. Дружки поютъ (см. № 979).

Цѣлый вечеръ женихъ сидитъ за столомъ возлѣ невѣсты въ шапкѣ, только когда пьетъ водку, то старшій дружба снимаетъ ее на это время. Такъ какъ еще до прихода жениха съ свахами, дружки заняли уже мѣсто за столомъ, то свахи говорятъ имъ, чтобы они подвинулись немножко, а дружки отвѣчаютъ имъ пѣснею (см. № 939).

Теща и тесть пьютъ до каждаго водку. Когда чарка обойдетъ всѣхъ,

*) Иногда невѣста такъ сильно держится за столъ, что женихъ никакъ не можетъ оторвать ее. Тогда жениха поднимаютъ на смѣхъ.

то свахамъ подносятъ деревянную тарелку и свахи начинаютъ одаривать родныхъ невѣсты. При началѣ поютъ (см. № 960).

Свахи на тарелку кладутъ по порядку всѣ подарки, какіе женихъ взялъ изъ дому, сначала платокъ, по большей части красный, а на него калачъ. Дружба кричитъ: „Єсть въ цімъ дому нашого пана молодого и пані молодої тато родзоний; проситъ панъ молодий, пані молода, сватъ и сваха, и я прошу на той чесний подарунокъ—а проше!!!“ Отецъ невѣсты подходитъ, кланяется во всѣ стороны, беретъ подарокъ и отходитъ. Потомъ кладутъ для тещи сапоги. Дружба кричитъ по прежнему. Теща, взявши сапоги, кланяется и говоритъ: „Дякую сватові, свасі, пану молодому и дружбі за послугу“. Послѣ этого выходитъ на средину хаты, поднимаетъ сапоги на голову и начинаетъ танцовать, припѣвая: Чи се тиі чоботи, и пр. (см. № 991, л. Б).

Во время этой пѣсни всѣ скачутъ и бьютъ въ лодони, только свахи съ дружбою продолжаютъ обдаривать калачами родственниковъ невѣсты. Свахи поютъ (см. № 957).

Засвіти, дружбо, свічку,
Гляди роду по запічку:

На печу старенького,
Въ колисці маленького.

Дружки имъ отвѣчаютъ (см. № 1070 л. Б).

Свахи опять:

А въ насъ дарівъ много,
Въ васъ роду не много.

Єсть чимъ дарувати,
Нема кому відберати.

Дружки въ отвѣтъ поютъ (см. № 995).

Потомъ начинаются подарки со стороны невѣсты. Теща идетъ въ комору за рушниками, а дружки и свахи поютъ (см. № 993 л. Б, 997 л. Б).

Теща, возвратившись съ рушниками, отдаетъ ихъ дружбѣ невѣсты. Онъ кладетъ одинъ рушникъ на тарелку и кричитъ: „Єсть въ цімъ дому нашого пана молодого староста Петро? Проситъ панъ молодий, пані молода, сватъ и сваха, и я прошу на цю барву — а проше!...“ Такъ вызываетъ потомъ всю родню жениха. Когда это кончится, то постороннія женщины берутъ рѣшето, влезаютъ на лавку возлѣ печки, стучатъ въ него и поютъ (см. № 1003).

Свахи, дружбы и старосты бросаютъ въ рѣшето по копѣйкѣ или больше, и если бросили коп. около 15, то женщины слезаютъ съ лавки; а если меньше, то опять поютъ тоже самое, пока не будутъ удовлетворены. Въ это время невѣста сидитъ за столомъ и плачетъ. Ей свахи поютъ (см. № 1018 л. Б).

Тогда теща подходитъ ко столу съ серпанкомъ въ рукахъ; перекрестится три раза, потомъ перекрститъ невѣсту и завязываетъ ей серпанокъ. Послѣ этого женихъ и невѣста цѣлуютъ тещу въ руку, а свахи поютъ (см. № 1045 л. Б).

Дружки продолжаютъ (см. 1033).

Свахи отвѣчаютъ (см. № 1030).

Дружки опять начинаютъ (см. № 807).

Свахи... (см. № 996).

Тутъ подносятъ на тарелкѣ платокъ и кладутъ передъ женихомъ, а дружки начинаютъ пѣть (см. № 1046).

Женихъ выбрасываетъ деньги, сообразно съ цѣнностью платка, а невѣста беретъ платокъ и затыкаетъ его жениху за поясъ, у праваго бока.

Все это продолжается далѣе полуночи. Теперь уже ожидаютъ ужина, который бываетъ часто на разсвѣтѣ. Свахи начинаютъ пѣть (см. № 1076 л. Б).

Дружки имъ отвѣчаютъ:

Ой ми ще не палили — Ви, дружби, по воду,
И вечеряти не варили. — Ви, старости, за вогнемъ,—
Идітъ, свахи, по тріски, — Тогди будемъ палити
Ви, світилки, по дрова, — И вечерять варити.

Подаютъ ужинъ. Во время ужина, поютъ тѣ самыя пѣсни, которыя пѣли въ субботу за ужиномъ. Свахи ко щамъ требуютъ перцу; имъ дружки отвѣчаютъ пѣснею:

Поіхала баба до Хотиня — Ставъ зъ нею на поряду;
По перець, покориння. — Приперъ ії до дверець,
А здибавъ дідъ бабу, — Розсипавъ ії перець.

Женихъ и невѣста въ продолженіи ужина не ѣдятъ ничего; передъ ними стоитъ только пустая тарелка и двѣ ложки. Дружки, шутя, припѣваютъ жениху (см. № 1082, л. Б).

Свахи на перескоръ дружкамъ продолжаютъ (см. № 1083, л. Б).

По окончаніи ужина бываютъ *дружчини*. Они начинаются такъ. Старшая дружка кладетъ свой платокъ на тарелку и ставитъ ее предъ старшимъ дружбою. Дружки поютъ:

Було, дружбо, та не дружити, — Шобъ грошей заробити,
А йти на тікъ молотити, — Шобъ дружку искупити.

Дружба викидаетъ на тарелку столько денегъ, сколько стоитъ платокъ, беретъ его въ руку и чрезъ столъ подаетъ конецъ его старшей дружкѣ. Она,

ухватившись за конецъ платка, перелазитъ прямо чрезъ столъ на средину хаты, и танцуетъ съ нимъ (съ дружбою). За нею выходятъ изъ-за стола всѣ гости. Жениха и невѣсту сейчасъ ведутъ въ комору, гдѣ имъ оставляютъ ужинъ, запираютъ на замокъ дверь и сами уходятъ. Тамъ они остаются ночевать. Въ коморѣ стелютъ на землѣ постель слѣдующимъ образомъ: невѣстѣ кладутъ соломы и подъ голову одну подушку, а жениху дрова, а подъ голову большой камень. Когда жениха съ невѣстою запрутъ въ коморѣ, то старшій дружба, взявши дружку за руку, съ музыкою и прочими гостями, отводитъ ее домой. Дружки на прощанье поютъ (см. № 1140).

Дорогою всѣ кричатъ: „гопъ! гопъ!“ а дружба поетъ (см. № 1115).

По приходѣ въ свой домъ, старшая дружка съ младшей поютъ (см. № 1121).

Тутъ остаются недолго. Дружба оставляетъ дружку а самъ, со всѣми своими гостями, возвращается опять въ домъ невѣсты и, поблагодаривъ за все, гости расходятся по домамъ *).

Въ понедѣльникъ, часовъ около десяти, всѣ свадебные гости, за исключеніемъ дружекъ, которыя уже не приходятъ, собираются въ домъ невѣсты, чтобы „виряжать“ ее съ женихомъ, въ его домъ. Когда уже всѣ соберутся, къ порогу подвозятъ нѣсколько повозокъ и на нихъ выносятъ изъ дому постель невѣсты, т. е. подушки, „килима“ „рядна“—все, что намѣрена отдать ей мать. Но при этомъ нужно „искуплять“ постель. Домашніе садятся на приготовленныя невѣстѣ подушки и поютъ:

Я гусята пасла,
По піръячку збирала,
Та въ подушку клала.

Женихъ долженъ взять водки, выпить съ ними по рюмкѣ и выкинуть хоть копѣйку. Когда собираются садится на повозку, невѣста обыкновенно плачетъ. Дружбы отъ имени жениха, поютъ (см. № 1202).

Такъ иногда продолжаютъ обращаться къ каждому предмету, который есть въ домѣ; наконецъ женихъ и невѣста, попрощавшись съ родителями, хотятъ садиться на возъ, но свахи удерживаютъ жениха, припѣвая:

Ой зятю, зятю! бійся Бога;
Завернися зъ Запорога,
Та припадь тещеньці до ніжокъ
За той тепленький пиріжокъ.
Не за той печений,
А за той прирожений.

*) Иногда, въ воскресенье, послѣ ужина, одна изъ женщинъ затягиваетъ пѣсню. Скрипка аккомпанируетъ ей, а публика слушаетъ. Она поетъ (см. № 1084).

Женихъ принужденъ еще разъ кланяться тещѣ. Дорогою поютъ (см. № 1222, 1218).

Когда подъѣзжаютъ къ дому, поютъ:

Відченяй, мати, вістку— До комори клюшницю,
Веземъ тобі невістку; До хати робітницю.

Въ воротахъ раскладываютъ небольшой огонь и чрезъ него должны переѣзжать возомъ женихъ съ невѣстою. Слѣзши съ воза, женихъ идетъ въ комнату, а невѣста остается у порога. На встрѣчу къ ней выходитъ изъ хаты свекровь съ хлѣбомъ и спрашиваетъ: „Зъ чимъ ти до мене приіхала?“ — Съ хлібомъ, соллю и твоімъ синомъ—отвѣчаетъ невѣста. Потомъ обмѣниваются хлѣбомъ, пьютъ водку и входятъ въ хату. Въ хатѣ снимаютъ съ невѣсты серпанокъ и завязываютъ ее платкомъ. Поютъ (см. № 1255).

Иногда при этомъ урѣзываютъ совсѣмъ невѣстѣ косы. Поютъ:

Наіхали паничі, Стали ії сікти-рубати,
Взяли росу-косу підъ мечі, Стала Маруся плакати.

—

Стала Маруся зъ ложа, Заклала коруночку,
За нею Матеръ Божа, На ії головочку.

Послѣ этого невѣста всѣмъ цѣлуетъ руки, сейчасъ беретъ метлу и подметаетъ хату. Подаютъ обѣдъ. Послѣ обѣда, невѣста съ старшимъ дружбою идетъ къ священнику *на выводъ*. Возвратившись отъ священника, застаютъ дома *закуцію*. Всѣ родственники невѣсты, пообѣдавши, берутъ палку, наматываютъ на нее паклю и, съ веретеномъ въ рукѣ, идутъ къ родителямъ жениха будто бы искать своей дочери. Впереди идетъ староста съ пшеничнымъ калачемъ. Дорогою поютъ:

А зъ калиночки дві квіточки... Ми за нею ходимъ
Вчора була неділя свята, И зъ пшеничнимъ хлібомъ.
Въ насъ Марусю взято;

Въ домѣ жениха гостятъ недолго; всѣ гости идутъ на *закуцію* въ домъ невѣсты. Оттуда, послѣ угощенія, возвращаются всѣ, за исключеніемъ родственниковъ невѣсты, опять въ домъ жениха, гдѣ вечеромъ бываетъ *перезва*.

Женихъ съ старшимъ дружбою идетъ къ тестю приглашать его къ себѣ въ гости.

Тесть набираетъ калачей, чтобы было чѣмъ обдарить всѣхъ родственниковъ жениха, и съ музыкою, со всѣми родными и съ женихомъ отправляется

въ домъ жениха. Дорогою зять долженъ вести тещу подъ руку, при чемъ поютъ (см. № 1423).

Дружба невѣсты несетъ „*гильце*“ и кричитъ: „гопъ, гопъ“! Изъ дома жениха, родня невѣсты расходится уже послѣ ужина. Въ продолженіи этого времени, между прочимъ, поютъ:

Со стороны жениха (см. № 1350).

Со стороны невѣсты (см. № 1352, л. А).

Свахи отвѣчаютъ:

А зъ калиночки дві квіточки...
Вчора була неділя-свято и въ насъ,
Залетіла утінка ваша до насъ.

А ми ії а ні бъемо, а ні лаємо,
Тилько хорошенько приймаємо.

Цѣлый день вторника проходитъ въ томъ, что утромъ вся родня невѣсты идетъ на угощеніе въ домъ жениха и тамъ остается до обѣда. Послѣ обѣда всѣ отправляются къ родителямъ невѣсты, а оттуда расходятся вечеромъ. Когда родня невѣсты идетъ къ жениху, то поютъ (см. № 1455).

А ні скіпочки, ні огарочка—
Нема чимъ запалити;

Нема дочки Марусі—
Нема кимъ послужити.

—

Знати Марусю, знати *)
Въ котрі вона хаті:
Калиною обтикана,
Черчикомъ обсипана,
А лавки, прилавки—

Зъ червоної китайки,
Вітрець повіває,
Лѣнець полягає,—
А Марусіна родина,
Якъ макъ процвітає.

Передъ порогомъ (см. № 1457).

Утромъ въ среду, вся родня жениха и невѣсты собирается къ родителямъ невѣсты, гдѣ дѣлается *пропій*. Теперь послѣ обѣда разрѣзываютъ коровай и даютъ по куску каждому гостю, который приноситъ домой и держитъ его какъ просфору; гильце также разламывается по части каждому. При этомъ поютъ:

Світи, місяцю, зъ раю **)
До нашого короваю,

Шобъ було видненько
Краяти дрібненько.

Потомъ всѣ гости дѣлаютъ складчину на водку и свадьба оканчивается *проповѣмъ*, т. е. женихъ и невѣста каждому гостю подносятъ на тарелкѣ водку, и всякій гость за рюмку выпитой водки долженъ дать новобрачнымъ

*) Срав. № 1436.

**) Сравн. № 520.

какой нибудь подарокъ на новое хозяйство. Дарятъ обыкновенно гусь, овцу, поросенка; женщины даютъ полотно, пеньку и пр., смотря по состоянію.

Послѣ пропою, всѣ гости, пожелавши новобрачнымъ счастья и здоровья, расходятся по домамъ, и свадьба кончена.

Свадьба, записанная въ мѣстечкѣ Полонномъ, Новоградъ-Волынскаго уѣзда, Волынской губерніи, г. Ящинскимъ.

Когда приближается зима и настаютъ морозы, которые не дозволяютъ молодежи проводить вечера на улицѣ,—молодежъ оставляетъ ее и собирается по вечерамъ, въ заблаговременно опредѣленный домъ, въ которомъ большею частію живетъ вдова, „на вечорниці“. Здѣсь-то, „на вечорницяхъ“, молодые парни высматриваютъ себѣ невѣстъ.

Высмотрѣвши себѣ невѣсту, молодой человѣкъ старается открыть отцу о своемъ намѣреніи жениться на ней. Недѣли за двѣ или за три до Рождества Христова (у нашихъ крестьянъ обыкновеніе дѣлать свадьбу послѣ крещенія) перестаетъ ходить на „вечерниці“ и почти цѣлые вечера проводитъ въ бесѣдѣ съ отцемъ, выискивая удобный случай открыть отцу о своемъ намѣреніи. Большею частію случается такъ, что отцы сами, видя, что пора женить сына, говорятъ ему о женитьбѣ, при чемъ указываютъ и невѣсту. Если невѣста, указанная отцемъ, та самая, которую себѣ сынъ высмотрѣлъ, то сынъ благодаритъ отца за его заботливость и охотно изъявляетъ желаніе жениться; если же указанная отцомъ невѣста ему не нравится, то сынъ падаетъ отцу въ ноги и проситъ, чтобы женили его на той, которую онъ себѣ выбралъ. Любящій отецъ никогда не отказываетъ сыну въ подобной прозьбѣ, напротивъ, самъ старается разузнать, какого поведенія выбранная сыномъ невѣста, богаты ли ея родители, не пьяницы ли и пр.

Между тѣмъ сынъ, получивъ отъ отца согласіе, съ нетерпѣніемъ ожидаетъ Рождества Христова. Рождество Христово приближается. Родители молодого парня приготовляются къ празднику по возможности лучше; сами лично просятъ къ себѣ родственниковъ, сосѣдей и вообще знакомыхъ, при чемъ стараются разспросить о невѣстѣ кого либо изъ ея родственниковъ.

Вотъ уже праздникъ Рождества Христова насталъ. Первые два дня празд-

ника родители парня провели въ пирушкѣ со своими родственниками и знакомыми, наконецъ, провожая на другой день праздника своихъ гостей, парень и его родители просятъ двухъ или трехъ мужчинъ, большею частію изъ родни выбранной невѣсты, погостить у нихъ еще и на третій день. Тѣ, не желая оскорбить хозяевъ отказомъ, обѣщаютъ придти и на третій день. Насталъ и третій день. Приглашенные, согласно своему обѣщанію, приходятъ. Родители, вмѣстѣ съ сыномъ, очень рады, они стараются угостить своихъ гостей какъ можно лучше. Подъ конецъ угощенія родители, вмѣстѣ съ сыномъ, просятъ своихъ гостей оказать имъ небольшое одолженіе — быть сватами. На что, конечно, тѣ, узнавши, что парень хочетъ жениться на ихъ родственницѣ, соглашаются. Когда день начинаетъ склоняться къ вечеру или, большею частію, когда уже повечеръетъ совершенно, сваты, взявъ хлѣбъ-соль, отправляются къ тому хозяину, гдѣ живетъ выбранная парнемъ невѣста. Когда придутъ въ домъ, сваты кладутъ на столъ хлѣбъ-соль и начинаютъ заводить рѣчь о дѣлѣ, но приступаютъ къ нему не прямо, а обинякомъ.

Сначала они толкуютъ совершенно о другомъ предметѣ, потомъ все ближе и ближе подходятъ къ дѣлу; и о самомъ дѣлѣ выражаются различными иносказаніями, большею частію такимъ образомъ: „Ми ослідили лисицю, да й ходили все слідомъ за нею, и де вона насъ не виводила!... Ажъ напослідокъ ми ii знову завиділи коло вашего обисця; ми за нею, а вона оббігла разивъ зо два кругомъ вашего обисця, та въ подвіръє. Ми за нею, и думаємъ: отутъ ми тебе застукали, теперъ ти, голубка, будешъ наша! а вона въ хату. Чи не могли-бъ ви ii оддати за нашого паробка?“ И тутъ начинаютъ расхваливать молодого парня: что онъ и хорошъ, и богатъ и не пьяница,—однимъ словомъ отличный человѣкъ. Родители дѣвушки сначала не соглашаются, говоря, что она еще молода, или что еще не приготовились къ свадьбѣ. Наконецъ видя, что сваты не хотятъ идти, спрашиваютъ невѣсту, согласна ли она выйдти замужъ за такого-то парня. Если невѣста согласна, то даютъ сватамъ платки (хустки или рушники). Когда дадутъ рушники, невѣста кланяется въ ноги отцу и матери и тогда „замочуютъ“ рушники, т. е. начинается закуска и небольшая выпивка, послѣ чего сваты отправляются обратно къ молодому парню, но уже съ *рушниками*, гдѣ тоже вторично *замочуютъ рушники*.

На другой день собираются всѣ женатые родственники невѣсты къ ней въ домъ на пирушку, а родственники парня — въ домъ къ жениху. На

третій день отецъ и мать невѣсты и почти всѣ родственники ѣдутъ къ молодому на *печоглядини*, т. е. убѣдиться, правда-ли тому, что сваты говорили относительно молодого парня. Если правда, — то назначаютъ день сватанья (сговора): если же неправда, то иногда, и даже часто случается такъ, что жениху отказываютъ. Впрочемъ, при этомъ по большей части ссылаются на невѣсту.

Если она согласна выдти замужъ за такого-то, то хорошо, если же несогласна, то ему отказываютъ.

Въ назначенный день для сватанья (сговора), молодой парень съ отцемъ и матерью, со сватами и родственниками своими пріѣзжаетъ къ будущему своему тестю. Тесть угощаетъ ихъ, а невѣста даритъ родителей и родственниковъ молодого парня подарками, молодой парень въ свою очередь даритъ будущую свою жену или хорошими башмаками, или отлично вышитой рубахой, или чѣмъ другимъ; но непремѣнно чѣмъ либо изъ одежды, а также даритъ отца и мать невѣсты, и ея родственниковъ. Это дѣлается уже послѣ сговора, когда родители невѣсты и молодого парня, сговорившись, запиваютъ. Во время сговора молодежъ — дружки и шафера — поютъ (см. № 31).

Послѣ этой пѣсни, когда уже „замочуютъ сватанне“, къ *дружкамъ* и шаферамъ присоединяются еще и свахи и во все время попойки поютъ: (см. № 1462).

Наконецъ, съ наступленіемъ поздней ночи, а иногда и разсвѣта, расходятся по домамъ.

Наканунѣ свадьбы, въ субботу передъ вечеромъ, родственники молодой собираются къ ней въ домъ печь коровай. Мѣсить и печь коровай собираются молодыя женщины и при томъ такія, которыя умѣютъ хорошо пѣть и танцовать, (вдовамъ и тѣмъ, которыя, овдовѣвши, вышли въ другой разъ замужъ, хотя бы онѣ были отличныя танцорки и умѣли отлично пѣть, — мѣсить коровай не позволяется). Въ то время, когда мѣсятъ коровай, поютъ слѣдующія пѣсни.

Когда начинаютъ мѣсить тѣсто на коровай:

Благослови Боже, Своєму дитяті
Пречистая матп, Коровай бгати.

Когда насыпаютъ муку въ *діжу* (см. № 483, л. 3).

Когда мѣсятъ тѣсто на коровай (см. 493, 501, л. 1).

Потомъ, когда замѣсятъ коровай, ставятъ посреди комнаты столикъ,

на немъ діжу съ коровасмъ и начинаютъ убирать коровай шишками, выдѣланными изъ тѣста, при чемъ поютъ пѣсни:

Когда начинаютъ убирать (см. № 491, л. I).

Когда уже убираютъ (см. № 491, л. I).

Когда уберутъ и посадятъ въ печь (см. № 547).

Когда пропоютъ эту пѣсню, къ женщинамъ, мѣсившимъ коровай, присоединяются и мужчины, берутъ „діжу“ на руки и, вмѣстѣ съ дижою, пускаясь въ пляску по комнатѣ, поютъ:

Ой пічъ наша на стовнахъ, Печъ же наша, пече,
Діжу носять на рукахъ. Спечи каровай кгречний!

Наконецъ, натѣшившись вдоволь, ставятъ діжу на прежнемъ мѣстѣ, и сами ставъ чинно вблизи дижи, поютъ (см. № 556).

Послѣ этого отецъ невѣсты долженъ подчивать всѣхъ водкой. Въ то время, когда женщины ухаживаютъ возлѣ коровая, дѣвушки убираютъ разными цвѣтами вильце, для котораго берутъ почти всегда вишневое дерево.

Когда начинаютъ убирать вильце:

Благослови Боже, Своему дитяті
Отецъ и мати, Вилечко вбірати.

Когда приносятъ цвѣты на вильце (см. №№ 99 л. Г, 100 л. А, 101 л. Б).

Когда убираютъ (см. №№ 99 л. Б, 137 л. А).

Когда уберутъ:

Казавъ староста вильце вить, И вилечко вили
А теперъ не хоче викупить. Й горілочки не пили.
Старостоньку-серце, Коло барилочка були,
Викупи у насъ вильце! А намъ не дали.

Въ то самое время (въ субботу), когда мѣсятъ коровай и дѣлаютъ вильце невѣстѣ, родственники *молодого* мѣсятъ коровай и украшаютъ вильце молодцу, при чемъ поются тѣже самыя пѣсни. Вильце жениху дѣлаютъ большею частію изъ сосноваго дерева.

Вечеромъ, въ субботу, женихъ съ отцемъ и матерью и съ своею роднею, въ сопровожденіи музыки, идетъ къ невѣстѣ. Шествіе это довольно торжественное: впереди идетъ старшій *сватъ* и несетъ на головѣ вильце, за нимъ музыка, за музыкой *сваты и свахи* (у нашихъ крестьянъ есть обыкновеніе вязать сватамъ и свахамъ черезъ плечо красный или синій поясъ), а за ними

*) Срав. № 555.

женихъ съ отцемъ и матерью и своими родственниками. Пришедши въ домъ къ невѣстѣ, сватъ ставитъ вильце на столъ (невѣста свое вильце принимаетъ со стола), а родители невѣсты просятъ жениха, его родителей и всѣхъ пришедшихъ садиться за столъ. Когда всѣ усядутся, невѣста даритъ жениха рубахой и платкомъ, а женихъ, въ свою очередь, даритъ невѣсту деньгами и сапогами, въ которые *свахи* тотчасъ обуваютъ невѣсту и заставляютъ ее пройтись нѣсколько разъ по комнатѣ, а потомъ и потанцовать. Это дѣлается для того, чтобы узнать, хороши-ли сапоги, можно-ли будетъ въ нихъ свободно танцовать невѣстѣ на своей свадьбѣ. Если сапоги будутъ или тѣсны, или слишкомъ велики, то женихъ долженъ взять ихъ обратно, а невѣстѣ дать другіе, лучшіе. Если же сапоги хороши и придутся по ногѣ, то женихъ долженъ угостить всѣхъ присутствующихъ своею водкою. Водку въ мискахъ ставятъ на столы. Попойка эта продолжается до поздней ночи; когда всѣ удовлетворены, расходятся по домамъ. Во все это время молодежъ поетъ пѣсни (см. №№ 19, 23, 29, 256 л. Б, 263 л. А, 270 л. А, 317).

Ой не жалуй, моя доню, молодихъ виновихъ квитъ,
Тилько жалуй, моя доню, молодихъ літъ.
Виновіі квіти обновляться,
Літа твоі молодиі не вернуться.

Въ субботу женихъ долженъ ѣхать ночевать къ своимъ родителямъ, если они живутъ близко; если же далеко, то женихъ ночуетъ у будущаго своего тестя, а на другой день, въ воскресенье, вставши рано, долженъ идти въ чужой домъ и ожидать тамъ своихъ родителей. Около десяти часовъ утра пріѣзжаютъ родители жениха, приходятъ сваты, шафера, и жениха, съ музыкой, ведутъ въ домъ невѣсты расплетать *молодій* косу.

Когда придутъ въ домъ невѣсты, посреди комнаты ставятъ скамейку, вокругъ которой стоятъ дружки и вообще дѣвушки, а между ними братъ невѣсты (существуетъ обычай, по которому волоса невѣстѣ долженъ непремѣнно расплетать родной ея братъ, если нѣтъ родного брата, то двоюродный, или же кто нибудь изъ ближайшихъ родственниковъ, только мужчина и при томъ непремѣнно холостой). На стулѣ кладутъ подушку и сажаютъ невѣсту, при чемъ старшая дружка, обращаясь къ старшему свату, говоритъ: „Пане старосто, пане підстаросто, голубчику нашъ ласковий, благословишь на все добре, благослови ще й молоду росплести“. На это старшій сватъ говоритъ три раза: — Богъ благословитъ!

Послѣ благословенія, дружки поютъ (см. № 635 л. Б).

Въ это время братъ расплетаетъ косу невѣсты, затѣмъ невѣсту одѣваютъ къ вѣнцу. При этомъ поютъ (см. №№ 618, 622).

Гребиньця, матінко, гребиньця, *) — Подай, Иване, гребинець,
Росчесати косу до вінця; Росчесати косу підъ вінець.
Упавъ гребинець підъ стилець.

—

А я свою та й роспустила,
Косоньками та плечі вкрила,
Слізоньками личенько умила.

—

Братъ сестрицю расплітавъ, Носивъ на торжокъ не продавъ,
Де-жъ вінъ тиі уплітькі подівавъ? Меншій сестриці такъ оддавъ.

—

— Чомъ ви, соловъі, не щебетали, „Ой я-жъ думала, молоденька,
Якъ сади процвітали? Що въ карточки грати;
Чомъ ти, Марусю, не плакала, Ажъ то садяться, благословяться,
Якъ косу расплітали? Косу расплітати“.

Далѣе, когда невѣсту одѣнутъ, стелютъ на полу передъ столомъ коверъ, на немъ становятся родители невѣсты съ иконами, которыми благословляютъ жениха и невѣсту. Въ это время невѣста кланяется въ ноги своимъ родителямъ, дружки поютъ (см. № 325 л. А).

А потомъ, послѣ благословенія:

Давай, мати, шубу, Намъ пінъ ручки звяже,
Поідемъ до шлюбу, Щирую правдоньку скаже.

Невѣсту одѣваютъ, зимой — въ шубу, лѣтомъ — въ лѣтнюю „юпку“, сажаютъ на повозку и везутъ къ вѣнцу. Дружки цѣлую дорогу поютъ (см. 670 л. Е, 679 л. Б).

Роступіться, вороги, Нехай перейде родина,
Не переходьте дороги; Щобъ була щасливая година.

Когда подъѣзжаютъ къ церкви, поютъ (см. № 683 л. Г).

Когда новобрачные выйдутъ изъ церкви, въ домѣ происходитъ страшная суматоха; музыка, состоящая изъ бубна, цимбалъ, скрипки, а иногда и баса, играетъ маршъ; свахи танцуютъ, а дружки поютъ (см. № 696 л. І).

Суматоха продолжается въ домѣ до тѣхъ поръ, пока всѣ не усядутся въ повозки. Дорогою поютъ одну и ту же пѣсню:

Дяковать попонькові и пр. (см. № 696).

*) Сравн. № 116.

Пріѣхавши домой, дружки начинаютъ пѣть другую пѣсню (см. № 740, лит. В).

Новобрачные, при помощи шаферовъ, слазятъ съ повозки, на встрѣчу имъ выходятъ родители съ хлѣбомъ и солью, благословляютъ новобрачныхъ, ведутъ въ комнату и сажаютъ за столъ, при чемъ всѣ поздравляютъ ихъ, пьютъ водку и дарятъ кто корову, кто лошадь, кто пару воловъ, кто деньги, кто овцу, гуся и пр., смотря по состоянію и степени родства.

Потомъ подаютъ обѣдъ.

Во время обѣда дружки поютъ (см. №№ 789, 799 л. А, 812).

Когда пообѣдаютъ, дружки поютъ (см. № 803 л. В).

Всѣ выходятъ на дворъ танцовать; за тѣмъ, погулявши на дворѣ часа два, женихъ отправляется домой къ своимъ родителямъ, а невѣста съ дружками ходитъ по селу до самаго вечера изъ дома въ домъ и, кланяясь каждому,—и старому, и малому—въ ноги, проситъ на свадьбу—„на весілля“. Наконецъ, когда настаетъ вечеръ, невѣста возвращается домой, а женихъ собирается идти съ музыкой за невѣстой, при чемъ шафера, выходя изъ дома жениха, поютъ (см. №№ 830, 835).

(Нужно замѣтить, что за невѣстой идутъ въ порядкѣ: впереди всѣхъ женихъ съ старшимъ шаферомъ, за нимъ всѣ шафера тоже по парѣ, за ними музыка, за музыкой—родители и родственники жениха).

Пришедши въ дворъ къ тестю, они не идутъ прямо въ хату, а прежде, ставши у входа въ домъ, поютъ (см. № 922).

Ой, свату нашъ, свату,
Пустп насъ у хату!
Мп тобі не докучимо,
Свої шатп пересушимо.
А въ насъ такі шати —
Щобъ Марусю взяти.

Теща, надѣвши на выворотъ шубу, съ полной чашкой овса, выходитъ на встрѣчу своему зятю, при чемъ подчуетъ его прежде овсомъ. Зять, поднесши чашку съ овсомъ къ устамъ, будто бы онъ въ самомъ дѣлѣ попробовалъ овса, бросаетъ чашку назадъ себя — шаферамъ, которые должны непремѣнно разбить ее въ дребезги.

За тѣмъ теща беретъ отъ свахи водку, подчуетъ зятя и пришедшихъ съ нимъ, а свахи въ это время поютъ (см. № 873).

Наконецъ теща проситъ зятя и его гостей въ хату.

Въ то время, когда теща подчуетъ на дворѣ своего зятя, дружки въ хатѣ поютъ (см. № 865).

Оканчивая пѣть, дружки усаживаютъ невѣсту за столомъ, накрываютъ ее

огромнымъ платкомъ, а возлѣ нее садится ея родной братъ, который долженъ продавать свою сестру-невѣсту жениху. Пришедши въ хату, женихъ становится у порога, а *свати* и шафера идутъ торговаться съ шуриномъ за невѣсту, при чемъ дружки поютъ (см. № 938).

Шуринъ, конечно, скажетъ *сватамъ* цѣну неслыханную, а *свати*, напротивъ, будутъ предлагать самую ничтожную цѣну, при чемъ прибѣгаютъ къ разнымъ угрозамъ; но шуринъ, ободряемый пѣснею дружекъ, не продаетъ сестры, не смотря на угрозы сватовъ и шаферовъ (см. № 935 л. А).

Наконецъ сваты, видя, что угрозы ничего не помогаютъ, начинаютъ подходить къ нему съ лаской, уговорами, и стараются его склонить на свою сторону. Шуринъ, наконецъ, продаетъ сестру за 75 к. или за 1 р. Чаще всего случается, что шуринъ продаетъ сестру за 20 или 30 копѣекъ. Когда *свати*, уговорившись съ шуриномъ, ударятъ по рукамъ, дружки поютъ (см. № 972).

Женихъ вынимаетъ деньги, даетъ шурину, при чемъ послѣдній уступаетъ ему свое мѣсто возлѣ невѣсты. Дружки въ это время поютъ:

Татаринъ братічокъ, татаринъ, Русу косу за шостакъ,
Продавъ сестру за таляръ, Билеє личенько пішло й такъ.

Женихъ, сѣвши возлѣ невѣсты, снимаетъ съ нее платокъ, которымъ она была покрыта, и цѣлуетъ ее, а дружки въ это время поютъ (см. № 978).

Если же женихъ не захочетъ поцѣловать невѣсты, то послѣдняя считаетъ себя обиженною, а дружки поютъ другую пѣсню:

Молодому свині пасти,
Бояринамъ заганяти,
Бо не вміє молодої цілувати.

Послѣ того, какъ женихъ поцѣлуетъ невѣсту, родители усаживаютъ новобрачныхъ за столъ, вторично поздравляютъ ихъ и перепиваютъ (нужно замѣтить, что на этотъ разъ, когда родители молодыхъ пьютъ, такъ сказать, заздравную чашу къ жениху и невѣстѣ, то берутъ рюмку не голой рукой, а непремѣнно завертываютъ ее предварительно въ платокъ; точно также поступаютъ женихъ и невѣста, принимая водку отъ родителей). Потомъ подаютъ закуску.

Во время закуски меньшая сестра невѣсты пришиваетъ къ шапкѣ жениха красную ленту. Въ это время дружки поютъ (см. 384 л. А).

Пришивши ленту къ шапкѣ, швачка надѣваетъ ее на свою голову и поетъ (см. 396 л. Б, 397).

Далѣе продолжаютъ пѣть дружки (см. № 389 л. А).

Та поглянь, зятеньку, на мене,
Чи не кращій козакъ отъ тебе и пр. (см. № 396).

А *швачка* въ это время торгуется съ шаферами за то, что пришила ленту къ шапкѣ. Шафера даютъ ей самую ничтожную цѣну, за которую швачка не хочетъ отдавать шапки; наконецъ, шафера начинаютъ надъ швачкой смѣяться, а дружки въ это время поютъ:

Не кпися, дружбоньку, не кпися,
Съ повною повночною напийся
И свасці въ ніженьки вклонися.

Женихъ вынимаетъ изъ кармана деньги, отдаетъ ихъ съ почтеніемъ швачкѣ и получаетъ обратно шапку съ красной лентой. Затѣмъ подаютъ ужинъ.

Во время ужина покрываютъ невѣсту.

Обрядъ покрыванія совершаютъ двѣ свахи. Взявъ большой платокъ, не дешевле двухъ рублей, и, ставши возлѣ молодой, одна по правую сторону, а другая по лѣвую, свахи машутъ платкомъ надъ головой невѣсты, при чемъ послѣдняя старается вырвать платокъ, желая показать тѣмъ, что она по прежнему хочетъ остаться дѣвушкой, но всѣ усилія ея вырвать платокъ и бросить подъ ноги остаются напрасны. Въ это время дружки поютъ (см. № 1015 л. А).

Свахи, совершивши обрядъ покрыванія, вѣшаютъ на шею невѣстѣ тотъ платокъ, которымъ онѣ махали надъ ея головой.

А дружки поютъ (см. №№ 1020 л. Б, 1041 л. А).

Вже-жъ минулися *)
Ягоди полониці,
Вже настають
Осінні вечерниці.
Идуть сестриці на вечерниці:
„Ходи, Марую, зъ нами“.
— Сестриці, идіте, мене не ждіте!
Попрошуся батенька,
На тиі вечерниці.
На вечерницяхъ дудочка граєе,
Моє серденько краєе.
— Доненько моя, не воля моя,
Просися матінки.
„Ой пусти-жъ мене, моя матінко,
На тпі вечерниці“.
— Доненько моя, не воля моя,
Просися Ивана.
„Пусти-жъ мене, та мій Иваночку,
На тиі вечерниці.
На вечерницяхъ дудочка граєе,
Моє серденько краєе“.
— Марусю моя, вся воля моя:
Сидімъ обоє въ дома.

*) Сравн. № 1148.

Шо хтіли—зліпили,
Що хтіли—зробили:

Зъ книша—паляницю,
Зъ дівки—молодицю.

—

Хвалілася білая береза:
„Въ мене гилле ажъ до коріня,
Я листонькомъ та широкая".
Зашумівъ буйний вітеръ:
— Не хвалися, білая березо,
Я твое гилле обламаю,
Широкій листъ обчухраю.

Хвалилася дівка Маруся:
„Въ мене коса ажъ до пояса,
Въ мене краса та на личеньку".
Обизвався Иванъ:
— Не хвалися, дівко Марусю,
Я ту косу въ рукахъ зимну,
Я ту красу зъ личенька здійму.

Послѣ этихъ пѣсень, шафера берутъ старшую дружку подъ руки и напѣвая:

До дружки, бояре, до дружки и пр. (см. № 1113)

ведутъ дружку въ домъ къ ея родителямъ. Родители дружки потчуютъ ихъ водкой и просятъ ужинать. Ужинъ состоитъ большею частію изъ варениковъ съ сыромъ, блиновъ со сметаною и жаркого. Поужинавши, шафера опять такимъ же образомъ подъ руки, ведутъ дружку обратно, на свадьбу, гдѣ тоже еще застаютъ ужинъ.

Далѣе, когда ужинъ оканчивается, старшій сватъ идетъ въ комору по коровай. Пришедши въ комору, беретъ коровай, кладетъ его на крышку изъ дижи, беретъ на голову и такъ, въ сопровожденіи музыки, выноситъ въ хату, при этомъ поютъ (см. № 1050 л. А).

Когда принесетъ въ комнату коровай, ставитъ его на столъ, дружко беретъ ножъ и начинаетъ рѣзать коровай, при чемъ шишку—верхушку съ коровая, отрѣзываетъ для молодыхъ; потомъ свою обязанность рѣзать коровай—передаетъ меньшему свату, а самъ принимается раздавать коровай и подарки родственникамъ и знакомымъ жениха и невѣсты.

Раздавая коровай и вмѣстѣ подарки, сватъ, поднявши выше головы обѣ руки съ тарелками, говоритъ: — Десь у нашого князя молодого и княгині молодої були близькиі приятелі (такіе-то). А є вони, чи нема? Якъ є, то нехай обзиваються, а ні, то запорожцямъ оддамъ. Запорожці—добри хлопці цей подарочокъ приймуть.

Если есть тѣ, которыхъ сватъ звалъ, то имъ отдаются коровай и подарки, если нѣтъ, то подарокъ сватъ или беретъ себѣ, или отдаетъ обратно молодымъ, а коровай непремѣнно запорожцамъ.

Наконецъ, когда раздадутъ весь коровай, невѣста, родители ея, и всѣ, бывшіе на свадьбѣ, ѣдутъ въ домъ къ жениху, при чемъ когда невѣста про-

щается .съ своими домашними, родителями, сестрами и др., дружки поютъ (см. № 1145 л. А).

Когда ѣдутъ (см. № 1214 л. А).

Новобрачные и всѣ присутствующіе на свадьбѣ, послѣ ужина (ужинъ бываетъ у родителей невѣсты), отправляются къ родителямъ жениха. На дорогѣ поются пѣсни.

Между тѣмъ бояре, заблаговременно прибывшіе въ домъ родителей жениха, въ ожиданіи новобрачныхъ, разводятъ огонь у воротъ. Когда новобрачные подѣзжаютъ къ воротамъ, бояре останавливаютъ повозку, берутъ новобрачныхъ подъ руки и ведутъ черезъ огонь, а потомъ — въ домъ родителей жениха. Послѣ небольшой выпивки и закуски, новобрачныхъ ведутъ въ комору. У каждаго простолюдина черезъ сѣни есть кладовая, къ которой хранится все его имущество—эта кладовая носитъ названіе „коморы“. У простого народа такой обычай, что новобрачные первую ночь послѣ брака должны непремѣнно провести въ коморѣ. По этому тотъ хозяинъ, который женитъ своего сына, подъ свадьбу очищаетъ свою кладовую и ставитъ въ ней кровать для новобрачныхъ. Когда новобрачныхъ ведутъ въ комору, сваты поютъ (см. №№ 1279, 1282).

Новобрачные не проводятъ цѣлой ночи въ коморѣ, они остаются тамъ не болѣе четверти или получаса.

Въ случаѣ новобрачные пробудутъ въ коморѣ часъ или болѣе, то свахи, подозрѣвая невѣсту въ нарушеніи цѣломудрія, съ упреками принимаются отворять дверь въ комору. Отворивъ дверь, свахи съ зажженой свѣчей идутъ къ ложу нобрачныхъ, снимаютъ съ невѣсты рубаху и осматриваютъ, есть ли на ней кровь? Если на рубахѣ есть кровь, то свадьба хорошая.

Кровь, найденная свахами на рубахѣ невѣсты, приводитъ всѣхъ въ неописанный восторгъ. Свахи окровавленную рубаху показываютъ родителямъ жениха, потомъ старшему свату, наконецъ, съ радостными кликами вносятъ въ хату, причемъ старшій сватъ и свахи становятся на лавку за столомъ и, показывая оттуда всѣмъ присутствующимъ на свадьбѣ окровавленную рубаху, начинаютъ плясать и пѣть:

Ой казали, говорили люде..., (см. № 1317 л. А).

Родители жениха въ это время наливаютъ въ бутылку хорошей водки, привязываютъ къ бутылкѣ цвѣтокъ, сдѣланный изъ ягодъ калины, вручаютъ брату невѣсты и съ музыкой отсылаютъ матери невѣсты въ благодарность за

то, что ея дочь лѣта своего дѣвства провела честно и сохранила цѣломудріе до самаго вступленія въ бракъ.

По примѣру старшаго свата и свахи, всѣ присутствующіе поютъ и пляшутъ до тѣхъ поръ, пока не воротится отъ родителей невѣсты братъ ея съ музыкой, а потомъ начинаютъ пѣть. Пѣсни, пляски и кутежъ продолжаются до утра, а когда настаетъ утро, подаютъ завтракъ. Во время завтрака старшая сваха завязываетъ невѣстѣ голову платкомъ, при чемъ младшія свахи и еще нѣкоторыя женщины поютъ (см. № 1339).

Позавтракавъ, новобрачные, съ музыкой и со всѣми присутствующими на свадьбѣ, идутъ къ священнику за благословеніемъ, а старшій сватъ несетъ священнику бутылку водки, курицу и хлѣбъ. Получивъ благословеніе отъ священника, новобрачные возвращаются домой; хлопцы въ это время „переймаютъ весілле“. Они ставятъ на дорогѣ, по которой будутъ идти новобрачные, столъ, на немъ кладутъ хлѣбъ, бутылку водки и немного ржи, пшеницы, овса, и пр. Это считается особенною честію, поэтому хлопцы за такую, какъ говорятъ „селяни“, перейму получаютъ довольно порядочную денежную награду отъ жениха.

Существуетъ обычай, слѣдуя которому, бояре, подъ конецъ свадьбы, когда новобрачные, получивъ благословеніе отъ священника, возвращаются домой, оставляютъ свадьбу и идутъ бить куръ *).

Прежде всего идутъ къ старшей свахѣ, а потомъ, по порядку, ко всѣмъ женщинамъ, которыя присутствовали на свадьбѣ въ то время, когда свахи плясали съ окровавленной рубахой. Нѣкоторыя женщины воспрещаютъ боярамъ бить куръ, но за то даютъ имъ бутылку водки, кусокъ сала или нѣсколько фунтовъ масла, сыра, сметаны и пр. Набивши куръ, бояре опять возвращаются на свадьбу, варятъ или же жарятъ собранную добычу и снова начинается пляска и кутежъ. Затѣмъ свадьба оканчивается. Если при осмотрѣ на рубахѣ невѣсты крови не окажется, то свадьба нехорошая. И поэтому чистая рубаха наводитъ на всѣхъ уныніе, особенно на родителей жениха. Свахи не пляшутъ, а просто, сѣвши за столъ, начинаютъ пѣть пѣсни уже другаго, циническаго содержанія (см. №№ 1360 л. Б, 1363 л. А).

Родители жениха дѣлаютъ изъ соломы хомутъ, надѣваютъ его брату невѣсты на шею и отсылаютъ въ подарокъ матери невѣсты.

---

*) Курица, обагренная кровью или украшенная привязаннымъ къ шеѣ пучкомъ красной калины, имѣетъ символическое значеніе и появляется на свадьбѣ вмѣстѣ съ окрашенною кровью рубахой невѣсты.

Свадьба, записанная въ с. Плотницѣ, Пинскаго уѣзда, Минской губерніи.

Родители, желающіе женить своего сына, выбираютъ изъ дальнихъ родственницъ или же изъ близкихъ знакомыхъ сваху и посылаютъ ее къ родителямъ избранной дѣвицы узнать, „чи позволять вони старостамъ прийти“. Сваха беретъ хлѣбъ-соль и отправляется къ нимъ вечеромъ, заводитъ разговоръ и, между прочимъ, спрашиваетъ: „чи ви-бъ, пакъ, позволили старостамъ прийти до вашої дочки?“ Если родители дѣвицы дадутъ отрицательный отвѣтъ на этотъ вопросъ, то сваха прекращаетъ разговоръ и уходитъ; если же согласятся, то сваха вынимаетъ изъ-за пазухи хлѣбъ-соль и кладетъ на столъ. Родители дѣвушки принимаютъ хлѣбъ и взамѣнъ его даютъ другой, который сваха относитъ къ родителямъ парня.

— Посилайте свативъ,—говоритъ она отцу жениха—одказу не буде.

На другой день вечеромъ отецъ жениха, вмѣстѣ съ двумя сватами—дальными родственниками, непремѣнно женатыми — отправляются къ родителямъ невѣсты, взявъ съ собой хлѣбъ-соль и бутылку водки. Тамъ уже знаютъ зачѣмъ они пришли, и потому сваты, вошедши въ избу, здравствуются и приступаютъ къ дѣлу безъ обиняковъ, какіе имѣютъ мѣсто въ этомъ случаѣ въ другихъ мѣстностяхъ.

— А що, свате—говорятъ они, обращаясь къ отцу невѣсты—чи оддасте намъ свою дівку?

— Подождіть трохи, — отвѣчаетъ онъ — перше помяркуемся, а тоді и скажемъ.

Сваты сидятъ, бесѣдуютъ и дожидаютъ отвѣта. Если родители невѣсты не желаютъ почему бы то ни было выдать свою дочь замужъ, то сейчасъ-же отвѣчаютъ сватамъ:

— Не ходіте, люди добрі, и не перебивайтеся, бо ми ще своєі дочки не думаемъ отдавать.

А если согласны, то съ отвѣтомъ не торопятся — ожидаютъ до тѣхъ поръ, пока сваты не придутъ третій разъ и въ это время совѣтуются съ родственниками, разспрашиваютъ сосѣдей относительно характера жениха, его привычекъ, состоянія и пр. За третьимъ разомъ отецъ, отправляясь къ невѣстѣ, беретъ сваху, двухъ тѣхъ же самыхъ сватовъ, которые и прежде хо-

дили, и сына. Этотъ вечеръ называется „заручини“. Прійдя въ домъ, всѣ, по обыкновенію, здравствуются и садятся на лавкѣ; а сваты садятся за столомъ. Младшій братъ дѣвицы, или если у нее нѣтъ братьевъ, то кто либо изъ ея близкихъ родственниковъ, обводитъ „за рушникъ“ жениха и невѣсту вокругъ стола три раза и останавливается около сватовъ, которые сидятъ за столомъ. Они садятся: женихъ съ правой стороны, а невѣста съ лѣвой. Сидя за столомъ, невѣста подаетъ жениху платокъ и мѣняется съ нимъ кольцами; а женихъ, взамѣнъ платка, даетъ невѣстѣ деньги, за которыя она покупаетъ себѣ къ свадьбѣ серги, монисто, кресты и пр.

Послѣ этого всѣ встаютъ, молятся Богу и пьютъ водку: женихъ пьетъ до невѣсты, сватъ до жениха. Прежде чѣмъ идти за столъ, женихъ и невѣста подходятъ „до батька молодоі, щобъ вінъ іхъ поблагословивъ на першій посагъ сісти“. Подойдя къ отцу, они кланяются; а сваха поетъ слѣдующія пѣсни:

Подай, матінко, гребенця... и пр. (см. № 616 л. А).

—

Да чесала дівонька
Білий лёнъ,
Виганяла сватицю
Съ хати вонъ:

„Идіте, сватойки,
До дому,
Не залицяйтеся
Нікому“.

—

Приступи, татоньку, близенько,
Кланяйся, дитятко, низенько;

Батькова ниженька біленька,
Щобъ тобі доленька добренька.

Выпьютъ водку, принесенную отцомъ, побесѣдуютъ и расходятся по домамъ.

За день передъ вѣнчаньемъ невѣста ходитъ съ *матерью, або зъ братихою* по селу; а если у невѣсты есть родственники и въ другомъ селѣ, то ихъ не просятъ, а только посылаютъ каждому изъ нихъ хлѣбъ.

Вѣнчанье бываетъ по большей части въ воскресенье. Утромъ передъ вѣнчаніемъ женихъ, вмѣстѣ съ отцомъ, сватами и музыкой, отправляется въ домъ невѣсты, гдѣ братъ ея точно также, какъ и прежде, заводитъ *молодихъ рушникомъ* за столъ. Молодые сидятъ за столомъ и ожидаютъ, пока прійдетъ дружка, сдѣлаютъ свѣчи и пр. Когда всѣ уже соберутся, идутъ въ церковь и дорогою поютъ (см. №№ 672, 683 л. Е).

Зъ дороги, вороги,
Зъ дороги!
Не переходьте
Дороги;

Нехай перейде
Господь Бу́гъ,
Рідна мати
Наперідъ.

Старшая дружка росплетаетъ косу невѣстѣ въ то время, когда послѣдняя станетъ передъ аналоемъ. Жениху держитъ вѣнецъ товарищъ - парень а невѣстѣ подруга—старшая дружка.

Возвращаясь домой изъ церкви, поютъ:

Да метяна улонька съ конця,
Да ведяна дівонька зъ венця.

Въ домѣ невѣсты приготовляется для новобрачныхъ встрѣча: мать ея выворачиваетъ *кожухъ и кладе його въ сінях на поготові*, т. е. на сподручномъ мѣстѣ, чтобы его можно было скоро надѣть, когда новобрачные подойдутъ къ воротамъ; въ сѣни выносятъ *діжу* и ставятъ ее на скамейкѣ; *діжу* покрываютъ бѣлою скатертью и кладутъ сверху хлѣбъ, сыръ, медъ и калачъ.

Новобрачные, подходя къ воротамъ невѣсты, поютъ:

Впйди, матенко, съ калачемъ,— *)
Уже твое дитятко съ паничемъ;
Впйди, матенко, зъ свечами,—
Уже твое дитятко звенчали.

Услыхавъ пѣсню, мать невѣсты надѣваетъ вывернутый „кожухъ“, беретъ изъ діжі калачъ и выходитъ на встрѣчу молодымъ.

Войдя въ хату, поютъ тѣ же самыя пѣсни и подаютъ завтракъ, послѣ котораго сватъ, вмѣстѣ съ молодымъ, отправляется домой и приглашаетъ двухъ маршалковъ и двухъ свахъ.

Передъ заходомъ солнца женихъ, вмѣстѣ съ приглашенными маршалками и свахами, музыкой и со всѣмъ свадебнымъ поѣздомъ, отправляется въ домъ невѣсты. Подойдя къ воротамъ ея, свахи поютъ (см. № 871).

Передъ порогомъ поютъ (см. № 877 л. Д).

Молодая въ это время за столомъ сидитъ *на посаді* и ожидаетъ прихода жениха.

Войдя въ хату, свахи поютъ:

Сунтеся, подоляночки,
Изъ покутя да до запечка,
Да садіте місяця
Коло ясної зірочки.

Когда сядутъ „на лавкахъ“, поютъ (см. № 1137).

Господару та коханочку,
Пусти насъ та до таночку.
Хвала Бога, ноги маємъ,
Трошечки погуляємъ.

Когда просятъ водки, поютъ (см. № 775).

---

*) Сравн. вар. № 740 л. Б.

Подаютъ ужинъ. Всѣ садятся, ужинаютъ и поютъ (см. №№ 1141, 1136, 1187 л. Б).

Послѣ ужина *виряжаютъ молоду до молодого:* выносятъ ея сундукъ, подушки, одежу—все это укладываютъ на возъ; на вещахъ садится женихъ, невѣста, свахи и ѣдутъ; за возомъ идетъ остальная свадебная дружина съ музыкой и поетъ (см. № 1217 л. А).

Когда подъѣзжаютъ къ воротамъ жениха, поютъ (см. № 1253).

Мать жениха встрѣчаетъ молодыхъ точно также, какъ ихъ встрѣчала мать невѣсты, когда новобрачные возвращались изъ церкви.

Войдя въ хату, сваты поютъ (см. № 1252).

Въ хатѣ обводятъ молодыхъ вокругъ стола три раза, сажаютъ *на покуті* и подаютъ ужинъ, во время котораго поютъ:

Зъ-за горп гуска летіла— *)
Капуста съ перцемъ кипіла;
Чп съ перцемъ, не съ перцемъ—
Проспмо съ щиримъ серцемъ.

На эту пѣсню, сидящіе за столомъ отвѣчаютъ (см. № 1079).

У нашихъ сватей довгіе прпсп,
Сунуть капусту зъ миси...

Когда на столъ подадутъ кашу, сидящіе за столомъ поютъ:

Де наша Мелаша,
Що не мазана каша?
Гукайте Мелашу,
Щобъ намазала кашу!
Мисочку показала
Да у пічъ сховала.

Когда наисходѣ водка (см. № 1286).

Послѣ ужина свахи отправляются въ *комору*, приготовляютъ новобрачнымъ постель и поютъ (см. № 1265).

Мп-жъ були у постілоньки,
Ми-жъ умілп постіль слатп,
На около подушечки,
Въ серединѣ дві душечки.

Приготовивъ постель, всѣ возвращаются изъ *клеті*, или *коморі*, берутъ молодыхъ и ведутъ на постель. Въ это время поютъ (см. № 1284).

Положплп чотирі ноги,
А пъяту коротку
На горілку солодку.

Ложась въ постель, невѣста сбрасываетъ жениху сапоги. За трудъ этотъ она получаетъ нѣсколько копѣекъ, которыя женихъ бросаетъ въ сапогъ.

*) Сравн. вар. № 779 и 1120.

На другой день свахи идутъ *зводить молодихъ*. Невѣста мѣняетъ рубаху; прежнюю несутъ въ избу и показываютъ отцу, матери жениха и всѣмъ, кто только присутствуетъ на свадьбѣ.

Якъ молода хороша, то ії сажаютъ на бодню и завиваютъ; при этомъ поютъ (см. № 1316).

Эту пѣсню невѣста должна пропѣть три раза; а потомъ свахи продолжаютъ пѣть (см. №№ 817, 1322 л. А).

Потомъ ведутъ молодую въ хату и поютъ:

Бийте, дружки, кручки,
Вішайте рушнички.

Молодая, войдя въ хату, покрываетъ столъ скатертью. Въ это время поютъ:

Знати, дівоньку, знати,
Що въ єі добрая мати:
Краяла подарочки
Зъ тонкоі китаечки,
Тонко пряла, звінко ткала,
А біленько білила.

Въ это время молода роздаетъ подарки: матери и свахамъ — *намітки*, а маршалкамъ, музикамъ и родственникамъ—платки.

Получившіе подарки, поютъ (см. № 1002).

Если у невѣсты нѣтъ подарковъ, то ей поютъ:

Полетіте, соловейки, по плоту,
Издейміте полотна по локтю;
Теперъ моя головонька клопотна,
Що немає на подарки полотна.

Подаютъ обѣдъ, послѣ котораго сейчасъ же маршалки отправляются *по приданихъ*, т. е. по родственниковъ невѣсты. Когда маршалки выходятъ изъ избы, сидящіе за столомъ поютъ (см. № 1340 л. Б, 1342).

Когда мать невѣсты прійдетъ, вмѣстѣ съ маршалками, въ домъ жениха, поютъ (см. № 1344).

Дежъ моє годованоє,
Милоє да коханоє,
Що зо мною пило-іло,
Да одъ мене полетіло.

Перезвянъ просятъ у хату, подчуютъ водкою; а они поютъ:

Випиймо по кубочку, хочъ по два,
Годовали дівоньку рікъ не два;
Ми ії годовали, хитали,
А поки ми весіллячка не ждали.
Випиймо но кубочку
Да за свою голубочку.

Придани пьютъ за здоровье молодой и въ рюмку бросаютъ деньги. При этомъ поютъ:

Озивайся, роде багатий,
Даруй товарець рогатий;
А ви, селяночки,
Даруйте серпаночки.

Всѣ садятся за столъ, пьютъ водку и ужинаютъ. Послѣ ужина родители и родственники невѣсты дарятъ молодыхъ: одинъ теленка, другой овцу, мѣшокъ муки,—однимъ словомъ, каждый даритъ сообразуясь съ своимъ состояніемъ. Послѣ подарковъ пьютъ такъ называемый *баришъ* и поютъ (см. №№ 1354 л. Б, 1355, 1356).

Іде матенка до дому,
Зове Марусю зъ собою.
„Да не мушу, матенко, не мушу,
Полюбила Иванка, якъ душу,
Положила на рученьці легенько,
Пригорнула до сердейка щиренько.

Отъ *молодого сватъ перезиває все весілля до себе.* Въ домѣ его уже поджидаетъ приготовленный для *перезви* ужинъ и водка. Свадебная дружина прощается съ новобрачными, съ отцемъ и матерью молодого, идетъ къ свату и дорогою поетъ (см. № 1388).

Поужинавъ у свата, всѣ вмѣстѣ отправляются къ маршалку, къ старшей дружкѣ, если она приглашаетъ къ себѣ; а предъ закатомъ солнца идутъ въ домъ жениха, *коровая ділитъ.* Маршалокъ, прійдя въ домъ жениха, беретъ коровай на голову, выноситъ его на улицу и танцуетъ; а присутствующіе *перезвяне* поютъ:

Чия-жъ то родина
Пудъ короваемъ ходила;
Пудъ короваемъ высокимъ,
Пудъ листомъ широкімъ.

Погулявъ на улицѣ, маршалокъ возвращается съ короваемъ въ хату, беретъ ножъ и *ділитъ коровай.* Въ это время поютъ:

Крає, сватъ, крає, *)
Золотий ножикъ маєе—
На срібную да тарілочку,
На солодку да горілочку.

Каждый отрѣзанный кусокъ кладетъ на тарелку и подноситъ по очереди всѣмъ, начиная съ отца и матери жениха. Получившіе по куску коровая поютъ (см. № 1109).

Свадьба, записанная въ с. Михалковѣ, Мозырскаго уѣзда, Минской губерніи.

Отецъ, посовѣтовавшись съ женой, съ согласія сына, посылаетъ сватовъ въ домъ родителей дѣвушки, которую желаютъ сватать. Сваты безъ всякихъ

*) См. вар. № 445.

околичностей, говорятъ родителямъ невѣсты: — Оддайце намъ дзєвку. Отецъ и мать отвѣчаютъ: — Нема съ чимъ. Въ это время сваты вынимаютъ изъ кармана принесенную ими водку и даютъ сначала *дзєвці*; она проситъ благословенія отца и матери. Если дѣвица выпьетъ подносимую сватами водку, то это означаетъ, что она выйдти замужъ согласна. Въ случаѣ родители будутъ согласны выдать свою дочь за того, отъ кого присланы сваты и выпьютъ принесенную сватами водку, но дочь не соглашается, тогда родители должны возвратить ее сватамъ въ такомъ же количествѣ, въ какомъ она была выпита. Обыкновенно вопросъ о сватовствѣ рѣшается при первомъ посѣщеніи; но случается, хотя и рѣдко, что сваты жениха приходятъ для этого раза три, четыре.

Если сговоръ сладится въ первое посѣщеніе, то онъ называется *сватанѣмъ*, когда же приходятъ отъ *молодого* въ другой разъ — *змовинами*. Если случается сватанье днемъ, то вечеромъ бываютъ *запоіни*. На *запоіни* созываютъ родственниковъ и сосѣдей невѣсты; со стороны же жениха приглашаютъ только отца и мать; старосты или сваты, само собою разумѣется, непремѣнные участники во всѣхъ свадебныхъ обрядахъ. На *запоінахъ* пьютъ водку, купленную женихомъ. Побесѣдовавши немного, сваты говорятъ: — Покажице, за что ми водку пьемъ? Тогда мать *молодоі* выходитъ изъ хаты и идетъ въ комору, откуда возвращается съ *рушниками* на тарелкѣ. Сватъ, подноситъ на тарелкѣ невѣстѣ рюмку водки и деньги, присланныя ей молодымъ въ подарокъ. Она, выпивши водку, беретъ деньги, а мать ея подноситъ свату *рушникъ*. Сватъ беретъ и затыкаетъ его за поясъ. Затѣмъ, всѣ скоро расходятся.

Дзєвоцкіе запоіни—(дівичъ-вечеръ)—происходятъ въ субботу вечеромъ. Молода идетъ къ своимъ подругамъ и, собирая у нихъ *стѣнжки*, проситъ ихъ на *дзєвоцкіе запоіни*. Дѣвушки сходятся въ домъ отца молодой и тутъ, гуляя, вьютъ вѣнокъ изъ собранныхъ молодою *стѣнжокъ и барвінку*. При этомъ поютъ (см. № 318).

Затѣмъ вьютъ гильце и поютъ (см. №№ 101 л. В, 383 л. Е).

Потомъ поужинаютъ и расходятся по домамъ.

На другой день, т. е. въ воскресенье утромъ, женихъ подходитъ къ своему отцу и матери и проситъ благословенія. Его благословляютъ. Получивши благословеніе, онъ отправляется со сватами къ невѣстѣ. Съ невѣстой вдвоемъ они просятъ благословенія у родителей невѣсты. Взявши благословеніе, идутъ въ церковь вѣнчаться.

Когда уйдутъ въ церковь, въ домахъ ихъ приготовляютъ коровай. Родители посылаютъ немедленно за *коровайницями*, которыя приносятъ яйца, муку, сало и пр. „Коровайници“, приступая къ приготовленію коровая, обратившись къ отцу и матери, говорятъ: — Благословице коровай учиняці! Имъ отвѣчаютъ: — Богъ благословить. Послѣ этого начинаютъ приготовлять коровай. При этомъ поютъ (см. №№ 484 л. В, 513 л. А, 522 л. А, 574 л. В).

Изъ недзели на понедзелокъ годзіна,
Збіралася Иванкова родзіна,
Знесли, звезли семъ бочокъ муки на коровай;
Сестриці коровай мяспли,
Изъ дунаю воду носили.

Когда приготовятъ коровай, то поютъ (см. 548, 572) и затѣмъ сажаютъ въ печь.

Изъ церкви женихъ ведетъ невѣсту къ себѣ обѣдать. Послѣ обѣда невѣста отправляется въ домъ своихъ родителей. Къ этому времени *коровай* уже испеченъ. Вслѣдъ за невѣстой являются ея подруги и гуляютъ до вечера. Вечеромъ молоду сажаютъ за столъ; подруги ея садятся тоже. При этомъ поютъ (см. № 741).

Скотилося солнейко
Изъ гори въ долугъ—
Поклонися, Марусе,
Матухнѣ до нугъ,—
А въ матухни нуженьки біленьки—
Чтобъ тобѣ доленька добренька.

Въ это время является женихъ съ *гостинцями*, такъ называемыми *обаранками* (бубликами), подаетъ ихъ черезъ столъ невѣстѣ и отъ нея получаетъ *хустку* (платокъ). Женихъ тотчасъ идетъ домой, собираетъ своихъ сватовъ приходитъ опять къ невѣстѣ. Молодежъ изъ родственниковъ невѣсты стоитъ у воротъ и не пускаетъ его во дворъ. Сваты жениха предлагаютъ имъ водку и хлѣбъ. Тѣ, получивъ затребованное количество водки, отпираютъ ворота. На дворѣ передъ порогомъ ставятъ накрытый столъ и на немъ водку, хлѣбъ и соль. Теща выворачиваетъ тулупъ вверхъ шерстью и пугаетъ молодого со сватами, когда они подходятъ къ порогу, но тѣ, не пугаясь, бьютъ ее кнутомъ, — тогда она обходитъ три раза стоящій передъ порогомъ столъ, при чемъ ей поютъ:

Хотіла теща зятя испужати,
Чтобп дочкі не оддати.

Въ сѣняхъ свахи, встрѣчаясь съ свѣчами, поютъ (см. № 881 л. Б и В).

Когда войдутъ въ хату (см. № 844).

Всѣ сидящіе за столомъ, кромѣ молодой, въ это время уходятъ. Мѣсто ихъ занимаютъ прибывшіе съ женихомъ сваты; женихъ садится около невѣсты. Родственники невѣсты поютъ (см. № 1010).

Осіла мене чужина,
Вся Иванкова родзіна
По правий бочокъ,
А по лівий бочокъ—зовиці,
Все Марусіни судниці.

За симъ *росплітають косу*; расплетаетъ косу братъ ея, при чемъ поютъ (см. № 635 л. В).

Потомъ молоду *завиваютъ въ завивало*, тогда поютъ (см. № 1034 л. Б).

Когда *завьютъ молоду*, то сватъ идетъ въ комору и возвращается оттуда съ короваемъ, который онъ несетъ на головѣ. Увидѣвши коровай, поютъ (см. №№ 514 л. Б, 1057).

Старшій дружко, обращаясь къ отцу и матери молодой, говоритъ:—Отець, маці, благословице коровай краіці! Тѣ отвѣчаютъ: — Разъ, и въ други разъ, и въ третій разъ— Богъ благословиць.

Получивши благословеніе, дружко начинаетъ „кроіть коровай“, при чемъ поютъ (см. № 1051).

Дружко коровай крає,
А за нимъ да жена сядзиць,
Семеро дзецей держиць.
Думаці, гадаці,
Чимъ дзеці годоваці.

Когда нарѣжетъ кусковъ коровая и положитъ на тарелку, то вызываетъ отца слѣдующими словами: — Обсилає князь и княгиня даромъ Божимъ; не такъ даромъ Божимъ, якъ покрасою своєю; де тутъ есть Марусінъ отець, щобъ и ласковъ бувъ, на сей часъ прибувъ, да даръ Божій принявъ. Озовися, мій голубчику! Чи дома юнъ тамъ, може пошовъ зъ молодими жонками гулять?

Отецъ выходитъ изъ толпы и беретъ съ тарелки коровай, который тутъ же заворачиваетъ въ платокъ; вмѣсто него кладетъ на тарелку 5—20 к.

При этомъ бабы поютъ:

Да слухайте, бояре,
Что мнє татко даруе:
Да даруе татко дванадцять да волувъ.
Коли-бъ же цёму да все правда була,
То-бъ я, молодая, и багата була.

Пѣсню эту продолжаютъ пѣть, пока не раздѣлятъ между всѣми коровая.

Сватъ, продолжая раздавать коровай, *гукає запорожцівъ*. — Хлопці запорозці, просимъ на коровай! По этому кличу выходятъ *молодиє жоначі* съ *помеломъ и лопатою*, забираютъ коровай и дарятъ деньги, кто сколько можетъ, говоря: — Даруюць хлопці-запорозці тиі пчоли, що сидяць въ улье, гудуть, якъ дурні; кошелями медъ носяць, на глаллі чапляюць; даруюць того кабана, що ходзіць за Дніпромъ — личемъ оре, хвостомъ борунує, все тее Бугъ поровнує; и даруюць хлопці-запорозці имъ рукавички... Рѣчь эта оканчивается грубымъ цинизмомъ.

Окончивши дѣлежъ коровая, свахи и *дружки* поютъ (см. № 1145 л. Д).

Въ это время *парубки* берутъ *кубло* (постель и др. имущество, которое дается за невѣстой), выносятъ на дворъ и кладутъ на возъ, присланный собственно для этого—отъ жениха. Тогда же выносится столъ изъ дома на дворъ и ставится около порога; на немъ ставятъ водку, которою отецъ невѣсты *частує* тѣхъ, кто провожаетъ дочку. При этой церемоніи, поютъ (см. № 1204 л. В, 1156).

Выпивши по рюмкѣ водки, невѣсту ведутъ до воза, на который она садится, чтобы ѣхать въ домъ къ жениху; женихъ садится съ нею рядомъ. Другіе лица, участвующіе въ свадьбѣ, садятся на возы также и ѣдутъ съ женихомъ къ нему въ домъ. Ѣдучи, поютъ (см. №№ 1211, 1212, 1214 л. Е. 1227, 1229).

— Браце, браце, розбою,
Розбивъ ти мнє зъ сестрою,
Зъ русою косою.
Дамъ тобе кониченьки у седле,
Верни мою сестрицю у косе.
„Не хочу я кониченька, ни седла,
Мнє твоя сестриця присягла“.
— Дамъ тобе кониченька у злоце,
Верни маю сестрицю у сноці!
„Не хочу твого кониченька и злота,
Мнѣ твоя сестриця и снота“.

Въ домѣ жениха встрѣчаетъ его съ невѣстой отецъ и мать, держа въ рукахъ хлѣбъ и соль. Сваты, поцѣловавшись на порогѣ, идутъ въ домъ, садятся вмѣстѣ съ молодыми за столъ и начинаютъ ужинать.

Послѣ ужина родственники невѣсты ведутъ ее съ женихомъ въ комору спать и при этомъ поютъ (см. №№ 1267, 1268).

Послѣ этого кладутъ спать. Невѣста снимаетъ жениху сапоги. Женихъ при этомъ бросаетъ въ одинъ изъ нихъ копѣекъ пять денегъ, которыя невѣста, ударивши жениха голяницею, вынимаетъ оттуда и беретъ ихъ себѣ. Невѣсту раздѣваютъ до рубахи. Раздѣвши, всѣ оставляютъ невѣсту и жениха наединѣ и поютъ (см. №№ 1299 л. А, 1300, 1306).

На клеце голубчикъ, Не градуй мною
А въ клеце голубка. Буць тобѣ.....
Да галубонько-жъ моя,

—

Котилося колесо съ клеці
. . . . хорошо дзеці!

Затѣмъ бабы входятъ въ хату, гдѣ имъ даютъ пить водку, а онѣ поютъ (см. № 1287).

Спустя нѣкоторое время, сваты и бабы отправляются въ комору, „будить молодихъ“ и, если окажется, что невѣста не потеряла до брака дѣвичей чести, поютъ (см. №№ 1297, 1318, 1320, 1329, 1330).

Если же невѣста до свадьбы *згубила віночокъ*, то поютъ (см. №№ 1362, 1363 л. Б).

Съ коморы возвращаются въ избу и гуляютъ здѣсь цѣлую ночь на понедѣльникъ. Утромъ этого дня родственницы молодой собираются въ одну какую либо избу, приносятъ туда съѣстные припасы и водку, приглашаютъ къ себѣ родственницъ жениха и вмѣстѣ съ ними гуляютъ. Послѣ этого родственницы жениха, въ свою очередь, собираются въ другую избу, приносятъ туда отъ себя съѣстное и водку, приглашаютъ взаимно родственницъ невѣсты и гуляютъ также. Собраніе, устраиваемое родственницами невѣсты, называется *дзевоцька перезва*, а устраиваемое родственницами жениха—*хлупцовска перезва*, хотя—нужно замѣтить—ни въ томъ собраніи, ни въ другомъ не участвуютъ ни дѣвки, ни парни, а одни лишь бабы.

Вечеромъ сходятся въ домъ жениха, гдѣ „дзелять кашу“. Дѣлежъ каши происходитъ такимъ образомъ:

Старшая *тітка* жениха подноситъ каждому на тарелкѣ кашу, приговаривая: — Обсилає князь и княгиня кашою, не такъ кашою, якъ покрасою. Гдзе Маръюхна, щобъ вона ласкава була, да цюю кашу прийняла? При раздачѣ каши, поютъ (см. № 1371).

Коли каша зъ медомъ, Оддадзімъ собакамъ:
То оддадзімъ медведзімъ; А коли зъ ситою,
А коли зъ макомъ— Дакъ возьмемъ зъ собою.

Затѣмъ выносятъ изъ избы столъ и ставятъ его передъ порогомъ; на столъ ставятъ водку и закуску и гуляютъ до поздней ночи. Потомъ поютъ:

Корогодъ—самъ Бугъ напередъ,
Пречистая Маці

Веліла гуляці.
Ци Бугъ цебе винісъ
Ци Божая маці;
Чому въ цебе такі станъ,
Якъ у паненяці.

и расходятся по домамъ.

Свадьба, записанная въ с. Мокранахъ, Кобринскаго уѣзда, Гродненской губерніи.

Першъ усёго иде батько молодого до дівчини зъ хлібомъ-сіллю и горілкою на *запоіни*. Якъ дівчина согласна вийти за того парубка, то обміняють хлібъ, випъють горілку батька молодого и батька молодої и батькові молодого дають два рушники черезъ плечи. Часомъ и мати молодого иде на запоіни, ій дають у торбу рушникъ и платокъ. Черезъ неділю, въ суботу, бувають *заручини*, на котрі сходиться вся родина молодої и батько молодого зъ сватомъ-дядькомъ, або батькомъ хрещенимъ. Вони несуть зъ собою три хліби и дівчина імъ дає—до парі—чотирі и гарнець горілки. Перше помоляться всі, батько молодої просить за стілъ и дає своєі горілкі по чарці, а після пъють горілку молодого. Якъ сидять за столомъ, то співають (см. №№ 28 и 48).

Після вечері міняються хлібами. Мати молодої дає два платки матері молодого и сватові молодого, и расходяться, попереду порадившись, коли повинно бути весильле.

Дівичъ-вечоръ буває въ суботу. Молода збере свою рідню, а молодий свою. Тутъ не буває ні пісень, ні музикъ, навѣтъ ніхто изъ чужіхъ не буває, все своі и уговоруються: чімъ кому на весіллі буть.

Дружина весільна у молодого:

Староста, дружко-дядько, або приятель жонатий; подружий изъ родні—братъ або товаришъ, може бути жонатий и ні. Всі три звуться боярами. Дружко держить молодому у церкві вінець. Бояре мають на шапкахъ віночки изъ барвінку и черезъ плечи у кожного по два рушники.

Сваха—сестра замужня, вона ходить на весіллі въ чоловичій шапці, на котрій повиненъ бути великий вінокъ изъ барвінку и збоку шапки багато червонихъ стёнжокъ. Вона порядкує піснями.

Музика и дружина молодої:

Дружка—дівчина, у неї на голові великий вінокъ изъ барвінку и стёнжки ззаду. Діло дружки — ходить за молодою тилько для кумпаніи. Дві приданки — замужні, у іхъ дві квітки изъ барвінку заткнуті надъ ушима за намітку.

Вибравши весільну дружину и *разчинивши коровай*, всі разходятся и лягають спати. На другій день, у неділю, вся дружина молодого иде до ёго. Батько ёго сажає всіхъ за стілъ, а молодий стоіть передъ столомъ. Дружко каже:

— Першімъ разомъ, Божімъ указомъ, благословіть, отець и мати, своєму дитяті пудъ царскімъ вінцемъ стати.

Молодий поклониться три рази и всі виходять изъ-за стола и дружко обводить молодого кругомъ стола три рази, держучи за платокъ, и говорить. „Царю небесний“ три рази. Молодий кланяється батьку, матері и всій рідні: батько одказує три рази: „Нехай тебе Богъ благословить“. Якъ сядуть молоди зъ боярами на візъ, батько обходить три рази кругомъ воза, кропить святою водою и говорить:

— Нехай васъ Богъ благословить и я благословлю, ідьте собі зъ Богомъ.

Якъ молодий приіде до молодої, то ёго стрічають коло порога батько и мати зъ хлібомъ, сіллю и горілкою. Батько молодої пъе до дружка, а після до молодого. Випивши по чарці, просить іхъ до господи и садовить за стілъ. Молода виносить изъ комори на тарільці платокъ, вінокъ и перстень, подає молодому и каже:

— Прошу, Иване, на перший подарунокъ.

Молодий бере подарунки, дає гроши и каже:

— Я тебе прошу на перший подарунокъ.

Батько и мати садовлять за стілъ молоду коло молодого и вінъ розплітає ій косу, приданки співають (см. № 608).

Дружко виводить изъ-за стола молоду и за стілъ заразъ сідає увесь рідъ молодої. Молодий и молода кланяються три рази батьку, матері и всёму роду. Потімъ дружко каже:

— Благословіть, отець и мати, своєму дитяти пудъ царьскімъ вінцемъ стати.

Після цёго дружко обведе молодихъ за рушникъ кругомъ стола три рази и говорить молитву: „Царю небесний“. Після цёго дружко виводить молодихъ изъ хати и сідають на візъ: молодий, молода, дружко, староста, дві приданки и дружка. Ідучи, співають:

Ламіте калину, Молодій и молодому
Мостіте дорогу До Божого дому.

Коло церкви дружко злазить зъ воза и подає кінець довгого рушника, за ёго беруться молоди, злазять зъ воза и йдуть у церкву: молодий, молода, дружка, приданки, староста и поддружий. Въ церкві, якъ стають на рушникъ, кладуть підъ рушникъ гроші и молодий стає першимъ. Якъ уже повінчаються и ідуть до дому, то співають (см. №№ 693, 696 л. Г).

Якъ прийдуть на двіръ до молодухи (см. № 744 л. В).

Назустріч молодихъ виходить батько зъ хлібомъ, сіллю и горілкою и вітає зятя свого. На діжі ставляють хлібъ, сіль и горілку и дружко обводить молодихъ кругомъ три рази, а приданки співають (см. № 711).

Після того батько молодої каже молодому:

— Ну, зять, бувъ наречоний, а теперъ суджоний.

Входять у хату и ввесь рідъ молодухи сідає, а молоди поклонъ оддають. Потімъ обведуть молодихъ три рази кругомъ стола, посадять и начинають пить да гулять. Після обіда танцюють, більшъ козачка. У вечері поставлять на стілъ коровай, посадять молодихъ; батько, мати и ввесь рідъ молодої починають дарувать молодихъ. Дарують усе, що хто може и передъ тимъ якъ дарують, кажуть такъ:

— Перепиваю тебе и щастемъ, и здоровьемъ, и копою жита, и щастливимъ битомъ. Нехай тебе Господь Богъ благословіть; дарую тобі те-то.

Коровай ділять такъ: молодуха подає дружку рушникъ, вінъ помие руки, повитирає іхъ и тоді каже:

— Благословіть, отець и мати, сей коровай розділяти.

Батько, виннявши изъ-за дружкового пояса ніжъ, держить ёго въ лівой руці, а потімъ перехреститься самъ, перехрестить коровай: „Благослови, Богъ, и ми благословимо, щобъ сей хлібъ бувъ благословенний на вашъ вікъ, щобъ ви були щасливи, одинъ другого шанували, отця и матіръ не зневажали, то васъ буде Богъ благословить и добрії люде“. Тутъ уже заразъ начинають співать (см. № 1063).

На новейкому дворі, Заслужила въ батейка
На тісовому столі Не за рікъ, не за два,
Дорогий товаръ лежить. Не за одну годинойку,
Ой не єсть же то товаръ, Ажъ то за цілий вікъ,
То Марусінъ коровай.

На спідку коровая кладуть хлібъ и виносять у комору для музикъ, а після виряжають молодця и молодуху на битъ.

— Чомъ ти, Маръечко, не вечераешъ
У своёго батейка?
Якъ ти пуйдешъ до чужого,
Тамъ не будешъ вечерати...

„Есть у мене тамъ мій Иванечко,
Вінъ мене пожалуе,
Вінъ за відерце, я за другее—
Принесемъ обое.

Після цёго укладають *посагъ*, одежу, а скотъ остается, ёго оддають послі. Молодихъ ведуть до свікра, співаючи:

Не чміль гуде,
Не пчолочка по бору,

Іде Иванко
Зъ дружиною до дому.

Якъ ідуть до воритъ, то співають (см. № 1231).

На двіръ виносять діжу и, поставивши на ій хлібъ, сіль, и горілку, обводять кругомъ діжки молодихъ, а послі того ведуть ихъ у хату и сажають за стілъ. Изъ-за стола дружко веде молодихъ въ стодолу спать (см. № 1277).

Молоди полежать въ коморі съ пів-часа, іхъ знову зводять; сваха и дружко несуть воду умиться, несуть після того вареники и горілку. Музика йде и грае (см. № 814).

Тоді вони встають и імъ дають снідать. Дружко дае горілку молодому, молодий—молодусі, а та—кому попаде. Після ведуть молодихъ до хати и молодуха підносить свікрові отъ свого батька сиръ. Поснідавши, подають молодусі намітку, співають (см. № 1021).

Въ понеділокъ *перізва* — рідня молодого, приходить до ёго, одвідкіль дружко просить до себе. У молодого співають (см. № 1125).

Свадьба, записанная въ Кобринскомъ уѣздѣ, Гродненской губерніи.

Обрядъ простонародной свадьбы, состоитъ изъ четырехъ частей: *допити, злюбини* или *дівослюби, запоіни и винець*.

По обычаю, существующему у поселянъ Кобринскаго уѣзда, женихъ не избираетъ невѣсты по собственному произволу, а выборъ ея безусловно предоставляетъ родственникамъ. На *допити* ходитъ мать жениха или, за неимѣніемъ матери, какая либо родственница, пожилая женщина, съ цѣлью узнать о личности невѣсты, и распросить у родныхъ, намѣрены ли они отдать ее замужъ.

Спустя нѣсколько дней послѣ допытовъ, женихъ, съ однимъ изъ уважаемыхъ поселянъ (сватомъ), отправляется на *злюбини*. При появлені

ихъ невѣста уходитъ. Отецъ или мать, распросивъ ее наединѣ о расположеніи къ пришедшему жениху, извѣщаетъ о томъ свата. Потомъ приходитъ невѣста, одѣтая по праздничному, ставитъ столъ на „покуті“, т. е. въ переднемъ углу избы, накрываетъ бѣлой скатертью (настульникомъ) и, не говоря ни слова, уходитъ опять въ клѣть (въ простинокъ) или въ сосѣднюю хату. Сватъ вынимаетъ изъ дорожной сумы (кошеля) хлѣбъ и водку, и ставитъ ихъ, на приготовленный столъ. Потомъ, наливъ рюмку водки, начинаетъ привѣтствіе: „Дай же, Боже, щобъ все було гоже! щобъ сяя пора щаслива була, ковшомъ горілку пила, коробкою дити міряла, и щобъ до старости тішилася собою“. На эти слова всѣ отвѣчаютъ: „Нехъ имъ Бугъ дає, якъ самъ знає и відає“. За симъ, при взаимныхъ поздравленіяхъ, начинается попойка, продолжающаяся нерѣдко за полночь. Когда же отецъ невѣсты положитъ въ *кошиль* свата три хлѣба и столько же кусковъ холста, это значитъ что пиръ кончился, и что женихъ долженъ возвращаться домой.

Послѣ злюбинъ, въ субботу, бываютъ *заручини* или *запоіни*, на которыхъ также невѣста участія не принимаетъ. Въ это время сватъ договаривается на счетъ приданаго и срока свадьбы. Иногда на заручинахъ условливаются, сколько будетъ угодно родителямъ невѣсты принять гостей со стороны жениха (бояръ) на свадьбу. Впрочемъ, это узнается и другимъ образомъ, именно по числу хлѣбовъ, полученныхъ отцемъ невѣсты отъ свата.

Въ воскресенье, послѣ заручинъ, сватъ и отецъ невѣсты объявляютъ священнику о предполагаемой сватьбѣ и если священникъ не найдетъ законнаго препятствія, читается въ церкви оглашеніе. Въ предъбрачную субботу заручины повторяются, и на нихъ присутствуетъ уже невѣста, окруженная подругами. Пока женихъ не явится, дѣвушки плетутъ изъ руты вѣнки и поютъ пѣсни:

У зелёнумъ саду зіллечко зацвитає,
У нашоі Маръюхни весплле начинає.
Нехъ же юй Бугъ дає да помагає
И рудний батенько нехъ докладає.

—

Не плачъ, Маръюхно, виночки вьючи,
Будешъ плакати, зъ Иваномъ живучи,
Свекрови пороги переступая,
Свекрухи нарови перенимая.

Ежели невѣста сирота:

Ой знати, знати, що Маръюхна сирота:
Тісная хатка, узкі ворота.
Пошлю сокола на Украіну,
Нехъ на весплле збере родину,

Пошлю до неба сиву зозульку
Звати на весилле свою матульку!
— Ой прійди, прійди, мила матулько!
„Не могу встати, сива зозулько!
Не могу встати, порядокъ дати,
Порядокъ дати своему дитятп.“

Когда женихъ пріѣдетъ, поютъ:

Ой приіхали запивалночки, Марѣюхну запивати,
Привезли бочку меду батенька частовати,
А горілонькп дві барилонькі
Для подружечокъ, для родпнонькі.

Родители въ сѣняхъ встрѣчаютъ жениха, ведутъ въ клѣть (простинокъ) и угощаютъ. Потомъ шаферъ (маршалокъ) дѣлаетъ ему наставленіе, какъ обращаться съ невѣстою. Между тѣмъ въ избѣ поютъ:

Приіхавъ Иванъ до дівкп, Батько каже до ёго:
Якъ ясний місяцъ до зурки. — Не говори ничого,
Питається батеньку: „що мні говорити?“ Єсть маршалокъ для того.

Во время пѣнія этой пѣсни маршалокъ вводитъ жениха въ хату и подаетъ невѣстѣ свадебные подарки: башмаки, чулки, ленты и перстни (праковси) говоря: „Панъ молодий обсилає панну молодую подарками, щобъ була ласкава, приняла“. Невѣста принимаетъ все это, низко кланяется маршалку и вѣшаетъ подарки на стѣнѣ въ углу избы. Маршалокъ невѣсты выходитъ на средину и говоритъ: „Ото панна молодая обсилає подарками отца, матку и маршалка пана молодого, щобъ були ласкави, приняли“. Женихъ дѣлаетъ низкій поклонъ родителямъ невѣсты, а отъ маршалка принимаетъ *рутяний винокъ* и надѣваетъ его на шапку. Отцу жениха (ежели присутствуетъ) и маршалку подносятъ по куску холста, которые они завязываютъ себѣ чрезъ плечо. Поднесенный же холстъ для матери прячутъ въ суму, потому что мать никогда не присутствуетъ на запоинахъ. Затѣмъ всѣ садятся за столъ, кромѣ жениха и невѣсты, которымъ маршалки навязываютъ платки на руки и трижды обводятъ вокругъ стола. За каждымъ обходомъ невѣста кланяется родителямъ и получаетъ отъ нихъ благословеніе; гости, пока продолжается этотъ обрядъ, поютъ:

Не вітеръ калину ломить— — Садь, батеньку, за столомъ.
Коло стола дівка ходить Казали мні
И за собою два янволи водить, Янволи моі
А третёго— Поклонитпся тобі.
Батенька свого. Батеньку, благословп долею!

Эту пѣсню поютъ и для матери, по окончаніи же сажаютъ молодыхъ за столъ и начинаютъ пѣть другія пѣсни:

Летіли гуси черезъ садъ *)
Кликали дівоньку на посадъ.
Стеліте ковдри въ складній рядъ,
Благослови, батеньку, я сяду.

—

Збурная сяя субота—
Зобрала дівонькі подружкі,
Посадила въ рядъ и рядъ,
И сама сіла на посадъ.
Гадала гадоньку тихонько,
Казала замужъ не пойду,
Молодця я не люблю.
А ти, батеньку, не вважай,
Мочи ячмінь на солодъ,
Купи пшениці на коровай.

За столомъ молодые сидятъ, воздерживаясь отъ ѣды и питья, а гости пируютъ. Наконецъ маршалокъ встаетъ съ женихомъ и, поблагодаривъ слѣдующими словами: „дякую отцу, матері, сватові и сваньці за всі пожитки,“ уходятъ. Въ это время дѣвицы принимаются наряжать невѣсту. Расплетаютъ и причесываютъ косу, повязываютъ голову бѣлымъ платкомъ, убраннымъ разноцвѣтными лентами въ видѣ невысокаго кокошника, надѣваютъ новый чернаго цвѣта армякъ (жупанъ) съ красными застежками и, наконецъ, идутъ по селу изъ дома въ домъ просить на свадьбу: „Просивъ батько и мати, и я прошу на весилле, на хлібъ-суль, на коровай и на все, що Бугъ пошле“. Такимъ образомъ приглашаетъ гостей и женихъ на свою свадьбу, которая совершается отдѣльно въ домѣ его родителей. Къ вѣнцу пѣшкомъ не ходятъ — развѣ второбрачные, и то въ такомъ случаѣ, когда еще не кончился трауръ жениха или невѣсты. Если женихъ беретъ невѣсту изъ другой деревни, то онъ отправляется въ церковь изъ своего дома въ сопровожденіи своего поѣзда. Невѣсту же увѣдомляютъ о времени выѣзда, чтобы она не опоздала; если же они оба живутъ въ одномъ селѣ, въ такомъ случаѣ женихъ съ братомъ (дружкомъ) и съ маршалкомъ ѣдетъ къ невѣстѣ. Родители встрѣчаютъ его на дворѣ съ хлѣбомъ-солью, вводятъ въ домъ и усаживаютъ за столомъ. Невѣста съ подругами выходитъ изъ клѣти и подаетъ ему на блюдѣ два вѣнца, платокъ, кольца и ленту, говоря: „Прошу тебе, Иване, на першій порядокъ“. Женихъ принимаетъ все это и въ замѣнъ даритъ невѣстѣ деньги, усаживая ее возлѣ себя. Послѣ, по приказанію свадебнаго старосты, молодые уступаютъ мѣсто родителямъ, у которыхъ просятъ благословенія, кланяясь имъ трижды. Родители благословляютъ: „Благословить отець и мати пудъ царскімъ вінцемъ стати“. Послѣ дружко съ старостою обводятъ

*) Ср. № 258.

ихъ трижды вокругъ стола и поютъ: Трисвятую, „Отче нашъ“ и „Воскресеніе твое, Христе Спасе“. Это послѣдняя предбрачная церемонія.

При выѣздѣ со двора въ церковь, свахи поютъ:

Ломіте роженьку,
Стеліте дороженьку
Молодуй и молодому
До Божого дому.

—

До шлюбу, дівоньки, до шлюбу...
Упади матюнці до ножокъ,
Подякуй подружкамъ за винокъ
И краснимъ хлопцюмъ за танокъ.
Дівчята виночки звивали,
Молодьці таньці наймали.

—

Завидливи ворожоньки,
Уступайте зъ дороженьки
Молодуй и молодому
До Божого дому.
Тамъ імъ рученькі зьвяжуть,
Вірнеє словце скажуть.
Вірніше, якъ батько,
Вірніше, якъ мати.

—

Біжіте, коникі, спви невеличкі
На гору крутую,
Подъ церкву святую.
Перша квітонька—молодий молодець.
Біжіте, коникі, спви невеличкі
Подъ церкву святую,
На гору крутую...
Другая квітонька—молодая дівонька.

—

Звункое дерево топулле
Въ лісі стояло, шуміло,
Дорогою везёне звиніло,
На двуръ звезёне мовило,
Мовило дівоньці въ недільку:
— Навий винчкувъ зъ барвинку,
Не плети коси въ батужки,
Наготуй ручникъ подъ нужки,
И жовту свіченьку въ ручки.
На біломъ ручничку стояла,
Жовтую свічку держала,
Якъ бубъ слёзонькі ронила,
У Бога доли просила:
— Тутъ мене, Боже, споможи,
Моёго батенька принеси
На сите нове подвуръе,
На запнсове заступъе.

—

На гори церковка—Святий Спасъ,
Вийди, батеньку, противъ насъ!
Ой вийди, вийди противъ насъ,
Повинчай дітки въ добрий часъ.

Приближась къ церкви, поютъ:

Нема попа дома,
Поіхавъ до Львова,
Ключікі куповати,
Церковку одчіняти,
Наші дітки винчати.

Въ церкви слушаютъ обѣдню, а по заамвонной молитвѣ, свахи и маршалки среди церкви разстилаютъ кусокъ холста, на краяхъ его кладутъ хлѣбъ, а посрединѣ мелкую монету, расплетаютъ косу у невѣсты и, чтобы она въ жизни не терпѣла стѣсненія, разстегиваютъ запонку на воротникѣ рубахи. Во время бракосочетанія, невѣста старается наступить на ногу жениху для того, чтобы имѣть надъ нимъ перевѣсъ въ домашней жизни. Отходя отъ налоя, при которомъ совершалось бракосочетаніе, невѣста вытаскиваетъ за собою упомянутый подножный холстъ; это дѣлаетъ она съ тою цѣлью, чтобы дружка и подруги ея не ожидали долго жениховъ, но вслѣдъ за нею выходили бы замужъ. По выходѣ изъ церкви, заходятъ на домъ къ священнику за благословеніемъ и приносятъ въ подарокъ—нѣкоторые пѣтуха и курицу, другіе же только хлѣбъ и водку.

Отъѣзжая, поютъ:

Дякуймо пономкови, *)
Нашому батенькови,
Що насъ звинчавъ,
Немного взявъ:
Пувпьята золотого
Одъ нашого молодого
И литовскую кону
За дивоцькую косу.

—

Приіхала дівонька зъ шлюбу,
Поклонилась зъ рутонькою
Передъ своєю матюнкою:
— Моя матюнко, роже,
Поздоровъ тебе, Боже,
Що ти мене нарадпла
За доброго семъяпина.
На мене попи глядять,
На мене дяки глядять,
На мене задивплися,
Що въ ксёнжкахъ помилилися.

—

Знати Ивана, що звинчанпй:
На юмъ винокъ поминянпй;
Якъ іхавъ до шлюбу бувъ зъ калинонькі,
А одъ шлюбу—зъ рутонькі.
Іде Иванъ зъ винчання,
Ёго батенько въ воротахъ стоіть,
Билий ручничокъ въ рукахъ держить,
Слёзоньками обливается,
Свого дитятка питается:
— Що ти бачивъ, моє дитятко?
„Бачивъ я, бачпвъ усі святні,
Бачивъ и образъ Діви Пречпстеі.
Пречпстая впночкі звивала,
Намъ, молоденькімъ, до шлюбу подала.

*) Сравн. № 695.

Подъѣхавъ къ дому невѣсты, останавливаются у воротъ и поютъ:

Вийди, батеньку, зъ свічами — *) Чомъ насъ не витаєшъ
Вже твої діткі звинчани! И чому не питаєшъ:
И ти, матюнко-утко, — Чи заразъ шлюбъ брали,
Чомъ не виходишъ хутко, Чи всі приіхали?

Тутъ родители выходятъ навстрѣчу новобрачнымъ съ хлѣбомъ и солью, поздравляютъ ихъ, потчуютъ пивомъ и вводятъ въ хату, приготовляясь къ обѣду. До обѣда свахи поютъ:

Дайте зъ кола Маръюхнена свадьба квокче,
Ручника до стола: Обідати хоче.

Но въ другихъ деревняхъ, родители не вводятъ новобрачныхъ съ гостьми въ хату, а угощаютъ отдѣльно въ клѣти. Послѣ чего молодая приходитъ въ домъ и помогаетъ матери потчивать гостей; между тѣмъ молодой осматриваетъ хозяйство тестя и уже возвращается тогда, когда гости отобѣдаютъ.

Танцы начинаются подъ напѣвъ слѣдующей пѣсни, аккомпанируемой музыкою:

Нашъ сватоньку, коханчіку, Нуженькі проломати,
Пусти же насъ до танчику, Шубоньки показати.

Когда молодежъ порядочно развеселится, свахи начинаютъ пѣть:

Где наші коровайниці
Напъяно попилися,
Що о насъ забулися?
Вже намъ спиваючі, ажъ духъ занимає,
А нихто и водою не прікропляє.

Послѣ сей пѣсни вынимаютъ изъ печки коровай и прячутъ въ клѣть, пока не придетъ время раздѣлять его. Музыка не умолкаетъ, и среди вихря танцевъ, маршалокъ тайно выводитъ молодыхъ на дворъ, усаживаетъ какъ можно скорѣе въ повозку и везетъ на свадьбу въ домъ молодаго.

При въѣздѣ на дворъ, поетъ:

Иванъ звинчанний везе баткови подарокъ—
Тоненькій, билёний сувалокъ,
Бо вже бульшъ годі ждати,
Хоче Маръюхну къ собі взяти.

Отецъ жениха встрѣчаетъ новобрачныхъ на дворѣ, поздравляетъ ихъ, принимаетъ отъ невѣстки подарокъ, вводитъ ихъ въ жилье и кладетъ пода-

*) Сравн. № 740.

рокъ на столъ. Мать принимаетъ со стола подарокъ, усаживаетъ новобрачныхъ съ гостями за столъ и угощаетъ разными кушаньями. Послѣ начинаетъ играть музыка и молодежъ танцуетъ. Спустя нѣсколько часовъ, староста посылаетъ извѣстить родителей невѣсты, что скоро придетъ къ нимъ свадьба отъ жениха. Посланецъ, прибывъ въ домъ невѣсты, извѣщаетъ родителей, сколько лицъ они должны ожидать съ молодыми. Даже, для большей памяти, записываетъ это мѣломъ на стѣнѣ и уходитъ. По возвращеніи его, старосты начинаютъ пѣть:

Не кунь копитомъ позвонивъ,
То Иванко по сіняхъ походивъ,
Свого батенька пробудивъ
И такъ ёму говоривъ:
— Встань, батеньку, довго спишъ,
Мене въ дорогу не радишъ.

На это отецъ отвѣчаетъ:

Ой ти, муй сынку, козачку,
Вибирай сваньку спивачку,
И старосту старого,
И подружка умного,
Щобись не мівъ сорома,
Бо тамъ чужа сторона.

Затѣмъ благословляетъ новобрачныхъ и отпускаетъ ихъ къ родителямъ невѣсты въ сопровожденіи столькихъ лицъ, сколько было объявлено. Это бываетъ ночью, потому дорогою поютъ:

У нашого Ивана чорни очі—
Вунъ не боіться чорнеі ночі!
— Чогожъ маю боятись,
Чого маю лякатись:
Бугъ надо мною,
Кунь подо мною,
Сваньки и присваньки
Вокругъ зо мною.

Родители, встрѣтивъ прибывшихъ гостей, вводятъ ихъ въ клѣть, гдѣ невѣста, для отличія отъ своихъ гостей, перевязываетъ каждаго холстомъ черезъ плечо. Убранные такимъ образомъ входятъ въ жилье и начинаютъ веселиться. Погулявши, идутъ всѣ въ гости къ дружкѣ. Въ это время свахи поютъ:

Дружка всіхъ насъ до себе проспла,
Уже бочку меду давно випотила.
А якъ буде частовати,
То будемо ночовати.

Повеселившись у дружки, опять идутъ къ родителямъ невѣсты; дорогою поютъ:

Ми у дружкі були
Всёго доволь міли,
Медъ и вино пили,
Пшеничний хлібъ іли,
А одъ мяса и ковбасъ
Маль не пукає поясъ.

Когда входятъ въ домъ, оставшіяся дѣвицы поютъ невѣстѣ:

Не летай, зозулько, зъ кутка синожаткі —
Не такъ добре буде у чужеі маткі!

Соколи сидять,
На тебе глядять,
И возьмуть тебе на крилочка,
Занесуть тебе одъ гніздочка.
Не вибігай, молодая Маръюхно,
За свого батенька подвуръечко,
Бо бояре сидять,
На тебе глядять,
Возьмуть тебе одъ батенька
И завезуть до свікронька.

По окончаніи этой пѣсни, староста съ дружкомъ выносятъ изъ кладовой коровай, припѣвая:

Мощопи мости зъ комори до хати,
Тудою несюно коровай богати.

Когда на столъ положатъ коровай, родители и родные невѣсты садятся вокругъ стола, а староста говоритъ: — Благослови, отче и мати, своёму дитяти на посагъ сядати. Вслѣдъ за симъ встаютъ родители, а ихъ мѣсто занимаютъ молодые. Дружко ставитъ предъ ними блюдо и поетъ:

Якъ зъ раю, зъ раю сонечко встає,
Такъ молодая Маръюхна на посагъ сядає,
И просить батенька о вспомаганне:
— Муй батеньку-мисяцю, споможи мене
Щасливимъ битомъ,
Копою житомъ,
Щастемъ, здоровъемъ,
Долею, покоемъ.

Отецъ отвѣчаетъ:

Нехай тебе, доньку, Бугъ спомагає
И всі святні, и люди добри.

Далѣе дружко поетъ:

Ой роде, роде богатий *) Коровп зъ телятамп,
Веди статочокъ рогатий: Овечки зъ ягнятамп.

За симъ каждый изъ родныхъ подходитъ къ невѣстѣ и даритъ ей что либо, смотря по свсему состоянію. Дружко записываетъ каждую подаренную вещь. Староста же наливаетъ рюмку водки, передаетъ невѣстѣ, а она— всякому дарившему лицу. При семъ у невѣсты и у каждаго, кто отъ нея

*) См. вар. № 998.

принимаетъ рюмку, рука должна быть обвязана платкомъ. Этотъ обрядъ называется *перепоемъ*. Но прежде еще, до перепоя, замужнія женщины лишаютъ невѣсту дѣвичьяго наряда, надѣвая ей на голову платокъ, а жениху шапку. При этомъ поютъ:

Завзялися свахі своє діло зробити,
Княгиню уповити.
Приди, батеньку, погляди,
Якъ твоє дитя повили.
Повили, розквитовали,
Що всі люде дивовали.

За перепоемъ слѣдуетъ раздѣленіе коровая, при чемъ соблюдается слѣдующее: Отецъ невѣсты, дѣлаетъ крестообразную нарѣзку на короваѣ. Староста тѣмъ же ножомъ вынимаетъ изъ коровая крестообразную частицу и, завернувъ въ бѣлый платокъ вмѣстѣ съ деньгами, пожертвованными на перепоѣ, отдаетъ невѣстѣ. Послѣ того дѣлитъ на малыя части весь коровай и раздаетъ по куску каждому, кто участвовалъ въ перепоѣ. Кончивъ раздѣлъ коровая, староста поетъ:

Староста—визволёний,
Коровай—поділёний.
Дай же, Боже, добре літо,
Щобъ родилося намъ жито,
Ячмінь и пшениця,
И всяка пашниця.

А молодая, въ то время, когда староста раздаетъ коровай, каждому изъ родныхъ жениха дѣлаетъ подарки холстомъ.

При этомъ свахи поютъ:

Жалься, Боже, дарувъ
Для тихъ пишнихъ боярувъ:
Уміють дари брати,
Не вміють дяковати,
Щапочкі подпймати.

Надѣливъ подарками родственниковъ, молодая складываетъ свои вещи и приготовляется къ отъѣзду, между тѣмъ какъ родители съ гостями ужинаютъ. Поужинавъ, староста поетъ „Достойно есть“, а послѣ припѣваетъ пѣсню:

Криниченька вгору бъє —
Маръюхна свому батькови дякує:
— Дякую, батеньку, дякую,
Зъ твеі семьі виступаю.

Дальше женщины припѣваютъ:

Ричная рібонько, чи не жаль тобі буде,
Якъ то говорять добрие люде,
Зъ рикі въ озери, пдучи,
Зелёну траву мнучи.
Молодая Маръюхно, чи не жаль тобі буде,
Якъ о тобі твоя родина забуде?
Чи не жаль тобі буде, одъ батенька пдучи,
Добра-пучъ даючі?

Невѣста вся въ слезахъ выходитъ изъ клѣти. Увидя ее плачущую, дѣвицы поютъ.

Не куй, зозулько, въ темному ліси,
Тобі ковати въ зелёнуй дубрави!
Не плачь, Маръюхно, у своеі маткі,
Будешь плакати, жівучі въ свікрові,
Ii нарови переймаючі,
Хліба и солі уживаючі.

Послѣ староста говоритъ: — Благослови, отче и мати, своёму дитяти на биту стати. Невѣста кланяется родителямъ и получаетъ благословеніе. Вставъ крестится, цѣлуетъ хлѣбъ, беретъ его подъ мышку и выходитъ изъ хаты. Въ это всемя староста поетъ:

До бору, тетюрко, до бору,
Тамъ тобі сосни зъ вибору,
Тамъ тобі вода зъ криниці,
Тамъ тобі ягоди яриця (земляника).

Дѣвицы:

Неправда, соколю, неправда:
Коникі зъіли травицю,
Волікі випили водицю,
Ягодкі зклёвали птиці.

Староста:

До свикра, Маръюхно, до свикра,
Тамъ тобі вечера готова,
Тамъ тобі світёлка метёна,
Мягка постеля стелёна.

Дѣвицы:

Неправда, старосто, неправда,
Світёлку дівери засіли,
Вечеру зовиці зъіли,
Свикруха залегла постелю.

Когда молодая укладываетъ вещи въ повозку,—поютъ:

Дѣвицы:

Накрий мене, сванечко, поламп,
Щобъ не облила матёнки слёзами.

Староста:

Убирайся-жъ, Маръюхно, убирайся,
Въ кований вузъ вкладайся.
Уже пора одъіжжати,
Свого биту одвідати.

При выѣздѣ поютъ:

Дякую тобі, муй батеньку,
Дякую тобі, муй місяцу,
За твое годованнє.
За добре посиланнє!
Я у тебе лихого слова не чула,
Тулько косоньку чесала,
Біло личко умивала.

Дорогою поютъ:

Грай, грай, щуко-рибо, по биструмъ дунаі,
Бо хутко запливешь вже въ чужиі краі;
Тамъ будешь зловлёна,
Зъ лущіци злуплёна
И молодцеви на обідъ зварёна.

Приближаясь къ дому родителей жениха, поютъ:

Зуренька свитовая свитае,
Маръюхна ворота торгае:
— Одчіни, батеньку, ворота,

Ось тобі невістка молода!
Чорни очі заплакала,
Що косоньку пострадала.

—

Радуйся, батеньку,
Веземо невісточку,

Високу, якъ ялпна.
Червону, якъ калина.

Если молодая малаго роста:

Не лякайся, батеньку,
Що невистка малая;
Ми еі подвижшімо,

На шовку поставимо,
Золотомъ подважимо.

Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ домашніе, заслышавъ приближеніе свадьбы, разводятъ огонь у воротъ и черезъ него молодые должны въѣзжать на дворъ.

На дворѣ поютъ:

Приіхала пані
Въ чорному жупані,

Не хоче вставати,
Треба повитати.

Родители жениха выходятъ на встрѣчу, поздравляютъ невѣсту и вводятъ въ хату. Есть также обыкновеніе, что мать встрѣчаетъ невѣстку въ шубѣ шерстью вверхъ.

Когда молодая входитъ въ домъ, поютъ:

Радуйся, мати,
Иде невістка до хати,
Зъ великимі очіма,

Зъ широкими плечима,
Добрая роботуха,
А ліпша колотуха.

Молодая кладетъ привезенный хлѣбъ на столъ и подъ печку бросаетъ курицу; послѣ беретъ ведро и отправляется за водою; между тѣмъ гости ужинаютъ. Для молодыхъ ужинъ приготовленъ особо въ клѣти. Послѣ ужина староста ведетъ молодыхъ; имъ поютъ слѣдующую пѣсню:

Вже дівонька зъ ложа иде,
Свому свікрови добри-день дае.
Ой, рада бъ я була добри-день дала,

Але серденько мое туча занняла:
Не могу говорити,
Серденько звеселити.

Приблизившись къ дому, новобрачные начинаютъ танцовать на дворѣ, а за ними и всѣ гости, припѣвая:

Дай же, Боже, добрий часъ,
Якъ у людей, такъ и у насъ.

Дай, Боже, добру годину,
Умножай ёму родину.

Новобрачные, въ сопровожденіи гостей, идутъ съ поздравленіемъ къ помѣщику, припѣвая дорогою:

Ми до пана идемо,
Подарокъ несемо;

До пана молодого,
Ми служеньки ёго.

Помѣщикъ обыкновенно съ крыльца принимаетъ подарокъ (холстъ) и, поздравивъ новобрачныхъ, отпускаетъ нѣсколько гарнцевъ водки на заключеніе свадьбы.

На дорогѣ встрѣчаютъ возвращающихся отъ помѣщика перезвяне, т. е. подруги молодой, собравшіяся ее поздравить на новомъ быту; заѣзжаютъ въ гости къ старостѣ и дружкѣ, а отъ нихъ опять въ домъ родителей жениха, гдѣ дѣлятъ коровай жениха и здѣсь долго гуляютъ. Когда расходятся поютъ:

Склонилось сонечко до долу,
Часъ намъ, панове, до дому.

Вже вітѣрь ворота видчинивъ
И місяцъ дорогу освитивъ.

Музыканты, провожаютъ гостей за ворота и поютъ, прощаясь съ хозяевами:

Бери, чорте, гостя,
А музику посля.

Свадьба, записанная въ д. Кульчинѣ, Бѣльскаго уѣзда, Сѣдлецкой губ., Адамомъ Марковскимъ.

Родители, имѣющіе взрослаго сына, когда приходитъ время—подъискиваютъ ему невѣсту *). Совершается это въ большей части случаевъ слѣдующимъ образомъ.

Мать жениха, взявши съ собой хлѣбъ и бутылку водки, отправляется къ понравившейся ей дѣвушкѣ. Прійдя къ своей будущей невѣсткѣ, она заводитъ съ ея родителями рѣчь о свадьбѣ и—если между обѣими сторонами произойдетъ соглашеніе,—то принесенная водка распивается при взаимныхъ поздравленіяхъ и похвалахъ будущимъ супругамъ. Возвратившись домой, мать заявляетъ сыну объ успѣхѣ и уже цѣлымъ семействомъ рѣшаютъ, что дѣлать дальше. Въ первую же субботу сынъ выбираетъ себѣ изъ лучшихъ людей деревни—*дружка*, котораго онъ приглашаетъ къ себѣ и угощаетъ. Выпивши и закусивши, они снаряжаются въ путь. Дружко беретъ съ собой *кошѣлъ*, въ который кладетъ хлѣбъ, колбасу и бутылку водки. Молодий цѣлуетъ у родителей руки, кланяется имъ въ ноги, цѣлуется съ ними; цѣлуетъ всѣхъ присутствующихъ и отправляется.

---

*) Если же нѣтъ родителей, то ихъ замѣняютъ ближайшіе родственники или женщины, отличающіяся болѣе или менѣе даромъ слова.

Пріѣхавши къ невѣстѣ, дружко предварительно самъ входитъ въ комнату и говоритъ:

— Я чувъ, що у васъ есть ялошка до продання?

— Есть,—отвѣчаютъ родители невѣсты; а невѣста, желая показать что ей стыдно, уходитъ за печь.

— Ну, то я маю купця —говоритъ дружко и зоветъ жениха въ хату. Его сажаютъ за столъ и, въ теченіи цѣлаго вечера, онъ долженъ сидѣть въ шапкѣ. Дружко вынимаетъ свою водку *) и закуски и начинается угощеніе. Сперва дружко пьетъ къ родителямъ невѣсты, они къ жениху, а женихъ къ невѣстѣ, говоря:

— Здорова будь!

— Пий, здоровъ! отвѣчаетъ невѣста. Послѣ она подноситъ жениху сыръ, который тотъ, возвращаясь домой, раздаетъ всѣмъ встрѣчнымъ по кусочку, желая этимъ показать, что онъ уже зарученъ. Уходя, женихъ даритъ невѣсту деньгами.

На другой день отецъ жениха съ *дружкóмъ*, взявши съ собою бутылку водки, отправляются къ священнику дать ему *на заповідь* (оглашеніе).

Недѣли черезъ двѣ женихъ ищетъ себѣ *маршалка*, съ которымъ ѣдетъ въ окрестныя села просить родственниковъ на свадьбу. Ѣдутъ обыкновенно верхами. Войдя въ хату къ знакомымъ или къ родственникамъ, говорятъ:

— Якъ ся маєте, чи живи-здорови? Що доброго у васъ чути? Дiткі ваши, чи великі поросли, чи високо скачуть?

Послѣ, кланяясь каждому порознь, начиная со старшихъ, говорятъ:

— Просимо, дядюсю (или тютко, сеструнко, братику), на весіллє. Просить батько, мати и я прошу на хлібъ, на суль, на що Господь-Богъ давъ,

Тоже дѣлаетъ и невѣста; только вмѣсто маршалка беретъ двухъ дѣвушекъ и одну женщину, называемую *присвахой*.

Въ пятницу занимаются стряпней. Въ субботу утромъ молодые идутъ къ исповѣди. Изъ церкви идутъ приглашать родныхъ и знакомыхъ своего села. Вечеромъ всѣ прошенные съѣзжаются и сходятся въ домъ невѣсты.

Дѣвушки поютъ (см. №№ 326, 496).

Начинаютъ *росчинять коровай*. Женщины, занимающіяся печеніемъ ко-

*) Рюмку должна подать невѣста собственноручно; если она этого не сдѣлаетъ, то этимъ покажетъ, что не хочетъ за пришедшаго парня выйти замужъ. Въ окрестностяхъ деревни Большое-Сѣдлище, въ нынѣшнемъ Холмскомъ уѣздѣ, дѣвушки, въ особенности бѣдныя, просятъ на свадьбу со дня перваго оглашенія, такъ какъ приглашенные даютъ имъ муку, хлѣбъ, крупу, горохъ, соль и т. д.

ровая, получаютъ названіе *коровайницъ*. Когда мѣсятъ коровай поютъ (см. №№ 485, 502, 524).

Пшеничнее тісто
Летіло черезъ місто,
Впало на ринокъ,
Зацвіло, якъ барвинокъ.

—

А въ гуроді зілле,
За гуродомъ весілле,
А въ тимъ дому святий Илле
Зачинає весілле.
Самъ Бігъ пу церкві ходить,
Спаса за ручку водить,
Дупитується, хто той коровай ліпить?
Ци зъ села селенка,
Ци зъ міста міщенка,
Ци зу Львова буймистрова?
Святая Пречистая!
Ни зъ села селенка,
Ни зъ міста міщенка;
Но зу Львова буймистрова.
Святая Пречистая!

Если невѣста сирота, *коровайниці* поютъ:

Десь ся мні дівъ, десь ся мні пудівъ
Мій рідний батенько?
Чомъ ни стоіть при тісовому столу?
Чомъ ни держить трійчестні свічи?
Чомъ ни стоіть при тому куруваєві?
Чомъ ни проспть Госпуда-Бога долі
Свуёму дитяткові?

—

Батенько пу сусідонькахъ ходить,
Сусідонькувъ проспть:
— Сусіда, гулубонькі!
Прошу васъ до світлонькі
Меду-вина пити,
Куруваю місити.
Медъ-вино випили,
Курувай зліпили,
А спудъ горілонькі
Въ красноі дівонькі.

Коровай приготовляютъ изъ пшеничной муки *), вѣсомъ иногда до пуда. Когда слѣпятъ коровай, положатъ его на столъ и начинаютъ убирать. Сначала подходитъ отецъ и кладетъ въ середину нѣсколько копѣекъ, а мать это мѣсто накрываетъ скатертью и дѣлаетъ локтемъ углубленіе, вдавливая деньги внутрь тѣста. Въ это углубленіе кладутъ сдѣланное изъ тѣста солнце, а вокругъ него мѣсяцъ. Послѣ дѣлаютъ изъ тѣста же различныхъ птичекъ, которыми украшаютъ коровай. Когда онъ уже испеченъ, въ него втыкаютъ вишневыя вѣтки обвитыя тѣстомъ, которыя называются *торочками*. Сажая коровай въ печь, поютъ:

*) У бѣдныхъ нижняя часть коровая, такъ называемая *подошва*, приготовляется изъ житняго тѣста (ржанаго).

Пивень въ пічъ заглядає,
Хвостомъ пічъ вимітає,
Куруваєві помагає.

Когда вынимаютъ изъ печи лопату, которой сажали коровай, парни отнимаютъ ее у *коровайницъ* и скачутъ съ нею по хатѣ, припѣвая (см. № 553).

Если же имъ не удастся отнять, то въ свою очередь *коровайницi* скачутъ съ лопатою и поютъ (см. № 554).

Ихъ сажаютъ за второй столъ и угощаютъ. Между тѣмъ надъ первымъ (почотнымъ) столомъ вбиваютъ въ стѣну три колышка длиною вершковъ 10 каждый. Два изъ нихъ вбиваютъ перпендикулярно и на одной линіи — на разстояніи полуаршина другъ отъ друга, а третій немного выше и по срединѣ между первыми. На эти колышки вѣшаютъ кусокъ новаго узенькаго полотна. Стоящую внизу лавку (длинную скамью) покрываютъ рядномъ. Мѣсто это называется *посáгомъ* (см. №№ 238, 458).

Коровай вынимаютъ изъ печи и поютъ (см. №№ 536, 585).

Пѣсню эту повторяютъ нѣсколько разъ. Вынувши изъ печи коровай и положивъ его на большое соломенное, покрытое скатертью *вiко* (крышка отъ дѣжи), маршалокъ беретъ его на голову и несетъ въ комору, въ сопровожденіи коровайницъ. Возвратившись изъ коморы, коровайницы поютъ (см. № 593).

Отецъ невѣсты, взявши подъ мышки хлѣбъ, а жену свою за руку, начинаетъ „розвóдить танець“ (танцовать). Дѣвушки при этомъ случаѣ поютъ (см. № 64).

Послѣ начинаютъ танцовать всѣ, пока не позовутъ ужинать. Послѣ ужина ожидаютъ пріѣзда жениха, если свадьба у невѣсты; если же у жениха, то собираются ѣхать къ невѣстѣ, несмотря на то, что на дворѣ давно уже ночь. Отправляясь къ невѣстѣ, берутъ съ собой водку, хлѣбъ и говядину; все это кладутъ въ *кошиль* (корзину), къ которому привязываютъ двѣ-три пары *черевикiвъ* (башмаковъ), смотря по условію на *дивоснубахъ* (сговорѣ, заручинахъ), *панчохи* (чулки) и *пудвязки изъ кусника* (кусокъ ленты, которая вплетается въ косу). Пара *черевикiвъ, панчохи пудвязки*—подарокъ невѣстѣ, а все остальное для родной и крестной матери.

Пріѣхавши къ невѣстѣ, не идутъ прямо въ хату, а останавливаются сперва передъ порогомъ. На встрѣчу имъ выходятъ родители невѣсты съ хлѣбомъ и съ водкой. Выпивши по рюмкѣ, всѣ входятъ въ хату. Молодыхъ сажаютъ за столъ и всѣмъ роздаютъ подарки. Молодому даютъ *хустку до боку* и ленту къ шапкѣ (это подарокъ невѣсты), а молодой даютъ *черевики*

и *панчохи*, привезенныя женихомъ; всѣмъ же остальнымъ даютъ *рушники* (узкое полотно длиною не больше двухъ аршинъ,—кому по шире и изъ тонкаго полотна, а кому изъ толстаго, смотря по степени важности занимаемой въ сватьбѣ роли *). Дѣлается это слѣдующимъ образомъ: дружо́къ беретъ на палку хустку и говоритъ:

— Десь тутъ бувъ нашъ панъ мло́дий! А то просить панна мло́да на перший марципанъ, а жеби то було приннято зъ ласкою, зъ охвотою и зъ подзенькованнемъ!

На это, принимающій подарокъ, положимъ женихъ, отвѣчаетъ:

— Дякую навперудъ Богуви Святому, батькуви й матери (если принимаетъ кто либо изъ сватовъ), молодуй и молодому и тому колу (обществу), що сидитъ у столу, и тобі, дружку, за твую услужку.

Послѣ этого пьютъ такъ называемую *заручную* водку, которую молодой принесъ съ собою.

Вслѣдъ за тѣмъ собираются идти къ вѣнцу. Въ это время происходитъ торгъ за косу молодой. Первымъ торговцемъ со стороны невѣсты всегда бываетъ ея братъ, а со стороны жениха — всѣ его сваты. Братъ невѣсты во время торга обыкновенно сидитъ въ шапкѣ, цѣня косу сестры не менѣе, какъ въ 100 дукатовъ (такъ тогда называютъ копѣйку). При этомъ тѣ и другіе торговцы показываютъ яблоки, огурцы, сахаръ, мясо, водку лучшаго сорта и и друг. предметы, говоря, что будто они тѣмъ кормили её, а другіе—будто будутъ кормить. Торгъ всегда кончается тѣмъ, что брату невѣсты платятъ за косу копѣекъ 10—30, иногда же и меньше *). Послѣ этого кладутъ на столъ хлѣбъ, надъ которымъ невѣста наклоняетъ голову, и братъ расплетаетъ косу; въ ней онъ всегда отыскиваетъ двѣ или три копѣйки, положенныя женихомъ. При расплетаніи косы поютъ (см. №№ 623, 635 л. Г).

Въ церковь идутъ, или ѣдутъ, смотря по состоянію и разстоянію отъ церкви. Въ церковь молодые ѣдутъ отдѣльно, заложивши по парѣ лошадей въ возъ, а изъ церкви возвращаются вмѣстѣ—т. е. на одномъ возѣ. Ѣдутъ обыкновенно очень скоро. Собравшіеся ѣхать къ вѣнцу, поютъ:

---

*) Дѣвушки между тѣмъ прикалываютъ мужчинамъ къ шапкамъ по нѣскольку зеленыхъ цвѣтовъ.

**) Татаринъ, братъ, татаринъ
Продавъ сестру даромъ.
— Не даромъ: за грошъ, за два, за три, за четири
За четири золотні.

До дунаю стеженька *), ...
До дунаю убита, слёзонькамн улита; До моёго батенька;
Тамъ Маруся ходила, Нехай батенько знає,
Русу косу чесала и на дунай пускала. За кого мене отдає.
— Ой, ви те мои влосп, — Знаю, дитятко, знаю,
Плиніте, не тоніте, За кого тебе отдаю,
Въ Бога доли просіте! Но доленькі не згадаю.

Ѣдучи, продолжаютъ пѣть (по большей части свашка) (см. № 670 л. Л, 674).

Ой, зъ загурья, воронні кони, зъ загурья,
Випровожай насъ, Найсвятіша Мати, зъ пудвурья,
Найсвятійшая Матка а въ воротечкахъ стояла,
Золотнмъ крижомъ намъ дороженьку жегнала **).

Предъ входомъ въ церковь поютъ (см. № 680).

Обвѣнчавшись идутъ изъ церкви къ священнику, гдѣ, когда запишется въ книгу актъ бракосочетанія, пьютъ *баришъ*. У иного священника случается и потанцовать.

Идучи отъ священника домой, поютъ (см. №№ 696 л. В, 691, 748).

Прибывши домой ***), молодые, а вокругъ нихъ и вся свадьба, становятся передъ порогомъ избы, на дворѣ. Вся почти сватьба поетъ (см. №№ 733 л. Ж, 760, 863).

Родители невѣсты выходятъ къ нимъ съ хлѣбомъ и водкою. Отецъ пьетъ водку къ зятю, а мать къ дочери. Послѣ вся свадьба пьетъ водку по очереди. Затѣмъ входятъ въ хату. Родители и родственники садятся за столъ, молодая же чета кланяется имъ три раза, начиная отъ родителей, которыхъ сперва цѣлуютъ въ ноги, а потомъ въ руки. За третьимъ разомъ кланяются всѣмъ присутствующимъ. Предъ каждымъ поклономъ дружко говоритъ:—Пане ойче, пані-матко, твоі дітн просять васъ о благословенство: счастіте іхъ и благословіте! При этомъ поютъ (см. № 729).

Если невѣста не имѣетъ родителей, то во время поклоновъ поютъ (см. № 730).

Послѣ всѣхъ поклоновъ, молодые садятся за столъ такимъ образомъ:

Дружко, держа въ рукахъ *рушникъ*, подаетъ конецъ его молодому, мо-

*) Сравн. вар. №№ 292 и 630 л. Б.

**) Крестила.

***) Послѣ вѣнца обыкновенно отправляются къ невѣстѣ и, только раздѣлившп, вечеромъ уже поздно, коровай, ѣдутъ къ женпху.

лодой, свашкѣ и другимъ и въ такомъ порядкѣ обходятъ три раза столъ, за третьимъ разомъ молодые остаются за столомъ, на *покути*, при чемъ дружко поетъ: Цару небесний, удушителю! приди весилися, очистися въ насъ и т. д.

Послѣ этого обѣдаютъ. Передъ обѣдомъ поютъ:

Дайте намъ колокола,
Бо Маруспна дружпнонька
Обидати хоче.

Припѣвъ:

Червона рожа, молода Маруся,
Дайте намъ колокола и т. д.

По окончаніи обѣда проводятъ время въ танцахъ и другихъ забавахъ до вечера.

Вечеромъ, въ сопровожденіи нѣсколькихъ лицъ, участвующихъ въ свадьбѣ, маршалокъ вноситъ въ хату коровай на соломяномъ вікѣ, накритий скатертью. Маршалокъ *) несетъ его на головѣ и постоянно оглядывается, пока дойдетъ до стола. Передъ вносомъ коровая въ хату, поютъ:

Ой видай, батеньку, коровай,
Ой видай, рюдненькпй, коровай,
Ой видай зъ новоі комори,
Ой видай на тисовп столи,
Ой видай на дубове віко,
Ой видай на житнюмъ комчніі, (?)
Ой видай на білп обруси.

А когда внесутъ коровай, продолжаютъ пѣть (см. № 1056).

„Де ти бувъ, що ти видавъ, нашъ сватпй короваю?
— Бувъ-же я а въ рюдному полю.

Когда же коровай поставятъ на столъ, то молодую *уповиваютъ* такъ: Сватъ кладетъ ей на голову шапку молодого, а свашка крестообразно чрезъ плечи и грудь повязываетъ ей *платъ* **). При *повиваніі* поютъ:

Марисю, догадайся ***),
Вповитпся не дайся,
Кибалочку ****) подъ лавочку,
А чппчпкъ подъ прппчокъ,
Сама вийди на гулоньку.

---

*) Иначе еще его называютъ *хоронжий*. Въ иныхъ мѣстностяхъ, напримѣръ въ Холмскомъ уѣздѣ, въ д. Седлищѣ, одинъ изъ сватовъ имѣетъ вилки, похожіе на трехугольникъ съ рукояткой. Рожки этихъ вилокъ обвертываются барвинкомъ, между нихъ цѣпляютъ колокольчикъ, а къ рукояткѣ «рушникъ»—это называется *маршалка*, а посящій ее—*маршалокъ*.

**) *Платъ*—это нѣсколько аршинъ, напр. 5—6, бѣлаго, тонкаго, разумѣется купленнаго въ городѣ, полотна, *завивать голову*.

***) Сравн. вар. № 1037.

****) Калиновый прутикъ, согнутый въ кругъ.

Затѣмъ начинается *перепуй* (перепой): Молодой, не сбрасывая шапки, и молода сидятъ за столомъ; возлѣ молодого сидитъ свашка, а возлѣ молодой — *дружки*, т. е. дѣвушки, которыя ходили просить на *весілле*. На коровaѣ, который, какъ мы видѣли, положенъ дружками на столѣ, ставятъ тарелку. Къ столу подходятъ родители и, прежде отецъ, а потомъ мать, бросаютъ въ ту тарелку деньги, кто сколько можетъ. Молодые кланяются имъ за это и, если это у невѣсты, то она даетъ по рюмкѣ водки замотанною въ платокъ рукою, принимая рюмку обратно также. Послѣ родителей, такимъ же точно образомъ, подходятъ къ столу и другіе, чтобы бросить въ тарелку сколько нибудь денегъ. Молодая *частує* ихъ, какъ и родителей. Когда родители подходятъ къ столу, то ихъ спрашиваютъ: *А що живого?* Слова эти выражаютъ вопросъ о приданомъ. Вопросъ этотъ сваты предлагаютъ всѣмъ, участвующимъ въ *перепуі* и, если кто скажетъ, даже шутя, что даритъ, наприм. овцу, „півня“ и пр. — записываютъ на стѣнкѣ углемъ. Передъ *перепуемъ* поютъ (см. № 1384).

Во время *перепуя* (см. № 1385).

Сваты, ежеминутно стуча палкой по стѣнкѣ, кричатъ: „Проше, панове гости, до перепою, дзись бендзе пшиентий шеленгъ за дуката, а ютро не бендзе пшиентий дукатъ за шеленга“.

Кончивши *перепуй*, дѣлятъ *коровай* такимъ образомъ: Дружко выкраеваетъ верхушку срединной части коровая и кладетъ ее на тарелку, сюда же кладетъ и *перепуйние* деньги и потомъ отдаетъ маршалку, который раздаетъ уже всѣмъ, кому прикажутъ дать, говоря и получая благодарность точно также, какъ и при раздачѣ подарковъ.

Покончивъ съ короваемъ, ѣдятъ *свашину* и дружекъ *перекуску* и, получивши подарки, ѣдутъ въ домъ жениха, гдѣ ихъ встрѣчаютъ также, какъ и у молодой послѣ вѣнца, съ тою только разницею, что женихъ не пьетъ перваго стакана водки, или пива, а отдаетъ старшему свату, какъ это показываетъ поющаяся въ это время пѣсня (см. № 918 л. А).

За сватомъ и остальная братія пьетъ по рюмкѣ водки. Затѣмъ входятъ въ хату и садятся за столъ съ такими же церемоніями, какъ и у молодой послѣ вѣнца.

При этомъ надо замѣтить, что женихъ и невѣста, сидя за столомъ — каждый разъ, — шапокъ не сбрасываютъ до утра вторника, т. е. до того времени, пока молодой надѣнутъ чепецъ. Такъ могутъ дѣлать и всѣ мужчины, участвующіе въ свадьбѣ. Остатокъ ночи противъ понедѣльника и весь поне-

дѣльникъ до вечера проводятъ въ пляскѣ и разныхъ увеселеніяхъ. Вечеромъ, также какъ и въ домѣ родителей невѣсты, вносятъ коровай, становятъ его на столъ и дѣлятъ между свадебными при такихъ же церемоніяхъ.

Раздѣливши коровай, ведутъ молодыхъ въ сарай—непремѣнно въ сарай—спать. Ложась, молодая своего мужа *роззуває*, причемъ выпадаетъ изъ *чобота* (сапога) копѣйки 2—3 денегъ, — деньги эти принадлежатъ невѣстѣ. Приведшіе молодыхъ въ сарай, выпивъ по нѣсколько стакановъ водки, оставляютъ молодыхъ наединѣ до утра.

Утромъ свашка приходитъ въ сарай, приноситъ съ собою воду для умыванья, *гребенець* и *чепець*. Вслѣдъ за ней приходитъ еще нѣсколько женщинъ; убираютъ молодую въ *чепець* и *платъ*, къ которому по срединѣ прицѣпливаютъ, сложенную крестикомъ, красную ленточку, которую невѣста должна носить въ продолженіи всего вторника, и тогда собираются на такъ называемыя *зводини*. Когда соберутся всѣ, то имъ приносятъ въ сарай хлѣбъ, водку, колбасу и, по обыкновенію, яичницу. Выпивши и закусивши, идутъ въ хату, припѣвая (см. № 1452).

Изъ сарая молодые идутъ въ хату, взявшись за *рушникъ* *). Вошедши въ хату, молодые, по обычаю, всѣмъ кланяются, причемъ музыка играетъ молодой на *добри-день*, а молодая проситъ каждаго потанцовать съ нею, за что потанцовавшій даетъ ей три гроша ($1\frac{1}{2}$ коп.). Во вторникъ въ продолженіи цѣлаго дня гуляютъ, пьютъ, ѣдятъ, шутятъ и проч.; наряжаются жидами, циганами и т. п. и ходятъ по деревнѣ, обманывая встѣчающихся имъ лицъ, прося у нихъ вещи и деньги. Вещи, которыя успѣютъ они выпросить, продаютъ и вырученныя деньги, вмѣстѣ съ выпрошенными, пропиваютъ сообща.

Вечеромъ во вторникъ всѣ идутъ къ старостѣ, куда приноситъ *подстаростий* и отъ себя немного водки, хлѣба и мяса. Во время происходящихъ здѣсь угощеній, молодые сидятъ за столомъ.

Послѣ угощеній опять идутъ къ молодому, откуда и расходятся по домамъ, чѣмъ и оканчивается вся свадьба.

На другой день, т. е. въ среду, утромъ нѣкоторые изъ сватовъ забѣгаютъ къ молодому, будто чего забыли, въ самомъ же дѣлѣ — чтобы похмѣлиться

---

*) Въ иныхъ мѣстностяхъ, напримѣръ въ д. Седлищѣ, Холмскаго уѣзда, и въ окрестностяхъ ея молодые идутъ изъ сарая, накрывшись *плахтою*. Предъ ними стелютъ солому. За столъ они садятся, не обходя его, какъ обыкновенно дѣлаютъ, а переходя чрезъ него по лѣстницѣ, которая также прикрывается соломою. Солому эту сваты въ хатѣ молотятъ.

И, наконецъ, въ субботу вечеромъ еще сходятся сваты къ молодому и, купивши на свои деньги водки, выпьютъ и расходятся окончательно.

Свадьба, записанная въ Харьковской губерніи.

Якъ хоче парубокъ оженитись, то каже батькові и матері и просить іхъ, щобъ его оженили. Вінъ першъ зознається, бачъ, тамъ зъ якою дівчиною и зговориться вже зъ нею. А батько ёго відверта відъ сёго: „Та на що тобі, сину, жениться? Ти ще молодий. Ти знаешъ, що—якъ оженився, то такъ и зажурився. Та тобі тоді ні погуляти, ні підти куди: усе треба біля жінки“.

— Та оженіть—каже—хиба лучче, якъ онъ мою дівчину сватають! Якъ не оженіте—охотою у москалі піду.

А мати каже:

— Та оженімъ уже ёго, старий! Тільки мені и поради, що синъ.

Потолкуються такъ, або инакъ, то батько тамъ и згóдится. Отъ батько и каже матері:

— Ну, хай ёму Богъ помагае! Иди-жъ, стара, хлібъ переміняй.

Тоді мати помолиться Богу, бере хлібъ (одинъ), горілки чвертку або півкварти и иде сама до тиеі дівки, що синъ казавъ. Увійде мати у хату до невістки (будучоі), поздоровкається, сяде и заведе річъ про що небудь оддалікъ, а хлібъ держить підъ полою. Отъ трохи згодомъ и каже женихова мати невістчинимъ батькамъ: „Може бъ ми по чарці випили?“ А ті ій: „Та випили-бъ, та не хочеться у шинкъ пти“; або тамъ инакъ відможуться. То мати: „Та ось у мене є“.

— Ну, якъ є, то й давайте.

— А що, будемо сватами? — питае порубкова мати.

— Та якъ сватами, то й сватами, одказують ій. Тоді вона отдае хлібъ—

— Нате-жъ хлібъ; а то я держу и не даю вамъ.

Батько, або мати бере у неі хлібъ изъ рукъ, перехреститься, поцілуе ёго и положить на стилъ, та й каже:

— Боже-жъ, поможи и вамъ, и намъ!

Потімъ пъють горілку, що принесла женихова мати, а тамъ и сама поставить своеі. Отъ мати женихова за горілкою вже сидить и каже: „Де-жъ моя невістка?“

Укличуть дівчину; входить вона въ хату, цілує руку у свекрухи (якъ звичайна дівчина). Отъ мати и пита: „Що-жъ ти, дочко, согласна за мого сина?“

Дівчина мовчить.

— Е, дочко, не відмагайся! Ти синові казала, що согласна“. Тоді ii батько та мати:

— Що-жъ, дочко, кажи! Ми тебе не силуємъ; гляди, щобъ на насъ не жалкувала.

— Та я согласна—каже дівчина.

Тоді мати пита:

— Коли-жъ старостівъ присилати за рушниками?

Тутъ вони и уговоруються про се. Потімъ, на прощанні, якъ збірається женихова мати до дому, то невістчини батьки дають и ій хлібъ відъ себе.

— Нате-жъ и вамъ хлібъ.

Мати тежъ перехреститься и поцілує ёго. Оце зветься—*перемінять хлібъ*.

Якъ перемінять хлібъ, то батько посила сина по старостивъ *).

Молодий змие собі голову, убереться якъ слідъ у нову одежу, тоді піде прохать старостивъ. Старости заходять наперідъ до молодого у хату. Тутъ молодий поштує іхъ горілкою заурядъ зъ батькомъ и матіръю. Старости тутъ давай молодого *покланять* батькові, и матері и родичамъ, якъ згодяться на ту пору,—значить, щобъ вінъ кланявся імъ. Молодий помолиться Богови, потімъ кланяється батькові и матері у ноги, а вони сидять зъ хлібомъ у рукахъ иноди и плачуть. „Благослови, Боже, й ви, тату, й ви, мамо, й ви люде добрі!“ просить молодий кланяючись; а ти ёму: „Богъ благословить!“

Потімъ молодий, два старости и бояринъ идуть до молодоі за рушниками, а по дорозі молодий заходить до родичівъ кланятись.

Старости, прийшовші до дівчини, постають біля хати и гукають підъ вікномъ: „Добри вечіръ!“ —„Здорови“, озываются изъ хати. Тамъ, бачъ, уже позбірались родичі молодоі, ждуть старостивъ. На цю пору молода зъ дівчатами, що позбірала нарошне, сидить у другій хаті, співають; молода тамъ змиється та убірається, то-що. Отъ старости далі й кажуть: „Пустіть на нічъ ночувати!“ — Ступайте подалі; отамъ у горі є кватиря — шуткують, бачъ, або: — Теперъ літо, де небудь и підъ хлівомъ переночуєте.

---

*) У Липецкій слободі, Харьк. у., попереду йдуть старости, и якъ имъ одказу не буде, то на другий день идеть женихъ съ батькомъ и матерью. Молодихъ благословляютъ попереду батько молодоі, а потімъ батько жениха.

— Та пустіть, пожалуста. Ми цей постоялий двіръ давно знаємо, коли не йдемо, усе ночуємо.

— Та може ви або злодіи, або що; може ви коня, або що у насъ украдете?...

— Та ви наші билети заберете, поки переночуємо—хай у васъ будуть.

— Ну идіть и въ хату, це таки люде, що не відможесся.

Війдуть старости; заразъ іхъ садовлять. На столі стоіть уже усёго накладено: по вуглахъ по дві паляниці, а по середині горілка, закуска, стовпъ млинцівъ, смитана и друге. Старости сіли, балакають то се, то те, поки спочинуть *); а далі: „Де-жъ ваша молода?“

Пошлють боярина по молоду у другу хатину, де вона сидить, якъ я казавъ зъ дівчатами; або якъ нема другоі хати, то у сусідъ. Зъ старостами разомъ віходить у хату молодий и бояринъ. Покличе бояринъ молоду, идуть дівчата попереду у хату, а молода за ними и стане у кочергахъ. Старости впъять питають:

— А де-жъ ваша молода?

— Шукайте: тамъ десь міжъ дівчатами, одказує хто небудь изъ родичівъ іі. То старости и шукають, та гляди нарошне и виведуть саме найменьше дівчатко насередъ хати; воно опірається, не хоче йти. Тоді старости: „та ні, це не наша!“ Виведуть ище яку, а після вже и молоду. Якъ виведуть іі на середъ хати, то тоді старости, дядьки и тітки и кажуть ій: „Молись Богові!“ То молода помолиться та й каже: „Благослови, Боже, и ви, тату, и ви, мамо, и ви, люде добрі!“ и зъ цимъ молода кланяється порядъ кажному особливе, батькові, матері, дядькамъ, тіткамъ, хрещенимъ батькові и матері. Тоді мати кладе на тарілку рушникъ, а молода підносе ёго першому старості; цей бере ёго, надіва собі чрезъ плече, а ій на тарілку викине грошей. Потімъ молода підносить рушникъ и другому старості; потімъ подає молодому червоний платокъ на тарілці, и вінъ гроші викине; а за тимъ підносе и боярипові платокъ. Підносячи рушники и платки, молода кажному тричи кланяється. Якъ тікі молода-оце обнесе старостівъ, то дружки іі заразъ тікають зъ хати, бо старости почнуть надъ ними шкелювать; молода за пляшку та за ними та й почастує іхъ, а після частує старостивъ. Старости попъють горілку, повечерають та й идуть до дому.

У иншихъ місцяхъ **) після рушниківъ буває иноді заразъ и сватанне.

*) У иншихъ місцяхъ починають обиняками про охоту та про лисицю. (Липецкая слобода, Харьковск. у.).

**) Липецкая слобода, Харьк. У.

Молода зъ старшою дружкою ходить по селу и скликає гостей до себе, а до жениха просить яка небудь близька ёго родичка, сестра, тітка, або що. Спершу гості зійдуться до молодої, іхъ тамъ попотчують, а далі батько й мати молодої просять іхъ до свого свата, и сами йдуть за ними.

Всі йдуть до женихового батька (свата), остається тілько молода зъ дружками ліпить боярамъ вареники. Тутъ дружки, пустуючи, зліпять кілько варениківъ зъ сілью, зъ хріномъ, зъ мукою, зъ оріховими лушпайками, зъ лускою, або що.

Поки у батька молодого грає музика и гості гуляють, молодий зъ боярами, свашками, світилками и старостами, йде до молодої на вареники.

Доки вареники не поспіють, женихъ зъ дружиною повинні ждати на дворі, хочъ тамъ який дощъ, або морозъ. Якъ вареники поспіли, молода просить гостей до господи:

— Милости просимъ на батьківъ курінь.

Женихъ дає молодій хлібъ. Гости сідають за стілъ, и молодий повиненъ стоять коло порога, ажъ поки не обнесуть усіхъ гостей горілкою. Тітка, або сестра молодої ставляють вареники. Якъ кому попадеться варенікъ зъ *підманою*, то вінъ кидає имъ на дружокъ. Після варениківъ дають вечерю, якъ слідъ, а по вечері молода подає оріхи, а женихъ свою горілку. Музики починають грать и всі танцюють.

Тимъ часомъ женихъ иде до дому за тещею. Прийшовши, цілує тестя й тещу у руку. Теща ёго питає;

— А що, синку, чи добре вамъ було, чи ні? чи не обідивъ хто, чи благополучно?

— Усе, мамо, слава Богу—одказує молодий.

Якъ одийде вечеря, зять веде тещу до дому, а всі гості, окрімъ родичівъ и тестя, расходяться. Якъ батько молодої почне збіраться до дому, то сватъ ему й каже:

— Ну, свату, милости просимо до мене завтра на пораду, порахуємо объ ділі та й похмелимось заразомъ.

Після того батько молодої иде до дому зъ усіма родичами. Якъ одъ молодої розийдуться гості, тоді вечеряють свої. Повечерявши, тесть каже зятеві:

— Ну теперъ, моя дитино, иди спать.

Молодий зъ молодою сплять у коморі, у ранці іхъ будить сестра молодої, або мати и дають имъ снідать; поснідавши, йдуть по домамъ.

Иноді и того же дни батьки молодого просять батьківъ молодої до себе похме-

литься и порахуваться объ ділі. Тутъ вони уговоряться; хто яке виставить угощенне и хто, кому и які повиненъ дать подарунки, кого треба перевъязать и чимъ, звичайно про ввесь весільний урядъ.

Досі дівчата не співали ні одної весільної пісні, а співають тіки такъ, якихъ-небудь, якъ зъ молодою ждуть боярина.

Печі колупати тутъ не водиться, бо, кажуть, не годиться, погано для молодої. Иноді бува, полупа пічъ у молодої котра небудь изъ тихъ дівчатъ, що вона покликала; це щитають поганимъ, кажуть: „знахорює на молоду“. За це ту дівчину и съ хати виженуть, а послі скрізь обнесуть ії осміють.

Хусткою тутъ зовуть білий платочокъ изъ тонкого полотна, вишитий або заполоччю, або шнурками. Хустки тутъ ніколи молодому не дарують, бо сміятимуться люде молодій; усе дарують платочки куповани. Хиба тільки де яка дівчина подасть своєму молодому хустку тоді, якъ прийде уже по ню.

Перший вечіръ—дружбини. Дружбини робляться у молодої у вечері передъ тимъ днемъ, якъ вінчатись, хочъ сказати у субботу (вінець би то у неділлю). У субботу у молодої зранку ліплять, роблять лежень (коровай) и шишку ту, що молода на ній повинна кланятись. Це усе починають робити у пъятницю; скликають у пъятницю для цієї роботи тіки родичокъ, зъ чотирі або пъять; у суботу-жъ кличуть вже и сусідъ. Якъ ліплять шишки, то усе співають жалибнихъ пісень весільнихъ. Ось яки вони:

Збірайся, родоньку,
Та до мене въ суботоньку...
Вона мене первую дає (bis),
Та порядку не знає,
До стола не пребуває,
Шишальничокъ не привертає.
Шишальнички, моі голубочки (bis),
Та прийдіте ви якъ мені,
И къ моєму дитяті,
Бідному сиротяті.

—

Та Марусенъ батенько (bis),
Передъ Богомъ стоіть,
Господа Бога просе:
„Пусти-жъ мене, Боже,
Изъ неба на землю,
Побачити свого дитяти,
Бідного сиротяти.
Якъ батька немає,
То й порядку не знають.
Ой Боже-жъ мій, Боже,
Та й пусти-жъ мене, Боже,
Побачити своєго дятяти,
Помічъ дати сиротяті,—
Бо роду не має, а мати не знає“.

Цю пісню співають сироті, якъ батька немає.

— Ой ти, сива зозуленько (bis),
Та й не літай низенько,
Та й не куй жалибненько.
„Ой якъ мені низенько не літати,
Та жалибненько не кувати,
Що одно я зозуленя мала
Та й то утеряла:
Посадила въ вишневімъ садочку

На вишенці, на черешенці,
На вишневій гилоньці.
Налетіли соколи-óси,
Взяли мое зозуленя въ саду
Підъ правое крильце,
Підъ орцузное перце".
— Ти, Марусена ненько (bis);
Та й не ходи смутненько,
Та й не плачъ жалібненько.
„Ой якъ мені смутній не ходити,
Жалібно та й не плакати,
Що й одну я Марусю мала,
Та й ту утеряла.
Посадила у світлоньці,
У світлоньці та й на скамненьці,
Наіхали паничі зъ міста,
Взяли мою та Марусю съ крісла.
„Ой зятеньку голубоньку,
Лебединьку мій,
Берешъ мою дитиноньку
Та й до себе въ двіръ,—
Не дай ii на поталу
Та й нікому:
Ні старому, ні малому,
Ні ненці своій;
Ой щобъ вона у порогахъ не стояла,
Ой щобъ вона слізоньками не вмивалась,
Ушитими рукавцями не втерялась".

—

— Ой чого куешъ, чого жалуешъ,
Співая зозуленько?
Ой чи жаль тобі темного луга,
Чи гіркоі калини?
„Ой не жаль мені темного луга,
Ні гіркоі калини,
Та жаль-же мені політаннячка,
Ранняго куваннячка—
Що я літала, перебірала
Вишневими садочками;
Вибрала собі вишневий садочокъ,
Що не роде ягідочокъ".

— Ой чого плачешъ, чого жалуешъ
Маруся молодая?
Ой чи жаль тобі батенько старого,
Чи подвіръячка ёго?
„Ой не жаль мені батенька старого,
Ні подвіръячка ёго,
Та жаль-же мені русоі коси,
Все дівоцькоі краси—
Що я гуляла, перебірала
Краснимн молодцями;
Вибрала собі красного молодця
Ивана—осіпадця.

У ти-жъ самі дни (пьятницю и суботу) роблять шишки, коровай, лежень, калачъ, шишку и у молодого. Жінки, якъ зійдуся ліпити, заразъ тричи просять благословенія у старости, випьють по чарці та й за роботу; а якъ расходятся до дому, то імъ дають по шишці и по калачикові. Усі ці весільни хліби робляться такъ, якъ и жаденъ хлібъ, безъ усякихъ укладивъ у середину чого иншого. У коровай у середину кладуть грошикъ, щобъ багата була молода. Якъ роблять коровай и якъ сажають ёго у пічъ (тежъ тричи благословляючись), то співають пісень весільнихъ.

У Липецькій слободі, посадивши коровай въ пічъ, дружко—а у молодоі підружий—староста, або який небудь другий молодий жонатий чоловікъ и дві свашки, вчотирёхъ, беруть нахрестъ порожню діжу, носять ii по хаті и цілу-

ются черезъ діжу, хто кого поспіє, а хто не поспіє, той повиненъ пролізати підъ діжею. Носячи діжу співають: Пічъ ходе на ногахъ и проч. стр. 595 и 635. Упаравшись шишкорниці и коровайниці затикають колосокъ жита собі за платокъ. (Липецкая слобода, Харьк. у.).

Після обіда у суботу сходяться до молодої дівчата, уберуть ії и, убравшись, вона иде по дружки іхъ прохать на свадьбу. Усі дівчата, які-бъ не йшли за молодою, то усе дружки; а та дружка, що вінця держить у молодої, зветься *старшою дружкою*. За старшою дружкою єднають *другу*, *третю* и *четверту*, вони такъ по порядку садовляться и за стилъ. Старшій дружці молода дає кісниківъ *), перевязує праву руку у церкві; также дає кісники другій **) дружці, третій ***), четвертий и останнімъ дружкамъ по аршину.

Якъ ходить молода прохати у дружки, то співаютъ пісень оціхъ:

Ой ти, душенько наша Марусю!
А въ городі вишня;
Відкіль тамъ Маруся вийшла,
Якъ ягода повна,

Якъ рожа червона,
Якъ макъ процвітає,
Якъ золото сяє.

—

Ой ти, душенько наша Марусю!
Шуміла дуброва, шуміла...
Куди наша Маруся ходила —

Зеленая рутонька сходила;
Де Грицько походивъ,
Тамъ барвіночокъ посходивъ.

—

Ой ти, душенько наша Марусю!
Щебетавъ соловейко
Въ саду на лану;

Говоривъ Иванъ
Въ своєму дому:
„Ой скучно мені самому“.

—

Ой ти, душенько наша Маруся!
Ой городъ, городъ Лебединъ;
Іхавъ Иванъ самъ одинъ;
Підъ нимъ конічокъ вороний,
На ёму жупанъ голубий,
На ёму шапочка боброва,

Зъ боку хусточка шовкова.
Шо мати шовку купила,
Маруся хустку пошила,
Темной ночі при свічі,
Ясного сонця—віконця,
Для свого молодця.

Въ вечері, якъ зъ короваемъ зовсімъ упораються, сідають вечерять. Дружко по тричи просить благословленія у старости завести за стілъ и вивести изъ-

*) Два съ половиною аршина.
**) Два аршина.
***) Півтора аршина.

за стола молодихъ. Повечерявши, гості расходяться, а молоді лягають спать.

Молодий зъ молодою до вінця сплять що ночі, такъ якъ и всякий хлопець зъ дівчиною батько й мати позволяють. Але у цю нічъ, у суботу, передъ вінчаннямъ спати молодимъ уміти не можна, бо, кажуть, не годиться, гріхъ, батько и мати не позволять.

Другий день — неділя. Молодий встає рано, вбереться у луччу одежину, поклониться батькові, матері, дядькамъ, тіткамъ (вони усі посходились до ёго), старшімъ братові и сестрі, у сімъ імъ у ноги, а меньшимъ братамъ и сестрамъ — у поясъ, або такъ тільки, не дуже нагинаючись. Усі ёго благословляють: батько й мати образами, а родичі хлібомъ. Тимъ часомъ поприходять до ёго старости, старшій бояринъ и у місті идуть до молодої. Тутъ знову молоді у місті кланяються ії родові; молода на цей разъ не кланяється ёго родичамъ. Після цёго идуть усі у церкву, до обідні. Прослухають обідню и обвінчаються. Молода ще у ранці, идучи до обідні, поперевъязує дружокъ кісниками. Тоді-жъ свашка пришива цвітки скрипалямъ до шапки—красного, трошки зеленого. На свадьбі бувають: староста, підстароста, дружко, підружий (ці всі чотири, а зъ ними батьки молодихъ и дядьки присягають у церкві до вінця за молодихъ), бояринъ старший, бояре у молодого; дружка, світилка, свашка. Надъ молодою держить вінця старша дружка, а надъ женихомъ старший бояринъ. Примічають, якъ горятъ у молодихъ свічи, бо така буде и іхъ доля. Якъ свічи горітимуть темно, то невеселе буде й житте, а якъ у кого небудь изъ молодихъ и овсі потухне, то той безпремінно скоро вмре. Відъ вінця усі идуть до молодого обідати. Дівчата проважають изъ церкви, співаючи:

Ми въ церковці були,
Ми диво бачили;
Два вінці на головці,
Третій на стілці.

—

Ой ти, душенько Марусю!
Чесала кісоньку гребінцемъ,
Та впустила гребінець підъ стілець.
„Подай, Иванку, гребінець“.
— Вже-жъ я тобі не молодець,
Щобъ подававъ тобі гребінець.

Музики зострівають молодихъ ще біля церкви; якъ тільки ті вийдуть изъ церкви и проводять іхъ ажъ до дому,—усе грають пісень тихъ, що дівчата співають. Прийшли до свекра, входять у хату. Тутъ ихъ зострівають: батько и мати ёго и усі ёго родичі. Усі ії родичі изъ церкви идуть прямо до дому, до молодого не заходять. Молоді, вийшовши, поклоняться ёго родині; іхъ заразъ сажають за стілъ на перве місце; зъ ними сідають усі дружки и бояре.

Старі не сідають ні одні, а стають біля столу поштувати молодихъ. Підносять поштування наперідъ молодому, тоді молодій, дружкамъ и боярамъ. Якъ піднесуть молодому чарку, то и молода кланяється ёму, (просить щобъ випивъ), а якъ піднесуть молодій, то вінъ поклониться; якъ підносять дружкамъ, та боярамъ, то молоді обоє кланяються кажному. Ідять тутъ мало: молоді обоє тілько пробують, а якъ які, то й не пробують—стидно; дружки тежъ тілько трошки попробують, а бояре за те уминають, не соромлячись. Швидче перекусивши, встають изъ-за столу, моляться Богу, дякують батькові и матері; тоді вона поклониться ёго родичамъ та й иде додому; ії провожають дружки. Бояре остаються у молодого. Иноді провожа и самъ молодий, тоді и хто изъ бояръ иде за нимъ. Якъ що вінъ не провожа ії, то вони прощаются такъ—поклониться одне одному, та й годі. Поціловатись не можна, бо стидомъ защищають. Въ иншихъ селахъ (Липецкая слобода, Харьковскаго уѣзда) молоді расходяться по домамъ заразъ изъ церкви. Дома молоду зустріва батько й мати и усі родичі. Музика гра. Молода сіда за стілъ зъ дружками, більшъ ніхто не сіда. Трошки закусять и идуть до старшой дружки. Идучи відъ молодого, співають дружки:

Ми въ свекорка були, Не простую, не користую,
Ми горілочку пили— Все зъ медомъ.

Вийди ти матінко проти насъ *),
Глянь-же ти, матінко, на всіхъ насъ.
Кращая Маруся відъ усіхъ насъ.

Або співають ще якіхъ нибуть, аби весільнихъ.

Приходять до старшої дружки, пообідають та й полягають спати. Тутъ уже все иде запросто. Тимъ часомъ якъ молода похожає у рідних своіхъ, то у дружки, молодий збіра коней, запряга повозокъ зо-три, сідають на іхъ бояре, свашки, и усі йдуть до ії батька и матері. Відсіль молодий посила до старшої дружки за молодою, посила старшого боярина, а самъ вінъ тимъ часомъ іздить по селу зъ боярами, катається, або заіздять по всімъ церквамъ. Оце приідуть женихъ зъ боярами злізуть зъ воза, положять три поклони, поцілують замокъ у церкві, тоді й ідуть далі до двору, щобъ зустріти молоду. Тоді свашки сидять на возі биля двору молодої ждутъ ії, музика гра, а вони співають:

Не до свата та заіхали (bis),
Ворітечка позачинені,

*) Ср. № 733.

Замками позамикані—
Стій, зятю, за воротами!
А на зятя та метіль мете (bis),
Дрібний дощикъ иде.

—

Ой десь ти, Ивасенько,
Тестенька не маєшъ,
Що не вийде, не привітає*),
На здоровья не спитає.
Ой десь ти, Ивасенько,
Тещі не маєшъ,

Ой десь ти, Ивасенько,
Сестри не маєшъ,
Ой десь ти, Ивасенько,
Братіка не маєшъ,
Ой десь ти, Ивасенько,
Та Марусі не маєшъ.

—

Крийся, зятеньку, крийся,
Та кунами, бобрами,
Чорними соболями,

Куницями та лисицями
Чорними соболицями.

У молодої къ приізду молодого запирають ворота, тамъ то и співають пісні. Молода иде зъ дружками и бояриномъ до дому. Дружки співають:

Ой Маруся попереду йде;
За собою дружечокъ веде,
Сімсотъ и чотирі,
Та всі чорнобриві.

Ой утінка попереду пливе,
За собою вутинята,
Хороші, золотоголові,
Та ще красноногі.

Підходить молода до двору. Молодий сидить на возі. Вона кланяється ёму вінъ ій, тежъ мовчки. Ворота ій відчинять. Ввіходить у сіни зъ дружками, а за нею уходить у двіръ и молодий. У сіняхъ зустричають ії батько и мати зъ хлібомъ-сіллю. Старости молодої сидять у хаті. Братъ молодої підходить до дверей и каже:

„Старости, пани старости! Благословіть сестрі Господу Богу помолиться.

Такъ вінъ каже три рази, а старости на кажний разъ одвічають ёму: „Богъ благословить“. Тоді молода кланяється батькові и матері и усімъ родичамъ, кажному по тричи, до землі, а дружки співають:

Не стій, Марусенько, передъ батенькомъ
Та помолися Богу,
Та поклонися своёму отцю й пані-матці
Та низенько.
Червоная калинонько, похилися,
Ти, Марусю, отцю, неньці поклонися.
Віє вітеръ, повіває,

*) Припѣвъ повторяется послѣ каждыхъ двухъ строкъ.

Братъ сестру отцю, ненці поклоняє:
—Червоная калинонька похилися,
Ти, сестрице, отцю, неньці поклонися.

Якъ сироті, то після цёго добавляють:

— Кому тебе, Марусю, поклонятп *),
Що у тебе та батенька та немає?
„Єсть у саду яворонько зелененькій,
Єсть у мене та батенько нерідненькій!
А я тому яворонці прихилюся,
Нерідному та батеньку поклонюся".

—

— Кому тебе, Марусю, поклоняти,
Що у тебе та матінки та немає?
„Єсть у саду та вишенька зелененька,
Єсть у мене та матінка нерідненька!
А я тій вишенці прихилюся,
Нерідній та матінці поклонюся".

Поклонилася усімъ молода, поблагословили ii, тоді братъ упъять пита:

— Старости, пани старости!

— А ми ради слухать!

— Благословіть сестру за стілъ завести.

— Богъ благословить.

Такъ три рази. Тоді братъ веде сестру за платокъ за стілъ и сажа́ на первімъ місті, а дружки співають (см. № 769 л. А).

Батько й мати заразъ на посаді частують ii и дружокъ и дарують молоду грішми, кидаючи іхъ у чарку; молода вилива горілку підъ стілъ, а гроші бере. Тимъ часомъ дружки співають:

Ой передъ столомъ батенько (або матінька) частує,
Батенько частує, щастя дарує:
„Та дарую, доненько, щастя й доленьку,
Щастливую и добрую годину".

Після цёго старша дружка нахиля молоду головою до шишки, тиєї, що стоіть на столі проти неї, и такъ держить ii поки молодого заведуть за стілъ. Инша тутъ плаче. У цю пору дружки співають:

Ой у гаю, гаю, въ полі лягла (?), Кличе тебе батенько".
Дівка Маруся къ столу прилягла, — Не встану, не гляну, не привітаю.
„Та встань, Марусю,

*) Ср. № 730.

Тимъ часомъ вводять молодого въ хату. Изъ ёго сватівъ хто нибудь пита:

— Старости, пани старости! Благословить молодого въ парі посадить.

— Богъ благословить.

Ёго заводять за стілъ за хустку и сажають біля молодоі. Упъять батько й мати молодоі частують ёго, тілько вже не дарують.

У Липецкій Слободі робиться трохи инакъ. Якъ приіде молодий до молодоі, то ёго не пускають у ворота. На двіръ идуть тилько старости, міняються хлібами зъ старостами молодоі, поштують горілкою усіхъ гостей и просять приннять и іхъ до куннанні. Тоді впускають у ворота молодого. Назустрічъ ему виходить теща и частує горілкою. Далі женихъ торгується съ братомъ молодоі и якъ купить собі молоду, то тільки тоді сідає коло ёі.

Якъ посадять молодого, тоді молода підводить голову. Поклоняться одне одному тричі. Дружки співають:

А въ саду соловейко не щебетавъ,
Иванъ Марусі не цілувавъ.

Молодий знима зъ голови шапку—бо вінъ и досі бувъ у шапці, такъ и у хату війшовъ,—цілує молоду. Дружки співають:

А въ саду соловейко защебетавъ,
Иванъ Марусю поцілувавъ.

Тутъ уже починають гуляти. На столі стоіть шишка, коровай на ввесь стілъ. У короваі повстромляні стрілки, а на нихъ киснячками попривъязувані конфети и всякі ласощі. За столомъ сидятъ, окроме молодихъ, дружки коло молодоі, бояре сидять передъ столомъ; свитілкі коло молодого; свашки коло світілокъ. Старости сидять поручъ за свашками на лаві. Співають:

Стинулись пристінки,
Якъ сіли світилки.
Ще не такъ стинуться,
Якъ пива напъються.
Здвинулись лавочки,
Якъ сіли сванечки;

Ще не такъ здвинуться,
Якъ пива напъються.
Здвинулись.....
Якъ сіли бояре;
Ще не такъ здвинуться,
Якъ горілки напъються.

—

Одъ стола до порога
Втоптана дорога;
Втоптали бояре,

Зъ помийниці хлюпталн;
Старшій не напився,
Зъ головою втопився.

—

Одъ стола до припечка
Втоптана стежечка;
Бояре втоптали,

У пічъ заглядали,
Чи велики горшки каші,
Чи наідяться наші.

А бояре відспівують імъ:

Перва дружка цицата, Волові роги
Друга черевата, Дівчатамъ межъ ноги.
Третя на дняхъ ходе.

Дружки просять свашокъ та світилокъ:

Сванечки-голубочки,
Заспівайте хоть одної хорошої,
Привізжої пісеньки.

А ті імъ:

Дружечки-голубочки, Та великъ перелігъ,
Пішки йшли, шишки несли, Широка дорога, зелена діброва,
Підбилися, потомилися, Співайте сами.

Буває, що зновъ співають:

Сванечки-голубочки,
Заспівайте хочъ одної хорошої,
Привізжої пісеньки.

А ті імъ:

Дружечки голубочки,... и пр.

—

Світлочко-пані, Рота роззявляти:
Вечеряй зъ нами! Великі зуби
„Не веліла мати Вісять черезъ губи.

—

Світлка — шишлька при стіні, „Скидай сорочку—смеркає,
На ій сорочка не ії. А якъ не скинешъ, то зниму,
Прийшла сусіда, торкає: Тобі сорому нароблю“.

Світилка відспівує імъ:

Брешете, дружечки, якъ свині, А четвертая неповна,
Въ мене сорочокъ три скрині, Въ мене сорочка шовкова.

Теперъ приспівують молодий:

Має кісонька, має.
Та чого-жъ вона має?
У молодця Ивасенька віночка немає.
Має кісонька, має.
Та чого-жъ вона має?
У молодця Ивасенька хусточки немає.

Обоє молоді повстають. Молода бере хустку, перегорне на двоє и причепе молодому за поясъ; вінъ ій поклониться, а вона ёму и посідають. Сестра мо-

лодої стає на стілець проти молодихъ, бере у молодого шапку и каже: „Старости, пани старости!“ — Ради слухати. „Благословіть молодому вінокъ пришити“. — Богъ благословить. Дружки співають:

Изъ Києва швачка,
Міщанская дочка,
Та по місту ходила,
Вінки скуповала,
До шапокъ пришивала
Срібно-золотого
Зятя молодого.

Якъ в пришиває, молодий кладе ій гроши и чарку горілки. Якъ пришие вінокъ накладає шапку собі на голову и співа:

Та казали люде—зять багатий,
Та казали люде—грошей міхъ:
Положивъ полушку, якъ на сміхъ.
Ой зятю хорошій,
Викінь рубель грошей;
А якъ рубля не дасп,
Велю одвести одъ сестрп.
Ой зятю хорошій,
Заглянь у кишеню,
Вийми грошей жменю,
Положи на тарілку,
Викупи собі дівку!
Ой глянь, зятеньку, на свою свість,
Готовъ, зятеньку, рублівъ шість;
А якъ не дасп рублівъ шість—
Ти мені не зять, я тобі не свість,

Дружко підносить ій чарку горілки на тарілці зъ грішми, що положивъ молодий. Вона не бере; вінъ добавля ще грошей. Дружко и каже ій: „Бери горілку“. А вона: — Ні, давайте сюди зъ тарілкою. То, бачъ, якъ би вона узялась за чарку, то вінъ би сховавъ гроші, обманувъ би сі. Бере вона до себе усю тарілку, схова гроші, випье горілку, здійма зъ себе шапку и хоче надіти на молодого. Дружки попіднімають руки, щобъ ухватити шапку: тоді треба-бъ боярамъ викупати ii. Бува такъ, що сестра молодої нарошне передасть шапку дружкамъ, то старший бояринъ и викупа уже у нихъ и тоді віддасть свасці. Свашка бере шапку, обводить молодихъ мичемъ тричі; вони сідять и кажний разъ ій поклоняться; вона обведе округи іхъ и стукне у кінчикъ стола. Тоді надіва ёму шапку.

Мичъ готується ще передъ дружбинами світілкою такъ: зрізують зъ хліба чорного верхню шкоринку, прорізують по середині дірку и встромлять туди шаблю до половини. Позверхъ хліба до шаблі привъязують васильки, гвоздики, чорнобривці, чебрець и други квітки; втикають туди воскови свічки, покручени и пороблени драбинками, а штукъ три горить. Підъ хлібомъ объязують шаблю рушникомъ, або хусткою. Якъ ідуть до свативъ, або у церкву, то світілка бере ёго зъ собою. На вінчанні вона держить ёго при собі и ходить позадъ молодихъ зъ нимъ округи стола; якъ прийдуть відъ вінця, то

світілка бере ёго зъ собою; а якъ зійдутся до молодого або до молодоі, то вона ставить ёго на покуті.

Якъ обвела свашка молодихъ мичемъ, тоді и сама сіда за стілъ.

Трохи згодомъ начинають роздавати подарки, що свашка привезла відъ молодого. Усі подарки роздає сама свашка; до нихъ нема нікому дала, ніхто не мішається. Першъ усёго, свашка підносить батькові калачъ, а матері—чоботи, приказуючи: „Батьку головатий, або мати головата! подарокъ відъ молодого“. — Спасибі сватові, свасі и молодому. Далі роздає подарки дядькамъ и тіткамъ молодоі, братамъ и сестрамъ—по калачику або плаку, якъ прийдеться. Якъ стане подарківъ, то роздає и дівчатамъ-дружкамъ. Якъ не стане дружкамъ, то вони ій приспівують:

Свашка не ліпашка,
Шишокъ не ліпила,
Дружокъ не дарила.
Тільки одну взліпила,
Та й ту сама зъіла.

Подають вечерю. Вечеряють самі тильки бояре; дівчата не сміють: такий звичай. За вечерею дівчата співають:

Іли бояре юшку,
Та вкрали галушку,
Сховали въ кишеню,
Дівчатамъ на вечерю.

Або:

Відъ стола до порога
Втоптана дорога.
Бояре топтали,
У пічъ заглядали,
Чи великі горшки каші,
Чи наідяться наші.

А бояре відспівують імъ:

Перша дружка цицата,
Друга черевата,
Третя на дняхъ ходе,
По семеро дітей воде.

Після вечері починають ділити коровай. Старі батько и мати молодоі за стілъ не сідали, бо цёго не водиться.

Дружко встає и каже: „Старости, пани старости! Благословить чесний коровай на миръ Божий роздать!“ Старости обзиваются: —Богъ благословить. Дружко пита у друге и въ трете, ёму відказують тежъ кажний разъ. Дружко бере ніжъ, разрізує коровай и роздає усімъ — попереду родичамъ, а не то, кому попадеться; підійме у гору тарілку зъ кусками, то тутъ и розберуть іхъ. Дружки приспівують ёму:

Ой край, дружбонько, коровай,
Все хорошенько роздавай,
Усімъ жіночкамъ шишечки,
Молодимъ боярамъ кришечки,
А намъ, дружечкамъ, обручи,
Щобъ насъ любили панпчі.

Або:

Уже-жъ тобі, дружку, не дружковати,
Уже-жъ тобі, дружку, свині пасти
Зъ довгою ломакою,
Зъ черною собакою.

Або:

Дружко головатий
Біга коло хати,
И язикъ виваливъ,
И очі витрищивъ,
И слина котиться,
И до дівчатъ регочеться,
И дівчатъ цілуе,
И коровай дарує.

Якъ роздали коровай, дівчата встають изъ-за столу и виходять на двіръ; тамъ грає музика, а вони танцюють. Старша дружка зостається за столомъ, мовъ припинається. Дружко въ шутку витяга ii зъ-за столу, а молода держиться за неі, не пуска та плаче, що вже більшъ зъ дівчатами не сидітиме. Дружко витягне старшу дружку и веде танцювати на двіръ. Дівчата и парубки усі вже на дворі. На прощанне молода поштує усіхъ дівчатъ горілкою и сама випъе чарку. Дівчата співають на прощання:

Брала Маруся лёнъ, лёнъ,
Вигаияла дружечокъ вонъ, вонъ.
На що було брати,
Коли насъ вигаияти;
Ми не сами прийшли,
Не сами й підемо.
Прощавай, здорова,
Зоставайсь изъ Богомъ.

Якъ вийдуть дівчата зъ хати, баби сідають за стілъ и заразъ співають жалібноі:

Ой душенько наша Марусю,
Та я въ батька була,
Та я въ роскошахъ жила,
Та я свого діла не знала,
Тількп я знала—
Змитись, нарядитись,
За віночокъ, та въ таночокъ.

Посидять трошки, баби заспівають жалібноі пісні та й устають изъ-за столу. Теперъ починають знаряжати молоду до свекра. Тимъ часомъ повиносять подушки и усе приданне молодоі на вози. Дружко бере молоду за хустку, що у неі въ рукахъ, и виводить изъ-за столу на двіръ, а молодий держиться за молоду и собі иде за нею. Дружко обведе молодихъ тричі на дворі, а потимъ молоді поклоняться музиці; молода злазе на візъ, перехриститься на всі чотирі краі; молодий те-жъ сіда на візъ и ідуть. Молодимъ подають у руки образи и вони кажний везе по образу. Дівчата співають на дорогу:

Прощай, прощай, та Марусю, сестро наша.
Ми одъ тебе, сестрпце, та идемо,
Щасливую на-добра-нічъ та й даємо.

Дівчата розходяться по домамъ; а молоді ідуть до свекра. За ними ідуть: старости, дружко, свашка и другі.

У свекра молоді стають передъ порогомъ и дожидають батька й матіръ молодого. Ці виходять изъ хати назустрічъ. Молоді поклоняться. Баби приспівують:

Вийди ти, матінко, оглядись. *)
Що ось тобі бояре привезли.
Привезли скриню, перину,
Любую милую дитину.

Батько й мати поцілуються зъ молодими, заберуть образи и идуть у хату, а свашка заводить молодихъ спати. Тамъ свашка розбере молоду, росплететь косу, поскида намисто, усю роздіне, дасть другу сорочку и зоставить самихъ молодихъ. Молодий скрізь обдивляється, чи нема де голки — щобъ молода, якъ не чесна, щобъ не укололась за-для крові. Свашка часто дослухується, чи готові вже молоди, чи ні. Якъ що вже, то свашка виносить сорочку, що була на молодій, а староста показує ії усімъ. А наперідъ цего свашка оповіща бабівъ и чоловіківъ, що молоді — уже, то вони вбіжать у хатку, де молоді спали и обдивляються на молоду зо всіхъ боківъ, чи чесна. Після свашка скіда зъ молодої сорочку черезъ голову и вносить въ хату до усіхъ. Тутъ староста запітує усіхъ: „Старости, пани-старости, благословляйте на миръ Божій красу показать“. — Богъ благословить, відкажуть, и вінъ усімъ показує сорочку. Тимъ часомъ молода убірається. Баби нападаються, щобъ вона про себе заспівала, якъ що чесна. Вона співа:

Благослови Боже,
Пречистая мати,
Чесному дитяті,
Чесно й заспівати.

Тоді баби співають (см. № 1346 л. Д).

Якъ не чесна и це усі знають, то не будуть заставляти співать. Бува такъ, що не чесна виходить замужъ и якъ нападуться баби (не знаючи, що вона не чесна), щобъ заспівала, то вона и заспіва, обманить усіхъ. Але цей обманъ ій дурно не пройде: якъ що вона сама ні на кого не подума, або подума на себе, то сама умре; а якъ подума на кого другого, або на ёго худобу, то той умре, або худоба ёго пропаде.

Чесність дуже важне діло; черезъ неі саме богатче може зробитись самимъ біднійшимъ, якъ що не чесна подума на ёго худобу.

Молодий самъ падіва своій молодій очіпокъ, тоді якъ вона одівається ще при бабахъ, бо баби нападуться на ёго, щобъ надівъ.

*) Ср. № 1240—1245.

Три ночі треба молодимъ ночувати безпремінно тамъ, де вони мали собі першу нічъ.

Понеділокъ, третій день. Молодихъ водять у церковъ покривати.

Молоді ходять до попа, до дяка, до панівъ, разносять подарки—платки, шишку.

Починаються зазови. Старости кличуть молодихъ и іхъ батьківъ до себе; ці ідуть и тамъ иде гульня.

Якъ не чесна була молода, то баби співають срамнихъ пісень, а колись було, на батько й на матіръ надівали, ради сорома, соломъяний хомутъ.

Заганяйте квочку въ бочку;
А курчата въ вершу;
Признавайся, Марусю,
Кому давала спершу.
Давала Хомі,
Ще буде й тобі;
Давала попові,
Давала дякові,
Давала піддячему
Ще й по . . . .

Якъ покінчають молодиі першу нічъ, та молода одінеться, то баби співають:

Гарно було баранину істи,
Гарно було на Марусю лізти.

Або:

Іду, іду, чи не плачешъ ти?
Чи матері чи не скажешъ ти?
Якъ би я казала,
Я-бъ тобі не давала.

Похороны.

Примѣты, предвѣщающія смерть.

Народъ вѣритъ въ различныя предзнаменованія, которыя, по его убѣжденію, предвѣщаютъ непремѣнно смерть.

Примѣты эти слѣдующія:

1) Якъ сова, або пугачъ кричить на хатѣ.

2) Якъ сволокъ, або боги, або дѣжка лупає.

3) Якъ жаба лѣтомъ у хату улізе.

4) Якъ ложка перевернеться на кутю.

5) Якъ удідъ стукає у хатній кутокъ.

6) Якъ кутя верха не вижене въ печі (на кутю).

7) Якъ паска репне.

8) Якъ курка співає, на сідало идучи — хтось умре; якъ заспіває, зъ сідала идучи—на ворогівъ.

9) Якъ причащають недужого, и вінъ три дні після причастя проживе—видужає.

10) Якъ занедужає хто въ важкій день: суботу, або въ понеділокъ, — то вмре.

11) Якъ недужій оглухне—видужає.

12) Якъ недужому приснится, що жито спіє, або жне—умре; якъ приснится, що жне вінъ жито зелене—видужає.

13) Якъ домовикъ товчеться на хатѣ, то не противъ добра—хтось умре, або зовсімъ хата опустіє.

14) Якъ курка впаде въ ночі зъ сідала—не противъ добра, а противъ лиха.

15) Якъ приснится, що зубъ випавъ, то непремінно дитина умре.

16) Якъ приснится жінці, що очіпка загубила—чоловікъ умре.

17) Якъ приснится, що подошви одпадуть—умре або батько, або мати.

17) Якъ чия свічка на вінчанні погасне—той умре.

19) Якъ курка півнемъ співає—хтось умре.

20) Якъ у ночі закричить на хаті сорока, то хто небудь умре.

21) Якъ грядки на огороді присняться, то то—домовини, значить хто небудь умре.

22) Якъ приснится, що іси груши, то занедужаешъ и вмрешъ.

23) Колодязь якъ приснится, то жінка овдовіе.

24) Якъ жінці привидиться дівка, то тежъ жінка овдовіе.

25) Якъ сниться, що рубають у лісі дрова, то значить буде моръ на людей и на скотину.

26) Якъ приснится пшениця, то жінка овдовіе.

27) Якъ привидиться у сні піпъ, то то значить чортъ. Після такого сна, добра не жди, а якъ духовенство приснится, то се значить тяжку хворобу, або и смерть.

28) Якъ приснится покойний батько, або мати, то треба ждати якоісь біди.

29) Хлібъ печений якъ приснится, то значить печаль.

30) Яблука присняться—умрешъ.

31) Якъ дівчині приснится женихъ, то то чортъ. Після такого сна треба ждать якогось лиха.

Всѣ эти примѣты почти повсемѣстны.

Агонія.

Якъ мала дитина тяжко вміра, то купають у воді, перевареній зъ зіллямъ, або зъ соломою, що на шляху лежить навхрестъ, або вприваютъ на стрісі ii тежъ навхрестъ. Дають дитині у ліву руку хрестикъ восковий и свічечку, бо правою, кажуть, на страшнимъ суді буде хреститься. Всі, хто є въ хаті, моляться Богу. (Кан. у.).

Якъ хто тяжко вмірае, то зривають стелю. (Каневск. и Переясл. у.).

Якъ хто кончиться, запалюють свічку и дають у руки и при цёму хто не-

будь одинъ остается въ хатѣ. Хворого кладуть на солому, щобъ легче вмирать. И вже якъ дуже мучиться, то покривають чімъ небудь краснимъ. (Переясл. у.)

Якъ хто умірае, то въ ту хату закликають усіхъ ближнихъ сусідъ, купують у церкві свічку и дають тому, що умірае. (Острож. у.).

Якъ хто вмірае, то въ хатѣ бувають одні тилько баби. (Канев. у.).

Підъ тимъ, хто конае, не повинно бути подушки, а найборзій зъ курячого пірья: довго буде, бідалаха, мучиться.

Щобъ легче було конати, дается у руки засвічена громниця (*Громниця*— страстная или богоявленская свѣча, пототу что ее зажигаютъ во время грома, чтобы предохранить домъ отъ удара).

Если кто долго „конае“ и при этомъ сильно мучится, звонятъ „по душі“ „даютъ на подзвінне“. (Шейковскій, т. I).

Во времена козачества, и даже въ недавнее время, тому назадъ лѣтъ 25, похороны сопровождались всѣми жителями. Если кто умиралъ, звонили по душѣ въ колоколъ протяжно и заунывно. (Терещ. ч. 3).

Какъ бы ни былъ умершій дорогъ живущимъ, они всегда говорятъ: „слава Богу, що вмеръ“, боясь прогнѣвить Бога ропотомъ о смерти человѣка.

Приготовленіе къ погребенію.

Умершаго обмываютъ и потомъ одѣваютъ въ лучшую праздничную одежду. Кто нибудь изъ родныхъ слѣдитъ за тѣмъ, чтобы у покойника глаза были плотно закрыты; если же они закрыты несовсѣмъ, то значитъ, что еще кто-то умретъ въ томъ домѣ. Повѣрье это повсемѣстное.

Рубашку сбрасываютъ съ мертваго не такъ какъ обыкновенно это дѣлается, а „деруть відъ пазухи, ажъ до долини“. (Шейковск. Т. I).

Когда умираетъ кто нибудь, то родные сейчасъ бѣгутъ къ пономарю и просятъ его позвонить по душѣ покойника. Онъ долженъ въ это время прочитать молитву Господню и псаломъ „Помилуй мя Боже“.

Покойника, послѣ смерти омытаго и одѣтаго въ чистое бѣлье, кладутъ на лавкѣ подъ тою стѣною, гдѣ два окна. Въ головахъ ставятъ зажженную свѣчку, а на окнѣ стаканчикъ съ чистою водою. Крестьяне вѣрятъ, что душа можетъ возвратиться къ тѣлу покойника въ продолженіи трехъ дней послѣ смерти—она въ это время пьетъ воду.

Въ Каневскомъ уѣздѣ, какъ и во многихъ другихъ мѣстностяхъ Мало-

россіи, покойника обмываютъ и одѣваютъ исключительно однѣ только старухи и *баби*, мужчины помогаютъ только перенесть покойника.

Приготовленіе къ погребенію дѣтей.

Ребенка хоронятъ въ рубашкѣ, *сорочечці*, но она должна быть непремѣнно опоясана: „не підперезанного не треба ховати, бо на тимъ світі хтось *) дасть ёму (дитяті) яблучко червоне гратись, то воно матаме у пазуху сховати, а яблучко до долу, а воно упъять достає, та усе у пазушку, а воно упъять до долу, та такъ, бідненьке, и буде мучиться зъ яблучкомъ. А якъ підперезане пояскомъ, то схова, а воно й не випаде зъ пазушки. Ще й нігтівъ не зрізують малому, а то на якусь-то тамъ гору не здереться, чі на святу, чи що бачишъ, нічімъ би то буде учепиться". (Шейковск. Т. I).

При похоронахъ дѣтей въ Каневскомъ уѣздѣ отличительная черта отъ прочихъ мѣстностей та, что на столахъ кладутъ только тѣхъ дѣтей, которыя не достигли еще шестилѣтняго возраста. Если же ребенку исполнилось шесть лѣтъ, то его кладутъ на лавкахъ.

Приготовленіе къ погребенію дѣвушки.

Покойницу-дѣвушку наряжаютъ, какъ подъ вѣнецъ и къ погребальной церемоніи присоединяютъ нѣкоторые свадебные обряды. Этотъ обычай существуетъ въ Харьковской губерніи и вообще на Украйнѣ.

Погребеніе помолвленной невѣсты весьма трогательно. Ее одѣваютъ въ нарядное платье, какъ подъ вѣнецъ, голову убираютъ цвѣтами и потомъ кладутъ на столъ, подлѣ окна, вокругъ зажигаютъ свѣчи; въ головахъ читаютъ псалтырь. Народъ, по первому звону, сходится толпой проститься съ нею; подруги ея стоятъ вокругъ и плачутъ. Отецъ и мать убиваются надъ ея тѣломъ и страшно рыдаютъ. Они цалуютъ ея руки, щоки, губы, шею, голову.

Мать разстается съ дочерью съ такимъ причитаніемъ:

„Прощай моя радость, моя утѣха! Зашло мое солнушко красное! Дочь моя! Ты завяла какъ цвѣточекъ; засохла, какъ травка! Ты покинула меня сиротой! Богъ съ тобой! За чтожъ покинула? Скажи, душечка моя, золото мое, сокровище мое, безцѣнная, непаглядная! Скажи, мой ангель-

*) Въ Полтавской губ. говорятъ: Божа Мати.

чикъ, мое серденько, моя жизнь, моя отрада. Промолви хоть словечко, улыбнись хоть ненарокомъ; протяни свою бѣленькую ручку, раскрой свои черныя очи, посмотри! Пышная и гордая, величавая и румяная, покидаешь меня! Оставляешь горемычную безъ радости, покидаешь навсегда. Я тебя лелѣяла, смотрѣла за тобою, — кто же меня, старую, присмотритъ теперь? Ты уже на томъ свѣтѣ между ангелами, а я здѣсь! Кто пожалѣетъ обо мнѣ? Всѣ родные—все не ты. Я тебя убрала подъ вѣнецъ, сложила твои ручки, для молодого; сама закрыла ротикъ, цѣловавшій меня, сомкнула твои черные а, радовавшіе меня. Кто же закроетъ мои? Родные—не доненька моя, родная моя! Богъ тебя взялъ, да будетъ его святая воля! Молись у него за меня грѣшную! Доненько моя, лежишь будто живая. Ты улыбаешся, протягиваешь ко мнѣ рученки,—обними же меня! Доненько моя, голубка сизокрылая, пташечка звонкая, распѣвная. Что-жъ не усмѣхнешся, что-же не порадуешь? Сжалься, взгляни хоть на минутку, пробудись. Почему же не говоришь? Ти-жъ меня тѣшила ласковыми словами, встрѣчала привѣтной улыбкой, — а теперь? Молчишь, сложивши ручки; но съ нимъ идешъ на встрѣчу Спасителю и твои уста ужъ славословятъ Его. Ты уже не здѣсь, а тамъ, тамъ ликуешь со святыми! Унесла съ собою всѣ наши радости, а намъ оставила слезы и одно горе! Кто оботретъ наши слезы? Кто приголубитъ насъ на старости? Отецъ и мать покинуты тобою, отецъ и мать проливаютъ горячіе потоки слезъ. Они перестанутъ плакать, когда очи ихъ высушатся и закроются на вѣки. Тебѣ бы слѣдовало схоронить меня. О, лучше бы я не видѣла божьяго свѣта! Кто утѣшитъ меня, кто поболѣзнуетъ со мною? Чье сердце забьется такъ обо мнѣ, какъ билось твое? Но твое сердце уже камень, ты уже во гробѣ: мой стонъ, мой вопль, мои рыданія не трогаютъ тебя! Я слышу пѣніе: „вѣчная память!“. О, доненько, доненько моя! Не долго я любовалась тобою, не думала, не гадала закрыть твои оченьки ясныя, твои уста розовыя и закрыть ризою гробовой! О, горе мнѣ бѣдной; я сама сомкнула твои глазыньки до страшнаго суда. Заступница Божія Матерь, пріими меня скорѣй, успокой меня съ моею доненькой. Укрѣпи, Господи, и помилуй меня“.

Народъ безпрестанно посѣщаетъ усопшую и хвалитъ ее доброе сердце и красоту. Отецъ часто говоритъ въ отчаяніи своей женѣ: „Что же, моя старая? Собирались играть сватьбу—вотъ веселье наше“. Потомъ онъ заливается слезами и стоитъ неподвижнымъ отъ печали. Потомъ говоритъ: „Полно плакать, Богъ ее взялъ: она уже въ царствіи небесномъ. Ее Богъ наградилъ. Живой думаетъ о живомъ, такъ и мы съ тобой. Молись лучше. (Терещенск. Ч. III).

Моє дитятко, моє милее!
Я-жъ думала, що дождуся весілля твого,
Ажъ-но я ховаю тебе!
Ти-жъ була моя слуга,
Ти-жъ була моя вірная!
Кого-жъ я пошлю,
Де я найду тебе,
Моя дитино, моя рідная!
Я-жъ думала, що ти мене перше поховаєшъ,
Ажъ мені прийшлось тебе ховать?
Я-жъ думала, що я буду на твоімъ весіллі співати,
Ажъ мені прійшлось по тобі тужити!
Моя дитино, моя рідная!
Де-жъ я тебе найду,
Де-жъ я тебе шукать буду?
Де-жъ я тебе буду виглядати,
Зъ которой дороги зустрічати?

(Пинск. у.).

Приготовленіе къ погребенію женщины.

Жінку одягають въ намітку, сорочку білу, спідницю, хвартухъ и підперезують червонимъ поясомъ, а за поясъ затикають білий платокъ. У платокъ завъязують гроши, більшъ по два гроша, щобъ до пари було. Якъ пацёркі есть синеньки або чорненьки—то пацёрокъ, а намиста червоного не кладуть". Въ Остерскомъ уѣздѣ умершую женщину одѣваютъ точно такимъ же образомъ, съ тою только разницею, что поясъ непремѣнно долженъ быть зеленый.

Повсемѣстно женщинамъ обвертываютъ ноги грубой кисеей, „наміткою", и повѣрье относительно этаго обвертыванья ногъ вездѣ одно и тоже: „щобъ не голыми ногами стала на страшнимъ суді".

Приготовленіе къ погребенію старухи.

Старуху всегда кладутъ въ домовину завернутую въ намітку. (Каневск. у.)

Женщину, а особенно старуху, наряжаютъ непремѣнно въ „завитя," т. е. въ бѣлую свитку и въ бѣлую *намітку*. (Шейковск. Т. I).

Старуху всегда одѣваютъ такъ: надѣваютъ чистую рубашку и безрукавку (родъ свитки безъ рукавовъ). (Переясл. у.).

Приготовленіе къ погребенію парубка.

Парубка одягаютъ въ сорочку, штани и подперизуютъ поясомъ; въ головахъ кладуть шапку и до шапки пришиваютъ вінокъ. Шапки и вінка не кладуть въ домовину, а оставляютъ. (Каневск. у.).

Парубківъ одягають въ синій жупанъ. (Переясл. у.).

За парнемъ большею частью причитываютъ сестры покойнаго. Такъ, напримѣръ, сестра приговариваетъ:

Братіку, мое сонечко!
Братіку, мій місяцю ясний!
Чомъ ти мене не обогріваешъ?
Чомъ ти до мене не розмовляешъ?
Чого-жъ ти на мене розсердився,
Мій миленькій братіку?
Де-жъ твоі ніженьки ходили,
Де-жъ твоі рученьки робили?
На що-жъ глянемо—
Споминать тебе будемо
И будемо плакати!
Ми-жъ до твого слідочку
Припадать будемо
И спомпнати тебе будемо!
Ми всі зойдемося до купочки,
А тебе й немае!
Ой куда-жъ ти, братіку, виіхавъ,
Въ якій край,
Що до тебе ни письма написати,
Ни людьми переказати?
Коли-жъ тебе самого
Въ гості дожидати?
Яке-жъ наше весілля,
Братіку, не веселее!
Де-жъ твоя пара!?
Де світилки зъ дружечками?
Пошли стежки промітати,
А ми будемъ братіка
Підъ руки випровожати!
У якую дороженьку?
Чи до чистого поля?
Чи до синёго моря?
Чи до червоноі калини?
Чи до чорноі могили?
На червоний калині
Зузульки будуть кувати,
Соловейки щебетати,
А ми свого братіка
Въ гості будемъ дожидати!
На порозі стояла,
Зузуленька кувала,
А я-жъ про свого братіка
Въ неі питала:
— Чи не бачила мого братіка,
Чи не йде вінъ у гостоньки?
Чи столи мені застілати,
Чи ёго въ гостоньки ждати.
Прощай мене, мій братіку,
На останній доріженці;
Прощай мене, мій братіку,
На останній часиноньці;
Промовъ-же, братіку,
Хочъ одно слово!
Щобъ я тебе памъятала,
Уже-жъ мені, мій братіку,
Не розмовляти,
Уже-жъ мені, мій братіку,
Не видати тебе, поки світъ сонця,
Тебе, братіку, мій защититель,
Братіку, мій пріятель!
Зъ кимъ я такъ наговорюся,
Кому я всю правду розкажу,

Якъ я тобі розказувала?
Я-жъ спрота на світі!
Въ мене-жъ ні хозяйства,
Въ мене-жъ ні дружиночки!
Кому-жъ я своє горенько розскажу,
Зъ кімъ я такъ паговоруся,
Якъ зъ тобою говорила?
Все-жъ чужина—роду нема,
Я, якъ билина на чужині, сама!"

Приготовленіе къ погребенію женатаго.

Якъ умре человікъ, то ёго обмивають и кладуть на ёго все те, въ чімъ ходивъ. На ноги надівають ёму постоли, а на голову шапку. (Кобринск. у.).

Женатаго мужчину считаютъ непремённымъ долгомъ положить въ синемъ жупанѣ; исключеніе бываетъ только въ томъ случаѣ, если покойный жилъ черезъ чуръ бѣдно.

Возлѣ правой руки кладутъ шапку и *хустку* (платокъ). (Переясл. у.).

Если покойникъ оставилъ жену, то она становится возлѣ него и начинаетъ горько плакать и при этомъ приговариваетъ:

Чоловіче муйй, хозяіну милий!
Чоловіче мупй, господару милий!
Кому-жъ ти своє хозяйство вручивъ?
Кому-жъ ти своіхъ діточокъ покпнувъ?
Хто-жъ іхъ до ума доводитеме?
На що-жъ ти мене спротою покпнувъ?
Що у мене діточки маленькі,
Да немає хозяіна старшого.
Хто-жъ по цёму двору ходитеме?
Хто-жъ цёму хозяйству порядокъ да-
ватпме?
Якъ я малпхъ дітокъ годуватиму?
Да якъ-то я іхъ одружатиму?
До віку я не буду такъ панувати,
Якъ за тобою панувала!
Доведеться мені горювати,
Да нікому розпитати!
Діточкп-жъ моі милпі,
Вп-жъ мене слухать не будете
Такъ, якъ батька свого слухалп!
Я-жъ васъ такъ не пораю,
Якъ батенько васъ порає!
Моі соколята!
Діточки-жъ моі милні,
Сироточкп безчастнні!
Доведеться вамъ горювати,
Своє хазяйство потеряти.
Наскучпть вамъ, чужі воли пасучи,
Да чужимъ людямъ годячи.
Да чужій батько не пожалує,
Буде васъ бити,
Буде васъ обіжатп,
Будете-жъ вп воші годувати,
Будете вп ночей не доспнатп.
Ой прийми-жъ мене до себе
У спрую землю!
Не кидай мене на горенько!
Зъ кимъ-же я теперъ поражуся?
Що я робитиму сама, бідная?
Чоловіче муйй, зозулё моя!
Я за тебе затулюся,
Та нікого не боюся!
Ой хазяіну муйй,
Любпй та милий!
Ой я-жъ тебе було дожидаю зъ ярмарку,
Да я-жъ тебе було дожидаю зъ Кіева,
Да тп-жъ, було, йдешъ,

Та, якъ пчілочка, несешъ; Звідкіль я тебе буду визпрати?
А теперъ звідкіля тебе буду виглядати, Чоловіче муій, серденько моє.

Обычай *„голосіння“* надъ умершимъ принятъ во всѣхъ мѣстностяхъ Малороссіи и вездѣ отличается своимъ однообразіемъ. Въ каждомъ голосинні выражается таже неутѣшная скорбь по умершемъ, тоже нежеланіе жить безъ него на бѣломъ свѣтѣ.

Время, когда покойникъ въ домѣ.

Время, когда покойникъ въ домѣ, во всѣхъ мѣстностяхъ Малороссіи проводится одинаково. Исключеніе въ этомъ случаѣ могутъ представить только двѣ мѣстности: Переяславскій уѣздъ Полтавской губерніи и Подольская губернія.

Обыкновенно къ покойнику, приглашаются на ночь женщины не моложе сорока лѣтъ; но въ Переяславскомъ уѣздѣ допускается просить сидѣть надъ покойникомъ такую женщину, которой никакъ не меньше шестидесяти лѣтъ; въ крайнихъ только случаяхъ допускаются пятидесятилѣтнія. Обычай сидѣнья надъ покойникомъ въ упомянутомъ выше уѣздѣ, также не имѣетъ ничего общаго съ обычаями прочихъ мѣстностей. Тамъ сидятъ для того, чтобы „стерегти душу“, которая прилетаетъ къ покойнику въ видѣ мухи, жужжитъ надъ нимъ и пьетъ стоящую въ стаканчикѣ возлѣ покойника воду. Въ Переяславскомъ же уѣздѣ сидятъ при покойникѣ для того „щобъ чортяка не зробивъ якоі капості надъ мертвимъ“. Повѣрье, что будто бы чортъ можетъ что нибудь сдѣлать покойнику, объясняется слѣдующею легендой: „Одинъ разъ умерла дуже багата пані и мала вона повну торбу бумажокъ. Умираючи, пошила собі изъ тихъ грошей подушечку и просила, щобъ ій положили підъ голови. Положили ій ту подушечку. Старі баби, ті, що зобрались ночувать, поснули, а сатана взявъ, роспоровъ ту подушечку и понапихавъ ій тіхъ бумажокъ и въ ротъ, и въ нісъ, и всюди, всюди. Керезъ те негодиться уже кидать мертвого самого въ хаті“.

Въ Подольской губерніи, въ домѣ, гдѣ есть покойникъ, приходятъ не только женщины, но и холостые мужчины, чего опять нигдѣ не встрѣчается въ Малороссіи. При этомъ мужчины заводятъ даже игры: *бьютъ лубка*. Эта игра отправляется только на похоронахъ и состоитъ въ томъ, что кто нибудь изъ играющихъ накрывается тулупомъ такъ, чтобъ ничего не могъ видѣть.

Другой играющій ударяетъ жгутомъ покритаго — „бье лубка“ — и тотъ долженъ угадать, кто его ударилъ. Если угадаетъ, — на его мѣсто идетъ ударившій его, если же нѣтъ, его бьетъ кто нибудь другой и т. д. Играютъ также въ *Панфилія* и *Маланку*. Берутъ столько картъ, сколько есть игроковъ и даютъ имъ условныя названія: дама какая нибудь, представляетъ собой Маланку, другія карты представляютъ полки, тузъ — палача, король — начальника. Карты эти перемѣшиваютъ и разбираютъ играющіе. Самая незавидная роль *Маланки*. У кого очутится *Маланка*, тотъ идетъ къ начальнику съ жалобой: что ее, *Маланку*, обидѣлъ № полкъ. Начальникъ говоритъ, чтобы она указала виновнаго. Но какъ полковъ много, то она почти постоянно не попадетъ на виновнаго, за что ее бьютъ.

Домъ, въ которомъ находится мертвое тѣло, нельзя выметать; если же слѣдуетъ это сдѣлать то не иначе, какъ весь соръ сметается въ одну кучу и оставляется подъ тѣмъ мѣстомъ, гдѣ лежитъ покойникъ. Присутствіе мертвеца производитъ извѣстную перемѣну не только въ домѣ, гдѣ онъ находится, но и въ цѣломъ околодкѣ. Такъ, въ домахъ сосѣднихъ съ домомъ, въ которомъ есть мертвое тѣло „не можно пить у ранці води, якъ вона переночує у хаті, бо душа приходить пить. Треба тую воду вилить“, такъ же точно „не можна рушать насіння, не можна підсипати квочки: курчата не повилуплюются — позамірають.

Приготовленіе гроба и погребеніе.

Обыкновенно на другой день послѣ смерти, кто-либо изъ членовъ семьи идетъ къ сосѣдямъ или даже къ дальнимъ родственникамъ, приглашаетъ ихъ дѣлать гробъ и рыть могилу для усопшаго. Пришедши въ хату, по обыкновенію, здороваются и говорятъ: „Прийдіть, будьте ласкаві, до насъ, та поможете построіть моєму батькові (чи тамъ матері) нову хату; не схотівъ у старій жить...“ Приглашаемые никогда не отказываются, потому что „и самому Богъ пошле смерть, то й мені ніхто не схоче ями викопать“.

Малороссъ считаетъ большимъ грѣхомъ работать въ воскресенье; отрѣзать, напримѣръ, кусокъ веревки — и то грѣхъ; но если его просятъ для мертваго гробъ сдѣлать — онъ будетъ работать не только въ воскресенье, но даже на первый день Рождества Христова и Пасхи.

Работники, какъ могильщики, такъ и тѣ, которые дѣлаютъ гробъ, за свой трудъ не получаютъ возмездія; ихъ только подчуютъ водкой и угощаютъ обѣдомъ.

Пришедши въ домъ, гдѣ лежитъ покойникъ, они сперва помолятся за упокой усопшаго и приступаютъ къ работѣ, для которой уже приготовлены *на дривотні* доски.

Каждый хозяинъ, на случай смерти кого-либо изъ членовъ его семьи, имѣетъ въ запасѣ доски; а хозяйка — *серпанокъ* и полотно; если случится такъ, что впрочемъ довольно рѣдко бываетъ, — что досокъ у хозяина нѣтъ въ запасѣ, то для гроба снимаютъ доски изъ *полу*, изъ лавокъ; но у сосѣдей никогда не занимаютъ: „мертвому не годиться позичать“. Когда гробъ оконченъ, кто-нибудь изъ женщинъ выноситъ изъ коморы *серпанки*, которыми мастера обиваютъ внутри гробъ; если же нѣтъ *серпанокъ*, то ихъ замѣняютъ полотномъ или немного поношенными рубахами, которыя предварительно разрываются на полосы. Подъ голову кладутъ сѣно, васильки, а иногда мелкія стружки, собранныя тутъ же „на дривотні,“ гдѣ дѣлаютъ гробъ. На кришкѣ гроба чертятъ топорами крестъ.

Иногда случается, хотя впрочемъ довольно рѣдко, что хилые старики, совершенно приготовившіеся къ смерти, дѣлаютъ для себя гробъ еще за долго до смерти, но тогда сосѣди, приглашенные для работъ, получаютъ заработную плату, могутъ отказаться отъ предложенія и въ праздникъ работать не пойдутъ (это соблюдается почти повсемѣстно).

„Годивъ за десять до смерти, покійний панъ-отець (царство іхъ душі!..) зробили собі домовину; горбатої не хотіли, а таку—зъ дошкою, зъ лісковими колками, та й латку вкинули въ ріжку (щобъ душі полегкість була виходити на страшний судъ; дубову та просторну, та й лягли въ ню, та й попробовали, чи не буде коротка, або узька. „Гарна,“ кажуть намъ, „хата буде вічня!“ Потімъ поставили ії у коморі, та й насипали повну самої кращої пшениці, та ту пшеницю жоденъ годъ старцямъ и роздавали, а новою насипали упьять“ *).

Якъ скончать и обібьють домовину, то ії майстрі вносять у хату и ставляють на ослоні коло мертвого; а за домовиною вносять у хату сокірі, свердли долота—всю ту майстерію, що робили домовину, и оставляють ії у тий господі ажъ до другого дня, а на другий день розбірають.

Когда священникъ отправляетъ похороны, роздаютъ присутствующимъ восковыя свѣчи — *проводнички*, съ которыми провожаютъ трупъ до могилы. Близкіе родственники умершаго, во время похоронъ, обыкновенно стоятъ возлѣ

*) Записки о Южн. Рос. Кулиша, т. 2. стр. 283.

самаго гроба и какъ только священникъ покропитъ святой водой трупъ и гробъ, покойника, сейчасъ же берутъ на руки и кладутъ во гробъ.

Въ домовину кладуть брати и сестри брата; синъ батька кладе; батько синівъ и дочокъ; дочки кладуть матіръ; а мати—синивъ и дочокъ. Якъ положать въ домовину, то заразъ підходить вся родня и помогае виносить зъ хати.

Покойника изъ избы выносятъ ногами впередъ и при выносѣ, *домовиною* стукаютъ трижды о порогъ — „семьянинъ одклоняется послідній разъ семьі“. Якъ виносять изъ хати мертвого, то обсипають житомъ, щобъ було въ оселі житьніе тимъ, що остались. За покойникомъ изъ избы выходятъ всѣ *съ проводничками*—восковыми свѣчами—и выносятъ ту постель, на которой лежалъ трупъ; она лежитъ на дворѣ до тѣхъ поръ, пока не возвратятся съ кладбища провожавшіе до могилы тѣло покойника. А на томъ мѣстѣ, гдѣ въ избѣ лежалъ покойникъ, кладутъ топоръ, „щобъ більшъ ніхто не вміравъ“. Въ приднѣстровскихъ деревняхъ при выносѣ мужа изъ дому, жена бьетъ новый горшокъ и по всему двору посыпаетъ овсомъ.

Если кладбище далеко, то тѣло покойника ставятъ на возъ и везутъ на волахъ; если близко, то несутъ на *марахъ* (носилкахъ).

Въ правобережной Украйнѣ, какъ только вынесутъ гробъ изъ избы, покрываютъ его кускомъ полотна, или *рушникомъ* и кладутъ сверху хлѣбъ и *дрібокъ* соли, которое потомъ при опусканіи гроба въ могилу, отдается церковному причту.

Якъ умре стара баба, така, що маѣ багато онуківъ, то завьязуютъ у узликъ трошки маку и кладуть ій коло бока. „На тобі — кажуть — щобъ було чимъ на тимъ світі онуківъ обсипать, якъ прийдуть істи просить“.

Якъ винесуть мертвого за двіръ, то заразъ хату запірають, щобъ смерть не вернулась, и ворота зъ обохъ кінцівъ завьязуютъ червонимъ поясомъ або рушникомъ, щобъ зъ двора не пішло за тіломъ добро: худоба, птиця, пчоли“.

Въ Переяславскомъ уѣздѣ собираютъ тѣ щепки, которыя остались отъ обтесыванія для гроба досокъ и выносятъ ихъ за ворота. Щепки эти выноситъ кто нибудь изъ пожилыхъ стариковъ или бабъ. Точно также кто нибудь изъ пожилыхъ, идя за гробомъ до могилы, роздаетъ „коржики зъ медомъ и бублики“.

Когда выносятъ изъ дому умершую дѣвицу, то собираютъ дружекъ, старостъ, бояръ и сваху; всѣхъ ихъ бываетъ такое число, какъ на свадьбѣ. Тутъ же роздаютъ и тѣ подарки, какіе слѣдовало роздавать при шествіи къ

вѣнцу. Мать умершей дѣвицы подзываетъ дружекъ и, рыдая говоритъ имъ такія рѣчи: „не привівъ мене Богъ слухати веселі ваші пісні, не дожила моя дочка до свого весілля. Проведіте-жъ ії, дружечки, до темної могили. Нема у насъ ні короваю, замість хустокъ даю вамъ, дружечки, воскові свічки въ рученьки. Запаліть ви іхъ и проведіть мою донечку“.

Платокъ, который приготовила покойная, чтобы вязать при вѣнчаніи руки, отдается священнику на крестъ. *Рушникъ*, вышитый самой умершей, повязываютъ на большой крестъ, несомый обыкновенно впереди процессіи. Старостъ и подстаростъ перевязываютъ также *рушниками*. Свахѣ даютъ въ руки восковую свѣчу и мечъ, какъ водится на свадьбѣ. Дружкамъ повязываютъ на головы черныя ленты и также даютъ зажженыя зеленыя свѣчи и, такимъ образомъ, шествіе направляется къ могилѣ. Дорогою священникъ останавливается и нѣсколько разъ читаетъ евангеліе.

Когда наконецъ, гробъ приносится къ могилѣ, то тутъ опять священникъ служитъ похороны, только уже не большіе, а малые. Когда запоютъ: „вѣчная память,“—старшій дружко подноситъ *сувой* чистаго, новаго полотна, а бояре распускаютъ этотъ *сувой*, ставятъ на немъ гробъ и, придерживая за концы холста, впускаютъ его въ могилу. Въ это время плачъ матери ужасенъ: она кричитъ и вырывается изъ рукъ поддерживающихъ ее, но вотъ гробъ засыпанъ уже, тогда въ головахъ покойницы вкапываютъ большой деревянный крестъ... Полотно, на которомъ былъ спускаемъ въ могилу гробъ, отдается въ пользу церкви, а всѣ тѣ *рушники*, *хустки*, *ленти*, которые были розданы при похоронахъ, всѣмъ составлявшимъ свадебный штатъ. Кромѣ всего этого, если умершая была единственная дочь у оспротѣвшихъ родителей, то мать, послѣ похоронъ, сзываетъ къ себѣ всѣхъ подругъ покойницы дочки и, отворивши сундукъ (скриню), начинаетъ доставать оттуда все то, что приготовила для себя въ приданое покойница дочка: плахты, платки, юпки, керсетки и т. д. все это раздаривается подругамъ покойной, съ обычнымъ приговариваніемъ матери: „Всёго надбала, моя голубонька, да не судивъ Богъ покористуваться всімъ, заберить-же ви, дівчаточка, и носить, споминаючи мою доненьку!“

Якъ несуть умерця—гріхъ дивитись черезъ вікно; хто подивиться и возметься рукою де небудь за свое тіло, то у тімъ місці буде мертва кістка.

Якъ мертве тіло кого небудь стріне, що іде у село, то ще хто небудь у селі скоро умре.

---

*) Переяславскаго уѣзда.

Всѣ родственники и родители умершаго идутъ за гробомъ на могилу, „щобъ послѣдній разъ попрощаться зъ своимъ семъяниномъ“, когда его опускаютъ въ могилу, въ которую предварительно, въ нѣкоторыхъ мѣстахъ Подольской губерніи, бросаютъ мелкую монету, щобъ купить місце“. Когда священникъ запечатаетъ трупъ покойника и броситъ заступомъ три раза земли, всѣ присутствующіе подходятъ къ могилѣ, берутъ рукой разрыхленную землю и бросаютъ на гробъ три раза; а родственники усопшаго кромѣ того бросаютъ себѣ за *пазуху* тра раза земли и идутъ домой, пригласивъ сперва на обѣдъ священника, церковный причтъ и тѣхъ, которые работали для умершаго; а гробокопатели остаются на могилѣ до тѣхъ поръ, пока не засыплютъ могилы и не поставятъ на ней деревяннаго креста. Крестъ перевязываютъ *рушникомъ*.

На лѣвой сторонѣ Днѣпра, къ крестамъ поставленнымъ на могилахъ козаковъ прибиваютъ на небольшихъ палочкахъ, укрѣпленныхъ наклонно въ правомъ углу креста, *хусточки*, т. е. холщевые платки.

Возвращеніе изъ кладбища.

Якъ вернуться зъ гробовища, то прямо йдуть у ту хату, де бувъ мертвий. Тамъ уже на столі стоіть приготовленне коливо—кутя, прилитая ситою. Поперідъ пінъ, а тоді и всі, хто на похоронахъ, пробують тиеі куті, колива, по три ложки, за душу покойного и тоді вже сідають обідать. Обідають тильки родичі, да ті, що помогали що-небудь при похоронахъ. Старцямъ дають обідать тежъ, тилько не въ хаті, а на дворі; хто небудь изъ родні покойного ходить зъ пляшкою горілки и частуе усіхъ. Якъ тилько кому пиднесуть чарку, той устае, бере чарку, христится и каже: „Царство-жъ ёму небесне, легко ёму лежать, перомъ землю держать; хай тамъ собі царствуе, а намъ посылай, Боже, вікъ та здоровъе“. Отъ якъ уже пообідають, тоді попу и всёму причту дають гроши за похороны и печений хлібъ. Послі того всі, хто бувъ на обіді, расходяться

Поминаніе.

На третій день після похоронъ зновъ роблять обідъ. Цей обідъ зветься третини. Уже на цёму обіді не буває ні попа, ні старцівъ, а тилько родичі покойного, да близкі сусіди—уличане. Після цёго буває зновъ обідъ на сороковини. И не тилько обідами поминають: кожну неділю несуть у церкву хлібъ и стаканчикъ меду и пінъ служить панахиду по душі покойнаго“.

Въ Полтавской губерніи существуютъ еще такъ называемыя *Дмитрови субботи*—время поминальныхъ обѣдовъ—начиная отъ 5 октября и до 1 ноября. Каждая семья, потерявшая своего члена, считаетъ непременнымъ долгомъ „зробить обідъ“ въ промежуткѣ означеннаго времени—въ субботу. На обѣдахъ этихъ преимущественно подаются: *борщъ, жарене* и *варенники зъ сметаною*. На фоминой недѣлѣ опять бываютъ поминки—*гробки* или *могилки*. Названіе *гробковъ* получило это поминаніе отъ того, что оно совершается на могилахъ покойниковъ. День поминовенія не вездѣ одинаковъ, такъ въ Полтавской губерніи *гробки* бываютъ исключительно во вторникъ на фоминой недѣлѣ; въ Кіевской—въ понедѣльникъ, а въ Черниговской, Остерскаго уѣзда, въ воскресенье.

Поминанье на гробкахъ совершается такимъ образомъ: „Часовъ съ двѣнадцати дня, кладбище начинаетъ уже пестрѣть группами народа. Каждая почти могила покрыта чистымъ кускомъ холста, на которомъ лежитъ хлѣбъ, нѣсколько яицъ—*крашанокъ* и бумажка съ ладаномъ. Подходитъ къ могилѣ священникъ, служитъ надъ ней краткую панихиду и, забравъ разложенное на ней, исключая холста, отправляется къ другой могилѣ и т. д. А на той могилѣ, гдѣ уже отслужена панихида, начинаются поминки. Родные покойника и ихъ знакомые садятся вокругъ могилы, которая въ это время служитъ какъ бы столомъ; пьютъ сначала за *царство небесне* по рюмкѣ водки, а потомъ закусываютъ „чѣмъ Богъ послалъ“. Въ Переяславскомъ уѣздѣ на поминкахъ этихъ женщины пьютъ одну только *вареніху*—водку, вареную съ медомъ, вишнями и другими плодами; водка же простая предоставляется мужчинамъ.

Вся нищая братія тоже присутствуетъ на поминкахъ. Ихъ уже подчуютъ водкой и кормятъ по окончаніи тризны. Нищая братія имѣетъ при себѣ „тикви“ (родъ кувшиновъ съ маленькими отверстіями), нарочно для этого приготовленныя. Туда нищіе сливаютъ ту водку, которую они не въ состояніи уже выпить, но которая все таки имъ подносится. Къ вечеру съ разныхъ сторонъ кладбища слышится *голосіння*. Красныя лица и безсмысленные глаза попадаются чаще и чаще.

„Синочку-жъ мій, голубе мій, орле сизокрилий! Навалили-жъ на тебе важкоі сироі землі, що ні встать, а ні голосу подать!“ голоситъ мать, обнимая могилу; а нищіе между тѣмъ поютъ религіозныя пѣсни: о душѣ, о угодникахъ, о страшномъ судѣ и т. д.

Многія изъ женщинъ, обезсиленныя рыданіями, а часто при этомъ и ви-

номъ, остаются ночевать на кладбищѣ или, правильнѣе сказать, засыпаютъ надъ могилой и такъ остаются всю ночь. Видѣнные ими сны передаются потомъ, какъ дѣло совершившееся на яву. Отсюда и ходятъ въ народѣ легенды о томъ, что будто бы, кто засыпаетъ надъ могилою покойника послѣ поминокъ, то ему является покойникъ, будитъ заснувшаго и лично благодаритъ за поминовеніе. Отсюда происходитъ и то, что въ Переяславскомъ уѣздѣ нѣкоторыя женщины нарочно иногда остаются ночевать на могилахъ, чтобы побесѣдовать съ покойникомъ.

Самоубійца.

Самоубійцъ погребаютъ на перекрестныхъ дорогахъ и вблизи кладбищъ. Народъ считаетъ даже грѣхомъ упоминать ихъ въ заупокойной молитвѣ, не записываетъ ихъ именъ въ *граматки* (поминальницы), въ увѣренности что душа самоубійцы уже погибла на вѣки и сколько бы не молились о ней, молитва не только не умилостивитъ Бога, а напротивъ прогнѣвитъ его.

Всякій проѣзжающій и проходящій считаетъ непремѣннымъ долгомъ бросить на могилу самоубійцы хотя что нибудь, что попадется подъ руку: клокъ сѣна, вѣтку дерева, горсть земли и т. п., для чего это такъ дѣлается, — народъ не знаетъ и отвѣчаетъ только: „такъ треба“.

Народъ крѣпко вѣритъ въ хожденіе мертвецовъ и для устраненія этихъ посѣщеній, принимаетъ мѣры, заключающіяся въ слѣдующемъ: могилу ходящаго по ночамъ мертвеца обсыпаютъ макомъ, думая, что вставшій мертвецъ прежде всего долженъ подобрать весь макъ до одного зернышка, а пока онъ успѣетъ это сдѣлать, то запоютъ пѣтухи, а ходящій мертвецъ, какъ вѣритъ народъ, можетъ ходить только до пѣнія пѣтуховъ; или же забиваютъ въ могилу осиновый колъ. „Въ селі Рогозові ходила одна жу̑инка до своіхъ дітей. Було ранкомъ сусіди питають дітей: хто це васъ, діточки, повичісувавъ, та поодягавъ? (а батько у іхъ бувъ пъяниця), то вони й кажуть: „мати приходила до насъ у ночі“. Щобъ звірить, чи правда сьёму, посипали хату попеломъ и на другий день справді що були ступні видно, такъ и видно ноги, наміткою пообверчувані. И таки поти ходила, поки не забили у могилу ій осинового колка“.

А въ Нестерівці, то ходивъ чоловікъ. Прийде було до своєі хати, сяде на призьбі, та й почне голосити, и таки богато людей ёго бачило. Поти ходивъ вінъ, поки одкопавши, не забили ему осинового колка въ груди.

(Переяславск. у.).

Потерчата.

Дитя, умершее безъ крещенія, называется *потороча*, или *потерча* (потерянное, погибшее). По прошествіи семи лѣтъ, потерчата превращаются въ *мавокъ семилітокъ*. *Потерчата* обыкновенно хоронятся за кладбищемъ или у перекрестка. Есть повѣрье, что души ихъ летаютъ близь мѣста, гдѣ онѣ похоронены, и вечеромъ просятъ у проходящихъ путниковъ крещенія. По этому и хоронятъ ихъ тамъ, гдѣ много проходитъ народа. „Хто—говоритъ народное повѣрье — почує голосъ іхъ, то тому треба що небудь кинуть и, кидаючи, дать ёму мення, то те потерча и буде уже охрищене. (Шейковскій, вып. 1-й).

Нехрещеченихъ потерчатъ гріхъ класти на гробовищі, іхъ закопують де небудь підъ деревомъ. Кажуть би то, що душа потерчати переходить у пугача, тімъ вінъ більше й живе на гробовищі. (Переясл. у.).

Замираніе.

Въ народѣ ходятъ слухи о замираніи людей. Замиравшій и потомъ опять ожившій разсказываетъ обыкновенно людямъ объ ожидающей ихъ загробной жизни. Разсказываетъ о блаженствѣ рая и о мукахъ ада. Вотъ одинъ изъ такихъ разсказовъ:

„Якъ замірала одна жінка, то розсказувала, що бачила на тімъ світі свого чоловіка. Дивлюсь, каже, а мій чоловікъ сидить на лаві и въ макитрі табаку тре.—Хиба, питаюсь, й тутъ єсть такі, що нюхають?—„Ні, каже, це мені таке наказаніе за те, що я на тому світі табаку моловъ у праздникъ“.

(Переясл. у.).

Опечатки.

Стран.	№ пѣсни.	Строка.	*Напечатано:*	*Слѣдуетъ читать:*
97	88	1	жевтий	жовтий
103	101	4	М. Солонное.	М. Полонное.
104	103	5	яялина	ялина
106	108	2	намъ	нимъ
102	134	1	Да ти	Де ти
157	268	1	огни	огні
171	318	2	Да за поінькі (?)	Да запоінькі
182	362	3	дорогіи	дорогиі
185	374	3	кошулу	кошулі
205	445	1	голубайки	голубойки
208	466	2	пъємъ	пъєшъ
255	627	1	затає	за тоє
283	714	1	дівони ззвонили	дзвони дзвонили
291	739	1	Сиво	Сива
304	782	1	ки͡ушка	ку͡ишка
309	803, В	1	до пониділи	да пониділи
312	813	2	Соколе	Соколъ
339	919	1	у вовчинки	увъ овчинки
392	1111, А	4	Коники	Возики
445	1318	4	Не копцєся приданы	Не кайцєся приданє
458	1365	1	Да насіло	Да насію,
503	1624	1	гарий	гарний
518	1720	1	зуховали	зуховати
575	100	1	Да на сію	Да насію
635	—	9	стовнахъ	стовпахъ

Нѣкоторыя пѣсни, показанныя записанными въ м. Лушнахъ, слѣдовало показать въ м. Лугинахъ.

На стр. 251, въ пѣснѣ № 608, послѣ третьей строки пропущено:

Ойцєцъ не зсхцє

ПРИЛОЖЕНІЕ

къ свадьбѣ, записан. въ м. Борисполѣ, Переяславскаго уѣзда.

(См. стран. 553).

№ 1.

Andante moderato (не шви́дко, пово́лі).

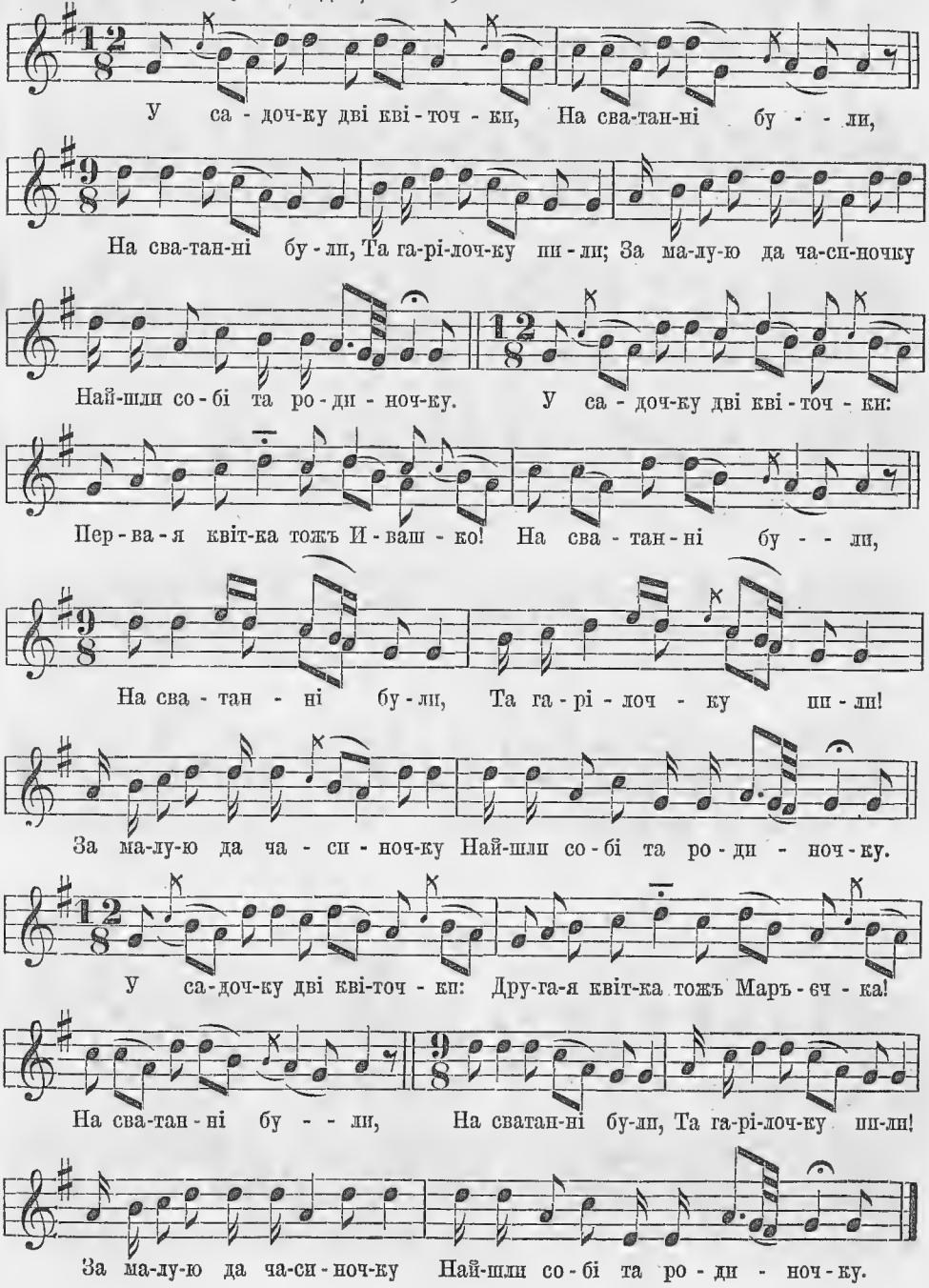

№ 2.

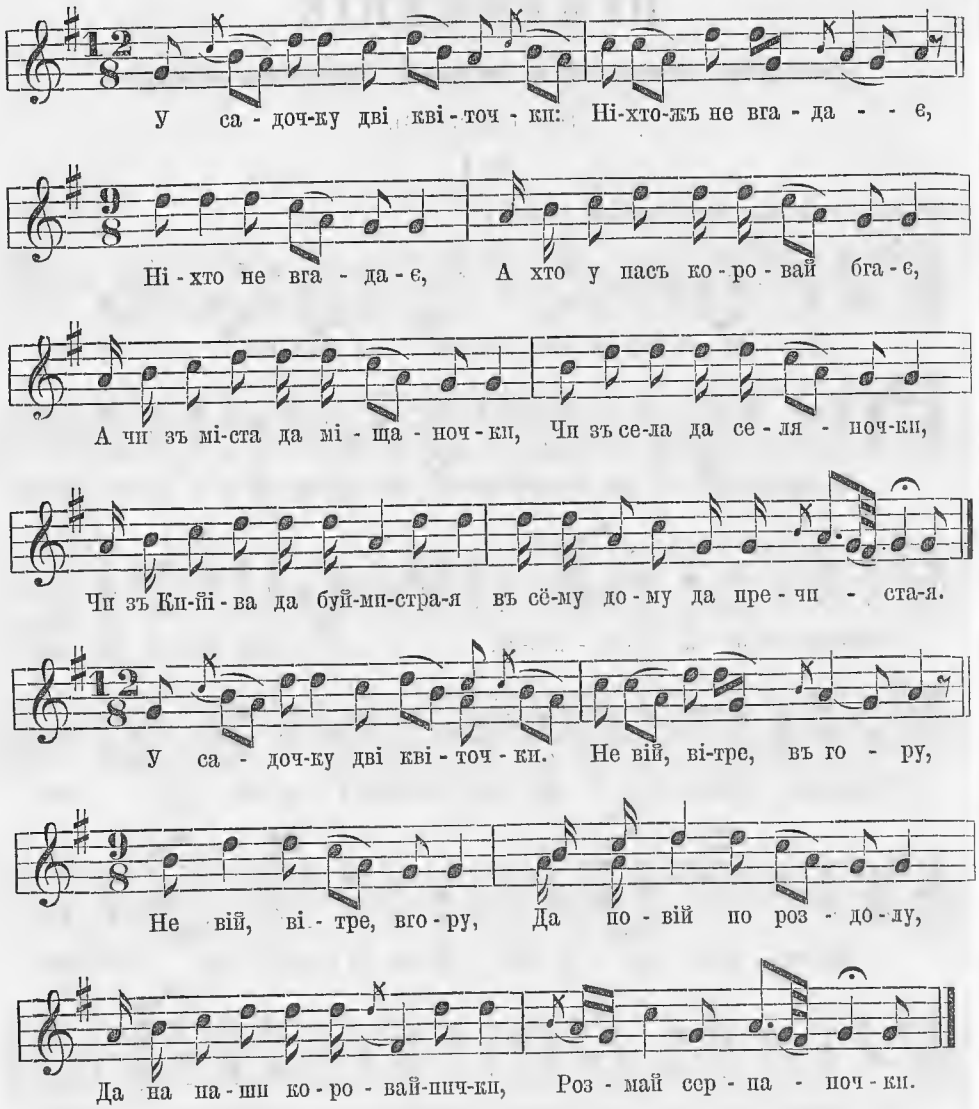
У са - доч-ку дві кві - точ - ки. Ні-хто-жъ не вга - да - - є,
Ні - хто не вга - да - є, А хто у пасъ ко - ро - вай бга - є,
А чи зъ мі-ста да мі - ща - ноч - ки, Чи зъ се-ла да се - ля - поч-ки,
Чи зъ Ки-їі - ва да буй-ни-стра-я въ сё-му до - му да пре - чи - ста-я.
У са - доч-ку дві кві - точ - ки. Не вій, ві-тре, въ го - ру,
Не вій, ві - тре, вго - ру, Да по - вій по роз - до - ду,
Да на на - ши ко - ро - вай-нич-ки, Роз - май сер - па - ноч - ки.

№ 3.

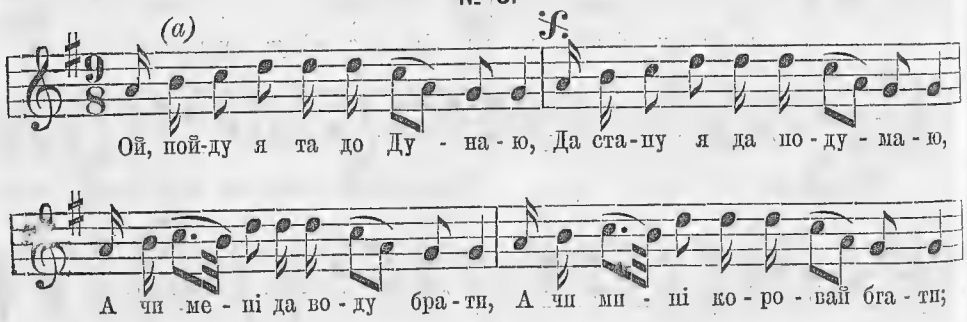
(a)
Ой, пой-ду я та до Ду - на - ю, Да ста-ну я да по - ду - ма - ю,
А чи ме - ні да во - ду бра - ти, А чи ми - ні ко - ро - вай бга - ти;

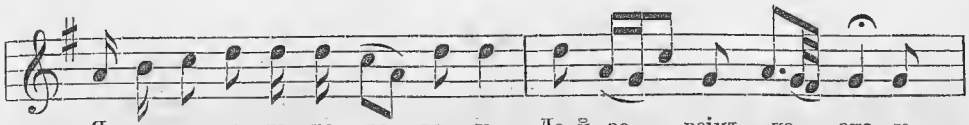

(*b*) Замість (*a*) спочатку співають: (*b*)

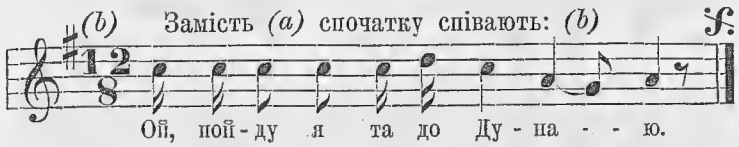

№ 4.

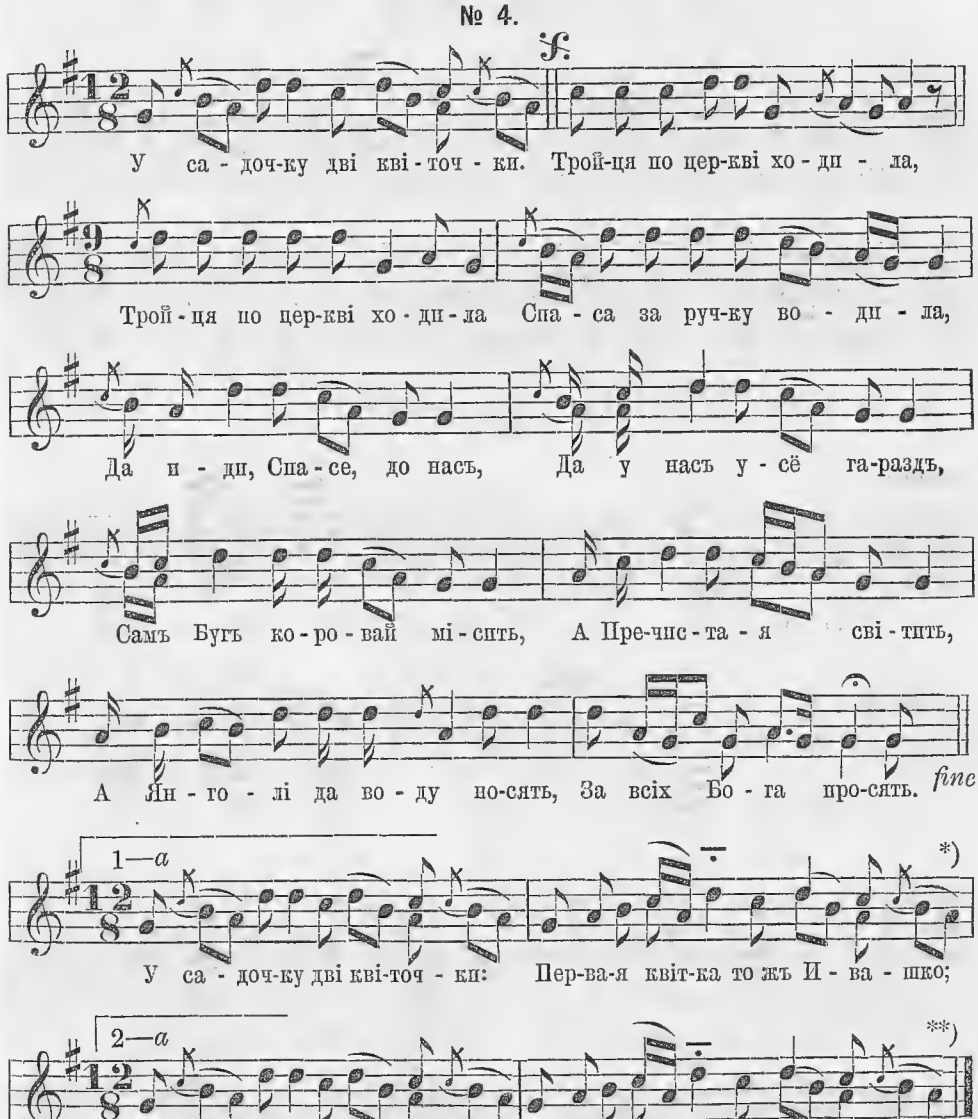

* — **) Da capo dal segno d'al Fine.

№ 5.

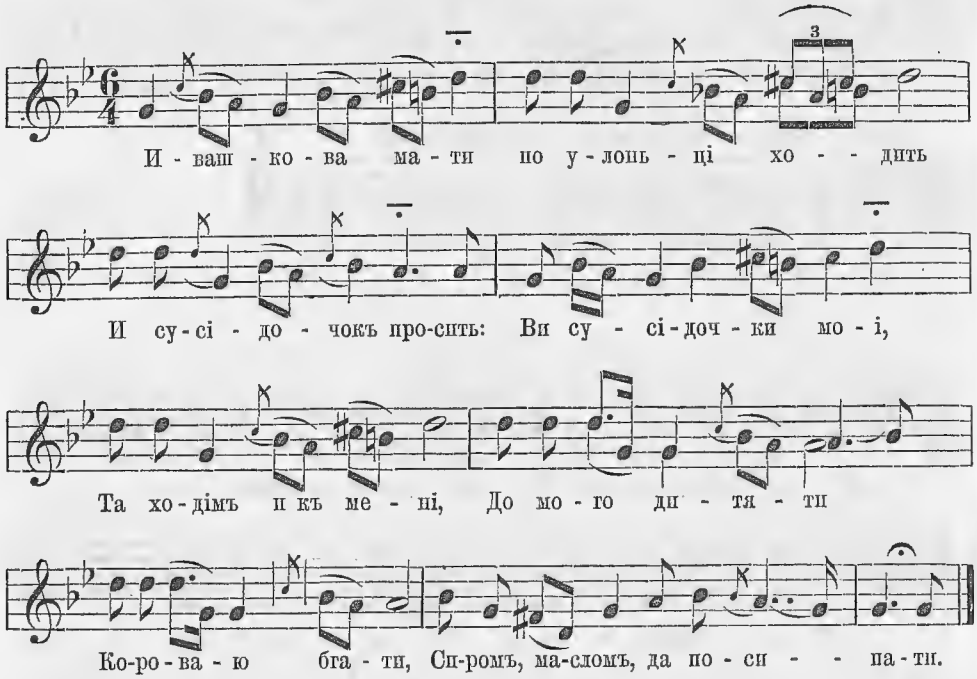
И - ваш - ко - ва ма - ти по у - лонь - ці хо - - дить
И су - сі - до - чокъ про-сить: Ви су - сі - доч - ки мо - і,
Та хо - дімъ и къ ме - ні, До мо - го ди - тя - ти
Ко-ро-ва - ю бга - ти, Сп-ромъ, ма-сломъ, да по - си - - па - ти.

№ 6.

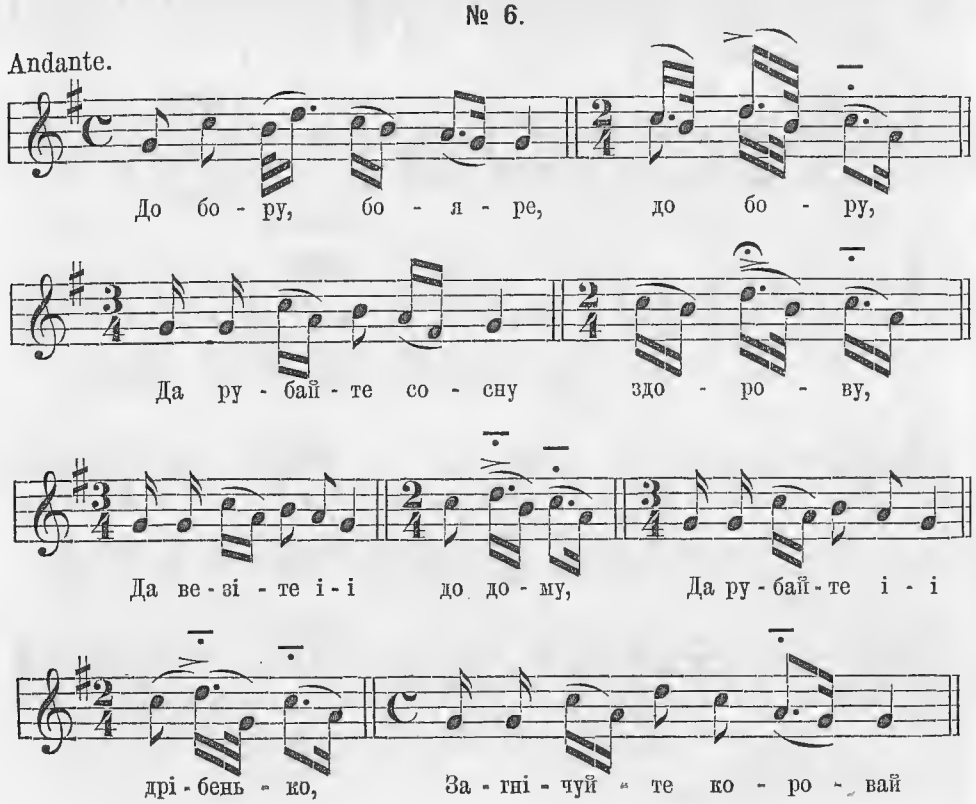
Andante.
До бо - ру, бо - я - ре, до бо - ру,
Да ру - бай - те со - сну здо - ро - ву,
Да ве - зі - те і - і до до - му, Да ру - бай - те і - і
дрі - бень - ко, За - гні - чуй - те ко - ро - вай

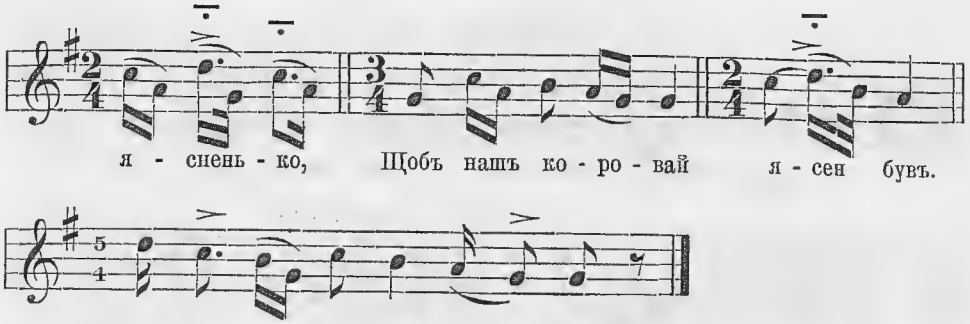
я - сненько, Щобъ нашъ ко - ро - вай я - сен бувъ.
Щобъ нашъ И - ва - шко сча-стливъ бувъ.

№ 7.

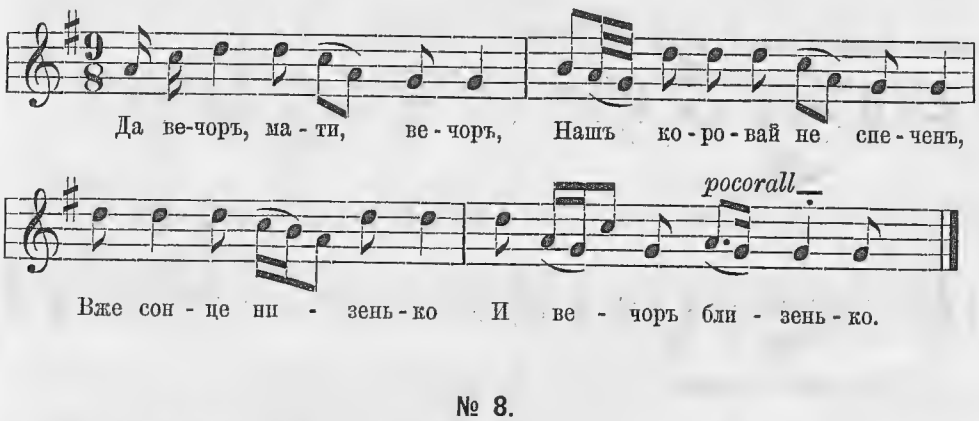
Да ве-чоръ, ма - ти, ве - чоръ, Нашъ ко - ро - вай не спе - ченъ,
pocorall
Вже сон - це ни - зень-ко И ве - чоръ бли - зень - ко.

№ 8.

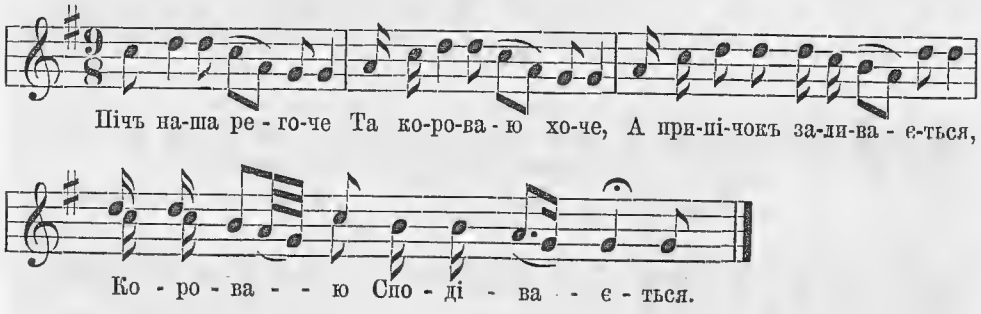
Нічъ на-ша ре - го-че Та ко-ро-ва - ю хо-че, А при-пі-чокъ за-ли-ва - є-ться,
Ко - ро - ва - - ю Спо - ді - ва - є - ться.

№ 9.

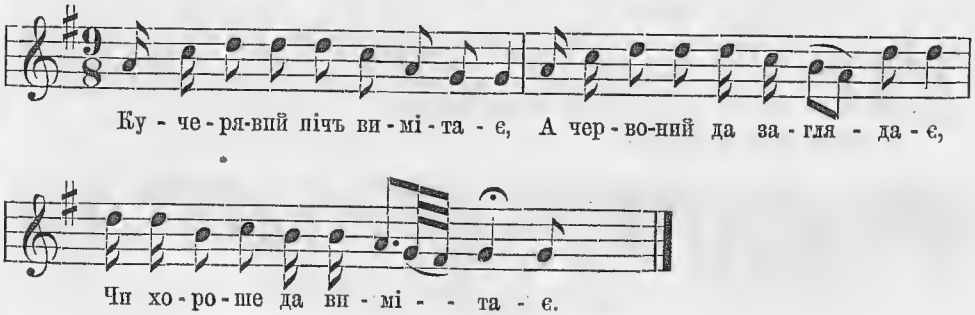
Ку - че - ря-вий нічъ ви - мі - та - є, А чер - во-ний да за - гля - да - є,
Чи хо - ро - ше да ви - мі - - та - є.

№ 14.

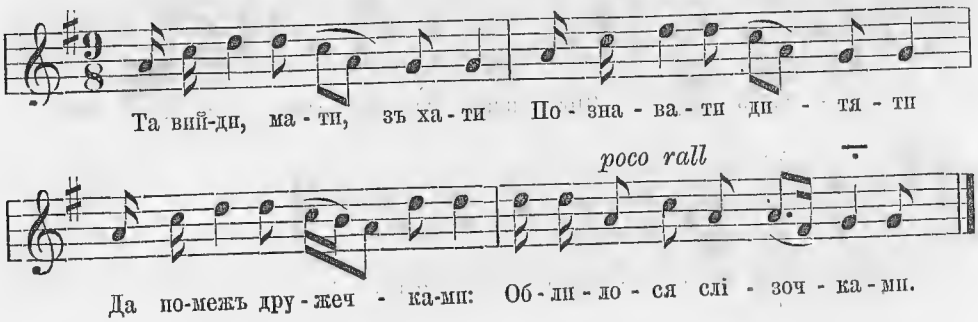

№ 16.

Malto moderato, con dolore (з жàлемъ, сумовито).

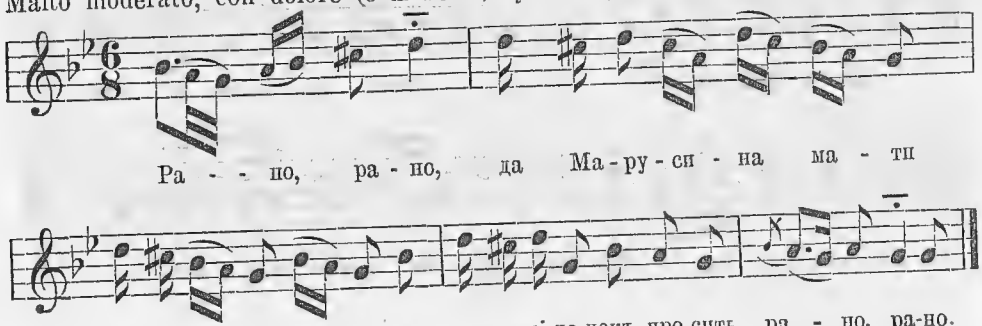

№ 17.

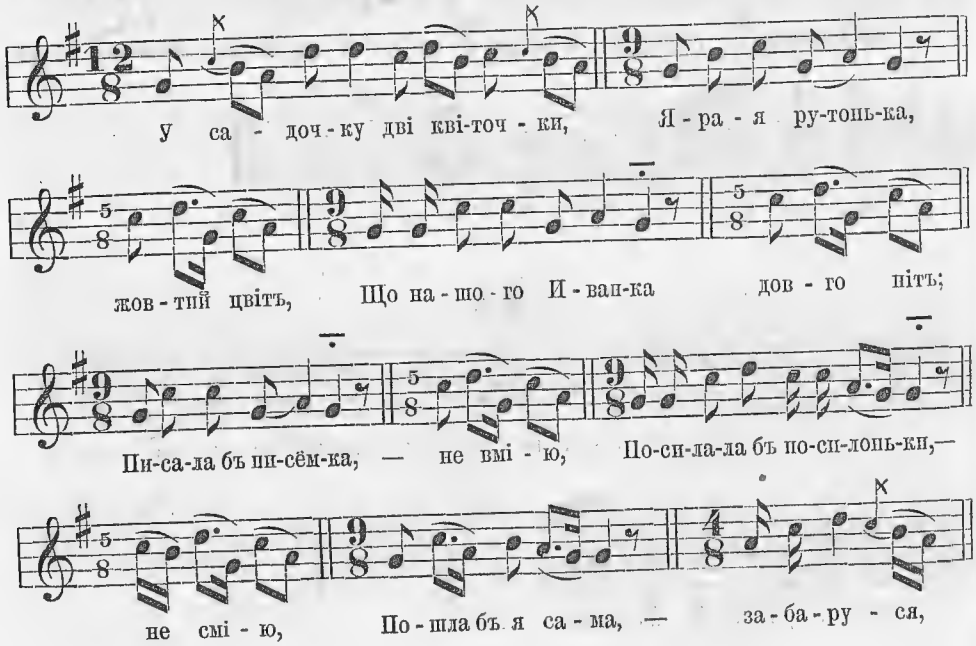

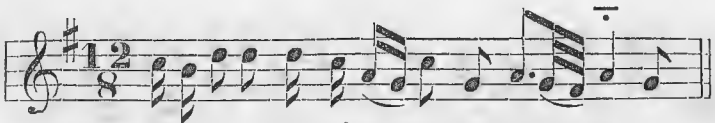

№ 18.

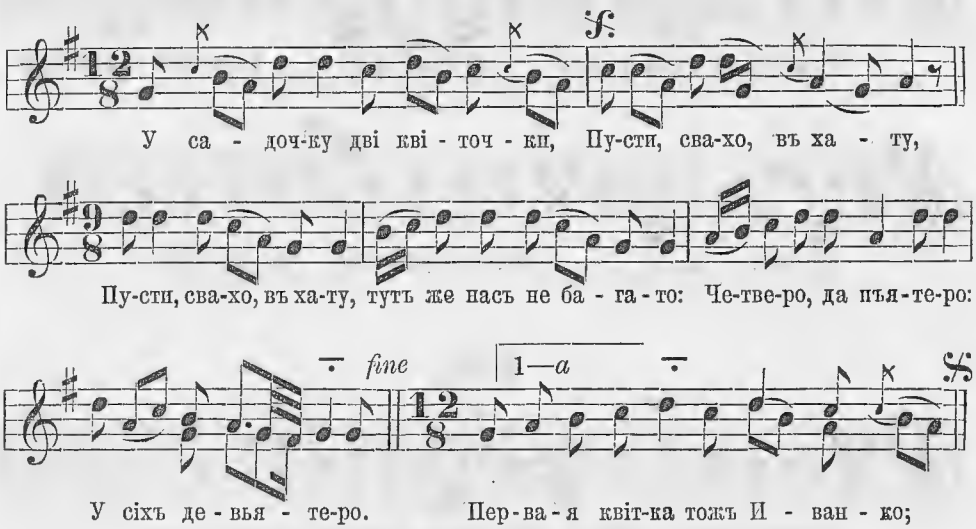

Da poco dal segno e fine.

№ 22.

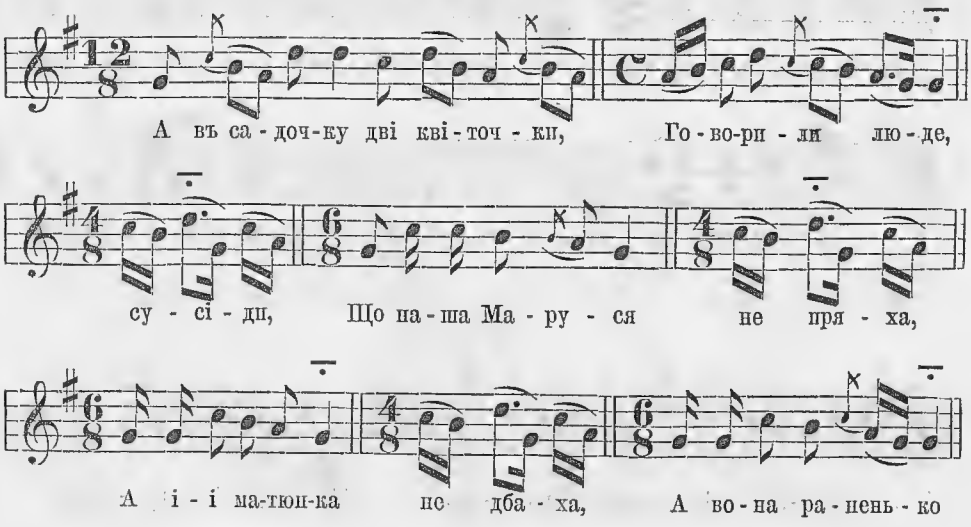

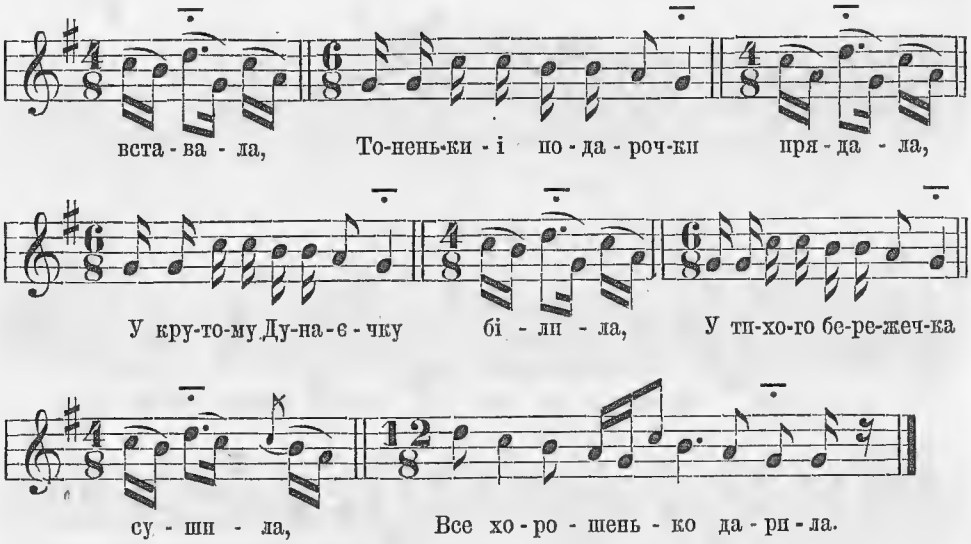
вста - ва - ла, То-нень-ки - і по - да - роч-ки пря - да - ла,
У кру-то-му Ду-на-е - чку бі - лп - ла, У тп-хо-го бе-ре-жеч-ка
су - шп - ла, Все хо - ро - шень - ко да - ри - ла.

№ 23.

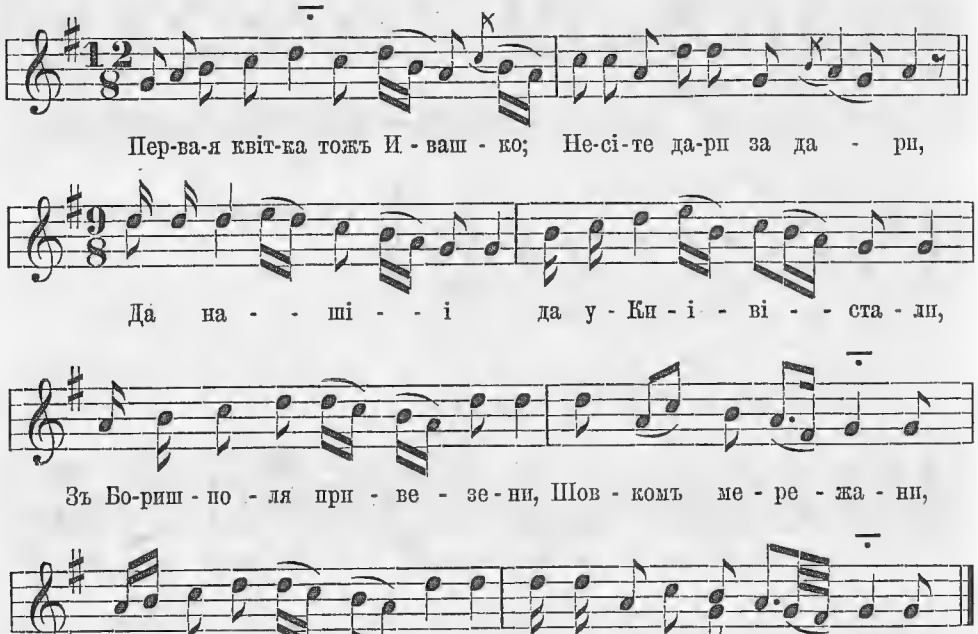
Пер-ва-я квіт-ка тожъ И - ваш - ко; Не-сі-те да-рп за да - рп,
Да на - - ші - - і да у - Кп - і - ві - - ста - лп,
Зъ Бо-риш - по - ля при - ве - зе - нп, Шов - комъ ме - ре - жа - нп,
Зо - ло-томъ гап - то - ва - нп, Сё - му ро - ду да - ро - - ва - нп.

№ 24.

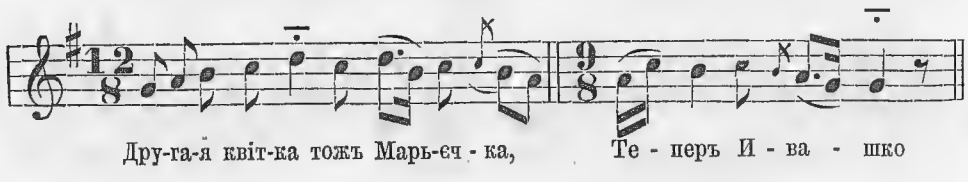
Дру-га-я квіт-ка тожъ Марь-еч - ка, Те - перъ И - ва - шко

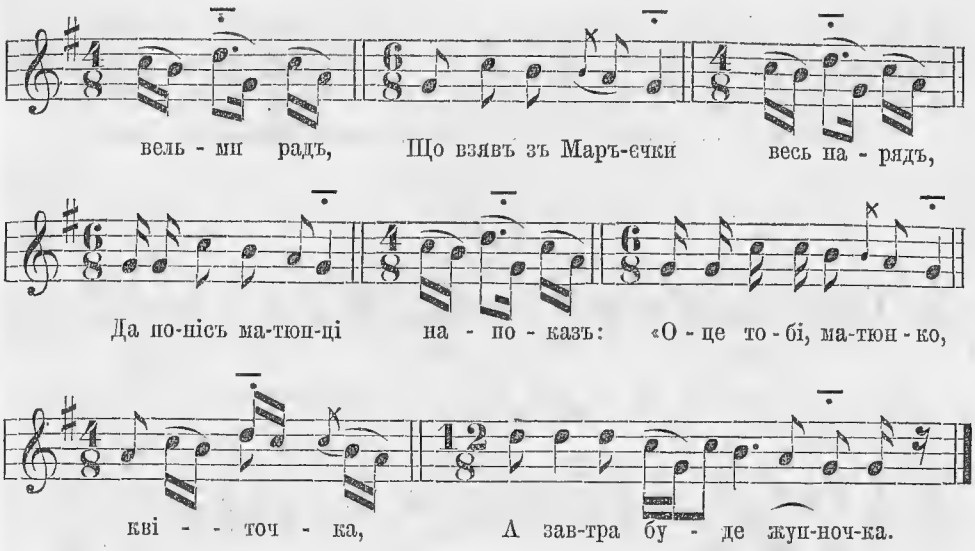
вель - ми радъ, Що взявъ зъ Маръ-ечки весь на - рядъ,
Да по-ісъ ма-тюп-ці на - по - казъ: «О - це то - бі, ма-тюн - ко,
кві - - точ - ка, А зав-тра бу - де жуп-ноч-ка.

№ 25.

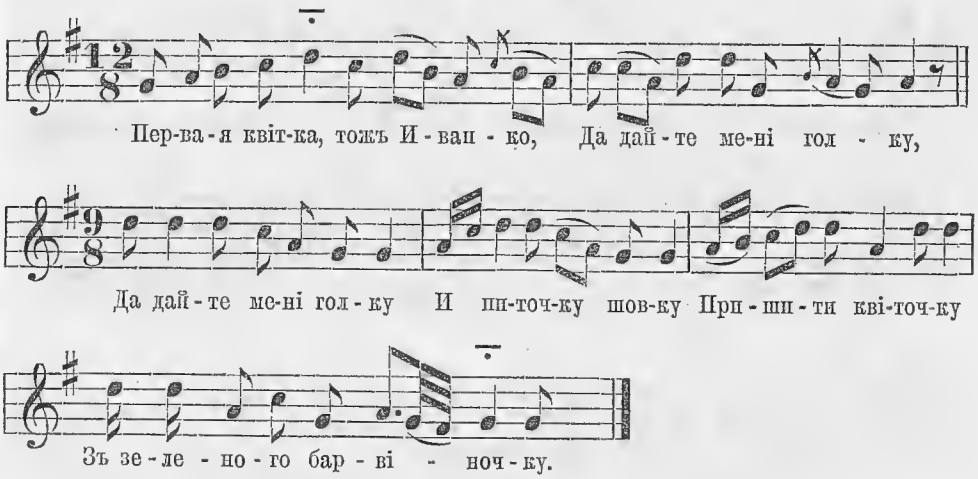
Пер-ва-я квіт-ка, тожъ И - ван - ко, Да дай - те ме-ні гол - ку,
Да дай - те ме-ні гол - ку И пп-точ-ку шов-ку Прп - шп - ти кві-точ-ку
Зъ зе - ле - но - го бар - ві - ноч - ку.

№ 26.

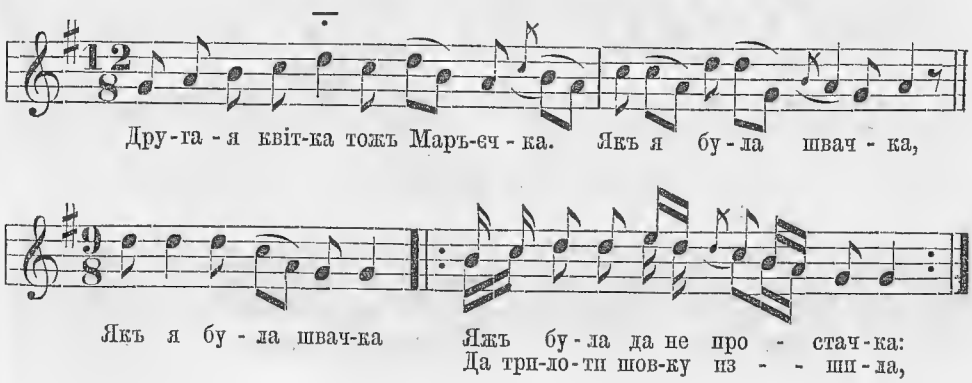
Дру-га - я квіт-ка тожъ Маръ-еч - ка. Якъ я бу - ла швач - ка,
Якъ я бу - ла швач-ка Яжъ бу - ла да не про - стач - ка:
Да трп-ло-ти шов-ку из - - шп - ла,

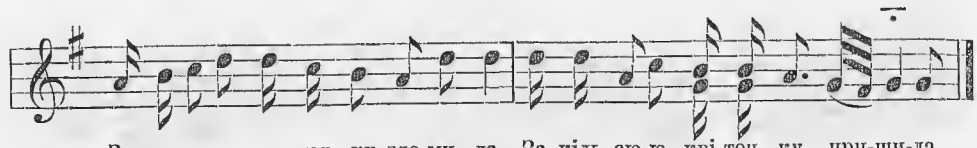
Зо - ло-ту-ю го - лоч - ку зло-ми - ла, За кіль сю-ю кві-точ - ку при-ши-ла.

№ 27.

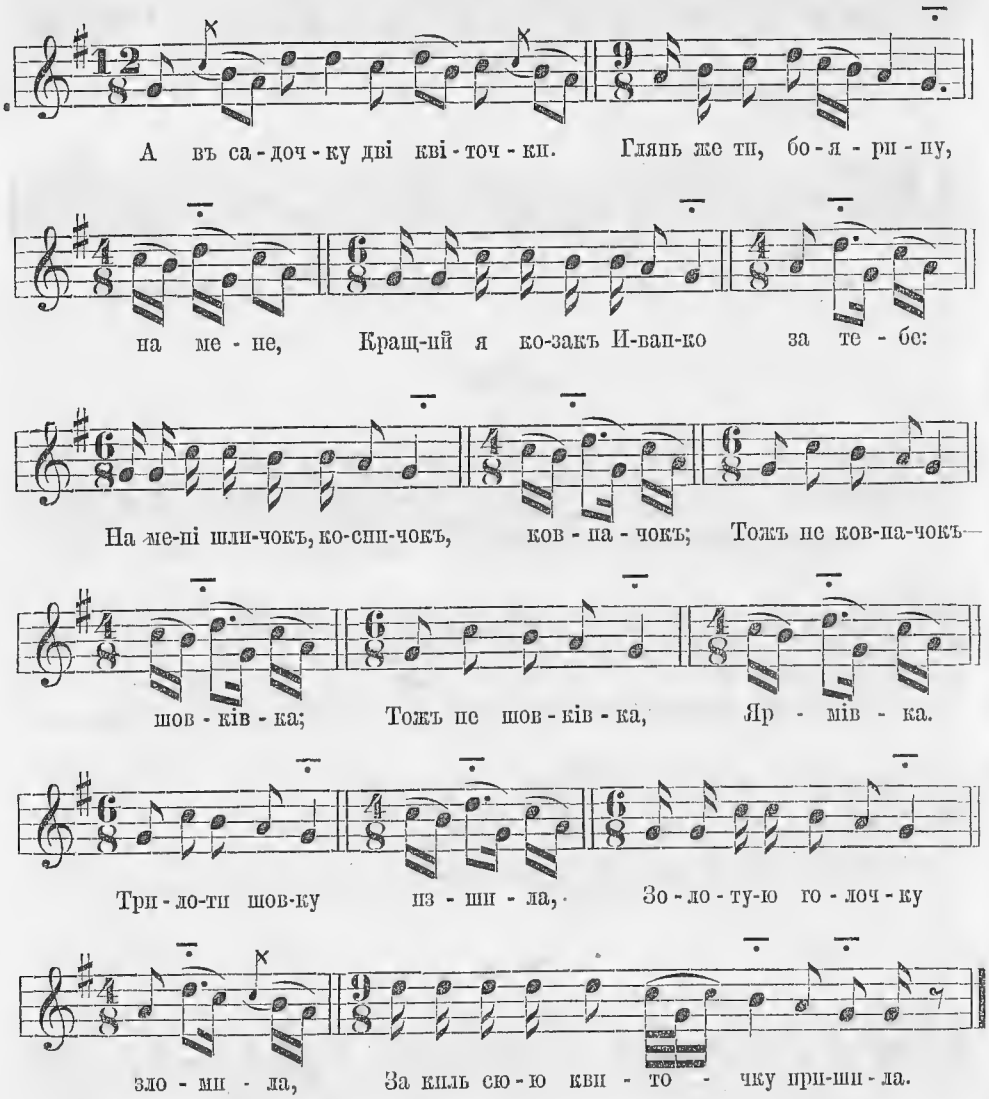
А въ са-доч - ку дві кві - точ - ки. Глянь же ти, бо - я - ри - ну,
на ме - не, Кращ-ий я ко-закъ И-ван-ко за те - бе:
На ме-ні шли-чокъ, ко-спи-чокъ, ков - па - чокъ; Тожъ не ков-па-чокъ—
шов - ків - ка; Тожъ не шов - ків - ка, Яр - мів - ка.
Три - ло-ти шов-ку из - ши - ла, Зо - ло - ту-ю го - лоч - ку
зло - ми - ла, За кіль сю - ю кви - то - чку при-ши - ла.

№ 28.

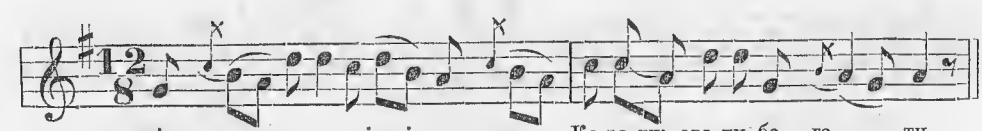
А въ са-доч-ку дві кві-точ - ки; Ка-за-ли: сва-ти ба - га - ти,

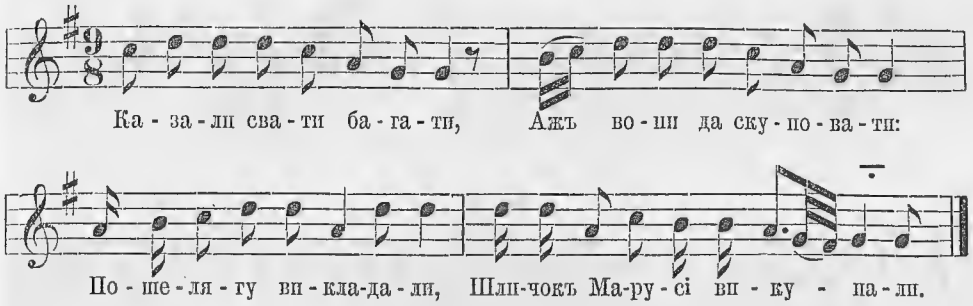
Ка - за - ли сва - ти ба - га - ти, Ажъ во - ни да ску - по - ва - ти:
По - ше - ля - гу ви - кла-да - ли, Шли-чокъ Ма-ру - сі ви - ку - па - ли.

№ 29.

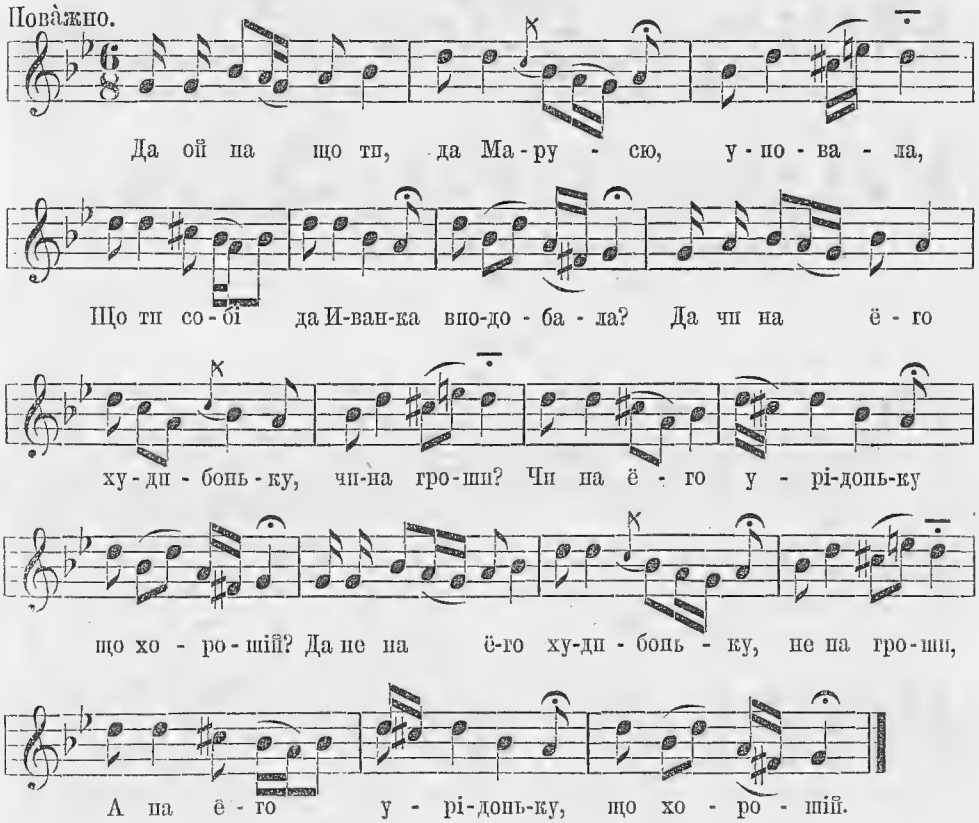
Пова̀жно.
Да ой на що ти, да Ма - ру - сю, у - по - ва - ла,
Що ти со - бі да И-ван-ка впо-до - ба - ла? Да чи на ё - го
ху - ди - бонь - ку, чи-на гро - ши? Чи на ё - го у - рі-донь-ку
що хо - ро - шій? Да не на ё-го ху-ди - бонь - ку, не на гро - ши,
А на ё - го у - рі-донь-ку, що хо - ро - шій.

№ 30.

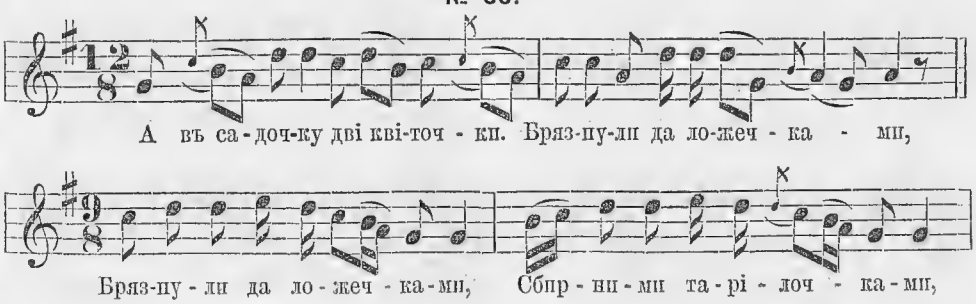
А въ са - доч-ку дві кві-точ - ки. Бряз-пу-ли да ло-жеч - ка - ми,
Бряз-пу - ли да ло - жеч - ка - ми, Сбир - ни - ми та - рі - лоч - ка - ми,

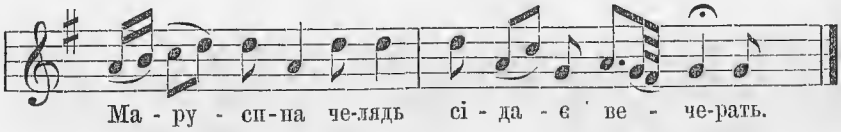
Ма - ру - си-на че-лядь сі - да - є ве - че-рать.

№ 31.

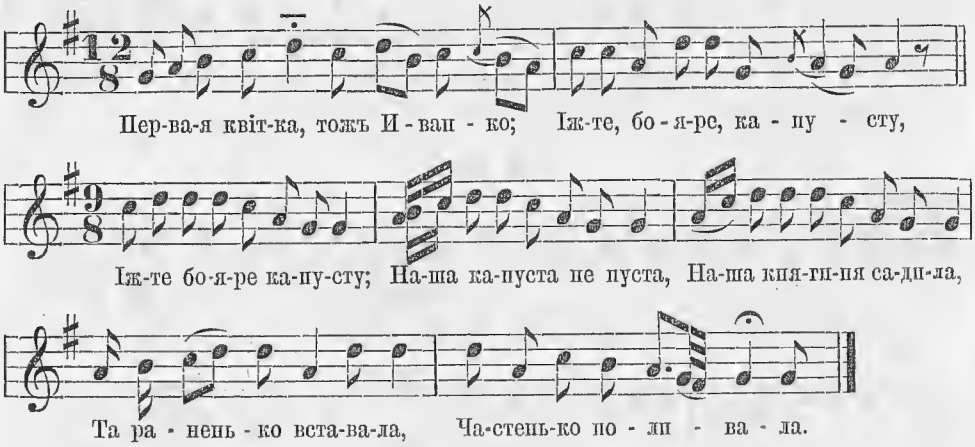
Пер-ва-я квіт-ка, тожъ И - ван - ко; Іж-те, бо - я-ре, ка - ну - сту,
Іж-те бо-я-ре ка-ну-сту; На-ша ка-пуста не пуста, На-ша кпя-ги-пя са-ди-ла,
Та ра - нень - ко вста-ва-ла, Ча-стень-ко по - ли - ва - ла.

№ 32.

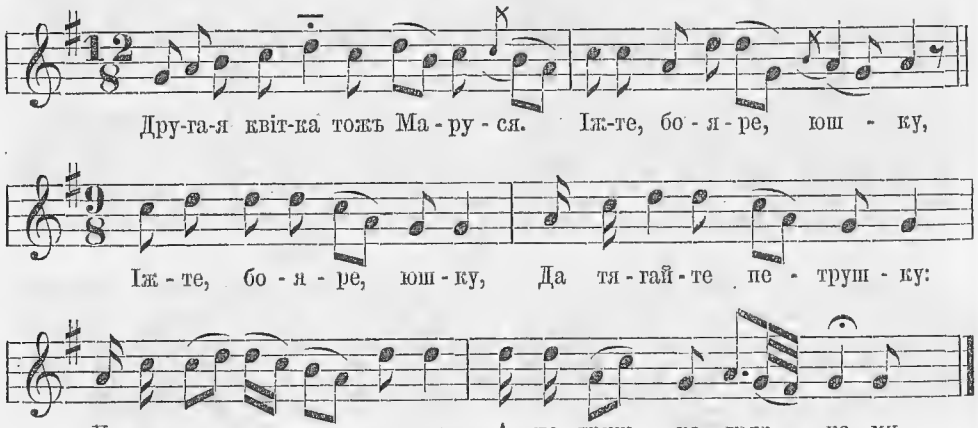
Дру-га-я квіт-ка тожъ Ма - ру - ся. Іж-те, бо - я - ре, юш - ку,
Іж - те, бо - я - ре, юш - ку, Да тя - гай - те пе - труш - ку:
У насъ ю - шки гор - шка-ми, А пе - труш - ка гряд - ка - ми.

№ 33.

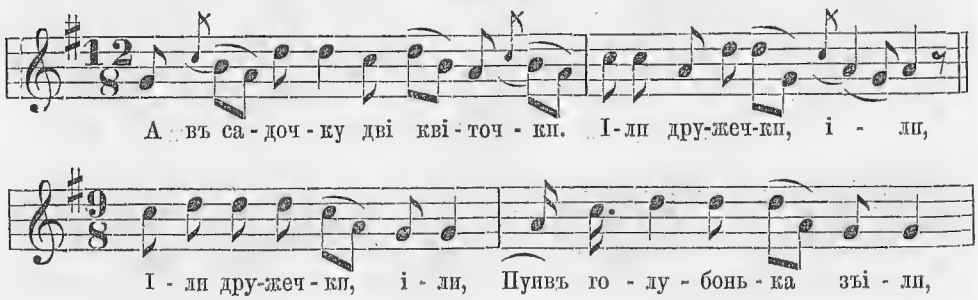
А въ са - доч - ку дві кві - точ - ки. І-ли дру-жеч-ки, і - ли,
І - ли дру-жеч - ки, і - ли, Пуивъ го - лу - бонь - ка зъі - ли,

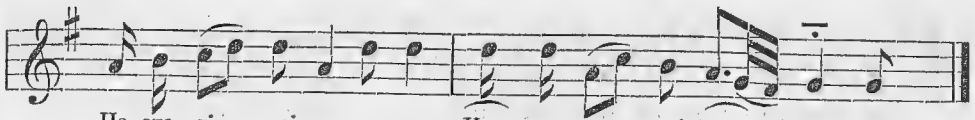
На сто - лі всі кри-шеч-кп, Пундъ сто-ломъ всі куп - сточ - кп.

№ 34.

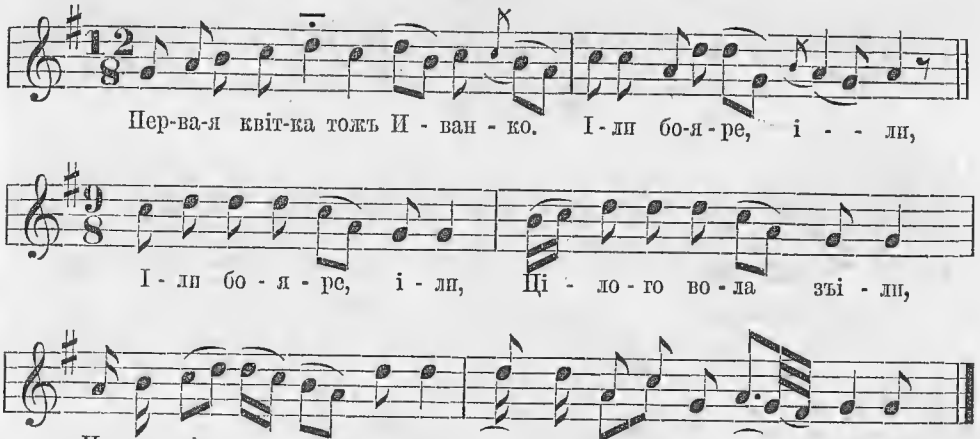
Пер-ва-я квіт-ка тожъ И - ван - ко. І - лп бо-я - ре, і - - лп,
І - лп бо - я - ре, і - лп, Ці - ло - го во - ла зъі - лп,
На сто - лі не кри - шеч-кп, Пундъ сто-ломъ не куп - сточ-кп.

№ 35.

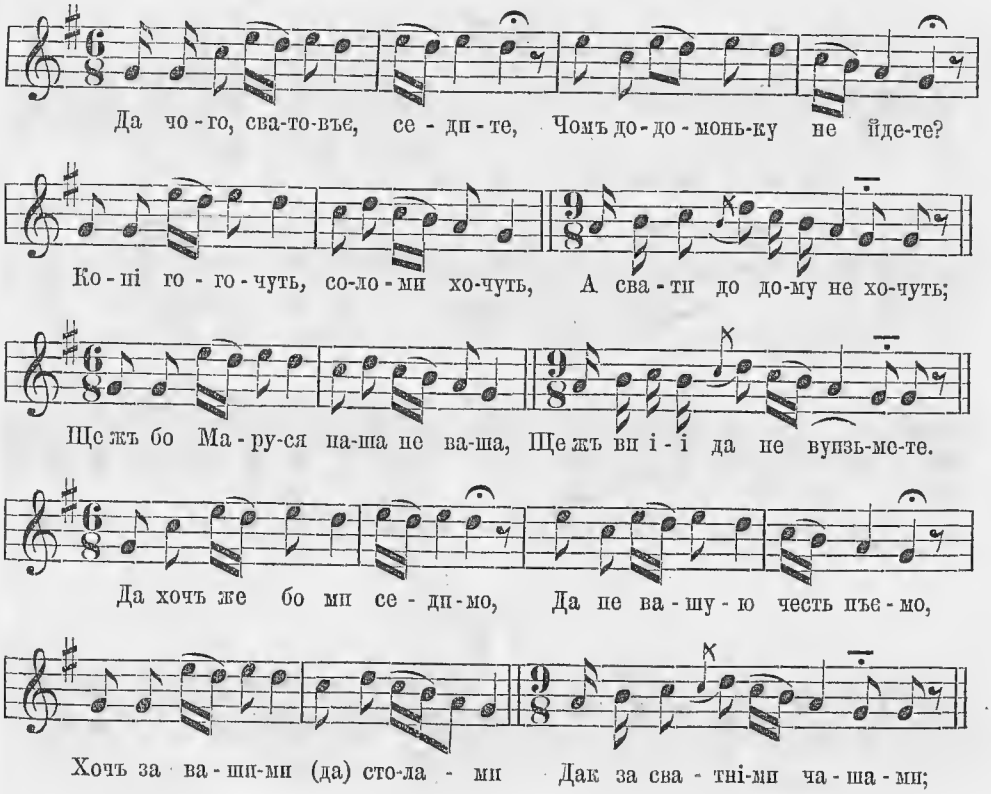
Да чо - го, сва-то-въе, се - дп - те, Чомъ до - до - монь-ку не йде-те?
Ко - ші го - го - чуть, со-ло - мп хо-чуть, А сва - тп до до-му не хо-чуть;
Щежъ бо Ма - ру-ся на-ша не ва-ша, Щежъ вп і - і да не вупзь-ме-те.
Да хочъ же бо мп се - дп - мо, Да не ва - шу - ю честь пъе - мо,
Хочъ за ва - шп-мп (да) сто-ла - мп Дак за сва - тні-мп ча - ша - мп;

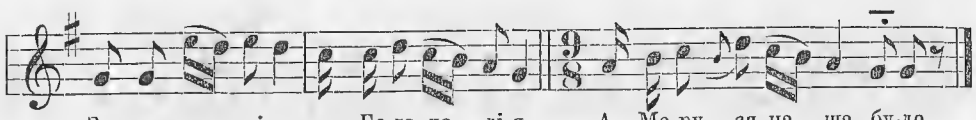
За - втра не - ді-ля на Бо-га па - ді-я, А Ма-ру - ся на - ша бу-де.

№ 36.

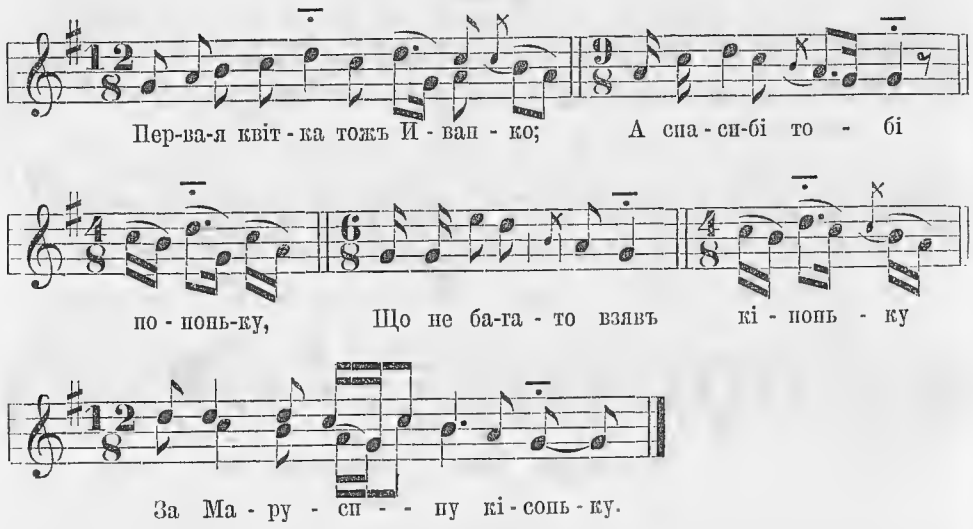
Пер-ва-я квіт - ка тожъ И - ван - ко; А спа - си-бі то - бі
по - нонь-ку, Що не ба-га - то взявъ кі - нонь - ку
За Ма - ру - сп - - ну кі - сонь - ку.

№ 37.

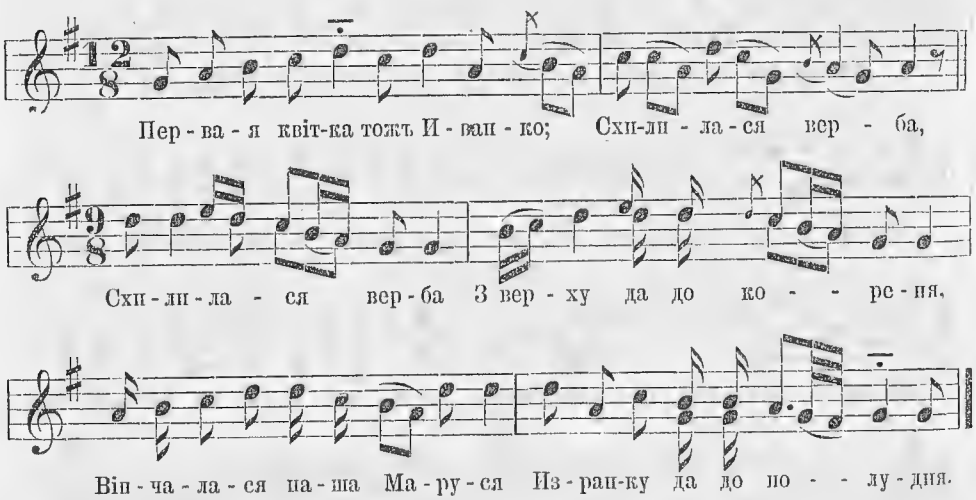
Пер - ва - я квіт-ка тожъ И - ван - ко; Схи-ли - ла - ся вер - ба,
Схи - ли - ла - ся вер - ба З вер - ху да до ко - - ре - ня,
Віп - ча - ла - ся на - ша Ма - ру - ся Из - ран-ку да до по - - лу - дня.

№ 38.

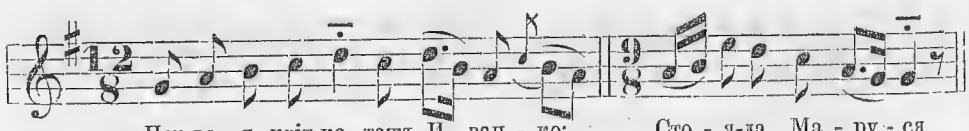
Пер-ва - я квіт-ка, тожъ И - ван - ко; Сто - я-ла Ма - ру - ся

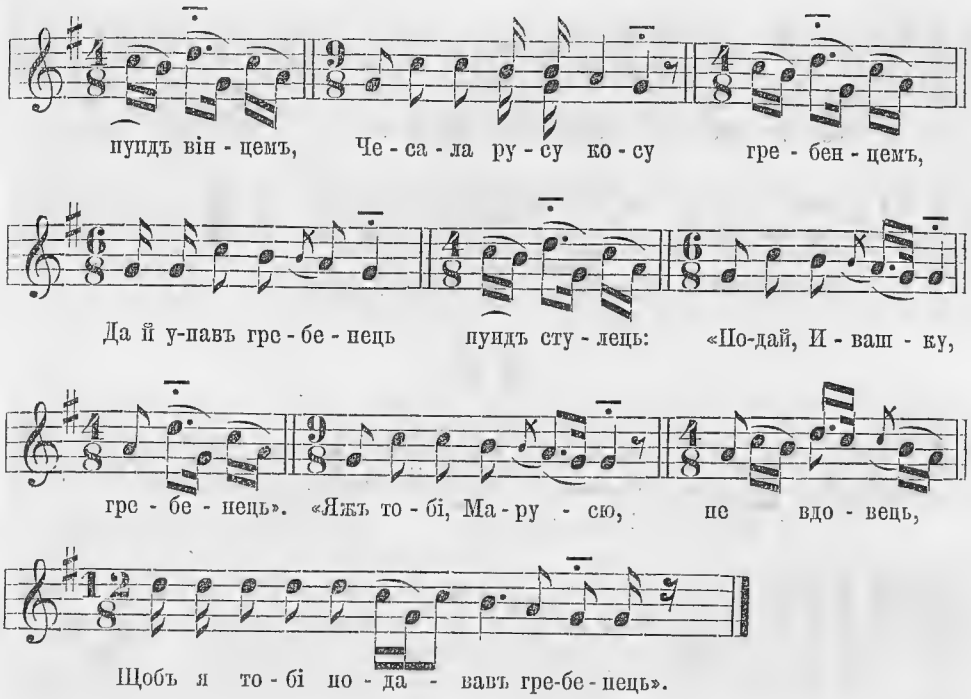
пундъ він - цемъ, Че - са - ла ру - су ко - су гре - бен - цемъ,
Да й у-павъ гре - бе - нець пундъ сту - лець: «По-дай, И - ваш - ку,
гре - бе - нець». «Яжъ то - бі, Ма - ру - сю, не вдо - вець,
Щобъ я то - бі по - да - вавъ гре-бе - нець».

№ 39.

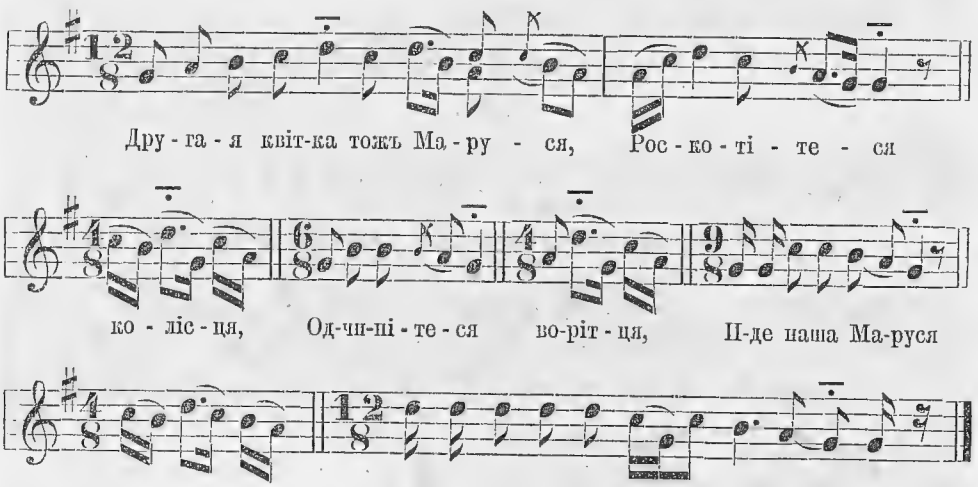
Дру - га - я квіт-ка тожъ Ма - ру - ся, Рос - ко - ті - те - ся
ко - ліс - ця, Од-чи-пі - те - ся во-ріт - ця, П-де наша Ма-руся
одъ вен - ця, Ве - де со - бі И - ваш - ка мо-лод - ця.

№ 40.

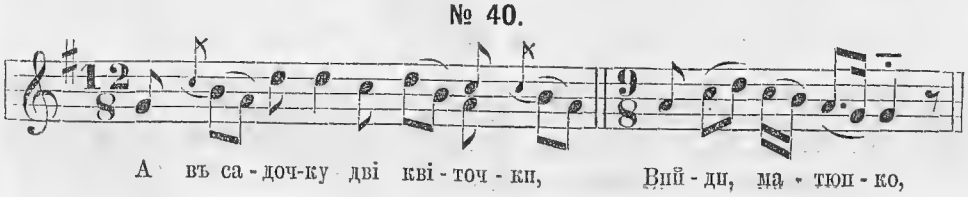
А въ са - доч-ку дві кві - точ - ки, Вий - ди, ма - тюн - ко,

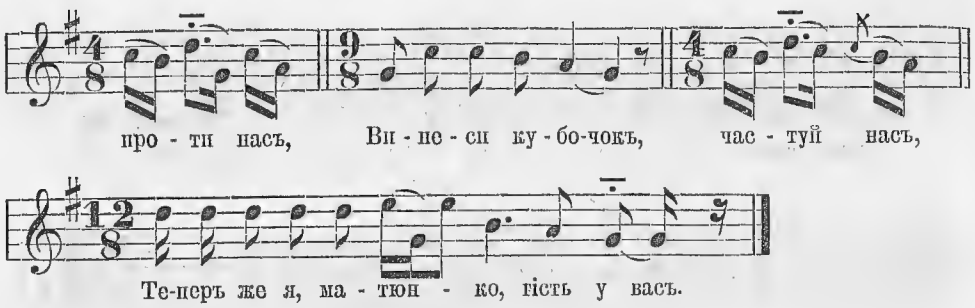
про - ти насъ, Ви - не - си ку - бо-чокъ, час - туй насъ,
Те-перъ же я, ма - тюн - ко, гість у васъ.

№ 41.

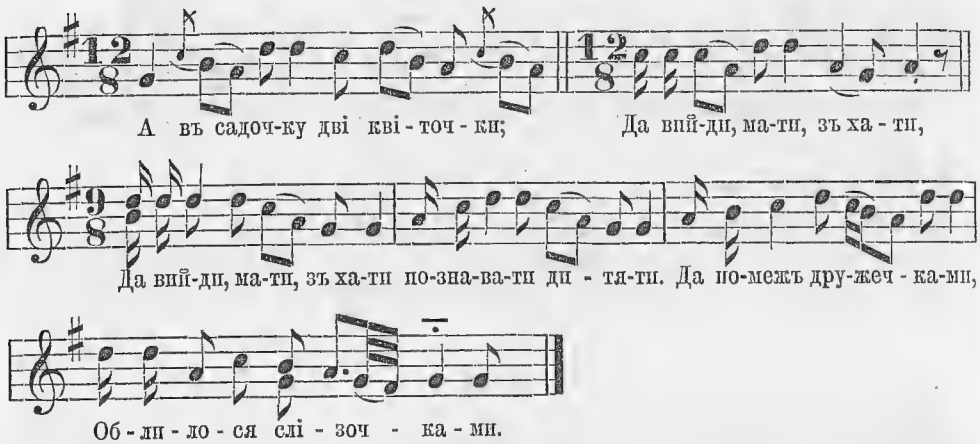
А въ садоч-ку дві кві - точ - ки; Да вий-ди, ма-ти, зъ ха - ти,
Да вий-ди, ма-ти, зъ ха-ти по-зна-ва-ти ди - тя-ти. Да по-межъ дру-жеч - ка-ми,
Об - ли - ло - ся слі - зоч - ка - ми.

№ 42.

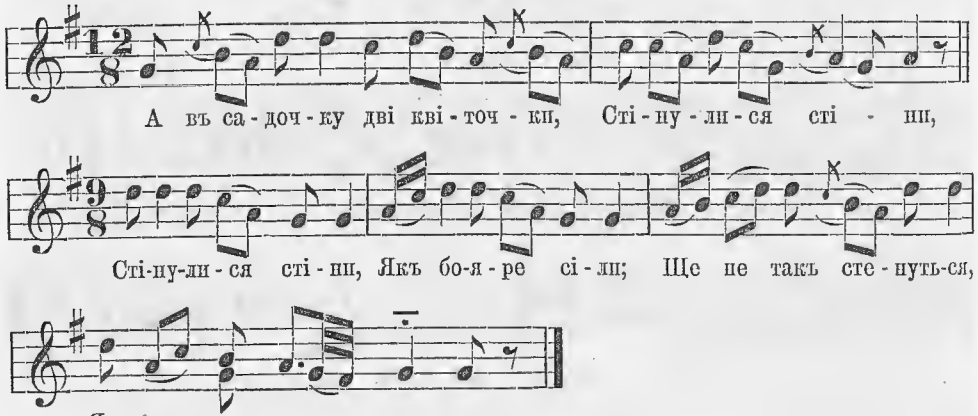
А въ са - доч - ку дві кві - точ - ки, Сті - ну - ли - ся сті - ни,
Сті-ну-ли-ся сті - ни, Якъ бо-я-ре сі - ли; Ще не такъ сте - нуть-ся,
Якъ ме - ду на - - пьють-ся.

№ 43.

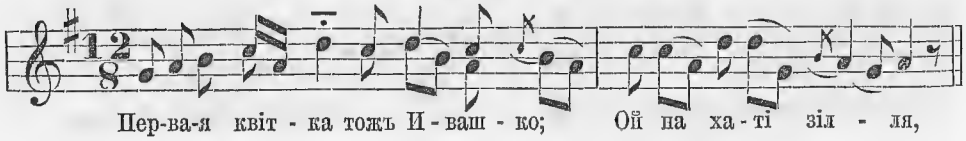
Пер-ва-я квіт - ка тожъ И - ваш - ко; Ой на ха - ті зіл - ля,

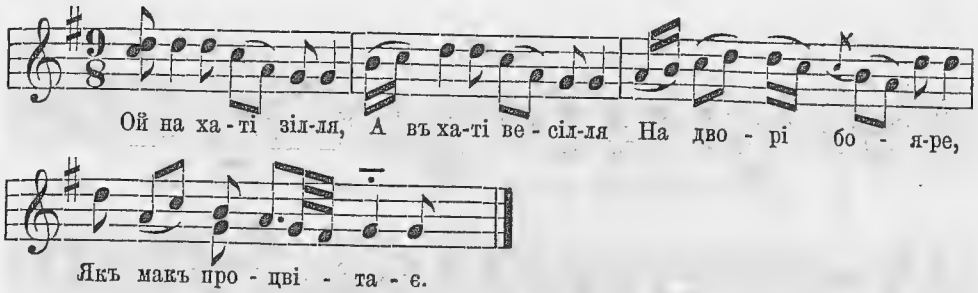
Ой на ха-ті зіл-ля, А въ ха-ті ве-сіл-ля На дво-рі бо-я-ре,
Якъ макъ про-цві-та-є.

№ 44.

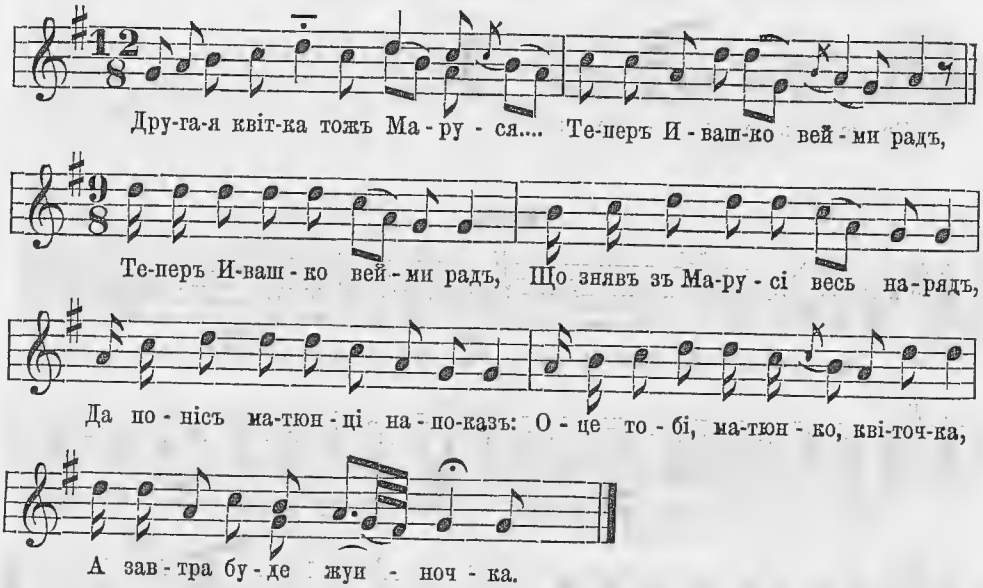
Дру-га-я квіт-ка тожъ Ма-ру-ся.... Те-перъ И-ваш-ко вей-ми радъ,
Те-перъ И-ваш-ко вей-ми радъ, Що знявъ зъ Ма-ру-сі весь на-рядъ,
Да по-нісъ ма-тюн-ці на-по-казъ: О-це то-бі, ма-тюн-ко, кві-точ-ка,
А зав-тра бу-де жуи-ноч-ка.

№ 46.

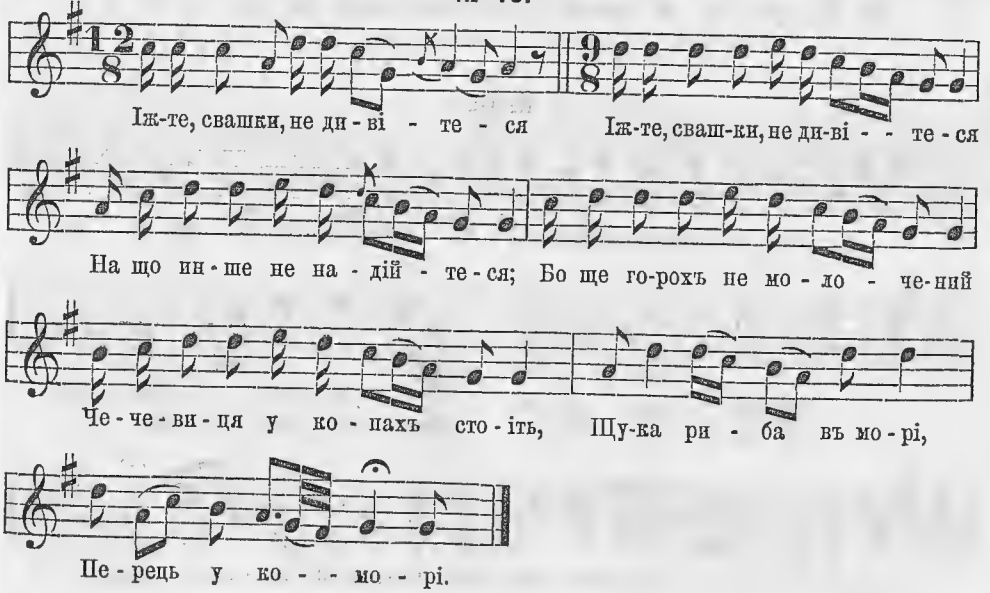
Іж-те, свашки, не ди-ві-те-ся Іж-те, сваш-ки, не ди-ві--те-ся
На що ин-ше не на-дій-те-ся; Бо ще го-рохъ не мо-ло-че-ний
Че-че-ви-ця у ко-пахъ сто-ить, Щу-ка ри-ба въ мо-рі,
Пе-рець у ко--мо-рі.

№ 47.

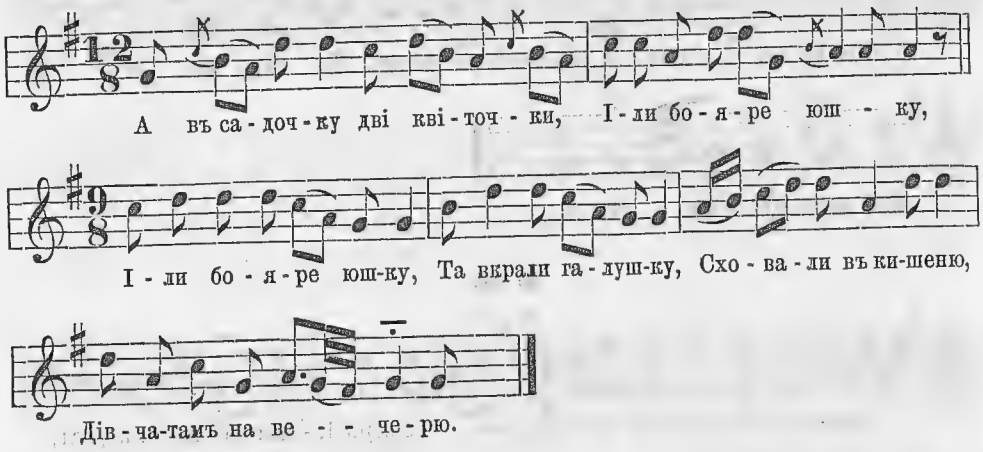
А въ са-доч-ку дві кві-точ-ки, І-ли бо-я-ре юш-ку,
І-ли бо-я-ре юш-ку, Та вкрали га-луш-ку, Схо-ва-ли въ ки-шеню,
Дів-ча-тамъ на ве-че-рю.

№ 48.

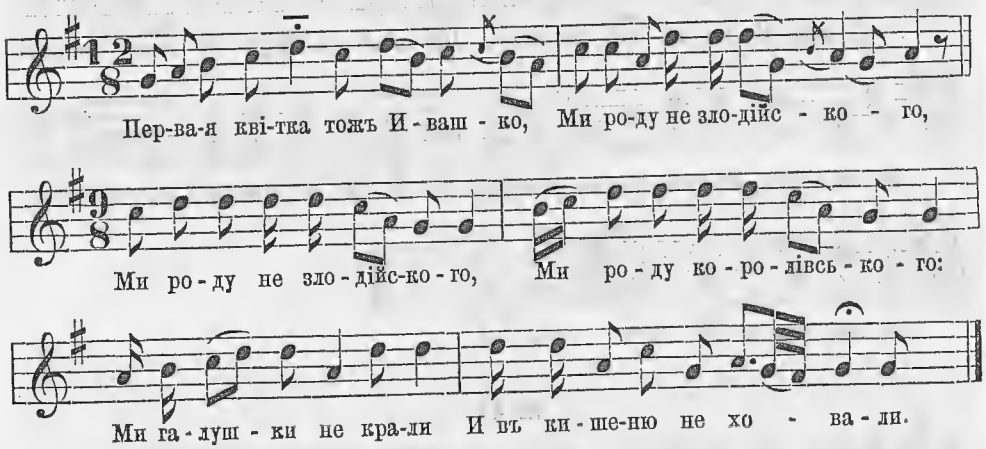
Пер-ва-я кві-тка тожъ И-ваш-ко, Ми ро-ду не зло-дійс-ко-го,
Ми ро-ду не зло-дійс-ко-го, Ми ро-ду ко-ро-лівсь-ко-го:
Ми га-луш-ки не кра-ли И въ ки-ше-ню не хо-ва-ли.

№ 49.

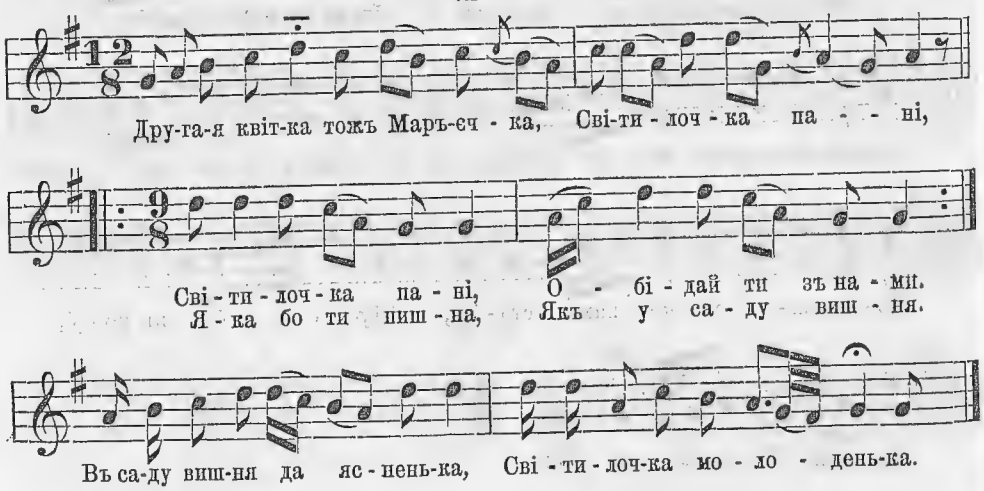
Дру-га-я квіт-ка тожъ Маръ-єч-ка, Сві-ти-лоч-ка па-ні,
Сві-ти-лоч-ка па-ні, О-бі-дай ти зъ на-ми.
Я-ка бо ти пиш-на, Якъ у са-ду виш-ня.
Въ са-ду виш-ня да яс-нень-ка, Сві-ти-лоч-ка мо-ло-день-ка.

№ 50.

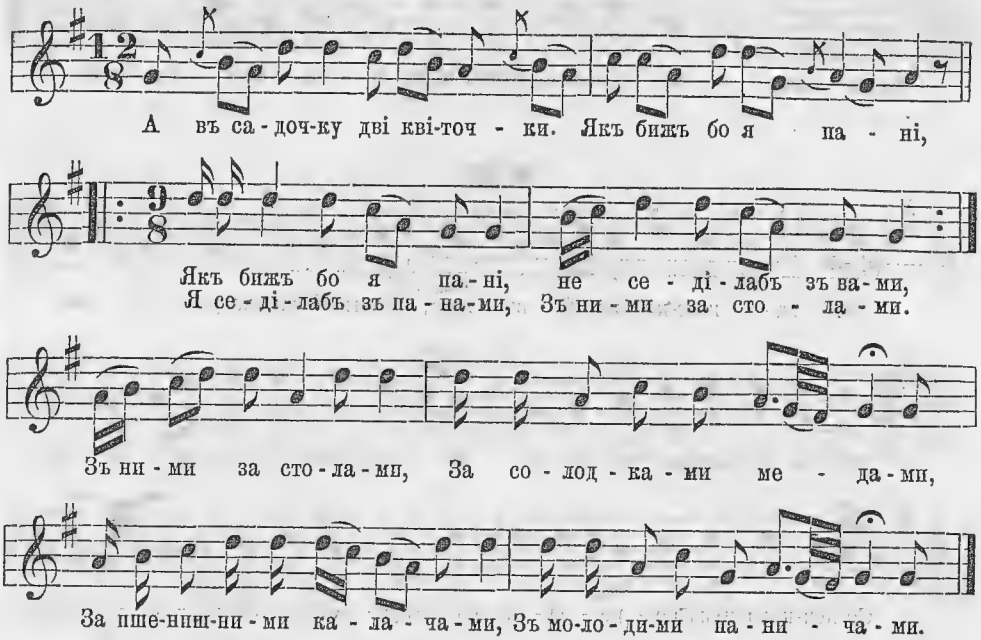
А въ са-доч-ку дві кві-точ-ки. Якъ бижъ бо я па-ні,
Якъ бижъ бо я па-ні, не се-ді-лабъ зъ ва-ми,
Я се-ді-лабъ зъ па-на-ми, Зъ ни-ми за сто-ла-ми.
Зъ ни-ми за сто-ла-ми, За со-лод-ка-ми ме-да-ми,
За пше-нии-ни-ми ка-ла-ча-ми, Зъ мо-ло-ди-ми па-ни-ча-ми.

№ 51.

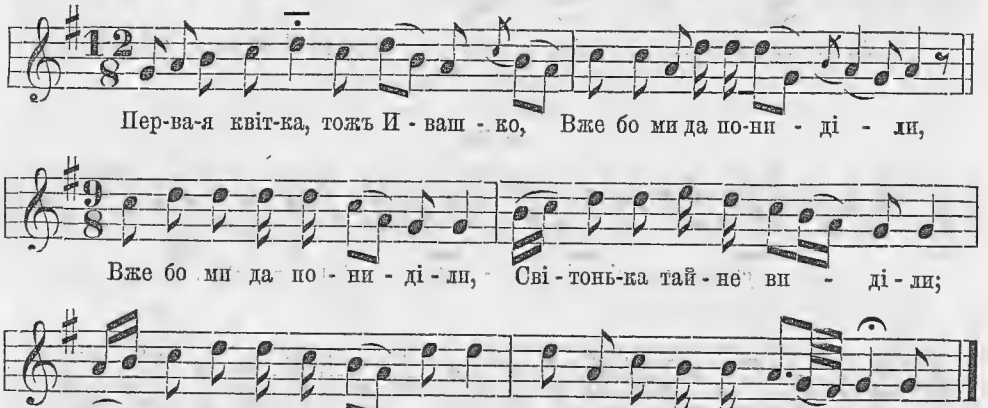
Пер-ва-я квіт-ка, тожъ И-ваш-ко, Вже бо ми да по-ни-ді-ли,
Вже бо ми да по-ни-ді-ли, Сві-тонь-ка тай-не ви-ді-ли;
Пуий-де-мо по-гу-ля-є-мо, Сві-тонь-ка по-ви-да-є-мо.

№ 52.

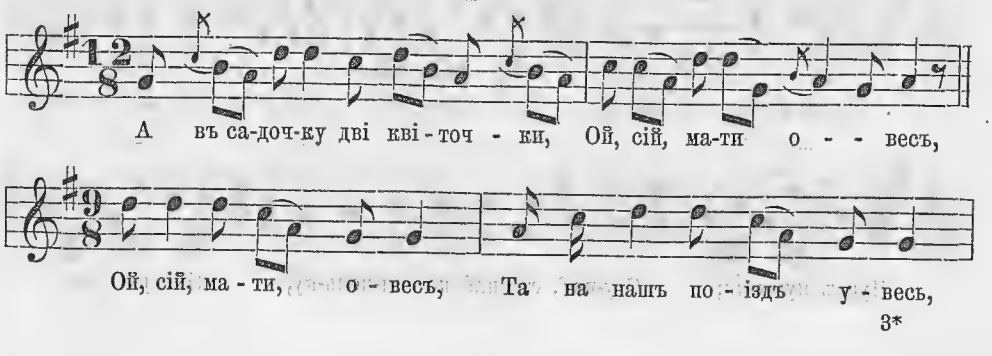
А въ са-доч-ку дві кві-точ-ки, Ой, сій, ма-ти о-весъ,
Ой, сій, ма-ти, о-весъ, Та на нашъ по-іздъ у-весь,

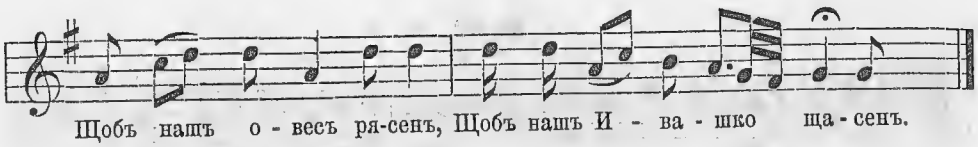
Щобъ нашъ о - весъ ря-сенъ, Щобъ нашъ И - ва - шко ща - сенъ.

№ 53.

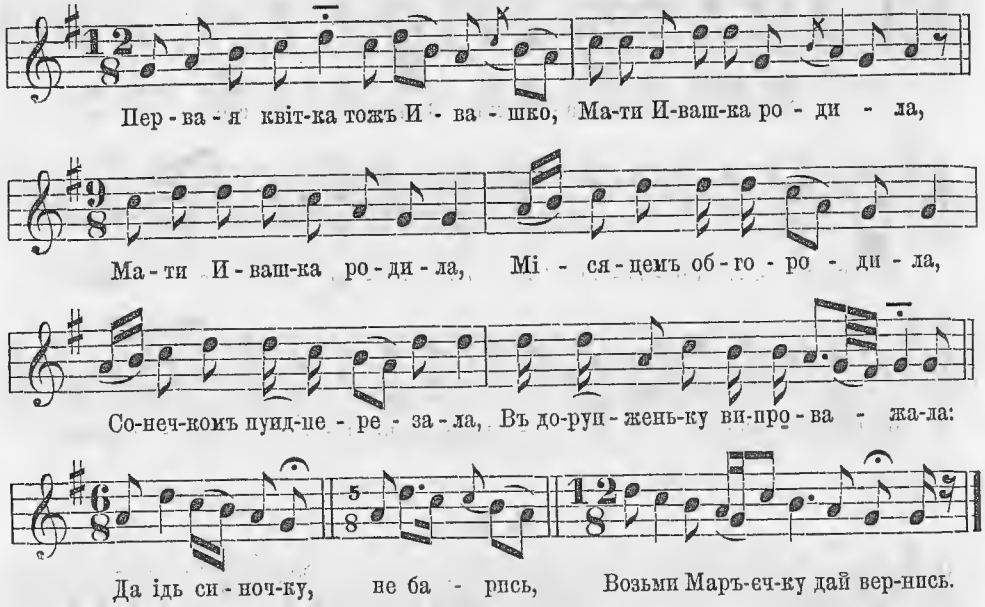
Пер - ва - я квіт-ка тожъ И - ва - шко, Ма-ти И-ваш-ка ро - ди - ла,
Ма - ти И - ваш-ка ро - ди - ла, Мі - ся - цемъ об - го - ро - ди - ла,
Со-неч-комъ пуид-не - ре - за - ла, Въ до-ру-жень-ку ви-про - ва - жа-ла:
Да ідь си - ноч-ку, не ба - рись, Возьми Маръ-еч-ку дай вер-нись.

№ 54.

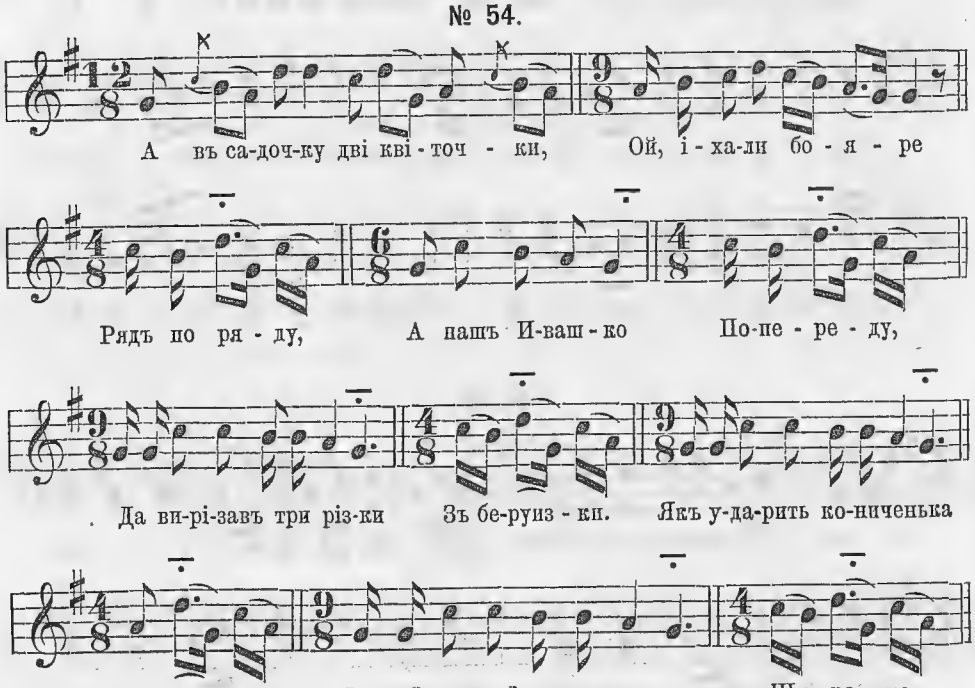
А въ са-доч-ку дві кві - точ - ки, Ой, і - ха-ли бо - я - ре
Рядъ по ря - ду, А нашъ И-ваш - ко По-не - ре - ду,
Да ви-рі-завъ три різ-ки Зъ бе-руиз - ки. Якъ у-да-рить ко-ниченька
Пуидъ нуиж-ки; Сту-пай, сту-пай ко - ни-чень-ку, Ши - ро - ко,

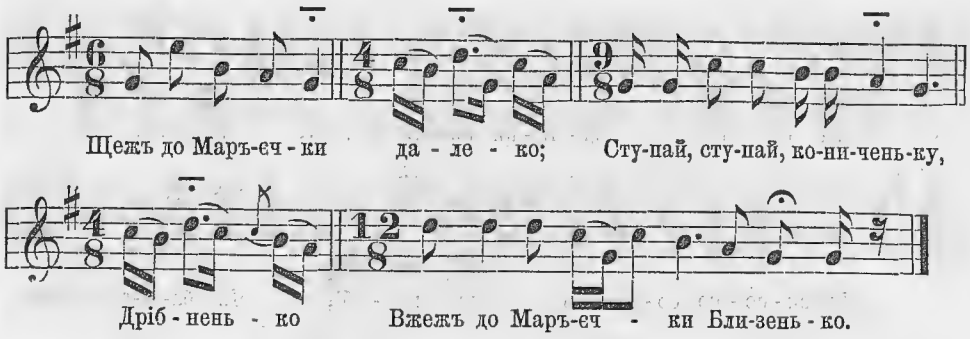
Щежъ до Маръ-еч-ки да-ле-ко; Сту-пай, сту-пай, ко-ни-чень-ку,
Дріб-нень-ко Вжежъ до Маръ-еч-ки Бли-зень-ко.

№ 55.

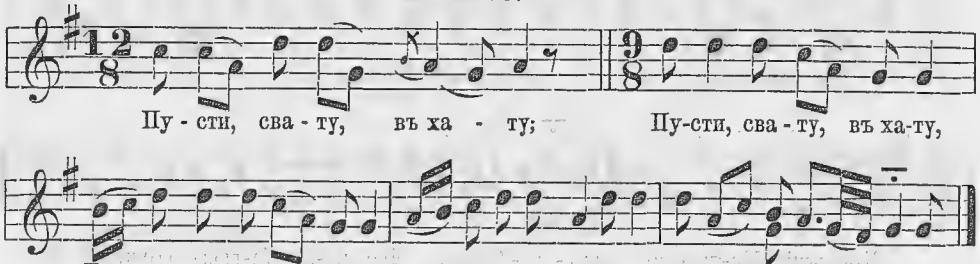
Пу-сти, сва-ту, въ ха-ту; Пу-сти, сва-ту, въ ха-ту,
Тутъ же насъ не ба-га-то: Че-тве-ро да пъя-те-ро, У сіхъ де-въя-те-ро.

№ 57.

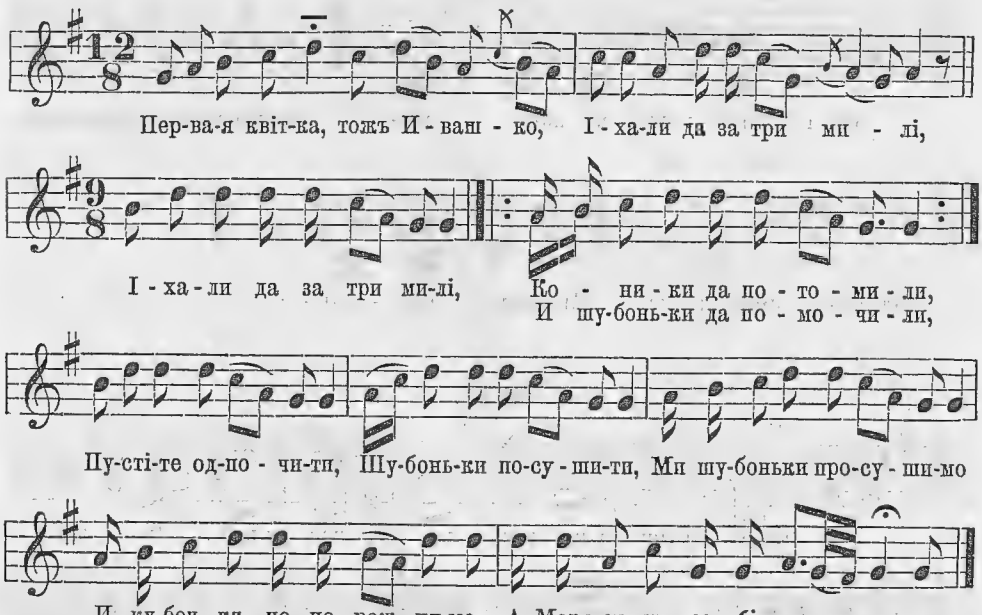
Пер-ва-я квіт-ка, тожъ И-ван-ко, І-ха-ли да за три ми-лі,
І-ха-ли да за три ми-лі, Ко-ни-ки да по-то-ми-ли,
И шу-бонь-ки да по-мо-чи-ли,
Пу-сті-те од-но-чи-ти, Шу-бонь-ки по-су-ши-ти, Ми шу-боньки про-су-ши-мо
И ку-боч-ки по-по-рож-ни-мо, А Маръ-еч-ку со-бі возь-ме-мо.

№ 58.

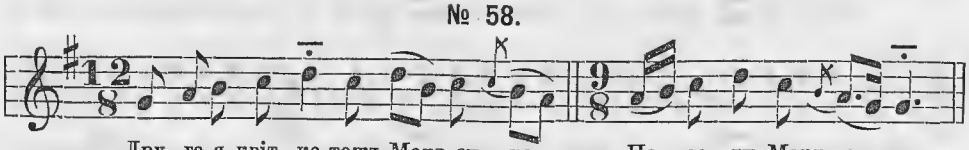
Дру-га-я квіт-ка тожъ Маръ-еч-ка, Не се-ди Маръ-еч-ко,

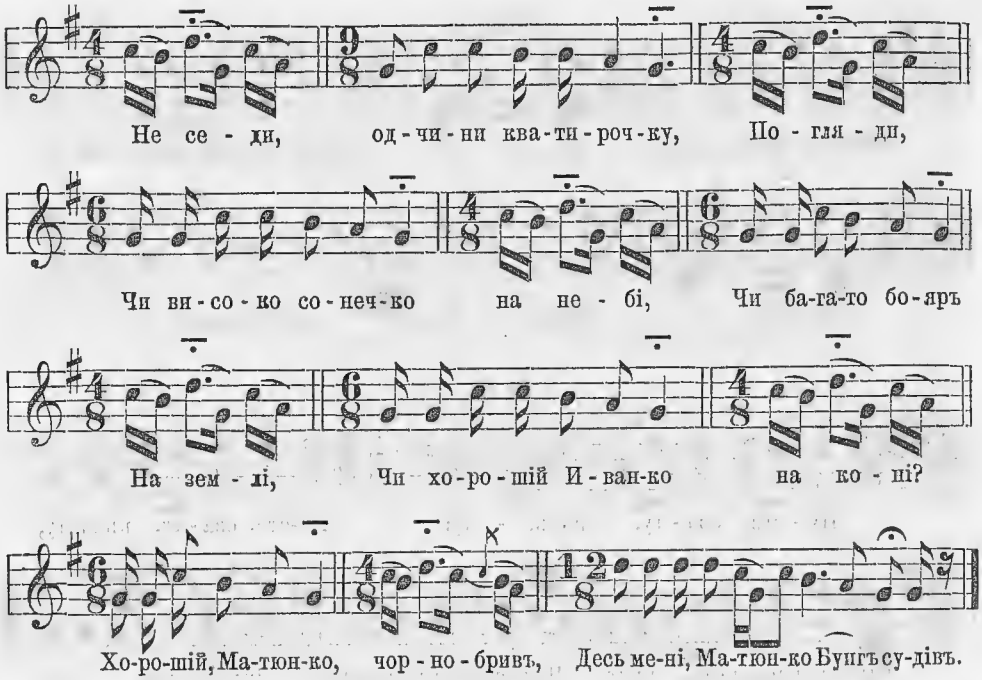
Не се - ди, од - чи - ни ква - ти - роч - ку, По - гля - ди,
Чи ви - со - ко со - неч - ко на не - бі, Чи ба - га - то бо - яръ
На зем - лі, Чи хо - ро - шій И - ван - ко на ко - ні?
Хо - ро - шій, Ма - тюн - ко, чор - но - бривъ, Десь ме - ні, Ма - тюн - ко Бунгъ су - дівъ.

№ 60.

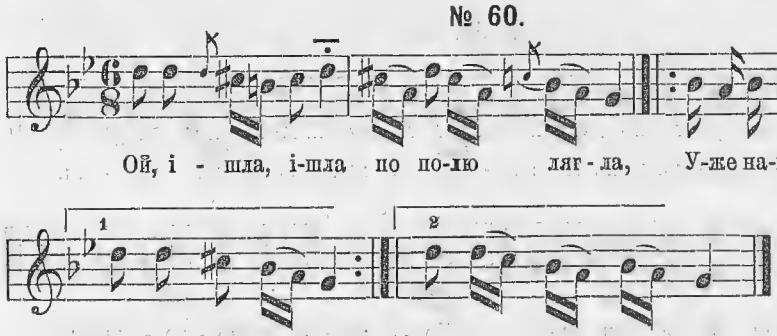
Ой, і - шла, і - шла по по - лю ляг - ла, У - же на - ша да Маръ - еч - ка
Къ сто - лу при - ляг - ла, Къ сто - лу при - ляг - ла.

№ 61.

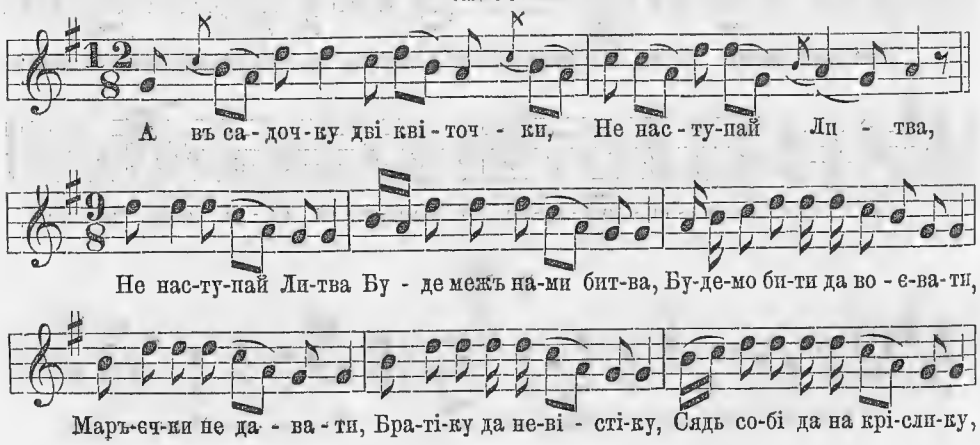
А въ са - доч - ку дві кві - точ - ки, Не нас - ту - пай Ли - тва,
Не нас - ту - пай Ли - тва Бу - де межъ на - ми бит - ва, Бу - де - мо би - ти да во - е - ва - ти,
Маръ - еч - ки не да - ва - ти, Бра - ті - ку да не - ві - сті - ку, Сядь со - бі да на крі - сли - ку,

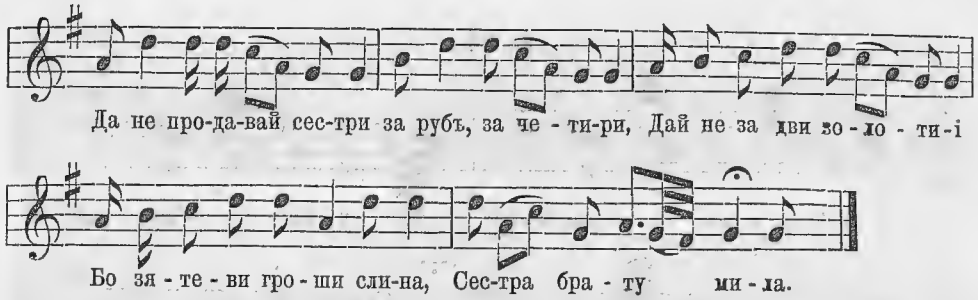
Да не про-да-вай сес-три за рубъ, за че - ти-ри, Дай не за дви зо - ло - ти-і
Бо зя - те - ви гро - ши сли-на, Сес-тра бра - ту ми - ла.

№ 62.

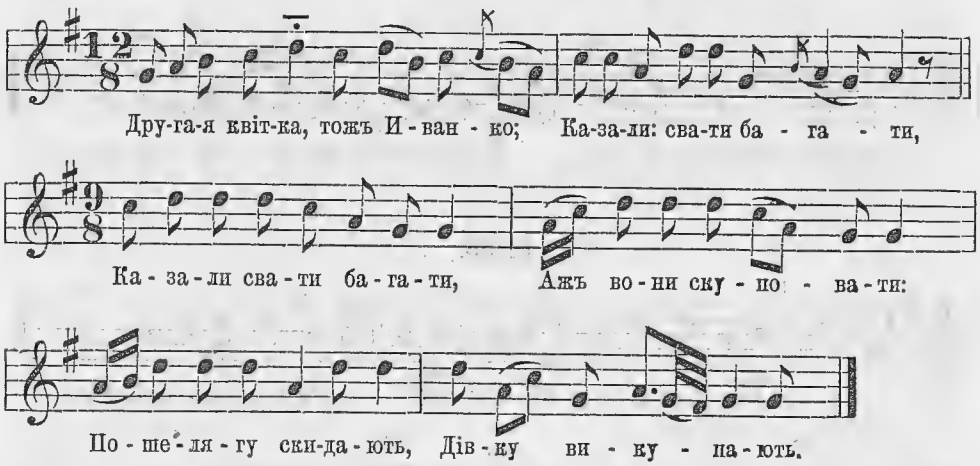
Дру-га-я квіт-ка, тожъ И - ван - ко; Ка-за-ли: сва-ти ба - га - ти,
Ка - за - ли сва - ти ба - га - ти, Ажъ во - ни ску - по - ва - ти:
По - ше - ля - гу ски-да - ють, Дів - ку ви - ку - па - ють.

№ 63.

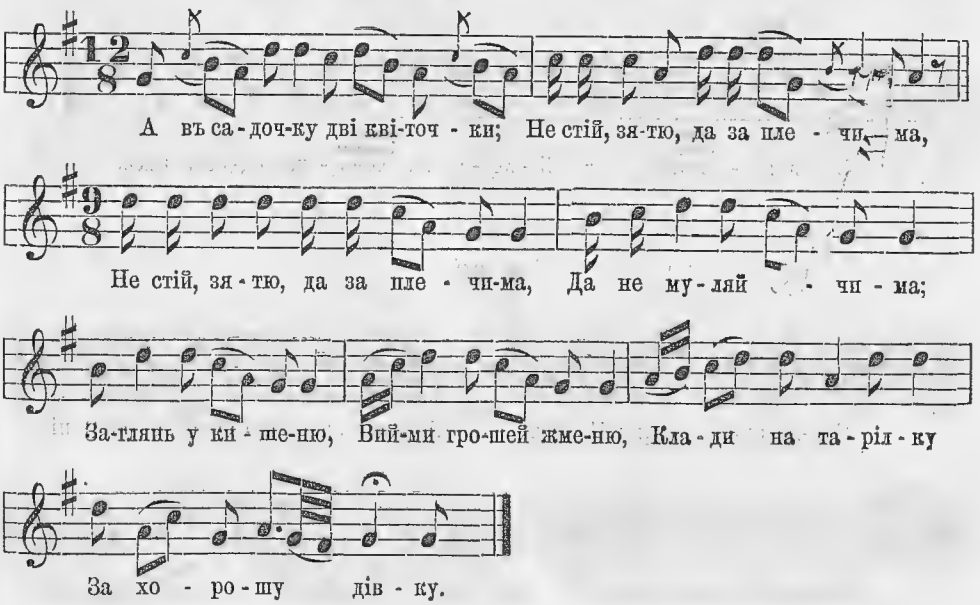
А въ са - доч-ку дві кві-точ - ки; Не стій, зя-тю, да за пле - чи-ма,
Не стій, зя - тю, да за пле - чи-ма, Да не му - ляй - чи - ма;
За-тлянь у ки - ше-ню, Вий-ми гро-шей жме-ню, Кла - ди на та - ріл - ку
За хо - ро - шу дів - ку.

№ 64.

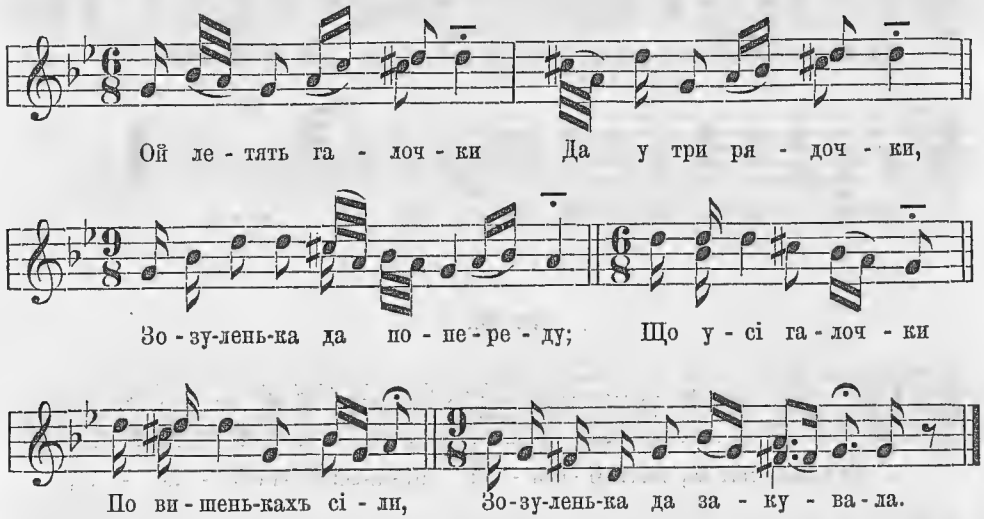
Ой ле - тять га - лоч - ки Да у три ря - доч - ки,
Зо - зу-лень-ка да по - не - ре - ду; Що у - сі га - лоч - ки
По ви - шень-кахъ сі - ли, Зо-зу-лень-ка да за - ку - ва - ла.

№ 65.

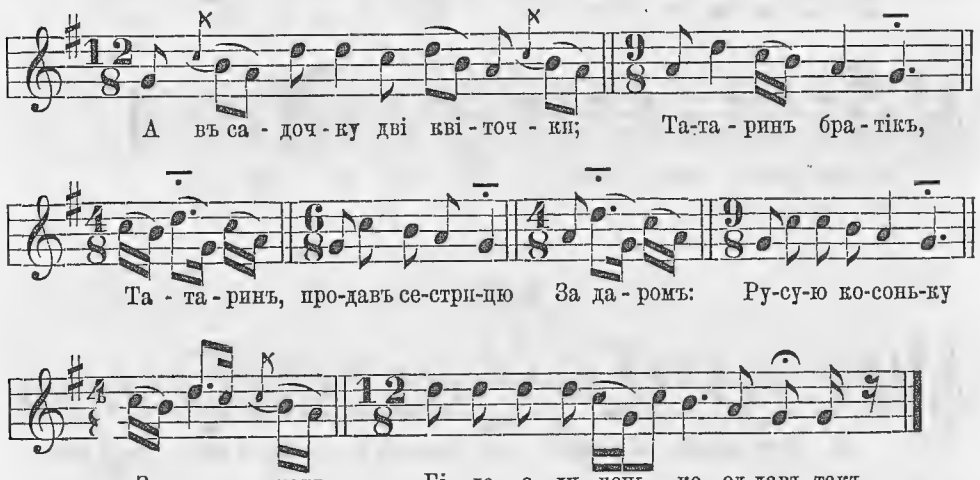
А въ са - доч - ку дві кві - точ - ки; Та-та - ринъ бра - тікъ,
Та - та - ринъ, про-давъ се-стри-цю За да - ромъ: Ру-су-ю ко-сонь-ку
За пъя - такъ, Бі - ле - є ли - чень - ко од-давъ такъ.

№ 66.

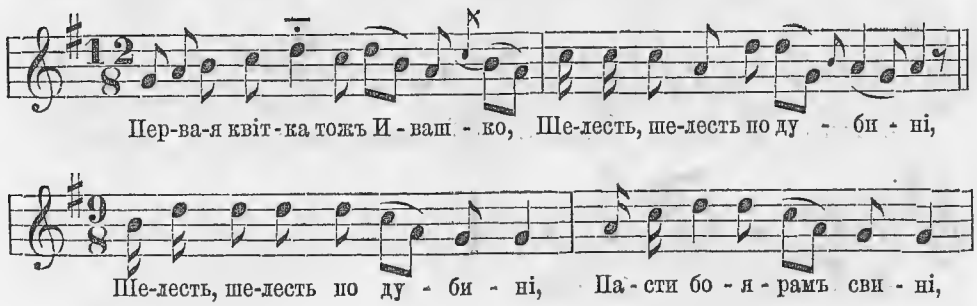
Пер-ва-я квіт - ка тожъ И - ваш - ко, Ше-лесть, ше-лесть по ду - би - ні,
Ше-лесть, ше-лесть по ду - би - ні, Па - сти бо - я - рамъ сви - ні,

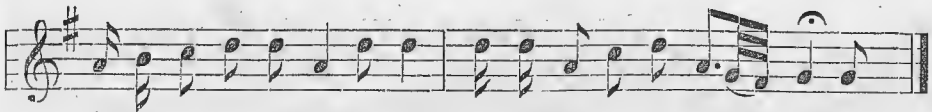
А И - ваш-ку за - га - ня - ти, Що не вмі - є ці - лу - ва - ти.

№ 67.

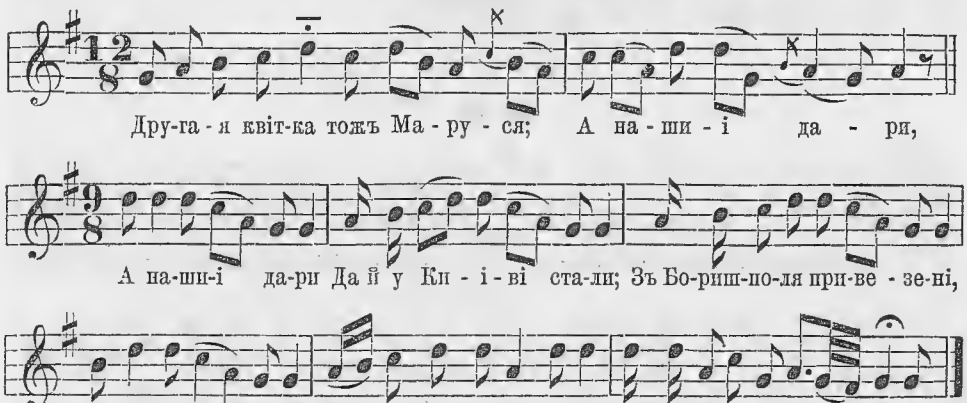
Дру-га - я квіт-ка тожъ Ма - ру - ся; А на - ши - і да - ри,
А на-ши-і да-ри Да й у Ки - і - ві ста-ли; Зъ Бо-риш-по-ля при-ве - зе-ні,
Шов-комъ ме-ре - жа-ні, Зо - ло-томъ га-пто-ва-ни, Всё-му ро-ду да-ро - ва-ни.

№ 68.

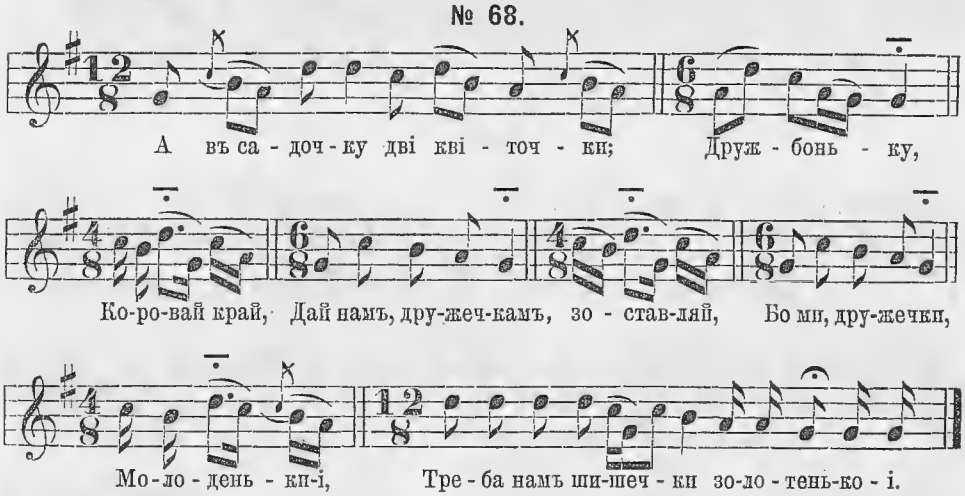
А въ са - доч - ку дві кві - точ - ки; Друж - бонь - ку,
Ко-ро-вай край, Дай намъ, дру-жеч-камъ, зо - став-ляй, Бо ми, дру-жечки,
Мо-ло - день - ки-і, Тре - ба намъ ши-шеч - ки зо-ло - тень-ко - і.

№ 69.

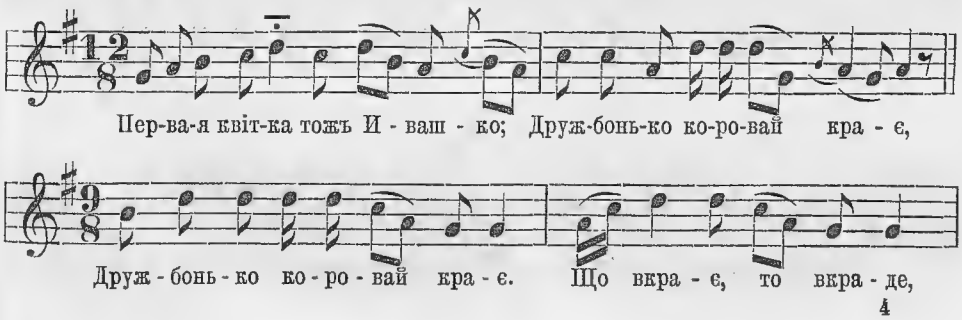
Пер-ва-я квіт-ка тожъ И - ваш - ко; Друж-бонь-ко ко-ро-вай кра - є,
Друж - бонь - ко ко - ро - вай кра - є. Що вкра - є, то вкра - де,

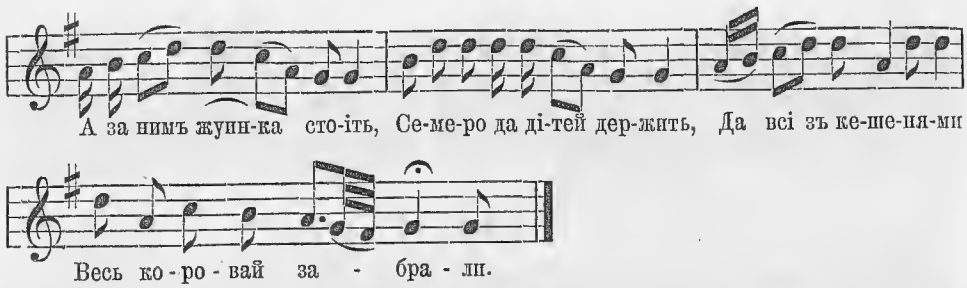
А за нимъ жунн-ка сто-іть, Се-ме-ро да ді-тей дер-жить, Да всі зъ ке-ше-ня-ми
Весь ко-ро-вай за - бра-ли.

№ 70.

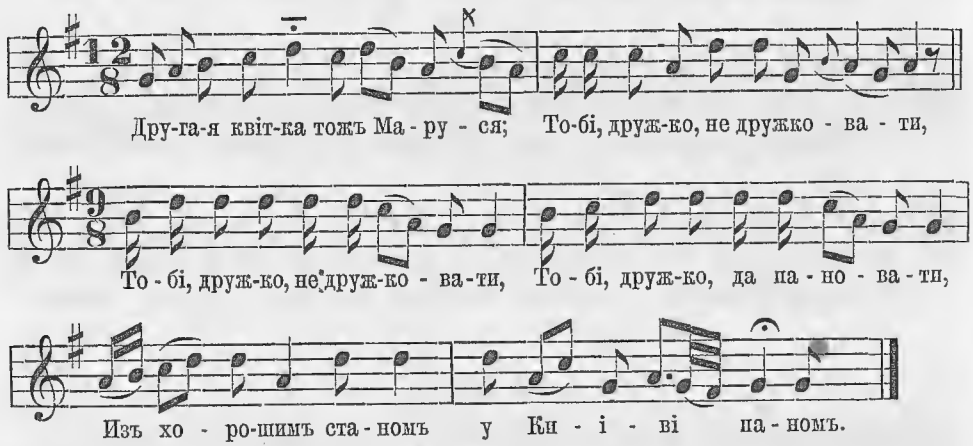
Дру-га-я квіт-ка тожъ Ма-ру-ся; То-бі, друж-ко, не дружко-ва-ти,
То-бі, друж-ко, не друж-ко-ва-ти, То-бі, друж-ко, да па-но-ва-ти,
Изъ хо-ро-шимъ ста-номъ у Ки-і-ві па-номъ.

№ 71.

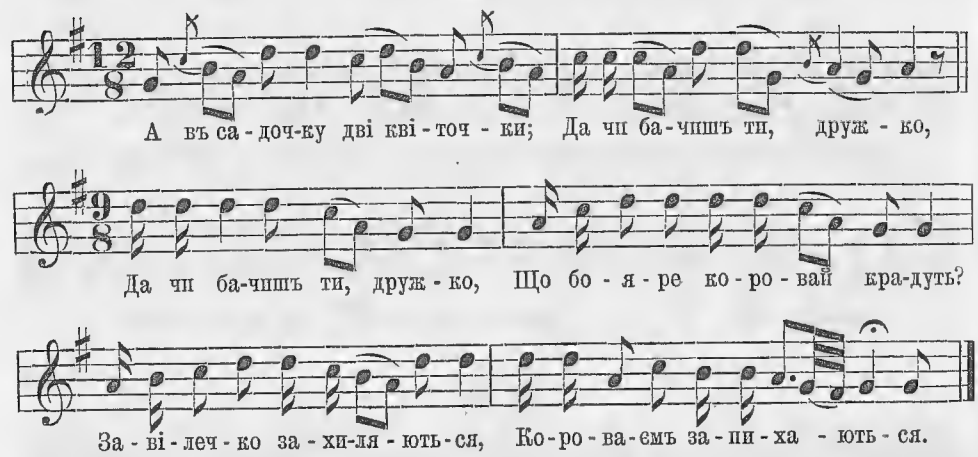
А въ са-доч-ку дві кві-точ-ки; Да чи ба-чишъ ти, друж-ко,
Да чи ба-чишъ ти, друж-ко, Що бо-я-ре ко-ро-вай кра-дуть?
За-ві-леч-ко за-хи-ля-ють-ся, Ко-ро-ва-ємъ за-пи-ха-ють-ся.

№ 72.

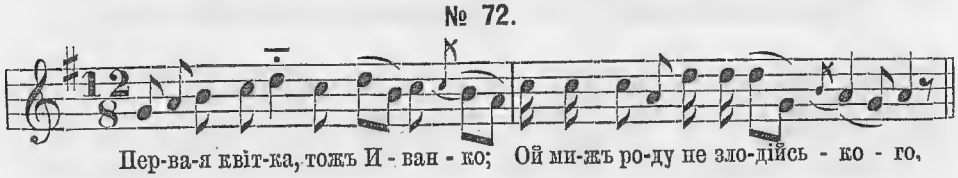
Пер-ва-я квіт-ка, тожъ И-ван-ко; Ой ми-жъ ро-ду не зло-дійсь-ко-го,

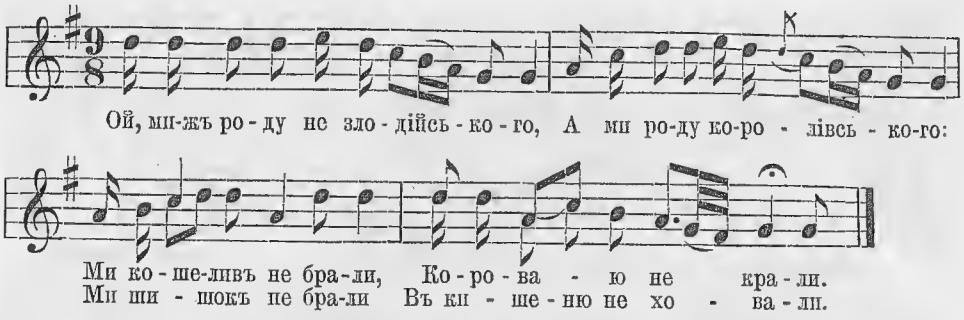
Ой, ми-жъ ро-ду не зло-дійсь-ко-го, А ми ро-ду ко-ро-лівсь-ко-го:
Ми ко-ше-ливъ не бра-ли, Ко-ро-ва-ю не кра-ли.
Ми ши-шокъ не бра-ли Въ ки-ше-ню не хо-ва-ли.

№ 73.

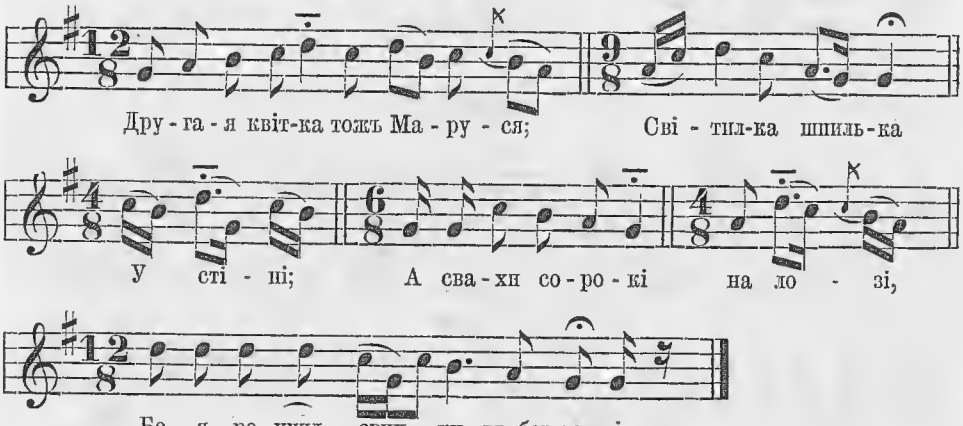
Дру-га-я квіт-ка тожъ Ма-ру-ся; Сві-тил-ка шпиль-ка
У сті-ні; А сва-хи со-ро-кі на ло-зі,
Бо-я-ре цуид-свин-ки въ бер-ло-зі.

№ 74.

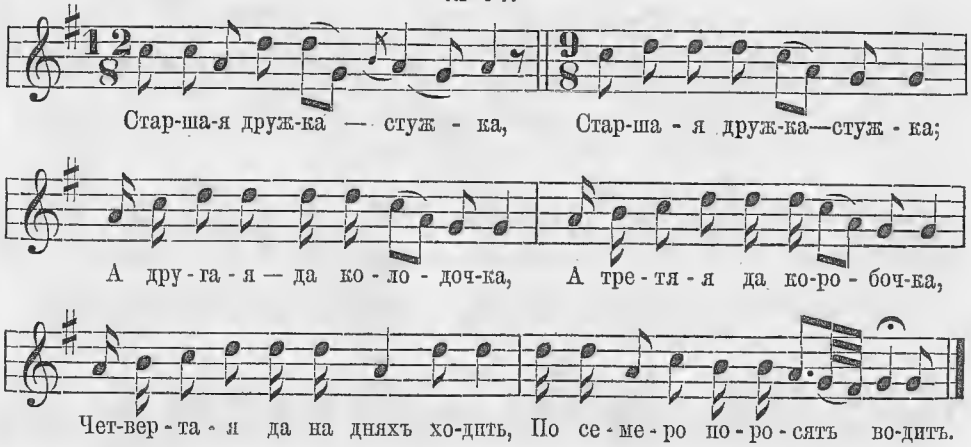
Стар-ша-я друж-ка — стуж-ка, Стар-ша-я друж-ка—стуж-ка;
А дру-га-я — да ко-ло-доч-ка, А тре-тя-я да ко-ро-боч-ка,
Чет-вер-та-я да на дняхъ хо-дить, По се-ме-ро по-ро-сятъ во-дить.

№ 75.

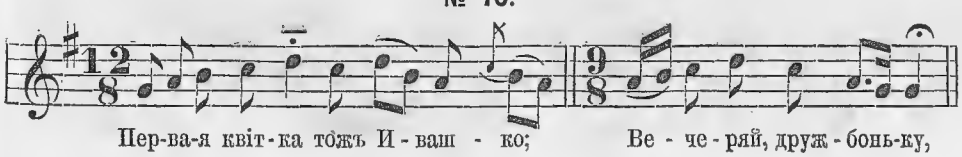
Пер-ва-я квіт-ка тожъ И-ван-ко; Ве-че-ряй, друж-бонь-ку,

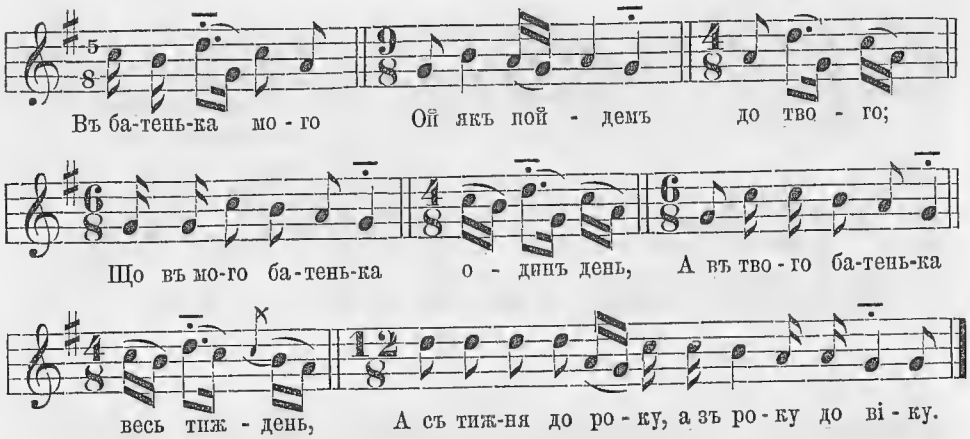
Въ ба-тень-ка мо - го Ой якъ пой - демъ до тво - го;
Що въ мо-го ба-тень-ка о - динъ день, А въ тво - го ба-тень-ка
весь тиж - день, А съ тиж-ня до ро - ку, а съ ро - ку до ві - ку.

№ 76.

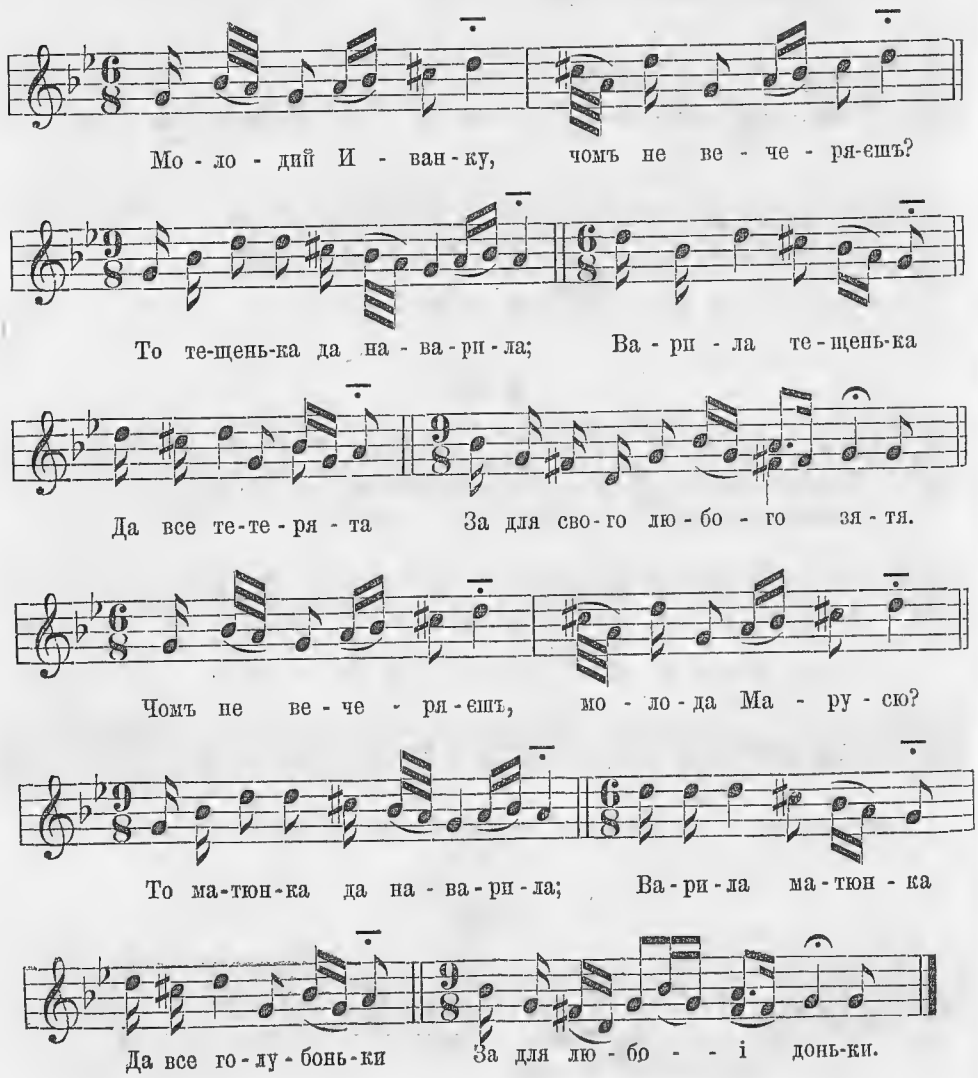
Мо - ло - дий И - ван - ку, чомъ не ве - че - ря-єшъ?
То те-щень-ка да на - ва - ри - ла; Ва - ри - ла те - щень-ка
Да все те-те - ря - та За для сво - го лю - бо - го зя - тя.
Чомъ не ве - че - ря-єшъ, мо - ло - да Ма - ру - сю?
То ма-тюн-ка да на - ва - ри - ла; Ва - ри - ла ма - тюн - ка
Да все го - лу - бонь - ки За для лю - бо - - і донь-ки.

№ 77.

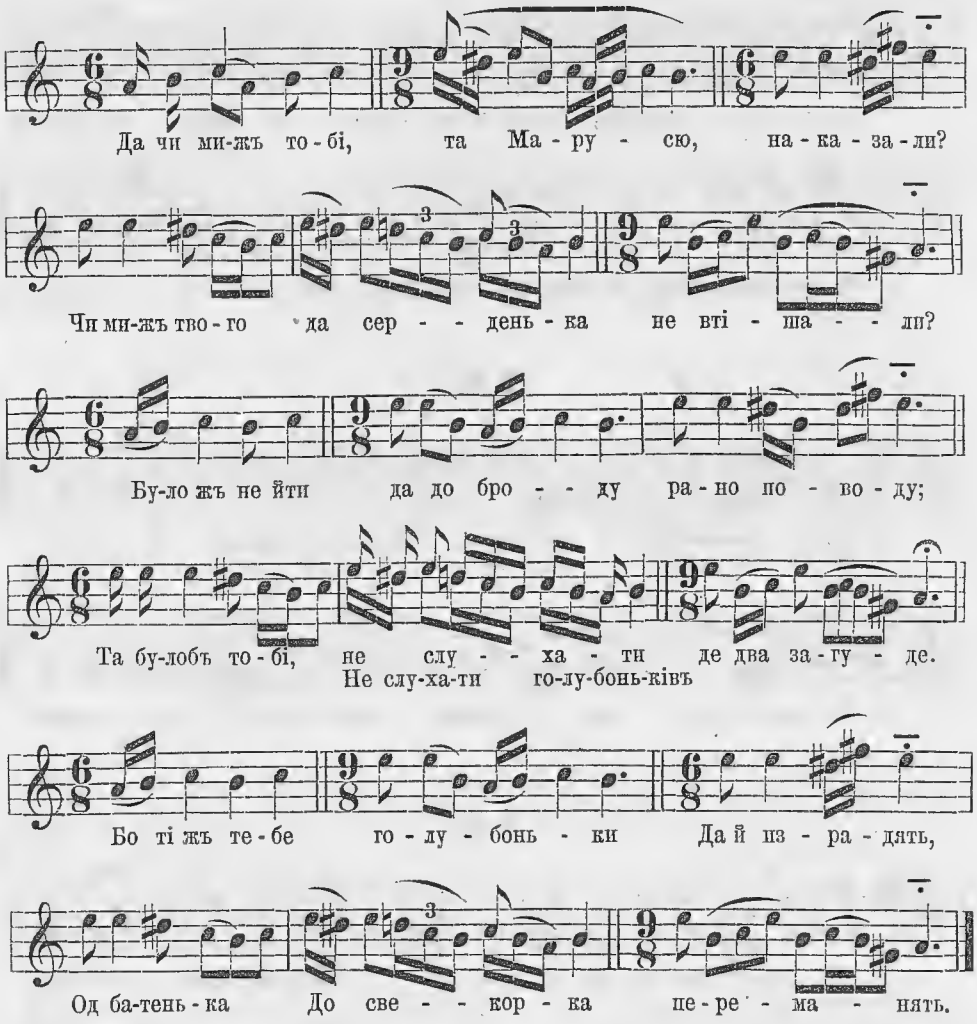
Да чи ми-жъ то-бі, та Ма-ру-сю, на-ка-за-ли?
Чи ми-жъ тво-го да сер--день-ка не вті-ша--ли?
Бу-ло жъ не йти да до бро--ду ра-но по-во-ду;
Та бу-лобъ то-бі, не слу--ха-ти де два за-гу-де.
Не слу-ха-ти го-лу-бонь-ківъ
Бо ті жъ те-бе го-лу-бонь-ки Да й из-ра-дять,
Од ба-тень-ка До све--кор-ка пе-ре-ма-нять.

№ 78.

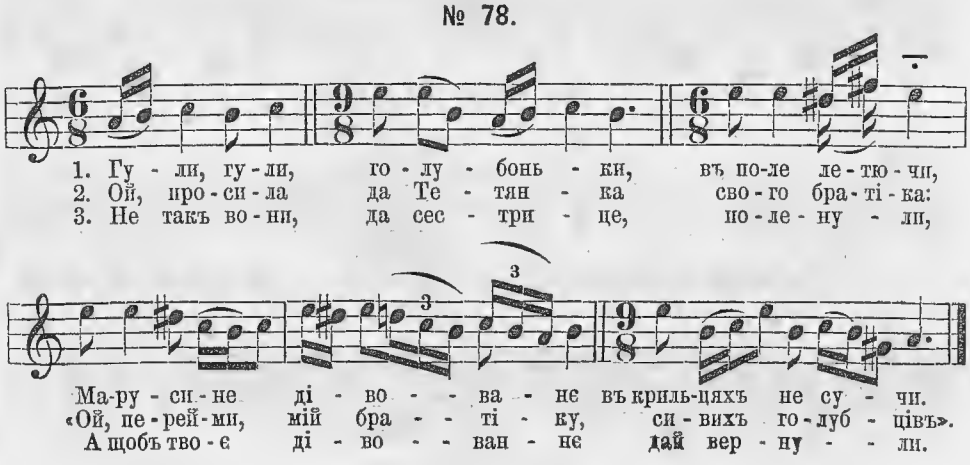
1. Гу-ли, гу-ли, го-лу-бонь-ки, въ по-ле ле-тю-чи,
2. Ой, иро-си-ла да Те-тян-ка сво-го бра-ті-ка:
3. Не такъ во-ни, да сес-три-це, по-ле-ну-ли,
Ма-ру-си-не ді-во--ва-не въ криль-цяхъ не су-чи.
«Ой, пе-рей-ми, мій бра--ті-ку, си-вихъ го-луб-цівъ».
А щобъ тво-є ді-во--ван-не дай вер-ну--ли.

№ 79.

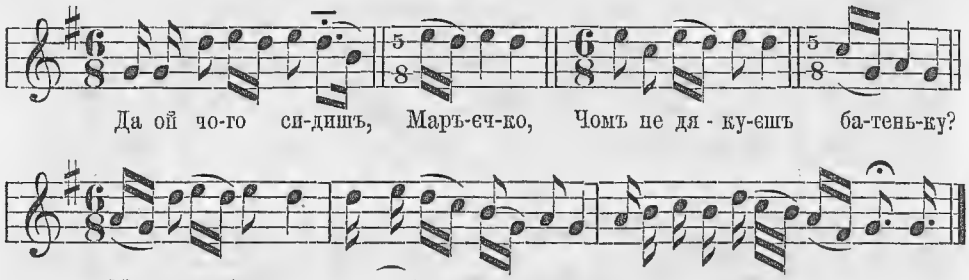
Да ой чо-го си-дишъ, Маръ-еч-ко, Чомъ не дя-ку-ешъ ба-тень-ку?
— Ой, спа-си-бумъ вамъ, да муий па-но-чень-ку, За ва-шу-ю да рос-ко-шень-ку.

№ 80.

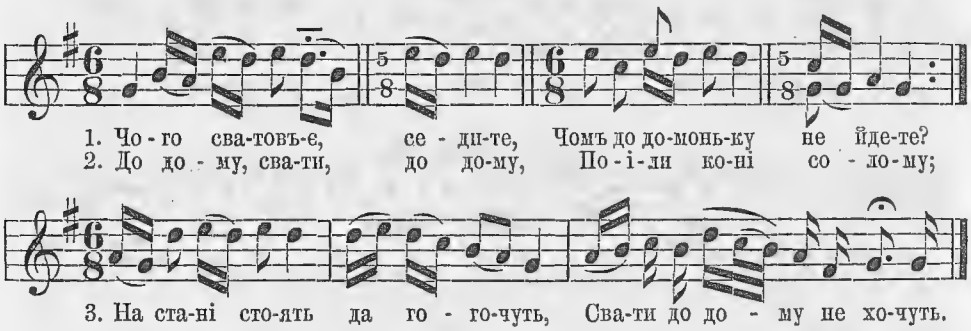
1. Чо-го сва-товъ-е, се-ди-те, Чомъ до до-монь-ку не йде-те?
2. До до-му, сва-ти, до до-му, По-і-ли ко-ні со-ло-му;
3. На ста-ні сто-ять да го-го-чуть, Сва-ти до до-му не хо-чуть.

№ 81.

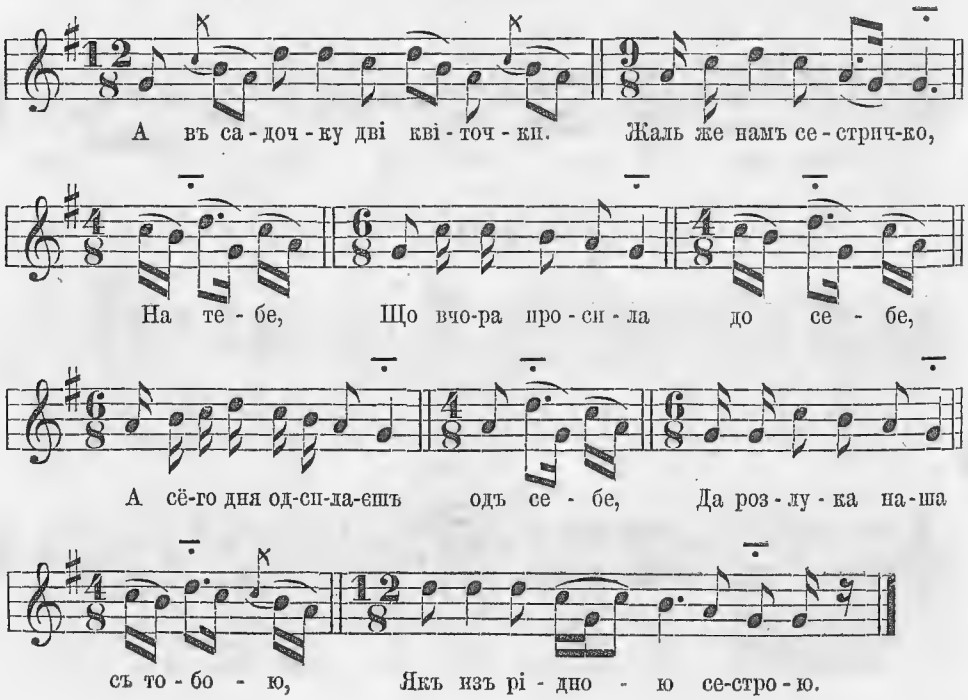
А въ са-доч-ку дві кві-точ-ки. Жаль же намъ се-стрич-ко,
На те-бе, Що вчо-ра про-си-ла до се-бе,
А сёго дня од-си-ла-ешъ одъ се-бе, Да роз-лу-ка на-ша
съ то-бо-ю, Якъ изъ рі-дно-ю се-стро-ю.

№ 82.

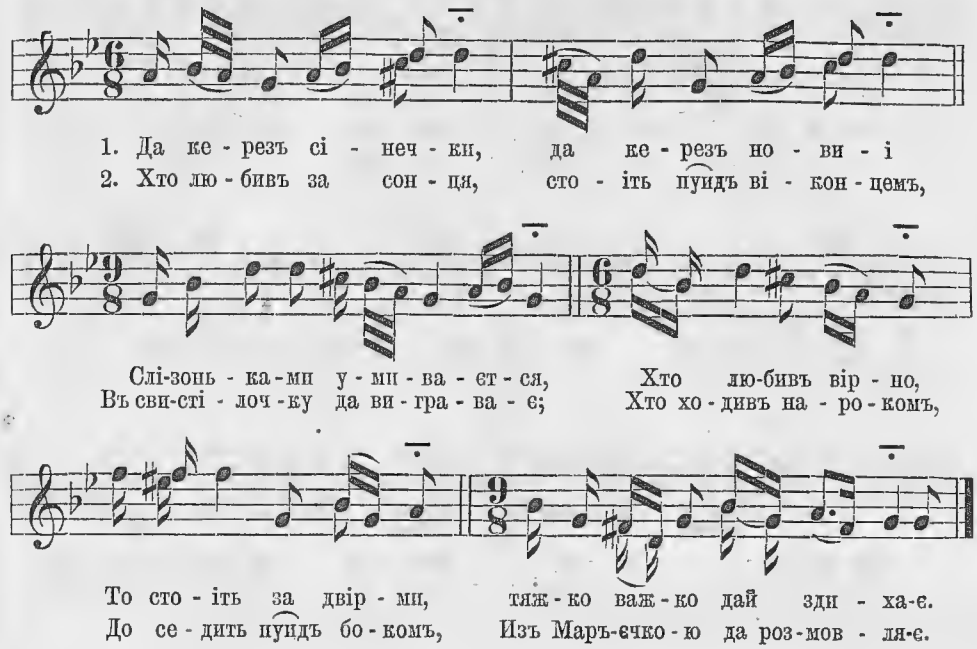
1. Да ке - резъ сі - неч - ки, да ке - резъ но - ви - і
2. Хто лю - бивъ за сон - ци, сто - іть пуидъ ві - кон - цемъ,
Слі-зонь - ка-ми у - ми - ва - єт - ся, Хто лю-бивъ вір - но,
Въ сви-сті - лоч - ку да ви - гра - ва - є; Хто хо - дивъ на - ро - комъ,
То сто - іть за двір - ми, тяж - ко важ - ко дай зди - ха-є.
До се - дить пуидъ бо - комъ, Изъ Маръ-єчко - ю да роз - мов - ля-є.

№ 83.

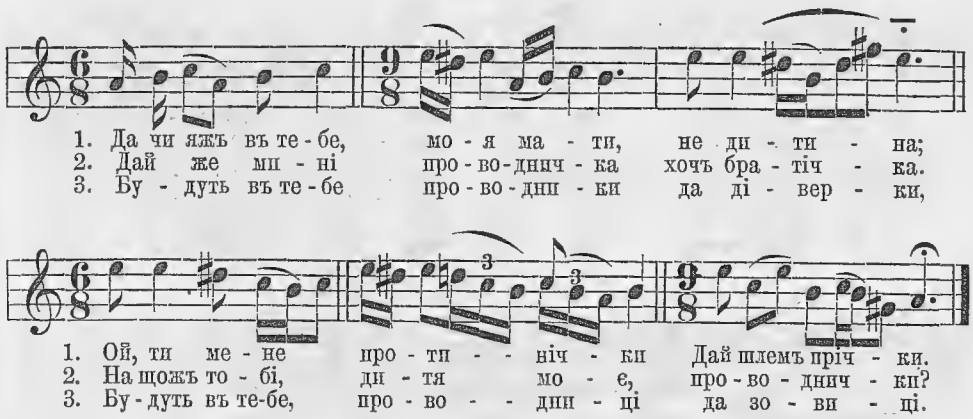
1. Да чи яжъ въ те - бе, мо - я ма - ти, не ди - ти - на;
2. Дай же ми - ні про - во - днич - ка хочъ бра - тіч - ка.
3. Бу - дуть въ те - бе про - во - дни - ки да ді - вер - ки,
1. Ой, ти ме - не про - ти - - ніч - ки Дай шлемъ пріч - ки.
2. На щожъ то - бі, ди - тя мо - є, про - во - днич - ки?
3. Бу - дуть въ те-бе, про - во - - дни - ці да зо - ви - ці.

№ 84.

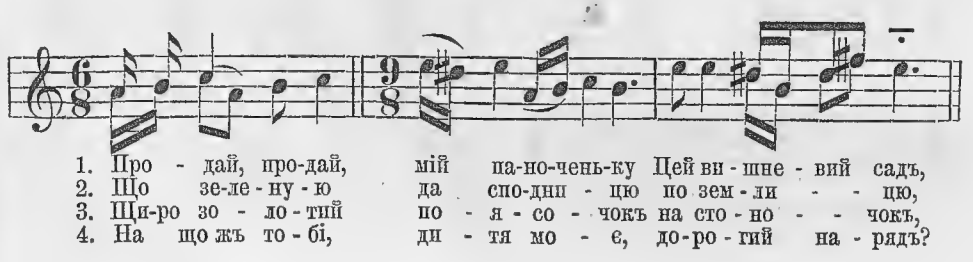
1. Про - дай, про-дай, мій па-но-чень-ку Цей ви - шне - вий садъ,
2. Що зе-ле - ну - ю да спо-дни - цю по зем - ли - - цю,
3. Щи-ро зо - ло - тий по - я - со - чокъ на сто - но - - чокъ,
4. На що жъ то - бі, ди - тя мо - є, до-ро - гий на - рядъ?

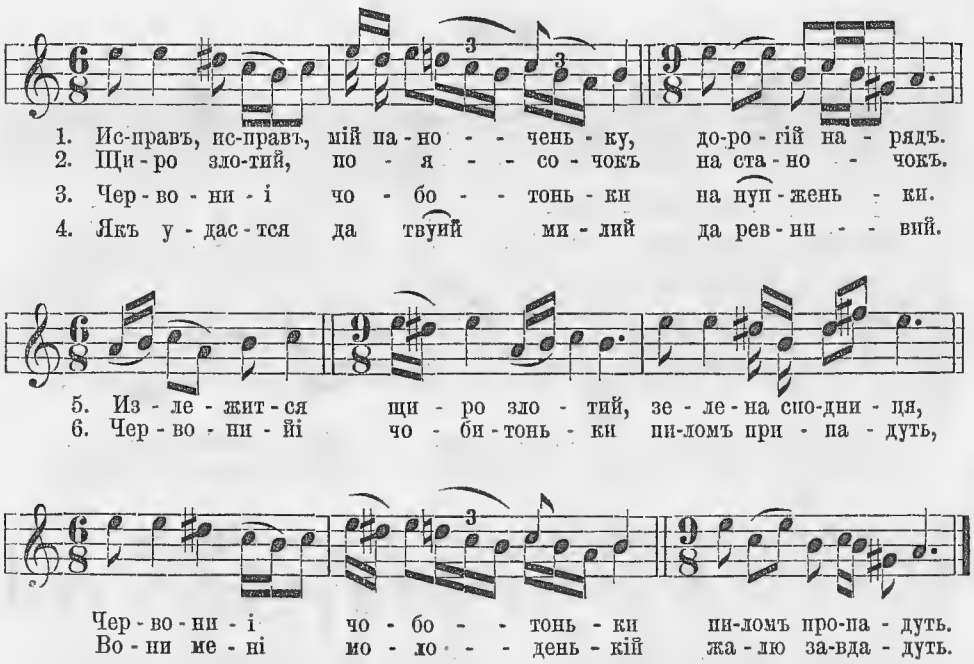
1. Ис-правъ, ис-правъ, мій па-но - - чень-ку, до-ро-гій на - рядъ.
2. Щи-ро зло-тий, по - я - - со-чокъ на ста-но - чокъ.
3. Чер-во-ни-і чо - бо - - тонь-ки на нуп-жень - ки.
4. Якъ у-дас-тся да твуий ми-лий да рев-ни - - вий.
5. Из - ле - жит-ся щи - ро зло - тий, зе - ле-на сно-дни-ця,
6. Чер-во-ни-йі чо - би-тонь - ки ни-ломъ при - па - дуть,
Чер-во-ни-і чо - бо - - тонь-ки ни-ломъ про-па - дуть.
Во-ни ме-ні мо - хо - - день-кій жа-лю за-вда - дуть.

№ 85.

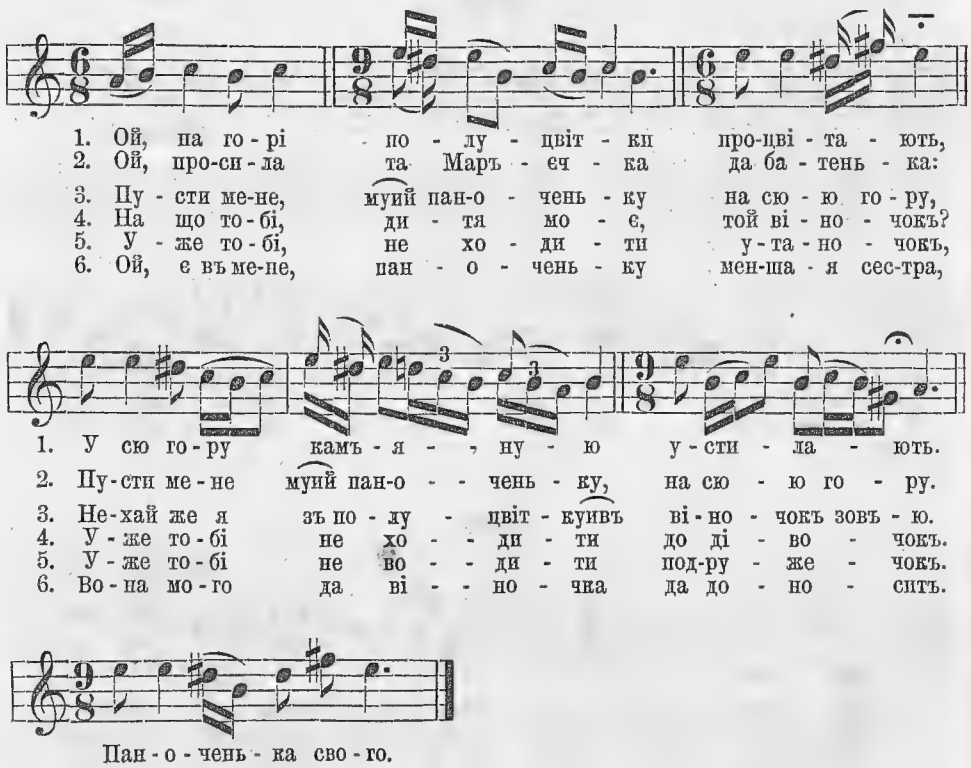
1. Ой, на го-рі по - лу - цвіт - ки про-цві-та - ють,
2. Ой, про-си-ла та Маръ - еч - ка да ба-тень - ка:
3. Пу - сти ме-не, муий пан-о - чень - ку на сю - ю го - ру,
4. На що то-бі, ди - тя мо - є, той ві-но - чокъ?
5. У - же то-бі, не хо - ди - ти у-та-но - чокъ,
6. Ой, є въ ме-не, пан - о - чень - ку мен-ша - я сес-тра,
1. У сю го-ру камъ - я - - ну - ю у - сти - ла - ють.
2. Пу-сти ме-не муий пан-о - - чень - ку, на сю - ю го - ру.
3. Не-хай же я зъ по - лу - цвіт - куивъ ві-но - чокъ зовъ - ю.
4. У - же то-бі не хо - - ди - ти до ді - во - чокъ.
5. У - же то-бі не во - - ди - ти под-ру - же - чокъ.
6. Во-на мо-го да ві - - но - чка да до - но - ситъ.
Пан-о-чень-ка сво-го.

№ 86.

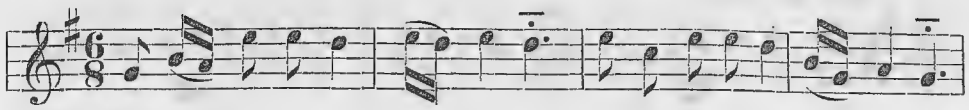

1. А зъ су - бо-тонь-ки въ не - ді - лю ні-шла Ма - ри-ся въ ше - влі - ю;
2. По - шовъ ба-тень-ко, — не знай-шовъ, вир-вавъ кви-точ-ку,—дай при-шовъ;
3. По - шовъ бра - ти-чокъ не най-шовъ, вир-вавъ кві-точ-ку и той при-шовъ;
4. По - шовъ И - ван-ко из - най-шовъ, у - зявъ за руч-ку дай по - шовъ.

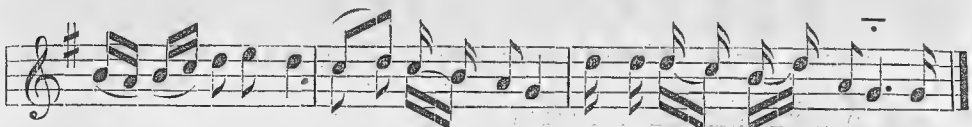

Хто ме - не най-де у тий шевлі - єн-ці, то то-му я при - ос-та - нусь.
Пош - ла ма-тюн-ка не знай - шла, вир-ва-ла кві - точ-ку дай при-шла.
По - шла й се-стри-ця не най - шла, вир-ва-ла кві - точ-ку й та при-шла.
Ру - тонь - ка ряс-на, ка-лин - ка крас-на, а ти, ро-же, да чер - во-на - я.

№ 88.

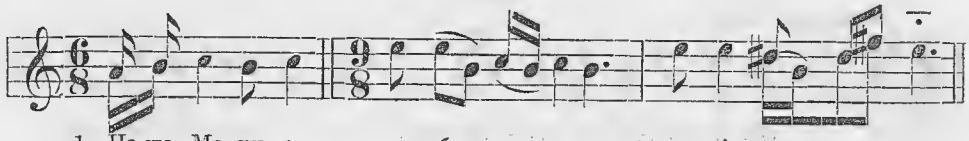

1. На-ша Ма-ри-ся одъ ба - тень - ка, одъ - і - зджа - - є,
2. Ле - ти, ле - ти, со - ко - лонь - ку, до све - кор - ка въ двупръ;
3. Не - хай сто-ли ті - со - ви - і за-сте - ла - - ють;
4. Не - хай сві - чи во-ско - ви - і не зга - са - - ють;

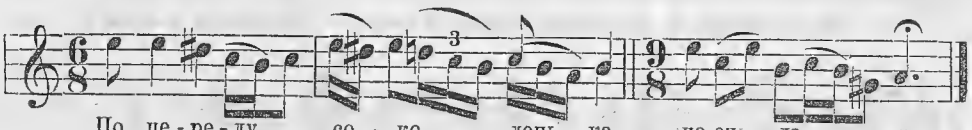

По не - ре - ду со - ко - - лонь - ка по-сп - ла - - є.
Не - хай дво-ри, не - хай дво - ри ви-мі - та - ють.
Не - хай хлі-би пше - нищ - - ни - і на-кла - да - - ють.
Не - хай ме-не мо - ло - - до - і до-жи - да - - ють.

№ 89.

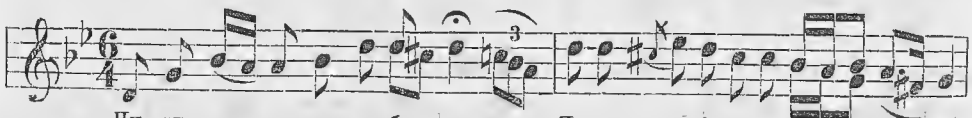

Чи ти, ма - ти, та гар-бузъ лу-пишъ, Чи ти ме-ні же-ни-ха ку-пишъ,

Чи ти ме - ні же - ни - ха ку - пишъ.

№ 93.

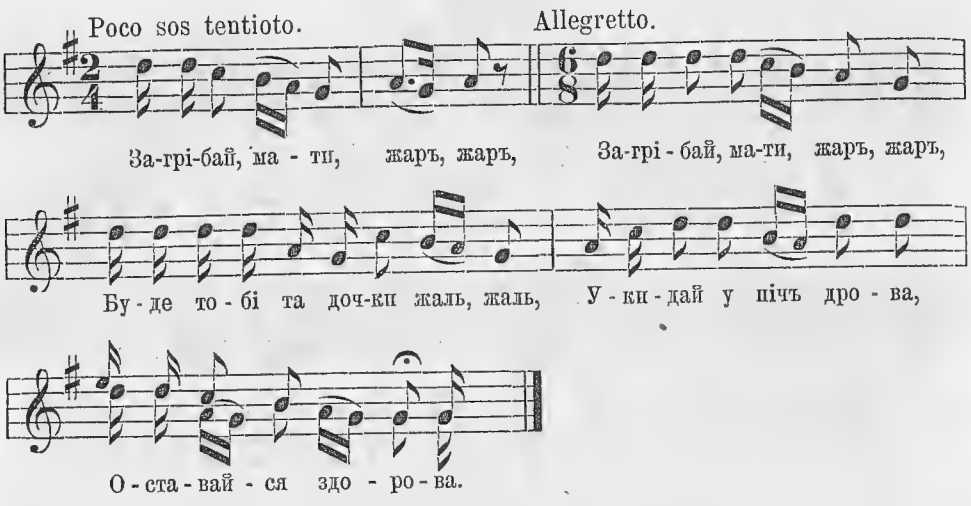
Poco sos tentioto.
Allegretto.
За-грі-бай, ма - ти, жаръ, жаръ, За-грі - бай, ма-ти, жаръ, жаръ,
Бу - де то - бі та доч-ки жаль, жаль, У - ки - дай у пічъ дро - ва,
О - ста - вай - ся здо - ро - ва.

№ 95.

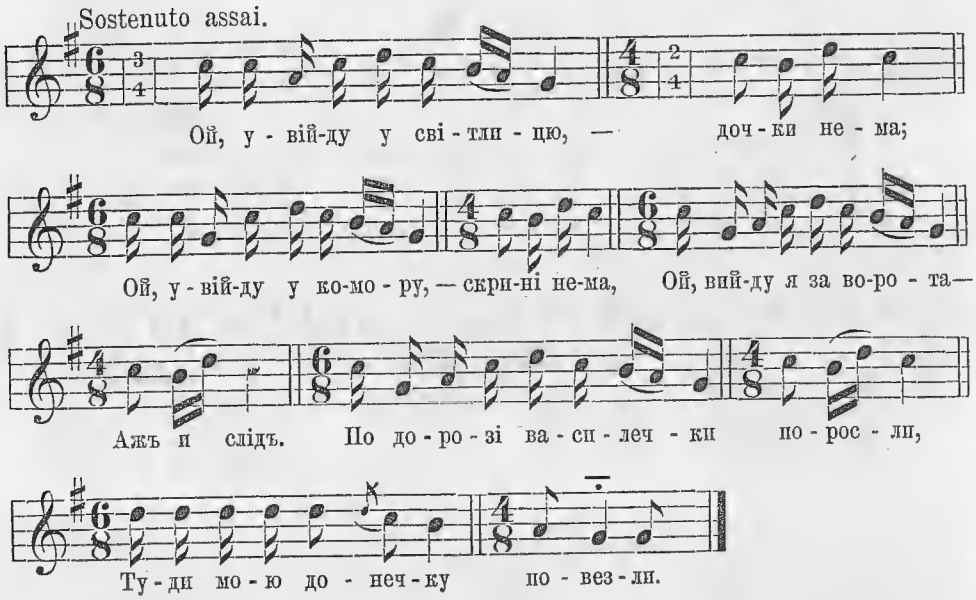
Sostenuto assai.
Ой, у - вій-ду у сві - тли - цю, — доч - ки не - ма;
Ой, у - вій-ду у ко-мо - ру, — скри-ні не-ма, Ой, вий-ду я за во-ро - та—
Ажъ и слідъ. По до - ро - зі ва - си - леч - ки по - рос - ли,
Ту - ди мо - ю до - неч - ку по - вез - ли.

№ 96.

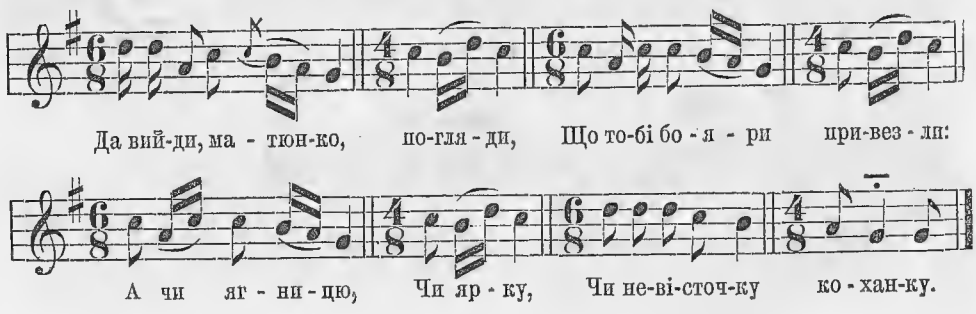
Да вий-ди, ма - тюн-ко, по-гля - ди, Що то-бі бо - я - ри при-вез - ли:
А чи яг - ни - цю, Чи яр - ку, Чи не-ві-сточ-ку ко - хан-ку.

№ 98.

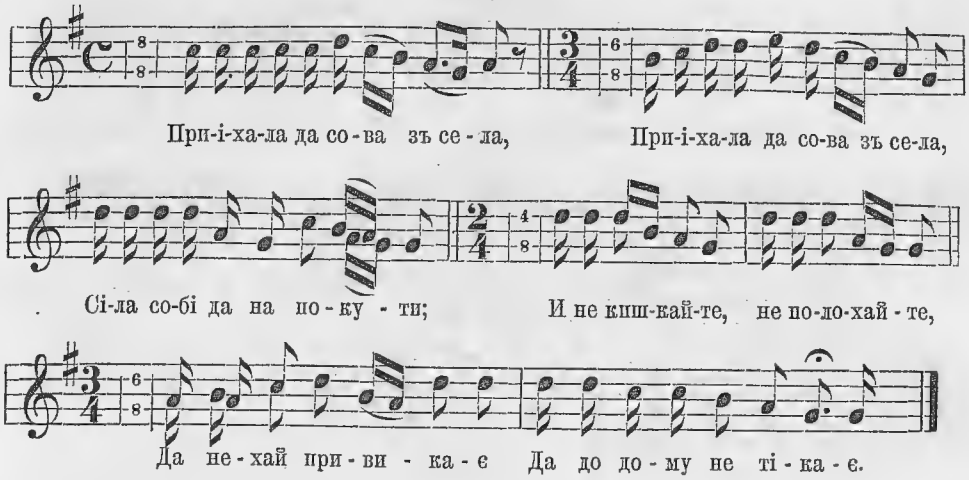
При-і-ха-ла да со-ва зъ се-ла, При-і-ха-ла да со-ва зъ се-ла,
Сі-ла со-бі да на по-ку-ти; И не киш-кай-те, не по-ло-хай-те,
Да не-хай при-ви-ка-є Да до до-му не ті-ка-є.

№ 102.

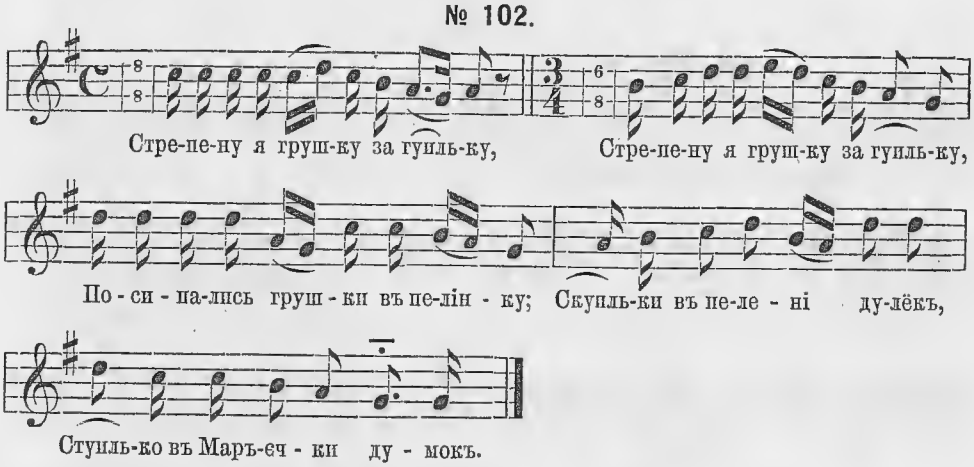
Стре-пе-ну я груш-ку за гуиль-ку, Стре-пе-ну я груш-ку за гуиль-ку,
По-си-па-лись груш-ки въ пе-ліи-ку; Скуиль-ки въ пе-ле-ні ду-лёкъ,
Стуиль-ко въ Маръ-еч-ки ду-мокъ.

№ 105.

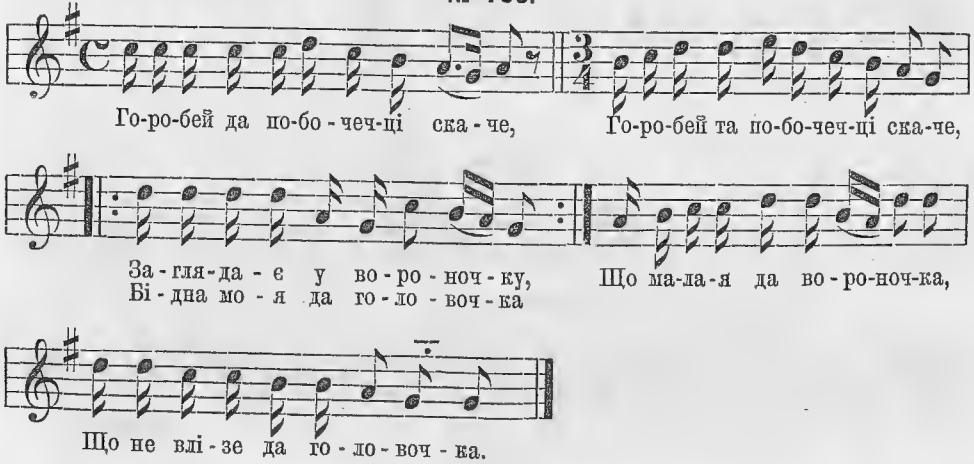
Го-ро-бей да по-бо-чеч-ці ска-че, Го-ро-бей та по-бо-чеч-ці ска-че,
За-гля-да-є у во-ро-ноч-ку, Що ма-ла-я да во-ро-ноч-ка,
Бі-дна мо-я да го-ло-воч-ка
Що не влі-зе да го-ло-воч-ка.

№ 106.

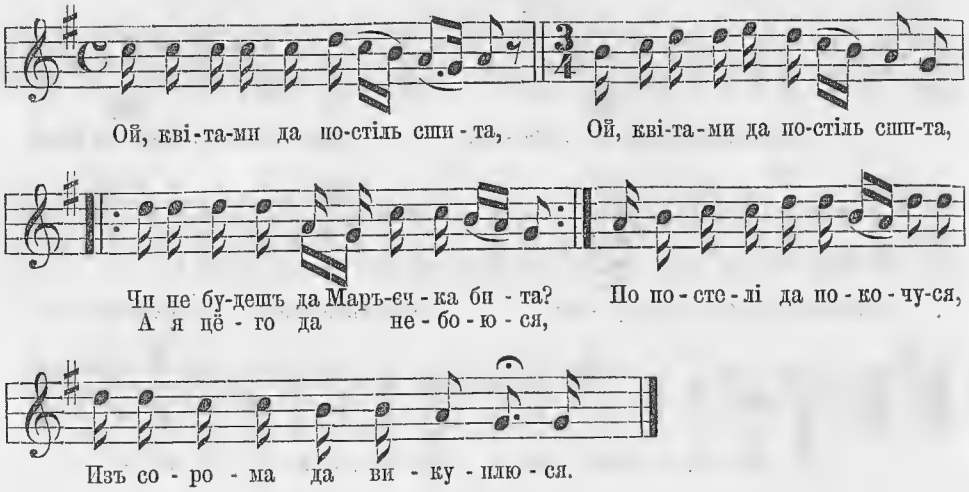
Ой, кві-та-ми да по-стіль сши-та, Ой, кві-та-ми да по-стіль сши-та,
Чи не бу-дешъ да Маръ-еч-ка би-та? По по-сте-лі да по-ко-чу-ся,
А я цё-го да не-бо-ю-ся,
Изъ со-ро-ма да ви-ку-плю-ся.

№ 107.

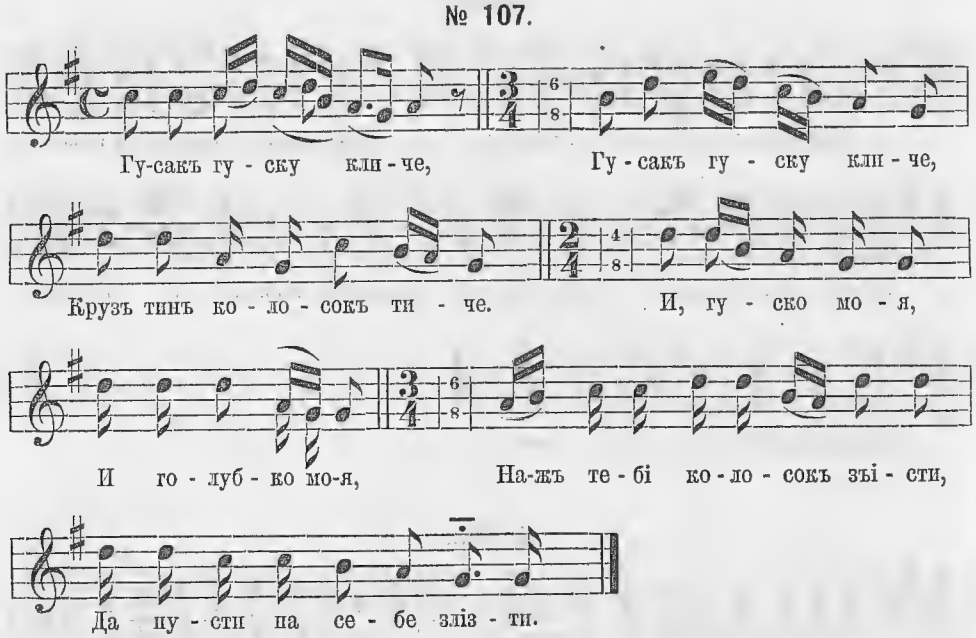
Гу-сакъ гу-ску кли-че, Гу-сакъ гу-ску кли-че,
Крузъ тинъ ко-ло-сокъ ти-че. И, гу-ско мо-я,
И го-луб-ко мо-я, На-жъ те-бі ко-ло-сокъ зъі-сти,
Да пу-сти на се-бе зліз-ти.

№ 110.

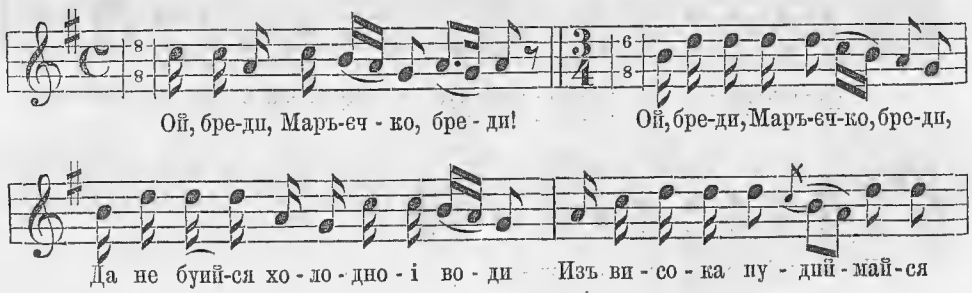
Ой, бре-ди, Маръ-еч-ко, бре-ди! Ой, бре-ди, Маръ-еч-ко, бре-ди,
Да не буий-ся хо-ло-дно-і во-ди Изъ ви-со-ка пу-дий-май-ся

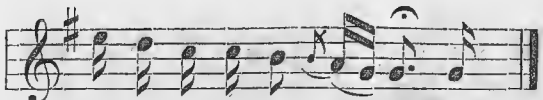
Изъ со - ро - ма ви - ку - пай - ся.

№ 111.

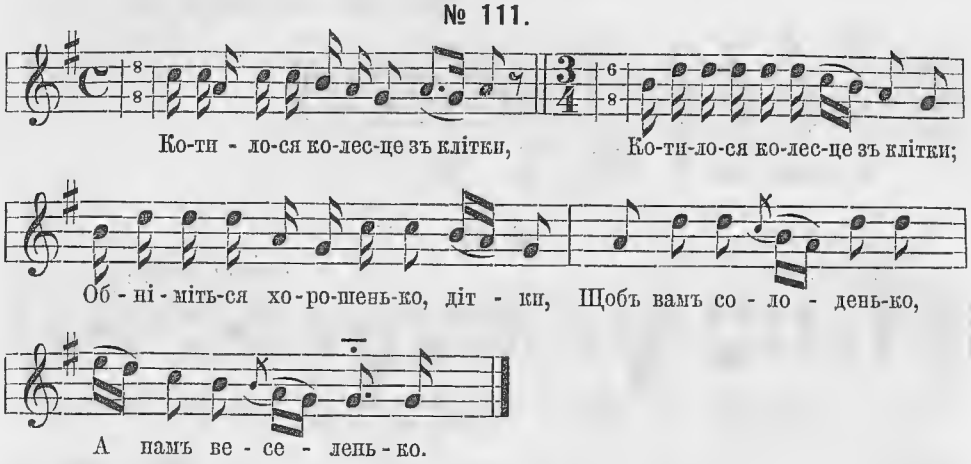
Ко-ти - ло-ся ко-лес-це зъ клітки, Ко-ти-ло-ся ко-лес-це зъ клітки;
Об - ні - міть-ся хо - ро-шень-ко, діт - ки, Щобъ вамъ со - ло - день-ко,
А памъ ве - се - лень - ко.

№ 112.

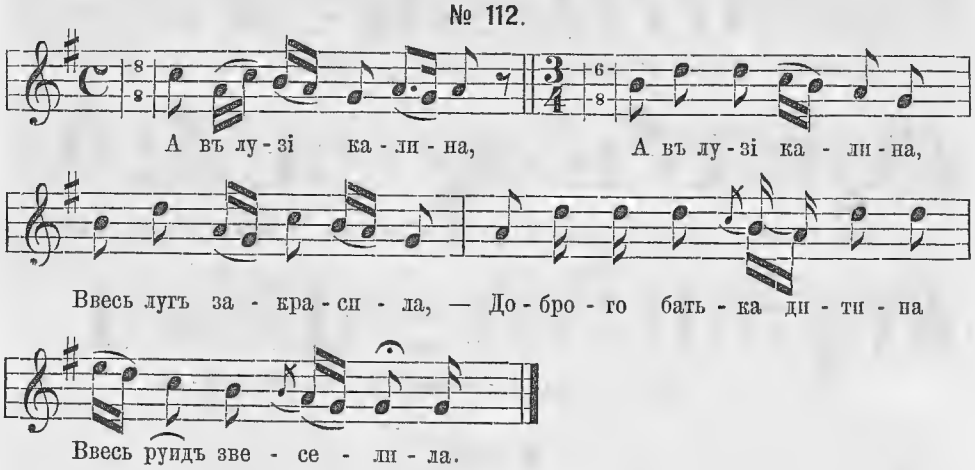
А въ лу - зі ка - ли - на, А въ лу - зі ка - ли - на,
Ввесь лугъ за - кра - си - ла, — До - бро - го бать - ка ди - ти - на
Ввесь руидъ зве - се - ли - ла.

№ 113.

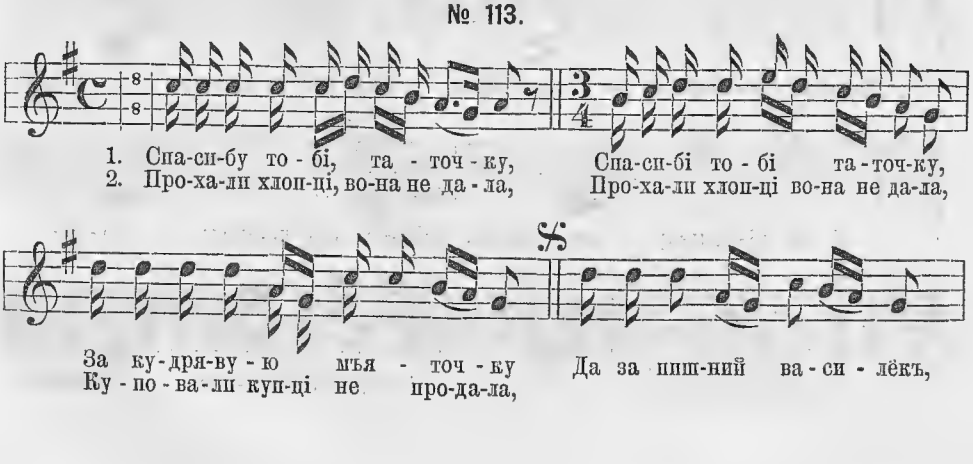
1. Спа-си-бу то - бі, та - точ - ку, Спа-си-бі то - бі та - точ-ку,
2. Про-ха-ли хлоп-ці, во-на не да - ла, Про-ха-ли хлоп-ці во-на не да-ла,
За ку-дря-ву - ю мъя - точ - ку Да за пиш-ний ва - си - лёкъ,
Ку - по - ва - ли куп-ці не про-да-ла,

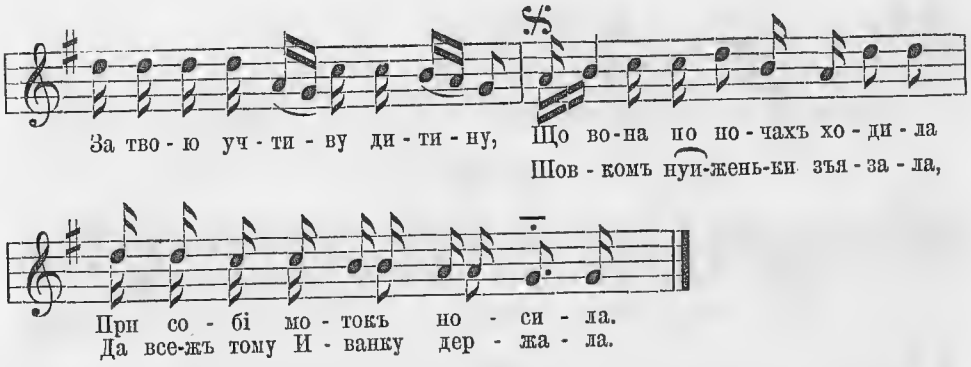
За тво - ю уч - ти - ву ди - ти - ну, Що во-на по по - чахъ хо - ди - ла
Шов - комъ нуи-жень-ки зъя - за - ла,
При со - бі мо - токъ но - си - ла.
Да все-жъ тому И - ванку дер - жа - ла.

№ 114.

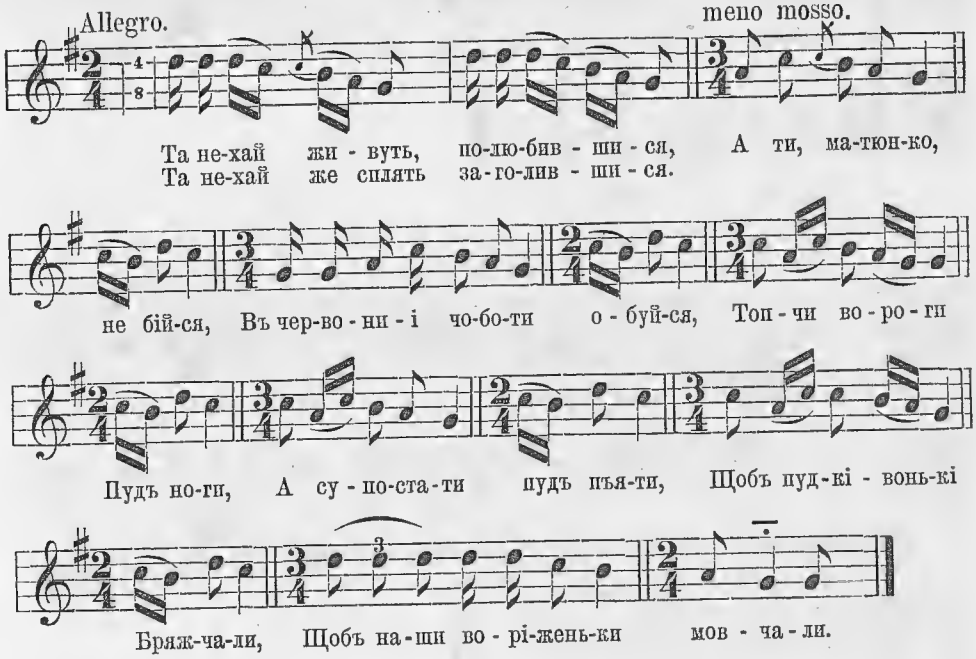
Allegro.
meno mosso.
Та не-хай жи - вуть, по-лю-бив - ши - ся, А ти, ма-тюн-ко,
Та не-хай же сплять за - го-лив - ши - ся.
не бій-ся, Въ чер-во - ни - і чо-бо-ти о - буй-ся, Топ - чи во - ро - ги
Пудъ но-ги, А су - по-ста-ти пудъ пъя-ти, Щобъ пуд-кі - вонь-кі
Бряж-ча-ли, Щобъ на-ши во - рі-жень-ки мов - ча - ли.

№ 115.

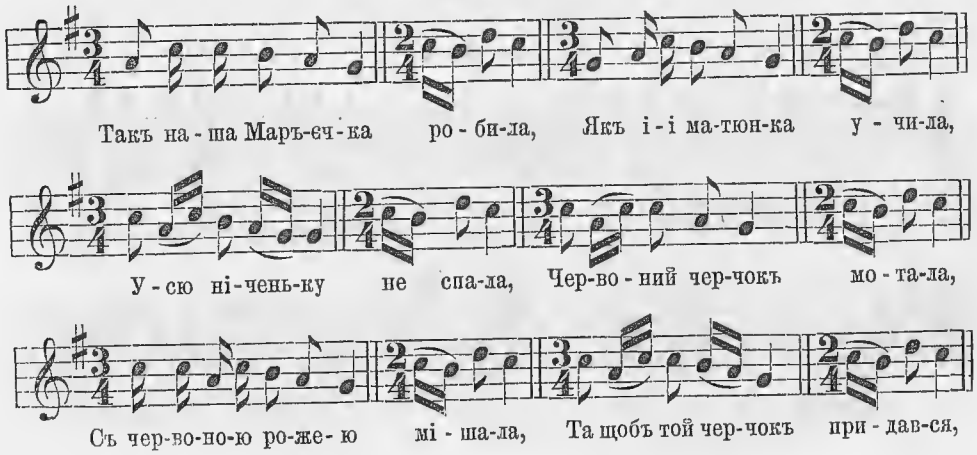
Такъ на - ша Маръ-еч-ка ро - би-ла, Якъ і-і ма-тюн-ка у - чи-ла,
У - сю ні-чень-ку не спа-ла, Чер-во - ний чер-чокъ мо - та-ла,
Съ чер-во-но-ю ро-же - ю мі - ша-ла, Та щобъ той чер-чокъ при - дав-ся,

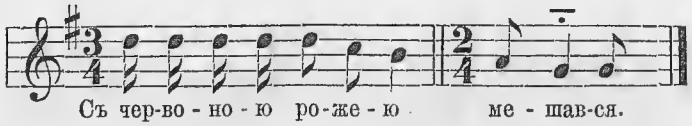
Съ чер-во-но-ю ро-же-ю ме-шав-ся.

№ 116.

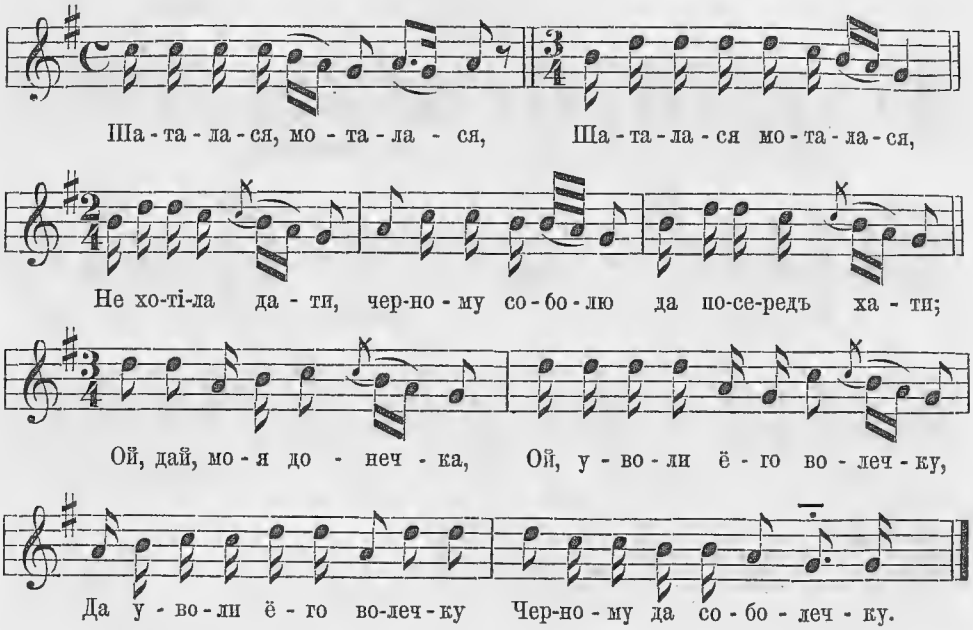
Ша-та-ла-ся, мо-та-ла-ся, Ша-та-ла-ся мо-та-ла-ся,
Не хо-ті-ла да-ти, чер-но-му со-бо-лю да по-се-редъ ха-ти;
Ой, дай, мо-я до-неч-ка, Ой, у-во-ли ё-го во-леч-ку,
Да у-во-ли ё-го во-леч-ку Чер-но-му да со-бо-леч-ку.

№ 117.

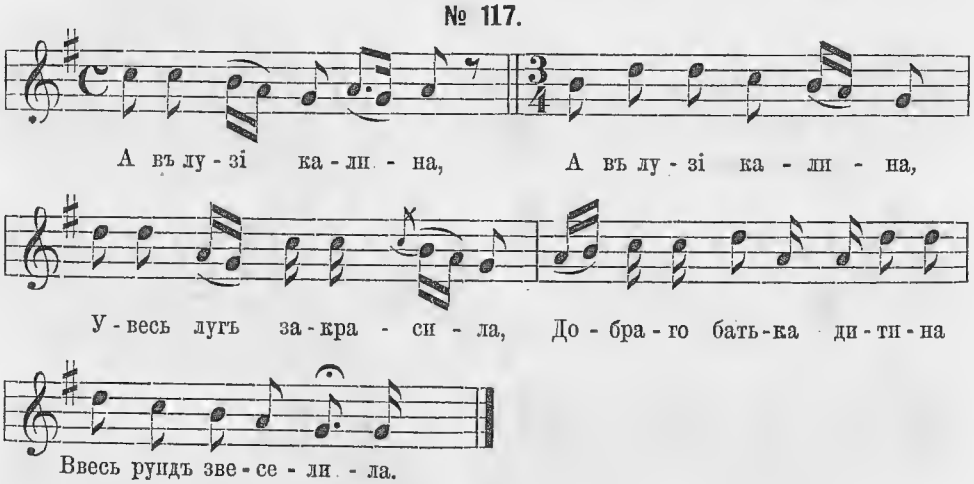
А въ лу-зі ка-ли-на, А въ лу-зі ка-ли-на,
У-весь лугъ за-кра-си-ла, До-бра-го бать-ка ди-ти-на
Ввесь рундъ зве-се-ли-ла.

№ 118.

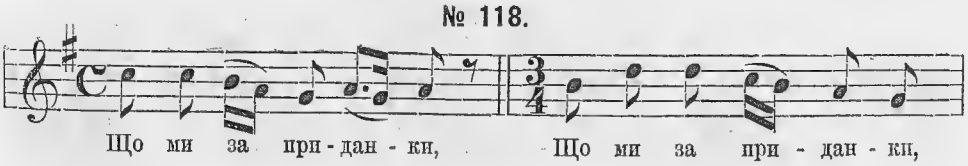
Що ми за при-дан-ки, Що ми за при-дан-ки,

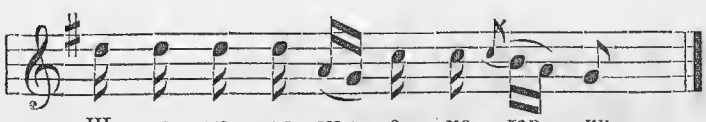
Що не по - ла - ма - є - мо лав - ки.

№ 119.

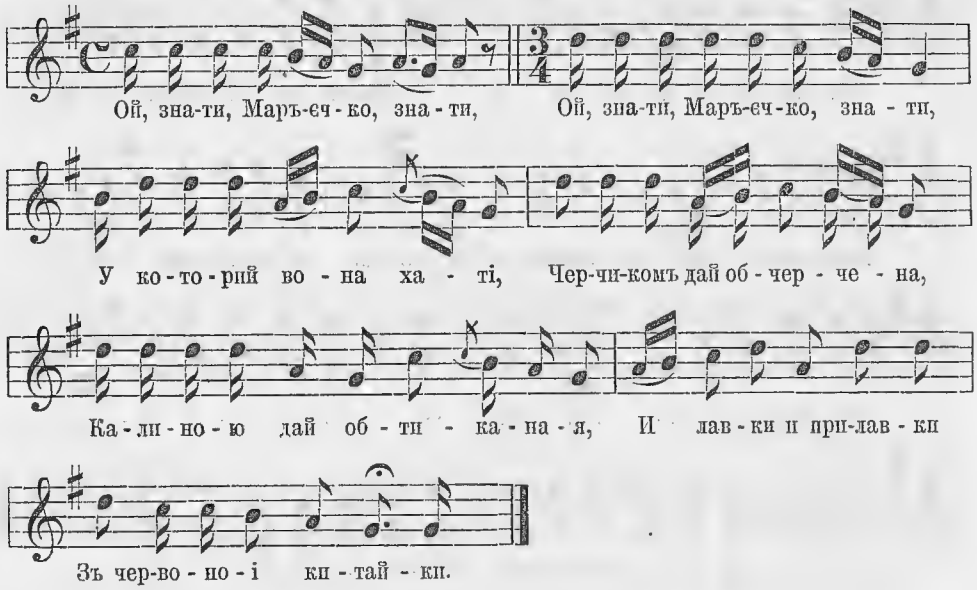
Ой, зна-ти, Маръ-еч-ко, зна - ти, Ой, зна-ти, Маръ-еч-ко, зна - ти,
У ко-то-рий во - на ха - ті, Чер-чи-комъ дай об - чер - че - на,
Ка - ли - но - ю дай об - ти - ка - на - я, И лав - ки и при-лав - ки
Зъ чер-во - но - і ки - тай - ки.

№ 123.

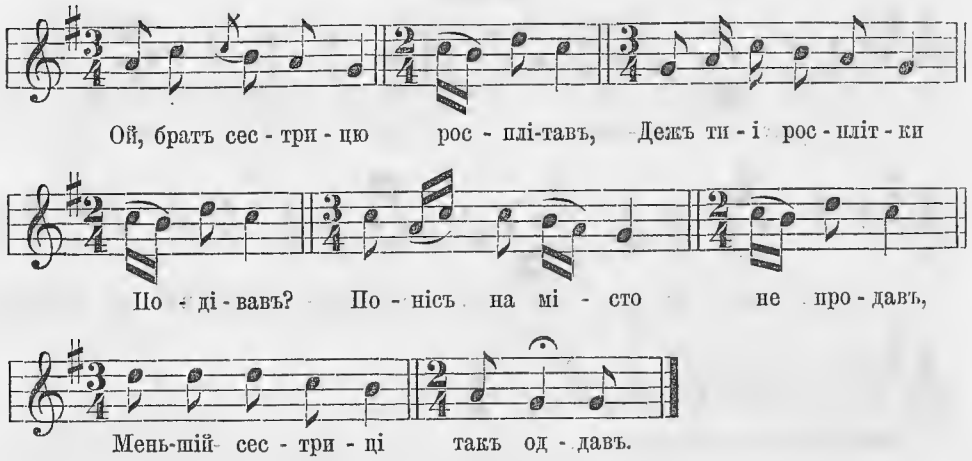
Ой, братъ сес - три - цю рос - плі-тавъ, Дежъ ти - і рос - пліт - ки
По - ді - вавъ? По - нісъ на мі - сто не про - давъ,
Мень-шій сес - три - ці такъ од - давъ.

№ 125.

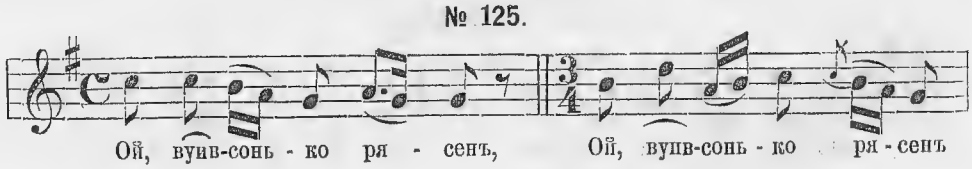
Ой, вуив-сонь - ко ря - сенъ, Ой, вуив-сонь - ко ря - сенъ

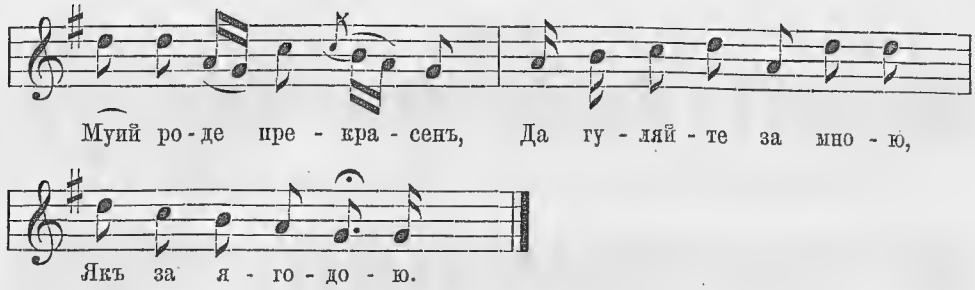
Муий ро-де пре - кра - сенъ, Да гу - ляй - те за мно - ю,
Якъ за я - го - до - ю.

№ 126.

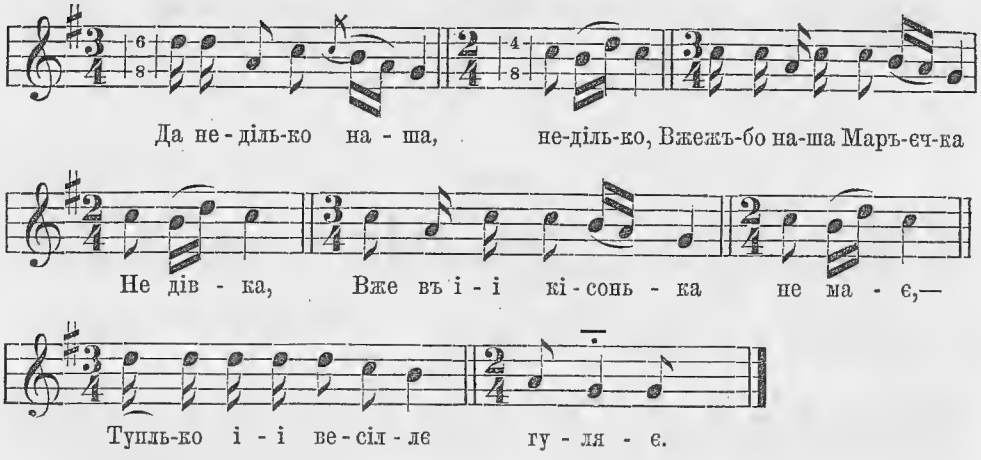
Да не-діль-ко на - ша, не-діль-ко, Вжежъ-бо на-ша Маръ-еч-ка
Не дів - ка, Вже въ і - і кі - сонь - ка не ма - є,—
Тупль-ко і - і ве-сіл - лє гу - ля - є.

№ 127.

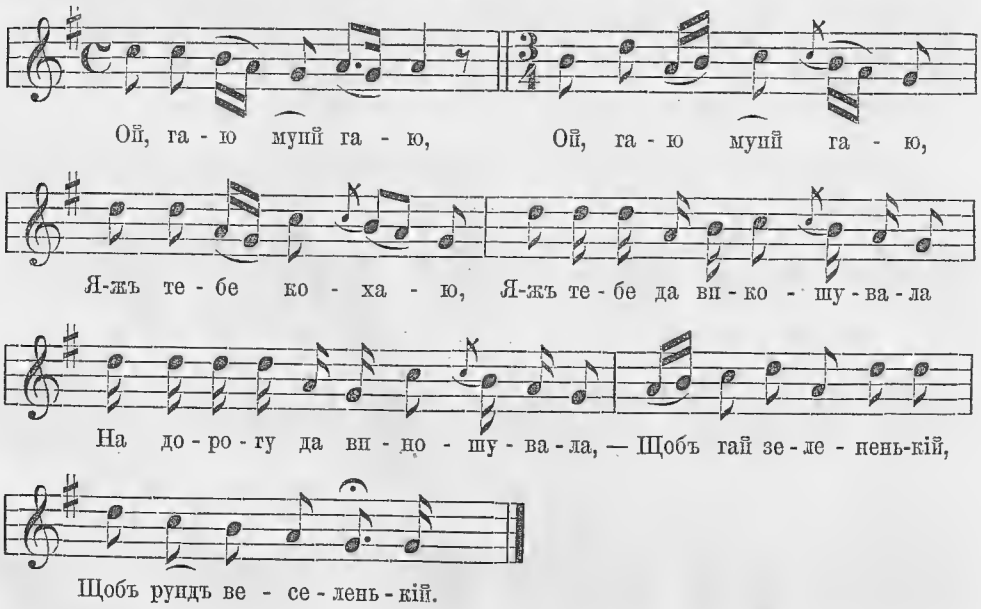
Ой, га - ю муий га - ю, Ой, га - ю муий га - ю,
Я-жъ те - бе ко - ха - ю, Я-жъ те - бе да ви - ко - шу - ва - ла
На до - ро - гу да ви - но - шу - ва - ла, — Щобъ гай зе - ле - нень-кій,
Щобъ рундъ ве - се - лень - кій.

№ 128.

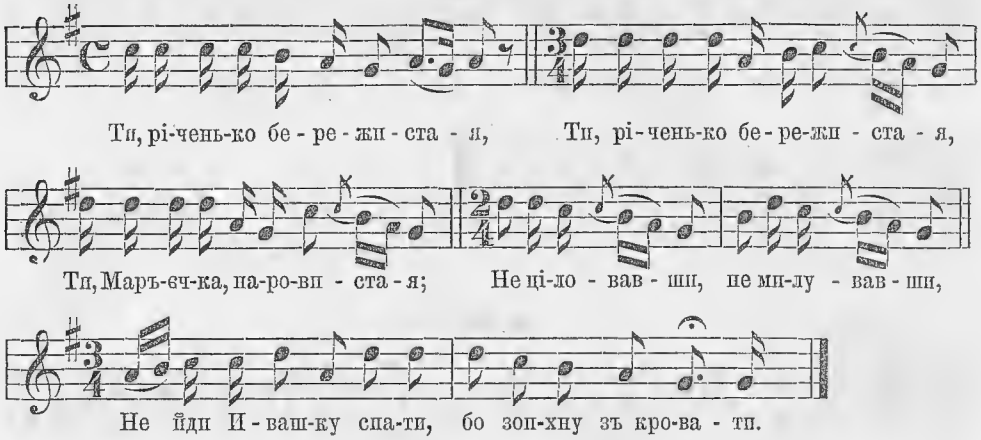
Ти, рі-чень-ко бе-ре-жи-ста-я, Ти, рі-чень-ко бе-ре-жи-ста-я,
Ти, Маръ-еч-ка, на-ро-ви-ста-я; Не ці-ло-вав-ши, не ми-лу-вав-ши,
Не йди И-ваш-ку спа-ти, бо зоп-хну зъ кро-ва-ти.

№ 129.

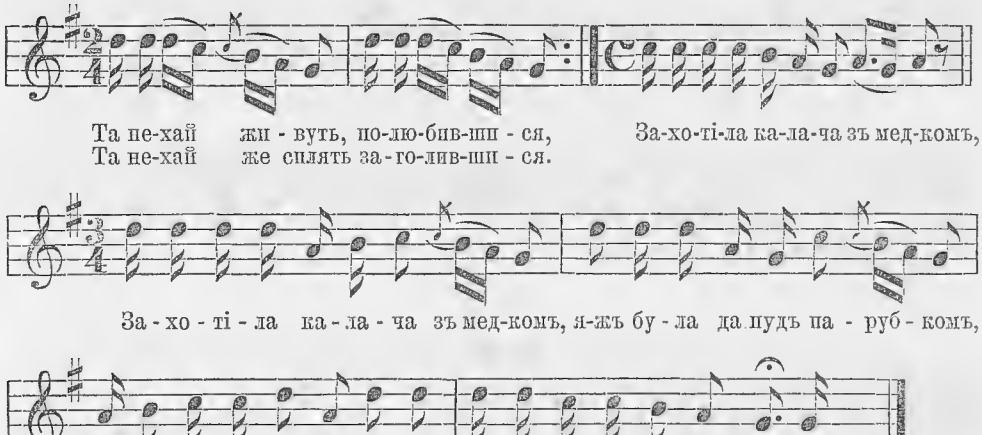
Та не-хай жи-вуть, по-лю-бив-ши-ся, За-хо-ті-ла ка-ла-ча зъ мед-комъ,
Та не-хай же сплять за-го-лив-ши-ся.
За-хо-ті-ла ка-ла-ча зъ мед-комъ, я-жъ бу-ла да пудъ па-руб-комъ,
Я-жъ ду-ма-ла ум-ру, ум-ру, А я-жъ це-є дав-но люб-лю.

№ 131.

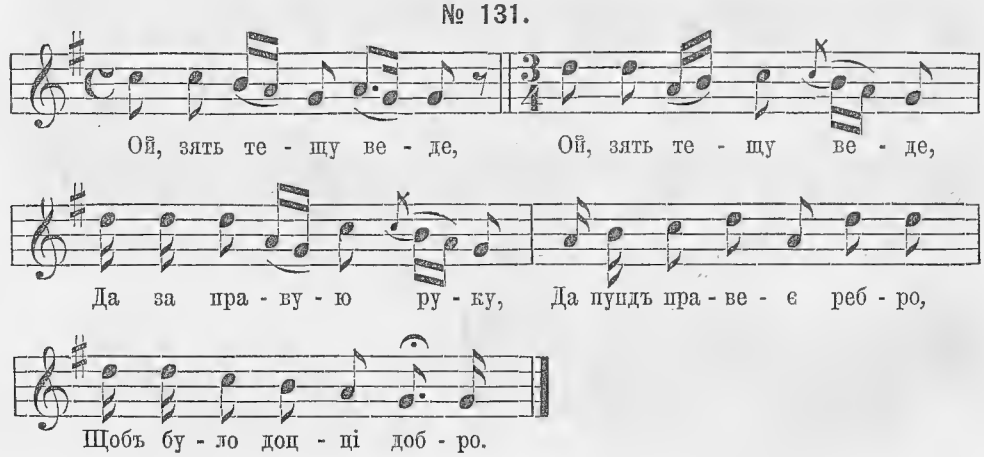
Ой, зять те-щу ве-де, Ой, зять те-щу ве-де,
Да за пра-ву-ю ру-ку, Да пудъ пра-ве-є реб-ро,
Щобъ бу-ло доц-ці доб-ро.

№ 132.

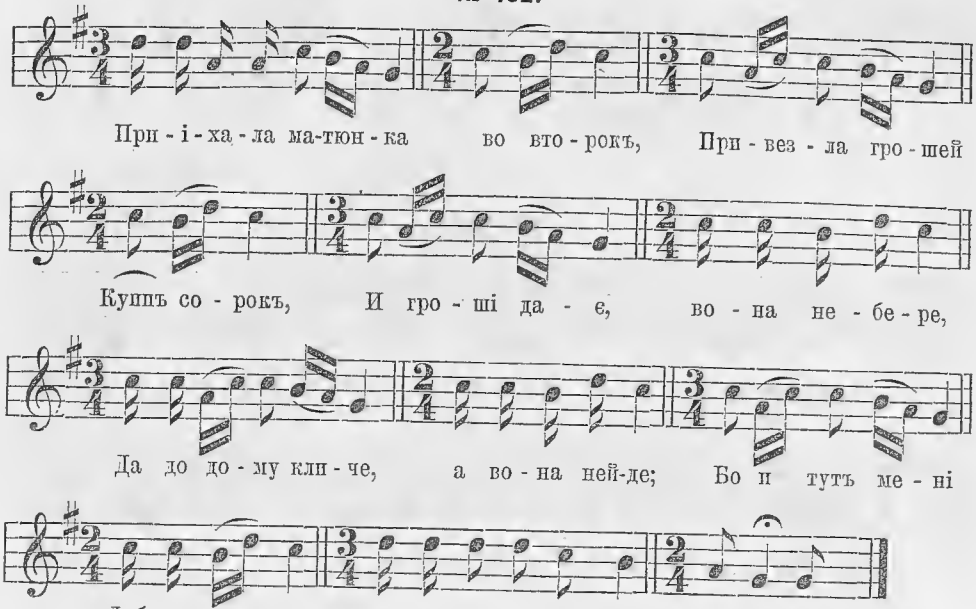
При - і - ха - ла ма-тюн - ка во вто - рокъ, При - вез - ла гро - шей
Купъ со - рокъ, И гро - ші да - є, во - на не - бе - ре,
Да до до - му кли - че, а во - на ней-де; Бо и тутъ ме - ні
Доб - ре жи - ти, А до те - бе въ гос-ти хо - ди - ти.

№ 134.

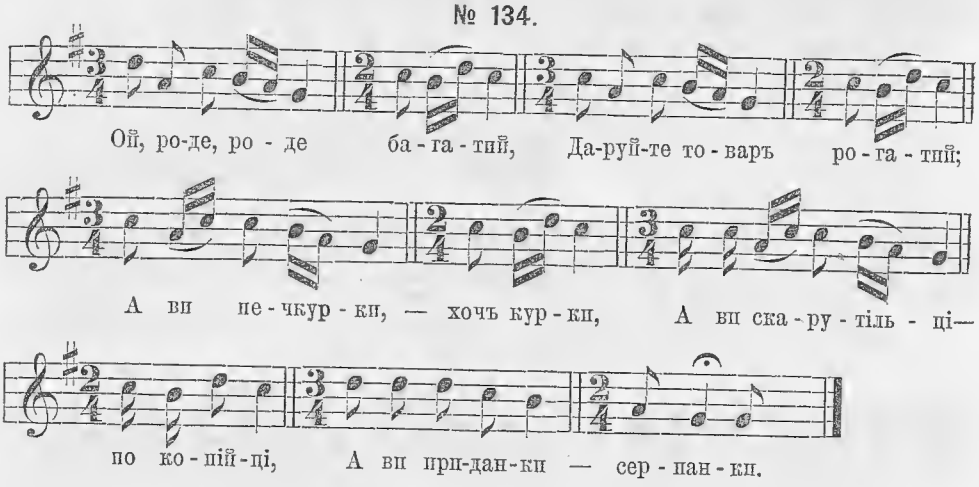
Ой, ро-де, ро - де ба - га - тий, Да-руй-те то - варъ ро - га - тий;
А ви не - чкур - ки, — хочъ кур - ки, А ви ска - ру - тіль - ці—
по ко - пій - ці, А ви при-дан-ки — сер - пан - ки.

№ 135.

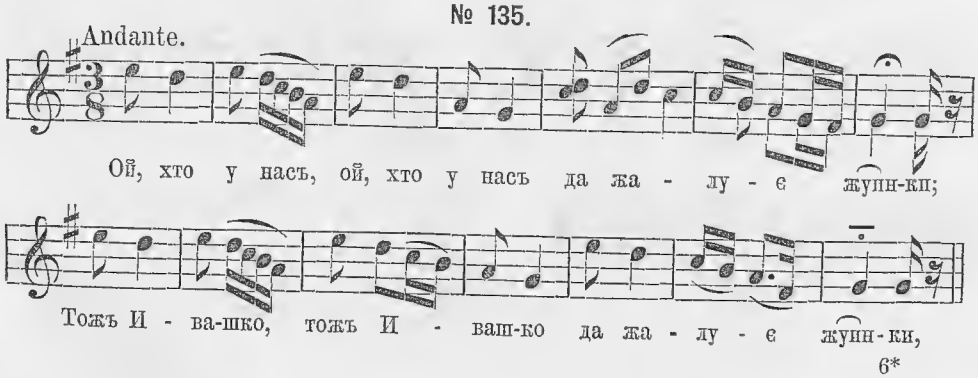
Andante.
Ой, хто у насъ, ой, хто у насъ да жа - лу - є жуин-ки;
Тожъ И - ва-шко, тожъ И - ваш-ко да жа - лу - є жуин-ки,

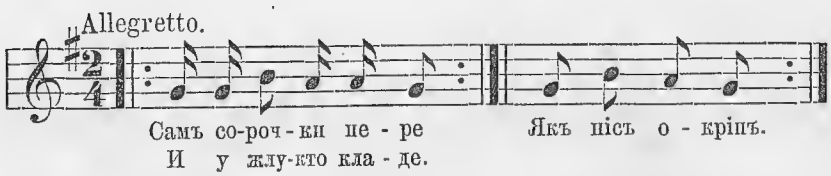
Allegretto.
Самъ со-роч-ки не-ре
И у жлу-кто кла-де.
Якъ пісъ о-кріпъ.

№ 136.

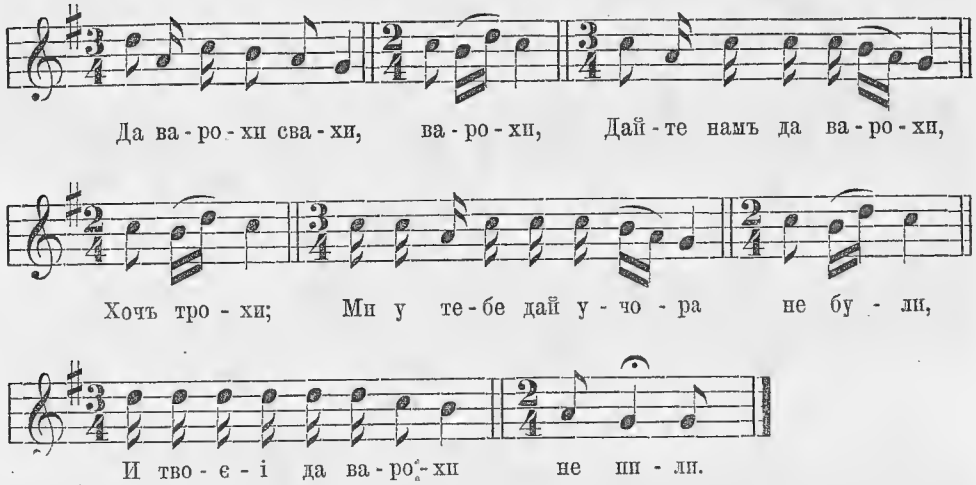
Да ва-ро-хи сва-хи, ва-ро-хи,
Дай-те намъ да ва-ро-хи,
Хочъ тро-хи;
Ми у те-бе дай у-чо-ра не бу-ли,
И тво-є-і да ва-ро-хи не ши-ли.

№ 137.

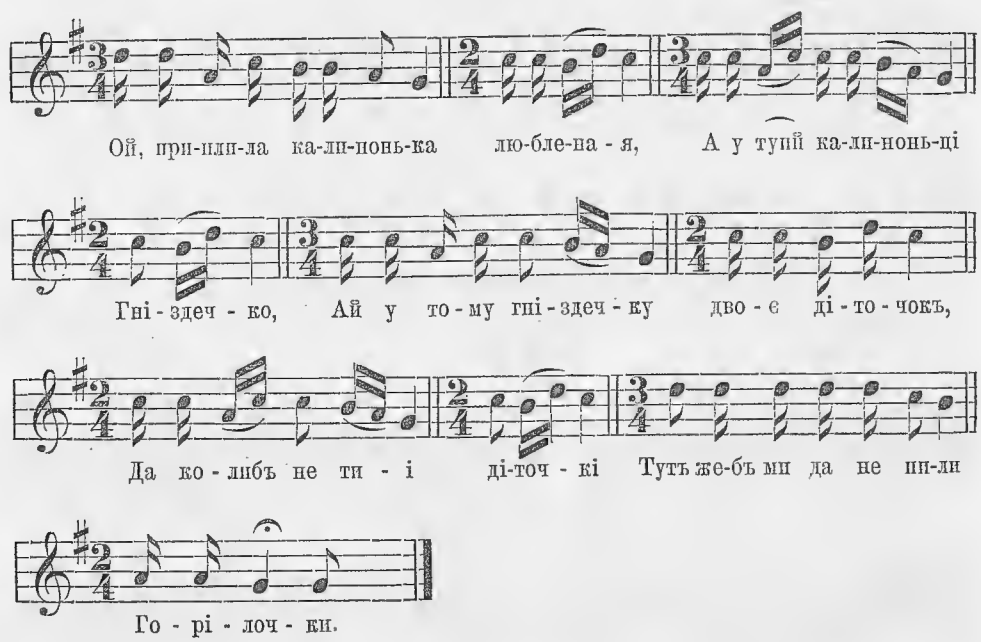
Ой, при-или-ла ка-ли-нонь-ка лю-бле-на-я,
А у тупй ка-ли-нонь-ці
Гні-здеч-ко,
Ай у то-му гні-здеч-ку дво-є ді-то-чокъ,
Да ко-либъ не ти-і ді-точ-кі
Тутъ же-бъ ми да не ни-ли
Го-рі-лоч-ки.

№ 138.

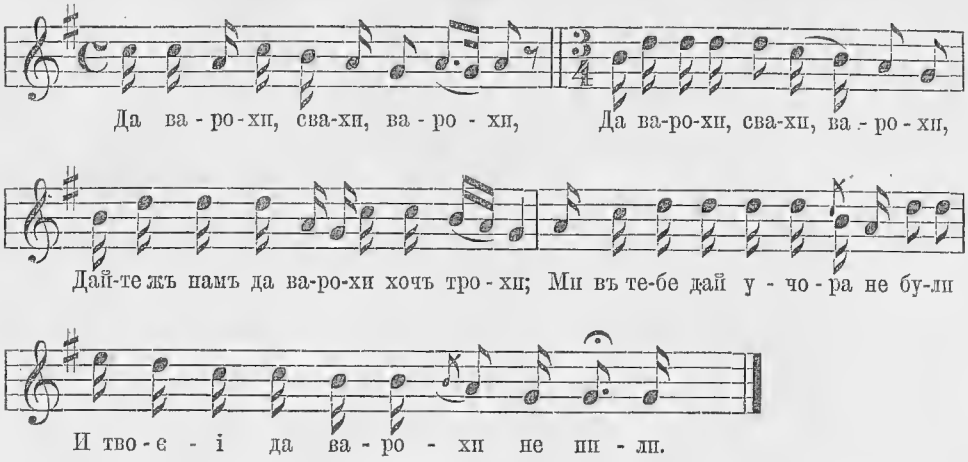

Да ва - ро - хи, сва-хи, ва - ро - хи, Да ва-ро-хи, сва-хи, ва - ро - хи,

Дай-те жъ намъ да ва-ро-хи хочъ тро - хи; Ми въ те-бе дай у - чо - ра не бу-ли

И тво - є - і да ва - ро - хи не пи - ли.

Библиотека Генерального Общества Союза ССР

Библиотека
Географического
Общества
СССР

Проверено
1953 г.